

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า:
สถานการณ์และการอพยพโยกย้าย”

โดย รองศาสตราจารย์พวงเพชร รัตนสิน
กุมภาพันธ์ 2554

สัญญาเลขที่ RDG5210042

รายงานฉบับสมบูรณ์

โครงการ “ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า:
สถานการณ์และการอพยพโยกย้าย”

รองศาสตราจารย์พวงเพ็ชร ฐนสิน
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

ชุดโครงการสถานะและปัญหาของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

สนับสนุนโดยกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.)
(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกว.ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

โครงการวิจัย “ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า: สถานการณ์และการอพยพโยกย้าย” ได้ดำเนินการเป็นเวลา 15 เดือน ตั้งแต่เดือนสิงหาคม พ.ศ. 2552 ถึงเดือนตุลาคม พ.ศ. 2553 โดยมีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาการกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ 4 จังหวัดคือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต 2) เพื่อศึกษารูปแบบและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 3) เพื่อเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendation) เตรียมแผนงานและโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของทายาทรุ่นที่ 2 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณโดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ใน 4 พื้นที่ คือ เชียงใหม่ ตาก สมุทรสาคร และภูเก็ต พื้นที่ละ 20 ราย รวม 80 รายผลการศึกษารูปได้ตามวัตถุประสงค์ของโครงการวิจัยดังต่อไปนี้

1. การกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

การย้ายถิ่นของชาวพม่าเข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทยนั้น มีมาเป็นเวลานานแล้ว ซึ่งการย้ายถิ่นนั้นอาจมาเพียงคนเดียวก่อนแล้วให้สมาชิกในครอบครัวอพยพตามมาในภายหลัง หรือมาสร้างครอบครัวในประเทศไทย หรืออพยพมาพร้อมกันหมดทั้งครอบครัว ก่อให้เกิดเป็นทายาทรุ่นที่ 2 (หรือรุ่นมากกว่านั้น) ซึ่งเป็นทายาทที่เกิดในประเทศไทย หรือทายาทรุ่นที่ 1.5 ซึ่งคือ ทายาทที่เกิดที่ประเทศพม่า แล้วอพยพพร้อมกับครอบครัวมายังประเทศไทยซึ่งเป็นเป้าหมายของการศึกษาในครั้งนี้ การย้ายถิ่นของบิดา – มารดา ของทายาทรุ่นที่ 2 นี้ มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจเป็นเหตุผลหลักสำหรับทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ในพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่คือ จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต ที่เป็นกลุ่มที่เกิดที่พม่า นั้น อพยพมาจาก 4 รัฐทางภาคตะวันออกของพม่าแนวตะเข็บชายแดนกับประเทศไทยคือ รัฐมอญ รัฐฉาน เขตตะนาวศรี และรัฐกะเหรี่ยง โดยกลุ่มตัวอย่าง 80 ราย ในพื้นที่ศึกษาประกอบด้วยชาติพันธุ์ มอญ ไทใหญ่ พม่า กะเหรี่ยง ทวาย ลานู โดยชาติพันธุ์หลักของทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่คือ ไทใหญ่ และพม่า อำเภอแม่สอดคือ พม่าและกะเหรี่ยง จังหวัดสมุทรสาครคือ มอญและทวาย จังหวัดภูเก็ตคือ ทวายและมอญ ซึ่งส่วนใหญ่แล้วชาวพม่ารวมทั้งทายาทรุ่นที่ 2 นิยมเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย

ทางด้านระนอง และกลับพม่าทางด้านแม่สอด สำหรับรูปแบบและกระบวนการอพยพโยกย้ายนั้น ทายาทรุ่นที่ 2 ส่วนใหญ่เดินทางมากับครอบครัว (บิดา มารดา) ญาติ ตอนอายุ 6 เดือนถึง 12 ปี โดยมี นายหน้านำทาง และเสียค่าใช้จ่ายซึ่งขึ้นอยู่กับระยะทางและความยากลำบากในการเดินทาง สำหรับ ค่าใช้จ่ายให้นายหน้าพามาทางด้านระนองซึ่งสะดวกและประหยัดที่สุดนั้น อยู่ที่ 4,500 – 6,000 บาท ต่อคน ส่วนทางด้านแม่สอดนั้น แม้จะเพียงข้ามแม่น้ำเมย แต่ต้องผ่านด่านตรวจจับมากทำให้ต้อง เสียค่าใช้จ่ายสูงถึง 15,000 – 17,000 บาทต่อคน ซึ่งเท่ากับทางด้านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนเส้นทางไปพม่านั้น ทายาทรุ่นที่ 2 นิยมใช้เส้นทางด่านแม่สอด เพราะเสียค่า เรือข้ามแม่น้ำเมยเพียงคนละ 80 บาท ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ใน จังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต ทั้งที่เกิดในประเทศไทยและอพยพโยกย้ายมาจากพม่าตั้งแต่ยัง เล็ก บิดามารดามักจะส่งกลับไปเรียนที่พม่าตอนอายุ 5-7 ปี เพื่อให้รู้ภาษาพม่า และกลับมายัง ประเทศไทยตอนอายุ 12-14 ปี ทั้งนี้เป็นการเดินทางโดยให้นายหน้าหรือญาติพาไปและกลับ

สำหรับการศึกษาการกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ทำได้โดยประมาณการจากตัวเลข สถิติคนต่างด้าวชาวพม่าที่ได้รับอนุญาตทำงานในราชอาณาจักรของไทย จากสำนักงานบริหาร แรงงานต่างด้าว ซึ่งพบว่าในพื้นที่ศึกษามีจำนวนแรงงานต่างด้าวชาวพม่าโดยเรียงลำดับกับจำนวน แรงงานต่างด้าวทั้งประเทศได้ดังนี้ จังหวัดสมุทรสาคร (ลำดับที่ 2) จังหวัดเชียงใหม่ (ลำดับที่ 3) จังหวัดภูเก็ต (ลำดับที่ 6) และจังหวัดตาก (ลำดับที่ 8) ซึ่งคงพอจะทำให้เห็นภาพของการกระจายเชิง พื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ได้ด้วย โดยที่แรงงานชาวพม่า (ซึ่งรวมถึงทายาทรุ่นที่ 2) ส่วนใหญ่จะอาศัย ในพื้นที่ที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของพื้นที่นั้นๆ ยกเว้นที่จังหวัดตาก กล่าวคือ พื้นที่ที่แรงงาน ชาวพม่าอาศัยอยู่ที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ร้อยละ 28 อำเภอเมืองสมุทรสาคร ร้อยละ 85 อำเภอเมือง ภูเก็ต ร้อยละ 65 ส่วนที่จังหวัดตากนั้น แรงงานชาวพม่าอยู่ที่อำเภอแม่สอดถึงร้อยละ 85 ทายาทรุ่นที่ 2 จะอาศัยอยู่ในชุมชนแรงงานพม่า โดยในจังหวัดเชียงใหม่มีอยู่ 2 ชุมชน อำเภอแม่สอดมี 5 ชุมชน จังหวัดสมุทรสาครมี 31 ชุมชน และในจังหวัดภูเก็ตมี 21 ชุมชน ซึ่งทายาทรุ่นที่ 2 นอกจากจะอาศัย ในชุมชนเหล่านี้แล้วยังอาศัยร่วมอยู่กับคนในท้องถิ่นโดยเฉพาะในชุมชนแออัด

สำหรับประเภทกิจการงานที่ทายาทรุ่นที่ 2 ทำนั้น ในภาพรวมพบว่า ทายาทรุ่นที่ 2 เพศชาย มักจะทำงานประเภทที่ใช้กำลัง เช่น กรรมกรก่อสร้าง ประมง ส่วนทายาทรุ่นที่ 2 เพศหญิง มัก ทำงานเป็นลูกจ้างร้านอาหาร ขายสินค้า แม่บ้าน อุตสาหกรรมต่อเนื่องประมง (แกะกุ้ง) ภาคอุตสาหกรรม เกี่ยวกับการผลิตสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่มต่างๆ ซึ่งต้องอาศัยความละเอียดประณีตของ งาน โดยที่ในพื้นที่ศึกษาทายาทรุ่นที่ 2 ประกอบอาชีพหลักดังนี้ จังหวัดเชียงใหม่ (ก่อสร้าง เกษตร และปศุสัตว์) อำเภอแม่สอด (โรงงาน (การผลิต) เกษตรและปศุสัตว์) จังหวัดสมุทรสาคร (ต่อเนื่อง ประมง ประมง) และจังหวัดภูเก็ต (ก่อสร้าง เกษตรและปศุสัตว์) ซึ่งงานเหล่านี้เป็นงานที่

ผู้ประกอบการนิยมจ้างแรงงานต่างด้าวเพื่อลดต้นทุนการผลิต เพราะแรงงานต่างด้าวมียานะอดทน ไม่มีข้อต่อรองในการทำงาน ใช้ให้ทำอะไรก็ทำ ไม่เหมือนกับแรงงานไทยที่เลือกงาน และมีการรวมตัวกันต่อรองเรื่องค่าจ้าง สวัสดิการและอื่นๆ งานเหล่านี้เป็นงานที่ไม่ต้องการความรู้ ความสามารถนัก ต้องการแค่แรงงานเท่านั้น

2. รูปแบบและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษามีรูปแบบของเส้นทางการอพยพโยกย้ายอยู่ 4 รูปแบบโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้คือ

- 1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร และแม่สอด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่อายุน้อยและเดินทางมาอยู่กับบิดามารดาและทำงานอยู่ในพื้นที่
- 2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานซึ่งส่วนใหญ่เป็นทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ต และเชียงใหม่ ซึ่งจะเป็นกลุ่มที่เกิดในพื้นที่อื่นๆ ที่ไม่ใช่ภูเก็ตและเชียงใหม่ แล้วอพยพมาทำงานในจังหวัดทั้ง 2 ที่ เป็นแหล่งงานที่สำคัญ
- 3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานซึ่งส่วนใหญ่เป็นทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดภูเก็ต ซึ่งในกรณีเชียงใหม่เน้นเป็นการอพยพจากอำเภอชายแดนเข้าสู่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ส่วนในจังหวัดภูเก็ตเน้นเป็นการอพยพโยกย้ายงานในอำเภอต่างๆ ของภูเก็ตเอง
- 4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเกิดที่สมุทรสาครเอง และทำงานอยู่ที่สมุทรสาครซึ่งเป็นแหล่งงานแหล่งใหญ่

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ศึกษาจำนวน 80 รายนั้น มีอยู่ 40 ราย ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน โดยประกอบไปด้วยกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ 15 ราย ภูเก็ต 14 ราย แม่สอด 7 ราย และสมุทรสาคร 4 ราย ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เหลืออีก 40 รายนั้น ยังไม่มีการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานในปัจจุบัน แต่อาจมีการอพยพโยกย้ายเกิดขึ้นในอนาคตได้

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาถึงปัจจัยส่วนบุคคลของทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีส่วนทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ประกอบด้วยเพศ อายุ สถานภาพ ศาสนา ภูมิลำเนา ชาติพันธุ์ การศึกษา อาชีพและรายได้ สถานะบุคคล และความสามารถในการพูด

ภาษาไทย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่สำคัญที่ทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายมีอยู่ 4 ปัจจัย คือ การประกอบอาชีพและรายได้ ความสามารถในการพูดภาษาไทย สถานะบุคคล และชาติพันธุ์ โดยที่อาชีพและรายได้เป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สัมพันธ์โดยตรงกับการอพยพโยกย้าย และเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ผลักดันให้อพยพเคลื่อนย้ายออกจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน และยังคงเดินทางไปทำงานยังพื้นที่อื่น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานนั้นส่วนใหญ่เป็นเพราะความต้องการเปลี่ยนไปทำงานที่ได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้างมากกว่า ซึ่งมีทั้งเปลี่ยนลักษณะงาน ลักษณะงานเดิมแต่เปลี่ยนพื้นที่ทำงานไปยังพื้นที่ใหม่ที่ให้ค่าตอบแทนสูงกว่า ในรูปแบบที่เปลี่ยนจาก “งานหนัก” ไปเป็นงานที่ “สบาย” กว่า นอกจากนี้แล้วการที่ทายาทรุ่นที่ 2 ได้รับค่าจ้างต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำตามกฎหมาย ได้รับค่าจ้างน้อยกว่าแรงงานไทยทั้งที่ทำงานในลักษณะงานเหมือนกัน ไม่ได้รับค่าจ้างเต็มจำนวน ไม่ได้รับค่าจ้างตรงเวลา ไม่ได้รับค่าจ้างทำงานล่วงเวลา ต้องทำงานติดต่อกันหลายชั่วโมงโดยแทบไม่ได้พัก หรือ นายจ้างไม่จ่ายค่าจ้างให้เลยและไล่ออกทันทีที่งานเสร็จ (งานก่อสร้าง) สาเหตุเหล่านี้ทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 ต่างพยายามดิ้นรนแสวงหางานใหม่ที่ดีกว่าทั้งในแง่ของรายได้ และสภาพการทำงานเท่าที่จะหาช่องทางได้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานส่วนใหญ่เปลี่ยนไปทำงานที่มีรายได้เพิ่มมากขึ้น เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีการอพยพโยกย้ายงานนั้น จะเป็นการย้ายงานอยู่ภายในจังหวัดภูเก็ตเอง เป็นการย้ายพื้นที่ทำงานในระหว่างพื้นที่ 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกะทู้ และอำเภอดอน

ความสามารถในการพูดภาษาไทยได้ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน การที่กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 พูดภาษาไทยได้นั้นเป็นเพราะได้มีโอกาสเรียนหนังสือในระบบการศึกษาของไทย และ/หรือ ได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน ทายาทรุ่นที่ 2 รู้สึกกลมกลืนกับสังคมไทยได้มากขึ้น ทำให้มีความรู้สึกเหมือนคนไทย ที่สามารถเดินทางไปไหนมาไหนได้อย่างเสรี

สถานะบุคคลที่เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษา เพราะการที่มีใบอนุญาตทำงานจะมีส่วนทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 รู้สึกมั่นคง ปลอดภัย เปลี่ยนงาน หางานใหม่ได้ง่ายขึ้น ไม่ต้องหวาดกลัวต่อการถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุม สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข ในทางตรงกันข้ามการที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานจะทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 รู้สึกว่าหางานเปลี่ยนงานได้ยาก เสี่ยงต่อการถูกจับกุม ไปไหนมาไหนก็ต้องระวังตัว ในพื้นที่ศึกษานี้มีอยู่หลายกรณีที่ทายาทรุ่นที่ 2 ต้องย้ายพื้นที่ทำงานเพราะไม่มีใบอนุญาตทำงาน และเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ทายาทรุ่นที่ 2 ส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะมีใบอนุญาตทำงาน ซึ่งมีทั้งนายจ้างจัดทำให้เอง จัดทำให้โดยผ่านนายหน้า โดยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจะ

ทยอยหักจากค่าจ้างเป็นงวดๆ ไป รวมไปถึงทายาทรุ่นที่ 2 เอง ที่ใช้บริการจากนายหน้าในการติดต่อขอใบอนุญาตทำงานให้โดยพบมากในกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต

ชาติพันธุ์ เป็นองค์ประกอบหลักอีกประการหนึ่งของการตัดสินใจอพยพโยกย้ายงาน เพราะทำให้เกิดการ “ชักชวน” ไปทำงานในพื้นที่อื่น โดยญาติ/เพื่อน/หรือ “คนรู้จัก” ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ที่จะคอยช่วยเหลือ สร้างเครือข่ายทางสังคม สำหรับแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร สำหรับคนกลุ่มเดียวกัน เกี่ยวกับการทำงาน เส้นทางและช่องทางการเดินทาง วิธีการเดินทาง รวมถึงการให้ที่พักอาศัยเมื่อมีการอพยพเข้ามาในพื้นที่ นอกจากนี้แล้วกลุ่มบุคคลที่ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายมักจะเป็นกลุ่มเครือข่ายทางสังคม ซึ่งเมื่อมีการอพยพโยกย้ายแล้วส่วนใหญ่จะพักอยู่กับญาติ เพื่อน หรือ คนรู้จัก แต่เมื่อทายาทรุ่นที่ 2 ได้เข้าทำงานกับนายจ้างแล้ว ส่วนใหญ่ก็จะพักอาศัยอยู่กับนายจ้าง

สำหรับปัจจัยดึงดูดให้ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายหรือกลับเข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต มีอยู่ 3 ปัจจัยคือ 1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ 2) ปัจจัยทางสังคม และ 3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม โดยที่

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยผลักดันให้ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานครั้งแรกและดึงดูดให้เข้ามายังพื้นที่ศึกษาที่เป็นแหล่งงานขนาดใหญ่ทั้งจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต พื้นที่เหล่านี้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง ก่อให้เกิดการจ้างงาน มีงานให้เลือกทำมากมาย โดยเฉพาะที่จังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต เป็นพื้นที่ที่กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ตั้งใจและมุ่งมั่นไปทำงานแม้ต้องเสียค่านายหน้าก็ตาม ในสายตาของแรงงานพม่าแล้วประเทศไทยและในพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่นี้ ส่งกลิ่น “หอมหวานทางเศรษฐกิจ” และดึงดูดให้ชาวพม่ารวมทั้งทายาทรุ่นที่ 2 จากประเทศพม่า ให้อพยพโยกย้ายเข้ามาหาโอกาสที่ดีกว่าในชีวิต ทั้งนี้ด้วยความคาดหวังว่าจะได้รับรายได้ที่ดีกว่าเดิม เป็นอยู่ที่ดีกว่า งานที่ดีกว่า และชีวิตที่ดีกว่าเดิม ทั้งในรูปแบบอยู่ถาวร (หากเป็นไปได้และต้องการให้เป็นเช่นนั้น) และในรูปแบบอยู่ชั่วคราวเพื่อเก็บเงินกลับไปอยู่ที่พม่า

ปัจจัยทางสังคม ความทันสมัย ความน่าสนใจ และความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายในเมืองใหญ่ๆ อย่าง เชียงใหม่ แม่สอด สมุทรสาคร และภูเก็ต ที่มีสิ่งบริการที่ดีกว่าที่พม่า เช่น โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า สังคมเมืองไทยที่สงบสุขกว่าที่พม่า รวมไปถึงข้อมูลจากสื่อต่างๆ เหล่านี้ได้เปรียบเสมือนเป็นแม่เหล็กดึงดูดทายาทรุ่นที่ 2 ให้เกิดความประทับใจ สนใจ อยากรู้ อยากเห็น อยากมีประสบการณ์ การใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ นอกจากนั้นแล้วการที่ทายาทรุ่นที่ 2 สามารถพูดภาษาไทยได้ ทำให้สามารถกลมกลืนเข้าสู่สังคมไทยได้เป็นอย่างดี และสำหรับบางรายนั้น การได้อยู่ห่างจากครอบครัว การเข้าสู่ตลาดงาน เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเติบโตเป็นผู้ใหญ่อีกด้วย ในทางตรงกัน

ข้าม ตัวอย่างบางรายที่อายุน้อย ก็ต้องการอยู่กับครอบครัวบิดามารดา ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายไปที่อื่น หากเปรียบเทียบพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่นั้น ก็จะพบว่า แต่ละพื้นที่จะเป็นสังคมของแต่ละชาติพันธุ์ กล่าวคือ เชียงใหม่คือสังคมชาวไทใหญ่ แม่ฮ่องสอนคือสังคมของชาวม้ง สมุทรสาครคือสังคมชาวมอญ และภูเก็ตคือสังคมชาวทวาย ดังนั้นหากชาวม้งได้อยู่ในสังคมชาติพันธุ์เดียวกัน ก็จะมีความรู้สึกสบายใจ มีความสุข มีเพื่อน มีความรู้สึกมีตัวตน มีขนบธรรมเนียมประเพณี มีกิจกรรมร่วมกัน เกิดเป็นเครือข่ายทางสังคมที่ช่วยสงเคราะห์เกื้อหนุนกันและกัน

ปัจจัยทางวัฒนธรรม กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีชาติพันธุ์เดียวกันมักมีการรวมตัวกันเกิดเป็นเครือข่ายทางสังคม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ชักชวน บอก แจ้งข่าวของโอกาสการทำงาน ให้แก่หมู่เหล่าเดียวกัน ให้มีโอกาสดำรงงาน เป็นการช่วยเหลือเพื่อกลุ่มเดียวกัน การอพยพโยกย้ายงานของกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่เกิดจากการชักชวน บอกกล่าวข้อมูลจากญาติ เพื่อน คนรู้จัก นอกจากนี้แล้วทายาทรุ่นที่ 2 นี้ก็นิยมหางานส่งเงินกลับบ้าน กลับไปเยี่ยมบ้าน ส่งลูกกลับบ้านที่พม่า ทำใบอนุญาตทำงาน บัตรสุขภาพ แม้กระทั่งเคลียร์กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อเกิดปัญหา โดยผ่านทางนายหน้าที่เป็นชนชาติเดียวกันนั้น เพราะความที่เป็นชนชาติเดียวกันทำให้เกิดความ “ไว้เนื้อเชื่อใจกัน”

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ (จำนวน 70 คน) ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ศึกษา โดยมีเหตุผลหลัก 3 ประการ คือ 1) ครอบครัว 2) ทำงาน และ 3) การศึกษา โดยเหตุผลที่สำคัญที่สุดคือ การที่กลุ่มตัวอย่างต้องการอยู่กับครอบครัว บิดามารดา ญาติ พี่น้อง เพื่อนๆ หากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่อายุน้อย ก็ไม่คิดจะอพยพโยกย้ายไปไกลจากบิดามารดา เพราะได้ดูแลบิดามารดา และในทางกลับกันบิดามารดาได้ดูแลตนเองด้วย และไม่อนุญาตให้ย้ายไปที่อื่นไกลตา สาเหตุที่รองลงมาคือ การทำงาน กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษายังพอใจกับการทำงานในพื้นที่ศึกษาซึ่งมีงานและทำให้มีรายได้มากกว่าการอพยพโยกย้ายกลับไปประเทศพม่า โดยเฉพาะในจังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต นอกจากนี้แล้วโอกาสทางการศึกษาที่จะช่วยเพิ่มคุณภาพศักยภาพของตนเองเพื่อจะช่วยให้เกิดโอกาสชีวิตที่ดีกว่าก็เป็นอีกเหตุผลที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่ต้องการอพยพโยกย้าย

3. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendation) สำหรับการอพยพโยกย้ายถิ่นของทายาทรุ่นที่ 2

1) เนื่องจากประเทศไทยยังมีความจำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่า ซึ่งเป็นแรงงานระดับล่าง และแรงงานไร้ฝีมือ เพื่อขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศ ไทยไม่ให้หยุดชะงัก โดยการกำหนดนโยบายและมาตรการจะต้องตั้งอยู่บนหลักการของการใช้

แรงงานต่างด้าวโดยถูกกฎหมายและควรปฏิบัติต่อแรงงานกลุ่มนี้ด้วยหลักมนุษยธรรม บนแนวคิดงานที่มีคุณค่า (Decent Work) ขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศ มีการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของแรงงานทั้งในสิทธิ ในเรื่องของค่าจ้าง สิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย สิทธิในการร่วมตัวการร่วมเจรจาต่อรอง สิทธิในการเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุขและอาชีวอนามัย โดยดำเนินการเป็นมาตรฐานเดียวกับแรงงานไทย ควรพิจารณากำหนดค่าจ้างที่เหมาะสมเพื่อให้สอดคล้องกับทักษะ อย่างไรก็ตามการกำหนดค่าจ้างดังกล่าวต้องไม่นำไปสู่การเลิกจ้างแรงงานไทย ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม และทำให้แรงงานรู้สึกว่าคุณค่าของตนเองไม่มีทางเลือกต้องทนรับสภาพ ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้ประเทศที่นำเข้าสินค้าบางอย่างจากประเทศไทย ใช้เป็นข้ออ้างเพื่อกีดกันทางการค้า เช่น จีนนำเข้ากุ้งจากประเทศไทยเนื่องจากการกดขี่แรงงาน เป็นต้น

2) สนับสนุนนโยบายการควบคุมไม่ให้แรงงานที่ย้ายถิ่นมาจากประเทศพม่ามีจำนวนมากเกินความต้องการในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งอันอาจนำไปสู่การแย่งงานจากแรงงานไทย ปัญหาอาชญากรรม รวมทั้งเพื่อจัดเตรียมสิ่งสาธารณูปโภคสาธารณูปการไว้ให้เพียงพอ แต่จะต้องเป็นมาตรการเพื่อควบคุมแรงงาน โดยกำหนดมาตรการที่เป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ ไม่ให้เป็นภาระแก่หน่วยงานที่รับผิดชอบ นายจ้าง และแรงงานมากเกินไป จนทำให้เกิดความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงไม่ปฏิบัติตาม

3) สนับสนุนนโยบายที่จะส่งแรงงานบางประเภทไว้ให้แก่แรงงานไทย แต่เสนอให้ทบทวนประเภทของงานที่อนุญาตให้แรงงานต่างด้าวทำได้ และอัตราส่วนระหว่างแรงงานไทยและแรงงานต่างด้าวให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของแต่ละจังหวัด และให้โอกาสแก่แรงงานไทยเนื่องจากแรงงานต่างด้าวมักยอมรับค่าจ้างที่ต่ำกว่าอัตราค่าแรงขั้นต่ำ

4) นโยบายที่จะรู้จำนวนและแหล่งที่มาของแรงงานต่างด้าวนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่จะนำไปใช้ในการควบคุมจำนวนแรงงานต่างด้าว แต่มาตรการที่จะหาแหล่งที่มาโดยการพิสูจน์สัญชาติโดยเฉพาะสำหรับแรงงานพมานั้น เป็นมาตรการที่ไม่ได้รับความร่วมมือจากทั้งนายจ้างและแรงงาน เนื่องจากก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายและเวลามาก อีกทั้งยังทำให้ญาติพี่น้องของแรงงานในประเทศพม่าเดือดร้อน จึงควรพิจารณายกเลิกการพิสูจน์สัญชาติแรงงานพม่า

5) จัดทำฐานข้อมูลแรงงานต่างด้าวทนายที่ 2 เพื่อให้รู้จำนวนแรงงานในแต่ละจังหวัด โดยประกาศให้แรงงานต่างด้าวรุ่นที่ 2 ทั้งหมดทั้งที่ขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานต่างด้าวเพื่อขออนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และแรงงานที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนแรงงานเพื่อขออนุญาตทำงาน มารายงานตัวกับกรมการจัดหางานและสำนักงานจัดหางานจังหวัดภายใน 90 วัน เพื่อให้ได้รับใบอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำงานในประเทศไทยได้ชั่วคราว (1 ปี) ทั้งนี้ไม่ควรเก็บ

ค่าธรรมเนียมสูงจนเป็นภาระแก่แรงงาน สำหรับแรงงานต่างด้าวที่ยังไม่มีงานทำสามารถสมัครงานได้ที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดพร้อมกันนั้นควรสำรวจจำนวนนายจ้าง สถานประกอบการ ผู้ให้ที่พักพิง (เจ้าบ้าน) แรงงานต่างด้าวและผู้ติดตามแรงงานต่างด้าวในหมู่บ้านและชุมชน และรับจดทะเบียนนายจ้างที่ประสงค์จะจ้างแรงงานต่างด้าว ผู้ให้ที่พักพิง โดยที่ฐานข้อมูลดังกล่าวควรจัดทำอย่างเป็นระบบเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเชื่อมโยงข้อมูลมาใช้งานได้จริง และข้อมูลแต่ละหน่วยงานถูกต้องตรงกัน เพื่อให้สามารถควบคุมแรงงานต่างด้าวได้จริง

6) สนับสนุนนโยบายที่จะลดภาระของรัฐทั้งทางด้านการศึกษาและสาธารณสุข โดยรณรงค์ให้แรงงานต่างด้าวมีการวางแผนครอบครัว

7) เพื่อให้รู้จำนวนแรงงานต่างด้าวที่ต้องการในแต่ละจังหวัดให้ผู้ประกอบการ นายจ้างที่ต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวควรมีการจัดจ้างงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยขอโควตาจำนวนแรงงานที่ต้องการได้ที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดที่มีรายชื่อแรงงานต่างด้าวที่ต้องการทำงานอยู่แล้ว หรือนายจ้างอาจรับสมัครแรงงานเอง หรือผ่านบริษัทจัดหางานได้ แต่นายจ้างจะจ้างแรงงานได้เฉพาะแรงงานที่ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว และมีใบอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำงานในประเทศไทยเท่านั้น เมื่อนายจ้างประสงค์จะจ้างแรงงานต่างด้าวให้แจ้งต่อสำนักงานจัดหางานจังหวัด จ่ายค่าประกันสังคม และค่าประกันสุขภาพให้แก่แรงงาน นายจ้างจะต้องดูแลด้านที่พักอาศัยให้แก่แรงงาน เพื่อควบคุมที่อยู่ของแรงงานให้เป็นหลักแหล่ง ถูกสุขลักษณะ และสามารถติดตามตัวได้ และเมื่อนายจ้างมีความประสงค์จะเลิกจ้างแรงงานต่างด้าวหรือแรงงานลาออกให้นายจ้างรายงานต่อสำนักงานจัดหางานจังหวัด หลังจากนั้นนายจ้างสามารถจ้างแรงงานต่างด้าวใหม่ได้

8) แรงงานต่างด้าวทนายทรุ่นที่ 2 ที่มีบัตรประจำตัวประจำตัวคนต่างด้าวและใบอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำงานในประเทศไทย สามารถสมัครงานได้ที่สำนักงานจัดหางานจังหวัด นายจ้างหรือบริษัทจัดหางานแรงงานอาจได้รับคำแนะนำให้ย้ายไปทำงานในจังหวัดหรือพื้นที่อื่นๆ ที่ขาดแคลนแรงงาน

9) ในกรณีที่แรงงานต่างด้าวกระทำผิดกฎหมาย เจ้าหน้าที่ตำรวจควรรายงานต่อกรมการจัดหางาน สำนักงานจัดหางานจังหวัด และเมื่อใบอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำงานประเทศไทยหมดอายุ แรงงานที่เคยทำผิดกฎหมายจะไม่ได้รับการต่อใบอนุญาต

10) เพื่อลดภาระของสำนักงานจัดหางานจังหวัด ควรให้นิติบุคคลที่ประสงค์จะทำหน้าที่จัดหางานแก่นายจ้างและให้บริการแก่แรงงานต่างด้าว ขึ้นทะเบียนไว้ที่สำนักงานจัดหางานจังหวัด

11) เพื่อควบคุมการกระจายตัวของแรงงานต่างด้าว สนับสนุนให้ภาคเอกชนจัดหาที่พักอาศัยที่ถูกสุขลักษณะ และจัดให้มีรถรับส่งแรงงานไปยังสถานที่ทำงาน

12) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำแผนปฏิบัติงานแบบบูรณาการ สกัดกั้นแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามาทำงาน ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดและจริงจังในการสกัดกั้นการเข้ามาของแรงงานต่างด้าวรายใหม่ โดยจัดตั้งจุดตรวจ จุดสกัดกั้นตามช่องทางสำคัญบริเวณชายแดน โดยเฉพาะด่านระนอง เพิ่มความถี่ และความเข้มข้นในการลาดตระเวน ตรวจค้นในพื้นที่เป้าหมาย โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

13) ปราบปราม จับกุม ดำเนินคดีกับแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบทำงาน นายจ้างหรือสถานประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ตลอดจนผู้นำพา ผู้ให้ที่พักพิงแก่แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองอย่างจริงจัง

14) ผลักดันและส่งกลับแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ควรมีมาตรการเพื่อป้องกันไม่ให้แรงงานดังกล่าวลักลอบกลับเข้ามาอีก

15) สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติควรทำการศึกษาความต้องการแรงงานต่างด้าวในอนาคตเพื่อนำมาพิจารณากำหนดนโยบายจัดการกับแรงงานต่างด้าวในระยะยาว

16) ประชาสัมพันธ์ให้นายจ้าง สถานประกอบการ มีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดระบบการจ้างแรงงานต่างด้าวในเรื่องนโยบาย ขั้นตอน และข้อปฏิบัติ ทั้งภาครัฐและนายจ้าง ควรมีการประชาสัมพันธ์ถึงความเคลื่อนไหวด้านข้อมูลตลอดเวลา มีการประสานงานระหว่างกระทรวงแรงงานและนายจ้างอย่างทันเหตุการณ์

17) บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สามารถคุ้มครองแรงงานต่างด้าวเพื่อลดผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศ นอกจากนี้ควรกำหนดทิศทางและนโยบายแรงงานให้เหมาะสมตามลักษณะทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์

18) ตรวจสอบ ติดตามความเคลื่อนไหวในการใช้แรงงานเด็กในสถานประกอบการ รวมไปถึงป้องกันและช่วยเหลือคุ้มครองแรงงานเด็กในรูปแบบที่ลျวร้าย

19) ป้องกันและแก้ไขเพื่อไม่ให้เด็กกลายเป็นแรงงานก่อนวัยอันควร ซึ่งการศึกษาน่าจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยลดปัญหาได้โดยที่เด็กต่างด้าวควรได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างน้อยที่สุดควรอ่านออก เขียนได้ เพราะจะทำให้มีความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต และช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งจะส่งเสริมบทบาททางสังคมในอนาคต

20) การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) ซึ่งจะเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2558 จะส่งผลให้มีการไหลเวียนของผลิตภัณฑ์ บริการ ทุน และแรงงานมีทักษะอย่างเสรีมากขึ้นในภูมิภาค และจะมีแรงงานฝีมือในอาเซียนย้ายถิ่นมาทำงานในประเทศไทยมากขึ้น ค่าแรงที่ถูกกว่าในประเทศจากประเทศเหล่านี้สู่ประเทศที่เจริญกว่าและมีค่าแรงสูงกว่า ดังนั้นแรงงานพม่าก็ยิ่งจะหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยมากขึ้น ภาครัฐควรต้องพัฒนาแนวทางคุ้มครองแรงงานให้เป็น

มาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น เพื่อรักษาภาพลักษณ์ของประเทศ ขณะเดียวกันควรจะพัฒนาระบบการผลิตที่เน้นการใช้แรงงานอย่างเข้มข้นเป็นหลักไปสู่ระบบการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อลดภาระพึ่งพิงแรงงานไร้ฝีมือ

บทคัดย่อ

การศึกษาเรื่อง “ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า: สถานการณ์และการอพยพโยกย้าย” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ คือ

1. เพื่อศึกษาการกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ 4 จังหวัดคือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษารูปแบบและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า
3. เพื่อเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendation) เพื่อเตรียมแผนงานและโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของทายาทรุ่นที่ 2

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยการสัมภาษณ์เชิงลึกของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 80 รายในจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต จังหวัดละ 20 ราย โดยประยุกต์ใช้เทคนิค Snow Ball โดยให้ประชากรตัวอย่างช่วยแนะนำตัวอย่างต่อไป ผลการศึกษาพบว่า การที่เศรษฐกิจของประเทศไทยขยายตัวอย่างต่อเนื่องทำให้จำนวนแรงงานต่างด้าวชาวพม่ารวมไปถึงทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่ามีแนวโน้มเพิ่มจำนวนขึ้น โดยทายาทรุ่นที่ 2 นั้น คือ ทายาทที่เกิดในประเทศไทย หรือทายาทที่เกิดที่พม่าแล้วอพยพเข้ามายังประเทศไทย การย้ายถิ่นของบิดามารดาของทายาทรุ่นที่ 2 เป็นเพราะปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นเหตุผลหลัก กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาประกอบด้วยชาติพันธุ์มอญ ไทใหญ่ พม่า กะเหรี่ยง ทวาย และลาหู่ โดยทายาทรุ่นที่ 2 กลุ่มที่มาจากพมานั้นมาจากเขตการปกครอง 4 พื้นที่ทางภาคตะวันออกของพม่าตามแนวตะเข็บชายแดนของประเทศไทยคือ รัฐมอญ รัฐฉาน เขตตะนาวศรี และรัฐกะเหรี่ยง โดยส่วนใหญ่อพยพมาพร้อมกับครอบครัว บิดา มารดา ญาติ ตอนอายุ 6 เดือน ถึง 12 ปี ส่วนใหญ่อพยพเข้าไทยทางด่านระนองและกลับพม่าทางด่านแม่สอด และมีนายหน้าพาทางและเสียค่าใช้จ่ายอยู่ระหว่าง 4,500 – 17,000 บาท

แรงงานชาวพม่าซึ่งรวมถึงทายาทรุ่นที่ 2 ร้อยละ 28 อาศัยอยู่ที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ร้อยละ 85 อยู่ที่อำเภอแม่สอด ร้อยละ 85 อยู่ที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร และร้อยละ 65 อยู่ที่อำเภอเมืองภูเก็ต โดยอาศัยอยู่ในชุมชนแรงงานพม่าในเชียงใหม่ 2 ชุมชน อำเภอแม่สอด 5 ชุมชน สมุทรสาครมี 31 ชุมชน และภูเก็ตมี 21 ชุมชน

นอกจากนี้แล้วยังอาศัยอยู่ร่วมกับคนในท้องถิ่นโดยเฉพาะในชุมชนแออัด ทายาทรุ่นที่ 2 ส่วนใหญ่เริ่มทำงานตอนอายุระหว่าง 10 – 15 ปี และเริ่มทำงานในพื้นที่ศึกษาเลย เพราะเป็นเมืองใหญ่และเป็นแหล่งงาน โดยประกอบอาชีพหลักคือ ก่อสร้าง และเกษตร - ปศุสัตว์ที่จังหวัดเชียงใหม่ โรงงานและเกษตร - ปศุสัตว์ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ต่อเนื่องประมงและประมงที่จังหวัดสมุทรสาคร ก่อสร้างและเกษตร - ปศุสัตว์ที่จังหวัดภูเก็ต

จากการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษามีรูปแบบของเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานอยู่ 4 รูปแบบ โดยเรียงลำดับจากมากไปน้อยดังนี้ 1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน 2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน 3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน 4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยส่วนบุคคลที่สำคัญที่ทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานมีอยู่ 4 ปัจจัยคือ 1) การประกอบอาชีพและรายได้ 2) ความสามารถในการพูดภาษาไทย 3) สถานะบุคคล และ 4) ชาติพันธุ์

สำหรับปัจจัยที่ดึงดูดให้ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายหรือกลับเข้ามาในพื้นที่ศึกษามีอยู่ 3 ปัจจัยคือ 1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ 2) ปัจจัยทางสังคม และ 3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม และกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ส่วนใหญ่ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ศึกษาโดยมีเหตุผลหลัก 3 ประการคือ 1) ครอบครัว 2) งาน และ 3) การศึกษา นอกจากนี้ผู้วิจัยได้เสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการจัดการกับแรงงานทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าโดยกำหนดมาตรการที่เหมาะสมสำหรับแรงงานต่างด้าวทายาทรุ่นที่ 2 โดยตั้งอยู่บนพื้นฐานของความต้องการแรงงานของภาคเอกชนและการรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน และตั้งอยู่บนหลักการของการใช้แรงงานต่างด้าวโดยถูกกฎหมาย

Abstract

The objectives of the research “Second Generation of Migrants from Myanmar: Situation and Intermigration” are 1) to study spatial distribution of second generation of migrants from Myanmar in 4 Provinces: Chiang Mai, Amphoe Mae Sot in Tak, Samut Sakhon and Phuket; 2) to study pattern and factors affecting decision in migration, and 3) to propose policy recommendation in order to prepare a plan and projects for migration and intermigration of second generation of migrants from Myanmar. This research is conducted by applying both quantitative and qualitative methods by setting up in depth interviews of 20 samplers from 4 study areas with a total of 80 cases.

The purposive samples were selected by inducing Snow Ball techniques by which the researcher asked the sample to introduce another sample and so on. The result of this study shows that an increase in Thailand’s economy has attracted large numbers of migrant workers from Myanmar including their descendents. Second generation migrant from Myanmar is defined as Thailand born descendants of Burmese migrants or Burmese born descendants who migrated into Thailand. The parents of these second generation migrants have migrated into Thailand mainly because of economic reasons. The samples of second generation migrants from Myanmar in this study consists of Mon, Shan, Burmese, Karen, Tavoy and Lahu peoples by which those who were Burmese born came from 4 administrative areas along the Myanmar – Thailand border which are Mon State, Shan State, Tanintharyi Division and Kayin State. Most of them crossed the border with their families, parents or relatives when they were 6 months old to 12 years old. They preferred to cross the border at Ranong Check Point and travel back to Myanmar by the Mae Sot Check Point. Their travels were mostly guided by brokers who would charge expenses depending on distance and difficulties in travelling by which an amount is between 4,500 – 17,000 Baht.

The spatial distributions of Burmese workers (including their second generation descendants) are 28% in Amphoe Muaeng Chiang Mai, 85% in Amphoe Mae Sot and Amphoe Muaeng Samut Sakhon, and 65% in Amphoe Muaeng Phuket. They live in 2, 5, 31 and 21 Burmese worker communities in Chiang Mai, Amphoe Mae Sot, Samut Sakhon and Phuket, respectively. Furthermore, they distribute themselves to live with local dwellers especially in congested areas. Most of the Burmese second generation descendants started their jobs at the age of 10 – 15 years old within these 4 study areas because these locations are big cities and have many employment. Their top 2 occupations are: construction and agriculture-livestock for Chiang Mai; manufacturing and agriculture livestock for Mae Sot; fishery industry for Samut Sakhon and construction and agriculture livestock for Phuket.

It can be concluded from this study that there are 4 intermigration patterns which can be ranked as follows: 1) Burmese born second generation of migrants from Myanmar who did not migrate from the first working area; 2) Thailand – born second generation who migrated from the first working area; 3) Burmese – born second generation who migrated from the first working area and 4) Thailand – born second generation who did not migrate from the first working area. Moreover it can be concluded that there are 4 major personal factors affecting intermigration which are: 1) occupation and income; 2) ability to speak the Thai language; 3) personal status (have/don't have work permit) and 4) ethnic group.

There are 3 pull factors that attracted second generation descendants to intermigration or back into study areas: 1) economic factors; 2) social factors and 3) cultural factors. Most of the second generation descendants do not want to move out from the study areas because of 3 main reasons: 1) family, 2) job and 3) education. Besides, the researcher also proposed a recommendation policy for the management of second generation workers in order to meet with labor demands from the private sector together with national security and defense and within the principle of legal employment of migrant workers.

สารบัญ

	หน้า
บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ก
บทคัดย่อภาษาไทย	ฎ
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ฐ
สารบัญเนื้อหา	ฅ
สารบัญตาราง	น
สารบัญรูป	ฟ

บทที่ 1 บทนำ

1.1 ปัญหาที่ทำวิจัยและความสำคัญของปัญหา	1-1
1.2 วัตถุประสงค์	1-4
1.3 นิยามศัพท์	1-4
1.4 ขอบเขตของการศึกษา	1-5
1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่	1-5
1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา	1-7
1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	1-7
1.6 กรอบแนวคิด	1-20
1.7 ระเบียบวิธีวิจัย	1-21
1.7.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล	1-21
1.7.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง	1-22
1.8 ผลที่คาดว่าจะได้รับ	1-22

บทที่ 2 แลพม่าจากไทย

2.1 ภูมิศาสตร์สัมพันธ์ไทย – พม่า	2-1
2.2 ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และการปกครองของพม่า	2-7
2.3 ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า	2-10

สารบัญ (ต่อ)

หน้า

บทที่ 3 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดเชียงใหม่

3.1 สภาพภูมิศาสตร์	3-1
3.2 แรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดเชียงใหม่	3-4
3.3 การกระจายตัวของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดเชียงใหม่	3-7
3.4 ชาติพันธุ์ของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดเชียงใหม่	3-10
3.5 กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดเชียงใหม่	3-11
3.6 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่	3-15
3.6.1 ดันทาง	3-15
3.6.1.1 พื้นที่ดันทาง	3-15
3.6.1.2 เส้นทางและกระบวนการเดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย	3-16
3.6.1.3 อายุของกลุ่มตัวอย่างที่อพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย	3-19
3.6.1.4 ปัจจัยในการอพยพโยกย้ายมาประเทศไทย	3-19
3.6.1.5 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เริ่มทำงาน	3-21
3.6.1.6 พื้นที่ที่เริ่มทำงาน	3-22
3.6.2 ระหว่างทาง	3-22
3.6.2.1 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง	3-22
3.6.2.2 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	3-57
3.6.3 ปลายทาง	3-75
3.6.3.1 ปัจจัยดึงดูดให้กลับมาที่จังหวัดเชียงใหม่	3-75
3.6.3.2 การอพยพโยกย้ายในอนาคต	3-76

บทที่ 4 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

4.1 สภาพภูมิศาสตร์	4-1
4.2 แรงงานต่างด้าวพม่าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	4-4

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
4.3 กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	4-11
4.4 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ อำเภอแม่สอด	4-15
4.4.1 ดันทาง	4-15
4.4.1.1 พื้นที่ดันทาง	4-15
4.4.1.2 เส้นทางเดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่อำเภอแม่สอด	4-16
4.4.1.3 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้าย	4-19
4.4.1.4 ปัจจัยในการอพยพโยกย้าย	4-20
4.4.1.5 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เริ่มทำงาน	4-22
4.4.1.6 พื้นที่ที่เริ่มทำงาน	4-23
4.4.2 ระหว่างทาง	4-24
4.4.2.1 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง	4-24
4.4.2.2 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่ม ทำงาน	4-54
4.4.2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่ม ทำงาน	4-55
4.4.2.4 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายจาก/กลับอำเภอแม่ สอด	4-62
4.4.3 ปลายทาง	4-66
4.4.3.1 ปัจจัยที่ดึงดูดให้กลับมาที่อำเภอแม่สอด	4-66
4.4.3.2 การอพยพโยกย้ายในอนาคต	4-67
 บทที่ 5 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร	
5.1 สภาพภูมิศาสตร์	5-1
5.2 แรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร	5-3
5.3 การกระจายตัวของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร	5-6

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
5.4 สัญชาติของแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร	5-7
5.5 กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในอำเภอเมืองสมุทรสาคร	5-7
5.6 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร	5-10
5.6.1 ดันทาง	5-10
5.6.1.1 พื้นที่ดันทาง	5-10
5.6.1.2 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย	5-11
5.6.1.3 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย	5-16
5.6.1.4 ปัจจัยในการอพยพโยกย้ายมาประเทศไทย	5-16
5.6.1.5 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เริ่มทำงาน	5-18
5.6.1.6 พื้นที่ที่เริ่มทำงาน	5-19
5.6.2 ระหว่างทาง	5-19
5.6.2.1 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง	5-19
5.6.2.2 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	5-51
5.6.2.3 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	5-54
5.6.3 ปลายทาง	5-59
5.6.3.1 ปัจจัยดึงดูดให้กลับมาที่จังหวัดสมุทรสาคร	5-59
5.6.3.2 การอพยพโยกย้ายในอนาคต	5-61
 บทที่ 6 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดภูเก็ต	
6.1 สภาพภูมิศาสตร์	6-1
6.2 แรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดภูเก็ต	6-3
6.3 การกระจายตัวของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดภูเก็ต	6-7

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
6.4 ชาติพันธุ์ของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดภูเก็ต	6-9
6.5 กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดภูเก็ต	6-9
6.6 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต	6-12
6.6.1 ดันทาง	6-12
6.6.1.1 พื้นที่ดันทาง	6-12
6.6.1.2 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย	6-13
6.6.1.3 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย	6-17
6.6.1.4 ปัจจัยในการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย	6-18
6.6.1.5 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เริ่มทำงาน	6-19
6.6.1.6 พื้นที่ที่เริ่มทำงาน	6-19
6.6.2 ระหว่างทาง	6-20
6.6.2.1 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง	6-20
6.6.2.2 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	6-52
6.6.2.3 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	6-60
6.6.3 ปลายทาง	6-66
6.6.3.1 ปัจจัยดึงดูดให้กลับมาที่จังหวัดภูเก็ต	6-66
6.6.3.2 การอพยพโยกย้ายในอนาคต	6-67
 บทที่ 7 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ศึกษา	
7.1 คนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในพื้นที่ศึกษา	7-1
7.2 ชาติพันธุ์และการกระจายตัวของทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษา	7-4
7.3 กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ศึกษา	7-14

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
7.4 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ศึกษา	7-17
7.4.1 ต้นทาง	7-17
7.4.1.1 พื้นที่ต้นทางเส้นทางและกระบวนการเดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย	7-17
7.4.1.2 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย	7-21
7.4.1.3 ปัจจัยในการอพยพโยกย้ายมาประเทศไทย	7-21
7.4.1.4 อายุของกลุ่มตัวอย่างที่เริ่มทำงาน	7-27
7.4.1.5 พื้นที่ที่เริ่มทำงาน	7-27
7.4.2 ระหว่างทาง	7-28
7.4.2.1 รูปแบบการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่าง	7-28
7.4.2.2 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	7-48
7.4.3 ปลายทาง	7-66
7.4.3.1 ปัจจัยที่ดึงดูดให้เข้ามาในพื้นที่ศึกษา	7-66
7.4.3.2 การอพยพโยกย้ายในอนาคต	7-69
บทที่ 8 สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	
8.1 ข้อค้นพบ	8-1
8.1.1 แรงงานต่างด้าวและทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่าในประเทศไทย	8-1
8.1.2 การกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2	8-5
8.1.3 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2	8-6
8.1.4 ปัจจัยที่ดึงดูดให้ทายาทรุ่นที่ 2 เข้ามาในพื้นที่ศึกษา	8-9
8.1.5 การอพยพโยกย้ายในอนาคต	8-11

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
8.2 อภิปรายผลการศึกษา	8-12
8.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการจัดการกับแรงงานทนายที่ 2 ของผู้ ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า	8-18
8.3.1 เป้าหมาย	8-18
8.3.2 สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้ม	8-18
8.3.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	8-23
8.4 ประโยชน์ที่ได้รับ	8-26
8.5 ปัญหาและอุปสรรคในการวิจัย	8-26

บรรณานุกรม

ภาคผนวก ก ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง

ภาคผนวก ข ตารางสรุปข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง

ภาคผนวก ค แบบสัมภาษณ์

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
2.1	จุดผ่านแดนถาวรบริเวณชายแดนไทย – พม่า	2-6
3.1	แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานทั่วราชอาณาจักรและในจังหวัดเชียงใหม่	3-5
3.2	จำนวนแรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานของจังหวัดเชียงใหม่ปี พ.ศ. 2547 - 2552	3-5
3.3	แรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ระหว่างปี พ.ศ. 2547 - 2552	3-7
3.4	แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2552 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่	3-8
3.5	แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2552 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ เรียงลำดับตามจำนวนมากไปหาน้อย	3-9
3.6	จำนวนนักเรียนชาวพม่าที่มูลนิธิห้องเรียนความคิดในปี พ.ศ. 2550	3-11
3.7	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่	3-12
3.8	พื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดเชียงใหม่	3-16
3.9	เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มาจากพม่า	3-17
3.10	อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่เดินทางอพยพสู่ประเทศไทย	3-19
3.11	อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่เริ่มทำงาน	3-21
3.12	พื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่	3-22
3.13	การอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่จากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน	3-23

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
3.14	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	3-44
3.15	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	3-46
3.16	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่า แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	3-51
3.17	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	3-53
3.18	ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่	3-68
3.19	รายได้รายวันของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการอพยพโยกย้าย	3-72
3.20	สถานะบุคคลของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน	3-74
4-1	แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในจังหวัดตาก รายเดือนในปี พ.ศ. 2552	4-5
4-2	จำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2551 ของ 5 อำเภอชายแดน กับภาพรวมจังหวัดตาก	4-5
4.3	จำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2550 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดตาก	4-6
4.4	แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2550 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดตาก เรียงลำดับจำนวนจากมากไปหาน้อย	4-7
4.5	สถิติการขอรับใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในปี พ.ศ. 2551 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดตาก	4-8
4.6	แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ของจังหวัดตาก ระหว่างปี พ.ศ. 2547 - 2550	4-9
4.7	แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ของจังหวัดตากระหว่างปี พ.ศ. 2551 - 2552	4-10

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
4.8	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	4-12
4.9	พื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	4-16
4.10	อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่อำเภอแม่สอด	4-20
4.11	อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่อำเภอแม่สอดที่เริ่มทำงาน	4-22
4.12	พื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอด	4-24
4.13	การอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอด จากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	4-25
4.14	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดที่เกิดในประเทศไทยแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	4-48
4.15	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	4-49
4.16	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดอพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	4-53
4.17	ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานของกลุ่มตัวอย่างในอำเภอแม่สอด	4-56
4.18	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างในอำเภอแม่สอดที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	4-63
5.1	แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานชั่วคราวจากอัครราชทูตและในจังหวัดสมุทรสาครรายเดือนในปี พ.ศ. 2552	5-4
5.2	จำนวนแรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานของจังหวัดสมุทรสาครในปี พ.ศ. 2547 - 2552	5-5
5.3	แรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ของจังหวัดสมุทรสาครระหว่างปี พ.ศ. 2547 - 2552	5-6
5.4	ข้อมูลทั่วไปของตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร	5-8

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
5.5	พื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร	5-11
5.6	กระบวนการอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีพื้นที่ต้นทางอยู่ที่ประเทศพม่า	5-14
5.7	เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่เกิดในประเทศไทย	5-15
5.8	อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร ที่เดินทางอพยพสู่ประเทศไทย	5-16
5.9	อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่เริ่มทำงาน	5-18
5.10	พื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร	5-19
5.11	การอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	5-40
5.12	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่เกิดในประเทศไทย แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	5-41
5.13	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่เกิดในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	5-44
5.14	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่า แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	5-46
5.15	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	5-51
5.16	ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาคร	5-54
6.1	แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานทั่วราชอาณาจักรไทยและในจังหวัดภูเก็ต รายเดือนในปี พ.ศ. 2552	6-4
6.2	จำนวนแรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานของจังหวัดภูเก็ตในปี พ.ศ. 2547 - 2552	6-5
6.3	แรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ของจังหวัดภูเก็ตระหว่างปี พ.ศ. 2547 - 2552	6-6

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
6.4	จำนวนแรงงานต่างด้าวในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดภูเก็ตในปี พ.ศ. 2551	6-7
6.5	แรงงานต่างด้าวในจังหวัดภูเก็ตจำแนกตามอาชีพและแยกตามอำเภอ	6-8
6.6	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต	6-10
6.7	พื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต	6-13
6.8	กระบวนการอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีพื้นที่ต้นทางอยู่ที่ประเทศพม่า	6-16
6.9	อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้ามายังประเทศไทย	6-17
6.10	อายุของกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่เริ่มทำงาน	6-19
6.11	พื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ต	6-20
6.12	การอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	6-41
6.13	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่เกิดในประเทศไทย แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	6-42
6.14	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่เกิดในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	6-43
6.15	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	6-46
6.16	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	6-49
6.17	ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดภูเก็ต	6-60
6.18	รายได้รายวันของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดภูเก็ตที่มีการอพยพโยกย้าย	6-64
7.1	แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ ตาก สมุทรสาคร และภูเก็ต รายเดือนในปี พ.ศ. 2552	7-3

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
7.2	แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ในพื้นที่ศึกษาในปี พ.ศ. 2552	7-5
7.3	ชาติพันธุ์หลักของทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษา	7-5
7.4	ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง	7-14
7.5	พื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่าง	7-19
7.6	อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้ามายังประเทศไทย	7-21
7.7	อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เริ่มทำงาน	7-27
7.8	พื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา	7-28
7.9	รูปแบบการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานของกลุ่มตัวอย่าง	7-29
7.10	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	7-30
7.11	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาที่เกิดในประเทศไทยแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	7-36
7.12	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	7-41
7.13	เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	7-46
7.14	ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา	7-50
7.15	การศึกษาของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาที่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	7-54
7.16	อาชีพและรายได้ปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา	7-62
7.17	การอพยพโยกย้ายไปยังพื้นที่อื่นในอนาคตของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา	7-69

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
1.1 แผนที่พื้นที่ศึกษา	1-6
1.2 แสดงระบบการย้ายถิ่นสามชั้น (Three – Tier System)	1-14
2.1 แผนที่ตะเข็บชายแดนไทย – พม่า	2-2
2.2 แผนที่สหภาพพม่า	2-4
3.1 แผนที่เขตการปกครองจังหวัดเชียงใหม่	3-3
3.2 เส้นทางการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่	3-18
3.3 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 1	3-24
3.4 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 2	3-25
3.5 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 3	3-26
3.6 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 4	3-27
3.7 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 5	3-28
3.8 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 6	3-29
3.9 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 7	3-30
3.10 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 8	3-31
3.11 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 9	3-32
3.12 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 10	3-33

สารบัญรูป (ต่อ)

[illegible]

สารบัญรูป (ต่อ)

[illegible]

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
4.21 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 17	4-42
4.22 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 18	4-43
4.23 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 19	4-44
4.24 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 20	4-45
5.1 แผนที่เขตการปกครองจังหวัดสมุทรสาคร	5-2
5.2 เส้นทางการอพยพจากรัฐมอญมาทางด้านเจ็ดยี่สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี	5-12
5.3 เส้นทางการอพยพจากรัฐมอญมาทางด้านระนอง	5-13
5.4 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 1	5-20
5.5 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 2	5-21
5.6 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 3	5-22
5.7 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 4	5-23
5.8 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 5	5-24
5.9 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 6	5-25
5.10 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 7	5-26
5.11 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 8	5-27

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า
5.12 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 9	5-28
5.13 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 10	5-29
5.14 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 11	5-30
5.15 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 12	5-31
5.16 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 13	5-32
5.17 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 14	5-33
5.18 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 15	5-34
5.19 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 16	5-35
5.20 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 17	5-36
5.21 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 18	5-37
5.22 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 19	5-38
5.23 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 20	5-39
6.1 แผนที่เขตการปกครองจังหวัดภูเก็ต	6-2
6.2 เส้นทางอพยพโยกย้ายจากรัฐมอญ ของกลุ่มตัวอย่าง	6-14
6.3 เส้นทางอพยพโยกย้ายจากเขตตะนาวศรีของกลุ่มตัวอย่าง	6-15
6.4 เส้นทางอพยพโยกย้ายจากรัฐกะเหรี่ยงของกลุ่มตัวอย่าง	6-15

สารบัญรูป (ต่อ)

[illegible]

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่		หน้า
6.19	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 15	6-35
6.20	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 16	6-36
6.21	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 17	6-37
6.22	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 18	6-38
6.23	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 19	6-39
6.24	แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 20	6-40
7.1	แผนที่ชุมชนแรงงานพม่าในอำเภอเมืองเชียงใหม่	7-7
7.2	แผนที่ชุมชนแรงงานพม่าในอำเภอแม่สอด	7-8
7.3	แผนที่ชุมชนแรงงานพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร	7-11
7.4	แผนที่ชุมชนแรงงานพม่าในจังหวัดภูเก็ต	7-13
7.5	แผนที่แสดงเส้นทางอพยพของกลุ่มตัวอย่างที่อพยพมาจากพม่า	7-20

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ปัญหาที่ทําวิจัยและความสำคัญของปัญหา

ในอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขงมีประชากรอาศัยอยู่ราว 260 ล้านคน รวมไปถึงผู้ย้ายถิ่นอีกราว 3-5 ล้านคน ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีผู้อพยพย้ายถิ่นเข้ามามากที่สุด โดยคาดว่าจะมีผู้ย้ายถิ่นอยู่ในประเทศไทยสูงถึง 2 – 4 ล้านคน จำนวนผู้ลี้ภัยจากพม่าที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทยเพิ่มมากขึ้นตั้งแต่มี พ.ศ. 2527 โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลังเดือนกันยายน พ.ศ. 2531 เมื่อรัฐบาลทหารกวาดล้างผู้ชุมนุมต่อต้านเรียกร้องประชาธิปไตยประกอบกับการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วของประเทศ ในช่วงปี พ.ศ. 2531 – 2538 ซึ่งส่งผลให้มีความต้องการแรงงานสูงขึ้นและได้ดึงดูดแรงงานจำนวนมากจากเขตชนบทและประเทศเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียง โดยเฉพาะแรงงานจากพม่าที่เป็นแรงงานอพยพที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนได้กลายเป็นส่วนสำคัญในภาคเศรษฐกิจและสังคมไทยตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ภาครัฐได้พยายามออกกฎระเบียบสำหรับดูแลการจ้างแรงงานนอกระบบเหล่านี้ โดยจัดให้มีการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวครั้งแรกเมื่อเดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2547 ซึ่งนับได้ว่าเป็นการขึ้นทะเบียนแรงงานที่เปิดกว้างและประสบความสำเร็จมากที่สุด ด้วยยอดจำนวนแรงงานอพยพทั้งหมด 1,284,920 คน ประกอบด้วยแรงงานจากพม่า 921,492 คน จากลาว 179,887 และจากกัมพูชา 184,541 คน โดยมีการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว และได้รับใบอนุญาตทำงาน (work permit) อย่างไรก็ดีตาม กระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานก่อให้เกิดปัญหาในเรื่องงานของกรอบเวลา โควตาของจำนวนแรงงานอพยพ ประเภทของงาน ค่าใช้จ่ายในการขึ้นทะเบียนทำให้กระบวนการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยเป็นเรื่องยากสำหรับแรงงานอพยพและนายจ้าง ซึ่งนำไปสู่ปัญหาอื่นๆ ได้

ดังที่ได้กล่าวมาแล้วว่าจากการที่ประเทศไทยมีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็ว โดยเฉพาะในช่วงปี พ.ศ. 2533 – 2538 ทำให้มีความต้องการแรงงานเพิ่มมากขึ้น และดึงดูดแรงงานจากประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะพม่าอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมาก ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือเข้ามาในหลายภาคการผลิต ไม่ว่าจะเป็นภาคเกษตรกรรมหรืออุตสาหกรรม นอกจากนี้คุณภาพชีวิตรายได้ และความปลอดภัยที่แรงงานพม่าได้รับจากประเทศไทย ทำให้คนเหล่านี้เกิดความรู้สึกไม่อยากรับกลับไปอยู่ที่ประเทศพม่าอีกต่อไป จึงแสวงหาความมั่นคงเพื่อตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยอย่างถาวร

นอกจากนี้ ปัญหาการเมืองภายในประเทศพม่าเองก็นับเป็นแรงผลักดันที่สำคัญที่ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นของชาวพม่าเข้ามาสู่ประเทศไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ตั้งแต่นายพลเนวิน ก่อการรัฐประหารและยึดอำนาจทางการเมืองในปี พ.ศ. 2505 พร้อมทั้งประกาศเจตนารมณ์ในการกวาดล้างกองกำลังชนกลุ่มน้อยในเขตชนบท อันก่อให้เกิดการปะทะกันระหว่างกองกำลังทหารของพม่าและกองกำลังชนกลุ่มน้อยเป็นระยะตลอดมาจนถึงปัจจุบัน สงครามกวาดล้างชนกลุ่มน้อยของรัฐบาลพม่าเป็นแรงผลักดันให้ประชาชนที่เป็นเหยื่อสงครามต้องย้ายถิ่น เพราะเป็นทางเลือกเดียวเพื่อความอยู่รอด เพื่อหนีจากความยากจนข้นแค้น การละเมิดสิทธิมนุษยชน การกดขี่ข่มเหงและความขัดแย้งโดยใช้อาวุธที่ต่อเนื่องและยาวนาน รวมถึงเหตุการณ์ปราบปรามนักศึกษาและประชาชนที่ออกมาประท้วงรัฐบาลในปี พ.ศ. 2531 การปกครองของรัฐบาลทหารพม่า ซึ่งเป็นที่รู้จักในนามสภาเพื่อสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ (State Peace and Development Council: SPDC) รัฐบาลพม่าถูกประณามจากสังคมโลกและองค์กรแรงงานโลกว่าก่อให้เกิดอาชญากรรมต่อมนุษยชาติ ทำให้ชาวพม่าเกิดความทุกข์ยาก ลำบากยากแค้นแสนเจ็บอยู่อย่างต่อเนื่องและยาวนาน มีชีวิตแบบไร้ทางเลือกภายใต้กระบอกปืนของเผด็จการทหารพม่า ชีวิตที่ต้องเสี่ยงกับการถูกเกณฑ์ไปเป็นลูกหาบแนวหน้า เป็นเกราะกำบังให้กับทหารพม่าต่อสู้กับชนกลุ่มน้อย เสี่ยงต่อการถูกบังคับให้เป็นแรงงานทาสเพื่อสร้างถนน สร้างทางรถไฟ หรือสาธารณูปโภคต่างๆ โดยไม่ได้รับค่าแรงตอบแทน เพราะรัฐบาลทหารพม่าถือการบังคับใช้แรงงานเหล่านี้ เป็นการทดแทนเงินค่าธรรมนิยมเพื่อละเว้นการถูกเกณฑ์ทหาร จากเหตุการณ์ดังกล่าวได้ทำให้เกิดกระแสการอพยพย้ายถิ่นของชาวพม่าเข้าสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก ทั้งนี้เพื่อหวังพึ่งความร่มเย็น อุดมสมบูรณ์ของเพื่อนบ้านที่ได้ชื่อว่าเมืองชาวพุทธเหมือนกัน เพื่อหวังจะเป็นดินแดนพักพิงที่ช่วยสร้างชีวิตที่สุขสมบูรณ์มากขึ้น ก่อเกิดเป็น “แรงงานข้ามชาติ” “แรงงานต่างด้าว” “แรงงานพม่า” หรือ “แรงงานเถื่อน”

สำหรับชาวพม่าที่อพยพหนีภัยสงครามเข้ามาในประเทศไทย โดยเฉพาะในบริเวณชายแดนไทย – พม่า ทางด้านตะวันตก บางส่วนรัฐบาลไทยจัดให้เป็นค่ายผู้ลี้ภัยเพื่อมนุษยธรรม ขณะที่บางส่วนได้หลบเข้ามาโดยผิดกฎหมายและเข้ามาหางานทำในจังหวัดชายแดนหรือแม้กระทั่งเข้ามาหางานทำในทุกพื้นที่ทั่วประเทศไทย

อย่างไรก็ตาม ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทยระบุไว้ว่า ถ้ากลุ่มชาวพม่าเข้ามาก่อนวันที่ 9 มีนาคม พ.ศ. 2519 ซึ่งถือเป็นสภาพสงครามต้องให้ความช่วยเหลือเพื่อมนุษยธรรม คนกลุ่มนี้จะถูกเรียกว่า “ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า” ซึ่งทางกรมการปกครองได้ออกบัตรประจำตัวผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า (บัตรสีชมพู) ให้ ส่วนกลุ่มคนที่เข้ามาภายหลังนั้นถือว่าเป็น “ผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย” ทั้งนี้ รัฐบาลไทยทุกสมัยไม่มีนโยบายให้สถานะผู้ลี้ภัยกับผู้พลัดถิ่นจากประเทศพม่าทำให้ประเทศไทยสามารถสว่นสิทธิในการตัดสินใจว่า ผู้ใดเป็นผู้ลี้ภัยตามข้อกำหนดหรือบทบัญญัติ

ในกฎหมายของไทยเอง ซึ่งกฎหมายที่เกี่ยวข้องโดยตรงคือ พระราชบัญญัติคนเข้าเมือง พ.ศ. 2551 ซึ่งถือว่าผู้เข้าเมืองโดยปราศจากเอกสารการเดินทางที่มีการตรวจลงตราถูกต้องเป็นผู้หลบหนีเข้าเมืองผิดกฎหมายทั้งสิ้น

ในการอพยพโยกย้ายถิ่นเข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทยนั้น ชาวพม่าบางส่วนได้เดินทางเข้ามาพร้อมกับครอบครัวและบุตรที่ยังเล็ก ในขณะที่บางส่วนได้ให้กำเนิดบุตรในประเทศไทย ดังนั้น บุตรของชาวพม่าเหล่านี้จึงอาศัยและเติบโตในประเทศไทย ซึ่งคาดว่าน่าจะมีจำนวนไม่น้อยเมื่อคำนึงถึงจำนวนแรงงานพม่าที่อยู่เป็นจำนวนมาก

เมื่อปี พ.ศ. 2535 รัฐบาลไทยเริ่มอนุญาตให้แรงงานข้ามชาติที่อยู่ในฐานะผู้หลบหนีเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย สามารถทำงานได้อย่างถูกต้องด้วยการจดทะเบียนกับกระทรวงแรงงาน โดยเริ่มรับแรงงานจากประเทศพม่าเป็นประเทศแรก ต่อมาเพิ่มแรงงานข้ามชาติเป็น 3 ประเทศ คือ พม่า ลาว และกัมพูชา ในปี พ.ศ. 2539 จำนวนแรงงานข้ามชาติที่มาจากประเทศพม่าเป็นกลุ่มแรงงานที่มีจำนวนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 75 ของจำนวนแรงงานที่มาจากจดทะเบียนกับทางกระทรวงแรงงาน จากข้อมูลของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว ในเดือนพฤศจิกายน พ.ศ. 2551 ประเทศไทยมีจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบเข้าเมืองผิดกฎหมายและได้ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวรวมทั้งสิ้นจำนวน 560,990 คน มีแรงงานชาวพม่ามากที่สุดจำนวนถึง 484,781 คน ในจำนวนนี้ยังไม่รวมถึงกลุ่มแรงงานต่างด้าวที่ยังไม่ขึ้นทะเบียน ที่ไม่สามารถประเมินได้อีกเป็นจำนวนมาก ทำให้เกิดเป็นข้อสังเกตถึงสาเหตุที่มีการเคลื่อนย้ายประชากรข้ามชาติจำนวนมากจากประเทศพม่า

นอกจากนี้ จากรายงานเกี่ยวกับภาวะการเกิดในกลุ่มคนต่างชาติของ กฤตยา อาชวนิจกุล วณิช ปิ่นประทีป พิมพา ขจรธรรม และฉัตรสุนัน พฤติภิญโญ (2540) ในรายงานเรื่องผลกระทบจากภาวะการเกิด การเจ็บป่วย และการตาย ของแรงงานข้ามชาติต่อนโยบายสาธารณสุข พบว่า ระหว่างปี พ.ศ. 2535 – 2539 มีเด็กที่เกิดจากคนต่างชาติประมาณปีละไม่น้อยกว่า 2,000 คน เมื่อจำแนกตามสัญชาติของบิดามารดาพบว่า สัญชาติพม่ามีจำนวนสูงสุด อย่างไรก็ตาม ข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลที่สามารถเก็บได้เพียงบางจังหวัดที่มีการเก็บข้อมูลและแยกข้อมูลอย่างชัดเจนระหว่างคนไทยและคนต่างชาติเท่านั้น ดังนั้นข้อมูลที่ปรากฏจึงต่ำกว่าความเป็นจริงมาก

ที่สำคัญ ที่ผ่านมามีรายงานและเอกสารจำนวนมากที่ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับแรงงานต่างด้าว หากแต่งานวิจัยทั้งหมดได้ให้ความสนใจเกี่ยวกับที่มาและสาเหตุของการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย วิถีชีวิตของแรงงานต่างด้าวรุ่นที่หนึ่งที่เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังไม่เคยมีงานวิจัยชิ้นใดที่ทำการศึกษาอย่างจริงจังถึงทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยมาก่อนเลย ทั้งที่ที่มีความเป็นไปได้ว่าจะมีทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และจะมีจำนวนเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และคนกลุ่มนี้อาจจะ

ให้กำเนิดทายาทรุ่นถัดไปในอนาคต และเชื่อว่าคนกลุ่มนี้มีความตั้งใจที่อาศัยอยู่ในประเทศไทยอย่างถาวร และน่าจะมีการอพยพย้ายถิ่นอยู่ในประเทศไทย ดังนั้นการศึกษาชิ้นนี้จึงเป็นการสำรวจและเปิดมุมมององค์ความรู้ใหม่ และช่วยจุดประกายให้สังคมและผู้ที่เกี่ยวข้องได้ตระหนักและทราบถึงควมมีตัวตนและการอพยพย้ายถิ่นของทายาทรุ่นที่ 2 นี้ว่ามีลักษณะการกระจายตัวเป็นอย่างไร และมีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลในการอพยพโยกย้ายไปตั้งถิ่นอาศัยใหม่

1.2 วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาการกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ 4 จังหวัดคือ จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอมะสอย จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อศึกษารูปแบบและปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า
3. เพื่อเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendation) เตรียมแผนงานและโครงการต่างๆเกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของทายาทรุ่นที่ 2

1.3 นิยามศัพท์

ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า หมายถึง ทายาทของผู้อพยพที่มีภูมิลำเนาที่มาจากประเทศพม่าที่เป็นแรงงาน มีพ่อและ/หรือแม่ที่อพยพมาจากพม่า และ/หรือเกิดและเติบโตในประเทศไทย และ/หรือเป็นบุคคลไร้รัฐ ไร้สัญชาติ

การอพยพโยกย้าย (Intermigration) หมายถึง การย้ายถิ่นที่อยู่ภายในประเทศไทย จากที่ใดที่หนึ่งไปสู่ที่แห่งใหม่ โดยมีเจตนาที่จะอาศัยในถิ่นที่อยู่ใหม่

ปัจจัยดึงดูด (Pull Factor) คือ ปัจจัยที่เกิดจากภายนอกถิ่นภูมิลำเนาของทายาทรุ่นที่ 2 ซึ่งส่งผลทำให้เกิดความสนใจโยกย้ายถิ่นที่อยู่ เช่น ญาติพี่น้อง โอกาสในการทำงาน และค่าตอบแทนที่ได้สูงกว่าที่ได้รับจากที่อยู่อาศัยเดิม

ปัจจัยผลักดัน (Push Factor) คือ ปัจจัยที่เกิดจากถิ่นต้นทาง เป็นแรงผลักดันให้เกิดการย้ายถิ่น เช่น ความยากจน ความล้มเหลวในการทำมาหากิน การขาดความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน

1.4 ขอบเขตของการศึกษา

1.4.1 ขอบเขตด้านพื้นที่

ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยเลือกพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่ คือ

- 1) จังหวัดเชียงใหม่
- 2) อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก
- 3) จังหวัดสมุทรสาคร
- 4) จังหวัดภูเก็ต

โดยที่จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดภูเก็ต และจังหวัดสมุทรสาคร เป็นจังหวัดที่ติดอันดับ 5 อันดับแรกของประเทศที่มีแรงงานต่างด้าวมากที่สุด โดยเฉพาะแรงงานชาวพม่า นอกจากนี้แล้ว ทั้ง 3 จังหวัดยังมีการเติบโตทางเศรษฐกิจสูง จังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดภูเก็ตมีการจ้างงานภาคก่อสร้างสูง จังหวัดสมุทรสาครมีการจ้างงานภาคประมงและอุตสาหกรรมต่อเนื่องสูงมาก ส่วนอำเภอแม่สวด จังหวัดตากนั้นเป็นเมืองชายแดนที่มีการหลั่งไหลของแรงงานอพยพเข้ามามาก ซึ่งทำให้เกิดแรงงานราคาถูก ทำให้มีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้นเป็นจำนวนมาก ซึ่งภาพของการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าใน 4 พื้นที่ดังกล่าวข้างต้นอาจมีความคล้ายคลึง ความแตกต่างกัน (รูป 1.1)

1.4.2 ขอบเขตด้านเนื้อหา

ในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ ผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการศึกษาไว้ดังนี้ คือ

- 1) ศึกษาการกระจายเชิงพื้นที่ของทนายท่งที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า โดยอาศัยสถิติจำนวนแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และ จังหวัดภูเก็ต โดยดูการกระจายของจำนวนแรงงานและชุมชนแรงงานพม่าในอำเภอต่างๆของ 4 จังหวัดนี้ เพื่อให้เห็นภาพการกระจายตัวเชิงพื้นที่
- 2) ศึกษาเส้นทางการอพยพโยกย้ายของทนายท่งที่ 2 ของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 80 ตัวอย่างใน 4 จังหวัด เพื่อนำเสนอในรูปแบบของแผนที่แสดงเส้นทางการอพยพโยกย้าย และเห็นภาพเส้นทางการอพยพโยกย้าย
- 3) ศึกษารูปแบบการย้ายถิ่น สภาพภูมิหลัง รวมทั้งลักษณะของแรงงาน ได้แก่ จำนวนครั้งการย้ายถิ่น สาเหตุการย้ายถิ่น ลักษณะการเดินทาง ช่วงระยะเวลาที่เดินทาง งานที่เลือกทำ พิจารณาปัจจัยผลักดันจากพื้นที่ต้นทาง ปัจจัยดึงดูดจากพื้นที่ปลายทางในจังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต เพื่อให้เกิดภาพรวมร่วมกันหรือความแตกต่างกัน
- 4) เสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendation) เกี่ยวกับแผนงาน และโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของทนายท่งที่ 2

1.5 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยครั้งนี้ เพื่อทำความเข้าใจสถานการณ์และการอพยพโยกย้ายของทนายท่งที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ได้ทบทวนเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งเป็นสองประเด็นหลักคือ แนวคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่นและงานศึกษาเกี่ยวกับผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ (2540) ได้เสนอว่ามีการแบ่งประเภทของผู้ย้ายถิ่นข้ามชาติ เป็น 6 ประเภท คือ (1) ผู้ย้ายถิ่นเพื่อตั้งถิ่นฐานในประเทศอื่น (Permanent settlers) รวมถึงผู้ย้ายถิ่นที่ติดตามครอบครัวญาติพี่น้องที่ย้ายไปก่อนแล้ว (2) แรงงานข้ามชาติที่มีสัญญาจ้างชั่วคราว (Temporary contract workers) ซึ่งต้องเดินทางกลับประเทศตนเองเมื่อหมดสัญญาจ้าง (3) แรงงานข้ามชาติชำนาญงานที่ทำชั่วคราว (Temporary professional transients) ซึ่งอาจเป็นการย้ายตามบริษัทแม่หรือบริษัทข้ามชาติหรือองค์กรระหว่างประเทศ กลุ่มนี้นับรวมนักเรียนต่างชาติ แต่จะไม่ถูกนับรวมอยู่ในตลาดแรงงานของประเทศปลายทาง (4) แรงงานข้ามชาติที่ผิดกฎหมาย (Illegal workers) ซึ่งอาจผิดเพราะลักลอบเข้าเมือง หรืออยู่เกินเวลาที่ได้รับอนุญาตให้อยู่ได้ ซึ่งเป็นการผิดกฎหมายเข้าเมืองหรือถือวีซ่าที่ไม่ได้รับอนุญาตให้ทำงาน แต่แอบลักลอบทำงาน เช่น วิชานักเรียน แต่กลับทำงานเต็มเวลา วิชานักเรียนที่ผิดกฎหมายแต่แอบออกไปทำงานหรือทำงานที่สงวนเอาไว้

เฉพาะคนในประเทศปลายทางนั้นๆ (5) ผู้ลี้ภัยทางการเมือง (Asylum seekers) ซึ่งในแต่ละประเทศจะถือปฏิบัติแตกต่างกัน ในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ รวมทั้งประเทศไทยจะรับผู้ลี้ภัยอยู่เพียงระยะสั้น ก่อนส่งต่อไปยังประเทศที่สาม ในภูมิภาคอัฟริกาและที่อื่นๆ จะรับให้อยู่เป็นระยะเวลานานพอสมควรแต่ไม่ให้ยู่ถาวร ในขณะที่ส่วนมากของประเทศในซีกโลกเหนือจะอนุญาตให้ผู้ลี้ภัยทางการเมืองตั้งถิ่นฐานในประเทศตนเองเป็นการถาวรได้ (6) ผู้อพยพที่เข้ามายตามอนุสัญญาผู้พลัดถิ่นขององค์การสหประชาชาติ ปี ค.ศ. 1952 (Refugees) ในสถานการณ์โลกปัจจุบันการหาประเทศที่สามมารับช่วงผู้อพยพทำได้ยาก ทำให้ผู้อพยพต้องอยู่ในประเทศปลายทางเป็นระยะเวลานาน บางครั้งเป็นสิบๆ ปี

Lee อังโน นโรตม์ ปาลกะวงษ์ ณ อยุธยา (2543) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญของการย้ายถิ่นระหว่างประเทศ ประกอบไปด้วย 4 ปัจจัยคือ (1) ปัจจัยหรือเงื่อนไขในพื้นที่ต้นทาง (2) ปัจจัยหรือเงื่อนไขในพื้นที่ปลายทาง (3) ปัจจัยหรืออุปสรรคที่อยู่ระหว่างพื้นที่ต้นทางและพื้นที่ปลายทาง และ (4) ปัจจัยลักษณะของผู้ย้ายถิ่น การย้ายถิ่นเกิดจากการเลือกและพิจารณาของผู้ย้ายถิ่น โดยคำนวนถึงผลได้และผลเสียของการย้าย รวมถึงการคาดหวังผลประโยชน์สูงสุดของการย้าย

นอกจากนี้ นโรตม์ ปาลกะวงษ์ ณ อยุธยา ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการย้ายถิ่นระหว่างประเทศว่ามีอยู่ 4 ประการ ดังนี้

1) ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ การมีงานทำและรายได้ การเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและความต้องการของนักลงทุนในประเทศผู้รับ เป็นสาเหตุการย้ายถิ่นจากประเทศหนึ่งไปยังอีกประเทศหนึ่ง เหตุผลด้านเศรษฐกิจมีความสำคัญที่สุดในการย้ายถิ่นของแรงงานออกจากประเทศที่มีระดับการพัฒนาดีกว่า การจ้างงานในประเทศมีน้อยกว่าความต้องการของคนในประเทศ ความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมากเพื่อพัฒนาภาคอุตสาหกรรม ซึ่งทำให้ท้องถิ่นปลายทางมีโอกาสมหาเงินทำที่ดีกว่า มีรายได้จากการทำงานมากกว่าพื้นที่ต้นทาง และผู้ย้ายถิ่นต้องการที่จะมีชีวิตที่ดีกว่าเดิม

แรงจูงใจทางด้านเศรษฐกิจ เป็นแรงจูงใจที่พิจารณาได้จากกรอบการวิเคราะห์ของทฤษฎีผลักดันและดึงดูด ด้วยการพิจารณาจุดเริ่มต้นกับจุดปลายทางอันสอดคล้องกับแนวความคิดของ Lee (1966) แรงจูงใจด้านเศรษฐกิจนี้ยังเป็นแรงจูงใจที่สำคัญทางด้านการงานอีกด้วย กล่าวคือก่อให้เกิดการอพยพย้ายถิ่น เนื่องจากแรงจูงใจ 3 ประการ ได้แก่

- (1) การย้ายถิ่นเพื่อมาหางานทำ อันเนื่องจากการไม่มีงานทำ หรือการว่างงานตามฤดูกาล ประกอบกับสภาพความยากจนและผลผลิตไม่พอต่อการบริโภค จึงทำให้แรงงานในท้องถิ่นเคลื่อนย้ายไปทำงานนอกท้องถิ่น

- (2) การย้ายเพื่อหางานทำที่ดีกว่า สำหรับค่าจ้างที่มากกว่า สภาพแวดล้อมที่ดีกว่า และเหมาะสมกับความสามารถเฉพาะตัวมากกว่า
- (3) การย้ายเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน นั่นคือ การที่มีงานทำอยู่แล้ว แต่ต้องการโอนหรือย้ายตำแหน่ง ไปปฏิบัติหน้าที่ในที่อื่น เพื่อดำเนินงานหน้าที่ที่ดีกว่าหรือย้ายขึ้นไปในตำแหน่งที่สูงกว่า

2) ปัจจัยด้านสังคม การย้ายถิ่นโดยทั่วไปผู้ย้ายถิ่นจะเลือกไปยังประเทศที่มีภาษา ขนบธรรมเนียมประเพณีที่เหมือนกันกับประเทศของตน ความผูกพันทางสังคมและวัฒนธรรมช่วยให้การย้ายถิ่นเป็นไปด้วยความราบรื่น แต่ความแตกต่างทางวัฒนธรรมบางประการทำให้ชนกลุ่มน้อยที่มีความแตกต่างกับผู้อื่นต้องย้ายถิ่นออกไปสู่ดินแดนหรือประเทศที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และศาสนาเหมือนกัน

แรงจูงใจทางสังคม เป็นแรงจูงใจที่ช่วยเสริมแรงจูงใจด้านเศรษฐกิจ ให้มีความสำคัญและความจำเป็นยิ่งขึ้น เนื่องจากมีแรงจูงใจในงานที่ดีกว่า รวมทั้งความต้องการมีญาติมิตรอยู่ด้วย จึงเป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นในสถาบันสังคม สมาชิกของสังคม และส่วนประกอบอื่นๆ ของสังคม อันแสดงถึงความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม ซึ่งอาจจำแนกแรงจูงใจทางสังคมออกได้ในรูปแบบต่างๆ อาทิ แรงจูงใจทางการศึกษาเพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และแรงจูงใจทางด้านการครอบครัว อันได้แก่ การแต่งงาน หรือความสัมพันธ์กับญาติหรือครอบครัว ก็ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นไปอยู่กับครอบครัวหรือญาติดังกล่าว

3) ปัจจัยทางด้านการประชากร จำนวนแรงงานที่มีไม่เพียงพอกับความต้องการของประชากรภายในประเทศ เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงประชากร ได้แก่ การเกิด การตาย และการย้ายถิ่นของประชากรในประเทศที่มีการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติน้อยแต่มีอัตราการจ้างงานสูง ก็จะนำไปสู่การย้ายถิ่นของแรงงานเข้าสู่ประเทศหรืออาจเป็นประเทศปานกลาง สำหรับผู้ย้ายถิ่นข้ามประเทศที่มีการเพิ่มประชากรตามธรรมชาติมาก แต่มีอัตราการจ้างงานที่ต่ำ

4) ปัจจัยทางการเมือง นโยบายของประเทศเกี่ยวกับการย้ายถิ่นเข้าและออกจากต่างประเทศ และนโยบายส่งเสริมการนำเข้าแรงงานจากต่างประเทศในกิจการที่ขาดแคลน การได้รับการสนับสนุนและส่งเสริมจากภาครัฐ จะทำให้ผู้ต้องการย้ายถิ่นเข้าและออกจากประเทศได้รับความสะดวกสบาย มีกฎหมายคุ้มครองการทำงานของแรงงานเหล่านี้ การนำเข้าแรงงานต่างชาติดังกล่าว เพื่อเป็นการพัฒนาและส่งเสริมกิจกรรมที่ต้องการแรงงานต่างชาตินำเข้าทำงาน รวมทั้งความสัมพันธ์ทางประวัติศาสตร์ ทางการเมืองที่เชื่อมโยงกัน ส่งผลกระทบต่อความสัมพันธ์ของประชากรทั้งสองประเทศ

นอกจากนี้ยังพบว่า แรงจูงใจทางด้านวิธีในการดำเนินชีวิต นับเป็นมูลเหตุที่สำคัญต่อการย้ายถิ่นเช่นกัน ซึ่งแบ่งออกได้ใน 2 ลักษณะ ตามแรงจูงใจที่เป็นแรงผลักดันและแรงดึงดูด คือ การย้ายถิ่นเพื่อต้องการเปลี่ยนแปลงวิถีการดำเนินชีวิตอันเนื่องมาจากความเบื่อหน่าย ไม่ชอบวิถีการดำเนินชีวิตที่มีอยู่ จึงต้องการหนีความจำเจในชีวิตประจำวัน และย้ายถิ่นเพื่อต้องการมีชีวิตที่รื่นรมย์กว่า ตื่นเต้นกว่า และได้รู้จักกับบุคคลที่น่าสนใจ เป็นต้น

การศึกษาการย้ายถิ่นในยุคการพัฒนาและการเดินทางเคลื่อนย้ายของผู้คนนั้น Zhang Jie (2003) ซึ่งศึกษาการอพยพโยกย้ายของชาว Bulang จากยูนนาน ประเทศจีนมายังประเทศไทยเสนอว่า การศึกษาเกี่ยวกับการย้ายถิ่นจำเป็นที่จะต้องพิจารณาแนวคิดที่หลากหลาย โดยนำเอาแนวทางการศึกษาทางประชากรศาสตร์ ที่ให้ความสำคัญต่อปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม และชี้ให้เห็นว่าสาเหตุและผลกระทบของการย้ายถิ่น การตรวจสอบว่าทำไมผู้คนจึงตัดสินใจย้ายถิ่น ซึ่งเหตุผลของการย้ายถิ่นนั้นหมายรวมถึงปัจจัยเหล่านี้คือ แรงผลักดันทางนิเวศ ความทะเยอทะยานสูง แรงผลักดันทางสังคม การย้ายถิ่นเพื่อขายแรงงาน หรือ แรงจูงใจทางด้านเศรษฐกิจ การย้ายถิ่นเพื่อแต่งงาน หรือ การย้ายถิ่นเพื่อสานความสัมพันธ์ เป็นต้น สาเหตุเหล่านี้ด้านหนึ่งอาจจะเสมือนว่าเป็นการตัดสินใจเชิงอัตตบุคคล แต่ในขณะเดียวกันกระบวนการกลายเป็นอุตสาหกรรมและกระบวนการกลายเป็นเมืองก็ต้องการแรงงานจากผู้คนในสังคมชาวนาเป็นสำคัญเช่นกัน ขณะเดียวกันก็ต้องใช้แนวคิดเครือข่ายทางสังคมซึ่งเน้นปัจจัยทางด้านสังคมมากกว่าเศรษฐกิจ เป็นการศึกษาโยงใยความสัมพันธ์ส่วนตัวที่เชื่อมประสานตัวผู้ย้ายถิ่น ผู้ย้ายถิ่นที่เดินทางมาก่อน และผู้ที่ไม่ใช่ผู้ย้ายถิ่นในพื้นที่ประเทศต้นทางและประเทศปลายทาง ผ่านเครือข่ายครอบครัว เครือญาติ และเครือข่ายทางเศรษฐกิจและการเมือง รวมทั้งเครือข่ายที่ถูกสร้างขึ้นขณะที่อพยพย้ายถิ่น เช่น นายหน้าจัดหางาน บริษัท บริษัทตัวแทนการเดินทาง หรือกลุ่มนักพัฒนาที่ช่วยผลักดันให้เกิดการย้ายถิ่นใหม่ๆเกิดขึ้นด้วย ตลอดจนนำมุมมองทางด้านชาติพันธุ์และวัฒนธรรม ซึ่งเป็นการพิจารณาและใช้แนวคิดทางด้านมานุษยวิทยาและชาติพันธุ์วรรณา เช่น การให้ความสนใจต่อประวัติศาสตร์ ความทรงจำ, การให้ความใหม่ความเป็นท้องถิ่น เป็นต้น มาใช้ในการศึกษาการย้ายถิ่นร่วมด้วย

กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ (2540) เสนอว่า การย้ายถิ่นข้ามชาติเกิดจากสาเหตุหลักๆ ต่อไปนี้คือ ความแตกต่างของความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ความแตกต่างของโครงสร้างประชากร ความขัดแย้งทางการเมือง เงื่อนไขทางสิ่งแวดล้อมและทรัพยากรที่มีความแตกต่างกันในแต่ละประเทศ นโยบายรัฐที่สนับสนุนหรือไม่สนับสนุนการย้ายถิ่นข้ามชาติ ปัจจัยที่ส่งเสริมการย้ายถิ่นที่สำคัญๆ ได้แก่ ข้อมูลข่าวสารจากสื่อมวลชน และความสะดวกของการคมนาคม เครือข่ายการย้ายถิ่นที่เกิดจากญาติหรือเพื่อนฝูงที่ย้ายไปก่อน ขบวนการค้ายมนุษย์ข้ามชาติ ซึ่งเป็นอาชญากรรมที่คู่เคียงไปกับการค้ายาเสพติดข้ามชาติ ซึ่งกล่าวได้ว่า ความซับซ้อนของการย้ายถิ่นข้ามชาติเกิดจากมี

ปัจจัยเข้ามาเกี่ยวข้องจำนวนมาก ไม่ว่าจะเป็นโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจสังคม วัฒนธรรม การเมือง รวมถึงโครงสร้างทางประชากรที่แตกต่างกันในแต่ละซีกโลก แต่ละทวีป และแต่ละประเทศ ความเป็นอธิปไตยของแต่ละประเทศในการวางกฎเกณฑ์เรื่องการเข้าเมืองของตนเอง ที่แสดงนโยบายที่ต้อนรับหรือจำกัดการย้ายถิ่นเข้าประเทศตน ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศไม่ว่าในด้านการค้าและการเมือง ในประเทศที่มีพรมแดนติดต่อกันก็อาจมีปัญหาเขตแดนเข้ามาด้วย กฎหมายระหว่างประเทศที่เป็นข้อตกลงร่วมกันเป็นสากลหรือในแต่ละภูมิภาค หรือเป็นข้อตกลงพิเศษทวิภาคี หรือพหุภาคี และท้ายที่สุดคือบทบาทขององค์การระหว่างประเทศที่เกี่ยวกับการคุ้มครองสิทธิแรงงานข้ามชาติไม่ว่าจะเข้าเมืองถูกกฎหมายหรือไม่ก็ตาม การป้องกันความรุนแรงจากลัทธิเหยียดผิว ลัทธิชาตินิยมหรือการกลัวถูกกลืนชาติ จึงเกิดความพยายามที่จะพัฒนาแนวคิดใหม่ๆ ขึ้นเพื่อใช้อธิบายครอบคลุมถึงปัจจัยที่แสนซับซ้อนคาบเกี่ยวเหล่านี้

อย่างไรก็ตามแนวคิดเกี่ยวกับการย้ายถิ่นในช่วงที่ผ่านมา ได้เกิดกระบวนทัศน์สามประการที่มีความสำคัญต่อแนวคิดทฤษฎีการย้ายถิ่น (Castles, 1994 อ้างถึงใน ภาสกร โกไศยกานนท์, 2547) กล่าวคือ

1) ทศนะทางด้านเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่เกี่ยวกับดุลยภาพทางด้านเศรษฐกิจ (The Neo – classical Economic Equilibrium Perspective) ซึ่งก่อกำเนิดขึ้นจากกลุ่มทฤษฎีทางภูมิศาสตร์ในศตวรรษที่ 19 เช่น Ravenstein ซึ่งยังคงใช้โดยนักภูมิศาสตร์และนักเศรษฐศาสตร์อยู่ แนวคิดนี้มักจะอ้างถึงแนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดให้เกิดการย้ายถิ่น เพราะมองว่าการย้ายถิ่นเกิดจากปัจจัยผลักดัน (ความยากจน การขาดแคลนที่ดิน การมีประชากรมากเกินไป) ในประเทศต้นทาง และปัจจัยดึงดูด (เช่น โอกาสในการมีงานทำ ค่าจ้าง ความทันสมัย) ของประเทศผู้รับ นักเศรษฐศาสตร์คลาสสิกใหม่ อย่างเช่น Borgas (1990) มองว่า ผู้ย้ายถิ่นแต่ละคนจะทำการตัดสินใจเลือกว่าจะย้ายไปประเทศใดขึ้นอยู่กับประเมินโอกาสทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นๆ ในตลาดแรงงาน ซึ่งจะนำไปสู่ความเท่าเทียมกันของค่าจ้างในระยะยาวและก่อให้เกิดดุลยภาพทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศผู้ส่งและประเทศผู้รับ

2) แนวคิดเชิงโครงสร้างที่มองย้อนประวัติศาสตร์ (The Historical – structuralist Approach) แนวคิดนี้ เป็นแนวคิดของนักเศรษฐศาสตร์การเมืองที่วิจารณ์แนวคิดแรกว่า การที่มองแต่ละบุคคลว่าสามารถมีทางเลือกได้อย่างอิสระนั้นเป็นสิ่งที่ไม่เป็นจริง ความจริงแล้วความไม่เท่าเทียมกันเกิดจากโครงสร้างทางทรัพยากรและพลังอำนาจต่างๆ ในแต่ละประเทศที่แตกต่างกันไปมาตั้งแต่เดิม ประกอบกับนโยบายการเข้าประเทศของประเทศผู้รับจะเป็นข้อจำกัดประการสำคัญของทางเลือกของผู้ย้ายถิ่น แนวคิดเชิงโครงสร้างที่มองย้อนประวัติศาสตร์นี้ มีรากฐานมาจากทฤษฎี

เศรษฐศาสตร์การเมืองต่างๆ ซึ่งเน้นถึงความไม่เท่าเทียมกันของการกระจายตัวทางเศรษฐกิจและอำนาจทางการเมืองในระบบเศรษฐกิจโลก การย้ายถิ่นถูกมองว่าเป็นทางเลือกหนึ่งของการเคลื่อนย้ายแรงงานราคาถูกมาสู่แหล่งทุน ซึ่งส่งผลถึงการพัฒนาที่ไม่ทัดเทียมกันตลอดช่วงเวลานาน และการขูดรีดทรัพยากรจากประเทศที่ยากจนไปให้ประเทศที่ร่ำรวยมากขึ้นไปอีก (Cohen, 1987; Castles and Kosack, 1985; Sassen, 1988 อ้างถึงใน Castles, 1994)

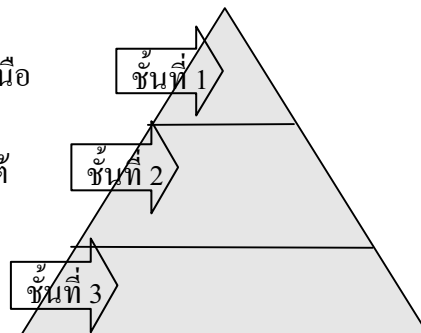
แนวคิดทั้งสองที่กล่าวมาแล้วได้รับการวิพากษ์วิจารณ์บนพื้นฐานที่ว่า แนวคิดดังกล่าวเป็นแนวคิดที่มีมุมมองเพียงด้านเดียว ไม่พอที่จะไปวิเคราะห์วิจารณ์ ความจริงการย้ายถิ่นมีความซับซ้อนมาก โดยแนวคิดของกลุ่มคลาสสิกใหม่ได้ละเลยมุมมองเชิงประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นสาเหตุของการเคลื่อนย้ายและมุมมองในด้านบทบาทของภาครัฐ ในขณะที่แนวคิดเชิงโครงสร้างทางประวัติศาสตร์ก็ให้ความสนใจแต่เรื่องคน ซึ่งเป็นตัวกำหนดทุกอย่าง แต่ให้ความสนใจต่อเป้าหมายและการทำงานของแต่ละคน และกลุ่มต่างๆที่เกี่ยวข้องน้อย เพื่อสนองตอบต่อข้อวิจารณ์ต่างๆดังกล่าว แนวคิดใหม่ซึ่งรู้จักกันในแนวคิดของ “แนวคิดเชิงระบบของการย้ายถิ่น” จึงเกิดขึ้นโดยนำรายละเอียดของแนวคิดทั้งสองมารวมเข้าด้วยกัน แม้ว่าแนวคิดใหม่นี้จะมีความใกล้เคียงกับแนวคิดเชิงโครงสร้างทางประวัติศาสตร์ เพราะเน้นปัจจัยทางประวัติศาสตร์และปัจจัยทางสถาบัน

3) แนวคิดเชิงระบบการย้ายถิ่น (Migration System Approach) เป็นผลผลิตหนึ่งของความพยายามที่ไม่มุ่งเน้นมองการย้ายถิ่นเข้า – ออก เพียงสองข้างคือ ระหว่างประเทศส่งแรงงานหรือประเทศที่มีผู้ย้ายออกมากกับประเทศปลายทางที่รับแรงงาน แต่ใช้การพิจารณาอย่างเป็นภูมิภาค เช่น วิเคราะห์เชื่อมโยงการย้ายถิ่นของประเทศกลุ่มอาเซียนสู่ประเทศตะวันออกกลาง หรือวิเคราะห์กระแสการย้ายจากประเทศหนึ่งในทวีปหนึ่งไปยังประเทศหนึ่งในอีกทวีปหนึ่ง เป็นต้น ภายใต้การตรวจสอบมิติทางสังคมทุกด้านที่ก่อให้เกิดกระแสไหลเวียนของมนุษย์ข้ามสู่ชาติหนึ่งไปยังอีกชาติหนึ่ง ได้แก่ ทุน สินค้า ระดับความก้าวหน้าทางเทคโนโลยี เสรีภาพทางการเมือง เชื่อมโยงกับภาพจากประวัติศาสตร์ เช่น การล่าอาณานิคม การครอบงำทางการเมือง การมีฐานทัพต่างชาติในแต่ละประเทศ การพึ่งพาทางการค้า และการแทรกซึมหรือแทรกแซงทางวัฒนธรรม เป็นต้น แนวคิดนี้ได้รับการยอมรับว่า ทำให้ให้เข้าใจการไหลเวียนของประชากรที่อาจเกิดจากเครือข่ายต่างๆที่เป็นทางการและเป็นสายสัมพันธ์ส่วนตัวของผู้ย้ายถิ่นหรือไม่ก็ตาม และเปลี่ยนแปลงทิศทางของกระแสการย้ายถิ่นข้ามชาติที่เกิดขึ้นระหว่างประเทศรับและประเทศส่งออกได้ดีขึ้น เห็นภาพชัดเจนของการสะสมทุน และการปรับเปลี่ยนค่านิยมและวัฒนธรรมอันเป็นผลมาจากการย้ายถิ่น โดยมีได้มองข้ามความอ่อนแอของชนบทในแต่ละประเทศและสภาพการย้ายถิ่นภายในประเทศเลย (กฤตยา อาชวนิจกุล และคณะ, 2540)

อย่างไรก็ตาม ครอบครัวและชุมชนมีความสำคัญต่อเครือข่ายในการย้ายถิ่น เป็นเครือข่ายทางสังคม (Social Network) การย้ายถิ่นจะมีความเป็นไปได้มากขึ้นถ้ามีสายสัมพันธ์เชื่อมโยงทางครอบครัว ทำให้มีความช่วยเหลือทั้งด้านเงินทุนและวัฒนธรรมประเพณี นอกจากนี้ยังมีบทบาทช่วยเหลือในขบวนการปรับตัวในถิ่นปลายทางด้วย โดยปกติลูกโซ่ของกระบวนการย้ายถิ่นของคนหนุ่มสาว (โดยเฉพาะผู้ชาย) ที่เป็นนักบุกเบิก เมื่อการย้ายถิ่นเริ่มขึ้น ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ก็จะติดตามผู้ย้ายถิ่นรุ่นก่อนๆ มา และได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนและญาติในถิ่นปลายทาง เครือข่ายดังกล่าวซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ทางเครือญาติหรือมาจากถิ่นฐานทางเดียวกัน ซึ่งจะให้ความช่วยเหลือในการจัดหาที่พักหางาน ช่วยเหลือในการดำเนินตามขั้นตอนของระบบราชการ รวมทั้งความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาที่ยากส่วนตัว เครือข่ายทางสังคมดังกล่าว ทำให้ผู้ที่ย้ายและครอบครัว ซึ่ง Castle (1994) ย้ำว่าเป็นผลของ “การเบิกทาง” (beaten path effect) ซึ่งจะทำให้มีคนย้ายไปสู่พื้นที่ที่ญาติหรือเพื่อนร่วมชาติอาศัยอยู่ก่อน อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า トラバドกระบวนการเคลื่อนย้ายมนุษย์เพิ่มขึ้น การเคลื่อนย้ายก็จะกลายเป็นกระบวนการทางสังคมที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เครือข่ายทางสังคมเป็นสิ่งซับซ้อนและบางครั้งก็ขัดแย้งในตัวเอง ความแตกต่างของโครงสร้างหน้าที่เกิดขึ้นจากกลุ่มบุคคล (ทั้งผู้ย้ายถิ่นและผู้ไม่ย้ายถิ่น) บางกลุ่มได้กลายเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการย้ายถิ่น “อุตสาหกรรมย้ายถิ่น” ที่เกิดขึ้นมามากจะประกอบไปด้วย ธุรกิจจัดหางาน ทนายความ นายหน้าหาคนงาน ผู้ล่กลอบนำคนงานเข้ามา และคนกลาง ซึ่งจะมีทั้งผู้ให้ความช่วยเหลือและผู้ที่ถูกครีเอาไรด์เอาเปรียบผู้ย้ายถิ่นในสถานการณ์ของการย้ายถิ่นแบบผิดกฎหมาย หรือสถานการณ์ที่มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นมีมากเกินไป ปัญหาการทุจริตหรือเอารัดเอาเปรียบผู้ย้ายถิ่นอาจจะมีมาก เช่น ผู้ย้ายถิ่นหลายคนถูกโกงเงินที่เก็บออมไว้เป็นค่านายหน้าแล้วถูกทิ้งให้ตกงานหรือหมดตัวในประเทศปลายทาง การเกิดของอุตสาหกรรมการย้ายถิ่นในลักษณะดังกล่าวได้รับความสนใจ โดยภาครัฐเองได้พยายามที่จะควบคุมหรือหยุดกระบวนการย้ายถิ่น

Burmese Women's Union (2007) ได้กล่าวถึงวัฒนธรรมการย้ายถิ่นของพม่าที่มีลักษณะแบ่งเป็นสามชั้น (Three – Tier System) และการวางแผนย้ายถิ่นของแต่ละบุคคลขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายอย่าง รวมทั้งสถานะทางเศรษฐกิจ สังคม ความสัมพันธ์กับสภาเพื่อสันติภาพและการพัฒนาแห่งรัฐ (SPDC: State Peace and Development Council) กลุ่มชาติพันธุ์และเพศของผู้ย้ายถิ่น รวมทั้งสถานะแวดล้อมในพม่าก่อนที่จะพวกเขามา ประเทศเจ้าบ้านปลายทางของการย้ายถิ่นและสังคมของผู้ย้ายถิ่นในประเทศนั้นก็สัมพันธ์กับการวางแผนย้ายถิ่นด้วย ผู้ย้ายถิ่นที่อยู่ในภาวะเลวร้ายที่สุดมักจะอยู่ในชั้นที่สามของระบบนี้ กระบวนการและการกระจายตัวของการย้ายถิ่นสามารถดูได้จากภาพประมิตสามชั้น (รูป 1.2)

- ประเทศพัฒนาแล้วทางโลกฝ่ายเหนือ
- ประเทศกำลังพัฒนาทางโลกฝ่ายใต้
- ประเทศเจ้าบ้านอย่างจีนและไทย
ที่จ้างแรงงานย้ายถิ่นจากพม่า

รูป 1.2 แสดงระบบการย้ายถิ่นสามชั้น (Three – Tier System)

ชั้นบนสุดของปิรามิดนั้นคือกลุ่มที่มีฐานะหรือมีอิทธิพล ตามด้วยกลุ่มชั้นที่สองที่มีฐานะและอิทธิพลรองลงมาหรือทัดเทียมกับกลุ่มชั้นบนสุด ส่วนในชั้นล่างสุดคือ กลุ่มส่วนใหญ่ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่า ระบบสามชั้นของการย้ายถิ่นที่ถูกแบ่งโดยเชื่อมโยงถึงระดับของความปลอดภัยและการเคลื่อนย้ายที่สัมพันธ์กับสภาพการทำงานและโอกาสในการทำงานสำหรับผู้ย้ายถิ่น อย่างไรก็ตาม ผู้ย้ายถิ่นที่อยู่ชั้นบนก็มีจำนวนจำกัดเพียงกลุ่มคนเล็กๆ เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนประชากรในชั้นล่าง ผู้ย้ายถิ่นกลุ่มนี้เป็นคนที่มีฐานะและการศึกษา

ดังนั้นพวกเขาจะสามารถย้ายถิ่นฐานไปยังประเทศเจ้าบ้านที่พัฒนาแล้วอย่างในประเทศโลกฝ่ายเหนือ' นอกจากนี้ ยังสามารถออกจากพม่าได้อย่างถูกกฎหมาย มีทั้งหนังสือเดินทางและวีซ่า ขณะที่ผู้ย้ายถิ่นในระดับล่างสุดมุ่งไปทำงานในประเทศปลายทาง แต่ผู้ย้ายถิ่นที่มีฐานะสามารถไปศึกษาต่อหรือแสวงหาการตั้งรกรากใหม่ได้

ผู้ย้ายถิ่นซึ่งอยู่ในชั้นที่สองมีจำนวนมากกว่าชั้นแรก อันเนื่องมาจากปัจจัยหลายประการ ได้แก่ การมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดและ/หรือมีข้อตกลงระดับทวิภาคี กฎเกณฑ์การเข้าประเทศที่เคร่งครัดน้อยกว่า อาทิ ประเทศญี่ปุ่นและสิงคโปร์ ลักษณะของกลุ่มนี้จะใกล้เคียงกับกลุ่มแรกในเรื่องของฐานะและการศึกษา ความแตกต่างระหว่างสองกลุ่มนี้คือ อัตราการเพิ่มของการย้ายถิ่น สภาพการทำงานและสิทธิของแรงงานย้ายถิ่นที่ด้อยกว่า ความเหมือนอีกประการหนึ่งก็คือ มีจำนวนของผู้ย้ายถิ่นชายมากกว่าหญิง เนื่องจากผู้หญิงนั้นไม่สามารถเดินทางได้อย่างอิสระโดยใช้เอกสารของทางการ เพราะรัฐบาลพม่าได้จำกัดการเดินทางของผู้หญิงทั้งในและนอกประเทศ

1. ประเทศเจ้าบ้านยังรวมถึง ออสเตรเลีย แคนาดา นิวซีแลนด์ อังกฤษ สหรัฐอเมริกา และสหภาพยุโรป จำนวนของผู้อพยพขึ้นอยู่กับกฎของแต่ละประเทศโลกฝ่ายเหนือ

สำหรับการศึกษาเกี่ยวกับผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่านั้นพบว่าได้รับความสนใจจาก นักวิชาการ นักพัฒนาเอกชน และหน่วยงานของรัฐมากกว่าทศวรรษ ด้วยเพราะนอกจากผู้ย้ายถิ่นจาก ประเทศพม่าจะมีจำนวนมากที่สุดหากเปรียบเทียบกับผู้ย้ายถิ่นจากประเทศอื่น หากผู้ย้ายถิ่นจากประเทศ พม่านั้นยังกระจายตัวอยู่ทั้งในพื้นที่เมืองชายแดนและหลายจังหวัดของประเทศไทย คณารักษ์ เจริญศิริ (2548) ศึกษาปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงานของแรงงานต่างด้าว: กรณีศึกษาอำเภอเมือง เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ พบว่าจากการสัมภาษณ์แรงงานต่างด้าวกลุ่มที่ทำงานในสถาน ประกอบการขนาดกลางและขนาดใหญ่ และกลุ่มที่ทำงานในสถานประกอบการขนาดเล็ก อายุ ระหว่าง 18 – 42 ปีนั้น แรงงานต่างด้าวชาวไทยใหญ่มีภูมิลำเนาเดิมอยู่ในเมืองต่างๆในเขตรัฐฉาน ได้แก่ เมิงป๋น โหเมิง ลางเคม ลายคำ ล่าสั่ว เม็งกึ่ง และเชียงตุง ส่วนแรงงานชาวกะเหรี่ยงมาจากเมียว ติ รัฐกะเหรี่ยง โดยอาศัยในภูมิลำเนาเดิมได้แก่ เกษตรกรรม รับจ้าง ค้าขายเล็กๆน้อยๆ เรียน หนังสือ ทหารกองทัพอไทยใหญ่และบวชพระ ซึ่งสาเหตุของการเดินทางเข้ามาประเทศไทยคือ การ ว่างงานหรือมีงานทำแต่มีรายได้น้อย ไม่พอต่อการดำรงชีพ เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจ ภายในประเทศ สินค้าอุปโภค – บริโภคราคาสูง เนื่องจากปัญหาเศรษฐกิจ ไม่มีที่ทำกิน เนื่องจากถูก ทหารพม่าไล่ที่หรือมีที่ทำกินแต่เมื่อได้ผลผลิตจะถูกทหารพม่ายึดไป หรือไม่ก็แบ่งผลผลิตไปเป็น บาง เรียกว่า “เก็บส่วย” ถูกเกณฑ์แรงงานไปทำงานให้รัฐบาลทหารพม่าโดยไม่ได้รับค่าตอบแทน ต้องการเดินทางเข้ามาเที่ยวในประเทศไทย แต่เมื่อเห็นว่าการทำงานในประเทศไทยมีรายได้จึงไม่ เดินทางกลับ และปัญหาครอบครัว เช่น หย่าร้างกับสามีจึงต้องการย้ายถิ่น และยังพบว่าในการเดินทางเข้ามาประเทศไทย แรงงานต่างด้าวทั้งสองกลุ่มส่วนใหญ่เดินทางมากับพ่อแม่ ญาติพี่น้อง ญาติ หรือคนรู้จัก และมีจำนวนน้อยที่เดินทางมาคนเดียว โดยแรงงานต่างด้าวทุกคนทราบวิธีการเดินทาง มาจากญาติหรือคนรู้จักที่เคยเดินทางเข้ามาทำงานในประเทศไทยและจะเดินทางเข้ามากันเองด้วย การเดินเท้าและนั่งรถโดยสาร เมื่อมาถึงจุดผ่านแดนก็จะทำเอกสารผ่านแดนเข้ามาซึ่งบางรายเข้ามา ได้ตามปกติโดยอ้างว่าเข้ามาเยี่ยมญาติที่อยู่ตามแนวชายแดน และภายหลังจากแรงงานต่างด้าวเข้ามา ในเขตประเทศไทยแล้ว มีแรงงานต่างด้าวบางส่วนอาศัยอยู่และทำงานอยู่ในพื้นที่ชายแดนที่เป็น ช่องทางการเข้ามาคือ อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน เป็น ระยะเวลาหนึ่งแล้วจึงเดินทางเข้ามายังอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากได้รับค่าจ้างต่ำ และได้ ทราบจากคนรู้จักว่าที่จังหวัดเชียงใหม่หางานได้ง่ายและมีรายได้ดี มีแรงงานต่างด้าวหนึ่งคนมุ่ง เดินทางไปทำงานที่จังหวัดชลบุรี โดยการนำพาของญาติที่ไปทำงานอยู่ก่อนแล้ว อย่างไรก็ตาม แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่จะมุ่งหน้ามายังอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ตั้งแต่แรกเข้ามาในประเทศไทย

ภาสกร โกไศยกานนท์ (2547) ศึกษาแรงงานอพยพภาคอุตสาหกรรมในบริเวณชายแดน

ไทย – พม่า: กรณีศึกษาแรงงานสัญชาติพม่าในอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก พบว่าในพื้นที่อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก แรงงานอพยพจากประเทศพม่าส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 21 – 30 ปี และมีจำนวนแรงงานหญิงมากกว่าแรงงานชาย โดยแรงงานหญิงสามารถทำให้ได้มีประสิทธิภาพ มีทักษะ ความละเอียดมากกว่าและมีการรวมกลุ่มน้อยกว่าแรงงานชาย ปัจจัยเหล่านี้มีผลต่อการควบคุมแรงงานทำให้ผู้ประกอบการนิยมจ้างแรงงานหญิง นอกจากนี้ลักษณะการผลิตของอุตสาหกรรมสิ่งทอที่เน้นการผลิตในปริมาณสูงในระยะเวลาที่จำกัด ทำให้เกิดความต้องการแรงงานอพยพที่มีความอดทนและเต็มใจที่จะทำงานล่วงเวลาโดยได้รับค่าจ้างและสวัสดิการที่ต่ำ ทำให้ผู้ประกอบการสามารถลดต้นทุนการผลิตโดยรวม และสาเหตุของการเคลื่อนย้ายแรงงานอพยพมีความเกี่ยวข้องกับเหตุการณ์ทางประวัติศาสตร์ การเมือง การปกครองและเศรษฐกิจที่เกิดขึ้นในประเทศและผลกระทบที่มาจากภายนอกประเทศ ซึ่งสาเหตุหลักที่สุดของการตัดสินใจเคลื่อนย้ายประกอบด้วยความกลัวจากปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูด ดังนี้ ปัจจัยผลักดันจากประเทศต้นทาง คือ การที่แรงงานอพยพสัญชาติพม่ามีเหตุผลเกี่ยวกับเรื่องเศรษฐกิจที่ผลักดันให้ย้ายออกมามากที่สุด ได้แก่ โอกาสในการทำงานที่ดีกว่า รายได้ต่ำไม่เพียงพอกับค่าใช้จ่ายและขาดแคลนที่ดินทำกิน โดยแรงผลักดันทางด้านเศรษฐกิจจะมีอิทธิพลมากที่สุดอันเป็นสาเหตุที่ทำให้มีแรงงานสัญชาติพม่าย้ายถิ่นเข้ามาเป็นแรงงานจำนวนมาก แต่ปัจจัยด้านอื่นๆที่รองลงมาก็ควรได้รับการพิจารณา ซึ่งปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับปัจจัยด้านการเมือง การปกครอง คือ การปราบปรามชนกลุ่มน้อย ความไม่สงบตามแนวชายแดน ทหารพม่าไร้ดี การถูกจับไล่จากทหารพม่า และการถูกเกณฑ์ไปเป็นแรงงาน และปัจจัยดึงดูดจากประเทศปลายทาง คือ เนื่องจากในอำเภอแม่สวดมีสภาพเศรษฐกิจดี ค่าขายสะดวก มีที่ขายของและสามารถหารายได้มากกว่าการทำงานในประเทศพม่า สำหรับเหตุผลรองลงมาได้แก่ ความสงบภายในพื้นที่และมีความปลอดภัย สามารถดึงดูดให้แรงงานสัญชาติพม่าเข้ามาพักอาศัยและทำงาน นอกจากนี้ยังพบว่าปัจจัยที่ดึงดูดในด้านอื่นๆ ก็มีส่วนดึงดูดให้แรงงานสัญชาติพม่าเข้ามาทำงานได้แก่ แหล่งจ้างงานที่มีความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมาก ความพอใจในสถานประกอบการที่เอื้ออำนวยในสิ่งต่างๆ เช่น มีที่พัก หาแหล่งงานได้สะดวก ลักษณะงานไม่ต้องอาศัยทักษะฝีมือมาก นอกจากเหตุผลดังกล่าวที่เป็นปัจจัยผลักดันและปัจจัยดึงดูดให้แรงงานพม่าตัดสินใจในการเข้าทำงานในอำเภอแม่สวดแล้ว ครอบครัว ญาติ และเพื่อนยังมีส่วนที่ช่วยสนับสนุนให้แรงงานอพยพสัญชาติพม่าเข้ามาทำงานอีกด้วย

สุริยพร พันพิง ทริส โคเอทท์ และอื่นๆ (2548) เสนอรายงานเรื่องคนรับใช้ในบ้าน: แรงงานอพยพจากพม่ามาไทย ดำเนินการโดยสมาชิกของเครือข่ายปฏิบัติงานสตรีไทใหญ่และองค์กรสตรีกะเหรี่ยง ในประเด็นเกี่ยวกับเด็กหญิงและผู้หญิงที่ย้ายถิ่นจากพม่ามาเป็นคนทำงานในบ้านในประเทศไทย การวิจัยดำเนินการในพื้นที่อำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่สวด จังหวัด

ตาก ผลการวิจัยชี้ให้เห็นสภาพชีวิตที่ลำบากยากแค้นและสภาพแวดล้อมในการทำงานของ
คนทำงานบ้าน ซึ่งมักจะถูกนายจ้างปฏิบัติโดยมิชอบ แม้ว่าผลการวิจัยครั้งนี้ไม่อาจจะฉายภาพให้
เห็นภาพกว้างของประชากรคนทำงานบ้านย้ายถิ่นในประเทศไทยทั้งหมด แต่ก็ชี้ให้เห็นความจำเป็น
ที่จะต้องคุ้มครองสิทธิขั้นพื้นฐานของคนทำงานกลุ่มนี้ในฐานะที่เป็นผู้ย้ายถิ่นและคนทำงานบ้าน
ผู้เข้าร่วมในการวิจัยครั้งนี้ส่วนใหญ่มาจากชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ ในพม่า พวกเขาได้เล่าถึง
การหนีจากสถานการณ์ทางการเมืองและเศรษฐกิจที่กดขี่ในพม่า รายงานนี้เน้นให้เห็นสภาพ
เงื่อนไขและความยากลำบากในการทำงาน และความที่คนงานกลุ่มนี้ไม่สามารถปกป้องสิทธิขั้น
พื้นฐานของตน คนทำงานบ้านจากพม่าที่ให้สัมภาษณ์ในการวิจัยนี้เล่าถึงการถูกคาดหวังให้ทำงาน
ทุกเวลาตามแต่นายจ้างต้องการ โดยไม่มีการตกลงร่วมกันถึงภาระรับผิดชอบของงานและไม่มี
สัญญาเป็นลายลักษณ์อักษรที่ระบุชั่วโมงทำงาน วันหยุด ที่พักอาศัย เงินเดือน การลาป่วย และการ
รักษาพยาบาลยามเจ็บป่วย หวังว่ารายงานฉบับนี้จะทำให้ผู้อ่านตระหนักถึงความสำคัญว่างานรับใช้
ในบ้านทั้งที่เป็นคนไทยและคนต่างชาติภายใต้กฎหมายแรงงานของไทย

สมพงศ์ สระแก้ว และปัทมา ตั้งปรัชญากุล (2552) ได้ศึกษาเรื่องนายหน้ากับกระบวนการ
ย้ายถิ่นแรงงานข้ามชาติจากพม่า: กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยได้สัมภาษณ์แรงงานข้าม
ชาติ นายหน้า และผู้ที่เกี่ยวข้องกับแรงงานข้ามชาติทั้งหน่วยงานรัฐและองค์กรพัฒนาเอกชน สรุป
ได้ว่าปัจจัยหลักที่ทำให้การบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยไม่มีประสิทธิภาพ
เท่าที่ควรคือ การมีกระบวนการนายหน้ากับการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติตั้งแต่ต้นทางระหว่างทาง
ปลายทาง และเดินทางผ่านประเทศไทยไปยังประเทศอื่นๆ โดยที่นายหน้าในพื้นที่จังหวัด
สมุทรสาครแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ๆ คือ 1) กลุ่มนายหน้าคนไทย 2) กลุ่มนายหน้าคนไทยและคน
ต่างชาติ และ 3) กลุ่มนายหน้าเฉพาะชาวต่างชาติ และยังสามารถแบ่งได้เป็น 2 ประเภทใหญ่ๆ คือ 1)
นายหน้าที่เอื้อหรืออำนวยความสะดวกในด้านการเดินทาง การทำงานและการส่งเงินกลับบ้าน
ไม่ได้เอารัดเอาเปรียบแรงงานมากทั้งนี้ขึ้นอยู่กับความพึงพอใจ ไม่ถูกบังคับ 2) นายหน้าที่เป็น
อุปสรรค เอารัดเอาเปรียบ และแสวงหาผลประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติ โดยไม่คำนึงถึงความ
เดือดร้อนไปละเมิดสิทธิส่วนบุคคล ชีวิตร่างกาย และทรัพย์สินของแรงงาน

นอกจากนี้แล้วยังได้แบ่งนายหน้าเป็นประเภทย่อยๆ ได้ 10 ประเภทดังนี้ 1) นายหน้านำทาง
ข้ามพรมแดน 2) นายหน้าหางาน/ส่งคนเข้าโรงงาน 3) นายหน้าเคลียร์เจ้าหน้าที่รัฐ 4) นายหน้าทำ
บัตร/ทำเอกสาร 5) นายหน้าส่งคนกลับบ้าน 6) นายหน้าพาไปโรงพยาบาล 7) นายหน้าเงินกู้ 8)
นายหน้าส่งเงินกลับบ้าน 9) นายหน้า Sub-contractor หมายถึงนายหน้าเหมาช่วง หรืออยู่ในระบบ
จ้างเหมาค่าแรง และ 10) นายหน้าค้ำมนุษย์ และยังได้เสนอแนวทางแก้ไขปัญหานายหน้ากับการ
แสวงหาประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติซึ่งมีทั้งนโยบายระยะสั้น นโยบายระยะยาว และนโยบาย

ระหว่างประเทศ ซึ่งมีทั้งมาตรการทางกฎหมายที่เข้มงวดและจริงจังกับนายหน้าที่แสวงหาผลประโยชน์จากแรงงานข้ามชาติ การอพยพให้ความรู้เกี่ยวกับสิทธิของแรงงาน การจัดตั้งเครือข่ายการช่วยเหลือกันระหว่างแรงงานข้ามชาติ การแก้ไขกฎระเบียบ การจดทะเบียนแรงงานที่เอื้อให้แรงงานสามารถดำเนินการได้ด้วยตนเอง การสร้างความเข้าใจในการแก้ไขปัญหาแรงงานข้ามชาติกับประชาชนไทย และสร้างทัศนคติที่ดีในการดูแลแรงงานข้ามชาติในฐานะที่เป็นเพื่อนมนุษย์ และปรับปรุงพระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามการค้ามนุษย์ พ.ศ. 2550 รวมถึงการจัดทำข้อตกลงร่วม (MOU) ในระดับจังหวัด ภูมิภาค และระหว่างประเทศ ในเรื่องการแก้ไขปัญหาการเข้าสู่กระบวนการค้ามนุษย์และนำไปสู่การปฏิบัติอย่างเป็นจริงเป็นจัง

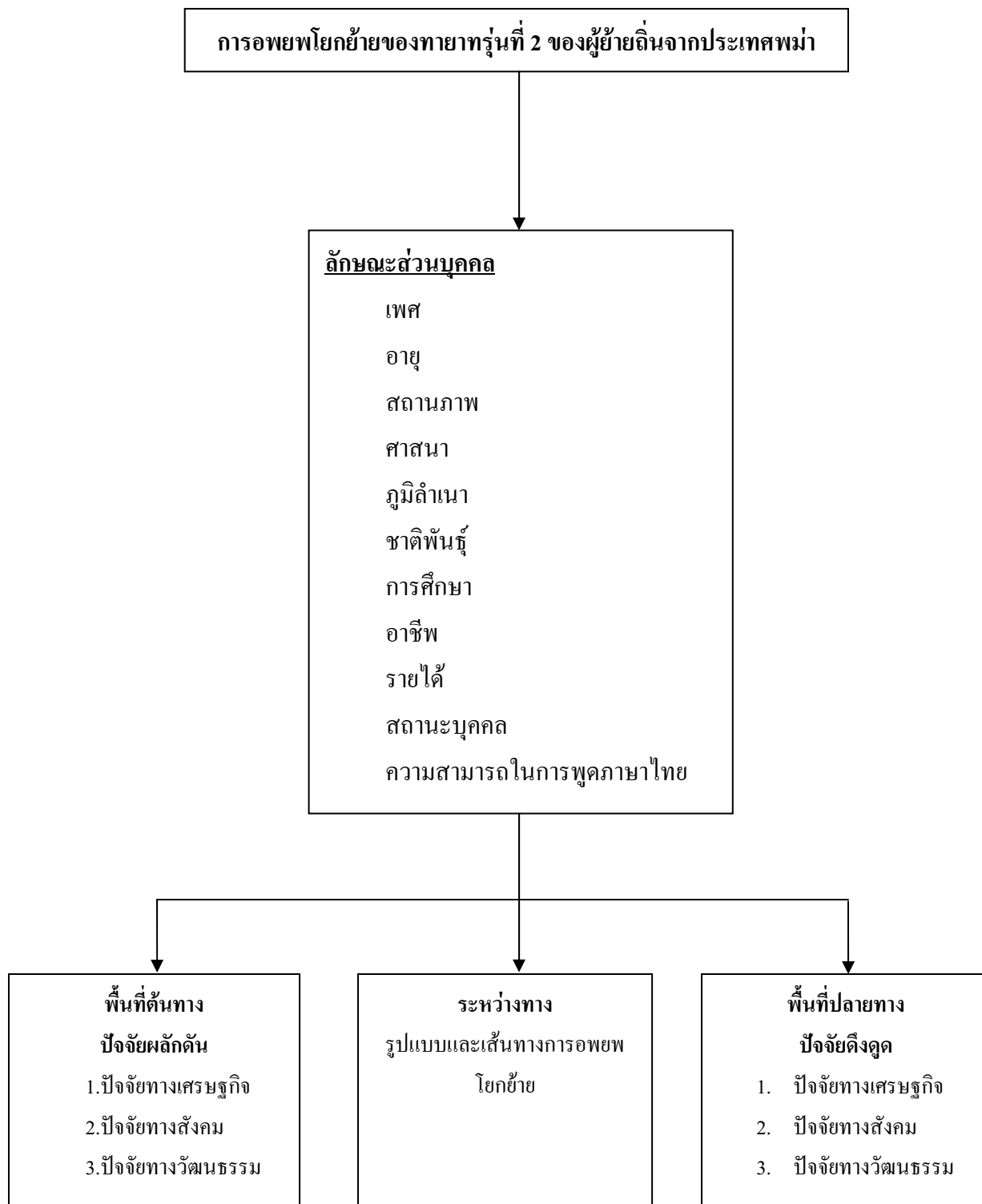
ปณิธิ อมาตยกุล (2547) ศึกษาการย้ายถิ่นของชาวไทใหญ่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ พบว่า ปัจจัยที่ส่งผลให้เกิดการย้ายถิ่นของชาวไทใหญ่ มีด้วยกัน 2 ประการได้แก่ ประการแรก ปัจจัยผลักดันหรือปัจจัยที่เป็นตัวผลักดันให้ชาวไทใหญ่ย้ายถิ่นออกจากรัฐฉาน อันเป็นถิ่นฐานเดิม ได้แก่ การขาดแคลนที่อยู่อาศัย ที่ดินทำกิน รายได้น้อยไม่พอกับการดำรงชีพตลอดจนความบีบคั้นทางสังคมและการเมือง ประการที่สอง ปัจจัยดึงดูด หรือปัจจัยที่ทำให้ชาวไทใหญ่ตัดสินใจเลือกย้ายถิ่นเข้ามายังเมืองเชียงใหม่ซึ่งก็ได้แก่ การที่เมืองเชียงใหม่มีแหล่งงานมาก มีญาติพี่น้องเพื่อนฝูงอาศัยอยู่ที่นั่นแล้ว ประกอบกับมีความคล้ายคลึงกันทางภาษาและวัฒนธรรม จึงทำให้ง่ายต่อการปรับตัว

ชาวไทใหญ่เริ่มอพยพย้ายถิ่นเข้ามาตั้งถิ่นฐานยังเมืองเชียงใหม่เป็นจำนวนมาก เมื่อประมาณปี พ.ศ. 2491 ซึ่งเป็นช่วงหลังจากที่พม่าได้รับเอกราชจากอังกฤษแล้ว โดยขั้นตอนในการย้ายถิ่นเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่ของชาวไทใหญ่นั้นมี 2 ลักษณะคือ ลักษณะแรก ชาวไทใหญ่จะเดินทางออกจากรัฐฉาน แล้วมุ่งตรงเข้าสู่เมืองเชียงใหม่โดยไม่ตั้งถิ่นฐานในเมืองที่เป็นทางผ่านเลย และลักษณะที่สอง ชาวไทใหญ่จะเดินทางออกจากรัฐฉานเข้าสู่ประเทศไทยตามแนวชายแดน แล้วอาศัยอยู่ในบริเวณนั้นระยะหนึ่ง จากนั้นจึงเดินทางต่อเข้ามายังเมืองเชียงใหม่ เพื่อตั้งถิ่นฐานและหางานทำต่อไป

ส่วนกลุ่มที่สองเป็นกลุ่มที่ประกอบอาชีพค้าขาย รับจ้างตามสถานประกอบการ ที่พักอาศัยตลอดจนสถานที่ก่อสร้างต่างๆ กลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำและไม่แน่นอน กลุ่มที่ทำงานตามที่พักอาศัยและสถานประกอบการต่างๆ กลุ่มนี้ส่วนใหญ่มีรายได้ต่ำและไม่แน่นอน กลุ่มที่ทำงานตามที่พักอาศัยและสถานประกอบการต่างๆ มักอาศัยอยู่กับนายจ้าง หรือที่ที่นายจ้างจัดให้ แต่กลุ่มที่ทำงานตามสถานที่ก่อสร้างจะสร้างเพิงพักอยู่ในบริเวณพื้นที่งาน โดยอยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ ชาวไทใหญ่กลุ่มนี้ เป็นกลุ่มที่มักจะประสบปัญหาจากการที่ต้องคอยหลบหลีกจากการจับกุมของเจ้าหน้าที่ตำรวจและถูกเอารัดเอาเปรียบจากทั้งนายจ้างและเพื่อนร่วมงานอยู่เสมอด้วย

ในการศึกษารั้งนี้ ผู้วิจัยได้อาศัยข้อมูลจากแนวคิด ทฤษฎี วรรณกรรมและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องต่างๆตามที่เสนอข้างต้น ทั้งในส่วนของข้อมูลที่เป็นปัจจัยผลักดัน ปัจจัยดึงดูด เพื่อค้นหาคำตอบเกี่ยวกับปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอพยพโยกย้ายออกจากถิ่นที่อยู่เดิม และปัจจัยที่มีผลต่อการตัดสินใจในการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่า

1.6 กรอบคิดในการศึกษา

1.7 ระเบียบวิธีวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยมีรายละเอียดดังนี้

1.7.1 ข้อมูลและแหล่งข้อมูล

ในการศึกษาครั้งนี้ จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่ ข้อมูลปฐมภูมิ และข้อมูลทุติยภูมิ โดยใช้ข้อมูลปฐมภูมิเป็นข้อมูลหลักในการศึกษาและวิเคราะห์ผลการศึกษา และใช้ข้อมูลทุติยภูมิเป็นข้อมูลรองในการสนับสนุนผลการศึกษา

1) **ข้อมูลทุติยภูมิ** เป็นข้อมูลที่ได้รับจากการศึกษารวบรวมงานเขียน ตลอดจนงานวิจัยต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาครั้งนี้ ซึ่งสามารถแบ่งได้ 2 ประเภทคือ

(1) ข้อมูลจากการรวบรวมเอกสาร งานเขียน งานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการอพยพโยกย้าย เพื่อเป็นแนวคิดและสามารถนำมาอ้างอิงเพื่อประกอบการวิเคราะห์ข้อมูลที่ถูกต้องและมีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

(2) ข้อมูลจากหน่วยงานภาครัฐ โดยเฉพาะสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว กรมการจัดหางาน กระทรวงแรงงาน สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่, จังหวัดสมุทรสาคร สำนักงานจัดหางานสาขาแม่สอด จังหวัดตาก สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง ที่ว่าการอำเภอแม่สอด รวมทั้งองค์กรนอกระบบราชการต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง เป็นต้น เพื่อได้ข้อมูลเกี่ยวกับจำนวนแรงงานต่างด้าว และข้อมูลเกี่ยวกับปัญหาแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ เพื่อนำมาใช้ในการวิเคราะห์ถึงการกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

2) **ข้อมูลปฐมภูมิ** เป็นข้อมูลที่ได้จากการศึกษาภาคสนาม โดยการสำรวจ การพูดคุยอย่างไม่เป็นทางการ การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์เชิงลึกด้วยแบบนำสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างและไม่มีโครงสร้าง เพื่อศึกษาเส้นทางการอพยพโยกย้าย เหตุผลของการย้ายถิ่นเชิงจิตวิสัย (Subjective approach) และเชิงวัตถุวิสัย (Objective approach) เป็นวิธีการสอบถามความรู้สึกและมูลเหตุจูงใจให้มีการอพยพโยกย้าย ซึ่งมีเหตุผลต่างๆ ซึ่งโดยทั่วไปของการอพยพโยกย้ายนั้น อาจมีเหตุผลหลายสาเหตุประกอบกัน นับตั้งแต่เหตุผลทางเศรษฐกิจ อาชีพ และความเจริญก้าวหน้า เหตุผลทางครอบครัว เหตุผลทางด้านการสมรส เหตุผลทางการเมือง เหตุผลอันเนื่องจากกฎระเบียบข้อบังคับ นอกจากนี้แล้วมีปัจจัยใดบ้างที่ส่งผลให้เกิดการอพยพโยกย้ายไปยังถิ่นที่อยู่ใหม่ในประเทศไทย

1.7.2 การเลือกกลุ่มตัวอย่าง

ในการศึกษาครั้งนี้ ได้ทำการเลือกประชากรที่ทำการสัมภาษณ์แบบเจาะจง เพื่อโอกาสที่จะได้เลือกเก็บข้อมูลได้เต็มที่ โดยมุ่งเน้นไปยังกลุ่มประชากรทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าที่เป็นแรงงาน เนื่องจากได้เข้าสู่วัยแรงงานแล้ว โดยกลุ่มประชากรดังกล่าวนี้มีพ่อและ/หรือแม่ที่อพยพมาจากพม่า และ/หรือเกิดและเติบโตในประเทศไทย อาจเป็น/ไม่เป็นบุคคลไร้รัฐ ไร้สัญชาติ เป็นการศึกษาวิจัยแบบเจาะลึกที่ใช้กลุ่มประชากรตัวอย่างจำนวน 80 ราย ในเขต 4 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ (อำเภอเมืองเชียงใหม่) จังหวัดตาก (อำเภอแม่สอด) จังหวัดสมุทรสาคร (อำเภอเมืองสมุทรสาคร (มหาชัย) และจังหวัดภูเก็ต (อำเภอเมืองภูเก็ต) แยกเป็นจังหวัดละ 20 ราย โดยการเลือกกลุ่มประชากรตัวอย่างตามการสังเกตและดุลพินิจของผู้ศึกษา โดยประยุกต์ใช้เทคนิค Snow Ball โดยให้ประชากรตัวอย่างช่วยแนะนำเพื่อน คนรู้จักที่จะเป็นตัวอย่างต่อไป โดยผู้วิจัยได้พยายามเลือกกลุ่มตัวอย่างที่มีเส้นทางอพยพโยกย้ายแตกต่างกัน และมีอาชีพแตกต่างกัน

1.8 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อทราบถึงการกระจายตัวเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ 4 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต
2. เพื่อทราบถึงเส้นทางอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า
3. เพื่อทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการโยกย้ายถิ่น
4. เพื่อสร้างฐานความรู้เกี่ยวกับทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ซึ่งเป็นสิ่งที่ยังไม่มีการเก็บข้อมูลมาก่อน

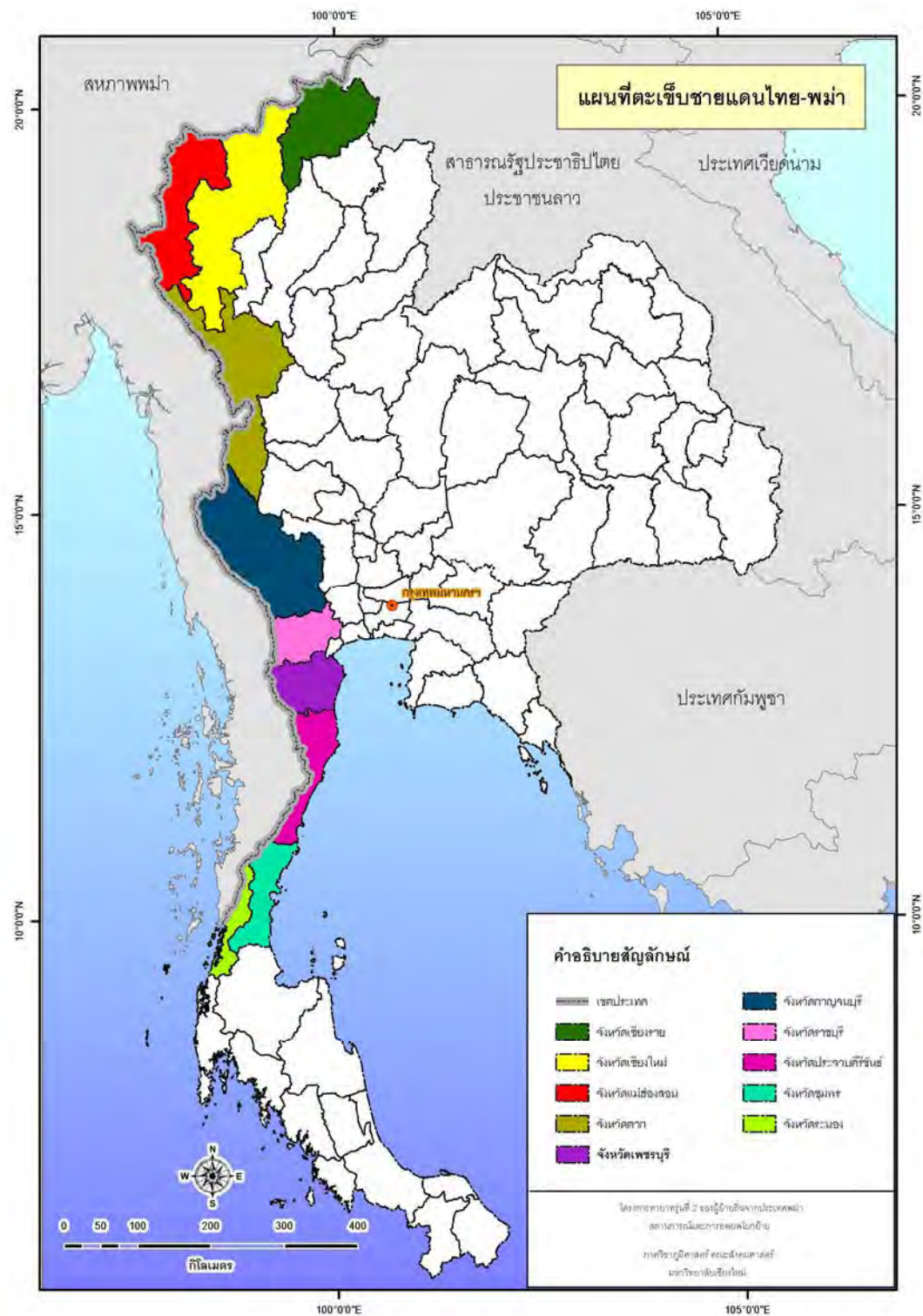
บทที่ 2

แลพม่าจากไทย

2.1 ภูมิศาสตร์สัมพันธ์ไทย – พม่า

ประเทศไทยมีพรมแดนติดต่อกับประเทศเพื่อนบ้าน 4 ประเทศ คือ ประเทศกัมพูชา ประเทศลาว ประเทศพม่า และประเทศมาเลเซีย โดยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่ามากที่สุด มีแนวพรมแดนยาวถึง 2,202 กิโลเมตร แนวพรมแดนระหว่างประเทศไทย – พม่า เริ่มจากจุดร่วมพรมแดน 3 ประเทศ คือ ประเทศไทย ประเทศพม่า และประเทศลาว บริเวณตรงจุดบรรจบกันระหว่างแม่น้ำรวกกับแม่น้ำโขงที่ตำบลสบรวก อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ที่เรียกว่า “สามเหลี่ยมทองคำ” ไปทางตะวันตกตามร่องน้ำลึกของแม่น้ำรวก จนไปบรรจบกับแม่น้ำสายแล้วจึงยี่ดร่องน้ำลึกในแม่น้ำสายไปจนถึงจมูกเขาดอนคาของเทือกเขาแดนลาว จากนั้นพรมแดนจะทอดไปตามสันปันน้ำทางทิศตะวันตกเฉียงใต้ จนถึงคอยช้างมูบ จากนั้นจะทอดไปตามสันปันน้ำไปทางทิศตะวันตก ผ่านแม่น้ำกกและไปตามสันปันน้ำจนถึงเขาลูกช้าง ต่อจากนั้นพรมแดนจะยี่ดตามสันปันน้ำไปทางทิศใต้ผ่านช่องน้ำเพียงดิน (แม่น้ำปาย) และลำน้ำแม่สุรินทร์ จากนั้นก็ยี่ดสันปันน้ำจนถึงสันคอยผาจอง จากนั้นจึงยี่ดร่องน้ำลึกของแม่น้ำสาละวินไปทางใต้ประมาณ 16 กิโลเมตร จนถึงแม่น้ำเมยมาบรรจบกับแม่น้ำสาละวิน พรมแดนจึงยี่ดร่องน้ำลึกของแม่น้ำเมยไปทางใต้ยาวประมาณ 203 กิโลเมตร จึงถึงสันปันน้ำปะวอคะยอ อันเป็นต้นน้ำของแม่น้ำเมย จากนั้นยี่ดสันปันน้ำจนถึงยอดเขาภูกะดกตุง จากนั้นพรมแดนจะเป็นแนวตรงไปตามหุบเขาจนถึงแนวสันปันน้ำของภูเขาพญาทุสของเทือกเขาถนนธงชัย อ้อมเอาพระเจดีย์สามองค์ไว้ในเขตของประเทศไทย จากนั้นก็ยี่ดตามสันปันน้ำไปทางใต้จนถึงต้นแม่น้ำกระบุรี จึงยี่ดร่องน้ำของแม่น้ำกระบุรีจนออกทะเลที่จังหวัดระนอง

จังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อพม่านั้นนับจากเหนือลงใต้มี 10 จังหวัด ได้แก่ จังหวัดเชียงราย จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดตาก จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดราชบุรี จังหวัดเพชรบุรี จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดชุมพร และจังหวัดระนอง (รูป 2.1)

รูป 2.1 แผนที่ตะเข็บชายแดนไทย – พม่า

สำหรับพม่านั้นแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 รัฐ และ 7 เขต ดังนี้ (รูป 2.2)

รัฐอาระกัน (ยะไข่) (Rakhine State)

รัฐฉิ่น (Chin State)

รัฐคะฉิ่น (Kachin State)

รัฐกะเหรี่ยง (Kayin State)

รัฐคะยาห์ (คะเรนนี่) (Kayah State)

รัฐมอญ (Mon State)

รัฐฉาน (Shan State)

เขตอิระวดี (Ayeyarwady Division)

เขตมาเกว (Magwe Division)

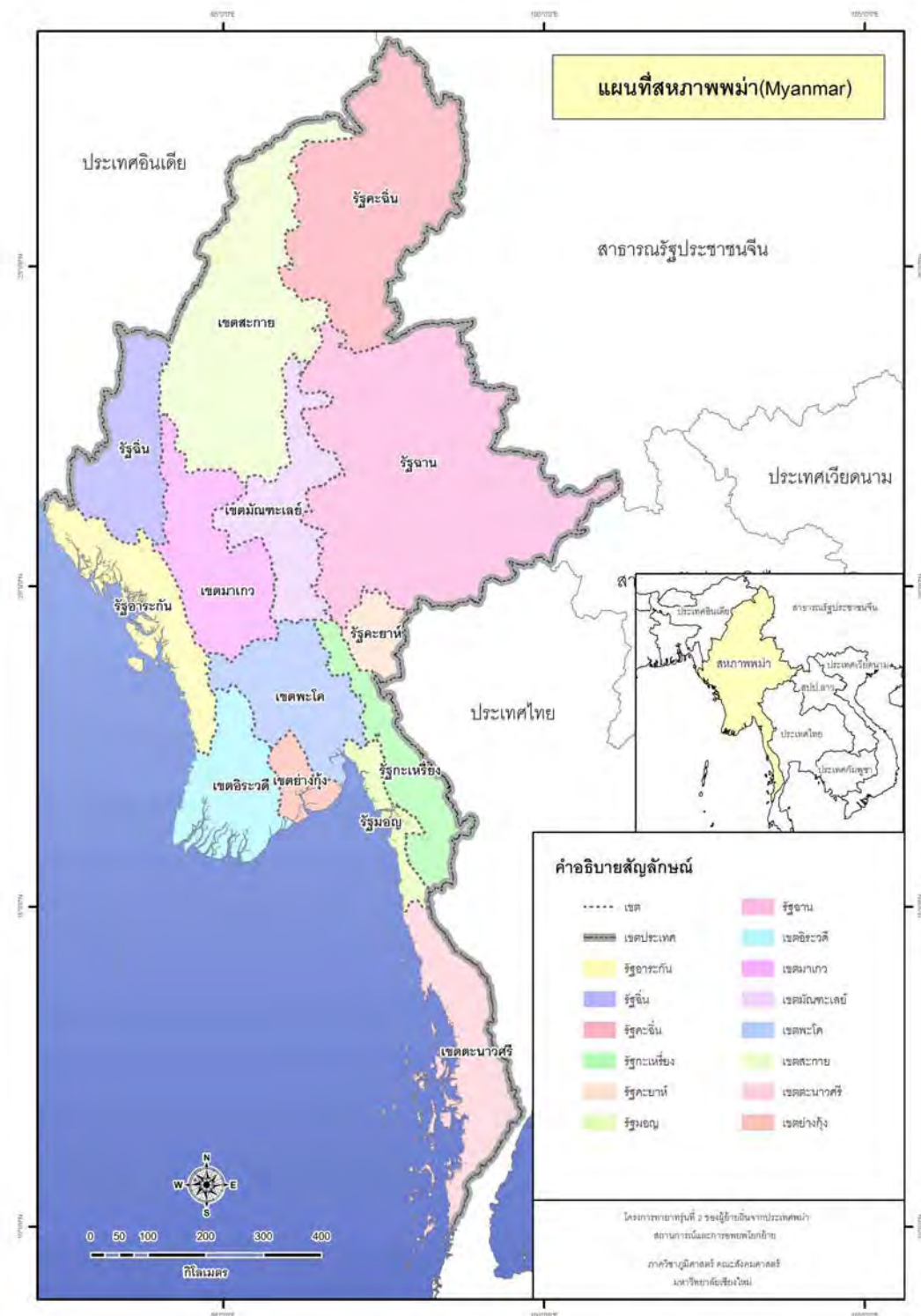
เขตมันทเลย์ (Mandalay Division)

เขตพะโล (Bago Division)

เขตย่างกุ้ง (Yangon Division)

เขตสะกาย (Sagaing Division)

เขตตะนาวศรี (ทวาย) (Tanintharyi Division)

รูป 2.2 แผนที่สหภาพพม่า

เขตการปกครองของพม่าที่มีอาณาเขตติดต่อกับไทยจากเหนือลงใต้มี 5 เขต ดังนี้ รัฐฉาน รัฐคายห์ (คะเรนนิ) รัฐกะเหรี่ยง รัฐมอญ และเขตตะนาวศรี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อย โดยเฉพาะชาวไทใหญ่จากรัฐฉาน กะเหรี่ยง และมอญ ซึ่งจะเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลทหารของพม่าอย่างรุนแรง ทำให้มีการหลบหนีข้ามเขตเข้าสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก

บริเวณพรมแดนจะมีความสำคัญทางเศรษฐกิจ และมีจุดที่ทำการค้าขายแลกเปลี่ยนสินค้า หรือที่เรียกอย่างเป็นทางการว่า “จุดผ่านแดน” โดยที่กองการต่างประเทศได้จัดประเภทและให้ความหมายของจุดผ่านแดนไว้ ดังนี้

จุดผ่านแดนถาวร มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ประชาชนทั้งสองประเทศ นักท่องเที่ยว และยานพาหนะ สามารถสัญจรไปมาเพื่อการค้า การท่องเที่ยว และอื่นๆ โดยได้รับความเห็นชอบจากรัฐบาลทั้งสองประเทศ โดยในส่วนของประเทศไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ลงนามในประกาศกระทรวงมหาดไทย ตามที่คณะรัฐมนตรีเห็นชอบ และจะมีผลบังคับใช้เมื่อประกาศในราชกิจจานุเบกษา

จุดผ่านแดนชั่วคราว เป็นการเปิดเพื่อผ่อนผันให้มีการผ่านแดนได้ เพื่อวัตถุประสงค์เฉพาะภายในห้วงเวลาที่กำหนดไว้แน่นอนเฉพาะกิจ ไม่มีผลกระทบด้านความมั่นคงและปลอดภัย เมื่อครบกำหนดเวลา หรือบรรลุวัตถุประสงค์แล้วจะปิดจุดผ่านแดนทันที โดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยเป็นผู้ลงนามในประกาศกระทรวงมหาดไทย ประกาศเปิดจุดผ่านแดนชั่วคราว ตามความเห็นชอบของคณะกรรมการพิจารณาเปิดจุดผ่านแดนของสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจแห่งชาติ

จุดผ่อนปรน มีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือประเทศเพื่อนบ้านด้านมนุษยธรรม และส่งเสริมความสัมพันธ์ของประชาชนในระดับท้องถิ่น เพื่อการผ่อนปรนให้มีการค้าขายสินค้าอุปโภคบริโภค และยารักษาโรคที่จำเป็น ซึ่งระดับท้องถิ่นของทั้งสองฝ่ายได้เห็นชอบร่วมกัน ทั้งนี้การประกาศเปิดจุดผ่อนปรนเป็นอำนาจของผู้ว่าราชการจังหวัด และต้องได้รับความเห็นชอบจากกระทรวงมหาดไทยก่อนด้วย

สำหรับจุดผ่านแดนบริเวณชายแดนไทย – พม่า มีทั้งหมด 15 จุดด้วยกัน ประกอบไปด้วย จุดผ่านแดนถาวร 3 จุด จุดผ่อนปรน 11 จุด และจุดผ่านแดนชั่วคราว 1 จุด ดังแสดงในตาราง 2.1

ตาราง 2.1 จุดผ่านแดนบริเวณชายแดนไทย – พม่า

1. จุดผ่านแดนถาวร

ลำดับที่	จังหวัด	พื้นที่ของไทย	พื้นที่ของพม่า
1.	เชียงราย	- สะพานข้ามแม่น้ำสาย เขตสุขาภิบาลแม่สาย อ.แม่สาย	- เมืองท่าจีเหล็ก รัฐบาล
2.	ตาก	- บ.ริมเมย ม.2 ต.ท่าสายลวด อ.แม่สอด	- เมืองเมียวดี รัฐบาลกะเหรี่ยง
3.	ระนอง	- ด้านตรวจคนเข้าเมืองระนอง - ท่าเทียบเรือสะพานปลา ต.บางรีน อ.เมืองระนอง - ปากน้ำระนอง ต.ปากน้ำ อ.เมืองระนอง - ท่าเทียบเรือของบริษัทอัมคัมคัลป์ จำกัด ต.ปากน้ำ อ.เมืองระนอง	- เมืองเกาะสอง ภาควิศวกรรม

2. จุดผ่อนปรน

ลำดับที่	จังหวัด	พื้นที่ของไทย	พื้นที่ของพม่า
1.	เชียงราย	- ท่า บ.ปางห้า ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย	- เมืองท่าจีเหล็ก รัฐบาล
2.	เชียงราย	- ท่า บ.สายลมจอย ต.เวียงพางคำ อ.แม่สาย	- เมืองท่าจีเหล็ก รัฐบาล
3.	เชียงราย	- ท่า บ.เกาะทราย ต.แม่สาย อ.แม่สาย	- เมืองท่าจีเหล็ก รัฐบาล
4.	เชียงราย	- ท่าดินดำ บ.ป่าแดง ม.5 ต.เกาะช้าง อ.แม่สาย	- บ.ดินดำ จ.ท่าจีเหล็ก รัฐบาล
5.	เชียงราย	- สบรวก ม.1 ต.เวียง อ.เชียงแสน	- เมืองพง จ.ท่าจีเหล็ก รัฐบาล
6.	เชียงใหม่	- ช่องทางกิ่งผาออก บ.อรุโณทัย ม.10 ต.เมืองนะ อ.เชียงดาว	- เมืองสาคร รัฐบาล
7.	เชียงใหม่	- ช่องทางหลักเต่ง บ.เปียงหลวง ต.เปียงหลวง อ.เวียงแหง	- เมืองเต๊ะ รัฐบาล

ลำดับที่	จังหวัด	พื้นที่ของไทย	พื้นที่ของพม่า
8.	แม่ฮ่องสอน	- ช่องทางบ.ห้วยต้นนุ่น ม.4 ต.แม่เงา อ.ขุนยวม	- อ.แม่แจ่ม จ.คอกก๋อ
9.	แม่ฮ่องสอน	- ช่องทางบ.ห้วยผิง ม.4 ต.ห้วยผา อ.เมืองแม่ฮ่องสอน	- รัฐฉาน
10.	กาญจนบุรี	- ด้านพระเจดีย์สามองค์ อ.สังขละบุรี	- อ.พญาทองชู ภาคตะนาวศรี
11.	ประจวบ คีรีขันธ์	- บ.ไร่เกรา ต.คลองวาฬ อ.เมืองประจวบฯ	- บ.มุด่อง จ.มะริด ภาคตะนาวศรี

3. จุดผ่านแดนชั่วคราว

ลำดับที่	จังหวัด	พื้นที่ของไทย	พื้นที่ของพม่า
1.	กาญจนบุรี	- ด้านพระเจดีย์สามองค์ อ.สังขละบุรี	- อ.พญาทองชู ภาคตะนาวศรี

ที่มา: กองการต่างประเทศ

2.2 ภูมิหลังทางประวัติศาสตร์และการปกครองของพม่า

ก่อนหน้าที่พม่าจะตกเป็นอาณานิคมของอังกฤษ บริเวณที่อยู่ในพระราชอำนาจของกษัตริย์พม่าส่วนใหญ่เป็นบริเวณตอนกลางของประเทศ เขตลุ่มแม่น้ำอิระวดีและดินแดนปากแม่น้ำตอนล่าง ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มโดยเฉพาะไทใหญ่มีการปกครองตนเองในลักษณะนครรัฐต่างๆ จึงไม่มีสำนึกของความผูกพันกับราชอาณาจักรพม่าแต่อย่างใด (โกสุมภ์ สายจันทร์, 2545)

อังกฤษเคยยึดครองและผนวกพม่าเข้าเป็นมณฑลหนึ่งของจักรวรรดิอินเดียในปกครองของอังกฤษ (British India) และได้ยกเลิกระบบกษัตริย์ของพม่า ในปี พ.ศ. 2482 สงครามโลกครั้งที่สองได้เริ่มขึ้น พม่าได้ขอความช่วยเหลือจากญี่ปุ่นเพื่อวางแผนเรียกร้องอิสรภาพจากรัฐบาลอังกฤษ กองทัพปลดปล่อยของพม่านำโดยตะจินอองซานดำเนินการสำเร็จ แต่ญี่ปุ่นกลับมาปกครองพม่าระหว่างปี พ.ศ. 2485 – 2488 จึงทำให้ชาวพม่าไม่พอใจและพยายามดำเนินการเพื่อให้พม่าหลุดพ้นจากญี่ปุ่น โดยไปสมคบกับอังกฤษ และเป็นอิสระจากญี่ปุ่นสำเร็จในเดือนมีนาคม พ.ศ. 2488 แต่อังกฤษก็กลับมาปกครองพม่าอีกครั้ง ทำให้มีการเรียกร้องอิสรภาพในการปกครองตนเองอย่าง

สมบูรณ อังกฤษไม่อาจต้านพลังเรียกร้องได้จึงจำต้องมอบอำนาจการปกครองให้พม่า และให้อิสระภาพแก่พม่าโดยสมบูรณ เมื่อวันที่ 27 มกราคม พ.ศ. 2490 โดยรวมบริเวณชายแดน (Frontier Areas) ซึ่งเป็นที่อยู่ของชนกลุ่มน้อยเข้าไปในส่วนหนึ่งของพม่าด้วย (พรพิมล ตรีโชติ, 2542)

นายพล ออง ซาน ซึ่งเป็นผู้นำพม่าได้หว่านล้อมบรรดาผู้นำชนกลุ่มน้อยให้รวมรัฐชายขอบเข้ากับพม่าที่ส่วนกลางในการประชุมที่เมืองปางโหลง รัฐฉาน (Pang Long Agreement) เมื่อเดือนกุมภาพันธ์ พ.ศ. 2490 โดยมีผู้แทนจากนครรัฐต่างๆ ในรัฐฉาน ผู้แทนฝ่ายพม่า คะฉิ่น ฉิ่น และรัฐคะยาห์ แต่กลุ่มกะเหรี่ยงมิได้ส่งผู้แทนเข้าร่วมการประชุม ที่ประชุมได้มีข้อตกลงร่วมกันว่า ชาวพม่าและชนกลุ่มน้อยจะอยู่ร่วมกันในรูปของสหภาพ (Union) รัฐฉานและคะยาห์สามารถแยกตัวออกจากสหภาพได้หลังจากระยะเวลา 10 ปีผ่านไป แต่รัฐกะฉิ่นแม้จะไม่ได้รับสิทธิพิเศษในการแยกตัวออกจากสหภาพ แต่ได้รับคำมั่นสัญญาว่าจะสามารถปกครองตนเองได้ (พรพิมล ตรีโชติ, 2542) แต่ในวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2490 นั้นเอง นายพล ออง ซาน และผู้นำบางคนได้ถูกสังหาร นายอู๋ได้ขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีและพม่าได้ประกาศอิสรภาพเมื่อวันที่ 4 มกราคม พ.ศ. 2491 โดยเรียกชื่อประเทศของตนว่า สหภาพพม่า (The Union of Burma)

ในปี พ.ศ. 2505 นายพล เนวินทำการรัฐประหารยึดอำนาจจากนายกรัฐมนตรี อู๋ นู และได้ประกาศยุบสภา รวมทั้งยกเลิกรัฐธรรมนูญปี 2490 ซึ่งเท่ากับเป็นการปฏิเสธสิทธิของกลุ่มชาติพันธุ์ที่จะแยกตัวออกเป็นอิสระ ดังนั้นเจตนารมณ์ของข้อตกลงปางโหลงจึงกลายเป็นโมฆะ (ตามข้อตกลงปางโหลง ชนกลุ่มน้อยต่างๆ สามารถแยกตัวออกเป็นอิสระภายใน 10 ปีคือ พ.ศ. 2501) แม้ว่าผู้นำของรัฐฉาน คะฉิ่น และฉิ่นจะพยายามเจรจากับรัฐบาลพม่าโดยสันติวิธี แต่ก็ไม่เป็นผล ดังนั้นกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ เช่น กลุ่มไทใหญ่ คะฉิ่น ฉิ่น ยะไข่ ฯลฯ จึงมีเคลื่อนไหวทางการเมืองเพื่อแยกตัวเป็นอิสระจากการปกครองของพม่า ไฟสงครามระหว่างพม่ากับชนกลุ่มน้อยต่างๆ จึงปะทุขึ้น การเป็นอิสระจากอังกฤษ แทนที่จะทำให้พม่ารวมกันได้เป็นปึกแผ่น กลับทำให้กลุ่มการเมืองในพม่าแบ่งเป็นกลุ่มๆ และก่อเกิด “ขบวนการกู้ชาติ” “กองกำลังกู้ชาติ เช่น กองทัพรัฐฉาน (Shan State Army: SSA) กองทัพเมืองไต (Mong Tai Army: MTA) กลุ่มกะเหรี่ยงคริสต์ (Karen National Union : KNU) ซึ่งรัฐบาลพม่าได้พยายามทุกรูปแบบที่จะจัดการปราบปรามกองกำลังต่างๆ เหล่านี้ ในปี พ.ศ. 2515 รัฐบาลพม่าภายใต้การนำของนายพล เนวิน ได้นำนโยบายปิดประเทศมาใช้ซึ่งเป็นผลทำให้พม่าขาดการติดต่อกับโลกภายนอกยาวนานถึง 10 ปี ทั้งนี้รัฐบาลพม่าได้นำอุดมการณ์สังคมนิยมแบบมาร์กซิสต์มาปกครองประเทศ ภายใต้ันนโยบาย “วิถีทางของพม่าสู่ระบบสังคมนิยม (The Burmese Way to Socialism)” ซึ่งระบบสังคมนิยมประชาธิปไตยตามแนวทางของมาร์กซิสต์ก็ไม่สามารถนำมาเป็นหลักพัฒนาประเทศพม่าได้สำเร็จ ดังนั้นพม่าจึงเริ่มเปิดประเทศติดต่อกับโลกภายนอกมากขึ้น การเปิดประเทศนี้เองที่ทำให้กองทัพพม่ามีทุนในการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์และ

สามารถทุ่มกำลังเข้าปราบปรามกองกำลังชนกลุ่มน้อยได้มากขึ้น โดยเฉพาะกองกำลังของกองทัพมอญและกองทัพกะเหรี่ยง มีการปราบปรามครั้งใหญ่บริเวณชายแดนไทย – พม่า ในช่วงปี พ.ศ. 2527 – 2529 ทำให้มีชาวพม่าเป็นจำนวนมากหลบหนีภัยสงครามเข้ามาตามแถบจังหวัดชายแดนของไทย เมื่อปี พ.ศ. 2531 เกิดการยึดอำนาจของนายพล เนวิน โดยนายพล ซอ หม่อง และกลุ่มนายทหารในนามของ “สภาฟื้นฟูความสงบเรียบร้อยแห่งชาติ” (State Law and Order Restoration Council: SLORC) ซึ่งต่อมาได้เปลี่ยนชื่อเป็น “สภาสันติภาพและการพัฒนาแห่งชาติ” (State Peace and Development Council: SPDC) มีการเปลี่ยนชื่อประเทศเป็นเมียนมาร์และจัดให้มีการเลือกตั้งทั่วประเทศเป็นครั้งแรกในเวลาร่วม 30 ปี ซึ่งพรรคสันนิบาตแห่งชาติเพื่อประชาธิปไตย (National League for Democracy: NLD) ของนางอองซาน ซู จี ซึ่งเป็นผู้ที่มีบทบาทอย่างมากในการต่อต้านรัฐบาลทหารพม่าและเรียกร้องประชาธิปไตย ได้รับชัยชนะอย่างเป็นเอกฉันท์ในการเลือกตั้งทั่วไปเมื่อวันที่ 27 พฤษภาคม 2531 แต่รัฐบาลทหารพม่าไม่ยอมมอบอำนาจบริหารประเทศให้พรรค NLD พร้อมทั้งจับกุมผู้นำกลุ่มต่อต้านรัฐบาลและกักขังนางอองซาน ซู จี ไว้ในบ้านพักเป็นเวลานาน การกระทำของรัฐบาลพม่าทำให้ประชาชนและนักศึกษาเดินขบวนคัดค้านการปกครองที่เผด็จการ รัฐบาลได้ใช้กำลังทหารเข้าทำการปราบปรามกลุ่มผู้ต่อต้านรัฐบาลอย่างรุนแรง จนทำให้มีผู้เสียชีวิตเป็นจำนวนมาก การกระทำของรัฐบาลทหารพม่าดังกล่าวทำให้นานาประเทศให้ความสนใจต่อปัญหาการละเมิดสิทธิมนุษยชนในพม่าอย่างมาก และนักศึกษาชาวพม่าก็ได้พยายามดำเนินการต่างๆ เพื่อเรียกร้องให้นานาประเทศสนใจต่อปัญหาดังกล่าว พร้อมๆกันนี้ก็ได้เกิดกระแสของการอพยพครั้งใหญ่เข้าสู่ประเทศไทย

ในปี พ.ศ. 2532 รัฐบาลทหารพม่าได้เปิดประเทศต้อนรับการลงทุนจากต่างชาติมากขึ้น และได้เปิดตลาดรับระบบเศรษฐกิจทุนนิยมอย่างเต็มที่ การเปิดประเทศทำให้กองทัพพมามีทุนในการซื้ออาวุธยุทโธปกรณ์และสามารถทุ่มกำลังเข้าปราบปรามกองกำลังชนกลุ่มน้อยมากขึ้น แม้ว่ารัฐบาลพม่าอ้างว่าได้ตกลงหยุดยิงกับกลุ่มติดอาวุธฝ่ายตรงข้าม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยกว่า 17 กลุ่มตั้งแต่ปี พ.ศ. 2532 แต่ข้อตกลงหยุดยิงดังกล่าวไม่สามารถนำไปสู่การจัดการทางการเมืองที่ถาวรได้ โดยที่รัฐบาลพม่าได้พยายามทุกวิถีทางที่จะกีดกันชนกลุ่มน้อยในประเทศ โดยที่เป็นเวลาหลายทศวรรษแล้วที่ผู้ที่พำนักอาศัยอยู่ในประเทศพม่า จะต้องพกบัตรประจำตัวประชาชน ซึ่งระบุความเป็นพลเมืองหรือผู้พำนักอาศัย ภูมิลาเนา วันเดือนปีเกิด ชื่อบิดามารดา ฯลฯ ต่อมาในปี 2533 ได้มีการเพิ่มรายละเอียดเรื่องเชื้อชาติ เผ่าพันธุ์ และศาสนาเข้าไปอีก ผู้ที่พำนักอยู่ในพม่าทุกคนจะต้องไปขอทำบัตรใหม่นี้ มิฉะนั้นจะไม่สามารถซื้อตั๋วโดยสารรถไฟหรือรถเมล์ หรือออกเสียงเลือกตั้งหากจะมีการเลือกตั้งในโอกาสต่อไป แต่การออกบัตรใหม่นี้ก็ล่าช้ามาก และชนกลุ่มน้อยที่อยู่ตามชายแดนก็ได้เสียโอกาสที่จะเลือกตั้งทั่วไปที่ได้มีขึ้นในเวลาต่อมา เนื่องจากไม่ทราบเงื่อนไข

ล่วงหน้าว่าต้องทำบัตรประชาชนใหม่ ชนกลุ่มน้อยเหล่านี้ได้รับการกดขี่ บีบคั้น เนื่องจากสภาพทางการเมืองและเศรษฐกิจที่เข้าขั้นวิกฤต ที่ต้องอพยพเข้ามาในประเทศไทยก็เพราะไม่มีงานทำ ถูกเรียกเงินจากกองทัพท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง ถูกบังคับใช้แรงงาน ถูกกองกำลังทหารของรัฐบาลยึดที่ดินหรือบังคับให้ย้ายถิ่นฐาน หากเป็นชนกลุ่มน้อยจะได้รับผลกระทบจากการละเมิดสิทธิมนุษยชนของกองทัพพม่าที่อาศัยเหตุผลเรื่องการปราบปรามการกระทำอันเป็นกบฏเข้ารุกรานฝ่ายตรงข้าม

ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2537 – 2539 โดยเฉพาะในปี พ.ศ. 2537 ที่รัฐบาลทหารพม่าได้ดำเนินการปราบปรามกองกำลังชนกลุ่มน้อยตามตะเข็บชายแดนอย่างหนัก ในช่วงเวลาดังกล่าวนี้อเองที่มีชาวพม่าอพยพเข้ามาประเทศไทยอีกเป็นจำนวนมาก เนื่องจากรัฐบาลพม่ามีวิธีการกดขี่ข่มเหงประชาชนในหลายรูปแบบอันประกอบด้วย การบังคับโยกย้ายประชาชนที่อาศัยอยู่ในเขตที่มีการต่อต้านรัฐบาล การบังคับใช้แรงงานจากประชาชนโดยไม่จ่ายค่าแรงในโครงการก่อสร้างสาธารณูปโภคและสาธารณูปการต่างๆทั่วประเทศ ประกอบกับธุรกิจภาคเอกชนในยุคเศรษฐกิจฟองสบู่เฟื่องฟูในประเทศไทยเองทำให้เกิดความต้องการกำลังแรงงานระดับล่างจำนวนมาก จึงทำให้เกิดการกระจายตัวของผู้อพยพจากประเทศพม่าเข้าสู่พื้นที่ชั้นในของประเทศไทยเป็นระยะๆ

นอกจากนี้แล้ว ประชาชนที่อาศัยอยู่ในบริเวณที่มีกองกำลังต่างๆอยู่เป็นจำนวนมากมักจะได้รับผลกระทบจากการที่กองกำลังต่างๆร้องขอเงิน และสิ่งของ หลังจากถูกไล่ต้อนให้พึ่งตนเองมาขึ้นนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2540 กองทัพก็เรียกร้องการสนับสนุนทางวัตถุจากชาวบ้านในท้องถิ่นชนบทมากขึ้น ประชาชนในพื้นที่จึงได้รับผลกระทบจากการบังคับใช้แรงงาน บังคับให้ย้ายถิ่นฐาน ถูกทรมาน และถูกสังหารนอกเขตอำนาจศาลจากกองกำลังทหารของพม่า และจากกลุ่มติดอาวุธต่างๆที่เป็นฝ่ายตรงข้ามกับรัฐบาลด้วยเช่นกัน ด้วยแรงกดดันเช่นนี้ทำให้เกิดกระแสอพยพของชาวพม่าหลังไหลเข้ามาหาโอกาสชีวิตที่ดีกว่าในประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศไทย

2.3 ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า

จากการที่ประเทศไทยไม่ได้เป็นภาคีของอนุสัญญาสหประชาชาติว่าด้วยสถานภาพผู้ลี้ภัย จึงมีการใช้คำศัพท์มากมายแทนคำว่า “ผู้อพยพ” แตกต่างไปจากที่ทางสำนักงานข้าหลวงใหญ่ผู้ลี้ภัยสหประชาชาติ (United Nations High Commissioner for Refugees: UNHCR) ใช้ ซึ่งนำไปสู่ความสับสนและสิทธิของ “ผู้อพยพ” แตกต่างกัน ศัพท์ที่ประเทศไทยใช้แทน “ผู้อพยพ” ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับชาวพม่า ประกอบไปด้วย

- ผู้ย้ายถิ่น
- ผู้ลี้ภัย

- ชนกลุ่มน้อย
- ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า
- ผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า
- ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่าเชื้อสายไทย
- บุคคลบนพื้นที่สูง
- ชุมชนบนพื้นที่สูง
- แรงงานต่างด้าวผิดกฎหมาย
- ผู้หนีภัยจากการสู้รบจากพม่า
- คนต่างด้าว
- บุคคลที่มีปัญหาสถานะ
- บุคคลที่ไม่มีสถานะทางทะเบียน
- บุคคลที่ได้รับผ่อนผันให้อาศัยอยู่ในราชอาณาจักรเป็นกรณีพิเศษ
- บุคคล “ไร้รัฐ ไร้สัญชาติ ไร้สิทธิมนุษยชน”

จะเห็นได้ว่า “ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า” ของการศึกษาในครั้งนี้ จะเกี่ยวข้องกับทุกกลุ่มของ “ผู้อพยพ” ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ซึ่งไม่ว่าจะเรียกแบบใด ปัจจุบันนี้ ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าก็ได้มาอาศัยอยู่ในราชอาณาจักรไทย โดยที่ในการศึกษาเกี่ยวกับสถานการณ์และการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่า จะให้ความสำคัญไปที่แรงงานพม่าที่มีบิดาและ/หรือมารดาที่อพยพมาจากพม่า มาตั้งแต่ยังเด็กและมาเติบโตใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยในช่วงเวลาหนึ่ง แล้วได้มาเป็นแรงงานในประเทศไทย โดยที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไป เพื่อศึกษาถึงเส้นทางการอพยพโยกย้าย และมีปัจจัยใดบ้างที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของทายาทรุ่นที่ 2 เหล่านี้ สาเหตุที่เลือกศึกษาทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีอายุ 13 ปีขึ้นไปเข้าสู่ตลาดงานแล้ว เนื่องจากเป็นกลุ่มที่สามารถตัดสินใจได้ด้วยตนเองในการอพยพโยกย้าย เพราะหากอายุน้อยกว่านี้ การอพยพโยกย้ายที่เกิดขึ้นนั้นเป็นการตัดสินใจของบิดามารดา มากกว่าจะเป็นการตัดสินใจด้วยตนเอง

บทที่ 3

การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดเชียงใหม่

3.1 สภาพภูมิศาสตร์

เชียงใหม่ หรือ นพบุรีศรีนครพิงค์ ในอดีต สร้างโดยพญามังรายตั้งแต่ พ.ศ. 1839 เพื่อเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรล้านนา โดยมีชัยภูมิเหมาะสมทั้งทางด้านภูมิศาสตร์กายภาพและยังเอื้ออำนวยต่อการปกครอง มีคนเปรียบเชียงใหม่เป็นกุหลาบงามของแผ่นดินล้านนาไทย เป็นเมืองใหญ่และสำคัญที่สุดของภาคเหนือ มีการพัฒนาในระดับสูง มีศักยภาพในการท่องเที่ยว เศรษฐกิจ และการลงทุน จนมีการพัฒนาเติบโตอย่างรวดเร็ว มีความสำคัญอันดับสองรองจากกรุงเทพฯ

จังหวัดเชียงใหม่ มีพื้นที่ 20,107.057 ตารางกิโลเมตร หรือ 12,566,911 ไร่ มีเนื้อที่ใหญ่ที่สุดในภาคเหนือ ลักษณะภูมิประเทศประกอบไปด้วยพื้นที่ภูเขาร้อยละ 80 ของพื้นที่จังหวัด ส่วนใหญ่อยู่ทางทิศเหนือ และทิศตะวันตกของจังหวัด นอกจากนี้พื้นที่ที่เหลืออีกร้อยละ 20 เป็นพื้นที่ราบลุ่มน้ำและที่ราบเชิงเขากระจายอยู่ทั่วไประหว่างหุบเขาทอดตัวในแนวเหนือ – ใต้ มีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	รัฐฉาน ของสหภาพพม่า
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอสามเงา อำเภอแม่ระมาด และอำเภอท่าสองยาง จังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอแม่จัน อำเภอเมืองเชียงราย อำเภอแม่สรวย อำเภอเวียงป่าเป้า จังหวัดเชียงราย อำเภอเมืองปาน จังหวัดลำปาง อำเภอบ้านธิ อำเภอเมืองลำพูน อำเภอป่าซาง อำเภอเวียงหนองล่อง อำเภอบ้านโฮ่ง อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	อำเภอปาย อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน อำเภอขุนยวม อำเภอแม่ลาน้อย อำเภอแม่สะเรียง และอำเภอสบเมย จังหวัดแม่ฮ่องสอน

จังหวัดเชียงใหม่มีชายแดนติดต่อกับประเทศพม่าเพียงประเทศเดียว โดยมีพื้นที่ติดต่อใน 5 อำเภอ ได้แก่

- 1) อำเภอแม่ฮาด 4 ตำบล ได้แก่ ตำบลแม่ฮาด ตำบลมะลิกา ตำบลแม่สาว ตำบลท่าตอน เมืองที่ติดต่อก็คือ เมืองยอน รัฐฉาน
- 2) อำเภอฝาง 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลม่อนปิ่น และตำบลแม่งอน เมืองที่ติดต่อก็คือ บ้านโป่งป่าแหลม เมืองต่วน รัฐฉาน
- 3) อำเภอเชียงดาว 1 ตำบล ได้แก่ ตำบลเมืองนะ เมืองที่ติดต่อก็คือ บ้านน้ำยุม เมืองต่วน รัฐฉาน
- 4) อำเภอเวียงแหง 3 ตำบล ได้แก่ ตำบลเปียงหลวง ตำบลเมืองแหง และตำบลแสนไห เมืองที่ติดต่อก็คือ บ้านบางใหม่สูง บ้านปางเสือเต่า บ้านกองเหือบิน เมืองต่วน รัฐฉาน
- 5) อำเภอไชยปราการ 1 ตำบล ได้แก่ ตำบลหนองบัว เมืองที่ติดต่อก็คือ บ้านโป่งป่าแหลม เมืองต่วน รัฐฉาน

ระยะทางรวมทั้งสิ้น 227 กิโลเมตร พื้นที่เขตแดนส่วนใหญ่เป็นป่าเขา ทำให้ไม่สามารถปักหลักเขตแดนได้อย่างชัดเจน จึงเกิดปัญหาเส้นเขตแดนระหว่างประเทศไทยบ่อยครั้ง

จังหวัดเชียงใหม่มีประชากรประมาณ 1.7 ล้านคน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 25 อำเภอ 204 ตำบล 2,066 หมู่บ้าน โดยมีอำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการและปกครองจังหวัด (รูป 3.1)

1. อำเภอเมืองเชียงใหม่	14. อำเภอจอมทอง
2. อำเภอแม่แจ่ม	15. อำเภอเชียงดาว
3. อำเภอดอยสะเก็ด	16. อำเภอแม่แตง
4. อำเภอแม่ริม	17. อำเภอสะเมิง
5. อำเภอฝาง	18. อำเภอแม่ฮาด
6. อำเภอพร้าว	19. อำเภอสันป่าตอง
7. อำเภอสันกำแพง	20. อำเภอสันทราย
8. อำเภอหางดง	21. อำเภอฮอด
9. อำเภอดอยเต่า	22. อำเภออมก๋อย
10. อำเภอสารภี	23. อำเภอเวียงแหง
11. อำเภอไชยปราการ	24. อำเภอแม่วาง
12. อำเภอแม่ออน	25. อำเภอกัลยาณิวัฒนา
13. อำเภอดอยหล่อ	

ปัจจุบันนี้เชียงใหม่มีอายุกว่า 700 ปี มากกว่าเมืองหลวงของประเทศไทย ซึ่งตลอดช่วงเวลาที่ผ่านมาเมืองเชียงใหม่มีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นมากมาย ทั้งจำนวนประชากรที่เพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง การตั้งถิ่นฐานที่หนาแน่นมากขึ้น การขยายตัวของชุมชนเมือง การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การขยายตัวด้านการศึกษา การขยายตัวของเส้นทางคมนาคม กิจกรรมต่างๆ เหล่านั้นเปรียบเสมือนเป็นแม่เหล็กดึงดูดให้ผู้คนเข้ามาอาศัยตั้งถิ่นฐานในเมืองเชียงใหม่ รวมไปถึงแรงงานต่างด้าวด้วย

3.2 แรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดเชียงใหม่

จากสถิติจำนวนแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่รายเดือนในปี พ.ศ. 2552 ของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว ในภาพรวมพบว่า จำนวนแรงงานต่างด้าวของจังหวัดเชียงใหม่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยที่สิ้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 จังหวัดเชียงใหม่มีจำนวนแรงงานต่างด้าวทั้งสิ้นรวม 78,430 คน จัดเป็นอันดับที่ 3 ของประเทศ รองจากกรุงเทพมหานคร และสมุทรสาคร โดยในจำนวนนี้แยกเป็นแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองถูกกฎหมายจำนวน 2,650 คน (ร้อยละ 3.4) และแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย (แรงงาน 3 สัญชาติ พม่า ลาว กัมพูชา) จำนวน 75,780 คน (ร้อยละ 96.6) (ตาราง 3.1)

จำนวนและสัดส่วนร้อยละของแรงงานต่างด้าวพม่าระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2552 แสดงไว้ในตาราง 3.2 ซึ่งจะเห็นได้ว่าตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 ซึ่งเป็นปีแรกที่ได้เปิดให้มีการจดทะเบียนแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาตินั้น จะมีสัดส่วนแรงงานพม่าสูงมาก (มากกว่าร้อยละ 99) ซึ่งตัวเลขดังกล่าวเป็นตัวเลขแรงงานในระบบที่มาขอใบอนุญาตทำงาน ยังมีแรงงานนอกระบบอีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งในกรณีของแรงงานต่างด้าวพม่านั้นคาดว่าจะมีอยู่ในราชอาณาจักรไทยสูงถึง 2 ล้านคน

ตาราง 3.1 แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานที่ราชอาณาจักรและในจังหวัดเชียงใหม่

เดือน	ที่ราชอาณาจักร			เชียงใหม่		
	ถูกกม.	ผิดกม.	รวม	ถูกกม.	ผิดกม.	รวม
มกราคม	229,508	530,254	759,762	3,839	59,739	63,578
กุมภาพันธ์	231,125	477,553	708,678	3,882	57,384	61,266
มีนาคม	237,345	514,362	751,707	3,896	59,790	63,686
เมษายน	237,857	516,574	754,431	3,891	60,033	63,924
พฤษภาคม	239,253	517,498	756,751	3,886	60,034	63,920
มิถุนายน	241,473	345,068	586,541	3,905	37,442	41,347
กรกฎาคม	243,102	539,384	782,486	3,966	59,462	63,428
สิงหาคม	232,677	956,369	1,189,046	2,624	52,748	55,372
กันยายน	203,395	1,114,892	1,318,287	2,501	71,945	74,506
ตุลาคม	205,201	1,305,530	1,510,731	2,647	71,993	74,640
พฤศจิกายน	208,100	1,325,057	1,533,157	2,637	70,002	72,639
ธันวาคม	210,945	1,334,157	1,545,902	2,650	75,780	78,430

ที่มา: กรมการจัดหางาน ระบบออนไลน์: www.doe.go.th

ตาราง 3.2 จำนวนแรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานของจังหวัดเชียงใหม่ปี พ.ศ. 2547 – 2552

ปี	แรงงานต่างด้าวพม่า		ยอดรวมแรงงานต่างด้าวทั้งหมด (คน)
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
2547	48,317	99.84	48,394
2548	42,260	99.64	42,411
2549	47,386	99.90	47,434
2550	41,244	99.88	41,292
2551	39,186	99.93	39,213
2552	65,611	99.87	65,695

ตาราง 3.3 แสดงให้เห็นถึงประเภทกิจการที่แรงงานต่างด้าวพม่าได้รับอนุญาตให้ทำงานใน จังหวัดเชียงใหม่ ระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2552 ซึ่งจะพบว่าในช่วงปี พ.ศ. 2547 และ 2548 นั้น แรงงานต่างด้าวพม่าทำงานในภาคเกษตรและปศุสัตว์มากที่สุด รองลงมาคือกิจการก่อสร้าง แต่นับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549 เป็นต้นมาจนถึง พ.ศ. 2551 แรงงานต่างด้าวพม่าทำงานในกิจการก่อสร้างมากที่สุด ภาคเกษตร และปศุสัตว์ตกมาเป็นอันดับที่ 2 ซึ่งสอดคล้องกับการขยายตัวของ เศรษฐกิจของ เชียงใหม่ที่ส่งผลทำให้มีการก่อสร้างขยายตัวตามการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ ส่วนในปี พ.ศ. 2552 นั้น แรงงานต่างด้าวพม่าทำงานในภาคเกษตรและปศุสัตว์มากที่สุด แต่ด้วยจำนวนไม่แตกต่างจาก กิจการก่อสร้างมากนัก ส่วนอันดับที่ 3 คือ อื่นๆ ซึ่งประกอบไปด้วยกิจการต่างๆ ดังนี้คือ

- กิจการต่อเนื่องการเกษตร
- กิจการต่อเนื่องปศุสัตว์ โรงฆ่าสัตว์ ชำแหละ
- กิจการรีไซเคิล
- จำหน่ายผลิตภัณฑ์โลหะ
- จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม
- ผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์จากดิน
- ผลิตหรือจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง
- แปรรูปหิน
- ผลิตหรือจำหน่ายเสื้อผ้าสำเร็จรูป
- ผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์พลาสติก
- ผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์กระดาษ
- ผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์
- ขนถ่ายสินค้าทางบก น้ำ คลังสินค้า
- ค้าส่ง ค้าปลีก แผงลอย
- ตู้ซ่อมรถ ล้างอัดฉีด
- สถานบริการน้ำมัน แก๊ส เชื้อเพลิง
- สถานศึกษา มูลนิธิ สมาคม สถานพยาบาล
- การให้บริการต่างๆ

ส่วนอันดับที่ 4 คือ ผู้รับใช้ในบ้าน อันดับ 5 คือ โรงอิฐ อันดับ 6 คือ โรงน้ำแข็ง อันดับ 7 คือ โรงสีข้าว อันดับ 8 คือ เหมืองแร่/เหมืองหิน และอันดับที่ 9 คือ ประมงน้ำจืด

ตาราง 3.3 แรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ของจังหวัด
เชียงใหม่ระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2552

ประเภทกิจการ	ปี					
	2547	2548	2549	2550	2551	2552
ประมงน้ำจืด	4	19	11	5	3	3
เกษตรและปศุสัตว์	20,921	15,437	15,127	11,814	10,404	22,793
โรงสีข้าว	122	90	67	61	51	70
โรงอิฐ	867	791	669	591	517	391
โรงน้ำแข็ง	175	154	168	149	130	115
ก่อสร้าง	12,012	12,796	16,370	15,042	14,895	22,177
เหมืองแร่/เหมืองหิน	47	12	8	12	12	13
ผู้รับใช้ในบ้าน	6,219	5,163	5,195	4,579	3,903	5,341
อื่นๆ	7,950	7,798	9,771	8,991	9,271	14,708
รวมแรงงานต่างด้าวพม่า	48,317	42,260	47,386	41,244	39,186	65,611
ยอดรวมแรงงานต่างด้าวทั้งหมด	48,394	42,411	47,434	41,292	39,213	65,695

ที่มา: สำนักงานจัดหางาน จังหวัดเชียงใหม่, 2552

3.3 การกระจายตัวของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดเชียงใหม่

สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ (2552) ได้รวบรวมสถิติจำนวนแรงงานต่างด้าว สัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2550 - 2552 ในอำเภอต่างๆ 24 อำเภอของจังหวัดเชียงใหม่แสดงไว้ในตาราง 3.4 แม้ตัวเลขดังกล่าวจะเป็นจำนวนแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ แต่เนื่องจากแรงงานต่างด้าวพม่ามีจำนวนสัดส่วนสูงสุด (ร้อยละ 99) เมื่อเปรียบเทียบกับลาวและกัมพูชา จึงพอทำให้เห็นภาพของการกระจายของแรงงานพม่าในอำเภอต่างๆ ได้ ซึ่งหากนำมาจัดลำดับดังแสดงไว้ในตาราง 3.5 แล้วจะพบว่า ใน 10 อันดับแรก อำเภอเมืองเชียงใหม่มีจำนวนแรงงานพมามากที่สุด รองลงมาคือ อำเภอฝาง อำเภอสันทราย อำเภอแม่ริม อำเภอหางดง อำเภอแม่อาว อำเภอสารภี อำเภอสันกำแพง อำเภอดอยสะเก็ด และอำเภอสันป่าตอง ซึ่งหากตัดอำเภอฝางและอำเภอแม่อาวออกไปแล้ว จะพบว่า แรงงานต่างด้าวชาวพม่ากระจายอยู่ในเขตเศรษฐกิจหลักของจังหวัดเชียงใหม่ คือ อำเภอเมืองเชียงใหม่ และอำเภอต่างๆ ล้อมรอบอำเภอ

เมืองเชียงใหม่ ซึ่งเป็นบริเวณที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงก่อให้เกิดการจ้างงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะกิจการก่อสร้าง

ตาราง 3.4 แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2550 - 2552 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่

อำเภอ	ปี 2550	ปี 2551	ปี 2552
อำเภอดอยหล่อ	79	186	476
อำเภอมะฮ่อน	142	250	344
อำเภอจอมทอง	348	227	497
อำเภอเชียงดาว	687	611	1,442
อำเภอไชยปราการ	573	661	1,915
อำเภอดอยเต่า	42	35	60
อำเภอดอยสะเก็ด	1,272	1,166	2,358
อำเภอฝาง	5,682	5,729	10,549
อำเภอพร้าว	161	155	388
อำเภอเมืองเชียงใหม่	12,543	10,904	14,304
อำเภอแม่แจ่ม	449	320	737
อำเภอแม่แตง	551	606	1,488
อำเภอแม่วิม	2,642	2,825	4,851
อำเภอแม่วาง	201	270	530
อำเภอแม่อาย	1,804	2,164	4,709
อำเภอเวียงแหง	316	621	704
อำเภอสะเมิง	581	517	977
อำเภอสันกำแพง	2,934	1,474	2,303
อำเภอสันทราย	4,802	5,219	8,339
อำเภอสันป่าตอง	770	713	1,244
อำเภอสารภี	1,934	2,093	3,450

อำเภอ	ปี 2550	ปี 2551	ปี 2552
อำเภอหางดง	2,659	2,383	3,872
อำเภออมก๋อย	8	6	7
อำเภอฮอด	112	78	151
จังหวัดเชียงใหม่	41,292	39,213	65,695

ที่มา: รวบรวมจากสถิติของสำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่, 2552

ตาราง 3.5 แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2550 – 2552 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ เรียงลำดับตามจำนวนมากไปหาน้อย

ลำดับที่	ปี 2550	ปี 2551	ปี 2552
1	อำเภอเมืองเชียงใหม่	อำเภอเมืองเชียงใหม่	อำเภอเมืองเชียงใหม่
2	อำเภอฝาง	อำเภอฝาง	อำเภอฝาง
3	อำเภอสันทราย	อำเภอสันทราย	อำเภอสันทราย
4	อำเภอสันกำแพง	อำเภอแมริม	อำเภอแมริม
5	อำเภอหางดง	อำเภอหางดง	อำเภอแม่เฒ่า
6	อำเภอแมริม	อำเภอแม่เฒ่า	อำเภอหางดง
7	อำเภอสารภี	อำเภอสารภี	อำเภอสารภี
8	อำเภอแม่เฒ่า	อำเภอสันกำแพง	อำเภอดอยสะเก็ด
9	อำเภอดอยสะเก็ด	อำเภอดอยสะเก็ด	อำเภอสันกำแพง
10	อำเภอสันป่าตอง	อำเภอสันป่าตอง	อำเภอแม่แตง
11	อำเภอเชียงดาว	อำเภอไชยปราการ	อำเภอเชียงดาว
12	อำเภอสะเมิง	อำเภอเวียงแหง	อำเภอสันป่าตอง
13	อำเภอไชยปราการ	อำเภอเชียงดาว	อำเภอไชยปราการ
14	อำเภอแม่แตง	อำเภอแม่แตง	อำเภอสะเมิง
15	อำเภอแม่แจ่ม	อำเภอสะเมิง	อำเภอแม่แจ่ม
16	อำเภอดอยหล่อ	อำเภอแม่แจ่ม	อำเภอเวียงแหง

ลำดับที่	ปี 2550	ปี 2551	ปี 2552
17	อำเภอเวียงแหง	อำเภอแม่วาง	อำเภอแม่วาง
18	อำเภอแม่วาง	อำเภอแม่ออน	อำเภอจอมทอง
19	อำเภอพร้าว	อำเภอจอมทอง	อำเภอดอยหล่อ
20	อำเภอแม่ออน	อำเภอดอยหล่อ	อำเภอพร้าว
21	อำเภอฮอด	อำเภอพร้าว	อำเภอแม่ออน
22	อำเภอดอยหล่อ	อำเภอฮอด	อำเภอฮอด
23	อำเภอดอยเต่า	อำเภอดอยเต่า	อำเภอดอยเต่า
24	อำเภออมก๋อย	อำเภออมก๋อย	อำเภออมก๋อย

ที่มา: คัดแปลงจากสถิติของสำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่, 2552

3.4 ชาติพันธุ์ของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดเชียงใหม่

การหาข้อมูลเกี่ยวกับสถิติของแรงงานต่างด้าวในจังหวัดเชียงใหม่เป็นเรื่องที่ยากยิ่ง เนื่องจากยังไม่มียุทธศาสตร์ใดเก็บรวบรวมสถิติข้อมูลไว้ จากการสอบถามองค์กรภาครัฐ องค์กรเอกชน รวมทั้งนักวิชาการต่างๆ ที่ทำงานเกี่ยวข้องกับชาวพม่า ต่างให้ข้อมูลตรงกันเพียงว่า แรงงานต่างด้าวชาวพม่าในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่เป็นชาวไทยใหญ่ ซึ่งไม่สามารถระบุได้ว่ามีสัดส่วนเป็นจำนวนเท่าใด ดังนั้นผู้วิจัยจึงได้พยายามหาข้อมูลทางอ้อม โดยได้นำสถิติของจำนวนนักเรียนชาวพม่าที่ไปลงทะเบียนเรียนกับมูลนิธิห้องเรียนความคิด (Migrant Learning Center) โดยที่มูลนิธินี้ได้เก็บข้อมูลสถิติของนักเรียนในปี พ.ศ. 2550 ไว้ ดังแสดงในตาราง 3.6 มูลนิธิห้องเรียนความคิดได้เปิดสอน 3 วิชาใหญ่ๆ คือ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ และคอมพิวเตอร์ โดยจะมีนักเรียนชาวพม่าส่วนใหญ่มาเรียนในช่วงเวลา 18:00 – 20:00น. เรียนฟรี และมีครูรวมถึงครูอาสาสมัครมาช่วยสอนให้ นักเรียนชาวพม่านี้ในช่วงเวลากลางวันจะทำงาน และใช้เวลาในตอนเย็นมาศึกษาหาความรู้เพิ่มเติม โดยจะมีการแบ่งกลุ่ม (Batch) อยู่ 4 กลุ่ม ด้วยกันคือ กลุ่ม 5 – กลุ่ม 8

ในปี พ.ศ. 2550 นั้น จากจำนวนนักเรียนทั้งหมด 1,003 คน จะประกอบไปด้วยชาวไทยใหญ่เป็นสัดส่วนมากที่สุดคือ 769 คน (ร้อยละ 76.7) รองลงมาคือ คะฉิ่น 92 คน (ร้อยละ 9.2) พม่า 54 คน (ร้อยละ 5.4) กะเหรี่ยง 50 คน (ร้อยละ 5.0) นอกนั้นที่เหลืออีก 38 คน (ร้อยละ 3.7) เป็นชาติพันธุ์อื่นๆ ได้แก่ ยะไข่ คะเรนนี่ ฉิ่น มอญ

จากตัวเลขดังกล่าวข้างบนทำให้พอเห็นภาพได้ว่า แรงงานต่างด้าวชาวพม่าในจังหวัดเชียงใหม่เป็นชาวไทยใหญ่ ซึ่งมาจากภูมิลำเนาที่อยู่ใกล้ชายแดนไทย – พม่า ในภาคเหนือบริเวณจังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ และแม่ฮ่องสอน

ตาราง 3.6 จำนวนนักเรียนชาวพม่าที่มูลนิธิห้องเรียนความคิดในปี พ.ศ. 2550

ชาติพันธุ์	กลุ่ม (Batch)				รวม (ร้อยละ)
	กลุ่ม 5	กลุ่ม 6	กลุ่ม 7	กลุ่ม 8	
คะฉิ่น	20	38	16	18	92 (9.2)
คะเรนยี	2	2	1	3	8 (0.8)
กะเหรี่ยง	7	21	15	7	50 (5.0)
ฉิ่น	1	2	-	-	3 (0.3)
มอญ	2	-	1	-	3 (0.3)
พม่า	13	21	10	10	54 (5.4)
ยะไข่	4	1	4	3	12 (1.2)
ไทใหญ่	171	159	269	170	769 (76.9)
อื่นๆ	5	6	1	-	12 (1.2)
รวม	225	250	317	211	1,003 (100.0)

3.5 กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่แสดงไว้ในตาราง 3.7 โดยประกอบด้วยเพศชาย 11 คน และเพศหญิง 9 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15 – 20 ปี โดยมีอายุน้อยสุด 15 ปี และมากที่สุด 27 ปี ส่วนใหญ่ (จำนวน 12 คน) โสด ที่เหลืออีก 8 คนที่แต่งงานแล้ว กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมด (จำนวน 19 คน) นับถือศาสนาพุทธ อีก 1 คนนับถือศาสนาคริสต์

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 10 คน อพยพโยกย้ายมาจากพม่าตั้งแต่เด็ก โดยทั้งหมดอพยพมาจากเมืองต่างๆ ในรัฐฉาน ได้แก่ เมืองล่ายคำ เมืองน้ำจาง เมืองป๋น เวียงเงิน โดยอพยพโยกย้ายมาตั้งแต่อายุ 2 ปี ไปจนถึง 11 ปี ที่เหลืออีก 10 คน เกิดและเติบโตในประเทศไทยโดยเกิดที่จังหวัดเชียงใหม่ 8 คน ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง 4 คน อำเภอฝาง 3 คน อำเภอเชียงดาว 1 คน และจังหวัด

แม่ฮ่องสอนอีก 2 คน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยชาติพันธุ์ไทใหญ่ 19 คน และลาหู่ 1 คน โดยที่แรงงานพม่าส่วนใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่จะเป็นไทใหญ่ที่มาจากรัฐฉาน

ตาราง 3.7 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
เพศ	
ชาย	11
หญิง	9
อายุ	
15-20	11
>20	9
สถานภาพ	
โสด	12
แต่งงาน	8
ศาสนา	
พุทธ	19
คริสต์	1
ภูมิลำเนา	
ไทย	10
พม่า	10
ชาติพันธุ์	
ไทใหญ่	19
ลาหู่	1
การศึกษา	
เรียนหนังสือ	17
ประถมศึกษา	10
มัธยมศึกษาตอนต้น	3

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
มัธยมศึกษาตอนปลาย	3
ปริญญาตรี (กำลังศึกษา)	1
ไม่ได้เรียนหนังสือ	3
อาชีพ	
ลูกจ้าง	7
ก่อสร้าง	6
แม่บ้าน/ดูแลเด็ก	4
โรงงาน	2
เจ้าของกิจการ	1
รายได้ต่อวัน (บาท)	
51-100	4
101-150	6
151-200	7
201-250	-
251-300	2
>300	1
สถานะบุคคล	
มีบัตร	14
บัตรประชาชน	3
ใบอนุญาตทำงาน	2
บัตรบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน	1
บัตรชุมชนบนพื้นที่สูง	5
บัตรผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า	3
ไม่มีใบอนุญาตทำงาน	4
อยู่ระหว่างการยื่นขอสัญชาติ	2

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
ความสามารถในการพูดภาษาไทย	
พูดภาษาไทยได้	20
พูดภาษาไทยไม่ได้	-

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ได้มีโอกาสเรียนหนังสือซึ่งทั้งหมดได้เรียนในประเทศไทย 17 คน โดยส่วนใหญ่จำนวน 10 คนได้เรียนระดับชั้นประถมศึกษา 3 คนได้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนต้น 3 คนได้เรียนระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย ส่วนอีก 1 คนกำลังเรียนระดับปริญญาตรี โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คน ไม่ได้เรียนหนังสือ การประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างเป็นลูกจ้างจำนวน 7 คน ประกอบด้วยลูกจ้างร้านขายอาหาร/เครื่องดื่ม 4 คน รักษาความปลอดภัย 2 คน และลูกจ้างจัดสวน 1 คน ทำงานก่อสร้าง 6 คน เป็นแม่บ้าน/ดูแลเด็ก 4 คน ทำงานโรงงาน 2 คน และเป็นเจ้าของกิจการรับเหมาตัดหญ้าและจัดสวน 1 คน โดยที่ส่วนใหญ่จำนวน 7 คน มีรายได้วันละ 151 – 200 บาทอีก 6 คนมีรายได้วันละ 101 – 150 บาท 4 คนมีรายได้น้อยกว่าวันละ 100 บาท 2 คน มีรายได้วันละ 251 – 300 บาท และรายสุดท้ายที่เป็นเจ้าของกิจการรับเหมาตัดหญ้าและจัดสวนมีรายได้วันละมากกว่า 300 บาท (เดือนละ 40,000 บาท) จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 13 คน มีรายได้เดือนละ 3,000 – 6,000 บาท

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้ ได้รับสัญชาติไทยโดยมีบัตรประจำตัวประชาชนแล้ว 3 คน กำลังอยู่ระหว่างการยื่นขอสัญชาติไทย 2 คน มีใบอนุญาตทำงาน 2 คน ซึ่งทั้ง 7 คนนี้สามารถทำงานในประเทศไทยได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนที่เหลืออีก 13 คนนั้นประกอบไปด้วย ไม่มีใบอนุญาตทำงาน 4 คน มีบัตรบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน 1 คน บัตรชุมชนบนพื้นที่สูง 5 คน บัตรผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า 3 คน ซึ่งกลุ่มนี้ไม่สามารถทำงานได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย เนื่องจากไม่มีใบอนุญาตทำงาน แต่การที่มีบัตรต่างๆ เหล่านี้ ทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความรู้สึกมั่นคงว่าได้รับการยอมรับสถานะจากภาครัฐ และสามารถทำเรื่องขออนุญาตเดินทางออกนอกพื้นที่ได้ จึงเข้าใจว่าตนเองนั้นสามารถอพยพโยกย้ายไปประกอบอาชีพ ทำงานนอกพื้นที่ภูมิภาคนั้นได้โดยไม่ต้องมีใบอนุญาตทำงาน และเจ้าหน้าที่ของรัฐก็ค่อนข้างที่จะผ่อนปรนกับผู้ที่ไม่มีบัตร (อะไรก็ได้) เพราะอย่างน้อยบุคคลเหล่านี้เหมือนได้มีการรับรองสถานะแล้ว ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างรายหนึ่งเป็นชาย เกิดที่เมืองป๋น รัฐฉาน อพยพมาอยู่ที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ตอนอายุ 7 ปี ตอนอายุ 16 ปี ได้เดินทางไปหางานที่กรุงเทพฯ และเจอด่านตรวจ โดยตัวอย่างรายนี้ตอบเจ้าหน้าที่ว่าตนเองไม่มีบัตรประจำตัวประชาชน เพราะอายุยังไม่ถึงเกณฑ์ทำบัตร เจ้าหน้าที่สังเกตว่าตัวอย่างรายนี้พูดไทยชัด และไม่มีพิรุณอะไร เลยให้ผ่านไปได้ ส่วนตัวอย่างอีกรายหนึ่ง เป็นชายเกิดที่อำเภอฝาง จังหวัด

เชียงใหม่ แต่ไม่มีใบเกิด ไม่ได้เรียนหนังสือ มีบัตรชุมชนบนพื้นที่สูง (บัตรเขียวขอบแดง) ตอนอายุ 16 ปี ได้เดินทางไปทำงานเป็นช่างทาสีที่กรุงเทพฯ แล้วโดนตำรวจตรวจคนเข้าเมืองมาตรวจค้น ตัวอย่างรายนี้จึงนำบัตรให้เจ้าหน้าที่ดู เจ้าหน้าที่เลยปรับเพียง 200 บาท แล้วปล่อยตัวไป

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 20 คน พูดภาษาไทยได้หมด ทั้งกลุ่มที่เกิดในประเทศไทยจำนวน 10 คน และกลุ่มที่เกิดที่ประเทศพม่าจำนวน 10 คน เนื่องจากอพยพเข้ามาตั้งแต่เด็กและส่วนใหญ่ได้มีโอกาสเรียนหนังสือในโรงเรียนของไทย

3.6 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

เชียงใหม่มีชายแดนติดต่อกับประเทศพม่ารวมระยะทางทั้งสิ้น 227 กิโลเมตร โดยมีอำเภออยู่ 5 อำเภอที่มีพื้นที่ติดต่อกับรัฐฉานของพม่าคือ อำเภอแม่สาย อำเภอฝาง อำเภอเชียงดาว อำเภอเวียงแหง และอำเภอไชยปราการ ดังนั้นชาวพม่าที่อพยพเข้ามาเชียงใหม่ส่วนใหญ่จึงเป็นกลุ่มชาติพันธุ์จากรัฐฉานโดยส่วนใหญ่เป็นชาวไทยใหญ่ และบริเวณ 5 อำเภอชายแดนเชียงใหม่ – พม่านี้อาจเป็นเส้นทางอพยพโยกย้ายที่สำคัญเข้าสู่อำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยพื้นที่ต้นทางคือ รัฐฉาน และเป็นที่มาของทายาทรุ่นที่ 2 ของ ผู้ย้ายถิ่นจากพม่าในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่

สำหรับการศึกษาเรื่องการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่นี้ แบ่งย่อยได้เป็น 3 ประเด็นคือ 1) ต้นทาง 2) ระหว่างทาง และ 3) ปลายทางของทายาทรุ่นที่ 2 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

3.6.1 ต้นทาง

3.6.1.1 พื้นที่ต้นทาง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างที่เกิดในประเทศไทยจำนวน 10 คน โดยเกิดที่จังหวัดเชียงใหม่ 8 คน ประกอบด้วยเกิดที่ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง 4 คน อำเภอฝาง 3 คน อำเภอเชียงดาว 1 คน และที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน 2 คน ส่วนที่เหลืออีก 10 คน เกิดที่ประเทศพม่า แล้วอพยพโยกย้ายมาประเทศไทยตั้งแต่เด็ก โดยทั้งหมดอพยพมาจากเมืองต่างๆ ในรัฐฉาน ได้แก่ เมืองปัน 4 คน เมืองลายค่า 3 คน เมืองน้ำจาง 2 คน และเมืองเวียงเงิน 1 คน (ตาราง 3.8) ซึ่งจะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างที่เกิดที่ประเทศพม่านั้นจะอพยพมาจากรัฐฉานซึ่งไม่ไกลจากจังหวัดเชียงใหม่ โดยกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด ได้อพยพโยกย้ายมาอยู่ประเทศไทยตั้งแต่ยังเด็กอายุระหว่าง 2 – 11 ปี

ตาราง 3.8 พื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าใน
จังหวัดเชียงใหม่

พื้นที่ต้นทาง	จำนวน
ประเทศไทย	10
จังหวัดเชียงใหม่	8
- อำเภอเวียงแหง	4
- อำเภอฝาง	3
- อำเภอเชียงดาว	1
จังหวัดแม่ฮ่องสอน	2
รัฐฉาน ประเทศพม่า	10
เมืองป๋น	4
เมืองลายคำ	3
เมืองน้ำจาง	2
เมืองเวียงเงิน	1
รวม	20

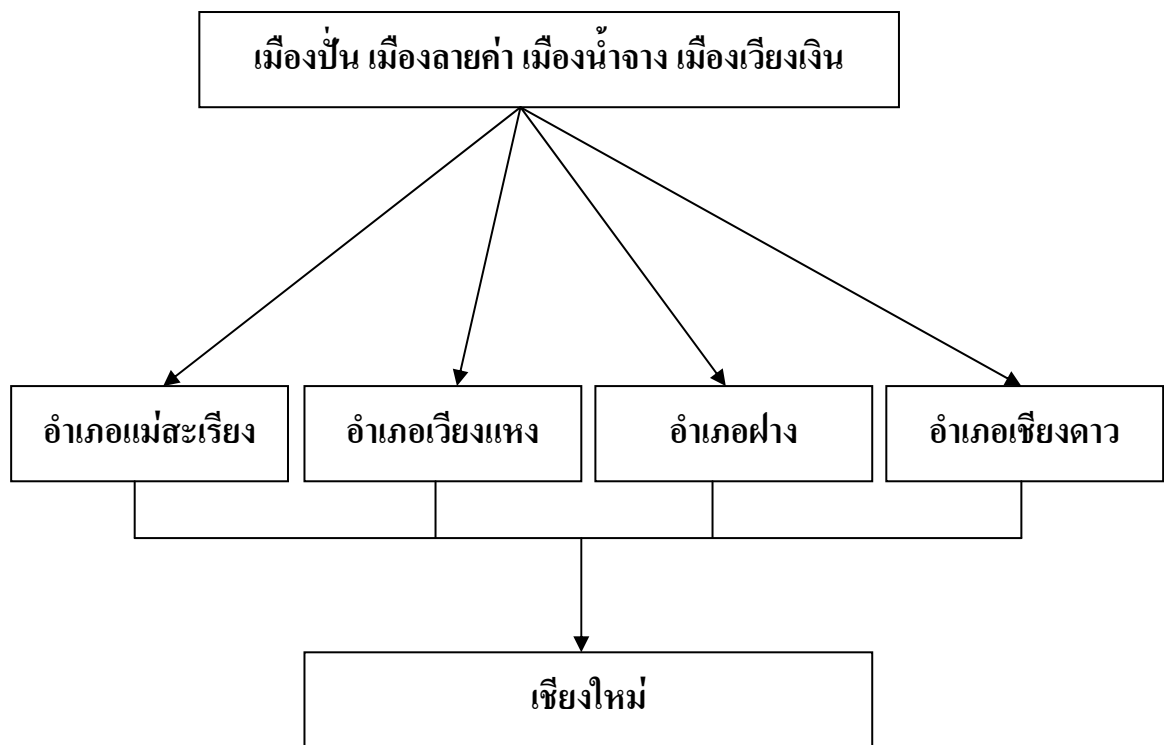
3.6.1.2 เส้นทางและกระบวนการเดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ที่อพยพมาจากประเทศพม่าจำนวน 10 คนนั้น ส่วนใหญ่ (จำนวน 9 คน) ได้เดินทางอพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าเข้าสู่ประเทศไทยจากเมืองต่างๆ ในรัฐฉานโดยเดินทางมากับบิดามารดามีเพียง 1 รายเท่านั้นที่เดินทางมากับน้ำ เนื่องจากเดินทางอพยพโยกย้ายจากประเทศพม่ามาตั้งแต่ยังเด็กและเป็นการอพยพมาพร้อมกับครอบครัว เป็นที่สังเกตว่าในจำนวน 10 คน นี้เป็นตัวอย่างเพศหญิง 6 ราย เพศชาย 4 ราย และเป็นการอพยพโยกย้ายมาทั้งครอบครัวจากเมืองป๋น เมืองลายคำ เมืองน้ำจาง และเมืองเวียงเงิน ของรัฐฉาน โดยมีอยู่ 4 รายเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางช่องทางหลักต่างบ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง 2 รายเข้ามาทางช่องทางก๊วผาวอก บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว 2 รายเข้ามาทางอำเภอฝาง และอีก 2 รายเข้ามาทางอำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน (ตาราง 3.9) ซึ่งจะเห็นได้ว่าการอพยพโยกย้ายถิ่นของกลุ่มตัวอย่างเข้ามาตั้งถิ่นฐานในประเทศไทยนั้นจะกระทำเป็นขั้นตอน โดยเริ่มจากการอพยพจากเมืองต่างๆ ในรัฐฉาน คือ เมืองป๋น

เมืองลพบุรี เมืองน้ำจาง และเมืองเวียงเงิน เข้าสู่เมืองเล็กตามแนวชายแดนประเทศไทย อันได้แก่
อำเภอเวียงแหง อำเภอเชียงดาว อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่สะเรียง จังหวัด
แม่ฮ่องสอน โดยเข้ามาอาศัยอยู่กับญาติ คนรู้จัก ที่เป็นชาวไทยใหญ่ แล้วจึงย้ายเข้าสู่เมืองขนาดใหญ่ที่
มีแหล่งงาน โอกาสการทำงานที่ดีกว่า ดังแสดงในรูป 3.2

ตาราง 3.9 **เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่างทายาท
รุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มาจากพม่า**

เส้นทาง (กระบวนการ) อพยพโยกย้าย			จำนวน
เมืองป๋น	→	อำเภอเวียงแหง (รถประจำทาง, เดินเท้า)	2
เมืองน้ำจาง	→	อำเภอเวียงแหง (รถประจำทาง)	1
เมืองป๋น	→	อำเภอฝาง (รถประจำทาง)	1
เมืองลพบุรี	→	อำเภอฝาง (รถประจำทาง)	1
เมืองลพบุรี	→	อำเภอเชียงดาว (เดินเท้า)	1
เมืองเวียงเงิน	→	อำเภอเชียงดาว (เดินเท้า)	1
เมืองลพบุรี	→	อำเภอป่า (เดินเท้า)	1
เมืองน้ำจาง	→	อำเภอป่า (รถประจำทาง)	1
รวม			10

รูป 3.2 เส้นทางการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่

สำหรับกระบวนการอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง 10 รายนั้น ประกอบด้วยการเดินทางโดยสารรถประจำทาง 6 ราย และเดินเท้าอีก 4 ราย ออกจากเมืองต้นทางในรัฐฉานมายังเมืองตามแนวชายแดนของพม่าเพื่อเข้าสู่ประเทศไทยบริเวณตะเข็บชายแดนเพื่อเดินทางข้ามพรมแดนพม่า – ไทย มายังเมืองปลายทางในประเทศไทย โดยที่มีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 8 ราย ที่ได้เดินทางอพยพโยกย้ายมาเองโดยไม่ต้องอาศัยนายหน้า และมี 2 รายเท่านั้นที่บิดามารดาต้องอาศัยนายหน้าในการพาตัวอย่างเดินเท้าเข้าสู่ประเทศไทยโดยเสียค่าใช้จ่าย ตัวอย่างรายหนึ่งอพยพโยกย้ายจากเมืองปัว รัฐฉาน มายังช่องทางหลักแต่ง บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง โดยมาตอนอายุเพียง 3 ปี ดังนั้นจึงไม่สามารถระบุจำนวนค่าใช้จ่ายในการเดินทางได้ ส่วนตัวอย่างอีกรายอพยพมาพร้อมครอบครัวจากเมืองลายคำ รัฐฉานไปยังอำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน และไปยังอำเภอสะเมิง ต้องจ่ายค่านายหน้าถึง 7,000 บาท โดยเป็นการเดินเท้าในป่า

3.6.1.3 อายุของกลุ่มตัวอย่างที่อพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ที่อพยพมาจากประเทศพม่า จำนวน 10 รายนั้น มีอยู่ 5 รายที่อพยพโยกย้ายมาตอนอายุระหว่าง 5-10 ปี 3 รายอพยพมาตอนอายุมากกว่า 10 ปี และอีก 2 ราย ที่อพยพมาตอนอายุน้อยกว่า 5 ปี (ตาราง 3.10) โดยอายุน้อยสุด 2 ปี และอายุมากที่สุดคือ 11 ปี

ตาราง 3.10 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่เดินทางอพยพสู่ประเทศไทย

อายุ	จำนวน (คน)
< 5 ปี	2
5 – 10 ปี	5
>10 ปี	3
รวม	10

3.6.1.4 ปัจจัยในการอพยพโยกย้ายมาประเทศไทย

การอพยพโยกย้ายถิ่นของทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มาจากประเทศพม่า จำนวน 10 รายนั้น เป็นการอพยพมาพร้อมกับครอบครัว บิดา มารดา ญาติ มายังประเทศไทย โดยอพยพมาตั้งแต่เด็ก (2 – 11 ปี) โดยกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้ ไม่มีส่วนในการตัดสินใจ โดยที่การตัดสินใจอพยพโยกย้ายของชาวไทใหญ่ นั้น ถูกผลักดันจากความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ คือ การสูญเสียที่ดินทำกิน ที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ รายได้ไม่พอใช้จ่าย การเก็บภาษีแพง ความบีบคั้นทางการเมือง อันได้แก่ ความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศ นโยบายที่โหดร้ายของรัฐบาลทหารพม่า และความบีบคั้นทางสังคม คือการถูกจัดตั้งเหมืองจากทหารพม่า ทำให้เกิดการตัดสินใจย้ายถิ่นฐานออกจากรัฐฉาน ประกอบกับแรงดึงดูดด้วยโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าของเมืองเชียงใหม่ เป็นปัจจัยดึงดูดหลักร่วมกับปัจจัยอื่นๆ รวม 4 ปัจจัย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ปัจจัยทางด้านกายภาพ

จังหวัดเชียงใหม่มีชายแดนติดต่อกับประเทศพม่า โดยมี 5 อำเภอ ที่มีพื้นที่ติดต่อกับรัฐฉานของพม่า ซึ่งการเดินทางข้ามพรมแดนก็สามารถทำได้สะดวก โดยมีจุดผ่อนปรนผ่านแดน ไทย – พม่า อยู่ 2 แห่ง ในจังหวัดเชียงใหม่คือ

- ช่องทางก๊วผาวอก บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว
- ช่องทางหลักเต่าง บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง

ลักษณะภูมิประเทศตามแนวชายแดนเป็นป่าทึบ และไม่มีแม่น้ำสายใหญ่ที่จะเป็นอุปสรรคในการเดินทางด้วยเท้า ชาวไทใหญ่จึงเลือกอพยพโยกย้ายมายังประเทศไทย นอกจากนี้แล้วเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางของจังหวัดในภาคเหนือของประเทศไทย จึงเป็นศูนย์กลางของการพัฒนาในหลายๆ ด้านของภูมิภาคนี้

2) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

จังหวัดเชียงใหม่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในภาคเหนือของประเทศไทย เนื่องจากเชียงใหม่มีศักยภาพสูงในหลายๆ ด้าน เช่น ด้านการค้า การท่องเที่ยว การเกษตร อุตสาหกรรม การศึกษา การลงทุน การเงิน อีกทั้งเชียงใหม่ยังเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญของประเทศไทย มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในระดับโลก ทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วในลักษณะก้าวกระโดด ทำให้เป็นปัจจัยดึงดูดแรงงานให้หลั่งไหลเข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ ทั้งในด้านการเกษตร อุตสาหกรรม การค้า และภาคบริการ

3) ปัจจัยทางสังคม

ชาวพม่าที่อพยพเข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่เป็นชาวไทใหญ่ที่มาจากรัฐฉาน ซึ่งเมื่ออพยพโยกย้ายมายังจังหวัดเชียงใหม่ มีงานทำ มีชีวิตที่สุขสบายมากขึ้น ก็จะส่งข่าวกลับไปยังญาติพี่น้องในพม่า ให้อพยพโยกย้ายตามมา เปรียบเสมือนกับเป็นเครือข่ายทางสังคม ที่จะช่วยหาข้อมูลช่วยเหลือในการอพยพโยกย้าย

4) ปัจจัยทางวัฒนธรรม

ชาวเชียงใหม่และชาวไทใหญ่มีขนบธรรมเนียม วัฒนธรรม ประเพณี คล้ายคลึงกัน โดยนับถือศาสนาพุทธ และเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทเหมือนกัน ประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีวันสงกรานต์ ประเพณีทำบุญวันเข้าพรรษาจึงเหมือนกัน ภาษาก็มีความคล้ายคลึงกัน จึงทำให้ชาวไทใหญ่เลือกที่จะอพยพโยกย้ายเข้ามาเชียงใหม่ เพราะสามารถปรับตัวได้ง่าย

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ ถึงเหตุผลที่ทำให้บิดามารดา อพยพโยกย้ายมายังประเทศไทย ส่วนใหญ่ก็จะเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ อาทิเช่น คำตอบต่อไปนี้

“อยู่ที่เมืองลพคำ ชีวิตไม่ดี”

“ไม่พอใจชีวิตที่เมืองปิ่น ประเทศไทยทันสมัยและอุดมสมบูรณ์มากกว่า”

“ก่อนที่จะมีการสู้รบกันระหว่างทหารไทใหญ่กับทหารพม่า ครอบครัวมีความสุขดี แต่หลังจากการสู้รบ บิดามารดาไม่สามารถเข้าไปทำกินในที่ดินในรัฐฉานได้ เลยอพยพโยกย้ายมายังประเทศไทย”

“บิดามารดาคิดว่า ครอบครัวมีไร มีนา มีกิน แต่ไม่มีเงินเก็บ ยังมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างทหารพม่า และทหารไทใหญ่ ทำให้หวาดกลัวเรื่องความปลอดภัย”

3.6.1.5 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มทำงานตั้งแต่อายุระหว่าง 7 – 18 ปี (ตาราง 3.11) โดยมีอยู่ 16 ราย ที่เริ่มทำงานที่อายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15 ปี ซึ่งนับได้ว่าเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่ยังเล็ก ส่วนอีก 3 ราย เริ่มทำงานโดยมีอายุมากกว่า 15 ปี โดยเริ่มทำงานเมื่ออายุ 16 ปี 2 ราย และอีกรายเริ่มทำงานตอนอายุ 18 ปี ส่วนที่เหลืออีก 1 รายนั้นเริ่มทำงานที่อายุ 7 ปี โดยได้อพยพจากเมืองลายคำ รัฐฉาน เข้ามาประเทศไทยตอนอายุ 7 ปี มาพร้อมกับมารดาและพี่ชาย โดยทั้งสองได้งานทำที่สวนส้มในอำเภอฝาง ตัวอย่างรายนี้ไม่ได้ไปโรงเรียนเรียนหนังสือเพราะโรงเรียนตั้งอยู่ไกล จึงอยู่บ้านและได้ช่วยดูแลเด็กเล็กๆ ลูกคนงานอื่นๆ ในสวนส้ม โดยได้ค่าจ้างเป็นบางครั้งๆ ละ 20 บาท

ตาราง 3.11 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่เริ่มทำงาน

อายุ	จำนวน (คน)
< 10 ปี	1
10 – 15 ปี	16
>15 ปี	3
รวม	20

นอกจากนี้แล้วกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่ไม่มีโอกาสเรียนหนังสือมีอยู่ 3 ราย ซึ่งก็ได้เริ่มทำงานตั้งแต่อายุยังน้อย โดยที่ตัวอย่างรายหนึ่งเป็นหญิงอายุ 15 ปี เกิดที่เมืองลายคำ รัฐฉาน อพยพโยกย้ายมาพร้อมกับบิดามารดาตอนอายุ 11 ปี เนื่องจากเป็นลูกสาวคนเดียวของครอบครัวไปไหนก็จะไปกันทั้งครอบครัว เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี เป็นร้านอาหารอยู่ที่อำเภอสันทราย เพราะอยากช่วยครอบครัวหารายได้ ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงอายุ 27 ปี เกิดที่เมืองป๋น รัฐฉาน อพยพพร้อมบิดามารดาไปประเทศไทยตั้งแต่อายุ 7 ปี เริ่มทำงานตอนอายุ 13 ปี เนื่องจากต้องการช่วยบิดามารดาหาเงินเลี้ยงครอบครัว โดยทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ตัวอย่างอีกรายเป็นชายอายุ 25 ปี เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มทำงานตอนอายุ 13 ปี เนื่องจากครอบครัวยากจนต้องทำงานหาเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดตัดสินใจทำงานด้วยตนเอง เนื่องจากต้องการหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว บางครอบครัวก็มีฐานะยากจน ทำให้ตัวอย่างไม่สามารถเรียนหนังสือต่อได้ ต้องออกมาทำงาน ส่วนใหญ่ทำงานโดยที่คนรู้จัก (บิดา มารดา ญาติ เพื่อน) แนะนำให้

3.6.1.6 พื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่จำนวน 20 คน ทั้งกลุ่มที่เกิดในประเทศไทยและกลุ่มที่อพยพมาจากพม่าพร้อมกับครอบครัวเข้ามาในประเทศไทยตั้งแต่ยังเด็ก 11 รายเริ่มทำงานในพื้นที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ 4 รายเริ่มทำงานในอำเภอฝาง 3 ราย เริ่มทำงานในอำเภอสันทราย และที่อำเภอสันกำแพง และจังหวัดลำพูน แห่งละ 1 ราย (ตาราง 3.12)

ตาราง 3.12 พื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่

พื้นที่	กลุ่มตัวอย่างที่เกิดในประเทศไทย	กลุ่มตัวอย่างที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า	รวม
อำเภอสันทราย	2	1	3
อำเภอฝาง	2	2	4
อำเภอเมืองเชียงใหม่	5	6	11
อำเภอสันกำแพง	-	1	1
จังหวัดลำพูน	1	-	1
รวม	10	10	20

3.6.2 ระหว่างทาง

3.6.2.1 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดเชียงใหม่จำนวน 20 รายนั้น มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงไว้ในรูป 3.3 – 3.22 โดยที่หากเป็นทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าซึ่งมีอยู่ 10 รายนั้น จะแสดงภูมิถิ่นกำเนิดในประเทศพม่าไว้ในแผนที่เส้นทางด้วย ส่วนกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยซึ่งมีอยู่ 10 รายนั้น เกิดที่จังหวัดเชียงใหม่ 8 ราย (อำเภอเวียงแหง 4 ราย อำเภอฝาง 3 ราย และอำเภอเชียงดาว 1 ราย) และจังหวัดแม่ฮ่องสอน 2 ราย จะมีจุดเริ่มต้นในแผนที่เส้นทางตามพื้นที่ที่เกิด โดยผู้ศึกษาได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่ที่กลุ่มตัวอย่างเริ่มต้นทำงานซึ่งประกอบไปด้วย 4 อำเภอในจังหวัดเชียงใหม่

(อำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอฝาง อำเภอสันทราย และอำเภอสันกำแพง) และจังหวัดลำพูน โดยจะศึกษาว่ากลุ่มตัวอย่างมีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานหรือไม่ อย่างไร

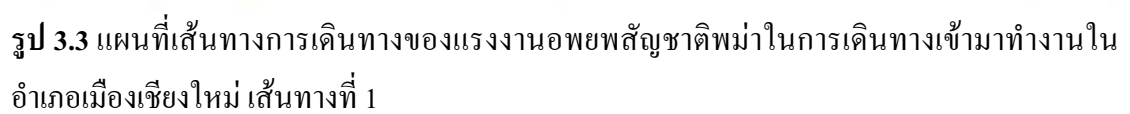
ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ดังแสดงไว้ตาราง 3.13 พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 15 รายที่มีการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน และมีจำนวน 5 รายที่ไม่อพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานเลย โดยสามารถแบ่งรูปแบบเส้นทางอพยพโยกย้ายได้เป็น 4 รูปแบบ คือ

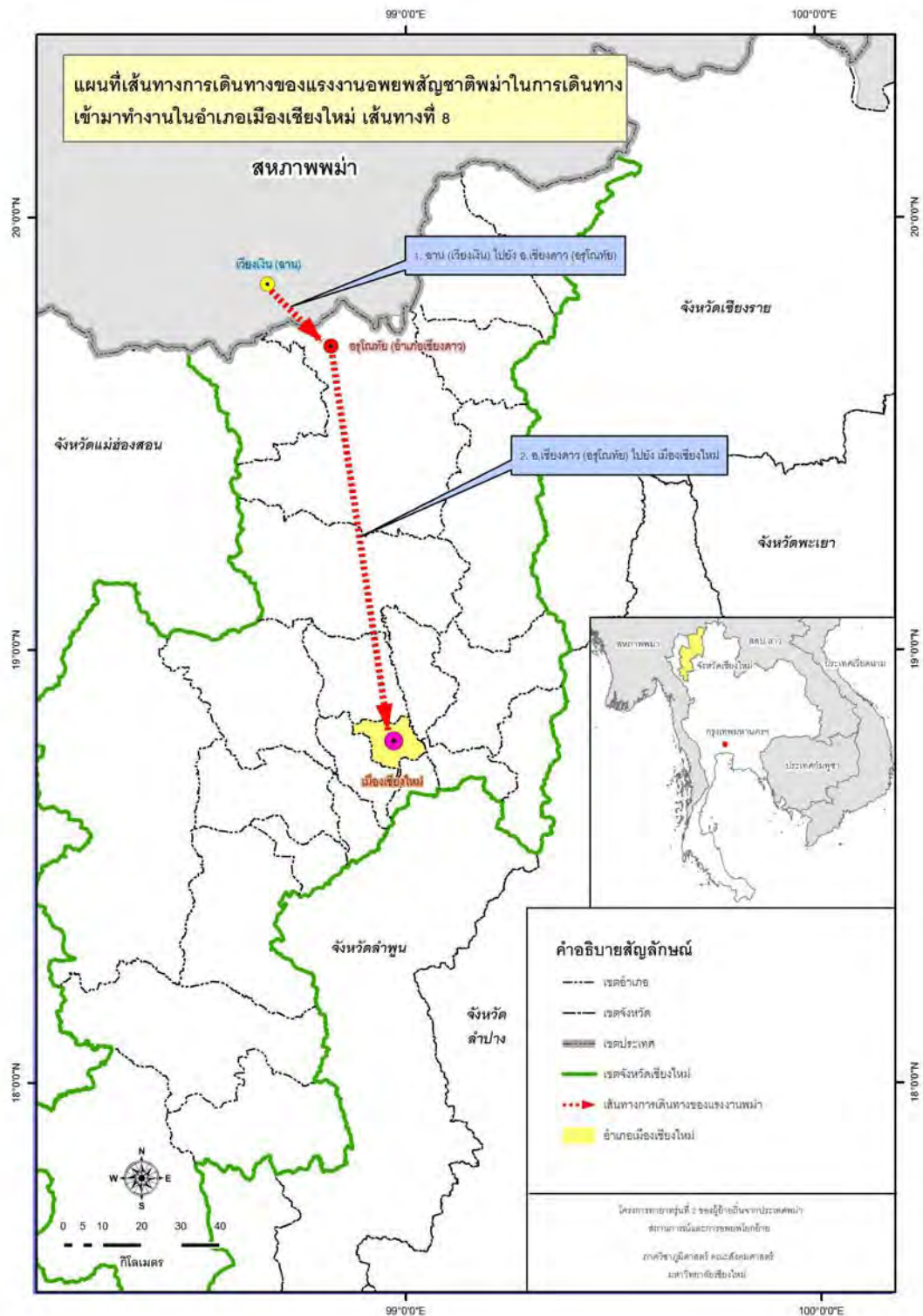
- (1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- (2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- (3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- (4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

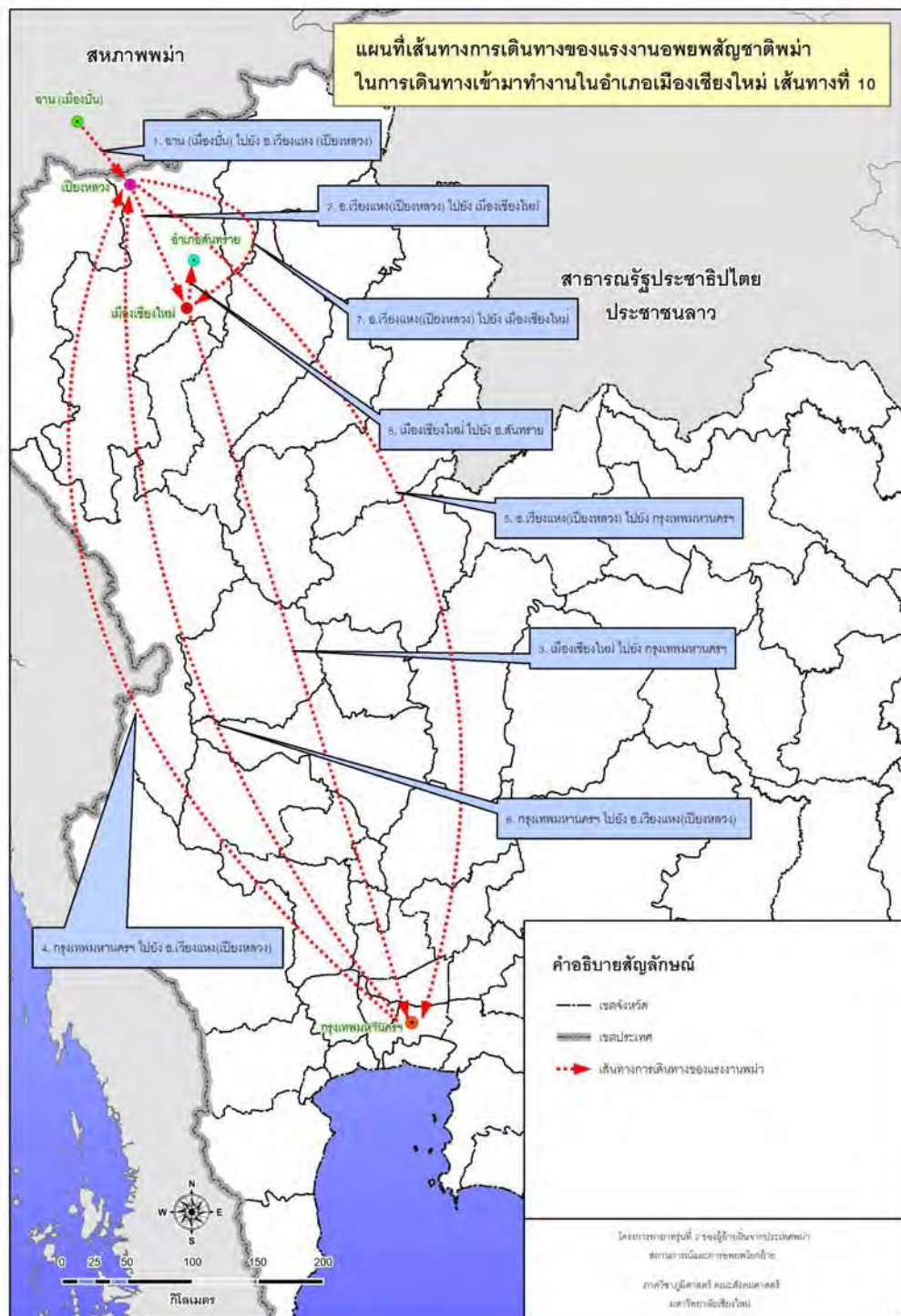
ตาราง 3.13 การอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่จากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน

พื้นที่	การอพยพโยกย้าย				รวม
	ไม่อพยพ		อพยพ		
	เกิดประเทศไทย	อพยพจากพม่า	เกิดประเทศไทย	อพยพจากพม่า	
อำเภอเมืองเชียงใหม่	2	2	3	4	11
อำเภอฝาง	-	-	2	2	4
อำเภอสันทราย	1	-	1	1	3
อำเภอสันกำแพง	-	-	-	1	1
จังหวัดลำพูน	-	-	1	-	1
รวม	3	2	7	8	20

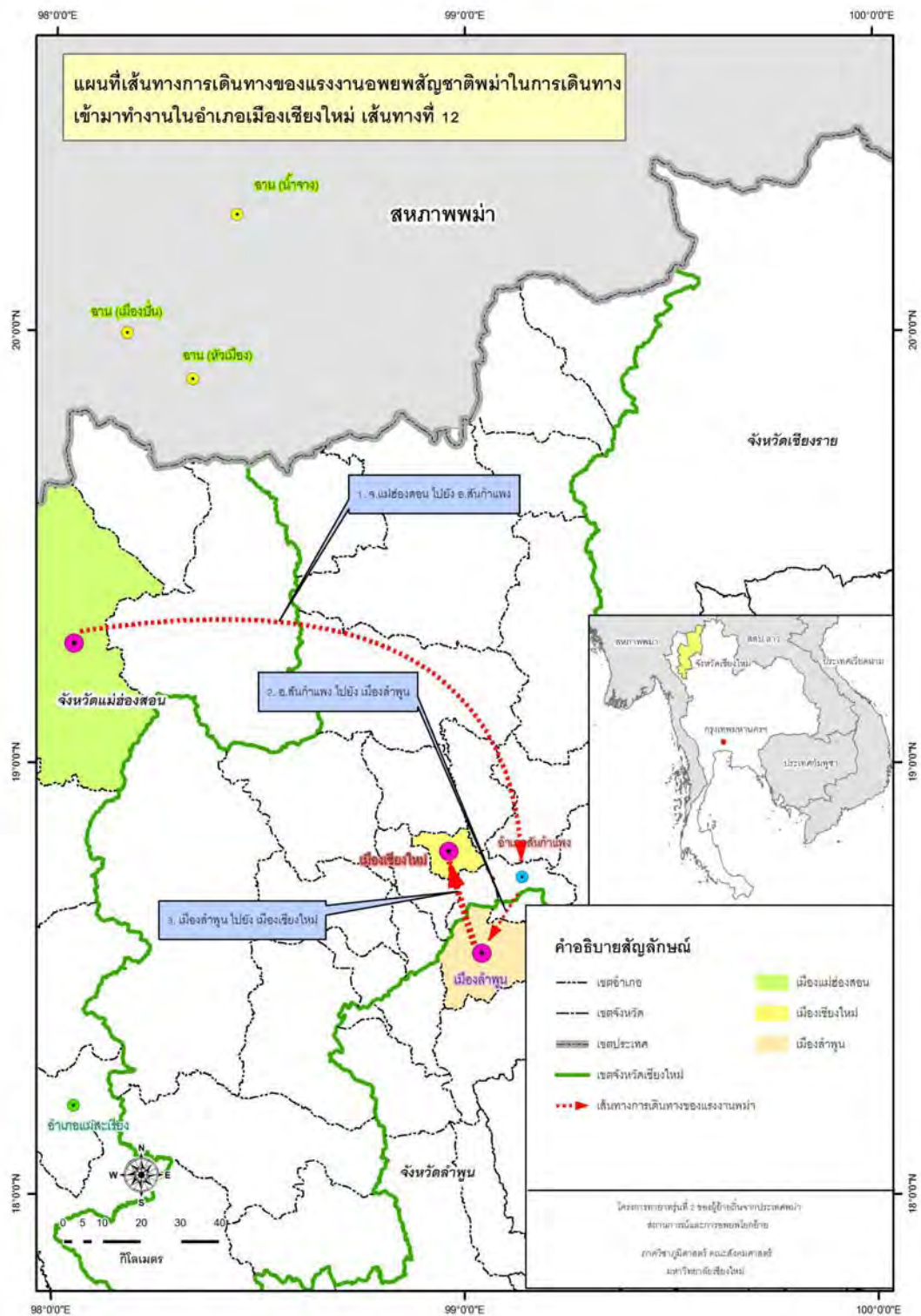

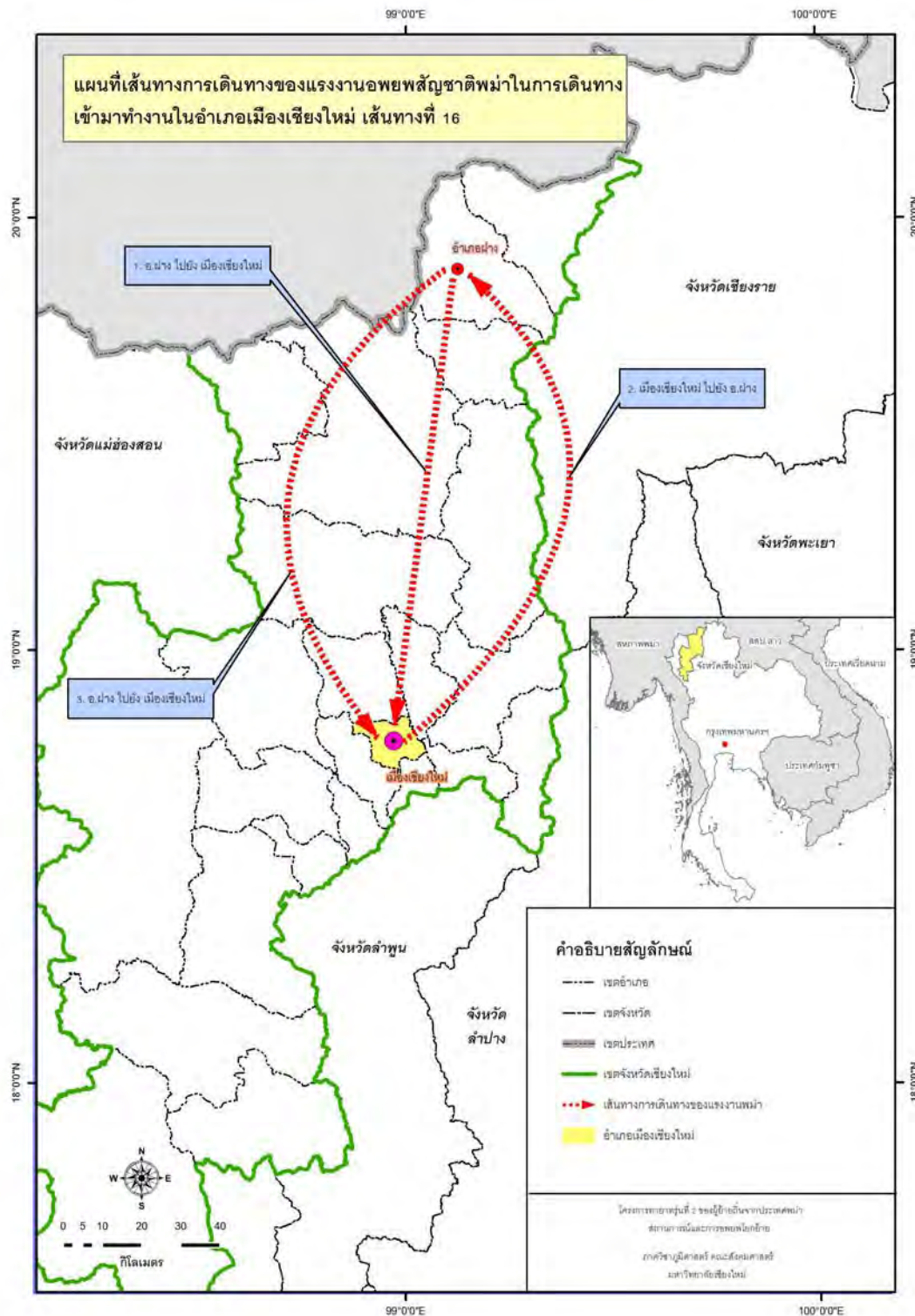
รูป 3.10 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 8

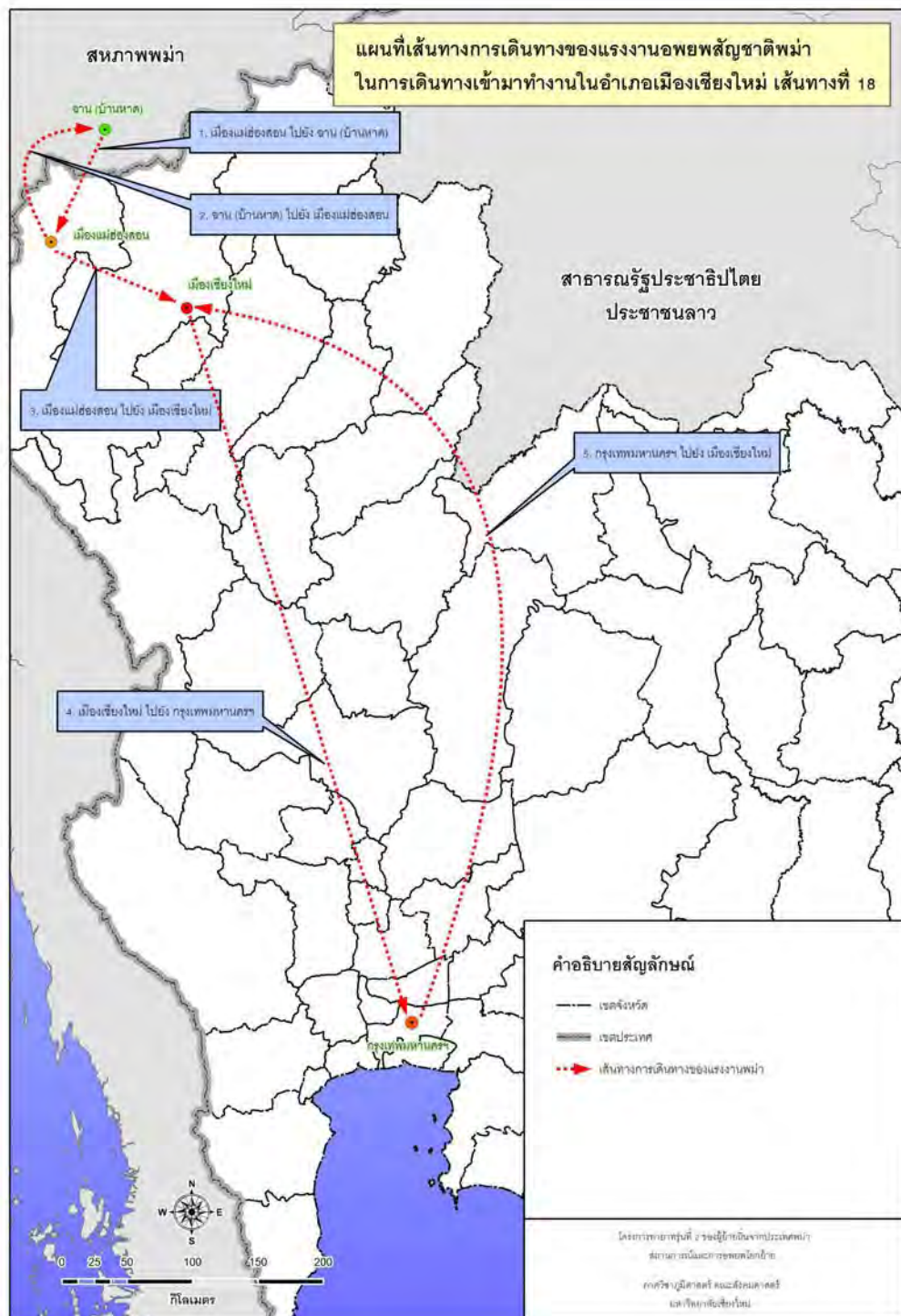
รูป 3.12 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพฮมดงพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 10

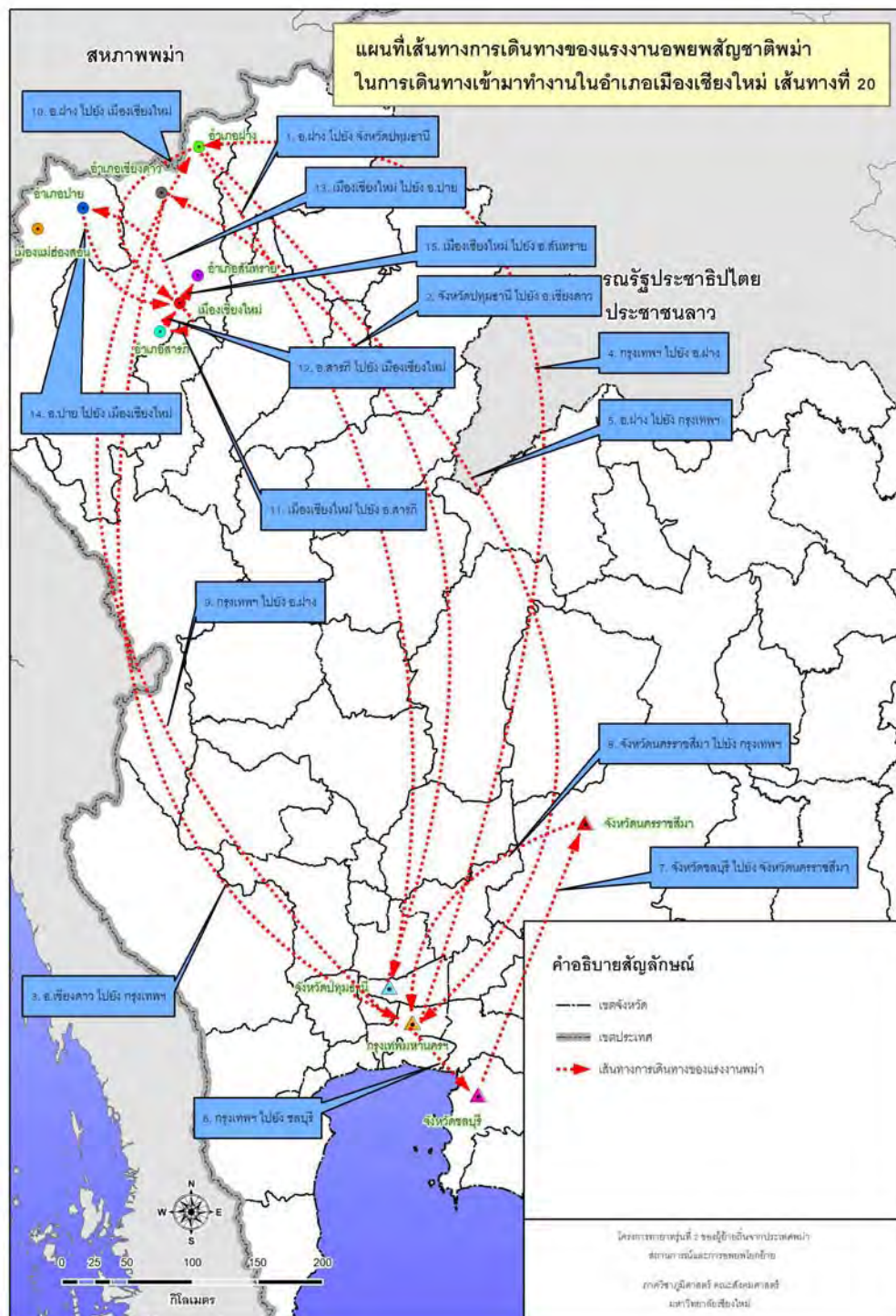
รูป 3.14 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 12

รูป 3.18 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 16

รูป 3.20 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 18

รูป 3.22 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เส้นทางที่ 20

(1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่ 3 ราย เป็นชายทั้ง 3 ราย มีเส้นทางเดินทางดังแสดงไว้ในตารางที่ 3.14 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 เป็นชาย อายุ 15 ปี เกิดที่อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ มีใบเกิดและกำลังยื่นขอสัญชาติไทย โดยบิดามารดาพาไปอยู่กับยายที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนตอนอายุ 6 ปี และหลังเรียนจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 เมื่ออายุ 11 ปี บิดามารดาก็รับมาอยู่ที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยบิดาพาไปทำงานเป็นช่างทาสีจนถึงปัจจุบัน ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 115 บาท โดยคิดว่า “จะอยู่เชียงใหม่ไปตลอด พอใจเพราะได้อยู่กับพ่อแม่ ไม่อยากไปทำงานไกลๆ ไม่มีคนดูแล” โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.7

ตาราง 3.14 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่เกิดในประเทศไทย แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → เมืองน้ำจาง รัฐฉาน → อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → อำเภอเมืองเชียงใหม่*
2	อำเภอฝาง → อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → อำเภอสันทราย*
3	บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่*(2)

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

รายที่ 2 เป็นชาย อายุ 19 ปี เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ แล้วบิดามารดาพาไปอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน จนอายุ 11 ปี ครอบครัวย้ายมาอยู่ที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ตัวอย่างรายนี้มีบัตรผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า ได้เรียนหนังสือที่โรงเรียนอำเภอสันทรายได้ไม่ถึงปี จึงลาออกมาทำงานตอนอายุ 12 ปี โดยที่ในวันธรรมดาช่วงเวลากลางวันช่วยบิดามารดาทำงานก่อสร้าง (ที่เป็นผู้รับเหมารายย่อย) ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 12:00น. ได้ค่าแรงวันละ 200 บาท ช่วงเวลากลางคืนไปเป็นเด็กเสิร์ฟร้านอาหารในอำเภอสันทราย ทำงานตั้งแต่ 15:00 – 03:00น. ได้เงินเดือนๆ ละ 3,000 บาท ส่วนวันเสาร์ – อาทิตย์ เรียนหนังสือการศึกษานอกโรงเรียน ตัวอย่างรายนี้อาศัยอยู่ที่

เชียงใหม่และเรียนหนังสือจนจบปริญญาตรี จะได้ช่วยบิดาทำงานรับเหมาก่อสร้าง เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ในรูป 3.15

รายที่ 3 เป็นชาย อายุ 20 ปี เกิดที่อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ได้สัญชาติไทย เดินทางมาจังหวัดเชียงใหม่เองตอนอายุ 18 ปี หลังจากจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 โดยมาหาบิดามารดาที่ทำงานที่ร้านเฟอร์นิเจอร์ในจังหวัดเชียงใหม่ โดยเริ่มต้นการทำงานที่ร้านเฟอร์นิเจอร์ ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าแรงวันละ 120 บาท ทำงานได้ 3 เดือน ลาออกเพราะนายจ้างคุดำ หลังจากนั้นบิดามารดาได้ลงทุนทำกิจการส่งน้ำแข็งเป็นกิจการของครอบครัว ตัวอย่างรายนี้เลยมาช่วยโดยทำงานตั้งแต่ 03:00 – 14:00น. ได้เงินเดือน 2,000 บาท เนื่องจากกิจการส่งน้ำแข็งเป็นกิจการของครอบครัว ตัวอย่างรายนี้จึงพอใจกับชีวิตในเมืองเชียงใหม่ เพราะว่ามีธุรกิจของครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ เส้นทางอพยพโยกย้ายแสดงไว้ในรูป 3.21

(2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่ 7 ราย เป็นชาย 4 ราย หญิง 3 ราย โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายแสดงไว้ในตาราง 3.15 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ตาราง 3.15 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่เกิดขึ้นในประเทศไทยแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายชื่อ	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอสันทราย* → อำเภอเมืองเชียงใหม่(3) → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่
2	บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่* → อำเภอดอยสะเก็ด → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2) → อำเภอสันทราย
3	บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่* → อำเภอสันกำแพง → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2) → อำเภอแม่แตง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสันทราย(3)
4	อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → อำเภอสันกำแพง → อำเภอเมืองลำพูน* → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2)
5	อำเภอฝาง* → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2) → อำเภอฝาง → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2)
6	อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → บ้านหาด รัฐฉาน → อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → อำเภอเมืองเชียงใหม่* → กรุงเทพฯ → อำเภอเมืองเชียงใหม่
7	อำเภอฝาง* → ปทุมธานี → อำเภอเชียงดาว → กรุงเทพฯ(2) → อำเภอฝาง → กรุงเทพฯ → ชลบุรี → นครราชสีมา → กรุงเทพฯ → อำเภอฝาง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสารภี → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอแม่แตง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสันทราย

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

รายที่ 1 เป็นชาย อายุ 19 ปี เกิดที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง มีใบเกิดและกำลังขึ้นขอสัญชาติไทย เริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี หลังจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจน โดยเดินทางมาทำงาน ฝึกสุนัขในฟาร์มเลี้ยงสุนัขในอำเภอสันทราย ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 21:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,600 บาท โดยได้พักอยู่กับนายจ้าง ทำงาน 4 เดือนลาออก เนื่องจากเงินเดือนไม่พอใช้เพราะต้องส่งเงินกลับบ้านเดือนละ 1,000 – 2,000 บาท ซึ่งหลังจากนั้นย้ายงานไปเป็นลูกจ้างขายของในร้านในตลาดในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยทำงานระหว่าง 06:00 – 18:00น. ได้เงินเดือน 5,000 บาท โดยจ่ายค่าที่พักเอง ทำงานได้ประมาณ 8 เดือน จึงลาออก เพราะรู้สึกไม่ปลอดภัย ต้องส่งของให้ถึงมือลูกค้าอย่างรวดเร็ว ต้องทำงานแข่งกับเวลา และเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนงานไปเป็นลูกจ้างส่งของในร้านขายส่ง ทำงานระหว่างเวลา 08:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 4,800 บาท แต่ ณ ขณะนั้น (ปี พ.ศ. 2550) ดำรงในอำเภอเมืองเชียงใหม่เข้มงวดกวาดขันกวาดจับแรงงานต่างด้าว ตัวอย่างรายนี้จึงลาออกและกลับบ้านที่อำเภอเวียงแหง โดยมาเรียนการศึกษานอกโรงเรียนพร้อมกับทำงานส่งของที่ร้านขายวัสดุก่อสร้างที่บ้านเปียงหลวง ทำงานระหว่าง 07:00 – 18:00น. ทุกวันไม่มีวันหยุด ได้เงินเดือน 4,300 บาท หลังทำงานได้ประมาณ 2 เดือน นายจ้างให้มาเป็นผู้ช่วยทำหน้าที่ขายของหน้าร้าน โดยได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้นเป็น 4,800 บาท ซึ่งทำงานได้ปีกว่าตัวอย่างรายนี้ก็ลาออก เพราะมีคนรู้จักหางานให้อำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ทำงานกะกลางวันตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. หรือกะกลางคืนตั้งแต่ 18:00 – 06:00น. ไม่มีวันหยุด ได้เงินเดือน 5,000 บาท และยังทำงานถึงปัจจุบัน โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่เริ่มต้นทำงานดังแสดงในรูป 3.3

รายที่ 2 เป็นชาย อายุ 21 ปี เกิดที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง ได้สัญชาติไทยตอนอายุ 18 ปี เรียนหนังสือที่บ้านเกิดจนจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ตอนอายุ 16 ปี จึงตัดสินใจอพยพโยกย้ายมาทำงานก่อสร้างกับพี่ชายในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากอยากช่วยครอบครัวหารายได้ ได้รายได้วันละ 160 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. และพักอยู่กับพี่ชาย และช่วงนั้นยังไม่ได้สัญชาติไทย นายจ้างขอใบอนุญาตทำงานให้ ทำงานอยู่ 1 ปี ก็ลาออกเนื่องจากงานหนัก เหนื่อยและลำบาก จึงหางานใหม่เองได้งานที่ร้านอาหารในอำเภอดอยสะเก็ด ทำงานตั้งแต่ 10:00 – 24:00น. ได้เงินเดือน 3,000 บาท ทำได้เพียงเดือนเดียวก็ลาออก เพราะเงินเดือนไม่พอกับค่าใช้จ่าย งานร้านอาหารเป็นงานลำบากเพราะ “ต้องเดินเซิร์ฟ เก็บของ เก็บจาน เก็บโต๊ะ” หลังจากนั้นก็กลับมาทำงานก่อสร้างกับพี่ชายที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ เพราะรายได้ดีกว่า โดยได้รายได้วันละ 165 บาท ทำอยู่ประมาณ 1 เดือน พี่ชายของตัวอย่างรายนี้มาทำรับเหมาเอง ตัวอย่างรายนี้จึงมาช่วย

พี่ชายทำงานช่าง และได้ค่าแรงวันละ 400 บาท แต่ทำอยู่ได้เพียง 3 เดือน พี่ชายเลิกกิจการรับเหมาจึงต้องย้ายไปหางานที่อื่น ซึ่งคนที่รู้จักแนะนำให้ไปเป็นงานก่อสร้างที่อำเภอสนทรายได้ค่าแรงวันละ 230 บาท และทำงานจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายแสดงไว้ในรูป 3.5

รายที่ 3 เป็นชายอายุ 21 ปี เกิดที่อำเภอเชียงดาว แต่บิดามารดาอพยพมาที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดโศและเรียนหนังสือที่นั่นจนถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 เรียนแล้วรู้สึกว่าจะไม่ได้อะไร อยากทำงานจึงติดต่ออาที่ทำงานอยู่ที่อำเภอเมืองเชียงใหม่และนั่งรถประจำทางมาหางานที่อำเภอเมืองเชียงใหม่เอง ตอนอายุ 14 ปี และได้งานทำที่ปั้มน้ำมัน ได้ค่าแรงวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 22:00น. ทำงานอยู่ 6 เดือนก็ลาออก เพราะที่ทำงานเจอปัญหาเงินหาย และตัวอย่างรายนี้ถูกเพ่งเล็งว่าเป็นคนขโมย เลยหนีออกจากงาน หลังจากนั้นก็ได้เปลี่ยนงานไปอยู่ที่ร้านทำร่มที่อำเภอสันกำแพง ซึ่งญาติชวนไปทำ ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท พักอยู่กับนายจ้าง โดยทำอยู่ประมาณ 3 เดือน หลังจากนั้นคนรู้จักชวนไปทำงานที่ร้านอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท โดยนายจ้างหาที่พักรวมอาหารให้ทำงานได้ไม่นานมีตำรวจมาตรวจค้นจึงโดนจับข้อหาแรงงานเด็ก เนื่องจากขณะนั้นตัวอย่างรายนี้อายุไม่ถึง 15 ปี ต้องไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชนเชียงใหม่ 3 เดือน หลังจากนั้นก็ได้มาทำงานที่สวนมะม่วงที่ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองเชียงใหม่ ที่เพื่อนมารดาแนะนำ แต่ทำงานอยู่ได้ไม่นานนายจ้างให้ออกเนื่องจากไม่มีใบอนุญาตทำงาน จึงต้องไปทำงานที่อื่น หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงไปทำงานในสวนส้มที่อำเภอแม่แตงที่มารดาทำงานอยู่ก่อนแล้ว โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าแรงวันละ 60 บาท ซึ่งทำได้ไม่นานได้ตัดสินใจลาออกเพราะรู้สึกว่างานหนักได้เงินเดือนน้อย และต้องเกี่ยวข้องกับสารเคมีมาก เปลี่ยนมาทำงานที่ปั้มน้ำมันในอำเภอเมืองเชียงใหม่ที่เพื่อนทำงานอยู่และชักชวนให้มา ได้ค่าแรงวันละ 150 บาท ทำงานได้ไม่นานก็เปลี่ยนเป็นลูกจ้างบริษัทรับตัดหญ้าที่อำเภอสนทรายโดยที่มาทำงานพร้อมกับบิดาและมารดาได้ค่าแรงวันละ 120 บาท ซึ่งเป็น “งานหนัก เงินออกช้า ค่าจ้างน้อย” โดยทำได้ไม่ถึงปี ก็มีคนที่ทำงานที่บริษัทรับจ้างตัดหญ้าเก้ลาออกไปเปิดบริษัทเอง และชวนตัวอย่างรายนี้ไปด้วย โดยได้ค่าแรงวันละ 150 บาท ได้หยุดวันอาทิตย์ 1 วัน ทำได้ 2 ปีจึงลาออก เพราะเกิดอุบัติเหตุจากการตัดหญ้าจนได้รับบาดเจ็บ ซึ่งนายจ้างไม่ยอมจ่ายค่ารักษาพยาบาล มารดาจึงให้ลาออก และออกมารับเหมาคัดหญ้าเอง โดยมารดาที่ทำงานเป็นแม่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์ให้คนมีผู้ใช้บริการเป็นจำนวนมาก และดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน มีรายได้เดือนละ 40,000 บาท และมีลูกจ้างช่วยงานอีก 5 คน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.9

รายที่ 4 เป็นหญิง อายุ 18 ปี เกิดที่อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน และย้ายมาพร้อมกับบิดามารดามาอยู่ที่อำเภอสันกำแพงตอนอายุ 7 ปี เริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี โดยทำงานเป็นแคคคิอยู่

สนามกอล์ฟในจังหวัดลำพูน โดยได้ค่าจ้างเป็นรอบๆ ละ 150 บาท ค่าแรงจะขึ้นอยู่กับจำนวนรอบทำงานอยู่ 2 ปีจึงลาออกเพราะโดนเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจับเพราะไม่มีใบอนุญาตทำงาน และนายจ้างจ่ายเงินให้ไม่ครบ จากนั้นจึงย้ายมาทำงานที่เชียงใหม่โดยมาหางานเอง โดยสมัครงานล้างจานที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง ทำงานตั้งแต่ 18:00 – 02:00น. ได้ค่าแรงวันละ 170 บาท ทำได้เพียง 2 วันจึงลาออกเพราะทนเพื่อนร่วมงานไม่ได้ จากนั้นจึงหางานใหม่ได้งานร้านขายเครื่องคั่ว ทำงานตั้งแต่ 10:00 – 01:00น. ได้เงินเดือนๆ ละ 5,500 บาท ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบัน โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.14

รายที่ 5 เป็นหญิง อายุ 23 ปี เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ มีบัตรบุคคลบนพื้นที่สูงหลังจากเรียนจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ต้องลาออกจากโรงเรียนเนื่องจากครอบครัวยากจน เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี เป็นลูกจ้างร้านขายเสื้อผ้าในตลาดอำเภอฝาง ทำงาน 07:00 – 18:00 น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท และพักอยู่ที่บ้านนายจ้าง หลังจากทำงานได้ปีกว่าก็ลาออก เพราะได้ค่าจ้างน้อยทำให้มีเงินเก็บ หลังจากนั้นจึงตัดสินใจมาหางานในอำเภอเมืองเชียงใหม่พร้อมเพื่อน โดยได้ทำงานในร้านอาหาร ได้ค่าจ้างวันละ 60 บาท ทางร้านให้อาหารฟรี แต่ต้องหาที่พักเอง ทำงานทุกวันตั้งแต่ 10:00 – 22:00น. ไม่มีวันหยุด ทำได้ 1 ปี จึงลาออกเพราะได้เงินเดือนน้อย หลังจากนั้นจึงได้งานร้านอาหารในตลาดในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยคนรู้จักฝากงานให้ ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 18:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท รวมอาหาร 2 มื้อ ไม่มีวันหยุด ตัวอย่างรายนี้ทำงานหลายปีจึงลาออกเพราะเจ้าของร้านชอบบ่นคิดว่าค่าตัวแพง หลังจากนั้นจึงกลับบ้านที่อำเภอฝาง ไปทำงานในสวนส้ม (เก็บส้ม ดยหิ้วใส่ปุ๋ย) ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท ทำงานได้หลายเดือนเพื่อเก็บเงินไว้เป็นค่าเช่าหอพักในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เพื่อหางานที่มีรายได้ที่ดีกว่า ตัวอย่างรายนี้ได้กลับมาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่อีกครั้ง โดยมาหางานเองและได้งานเป็นแม่บ้านในโรงแรมมาตรฐานทำงานวันละ 12 ชั่วโมง กะกลางวันตั้งแต่ 07:00 – 19:00น. หรือกะกลางคืน 19:00 – 07:00น. 1 เดือนเปลี่ยนกะ ได้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท เป็นงานหนักและสกปรกมาก ทำงานได้ 5 ปี นายจ้างไม่เพิ่มเงินเดือนให้จึงลาออก และได้เห็นป้ายสมัครงานร้านขายเครื่องคั่วโดยทำงานตั้งแต่ 11:00 – 01:00น. ได้เงินเดือน 4,500 บาท และทำงานนี้จนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.18

รายที่ 6 เป็นหญิง อายุ 19 ปี เกิดที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน หลังจากนั้นบิดามารดาพากลับไปอยู่ที่บ้านหาด รัฐฉาน และทำใบเกิดหายระหว่างทาง จนอายุได้ 2 ปี มารดาจึงพากลับมาอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนอีกครั้ง โดยได้เรียนหนังสือจนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 และตอนอายุ 15 ปี เดินทางมาอำเภอเมืองเชียงใหม่ เพื่อหางานทำโดยมาทำงานที่ร้านขายของฝาก โดยทำงานตั้งแต่ 06:00 – 15:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท โดยพักอยู่กับมารดา เสียค่าเช่าห้องเดือนละ 1,500

บาท แต่หลังจากทำงานได้ 1 ปีก็ย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ โดยเป็นงานแม่บ้านและดูแลผู้สูงอายุ ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 21:00น. ได้เงินเดือน 6,000 บาท ทำงานได้ 8 เดือน จึงลาออกเนื่องจากนายจ้างตำหนิบ่อย จากนั้นจึงขอย้ายกลับมาทำงานเป็นแม่บ้านที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 20:00น. ได้เงินเดือน 6,000 บาท ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีบัตรชุมชนชนบทพื้นที่สูง และมีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.20

รายที่ 7 เป็นชายล้าหู่ อายุ 25 ปี ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ มีบัตรชุมชนชนบทพื้นที่สูง เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากครอบครัวยากจนจึงเริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 13 ปี โดยทำงานในโรงงานซาอบแห่งที่อำเภอฝาง ซึ่งย้ายทำงานอยู่ ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 23:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 75 บาท นายจ้างเลี้ยงข้าววันละ 3 มื้อ ทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด ทำงานได้ 2 ปี จึงลาออกเพราะคิดว่าตนเองโตแล้ว และญาติชวนไปทำงานก่อสร้างที่จังหวัดปทุมธานี ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท ทำได้ 6 เดือน งานหมด จึงย้ายมาอยู่กับญาติที่อำเภอเชียงดาว หลังจากนั้นจึงโทรศัพท์ติดต่อเพื่อนที่กรุงเทพฯ ให้หางานให้ ได้งานเป็นช่างทาสี ทำงานตั้งแต่เวลา 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 105 บาท รวมค่าที่พักและอาหาร ทำงานได้ 3 เดือน โดนตำรวจมาตรวจค้น ต้องเสียค่าปรับ 200 บาท หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนงานไปเป็นช่างทาสีในโรงงานเฟอร์นิเจอร์ ซึ่งเจ้าของโรงงานเป็นคนเหนือด้วยกันและรู้จักกันโดยบังเอิญจึงชวนมาทำงานด้วย โดยทำงานตั้งแต่ 07:00 – 16:30น. ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท รวมที่พัก ทำได้ 1 ปี จึงลาออกเพราะเพื่อนร่วมงานเอาเปรียบเรื่องงานจึงลาออก แล้วกลับมาอยู่ที่บ้านที่อำเภอฝาง และทำงานรับจ้างทั่วไป อาทิเช่น ตัดแต่งกิ่งลำไย ทำงานตั้งแต่ 09:00 – 16:00น. ได้ค่าแรงวันละ 85 บาท ทำงานได้ 1 ปี คนรู้จักที่อำเภอฝางพาไปทำงานที่กรุงเทพฯ ด้วย เป็นโรงงานหินขัด ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 185 บาท หยุดทุกวันอาทิตย์ ทำงานได้เพียงเดือนเดียว นายจ้างให้ลาออกโดยไม่ให้เหตุผล จากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงไปหาเพื่อนที่บางแสน จังหวัดชลบุรี จึงได้งานเป็นช่างทาสี ทำงานตั้งแต่เวลา 08:00 – 17:00น. ทำงานทุกวันไม่มีวันหยุดได้ค่าแรงวันละ 180 บาท ทำงานได้ 3 เดือน นายจ้างย้ายตัวอย่างรายนี้ไปทำงานที่จังหวัดนครราชสีมา ทำงานได้ 1 เดือน นายจ้างจึงให้ย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ ทำงานได้เดือนครึ่ง นายจ้างจะย้ายให้ไปทำงานที่อื่นอีก ตัวอย่างรายนี้ไม่อยากทำงานแล้ว จึงกลับบ้านที่อำเภอฝาง อยู่ได้ 1 เดือน ก็มาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่เอง ได้งานก่อสร้าง ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 135 บาท ทำงานได้ 6 เดือนกว่า จนทำงานช่างเป็นจึงลาออกหางานอื่นที่ได้ค่าจ้างมากกว่า และได้งานที่อำเภอสารภี เป็นงานก่อสร้างไปพร้อมกับเพื่อน ได้ค่าจ้างวันละ 145 บาท ทำได้ 4 เดือน ได้ย้ายมาทำงานก่อสร้างที่เห็นประกาศรับสมัครงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท ทำได้เพียงเดือนเดียวต้องลาออก เพราะเจ้าหน้าที่กดดันแรงงาน จึงออกไปช่วยทำสวนลิ้นจี่ของญาติภรรยา ที่อำเภอแม่แตง ได้ค่าแรงวันละ 120 บาท อยู่ได้ 3 เดือน

ก็ย้ายมาทำงานก่อสร้างในอำเภอเมืองเชียงใหม่ นายจ้างเป็นน้ำของภรรยา ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำได้ 6 เดือนก็ย้ายสถานที่ก่อสร้างไปที่อำเภอสันทรายซึ่งทำงานทุกวันนี้ ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.22

(3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่ 2 ราย มีเส้นทางเดินทางแสดงไว้ในตาราง 3.16 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ตาราง 3.16 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่า แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	เมืองน้ำจาง รัฐฉาน → อำเภอปาย → อำเภอเมืองเชียงใหม่*
2	เมืองเวียงเงิน รัฐฉาน → บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว → อำเภอเมืองเชียงใหม่*

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายที่ 1 เป็นชาย อายุ 15 ปี เกิดที่เมืองน้ำจาง รัฐฉาน เดินทางมายังประเทศไทยกับน้ำ ตอนอายุ 11 ปี เพื่อมาหาราคาที่ทำงานที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยบวชเป็นสามเณรและนั่งรถประจำทางจากเมืองน้ำจางมายังชายแดนไทย – พม่า ที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน อาศัยอยู่กับน้ำประมาณ 1 สัปดาห์จึงสึก มารดาไปรับและเดินทางโดยรถโดยสารมายังอำเภอเมืองเชียงใหม่ และได้เรียนหนังสือในโรงเรียนของไทย โดยเริ่มเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 ตอนอายุ 11 ปี พอเรียนถึงชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 จึงกลายเป็นเด็กที่โตที่สุดในห้องจึงเลิกเรียน และมาช่วยบิดาทำงานเป็นช่างทาสีจนถึงปัจจุบัน ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท เนื่องจากตัวอย่างรายนี้มีอายุเพียง 15 ปี จึงอยากอยู่และมีความสุขที่อยู่ในเมืองเชียงใหม่กับบิดามารดา โดยกล่าวว่า “อยู่กับพ่อแม่ก็มีคนดูแลแล้วสบายแล้ว ทำงานเสร็จกลับมา แม่ก็ทำอาหารให้กิน” เส้นทางเดินทางของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ในรูป 3.6

รายที่ 2 เป็นหญิง อายุ 15 ปี เกิดที่เมืองเวียงเงิน รัฐฉาน เดินทางพร้อมบิดามารดา มายังอำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 5 ปี เริ่มทำงานตอนอายุ 13 ปี เพราะบิดามารดาจะย้ายไปอยู่ที่อื่นจึงลาออกจากโรงเรียน แต่ในที่สุดไม่ได้ย้ายไป บิดามารดาเลยให้ทำงานหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว โดยไปทำงานดูแลเด็กในสถานรับเลี้ยงเด็ก ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 3,000 บาท โดยนายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้ เนื่องจากยังอายุน้อยอยู่ จึงอยากอยู่เมืองเชียงใหม่ กับครอบครัว ทำงานเก็บเงินเพื่อจะกลับไปเมืองเวียงเงิน เนื่องจากครอบครัวยังมีที่นาอยู่ สำหรับเส้นทางเดินทางของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ในรูป 3.10

(4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่ 8 ราย เป็นชาย 3 ราย หญิง 5 ราย โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายแสดงไว้ในตาราง 3.17 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 เป็นหญิง อายุ 17 ปี เกิดที่เมืองล่ายคำ รัฐฉาน อพยพเข้ามาในประเทศไทย พร้อมมารดาและพี่ชาย ตอนอายุ 7 ปี โดยมารดาและพี่ชายทำงานอยู่ในสวนส้มที่อำเภอฝาง ตัวอย่างรายนี้ได้ช่วยดูแลเด็กๆ ลูกคนงานสวนส้มโดยได้รับค่าจ้างครั้งละ 20 บาท ซึ่งนับได้ว่าเป็นการทำงานครั้งแรก โดยอยู่ที่สวนส้มแห่งนี้ 3 ปี ก็อพยพโยกย้ายตามมารดาและพี่ชายไปอำเภอฮอด ช่วยมารดาทำงานในสวนลำไยอยู่ 1 ปี (เนื่องจากยังเล็ก จึงจำรายละเอียดส่วนนี้ไม่ได้) หลังจากนั้นไปทำงานเป็นลูกจ้างร้านขายของในตลาดฮอดอยู่ 2 เดือน แล้วกลับไปทำงานในสวนลำไยอีกครั้งหนึ่ง สรุปอยู่ที่อำเภอฮอด 5 ปี จากนั้นได้ย้ายไปอยู่ที่อำเภอหางดง โดยนำชวนไปทำงานด้วยกันในโรงงานคัดแยกบรรจุ สตรอเบอร์รี่ ทำงานตั้งแต่ 07:30 – 02:00น. ได้ค่าแรงวันละ 250 บาท โดยทำงานได้ 1 ปี จึงลาออก เนื่องจากน้ำแ่่งงาน แล้วย้ายไปทำงานในร้านขายเครื่องดื่มในอำเภอเมืองเชียงใหม่ที่พี่สะใภ้แนะนำ โดยทำงานระหว่าง 09:00 – 21:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 170 บาท ทำงานได้ 4 เดือน จึงลาออกเพื่อไปทำงานที่โรงงานสตรอเบอร์รี่ที่อำเภอหางดงอีกครั้ง เนื่องจากค่าแรงสูงกว่า ทำงานได้ประมาณ 4 เดือน จนสตรอเบอร์รี่หมด พี่ชายจึงหางานเป็นแม่บ้านในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ได้เงินเดือน 4,500 บาท พักอยู่กับนายจ้าง และยังทำอยู่ถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.4

ตาราง 3.17 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายชื่อ	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	เมืองลายคำ รัฐฉาน → อำเภอฝาง* → อำเภอฮอด(2) → อำเภอหางดง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอหางดง → อำเภอเมืองเชียงใหม่
2	เมืองลายคำ รัฐฉาน → อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → อำเภอสะเมิง → อำเภอสันทราย* → อำเภอแม่ริม → อำเภอแม่แตง → อำเภอเมืองเชียงใหม่
3	เมืองลายคำ รัฐฉาน → อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → เมืองลายคำ รัฐฉาน → อำเภอเชียงดาว → อำเภอแม่วาง → อำเภอแม่ริม → อำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอเวียงแหง → อำเภอสันกำแพง* → อำเภอเมืองเชียงใหม่(4) → อำเภอสันทราย → อำเภอแม่ริม
4	เมืองป่าน รัฐฉาน → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่* → กรุงเทพฯ → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → กรุงเทพฯ → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอสันทราย
5	เมืองป่าน รัฐฉาน → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอแม่แตง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่*(2) → จังหวัดลำพูน(2) → อำเภอเมืองเชียงใหม่
6	เมืองป่าน รัฐฉาน → อำเภอฝาง* → กรุงเทพฯ(2) → อำเภอฝาง → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2) → อำเภอแม่ริม → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2)
7	เมืองป่าน รัฐฉาน → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่* → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่
8	เมืองป่าน รัฐฉาน → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่* → อำเภอสันทราย

หมายเหตุ

* หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

รายที่ 2 เป็นหญิง อายุ 15 ปี เกิดที่เมืองล่ายคำ รัฐฉาน อพยพเข้ามาในประเทศไทย พร้อมบิดามารดาตอนอายุ 11 ปี โดยเดินทางผ่านมาทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน ไปยังอำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่ โดยที่บิดามารดาได้งานที่ไร้สตรอบเออรี่ โดยทำงานอยู่ 2 ปี และได้อพยพพร้อมครอบครัวมาทำงานในเมืองเชียงใหม่ โดยที่ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี ทำงานในร้านอาหารในอำเภอสันทราย โดยทำงานตั้งแต่ 09:30 – 22:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท ทำงานได้ 1 ปี จึงอพยพโยกย้ายตามบิดามารดาไปช่วยทำงานในสวนกุหลาบที่อำเภอแม่แตงอยู่หนึ่งเดือน จากนั้นจึงได้งานที่โรงเรียนสอนทำอาหารที่แม่ริม โดยเริ่มทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 3,000 บาท ทำได้ไม่กี่เดือน นายจ้างยุติกิจการจึงย้ายกลับไปอยู่กับบิดามารดาที่แม่แตงอีกครั้งอยู่ถึง 2 ปี โดยไม่ได้ค่าจ้าง จากนั้นทั้งครอบครัวจึงย้ายมาทำงานที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยบิดามารดาดูแลสวน ส่วนตัวอย่างรายนี้ทำหน้าที่เป็นแม่บ้าน ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.8

รายที่ 3 เป็นหญิง อายุ 21 ปี เกิดที่เมืองล่ายคำ รัฐฉาน อพยพพร้อมบิดามารดาไปยังจังหวัดแม่ฮ่องสอนตอนอายุ 2 ปี โดยบิดามารดาทำงานรับจ้างในภาคเกษตรที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนอยู่ได้ประมาณ 1 ปี ก็อพยพโยกย้ายกลับไปที่เมืองล่ายคำ จากนั้นไม่นานก็อพยพกลับประเทศไทย โดยผ่านมาทางบ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว ไปยังอำเภอแม่วงที่บิดามารดาได้งานก่อสร้าง จากนั้นทั้งครอบครัวอพยพมาทำงานที่อำเภอแม่ริม และอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยอยู่ที่นี้ 6 ปี แล้วอพยพไปยังบ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง ตอนตัวอย่างรายนี้อายุได้ 13 ปี ซึ่งตัวอย่างรายนี้ได้เรียนหนังสือจนจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 แต่เนื่องจากครอบครัวยากจนจึงต้องออกจากโรงเรียนตอนอายุ 15 ปี และเดินทางมายังอำเภอสันกำแพง มาทำงานก่อสร้างกับพี่ชายและพี่สะใภ้ โดยทำงานระหว่างเวลา 08:00 – 17:00น. ได้ค่าแรงวันละ 130 บาท ทำได้ 7 เดือนจึงลาออก และย้ายไปทำงานที่ร้านอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยสามีมารมาทำงานด้วยกันโดยตัวอย่างรายนี้เสิร์ฟอาหารและร้องเพลงด้วย ทำงานตั้งแต่ 12:00 – 01:00น. ได้เงินเดือน 2,500 บาทพักอยู่ที่ร้าน ทำงานได้ 2 ปี จึงลาออกเพราะมีบุตร และเลี้ยงลูกอยู่ 6 เดือน จึงกลับมาทำงานอีกเป็นร้านเกมส์ ทำงานระหว่างเวลา 08:00 – 22:00น. ได้ค่าแรงเดือนละ 2,000 บาท ทำได้ 1 ปี เจ้าของร้านให้ออกเนื่องจากต้องการลดค่าใช้จ่ายของร้าน จากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงย้ายไปทำงานร้านถ่ายเอกสารโดยเดินทางเอง โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 19:00น. ได้เงินเดือน 3,500 บาท แต่ต้องทำงานถ่ายเอกสาร ทำงานบ้าน ทำอาหารด้วย ตัวอย่างรายนี้ทำงานได้ 3 เดือน จึงลาออก เพราะงานหนักและไม่อยากทำงานเป็นแม่บ้าน ต่อมาตัวอย่างรายนี้จึงไปทำงานขายของที่ร้านขายเสื้อน้ำมัน ผ้าม่าน ในตลาดของเมืองเชียงใหม่ โดยเห็นประกาศรับสมัครงานจึงไปสมัคร ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 18:00น. ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำได้ 2 เดือน จึงลาออกเพราะงานหนัก ได้เงินเดือนน้อย

ไม่พอค่าใช้จ่าย หลังจากนั้นจึงย้ายไปทำงานที่อำเภอสนทราย เป็นแม่บ้าน โดยมีคนรู้จักแนะนำให้ โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. หยุดทุกวันอาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ได้เงินเดือน 5,200 บาท ทำได้ 2 ปี จึงลาออกเนื่องจากเบื่องานแม่บ้าน จากนั้นจึงหางานเองและได้งานในโรงงานบรรจุ หีบห่อในอำเภอแม่ริม โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. หยุดวันอาทิตย์ ได้เงินเดือน 4,000 บาท และทำงานมาจนปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.11

รายที่ 4 เป็นชาย อายุ 23 ปี เกิดที่เมืองปิ่น รัฐฉาน อพยพโยกย้ายมายังประเทศไทย พร้อมบิดามารดาและญาติตอนอายุ 6 ปี มายังบ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง โดยเรียนหนังสือที่นั่นจนอายุ 15 ปี จบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 จึงตัดสินใจลาออกและอพยพโยกย้ายไปยังอำเภอเมืองเชียงใหม่ เนื่องจากครอบครัวยากจน และมีพี่สาวทำงานอยู่เพียงคนเดียว เพื่อหาเลี้ยงครอบครัวที่มีสมาชิกถึง 6 คน ตัวอย่างรายนี้จึงอยากทำงานช่วยพี่สาว จึงอพยพมาทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 15 ปี ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท หลังจากทำงานได้เพียง 2 เดือน เพื่อนชวนไปทำงานก่อสร้างที่กรุงเทพฯ เป็นงานทำฝ้าเพดาน ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. โดยไม่มีวันหยุด ได้ค่าแรงวันละ 300 บาท ทำได้ 1 ปี ตัวอย่างรายนี้คิดถึงมารดาจึงกลับมาที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง โดยทำงานรับจ้างทั่วไป ได้ค่าแรงวันละ 80 บาท ทำงานได้ 2 ปี ตอนอายุ 19 ปี จึงตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ อีกครั้ง โดยเป็นช่างทาสี ได้ค่าแรงวันละ 400 บาท โดยทำอยู่ 3 ปี และอพยพโยกย้ายกลับไปอำเภอเวียงแหงอีกครั้ง เพื่อทำบัตรบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน ได้ทำงานรับจ้างทั่วไปอยู่ที่นั่นประมาณ 2 เดือน หลังจากนั้นได้อพยพโยกย้ายไปทำงานตกแต่งสวนที่ตำบลแม่โจ้ ตำบลสนทราย โดยมีเพื่อนทำงานอยู่ก่อนแล้ว โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. หยุดทุกวันอาทิตย์ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท และทำงานจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.12

รายที่ 5 เป็นหญิง อายุ 27 ปี เกิดที่เมืองปิ่น รัฐฉาน อพยพมาพร้อมบิดามารดา มาประเทศไทยตอนอายุ 7 ปี โดยจากเมืองปิ่น มายังอำเภอเวียงแหง แล้วเดินทางไปยังอุทยานแห่งชาติ ห้วยน้ำดัง อำเภอแม่แตง โดยบิดามารดาได้ทำงานที่นั่น 3 ปี แล้วบิดามารดาย้ายมาทำงานก่อสร้างในอำเภอเมืองเชียงใหม่อีก 2 ปี แล้วย้ายกลับไปยังอำเภอเวียงแหงอีกครั้ง ตัวอย่างรายนี้ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ จนอายุ 13 ปี จึงตัดสินใจมาหางานทำในอำเภอเมืองเชียงใหม่พร้อมบิดา เพราะอยากช่วยครอบครัวทำงานหาเงิน และที่อำเภอเวียงแหงไม่มีงาน ได้งานเป็นกรรมกรก่อสร้างทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 60 บาท ทำได้ 5 ปี เพื่อนชวนไปทำงานร้านอาหาร ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างเท่าเดิมแต่งานไม่หนักทำงานเป็นกรรมกร ทำงานที่นั่นได้ 4 เดือน นายจ้างอยากให้ทำงานเป็นแม่บ้านแต่ตัวอย่างรายนี้ไม่ชอบจึงลาออกและได้งานใหม่ที่จังหวัด

ลำพูน โดยไปทำงานเป็นแม่บ้านที่หอพัก ทำความสะอาดบ้านนายจ้างและดูแลผู้สูงอายุ โดยพักกับนายจ้าง ได้เงินเดือน 2,000 บาท ตัวอย่างรายนี้ทำงานได้ 2 เดือนก็ลาออกมาทำงานในร้านขายของในตลาดที่ลำพูน ได้เงินเดือน 2,000 บาท ทำงานอีก 2 เดือน ก็ลาออก เพราะต้องขายของพร้อมๆ ดูแลเลี้ยงบุตรของนายจ้าง งานหนักจึงทนไม่ไหว จากนั้นพี่ชายเพื่อนชวนไปทำงานร้านขายอาหารในตลาดในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยทำงานตั้งแต่ 07:00 – 20:00น. ทำได้ 7 ปีแล้ว ได้เงินเดือน 6,000 บาท ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.13

รายที่ 6 เป็นชาย อายุ 21 ปี เกิดที่เมืองป๋น รัฐฉาน อพยพพร้อมครอบครัวมาอำเภอฝางตอนอายุ 7 ปี โดยช่วงที่ยังเรียนหนังสือได้เริ่มทำงานที่อำเภอฝาง ตั้งแต่อายุ 12 ปี โดยไปช่วยงานบิดามารดา เป็นงานรับจ้างในภาคเกษตร ในสวนลิ้นจี่ ได้ค่าแรงวันละ 50 บาท หลังเรียนหนังสือจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ได้ปีกว่าที่อำเภอฝาง ไม่มีงานทำ มีคนรู้จักชวนให้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ เมื่ออายุ 15 ปีโดยทำงานเป็นช่างทำเฟอร์นิเจอร์เล็ก ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 2,000 บาท โดยพักที่โรงงาน ทำงานได้ 4 ปี เงินเดือนไม่ขึ้นจึงหนีนายจ้างเก่าเปลี่ยนงานไปอยู่โรงงานแพ้น้ำที่กรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 4,500 บาท โดยนายจ้างหาที่พักให้ ทำงานได้เพียง 3 เดือน นายจ้างเก่ารู้ข่าวจึงตามมาต่อว่านายจ้างใหม่ ตัวอย่างรายนี้จึงกลับบ้านที่อำเภอฝาง และได้งานที่ร้านอาหารในเมืองฝาง ทำงานตั้งแต่ 16:30 – 24:00น. ได้เงินเดือน 2,500 บาท ทำได้ 1 ปี หลังจากนั้นเพื่อนชวนให้มาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยงานแรกที่ทำคือ พนักงานขายผ้าห่มชุดเครื่องนอน ทำงานระหว่างเวลา 08:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 3,900 บาท ทำงานได้ 2 ปี จึงเปลี่ยนเป็นพนักงานในร้านสะดวกซื้อโดยทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ได้เงินเดือน 6,000 บาท พร้อมที่พัก หลังจากนั้นเพื่อนส่งข่าวว่ามีงานร้านอาหารที่อำเภอแม่ริมซึ่งให้เงินเดือนมากกว่า ตัวอย่างรายนี้จึงย้ายไปยังอำเภอแม่ริม ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ได้รายได้ชั่วโมงละ 25 บาท ทำงานได้ 1 ปี ต้องเปลี่ยนงาน เพราะกิจการไม่ดีและนายจ้างเริ่มไม่จ่ายค่าจ้าง หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงสมัครเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยซึ่งเพื่อนแนะนำข้อมูลให้ โดยทำงานตั้งแต่ 07:00 – 19:00น. ได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำงานได้ 7 เดือน หัวหน้างานในบริษัทนี้ลาออกมาเปิดบริษัทรักษาความปลอดภัยเอง และชวนตัวอย่างรายนี้ให้ลาออกมาทำงานด้วย โดยได้เงินเดือน 8,000 บาท ซึ่งยังทำอยู่จนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.16

รายที่ 7 เป็นหญิง อายุ 24 ปี เกิดที่เมืองน้ำจาง รัฐฉาน อพยพมาพร้อมครอบครัวมาอยู่ที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง ตอนอายุ 11 ปี และได้เรียนหนังสือที่นั่นจนจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 และเรียนการศึกษานอกโรงเรียนจนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ตอนอายุ 16 ปี ครูที่โรงเรียนแนะนำให้ไปสมัครเรียนภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ในเมืองเชียงใหม่ จึงอพยพมาและเรียนอยู่ 6 เดือน จนจบหลักสูตร หลังจากนั้นก็ได้งานทำกับองค์กรพัฒนาเอกชนแห่ง

หนึ่งโดยทำงานด้านสื่อวิทยุทุกอย่าง ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 5,000 บาท หลังจากนั้นครูที่อำเภอเวียงแหงให้ไปช่วยสอนหนังสือในโรงเรียนที่อำเภอเวียงแหงจึงอพยพกลับไป ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงานได้ 9 เดือน ได้รับทุนศึกษาต่อในระดับปริญญาตรีมหาวิทยาลัยแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ ตัวอย่างรายนี้จึงอพยพมาเพื่อการศึกษา พร้อมกันนั้นก็ทำงานเป็นลูกจ้างในร้านก๋วยเตี๋ยวทำงานตอนเย็นตั้งแต่ 17:00 – 23:00น. ได้เงินเดือน 3,000 บาท และยังทำงานปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีบัตรผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่าและมีเส้นทางเดินทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ในรูป 3.17

รายที่ 8 เป็นชาย อายุ 20 ปี เกิดที่เมืองป๋น รัฐฉาน อพยพมาพร้อมครอบครัวมาประเทศไทยตอนอายุ 3 ปี มาอยู่ที่อำเภอเวียงแหง และได้เรียนหนังสือ จนถึงชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจน จึงลาออกจากโรงเรียนแล้วอพยพมายังอำเภอเมืองเชียงใหม่ มาทำงานในร้านอาหารโดยเพื่อนแนะนำตอนอายุเพียง 13 ปี ทำงานตั้งแต่ 09:00 – 22:00น. โดยพักอยู่ที่ร้าน ได้รายได้วันละ 300 บาท ทำงานได้ 7 เดือนโดนตำรวจจับข้อหาแรงงานเด็ก และถูกส่งไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชน อยู่ 2 เดือนครึ่ง ทางบ้านมาประกันตัวออกไป จากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงไปทำงานในอำเภอสันทรายโดยไปทำงานกับน้ำ เป็นกรรมกรก่อสร้าง ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 290 บาท ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่จนปัจจุบันและทำมา 4 ปี แล้ว ตัวอย่างรายนี้ได้สัญชาติไทยแล้ว และมีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 3.19

3.6.2.2 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานมีจำนวน 15 ราย ซึ่งทั้งหมดเดินทางเองโดยไม่ต้องอาศัยนายหน้า ในจำนวนนี้มีอยู่ 12 รายที่เดินทางเองเพียงลำพัง ส่วนอีก 3 รายเดินทางไปกับคนรู้จักคือญาติ เพื่อน โดยตัวอย่างทั้ง 15 ราย จะมีเส้นทางอพยพโยกย้ายสัมพันธ์กับเมืองเชียงใหม่ทั้งสิ้น โดยสามารถแบ่งเป็น 3 กลุ่มคือ

- 1) กลุ่มตัวอย่างที่มีพื้นที่เริ่มต้นทำงานที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ แล้วไม่ได้อพยพโยกย้ายกลับมาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่
- 2) กลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานแล้วมาสิ้นสุดการอพยพโยกย้ายที่อำเภอเมืองเชียงใหม่
- 3) กลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานผ่านอำเภอเมืองเชียงใหม่แล้วอพยพโยกย้ายต่อ

โดยแต่ละกลุ่มตัวอย่างมีเส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายสรุปได้ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างที่มีพื้นที่เริ่มต้นทำงานที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ แล้วไม่ได้อพยพโยกย้ายกลับมาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่

ในลักษณะนี้มีตัวอย่างอยู่ 2 คน โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 เป็นชาย อายุ 23 ปี เกิดที่เมืองป๋น รัฐฉาน อพยพโยกย้ายมาประเทศไทย ที่อำเภอเวียงแหง ตอนอายุ 6 ปี แล้วอพยพมาเริ่มทำงานครั้งแรกในอำเภอเมืองเชียงใหม่ตอนอายุ 15 ปี โดยเป็นกรรมกรก่อสร้างได้ค่าแรงวันละ 150 บาท หลังจากทำงานได้เพียง 2 เดือน เพื่อนชวนไปทำงานก่อสร้างที่กรุงเทพฯ เป็นงานทำฝ้าเพดาน ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. โดยไม่มีวันหยุด ได้ค่าแรงวันละ 300 บาท ได้ 1 ปี ตัวอย่างรายนี้คิดถึงมารดาจึงกลับมาที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง โดยทำงานรับจ้างทั่วไป ได้ค่าแรงวันละ 80 บาท ทำงานได้ 2 ปี ตอนอายุ 19 ปี จึงตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ อีกครั้ง โดยเป็นช่างทาสี ได้ค่าแรงวันละ 400 บาท โดยทำอยู่ 3 ปี และอพยพโยกย้ายกลับไปอำเภอเวียงแหงอีกครั้ง เพื่อทำบัตรบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน ได้ทำงานรับจ้างทั่วไปอยู่ที่นั่นประมาณ 2 เดือน หลังจากนั้นได้อพยพโยกย้ายไปทำงานคอกแตงสวนที่ตำบลแม่โจ้ ตำบลสันทราย โดยมีเพื่อนทำงานอยู่ก่อนแล้ว โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. หยุดทุกวันอาทิตย์ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท และทำงานจนถึงปัจจุบัน โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

อำเภอเมืองเชียงใหม่ → กรุงเทพฯ → เปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → กรุงเทพฯ →
เปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → แม่โจ้ อำเภอสันทราย

รายที่ 2 เป็นชาย อายุ 20 ปี เกิดที่เมืองป๋น รัฐฉาน อพยพมาพร้อมครอบครัวมาประเทศไทยตอนอายุ 3 ปี มาอยู่ที่อำเภอเวียงแหง และได้เรียนหนังสือ จนถึงชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจน จึงลาออกจากโรงเรียนแล้วอพยพมายังอำเภอเมืองเชียงใหม่ มาทำงานในร้านอาหารโดยเพื่อนแนะนำตอนอายุเพียง 13 ปี ทำงานตั้งแต่ 09:00 – 22:00น. โดยพักอยู่ที่ร้าน ได้รายได้วันละ 300 บาท ทำงานได้ 7 เดือนโดนตำรวจจับข้อหาแรงงานเด็ก และถูกส่งไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชน อยู่ 2 เดือนครึ่ง ทางบ้านมาประกันตัวออกไป จากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงไปทำงานในอำเภอสันทรายโดยไปทำงานกับน้ำ เป็นกรรมกรก่อสร้าง ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 290 บาท ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่จนปัจจุบันและทำมา 4 ปี แล้ว ตัวอย่างรายนี้ได้สัญชาติไทยแล้ว โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานดังนี้

อำเภอเมืองเชียงใหม่ → แม่โจ้ อำเภอสันทราย

2) กลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานแล้วมาสิ้นสุดการ
อพยพโยกย้ายที่อำเภอเมืองเชียงใหม่

ในลักษณะนี้มีตัวอย่างอยู่ 5 ราย โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 เป็นหญิง อายุ 15 ปี เกิดที่เมืองลพบุรี รัฐฉาน อพยพมาประเทศไทยผ่านทางอำเภอปาย มายังอำเภอสะเมิง ตอนอายุ 11 ปี เริ่มทำงานครั้งแรกที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ตอนอายุ 14 ปี เป็นร้านอาหาร ทำงานตั้งแต่ 09:30 – 22:00น. ได้ค่าแรงวันละ 180 บาท ทำงานได้ 1 ปี จากนั้นได้ย้ายไปทำงานที่อำเภอแมริม เป็นผู้ช่วยที่โรงเรียนสอนทำอาหารไทย ซึ่งเป็นลูกสาวของนายจ้างบิดามารดา ซึ่งทางนายจ้างได้ทำใบอนุญาตทำงานให้ ทำให้ได้ไม่กี่เดือนที่ทำงานปิดกิจการ จึงไปช่วยบิดามารดา ทำงานในสวนกุหลาบที่อำเภอแม่แตงอยู่เกือบ 2 ปี แล้วย้ายไปทำงานกับบิดามารดาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยได้อยู่กับนายจ้างทั้งครอบครัว (3 คน) ตัวอย่างรายนี้ทำงานเป็นแม่บ้านได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท โดยที่นายจ้างอนุญาตให้สร้างบ้านในบริเวณบ้านได้ ซึ่งได้ทำงานจนถึงปัจจุบันนี้ ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานดังนี้

อำเภอสันทราย → อำเภอแมริม → อำเภอแม่แตง → อำเภอเมืองเชียงใหม่

รายที่ 2 เป็นหญิง อายุ 27 ปี เกิดที่เมืองปิ่น รัฐฉาน อพยพมาประเทศไทยยังอำเภอเวียงแหง ตอนอายุ 7 ขวบ เริ่มทำงานครั้งแรกที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 13 มาทำงานก่อสร้างได้ค่าแรงวันละ 60 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. โดยญาติที่ทำงานก่อสร้างอยู่แล้วชักชวนทำงานได้ 5 ปี ลาออกเพราะงานหนัก หลังจากนั้นเพื่อนชวนไปทำงานเป็นลูกจ้างร้านอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยทำงานตั้งแต่ 05:00 – 17:00น. ทำได้ 4 เดือน นายจ้างอยากให้ไปทำงานเป็นแม่บ้าน ตัวอย่างรายนี้ไม่อยากทำ และรายได้จะลดลงเพื่อนจึงชวนกันไปทำงานเป็นแม่บ้านหอพัก ดูแลคนชราที่จังหวัดลำพูน โดยพักอยู่กับนายจ้าง ทำได้ไม่กี่เดือน ก็ลาออกเนื่องจากได้เงินเดือนน้อยเพียงแค่ 2,000 บาท หลังจากนั้นจึงย้ายงาน เป็นลูกจ้างร้านขายของในตลาดที่อำเภอเมืองลำพูนซึ่งทำได้เพียงแค่ 2 เดือนก็ออกเพราะงานหนักมากต้องดูแลร้าน งานบ้าน และดูแลเด็กๆ ลูกนายจ้างด้วย จากนั้นพี่ชายเพื่อนช่วยหางานให้ที่ร้านขายอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยได้เงินเดือน 6,000 บาท (ปัจจุบัน) ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 20:00น. และทำมาได้ 7 ปี แล้วจนถึงปัจจุบันตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังนี้

อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอเมืองลำพูน → อำเภอเมืองเชียงใหม่

รายที่ 3 เป็นหญิง อายุ 18 ปี เกิดที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ย้ายตามบิดามารดามาอยู่ที่อำเภอสันกำแพงตอนอายุ 7 ปี และเริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี ที่จังหวัดลำพูน เป็นแคดดี้สนามกอล์ฟ โดยได้ค่าจ้างเป็นรอบๆ ละ 150 บาท ตัวอย่างรายนี้ทำงานอยู่ 2 ปี จึงลาออกเนื่องจากโดนจับเพราะไม่มีใบอนุญาตทำงานและได้รับค่าจ้างไม่ครบ จึงลาออกแล้วย้ายมาหางานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยมาหางานเอง ได้งานที่ร้านขายเครื่องดื่ม ทำงานตั้งแต่ 10:00 – 01:00น. โดยทำมาได้ 8 เดือนแล้วได้เงินเดือน 5,500 บาท (ปัจจุบัน) และนายจ้างช่วยทำใบอนุญาตทำงานโดยเสียค่าใช้จ่ายกันคนละครึ่ง ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานดังนี้

อำเภอเมืองลำพูน → อำเภอเมืองเชียงใหม่

รายที่ 4 เป็นหญิง อายุ 24 ปี เกิดที่เมืองน้ำจาง รัฐฉาน อพยพมาอยู่ที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง ตอนอายุ 11 ปี โดยเริ่มทำงานที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 16 ปี โดยทำงานกับองค์กรพัฒนาเอกชน ทำงานด้านสื่อวิทยุ โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,500 บาท ทำอยู่เกือบ 2 ปี หลังจากนั้นได้กลับบ้านที่อำเภอเวียงแหงเนื่องจากสุขภาพไม่ดี และได้ทำงานเป็นครูสอนหนังสือในโรงเรียนที่อำเภอเวียงแหง โดยทำงานระหว่างเวลา 08:30 – 10:00น. และ 13:00 – 15:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท โดยทำอยู่ 9 เดือน หลังจากนั้นได้รับทุนจาก Brackette Foundation ของประเทศสหรัฐอเมริกา ให้เรียนระดับปริญญาตรีได้เทอมละ 12,500 บาท ตัวอย่างรายนี้จึงเลือกเรียนที่จังหวัดเชียงใหม่ และทำงานหารายได้เพิ่มเติมที่ร้านอาหาร โดยมีรายได้เดือนละ 3,000 บาท โดยทำงานถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานดังนี้

อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่

รายที่ 5 เป็นหญิง อายุ 19 ปี เกิดที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนแล้วกลับไปบ้านหาด รัฐฉาน แล้วอพยพกลับมาที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนอีกครั้งตอนอายุ 2 ปี เริ่มทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ตอนอายุ 15 ปี โดยทำงานในร้านขายของเริ่มทำงานตั้งแต่ 06:00 – 15:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท ทำได้ 1 ปีลาออกเพราะนายจ้างไม่ขึ้นเงินเดือนให้ หลังจากนั้นเพื่อนชวนไปทำงานที่กรุงเทพฯ คืองานแม่บ้านและดูแลผู้สูงอายุ ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 21:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 6,000 บาท ทำได้ 8 เดือน จึงลาออกเพราะนายจ้างชอบบ่น หลังจากนั้นจึงย้ายกลับมาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่โดยเพื่อนช่วยหางานให้ ทำงานเป็นแม่บ้าน โดยทำงานระหว่าง 07:00 – 20:00น. นายจ้างเลี้ยงอาหาร 1 มื้อ

ได้รับค่าจ้างเดือนละ 6,000 บาท ซึ่งทำอยู่จนปัจจุบันนี้ ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานดังนี้

อำเภอเมืองเชียงใหม่ → กรุงเทพฯ → อำเภอเมืองเชียงใหม่

3) กลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานผ่านอำเภอเมืองเชียงใหม่แล้วอพยพโยกย้ายต่อ

ในลักษณะนี้มีตัวอย่างอยู่ 8 ราย ซึ่งยังสามารถแบ่งย่อยได้อีกเป็น 2 กลุ่มคือ

- (1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่ในที่สุดอพยพโยกย้ายกลับมาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่
- (2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่ในที่สุดอพยพโยกย้ายไปยังอำเภอข้างเคียงอำเภอเมืองเชียงใหม่

โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

(1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่ในที่สุดอพยพโยกย้ายกลับมาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ในลักษณะนี้มีตัวอย่างอยู่ 4 คน โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 เป็นชาย อายุ 19 ปี เกิดที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง เริ่มทำงานครั้งแรกที่ตำบลแม่ใจ อำเภอสันทราย ตอนอายุ 15 ปี โดยญาติแนะนำให้ข้อมูล เป็นงานในฟาร์มฝักสุ้นซ์ โดยทำงานตั้งแต่ 05:00 – 21:00น. ได้รับค่าจ้างเดือนละ 2,600 บาท พักอยู่กับนายจ้าง ทำอยู่ 4 เดือน ลาออก เนื่องจากเงินเดือนไม่พอใช้เพราะต้องส่งเงินกลับบ้านเดือนละ 1,000 – 2,000 บาท ซึ่งหลังจากนั้นย้ายงานไปเป็นลูกจ้างขายของในร้านในตลาดในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยทำงานระหว่าง 06:00 – 18:00น. ได้เงินเดือน 5,000 บาท โดยจ่ายค่าที่พักเอง ทำงานได้ประมาณ 8 เดือน จึงลาออกเพราะมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน หลังจากนั้นเปลี่ยนงานเป็นงานส่งสินค้าในตลาดแห่งเดิมในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยทำงานระหว่าง 07:00 – 12:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำได้เพียง 2 เดือน จึงลาออก เพราะรู้สึกไม่ปลอดภัย ต้องส่งของให้ถึงมือลูกค้าอย่างรวดเร็ว ต้องทำงานแข่งกับเวลา และเสี่ยงต่อการเกิดอุบัติเหตุ หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนงานไปเป็นลูกจ้างส่งของในร้านขายส่ง ทำงานระหว่างเวลา 08:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 4,800 บาท แต่ ณ ขณะนั้น (ปี พ.ศ. 2550) ดำรงในอำเภอเมืองเชียงใหม่เข้มงวดกวาดขันกวาดจับแรงงานต่างด้าว ตัวอย่างรายนี้จึงลาออกและกลับบ้านที่อำเภอเวียงแหง โดยมาเรียนการศึกษานอกโรงเรียนพร้อมกับทำงานส่งของที่ร้านขายวัสดุก่อสร้างที่บ้านเปียงหลวง ทำงานระหว่าง 07:00 – 18:00น. ทุกวันไม่มีวันหยุด ได้เงินเดือน

4,300 บาท หลังทำงานได้ประมาณ 2 เดือน นายจ้างให้มาเป็นผู้ช่วยทำหน้าที่ขายของหน้าร้าน โดยได้รับเงินเดือนเพิ่มขึ้นเป็น 4,800 บาท ซึ่งทำงานได้ปีกว่าตัวอย่างรายนี้ก็ลาออก เพราะมีคนรู้จักหางานให้อำเภอเมืองเชียงใหม่เป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย ทำงานกะกลางวันตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. หรือกะกลางคืนตั้งแต่ 18:00 – 06:00น. ไม่มีวันหยุด ได้เงินเดือน 5,000 บาท และยังทำจนถึงปัจจุบัน โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

ตำบลแม่ใจ อำเภอสันทราย → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → บ้านเปียงหลวง
อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่

รายที่ 2 เป็นหญิง อายุ 17 ปี เกิดที่เมืองลาล่า รัฐฉาน อพยพเข้ามาในประเทศไทย พร้อมมารดาและพี่ชาย ตอนอายุ 7 ปี โดยมารดาและพี่ชายทำงานอยู่ในสวนส้มที่อำเภอฝาง ตัวอย่างรายนี้ได้ช่วยดูแลเด็กๆ ลูกคนงานสวนส้มโดยได้รับค่าจ้างครั้งละ 20 บาท ซึ่งนับได้ว่าเป็นการทำงานครั้งแรก โดยอยู่ที่สวนส้มแห่งนี้ 3 ปี ก็อพยพโยกย้ายตามมารดาและพี่ชายไปอำเภอฮอด ช่วยมารดาทำงานในสวนลำไยอยู่ 1 ปี (เนื่องจากยังเล็ก จึงจำรายละเอียดส่วนนี้ไม่ได้) หลังจากนั้นไปทำงานเป็นลูกจ้างร้านขายของในตลาดฮอดอยู่ 2 เดือน แล้วกลับไปทำงานในสวนลำไยอีกครั้งหนึ่ง สรุปรอยู่ที่อำเภอฮอด 5 ปี จากนั้นได้ย้ายไปอยู่ที่อำเภอหางดง โดยนำชวนไปทำงานด้วยกันในโรงงานคัดแยกบรรจุ สตรอเบอร์รี่ ทำงานตั้งแต่ 07:30 – 02:00น. ได้ค่าแรงวันละ 250 บาท โดยทำงานได้ 1 ปี จึงลาออก เนื่องจากน้ำเต่งงาน แล้วย้ายไปทำงานในร้านขายเครื่องดื่มในอำเภอเมืองเชียงใหม่ที่พี่สะใภ้แนะนำ โดยทำงานระหว่าง 09:00 – 21:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 170 บาท ทำงานได้ 4 เดือน จึงลาออกเพื่อไปทำงานที่โรงงานสตรอเบอร์รี่ที่อำเภอหางดงอีกครั้ง เนื่องจากค่าแรงสูงกว่า ทำงานได้ประมาณ 4 เดือน จนสตรอเบอร์รี่หมด พี่ชายจึงหางานเป็นแม่บ้านในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ได้เงินเดือน 4,500 บาท พักอยู่กับนายจ้าง และยังทำอยู่ถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

อำเภอฝาง → อำเภอฮอด → อำเภอหางดง → อำเภอเมืองเชียงใหม่
→ อำเภอหางดง → อำเภอเมืองเชียงใหม่

รายที่ 3 เป็นชาย อายุ 21 ปี เกิดที่เมืองปิ่น รัฐฉาน อพยพพร้อมครอบครัวมาอำเภอฝางตอนอายุ 7 ปี โดยช่วงที่ยังเรียนหนังสือได้เริ่มทำงานที่อำเภอฝาง ตั้งแต่อายุ 12 ปี โดยไปช่วยงานบิดามารดา เป็นงานรับจ้างในภาคเกษตร ในสวนลิ้นจี่ ได้ค่าแรงวันละ 50 บาท หลังเรียน

หนังสือจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ได้ไปกว่าที่อำเภอฝาง ไม่มีงานทำ มีคนรู้จักชวนให้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ เมื่ออายุ 15 ปีโดยทำงานเป็นช่างทำเฟอร์นิเจอร์เหล็ก ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 2,000 บาท โดยพักที่โรงงาน ทำงานได้ 4 ปี เงินเดือนไม่ขึ้นจึงหนีนายจ้างเก่าเปลี่ยนงานไปอยู่โรงงานแพ้น้ำที่กรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 4,500 บาท โยนายจ้างใหม่ที่พักให้ ทำงานได้เพียง 3 เดือน นายจ้างเก่ารู้ข่าวจึงตามมาต่อนายจ้างใหม่ ตัวอย่างรายนี้จะกลับบ้านที่อำเภอฝาง และได้งานที่ร้านอาหารในเมืองฝาง ทำงานตั้งแต่ 16:30 – 24:00น. ได้เงินเดือน 2,500 บาท ทำได้ 1 ปี หลังจากนั้นเพื่อนชวนให้มาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยงานแรกที่ทำคือ พนักงานขายผ้าห่มชุดเครื่องนอน ทำงานระหว่างเวลา 08:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 3,900 บาท ทำงานได้ 2 ปี จึงเปลี่ยนเป็นพนักงานในร้านสะดวกซื้อโดยทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ได้เงินเดือน 6,000 บาท พร้อมที่พัก หลังจากนั้นเพื่อนส่งข่าวว่ามีงานร้านอาหารที่อำเภอแม่ริมซึ่งให้เงินเดือนมากกว่า ตัวอย่างรายนี้จะย้ายไปยังอำเภอแม่ริม ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ได้รายได้ชั่วโมงละ 25 บาท ทำงานได้ 1 ปี ต้องเปลี่ยนงาน เพราะกิจการไม่ดีและนายจ้างเริ่มไม่จ่ายค่าจ้าง หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้จะสมัครเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยซึ่งเพื่อนแนะนำ โดยทำงานตั้งแต่ 07:00 – 19:00น. ได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำงานได้ 7 เดือน หัวหน้างานในบริษัทนี้ลาออกมาเปิดบริษัทรักษาความปลอดภัยเอง และชวนตัวอย่างรายนี้ให้ลาออกมาทำงานด้วย โดยได้เงินเดือน 8,000 บาท ซึ่งยังทำอยู่จนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

อำเภอฝาง → กรุงเทพฯ → อำเภอฝาง → อำเภอเมืองเชียงใหม่
→ อำเภอแม่ริม → อำเภอเมืองเชียงใหม่

รายที่ 4 เป็นหญิง อายุ 23 ปี เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี เป็นลูกจ้างร้านขายเสื้อผ้าในตลาดอำเภอฝาง ทำงาน 07:00 – 18:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท และพักอยู่ที่บ้านนายจ้าง หลังจากทำงานได้ปีกว่าก็ลาออก เพราะได้ค่าจ้างน้อยทำให้มีเงินเก็บ หลังจากนั้นจึงตัดสินใจมาหางานในอำเภอเมืองเชียงใหม่พร้อมเพื่อน โดยได้ทำงานในร้านอาหารได้ค่าจ้างวันละ 60 บาท ทางร้านให้อาหารฟรี แต่ต้องหาที่พักเอง ทำงานทุกวันตั้งแต่ 10:00 – 22:00 น. ไม่มีวันหยุด ทำได้ 1 ปี จึงลาออกเพราะได้เงินเดือนน้อย หลังจากนั้นจึงได้งานร้านอาหารในตลาดในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยคนรู้จักฝากงานให้ ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 18:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท รวมอาหาร 2 มื้อ ไม่มีวันหยุด ตัวอย่างรายนี้ทำงานหลายปีจึงลาออกเพราะเจ้าของร้านชอบบ่นคุณค่าว่ากล่าว หลังจากนั้นจึงกลับบ้านที่อำเภอฝาง ไปทำงานในสวนส้ม (เก็บส้ม คายหน้าใส่ปุ๋ย) ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น.ได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท ทำงานได้หลายเดือนเพื่อเก็บเงินไว้

เป็นค่าเช่าหอพักในอำเภอเมืองเชียงใหม่ เพื่อหางานที่มีรายได้ที่ดีกว่า ตัวอย่างรายนี้ได้กลับมาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่อีกครั้ง โดยมาหางานเองและได้งานเป็นแม่บ้านในโรงแรมม่านรูดทำงานวันละ 12 ชั่วโมง กะกลางวันตั้งแต่ 07:00 – 19:00น. หรือกะกลางคืน 19:00 – 07:00น. 1 เดือนเปลี่ยนกะ ได้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท เป็นงานหนักและสกปรกมาก ทำงานได้ 5 ปี นายจ้างไม่เพิ่มเงินเดือนให้จึงลาออก และได้เห็นป้ายสมัครงานร้านขายเครื่องดื่มโดยทำงานตั้งแต่ 11:00 – 01:00น. ได้เงินเดือน 4,500 บาท และทำงานนี้จนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

อำเภอฝาง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอฝาง → อำเภอเมืองเชียงใหม่

(2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่ในที่สุดอพยพโยกย้ายไปยังอำเภอข้างเคียงอำเภอเมืองเชียงใหม่

ในลักษณะนี้มีตัวอย่างอยู่ 4 ราย โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 เป็นชาย อายุ 21 ปี เกิดที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง เริ่มทำงานตอนอายุ 16 ปี โดยที่พี่ชายหาให้เป็นงานก่อสร้าง ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าแรงวันละ 160 บาท และนายจ้างช่วยลงนามรับรองเพื่อขอใบอนุญาตทำงานให้ ทำงานได้ 1 ปี จึงลาออกเพราะงานก่อสร้างเป็นงานหนัก เหนื่อยและลำบาก ต้องแบกปูน ผสมปูน หางานอื่นทำดีกว่า มีงานอื่นๆ ให้ทำอีกมากมาย จากนั้นย้ายไปทำงานร้านอาหารที่อำเภอดอยสะเก็ด โดยเดินทางเอง ทำงานตั้งแต่ 10:00 – 24:00น. ได้เงินเดือน 3,000 บาท ทำได้เพียงเดือนเดียวก็ลาออก เพราะเงินเดือนไม่พอกับค่าใช้จ่าย งานร้านอาหารเป็นงานลำบากเพราะ “ต้องเดินเสิร์ฟ เก็บของ เก็บจาน เก็บโต๊ะ” หลังจากนั้นก็กลับมาทำงานก่อสร้างกับพี่ชายที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ เพราะรายได้ดีกว่า โดยได้รายได้วันละ 165 บาท ทำอยู่ประมาณ 1 เดือน พี่ชายของตัวอย่างรายนี้มาทำรับเหมาเอง ตัวอย่างรายนี้จึงมาช่วยพี่ชายทำงานช่าง และได้ค่าแรงวันละ 400 บาท แต่ทำอยู่ได้เพียง 3 เดือน พี่ชายเลิกกิจการรับเหมาจึงต้องย้ายไปหางานที่อื่น ซึ่งคนที่รู้จักแนะนำให้ไปเป็นงานก่อสร้างที่อำเภอสันทราย ได้ค่าแรงวันละ 230 บาท และทำงานจนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานดังนี้

อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอดอยสะเก็ด → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสันทราย

รายที่ 2 เป็นชายอายุ 21 ปี เกิดที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ แต่ไปเติบโตที่อำเภอเวียงแหง เริ่มทำงานที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 14 ปี โดยอาแนะนำให้มาทำงานที่ปั๊มน้ำมัน โดยได้ค่าจ้างประมาณวันละ 200 บาท ทำงานได้ 6 เดือนมีปัญหาต้องลาออก เพราะเงินของปั๊มน้ำมันหาย และถูกกล่าวหาว่าเป็นขโมย จึงย้ายงานไปอยู่ที่ร้านทำร่มที่อำเภอสันกำแพง ซึ่งญาติชวนไปทำ ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท พักอยู่กับนายจ้าง โดยทำอยู่ประมาณ 3 เดือน หลังจากนั้นคนรู้จักชวนไปทำงานที่ร้านอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท โดยนายจ้างหาที่พักรวมอาหารให้ ทำงานได้ไม่นานมีตำรวจมาตรวจค้นจึงโดนจับข้อหาแรงงานเด็ก เนื่องจากขณะนั้นตัวอย่างรายนี้อายุไม่ถึง 15 ปี ต้องไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชนเชียงใหม่ 3 เดือน หลังจากนั้นก็ได้มาทำงานที่สวนมะม่วงที่ตำบลสันผีเสื้อ อำเภอเมืองเชียงใหม่ ที่เพื่อนมารดาแนะนำ แต่ทำงานอยู่ได้ไม่นาน นายจ้างให้ออกเนื่องจากไม่มีใบอนุญาตทำงาน จึงต้องไปทำงานที่อื่น หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงไปทำงานในสวนส้มที่อำเภอแม่แตงที่มารดาทำงานอยู่ก่อนแล้ว โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าแรงวันละ 60 บาท ซึ่งทำได้ไม่นานได้ตัดสินใจลาออกเพราะรู้สึกทำงานหนักได้เงินเดือนน้อยและต้องเกี่ยวข้องกับสารเคมีมาก เปลี่ยนมาทำงานที่ปั๊มน้ำมันในอำเภอเมืองเชียงใหม่ที่เพื่อนทำงานอยู่และชักชวน ได้ค่าแรงวันละ 150 บาท ทำงานได้ไม่นานก็เปลี่ยนเป็นลูกจ้างบริษัทรับตัดหญ้าที่อำเภอสันทรายโดยที่มาทำงานพร้อมกับบิดาและมารดาได้ค่าแรงวันละ 120 บาท ซึ่งเป็น “งานหนัก เงินออกช้า ค่าจ้างน้อย” โดยทำได้ไม่ถึงปี ก็มีคนที่ทำงานที่บริษัทรับจ้างตัดหญ้าเก่าลาออกไปเปิดบริษัทเอง และชวนตัวอย่างรายนี้ไปด้วย โดยได้ค่าแรงวันละ 150 บาท ได้หยุดวันอาทิตย์ 1 วัน ทำได้ 2 ปีจึงลาออก เพราะเกิดอุบัติเหตุจากการตัดหญ้าจนได้รับบาดเจ็บ ซึ่งนายจ้างไม่ยอมจ่ายค่ารักษาพยาบาล มารดาจึงให้ลาออก และออกมารับเหมาตัดหญ้าเอง โดยมารดาที่ทำงานเป็นแม่บ้านช่วยประชาสัมพันธ์ให้จมนมีผู้ใช้บริการเป็นจำนวนมาก และดำเนินการมาจนถึงปัจจุบัน มีรายได้เดือนละ 40,000 บาท และมีลูกจ้างช่วยงานอีก 5 คน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสันกำแพง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอแม่แตง
→ อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสันทราย

รายที่ 3 เป็นหญิง อายุ 21 ปี เกิดที่เมืองล่ายคำ รัฐฉาน อพยพพร้อมบิดามารดามายังจังหวัดแม่ฮ่องสอนตอนอายุ 2 ปี จากนั้นอพยพกลับไปเมืองล่ายคำ และกลับมาประเทศไทยอีกครั้งโดยผ่านทาง อำเภอเชียงดาว มายังอำเภอแม่แตง อพยพตามบิดามารดาไปยังอำเภอแม่ออน อำเภอเมืองเชียงใหม่ และไปที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานที่

อำเภอสันกำแพงเป็นงานก่อสร้างโดยพี่ชายและพี่สะใภ้ชวนมาทำงานด้วยกัน ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าแรงวันละ 130 บาท ทำได้ 7 เดือน จึงย้ายมาทำงานที่ร้านอาหารในอำเภอเมือง เชียงใหม่ โดยสามีชวนมาทำงานด้วยกันโดยตัวอย่างรายนี้เสิร์ฟอาหารและร้องเพลงด้วย ทำงาน ตั้งแต่ 12:00 – 01:00น. ได้เงินเดือน 2,500 บาท พักอยู่ที่ร้าน ทำงานได้ 2 ปี จึงลาออกเพราะมีบุตร และเลี้ยงลูกอยู่ 6 เดือน จึงกลับมาทำงานอีกเป็นร้านเกมส์ ทำงานระหว่างเวลา 08:00 – 22:00น. ได้ ค่าแรงเดือนละ 2,000 บาท ทำได้ 1 ปี เจ้าของร้านให้ออกเนื่องจากต้องการลดค่าใช้จ่ายของร้าน จากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงย้ายไปทำงานร้านถ่ายเอกสารโดยเดินทางเอง โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 19:00น. ได้เงินเดือน 3,500 บาท แต่ต้องทำงานถ่ายเอกสาร ทำงานบ้าน ทำอาหารด้วย ตัวอย่างราย นี้ทำงานได้ 3 เดือน จึงลาออก เพราะว่างานหนักและไม่อยากทำงานเป็นแม่บ้าน ต่อมาตัวอย่างรายนี้ จึงไปทำงานขายของที่ร้านขายเสื้อน้ำมัน ผ้าม่าน ในตลาดของเมืองเชียงใหม่ โดยเห็นประกาศรับ สมัครงานจึงไปสมัคร ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 18:00น. ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำได้ 2 เดือน จึง ลาออกเพราะงานหนัก ได้เงินเดือนน้อย ไม่พอค่าใช้จ่าย หลังจากนั้นจึงย้ายไปทำงานที่อำเภอสัน ทวาย เป็นแม่บ้าน โดยมีคนรู้จักแนะนำให้ โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. หยุดทุกวันอาทิตย์ และวันหยุดนักขัตฤกษ์ ได้เงินเดือน 5,200 บาท ทำได้ 2 ปี จึงลาออกเนื่องจากเบื่องานแม่บ้าน จากนั้นจึงหางานเองและได้งานในโรงงานบรรจุหีบห่อในอำเภอแม่ริม โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. หยุดวันอาทิตย์ ได้เงินเดือน 4,000 บาท และทำงานมาจนปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทาง อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

อำเภอสันกำแพง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสันทราย → อำเภอแม่ริม

รายที่ 4 เป็นชาย อายุ 25 ปี เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 13 ปี ที่โรงงานซาอบแห้งที่อำเภอฝาง ซึ่งย้ายทำงานอยู่ ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 23:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 75 บาท นายจ้างเลี้ยงข้าววันละ 3 มื้อ ทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด ทำงานได้ 2 ปี จึงลาออกเพราะคิดว่า ตนเองโตแล้ว และญาติชวนไปทำงานก่อสร้างที่จังหวัดปทุมธานี ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ ค่าจ้างวันละ 80 บาท ทำได้ 6 เดือน งานหมด จึงย้ายมาอยู่กับญาติที่อำเภอเชียงดาว หลังจากนั้นจึง โทรศัพท์ติดต่อเพื่อนที่กรุงเทพฯ ให้หางานให้ ได้งานเป็นช่างทาสี ทำงานตั้งแต่เวลา 08:00 – 17:00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 105 บาท รวมค่าที่พักและอาหาร ทำงานได้ 3 เดือน โคนตำรวจมาตรวจค้น ต้อง เสียค่าปรับ 200 บาท หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนงานไปเป็นช่างทาสีในโรงงานเฟอร์นิเจอร์ ซึ่งเจ้าของ โรงงานเป็นคนเหนียวกันและรู้จักกันโดยบังเอิญจึงชวนมาทำงานด้วย โดยทำงานตั้งแต่ 07:00 – 16:30น. ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท รวมที่พัก ทำได้ 1 ปี จึงลาออกเพราะเพื่อนร่วมงานเอาเปรียบเรื่อง

งานจึงลาออก แล้วกลับมาอยู่ที่บ้านที่อำเภอฝาง และทำงานรับจ้างทั่วไป อาทิเช่น ตัดแต่งกิ่งลำไย ทำงานตั้งแต่ 09:00 – 16:00น. ได้ค่าแรงวันละ 85 บาท ทำงานได้ 1 ปี คนรู้จักที่อำเภอฝางพาไปทำงานที่กรุงเทพฯ ด้วย เป็นโรงงานหินขัด ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 185 บาท หยุดทุกวันอาทิตย์ ทำงานได้เพียงเดือนเดียว นายจ้างให้ลาออกโดยไม่ให้เหตุผล จากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงไปหาเพื่อนที่บางแสน จังหวัดชลบุรี จึงได้งานเป็นช่างทาสี ทำงานตั้งแต่เวลา 08:00 – 17:00น. ทำงานทุกวัน ไม่มีวันหยุดได้ค่าแรงวันละ 180 บาท ทำงานได้ 3 เดือน นายจ้างย้ายตัวอย่างรายนี้ไปทำงานที่จังหวัดนครราชสีมา ทำงานได้ 1 เดือน นายจ้างจึงให้ย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ ทำงานได้เดือนครึ่ง นายจ้างจะย้ายให้ไปทำงานที่อื่นอีก ตัวอย่างรายนี้ไม่อยากทำงานแล้วจึงกลับบ้านที่อำเภอฝาง อยู่ได้ 1 เดือน ก็มาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่เอง ได้งานก่อสร้าง ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 135 บาท ทำงานได้ 6 เดือนกว่า จนทำงานช่างเป็นจึงลาออกหางานอื่นที่ได้ค่าจ้างมากกว่า และได้งานที่อำเภอสารภี เป็นงานก่อสร้างไปพร้อมกับเพื่อน ได้ค่าจ้างวันละ 145 บาท ทำได้ 4 เดือน ได้ย้ายมาทำงานก่อสร้างที่เห็นประกาศรับสมัครงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท ทำได้เพียงเดือนเดียวต้องลาออก เพราะเจ้าหน้าที่กดดันแรงงานจึงออกไปช่วยทำสวนลิ้นจี่ของญาติภรรยา ที่อำเภอแม่แตง ได้ค่าแรงวันละ 120 บาท อยู่ได้ 3 เดือน ก็ย้ายมาทำงานก่อสร้างในอำเภอเมืองเชียงใหม่ นายจ้างเป็นน้ำของภรรยา ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำได้ 6 เดือนก็ย้ายสถานที่ก่อสร้างไปที่อำเภอสันทรายซึ่งทำงานทุกวันนี้ ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานดังนี้

อำเภอฝาง → จังหวัดปทุมธานี → อำเภอเชียงดาว → กรุงเทพฯ → อำเภอฝาง →
 กรุงเทพฯ → ชลบุรี → นครราชสีมา → กรุงเทพฯ → อำเภอฝาง →
 อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสารภี → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอแม่แตง →
 อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสันทราย

3.6.2.3 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 ราย ในพื้นที่จังหวัดเชียงใหม่มีอยู่ 15 รายที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เหลืออีก 5 ราย ยังไม่มีการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานในปัจจุบัน แต่อาจมีการอพยพโยกย้ายเกิดขึ้นในอนาคตได้ โดยทั้งหมด 15 รายนี้จะมีความสัมพันธ์กับอำเภอเมืองเชียงใหม่ กล่าวคือมีอยู่ 7 รายที่มีจุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ และที่เหลืออีก 8 ราย มีจุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่พื้นที่อื่น แต่ก็ได้มีการอพยพโยกย้ายผ่านอำเภอเมืองเชียงใหม่ด้วย

โดยที่ลักษณะส่วนบุคคลอาจมีส่วนทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานได้ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้คือ (ตาราง 3.18)

ตาราง 3.18 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างใน จังหวัดเชียงใหม่

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
เพศ	
ชาย	7
หญิง	8
อายุ	
<15	3
15-20	12
สถานภาพ	
โสด	15
แต่งงาน	-
ศาสนา	
พุทธ	14
คริสต์	1
ภูมิลำเนา	
ไทย	7
พม่า	8
ชาติพันธุ์	
ไทใหญ่	14
ลาหู่	1
การศึกษา	
เรียนหนังสือ	12
ไม่ได้เรียนหนังสือ	3

ตาราง 3.18 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
อาชีพ	
รับจ้าง	7
ก่อสร้าง	4
โรงงาน	2
เกษตร	2
รายได้ต่อวัน (บาท)	
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50	3
51-100	3
101-150	6
151-200	2
201-250	-
251-300	1
สถานะบุคคล	
มีใบอนุญาตทำงาน	3
ไม่มีใบอนุญาตทำงาน	12
ความสามารถในการพูดภาษาไทย	
พูดภาษาไทยได้	15
พูดภาษาไทยไม่ได้	-

เพศ โดยทั่วไปแล้วเพศชายมีแนวโน้มที่จะมีการอพยพเคลื่อนที่โยกย้ายมากกว่า เพศหญิงทั้งนี้เพื่อโอกาสชีวิตที่ดีกว่า ขณะที่เพศหญิงมักต้องการอยู่ใกล้ชิดกับครอบครัวมากกว่า ในกลุ่มตัวอย่าง 15 รายของจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานประกอบด้วย เพศชาย 7 ราย และเพศหญิง 8 ราย ซึ่งทั้งหมดมีการอพยพโยกย้ายด้วยความสมัครใจ โดยมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกันคือ เพื่อหางานทำจะได้มีรายได้ช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว

อายุ ในกลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจำนวน 15 รายนี้ เริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 7 – 16 ปี ซึ่งนับได้ว่าเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่อายุน้อย และกลุ่มนี้ยังมีการอพยพโยกย้ายไปทำงานพื้นที่อื่นตอนอายุ 12 – 17 ปี โดยส่วนใหญ่ย้ายงานตอนอายุระหว่าง 15 – 20 ปี โดยมีอยู่ 12 ราย อีก 3 รายย้ายงานตอนอายุน้อยกว่า 15 ปี

สถานภาพ สถานภาพโสดหรือสมรสเป็นส่วนประกอบประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้าย ในกลุ่มตัวอย่าง 15 รายนี้มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานตอนยังเป็นโสดทั้งหมด ซึ่งสถานภาพปัจจุบันใน 15 รายนี้ประกอบไปด้วย คนโสด 7 ราย และคนแต่งงานแล้ว 8 ราย

ศาสนา ในกลุ่มตัวอย่าง 15 ราย ของจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการอพยพโยกย้ายประกอบไปด้วยคนนับถือศาสนาพุทธ 14 ราย และศาสนาคริสต์ 1 ราย ซึ่งศาสนาไม่น่าจะเป็นองค์ประกอบหลักที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้าย แต่หากการมีศาสนาเดียวกัน รู้จักกัน ทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน และทำให้เกิดการชักชวนให้มีการอพยพโยกย้ายได้

ภูมิลำเนา ในกลุ่มตัวอย่าง 15 รายนี้เกิดที่ประเทศไทย 7 ราย และที่พม่า 8 ราย ทั้งหมดนี้สามารถพูดภาษาไทยได้ ซึ่งการเกิดในประเทศไทยหรืออพยพมาจากพม่าตั้งแต่ยังเด็ก ทำให้ตัวอย่างเหล่านี้ได้ใช้ชีวิตในประเทศไทยช่วงหนึ่ง ซึ่งทำให้มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนหรือเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศไทยและพูดภาษาไทยได้ทำให้กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้สามารถตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปหาโอกาสที่ดีกว่าได้

ชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์เป็นองค์ประกอบหลักในการตัดสินใจอพยพโยกย้าย กลุ่มตัวอย่าง 15 รายที่มีการอพยพโยกย้ายนี้ 14 ราย เป็นไทใหญ่ อีก 1 รายเป็นลาหู่ แต่ก็มีภรรยาเป็นชาวไทใหญ่ การที่มีชาติพันธุ์เดียวกันทำให้เกิดการ “ชักชวน” หรือ “ให้ข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับงาน ในพื้นที่อื่นๆ โดยญาติ เพื่อน หรือ “คนรู้จัก” ซึ่งทั้ง 15 รายนี้อพยพโยกย้ายโดยได้รับข้อมูล ข่าวสาร หรือชักชวนจากคนรู้จักทั้งสิ้น

การศึกษา ในกลุ่มตัวอย่าง 15 รายในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการอพยพโยกย้ายนั้น มีอยู่ 3 รายที่ไม่มีโอกาสเรียนหนังสือ ส่วนอีก 12 ราย มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ในระบบการศึกษาของไทย โดยระดับต่ำสุดคือ จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 และระดับสูงสุดคือ กำลังศึกษาปริญญาตรี ในจำนวนนี้มีอยู่ 5 ราย ที่ตั้งใจเลิกเรียนเพื่อทำงาน โดยมี 3 ราย จบการศึกษาชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 มี 1 ราย จบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ส่วนที่เหลืออีก 1 ราย กำลังเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ก็เลิกเรียน เนื่องจากให้เหตุผลว่า “ไม่ได้อะไรจากการเรียนหนังสือ อยากทำงานมากกว่า”

กลุ่มตัวอย่างอีก 6 รายนั้นไม่ได้ตั้งใจที่จะเลิกเรียน แต่จำเป็นต้องหยุดเรียน เนื่องจากครอบครัวยากจน ทางบ้านส่งเรียนไม่ได้ ต้องมาช่วยครอบครัวทำงาน โดยมีรายหนึ่งที่ยังเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 และได้ทุนเรียนต่อถึงชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 แต่ต้องสละสิทธิ์ เนื่องจากครอบครัวยากจน ต้องออกมาทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ส่วนตัวอย่างอีกรายเรียนจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 3 บิดามารดาอยากให้เรียนต่อ แต่ตัดสินใจเลิกเรียนเพื่อทำงานหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว เนื่องจากมีพี่สาวทำงานเพียงคนเดียวเพื่อเลี้ยงสมาชิกครอบครัวถึง 6 คน ส่วนตัวอย่างอีกรายจบการศึกษาชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ออกจากโรงเรียนเพื่อให้น้องเรียนและตนเองทำงานหารายได้ช่วยเหลือครอบครัวเพราะบิดาป่วย

ในกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่มีอยู่เพียงรายเดียวที่บิดามารดาให้ออกจากโรงเรียนหลังเรียนจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 เพื่อออกมาทำงาน เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างที่ได้มีโอกาสเรียนหนังสือ ส่วนใหญ่จะเริ่มทำงานหลังจากเรียนจบชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 นอกจากนี้แล้วยังมีตัวอย่างอยู่ 2 ราย ที่อยากเรียนต่อเพราะคาดหวังว่าหากเรียนสูงขึ้นจะทำให้มีโอกาสได้งานที่ดีขึ้น

การประกอบอาชีพและรายได้ อาชีพและรายได้เป็นปัจจัยหลักทางเศรษฐกิจที่สัมพันธ์โดยตรงกับการอพยพโยกย้าย เพราะหากว่าอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบันเป็นอาชีพที่เสี่ยงอันตราย สกปรก ค่าต่ำ รายได้น้อย ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ก็มีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนงานซึ่งอาจทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายได้ ขณะเดียวกันการได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้างที่น้อยไม่เพียงพอต่อการยังชีพและใช้จ่ายในครอบครัว หรือในบางครั้งก็ถูกโกงไม่ได้รับค่าจ้าง หรือได้ไม่ครบก็จะทำให้มีการเปลี่ยนงานและเกิดการอพยพโยกย้ายได้เช่นกัน ซึ่งจังหวัดเชียงใหม่เป็นจังหวัดใหญ่ ศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภาคเหนือตอนบนจึงมีความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมากซึ่งเอื้อให้ทายาทรุ่นที่ 2 นี้สามารถย้ายเปลี่ยนงานได้

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานจำนวน 15 รายนั้น ประกอบอาชีพรับจ้าง 7 ราย (โดยประกอบไปด้วย ลูกจ้างขายสินค้า 2 ราย ร้านอาหาร 2 ราย องค์กร 1 ราย ฟาร์มสุ่นัข 1 ราย แคคตัสนามกอล์ฟ 1 ราย) ก่อสร้าง 4 ราย เกษตร 2 ราย และโรงงาน 2 ราย

กลุ่มตัวอย่าง 15 รายนี้มีรายได้สูงสุดวันละ 300 บาท โดยเป็นเด็กเสิร์ฟในร้านอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเงินรายได้นี้มาจากค่าแรงรายวันรวมกับค่าทิปที่ได้จากลูกค้า ส่วนรายได้ต่ำสุดคือ วันละ 50 บาท ซึ่งจะเป็นงานลูกจ้างในภาคเกษตร ในกลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานจำนวน 15 รายนี้ ก่อนอพยพโยกย้ายส่วนใหญ่ (จำนวน 6 ราย) มีรายได้วันละ 101 – 150 บาท อีก 6 รายมีรายได้ระหว่าง 50 – 100 บาท 2 รายมีรายได้ระหว่าง 151

– 200 บาท และมีเพียงรายเดียวที่มีรายได้สูงถึงวันละ 300 บาท (ตาราง 3.19) ซึ่งการที่มีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายก็เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานเพื่อไปยังพื้นที่ที่มีโอกาสในการหางานที่มีรายได้ดีกว่า มีแหล่งงานที่มีโอกาสได้รับค่าจ้างค่าตอบแทนที่ดีกว่าเดิม ดังตัวอย่างรายหนึ่งที่เป็นชายเริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 15 ปี ในฟาร์มฝึกสุนัขที่ตำบลแม่โจ้ อำเภอสันทราย โดยได้รับเงินค่าจ้างเดือนละ 2,600 บาท แม้ว่าจะพักอยู่กับนายจ้าง แต่เนื่องจากต้องส่งเงินกลับบ้านที่อำเภอเวียงแหง เดือนละ 1,000 – 2,000 บาท จึงทำให้เงินไม่พอใช้จึงลาออก

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานก่อสร้างในอำเภอเมืองเชียงใหม่ตอนอายุ 16 ปี ได้ค่าแรงวันละ 160 บาท พักอยู่กับพี่ชายและมีนายจ้างลงนามรับรองเพื่อขอใบอนุญาตทำงานให้ แต่ทำงานได้ 1 ปี ก็ลาออก เพราะงานก่อสร้างเป็นงานกรรมกร งานหนัก เหนื่อยและลำบาก เพราะจะต้องแบกปูน ผสมปูน ตอนนั้นยังเด็กอยู่ คิดว่าไปหางานอื่นทำดีกว่า มีงานอื่นอีกมากมาย นอกจากงานก่อสร้าง

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เริ่มทำงานก่อสร้างที่อำเภอสันกำแพง ตอนอายุ 15 ปี ได้ค่าแรงวันละ 130 บาท ทำได้ 7 เดือน จึงลาออกมาทำงานที่ร้านอาหาร เพราะงานก่อสร้างเป็นงานหนัก

ตาราง 3.19 รายได้รายวันของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการอพยพโยกย้าย

รายได้ต่อวัน (บาท)	จำนวน
50-100	2
101-150	4
151-200	5
201-250	2
251-300	1
>300	1
รวม	15

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานก่อสร้างที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 15 ปี ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานเป็นกรรมกรยกของทั่วไป ทำงานได้ 2 เดือน เพราะเพื่อนติดต่อมาชวนไปทำงานทำฝ้ายเพดานที่กรุงเทพฯ โดยได้ค่าจ้างวันละ 250 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เริ่มทำงานก่อสร้างที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 15 ปี เป็นกรรมกรทั่วไปได้ค่าแรงวันละ 60 บาท ทำงานอยู่ 5 ปี เพื่อนชวนให้ไปทำงานร้านอาหาร จึงไปกับเพื่อนเพราะ “งานก่อสร้างเป็นงานที่หนัก”

ตัวอย่างอีกรายเป็นชายเริ่มทำงานรับจ้างในภาคเกษตร คือ ทำงานเก็บลื่นจี ดัดกิ่งในสวนลื่นจี ที่อำเภอฝาง ตอนอายุ 12 ปี ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำงานอยู่ ประมาณ 2 ปี มีคนรู้จักชวนให้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จึงตัดสินใจไปเพราะที่อำเภอฝางไม่มีงาน และคิดว่ากรุงเทพฯ เป็นเมืองใหญ่จึงอยากจะไปลองดู ตอนนั้นไม่รู้ว่าจะต้องทำงานอะไร แต่คิดว่างานอะไรก็ทำได้หมด ไม่อยากทำงานในสวนในไร่อีกแล้วเพราะ “เอาไว้ทำตอนแก่ก็ได้”

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เริ่มทำงานเป็นลูกจ้างร้านขายของในร้านขายเสื้อผ้าในอำเภอฝาง ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาทและพักอยู่กับนายจ้าง หลังทำงานได้ปีกว่าก็ลาออกเพราะ “ได้ค่าจ้างน้อย ทำให้ไม่มีเงินเก็บเลย” คิดจะไปทำงานที่เชียงใหม่เพื่อว่าจะได้มีเงินเก็บ”

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงเริ่มทำงานร้านขายของฝากในอำเภอเมืองเชียงใหม่ตอนอายุ 15 ปี ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท หลังทำงานได้ 1 ปี ก็ไปทำงานกรุงเทพฯ เพราะ “นายจ้างไม่ขึ้นค่าจ้างให้ ตัดสินใจไปทำงานที่กรุงเทพฯ ทั้งๆ ที่ไม่รู้ว่าจะได้ทำงานอะไร เพราะเพื่อนหางานไว้ให้ คิดแต่เพียงว่า “น่าจะได้ค่าแรงมากกว่าที่เชียงใหม่”

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานในโรงงานอบชาแห้ง ที่อำเภอฝางตอนอายุ 13 ปี ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท ทำงานได้ 2 ปี จึงลาออก “นายจ้างหักค่าแรงโดยไม่บอกล่วงหน้า ต้องทำงานหนักทำงานตั้งแต่ 6 โมงเช้าถึง 5 โมง ทุกวันไม่มีวันหยุด ถ้าหยุดงานจะโดนหักเงินในมัดต่อไปครึ่งนึง รายได้ไม่พอใช้และคิดว่าตัวเองโตแล้วเลยอยากจะลาออกจากงาน”

สถานะบุคคล การมีใบอนุญาตทำงานหรือบัตรอื่นๆ จะมีส่วนทำให้กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ตัดสินใจอพยพโยกย้ายออกนอกพื้นที่เพราะจะทำให้รู้สึกมั่นคง ปลอดภัย ไม่ต้องกลัวถูกตำรวจจับ สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข ในทางตรงกันข้ามการที่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน รวมถึงบัตรอื่นๆ จะทำให้รู้สึกหวาดหวั่นได้ยาก เสี่ยงต่อการถูกตำรวจจับ ไปไหนมาไหนก็ต้องระวังในกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ก่อนที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานจำนวน 15 รายนี้ ประกอบด้วยบุคคลที่มีสัญชาติไทย 2 คน และมีใบอนุญาตทำงานอีก 1 คน ซึ่งตัวอย่างทั้ง 3 รายนี้ สามารถทำงานได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ส่วนที่เหลืออีก 12 รายนั้นประกอบไปด้วยตัวอย่างที่มีบัตรชุมชนบนพื้นที่สูง (บัตรเขียวขอบแดง) 3 ราย บัตรบุคคลบนพื้นที่สูง (บัตรสี

ฟ้า) 2 ราย บัตรผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า (บัตรสีส้ม) 3 ราย บัตรบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน 1 ราย และไม่มีใบอนุญาตทำงานอีก 3 ราย (ตาราง 3.20) ซึ่งแรงงานต่างด้าวในประเทศไทยที่ถือบัตรหลากหลายประเภทที่ไม่ใช่ใบอนุญาตทำงานนั้นมักจะเข้าใจไปว่าตนสามารถทำงานได้โดยถูกต้องตามกฎหมายซึ่งเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและทำให้มีการอพยพโยกย้ายและถูกเจ้าหน้าที่จับกุม ซึ่งในกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้มีอยู่ 4 รายที่เคยโดนจับเนื่องมาจากไม่มีใบอนุญาตทำงาน โดยที่รายหนึ่งเป็นชายโดนเจ้าหน้าที่ตำรวจจับตอนทำงานที่ร้านอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 15 ปี และถูกส่งไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชนเชียงใหม่ 3 เดือน ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงโดนเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจับตอนทำงานเป็นแคดดี้ในสนามกอล์ฟที่ลำพูนอายุ 16 ปี ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงโดนตำรวจรถไฟจับตอนเดินทางไปเยี่ยมพี่สาวที่จังหวัดภูเก็ต ซึ่งตัวอย่างรายนี้ในขณะนั้นมีแค่บัตรชุมชนบนพื้นที่สูง (บัตรสีเขียวขอบแดง) และไม่ได้ทำหนังสือเดินทางออกนอกพื้นที่ จึงต้องไปอยู่ในห้องขัง 2 วัน และต้องเสียค่าปรับ 1,000 บาท ส่วนตัวอย่างรายสุดท้ายเป็นชายโดนจับขณะทำงานในร้านอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ตอนอายุ 13 ปี โดนเจ้าหน้าที่ตำรวจจับขอหาแรงงานเด็กและถูกส่งตัวไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชนถึง 2 เดือนครึ่ง ทางบ้านจึงมาประกันตัวออกไป

ดังนั้นสถานะบุคคลเป็นอีกปัจจัยที่มีส่วนทำให้กลุ่มตัวอย่างนำมาใช้ในการพิจารณาตัดสินใจอพยพโยกย้าย

ตาราง 3.20 สถานะบุคคลของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่เริ่มต้นทำงาน

สถานบุคคล	จำนวน (คน)
สัญชาติไทย	2
ใบอนุญาตทำงาน	1
บัตรชุมชนบนพื้นที่สูง (บัตรเขียวขอบแดง)	3
บัตรบุคคลบนพื้นที่สูง (บัตรสีฟ้า)	2
บัตรผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า (บัตรสีส้ม)	3
บัตรบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน	1
ไม่มีใบอนุญาตทำงาน	3
รวม	15

ความสามารถในการพูดภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานจำนวน 15 รายนั้น พูดภาษาไทยได้ทั้งหมดเป็นเพราะ ได้เรียนในระบบการศึกษาของไทย และอาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน ซึ่งการที่พูดภาษาไทยได้เป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่น ดังเช่น ตัวอย่างรายหนึ่งที่เดินทางจากอำเภอฝางไปทำงานที่กรุงเทพฯ ตอนอายุ 16 ปี ซึ่งระหว่างทางเจอ คำนตรวจ เจ้าหน้าที่ได้สอบถาม ตัวอย่างรายนี้ตอบว่าอายุยังไม่ถึงเกณฑ์ทำบัตรประชาชนจึงไม่มี บัตร โดยทางเจ้าหน้าที่สังเกตว่าพูดภาษาไทยได้ชัดเลยอนุญาตให้ผ่านได้ ตัวอย่างรายนี้ทำงานที่ กรุงเทพฯ 4 ปี และเดินทางกลับอำเภอฝาง ซึ่งระหว่างทางก็เจอ คำนตรวจอีก ตัวอย่างรายนี้จึงตอบ เจ้าหน้าที่ว่า ลืมเอาบัตรประชาชนมา เพราะจะรีบกลับบ้านที่อำเภอฝางเพื่อทำธุระ เจ้าหน้าที่เห็นว่า พูดภาษาไทยได้ชัดจึงปล่อยให้ผ่านมาได้

3.6.3 ปลายทาง

3.6.3.1 ปัจจัยที่ดึงดูดให้กลับมาที่จังหวัดเชียงใหม่

ปัจจัยดึงดูดให้มีการอพยพโยกย้ายกลับมาที่จังหวัดเชียงใหม่มีอยู่ 3 ปัจจัยคือ ปัจจัย ทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1) **ปัจจัยทางเศรษฐกิจ** ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยผลักดันให้ ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานครั้งแรกและดึงดูดให้มายังเชียงใหม่โดย ทั้งหมดนั้นได้เดินทางอพยพโยกย้ายด้วยความสมัครใจและตัดสินใจด้วยตนเอง ทั้งนี้ด้วยความ คาดหวังว่าจะได้รับรายได้ที่ดีกว่าเดิม ความเป็นอยู่ที่ดีกว่า แสวงหาชีวิตที่ดีกว่า งานที่ดีกว่า และ ชีวิตที่ดีกว่าเดิม

2) **ปัจจัยทางสังคม** ความทันสมัยและความน่าสนใจของเมืองใหญ่ โดยเฉพาะ กรุงเทพฯ รวมถึงไปถึงข้อมูลจากสื่อต่างๆ ทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 เกิดความประทับใจค่อนข้างมาก ทำให้ เกิดความอยากรู้อยากเห็นในการมีโอกาสใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ การพูดภาษาไทยได้ ทำให้ สามารถกลมกลืนเข้าสู่สังคมเมืองใหญ่ได้ นอกจากนี้แล้วการได้อยู่ห่างจากครอบครัว การเข้าสู่ ตลาดงาน เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเติบโตเป็นผู้ใหญ่อีกด้วย

3) **ปัจจัยทางวัฒนธรรม** กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ เป็นไท ไหใหญ่ แม้จะมีอยู่หนึ่งรายที่เป็นหลานแต่ก็ได้แต่งงานกับชาวไทใหญ่ การเป็นชาติพันธุ์เดียวกันทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ชักชวน บอก แจ้งข่าว ของโอกาสทำงาน เปรียบได้เป็นเครือข่าย ทางสังคม ที่ช่วยแนะนำข้อมูล ชักชวน ให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้าย

3.6.3.2 การอพยพโยกย้ายในอนาคต

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ทั้ง 20 ราย ที่มีความประสงค์จะอพยพโยกย้ายไปยังพื้นที่อื่นในอนาคตมีเพียง 4 ราย ที่เหลืออีก 16 รายนั้นไม่ต้องการอพยพไปที่ใดเลย โดยมีเหตุผลหลัก 3 ประการคือ 1) ครอบครัว 2) ทำงาน และ 3) การศึกษา โดยที่กลุ่มตัวอย่างไม่อยากอพยพโยกย้ายเพราะต้องการอยู่กับครอบครัว โดยให้เหตุผลดังนี้

“อยากอยู่เชียงใหม่กับพ่อแม่”

“อยู่เชียงใหม่ดีเพราะว่าคุ้นเคย ครอบครัว พี่น้องอยู่ที่นี่”

“ไม่อยากทำงานไกลๆ ไม่มีคนดูแล อยู่ที่นี่อยู่กับแม่และมีคนดูแล”

“ไม่อยากไปทำงานไกล เพราะไม่อยากห่างพ่อแม่”

“ตั้งใจจะทำงานอยู่เชียงใหม่ เพราะเกิดที่นี่ โตที่นี่ และตั้งใจจะตั้งรกรากที่นี่”

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่อยากอพยพโยกย้ายเพราะต้องการทำงานที่เชียงใหม่โดยให้เหตุผลดังนี้

“ตั้งใจอยู่เชียงใหม่ไม่อยากไปอยู่ที่อื่น อยากทำงานเก็บเงินไปเรื่อยๆ”

“อยู่เชียงใหม่เพราะใกล้บ้าน อยากอยู่ทำงานเก็บเงินไปเรื่อยๆ”

“อยู่เมืองเชียงใหม่เพราะมีงานและเคยชินกับสภาพแวดล้อม มีงานให้เลือกทำมาก”

“อยากอยู่เชียงใหม่ไปเรื่อยๆ เพราะสามารถหางานใหม่ได้เรื่อยๆ”

“ตั้งใจทำงานเก็บเงินอยู่ที่เชียงใหม่ไปเรื่อยๆ ไม่อยากไปกรุงเทพฯ เพราะไม่รู้ที่ทาง นึกแล้ว”

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ไม่อยากอพยพเพราะต้องการเรียนหนังสือคนหนึ่งกำลังเรียนระดับปริญญาตรี ส่วนอีกคนอยากเรียนหนังสือในระดับสูงๆ เพื่อจะได้งานที่ดี

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการอพยพโยกย้ายมีอยู่ 4 ราย ประกอบไปด้วย ชาย 3 ราย หญิง 1 ราย โดยที่รายหนึ่ง “อยากไปทำงานภาคใต้เพราะต้องการเปลี่ยนบรรยากาศ” อีกคนอยากไปทำงานที่กรุงเทพฯ เพราะมีเพื่อนอยู่ ส่วนอีกรายอยากย้ายไปทำสวนในหมู่บ้านที่ญาติกรรยาอาศัยอยู่ ส่วนตัวอย่างที่เป็นหญิงนั้นอยากกลับบ้านที่รัฐฉานเพราะบิดามารดายังมีที่นาอยู่

บทที่ 4

การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

4.1 สภาพภูมิศาสตร์

อำเภอแม่สอด หรือ เมืองลวด เป็นอำเภอชายแดนของจังหวัดตากตั้งอยู่ทางตะวันตกของแม่น้ำปิง เป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์เมืองหนึ่ง เดิมมีฐานะเป็นหมู่บ้านพะหน่อแก และได้ยกฐานะขึ้นเป็นอำเภอแม่สอดตั้งแต่ พ.ศ. 2441 นับจนถึงปัจจุบันเป็นอำเภอมาแล้วกว่าร้อยปี

แม่สอดเป็นเมืองที่ตั้งอยู่ในหุบเขาหรือแอ่งที่ราบแม่สอด ซึ่งมีลักษณะเป็นแนวยาววางตัวอยู่ระหว่างทิวเขาดนนรงชัยตะวันตกซึ่งทอดตัวอยู่ทางด้านตะวันออกและทิวเขาดอร์นา (Dawna) ในพม่าทอดตัวทางด้านตะวันตก คล้ายกับก้นกระทะ มีแม่น้ำเมยหรือพม่าเรียกว่า “แม่น้ำตองยีน” เป็นลำน้ำสายหลักที่พัดพาดินตะกอนมาทับถมเกิดเป็นที่ราบอันเป็นที่ตั้งถิ่นฐานที่สำคัญได้แก่ พบพระ แม่สอด เมียวดี แม่ระมาด และท่าสองยาง แม่น้ำเมยเป็นเส้นกั้นแนวพรมแดนตามธรรมชาติระหว่างประเทศไทยกับพม่า โดยส่วนที่เป็นพรมแดนมีความยาวถึง 36 กิโลเมตร (รูป 4.1)

อำเภอแม่สอดมีพื้นที่ 1,986 ตารางกิโลเมตร หรือ 1,241,323 ไร่ ใหญ่เป็นอันดับที่ 3 ใน 9 อำเภอของจังหวัดตาก รองจากอำเภออุ้มผาง และอำเภอสามเงา เป็นหนึ่งในห้าของอำเภอชายแดนในจังหวัดตาก โดยมีอาณาเขตติดต่อกับรัฐกะเหรี่ยงของพม่าทางทิศตะวันตก โดยมีแม่น้ำเมยเป็นเส้นกั้นพรมแดน สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นภูเขาสูงชันสลับกับหุบเขาแคบๆ โดยมีอาณาเขตติดต่อกับดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก
ทิศใต้	ติดต่อกับ	อำเภอพบพระ จังหวัดตาก
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	อำเภอเมืองตาก จังหวัดตาก
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า

อำเภอแม่สอดมีประชากร 71,522 คน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 10 ตำบล 88 หมู่บ้าน โดยมีเทศบาลนครแม่สอดเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการและปกครอง 10 ตำบลของอำเภอแม่สอดประกอบไปด้วย

1. ตำบลแม่สอด
2. ตำบลแม่กุ
3. ตำบลพะวอ
4. ตำบลแม่ตาว
5. ตำบลแม่กาษา
6. ตำบลท่าสายลวด
7. ตำบลแม่ปะ
8. ตำบลมหาวัน
9. ตำบลด่านแม่ละเมา
10. ตำบลพระธาตุผาแดง

พื้นที่บริเวณแอ่งที่ราบแม่สอดโดยเฉพาะบริเวณอำเภอแม่สอดมีความสำคัญทางเศรษฐกิจในฐานะศูนย์กลางทางการค้ามาตั้งแต่สมัยโบราณ เนื่องจากทำเลที่ตั้งที่เหมาะสมคือเป็นเส้นทางที่ใกล้กับทะเลอันดามันมากที่สุดในภาคเหนือ ทำให้พื้นที่บริเวณอำเภอแม่สอดเป็นจุดพักของการติดต่อค้าขายระหว่างล้านนาและพม่าตั้งแต่ครั้งอดีต ประกอบกับเป็นที่ราบที่มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะสมสำหรับการเกษตร ทำให้เป็นแหล่งที่ตั้งถิ่นฐานที่สำคัญ แม่สอดมีความได้เปรียบในด้านทำเลที่ตั้งที่เป็นเมืองชายแดนที่สามารถติดต่อกับประเทศพม่าได้สะดวก เพราะอยู่ใกล้กับเมืองสำคัญทางเศรษฐกิจของพม่าคือ เมียวดี ที่สามารถติดต่อไปถึงย่างกุ้งได้ แม่สอดจึงเป็นเมืองที่อยู่ในแผนพัฒนาเศรษฐกิจด้านตะวันออก – ตะวันตก ที่มีแนวโน้มในการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนด้านตะวันตก มีการก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย – พม่า ดังนั้นจึงได้รับการพัฒนาเป็นเมืองการค้าชายแดนที่มีความสำคัญมากแห่งหนึ่งของภาคเหนือต่อการพัฒนาเศรษฐกิจระหว่างประเทศ ซึ่งบทบาทของการค้าชายแดนนี้เองทำให้มีการหมุนเวียนของเศรษฐกิจเกิดขึ้นที่แม่สอดและเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเจริญเติบโตของเมือง ภาครัฐมีนโยบายสนับสนุนการลงทุนในภาคอุตสาหกรรม การให้สิทธิประโยชน์ทางการค้า การลงทุน การพัฒนาระบบสาธารณูปโภคและสาธารณูปการที่จำเป็น ทำให้อำเภอแม่สอดกลายเป็นเมืองที่ดึงดูดผู้ประกอบการอุตสาหกรรมหลายประเภทกิจกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมผลิตสิ่งทอ การทอผ้าและตัดเย็บเสื้อผ้า อุตสาหกรรมอัญมณี อุตสาหกรรมเซรามิก อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น พืชผักและผลไม้กระป๋อง

และอุตสาหกรรมไม้แกะสลักและผลิตภัณฑ์จากไม้ เป็นต้น ให้เข้ามาลงทุนได้ และการเป็นเมืองชายแดนที่มีเพียงแม่น้ำเมยเป็นเส้นกั้นพรมแดนซึ่งง่ายต่อการอพยพ ทำให้มีการเคลื่อนย้ายของแรงงานสัญชาติพม่าให้เข้ามาขายแรงงานในพื้นที่อำเภอแม่สอดเป็นจำนวนมาก แรงงานเหล่านี้มีค่าจ้างต่ำและมีเป็นจำนวนมากเพียงพอต่อการผลิต ทำให้เมืองแม่สอดเป็นเมืองการค้าชายแดนที่มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง

4.2 แรงงานต่างด้าวพม่าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

จังหวัดตากเป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ตะเข็บชายแดนด้านตะวันตกของประเทศไทย มีการเติบโตของภาคธุรกิจโดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมและการกระจายตัวของโรงงานอุตสาหกรรมรวมไปถึงมีการใช้แรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะพม่าเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งในอำเภอแม่สอดที่เป็นที่ตั้งโรงงานอุตสาหกรรมมากที่สุดในจังหวัดตาก ทั้งนี้โรงงานส่วนใหญ่เป็นอุตสาหกรรมสิ่งทอและเครื่องแต่งกายทำให้มีความต้องการแรงงานในภาคการผลิตมากขึ้น ดังนั้นแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะแรงงานพม่าที่เป็นแรงงานราคาถูกจึงเป็นที่ต้องการเป็นอย่างมาก จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของ Yaung Chi Oo Workers Association (YCOWA) พบว่า บริษัทตัดเย็บเครื่องแต่งกายที่ใหญ่ที่สุดในอำเภอแม่สอดนั้นมีจำนวนแรงงานมากถึง 5,000 คน ซึ่งในจำนวนนี้เป็นแรงงานพม่าถึง 4,500 คน

จากสถิติจำนวนแรงงานต่างด้าวรายเดือนในปี พ.ศ. 2552 ของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าวในภาพรวมพบว่า จำนวนแรงงานต่างด้าวของจังหวัดตากมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยที่สิ้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 จังหวัดตากมีจำนวนแรงงานต่างด้าวทั้งสิ้นรวม 45,686 คน จัดเป็นอันดับที่ 8 ของประเทศ โดยในจำนวนนี้แยกเป็นแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองถูกกฎหมายจำนวน 303 คน (ร้อยละ 0.66) และแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมายจำนวน 45,383 คน (ร้อยละ 99.34) (ตาราง 4.1)

จำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2551 ของ 5 อำเภอชายแดนของจังหวัดตาก (อำเภอท่าสองยาง อำเภอแม่ระมาด อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง) เปรียบเทียบภาพรวมจังหวัดตาก แสดงไว้ในตาราง 4.2 ซึ่งพบว่าจะมีแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติทำงานใน 5 อำเภอชายแดนเป็นสัดส่วนที่สูงมาก (มากกว่าร้อยละ 96)

ตาราง 4.1 แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในจังหวัดตาก รายเดือนในปี พ.ศ. 2552

เดือน	ทั่วราชอาณาจักร			ตาก		
	ถูก กม.	ผิด กม.	รวม	ถูก กม.	ผิด กม.	รวม
มกราคม	229,508	530,254	759,762	411	24,970	25,381
กุมภาพันธ์	231,125	477,553	708,678	419	21,302	21,721
มีนาคม	237,345	514,362	751,707	417	23,599	24,016
เมษายน	237,857	516,574	754,431	419	23,620	24,039
พฤษภาคม	239,253	517,498	756,751	429	23,623	24,052
มิถุนายน	241,473	345,068	586,541	436	12,692	13,128
กรกฎาคม	243,102	539,384	782,486	440	21,885	22,325
สิงหาคม	232,677	956,369	1,189,046	275	47,960	48,235
กันยายน	203,395	1,114,892	1,318,287	279	42,090	42,369
ตุลาคม	205,201	1,305,530	1,510,731	298	42,091	42,389
พฤศจิกายน	208,100	1,325,057	1,533,157	294	45,233	45,527
ธันวาคม	210,945	1,334,157	1,544,902	303	45,383	45,686

ที่มา: www.doe.go.th

ตาราง 4.2 จำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2551 ของ 5 อำเภอชายแดน* กับภาพรวมจังหวัดตาก

ปี พ.ศ.	ภาพรวมจังหวัดตาก	5 อำเภอชายแดน จำนวน (ร้อยละ)
2547	52,911	51,220 (96.80)
2548	44,396	43,018 (96.90)
2549	38,415	37,180 (96.79)
2550	26,916	25,952 (96.42)
2551	27,003	26,155 (96.86)

ที่มา: สำนักงานจัดหางานจังหวัดตาก, 2552

หมายเหตุ: * 5 อำเภอชายแดน คือ อำเภอท่าสองยาง อำเภอแม่ระมาด อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง

จำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2550 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดตากแสดงไว้ในตาราง 4.3 ซึ่งจะพบว่าแรงงานส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอแม่สอดถึงร้อยละ 85 นอกจากนี้แล้วตาราง 4.4 แสดงให้เห็นถึงการกระจายทางพื้นที่ของแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติในจังหวัดตาก ซึ่งจะพบว่าใน 3 อันดับแรกคือ อำเภอแม่สอด รองลงไปคือ อำเภอพบพระ และอำเภอเมืองตาก ตามลำดับ

ตาราง 4.3 จำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2550 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดตาก

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	ปี พ.ศ.			
	2547	2548	2549	2550
เมืองตาก	1,006	876	800	655
บ้านตาก	351	210	170	114
สามเงา	90	99	86	71
วังเจ้า	244	193	178	124
แม่สอด	42,771	35,431	34,524	24,183
พบพระ	7,041	5,421	2,127	1,421
แม่ระมาด	975	603	305	221
ท่าสองยาง	130	186	75	44
อุ้มผาง	303	377	150	83
รวม	52,911	44,396	38,415	26,916

ที่มา: สำนักงานจัดหางานจังหวัดตาก สาขาแม่สอด, 2552

ตาราง 4.4 แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2550 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดตาก เรียงลำดับตามจำนวนจากมากไปหาน้อย

ลำดับ	2547	2548	2549	2550
1	แม่สอด	แม่สอด	แม่สอด	แม่สอด
2	พบพระ	พบพระ	พบพระ	พบพระ
3	เมืองตาก	เมืองตาก	เมืองตาก	เมืองตาก
4	แม่ระมาด	แม่ระมาด	แม่ระมาด	แม่ระมาด
5	บ้านตาก	อุ้มผาง	วังเจ้า	วังเจ้า
6	อุ้มผาง	บ้านตาก	บ้านตาก	บ้านตาก
7	วังเจ้า	วังเจ้า	อุ้มผาง	อุ้มผาง
8	ท่าสองยาง	ท่าสองยาง	สามเงา	สามเงา
9	สามเงา	สามเงา	ท่าสองยาง	ท่าสองยาง

ที่มา: คัดแปลงจากสถิติของสำนักงานจัดหางานจังหวัดตาก สาขาแม่สอด, 2552

ตาราง 4.5 แสดงสถิติการขอรับใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในปี พ.ศ. 2551 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดตาก ซึ่งจะพบว่าภาพออกมาเหมือนกับภาพของแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติในตาราง 4.4 กล่าวคือ จะมีแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าส่วนใหญ่อยู่ใน 5 อำเภอชายแดนคือ อำเภอท่าสองยางอำเภอแม่ระมาด อำเภอแม่สอด อำเภอพบพระ และอำเภออุ้มผาง เป็นจำนวนถึง 25,697 คน ในจำนวนแรงงานสัญชาติพม่าทั้งหมด 26,619 คน คิดเป็นสัดส่วนถึงร้อยละ 96.54 โดยส่วนใหญ่อยู่ในอำเภอแม่สอดถึง 24,361 คน หรือร้อยละ 91.52 ของจำนวนแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าทั้งหมด หากเปรียบเทียบจำนวนแรงงานสัญชาติพม่าในจังหวัดตากในปี พ.ศ. 2551 กับสถิติจำนวนแรงงานต่างด้าวพม่า ลาว กัมพูชา ในจังหวัดตาก ในปี พ.ศ. 2551 ของ สำนักบริหารแรงงานต่างด้าวซึ่งมีทั้งหมดเป็นจำนวน 28,559 คน จะพบว่าในจำนวนนี้เป็นแรงงานสัญชาติพม่าสูงถึง 26,619 คน หรือร้อยละ 93.21

ตาราง 4.5 สถิติการขอรับใบอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ในปี พ.ศ. 2551 ในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดตาก

อำเภอ/กิ่งอำเภอ	กลุ่มใบอนุญาต หมดอายุ 20 ม.ค. 2552	กลุ่มใบอนุญาต หมดอายุ 28 ก.พ. 2552	กลุ่มใบอนุญาต หมดอายุ 30 มิ.ย. 2552	รวม
เมืองตาก	85	72	502	659
บ้านตาก	20	9	86	115
สามเงา	1	4	44	49
วังเจ้า	16	19	64	99
แม่สอด	7,356	4,483	12,522	24,361
พบพระ	137	33	917	1,087
แม่ระมาด	3	6	136	145
ท่าสองยาง	4	4	25	33
อุ้มผาง	33	2	36	71
รวม	7,655	4,632	14,332	26,619

ที่มา: สำนักงานจัดหางานจังหวัดตาก, 2552

ตาราง 4.6 แสดงให้เห็นถึงประเภทกิจการที่แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ได้รับอนุญาตให้ทำงานในจังหวัดตากระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2550 ซึ่งจะพบว่า ประเภทกิจการ 4 อันดับแรกที่แรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติทำมากที่สุดเป็นอันดับหนึ่งคือ โรงงาน (หรือภาคการผลิต ซึ่งประกอบไปด้วย การผลิตสิ่งทอ สิ่งถัก เครื่องแต่งกาย ผลิตภัณฑ์จากไม้ ผลิตภัณฑ์เซรามิก ชิ้นส่วนอิเล็กทรอนิกส์ ผลิตภัณฑ์อาหาร น้ำดื่ม ฯลฯ) อันดับที่สองคือ เกษตรและปศุสัตว์ อันดับที่สามคือ ก่อสร้าง อันดับที่สี่คือ ผู้รับใช้ในบ้าน

ตาราง 4.7 แสดงให้เห็นถึงประเภทของกิจการที่แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าได้รับอนุญาตให้ทำงานในจังหวัดตากซึ่งภาพออกมาเหมือนกับแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติกล่าวคือ อันดับหนึ่งคือ โรงงาน (หรือภาคการผลิต) ตามด้วยเกษตรและปศุสัตว์ ก่อสร้าง และผู้รับใช้ในบ้าน ตามลำดับ

ตาราง 4.6 แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า ลาว กัมพูชา ที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภท
กิจการต่างๆ ของจังหวัดตาก ระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2550

ประเภทกิจการ	ปี พ.ศ.			
	2547	2548	2549	2550
ประมงทะเล	-	3	-	-
ต่อเนื่องประมงทะเล	42	272	5	6
เกษตรและปศุสัตว์	10,621	8,492	4,199	2,489
โรงสีข้าว	126	81	48	62
โรงอิฐและเครื่องปั้นดินเผา	60	118	77	18
โรงงานน้ำแข็ง	58	66	67	31
ขนส่งถ่ายสินค้าทางน้ำ	40	680	493	334
ก่อสร้าง	2,565	2,067	1,686	960
เหมืองแร่/เหมืองหิน	5	12	34	34
ผู้รับใช้ในบ้าน	2,032	1,730	1,298	973
โรงงาน (การผลิต)	33,289	27,229	27,899	19,866
อื่นๆ	4,073	3,646	2,609	2,143
รวม	52,911	44,396	38,415	26,916

ที่มา: สำนักงานจัดหางานจังหวัดตาก, 2552

ตารางที่ 4.7 แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ของ
จังหวัดตากระหว่างปี พ.ศ. 2551 – 2552

ประเภทกิจการ	ปี พ.ศ.	
	2551	2552
ประมงทะเล	-	-
ต่อเนื่องประมงทะเล	43	30
เกษตรและปศุสัตว์	2,101	1,450
โรงสีข้าว	71	44
โรงอิฐและเครื่องปั้นดินเผา	33	3
โรงน้ำแข็ง	34	25
ขนส่งถ่ายสินค้าทางน้ำ	301	244
ก่อสร้าง	1,233	910
เหมืองแร่/เหมืองหิน	3	2
ผู้รับใช้ในบ้าน	1,113	854
โรงงาน (การผลิต)	19,332	12,873
อื่นๆ	2,355	1,883
รวม	26,619	18,318

ที่มา: สำนักงานจัดหางานจังหวัดตาก, 2552

สำหรับงานอื่นๆ นั้นประกอบไปด้วย

- การขายปลีก ขายส่ง
- การซ่อมแซมยานยนต์
- การโรงแรม ร้านอาหาร กัฏตาคาร
- สถานที่เก็บสินค้า
- การให้เช่าหรือการบริการทางธุรกิจ
- การบริการทำความสะอาดหรือซัก อบ รีด
- สถานศึกษา
- มูลนิธิสมาคมการกุศล
- บริการเสริมความงาม

- การบริการซ่อมแซมติดตั้งเครื่องใช้ไฟฟ้า

โดยสรุปแล้วในอำเภอแม่สอดนั้นแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่เป็นแรงงานพม่า ด้วยสัดส่วนสูงถึงร้อยละ 93 และอยู่ในอำเภอแม่สอดถึงร้อยละ 85 ของแรงงานสัญชาติพม่าทั้งหมด โดยที่อำเภอแม่สอดเป็นแรงงานในโรงงาน (ภาคการผลิต) ร้อยละ 70 เกษตรและปศุสัตว์ ร้อยละ 20 และบริการร้อยละ 10 Yaung Chi Oo Workers Association (YCOWA) ได้ประมาณว่ามีแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าอยู่ในอำเภอแม่สอดเป็นจำนวนถึง 100,000 คน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นแรงงานในการผลิตเสื้อผ้าและสิ่งทอ

4.3 กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

ข้อมูลทั่วไปของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แสดงไว้ในตาราง 4.8 โดยประกอบด้วยเพศชาย 12 คน และเพศหญิง 8 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15 – 20 ปี โดยมีอายุน้อยสุด 13 ปี และมากที่สุด 26 ปี ส่วนใหญ่ (จำนวน 18 คน) โสด ที่เหลือแต่งงานแล้ว 1 คน และหย่าร้าง 1 คน กลุ่มตัวอย่างจำนวน 17 คน นับถือศาสนาพุทธ 2 คนนับถือศาสนาอิสลาม และอีก 1 คน นับถือศาสนาคริสต์

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 14 คน อพยพโยกย้ายมาจากพม่าตั้งแต่เด็กโดยมาจากรัฐมอญ เขตพะโค เขตย่างกุ้ง และรัฐกะเหรี่ยง โดยอพยพโยกย้ายมาตั้งแต่อายุ 1 ปี ไปจนถึง 12 ปี ที่เหลืออีก 6 คน เกิดและเติบโตในประเทศไทย โดยเกิดที่แม่สอดจำนวน 5 คน และเกิดที่นครสวรรค์ 1 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบด้วยชาติพันธุ์พม่า 10 คน กะเหรี่ยง 9 คน และมอญ 1 คน จากการสอบถามเจ้าหน้าที่ที่สำนักงานแรงงานจังหวัดตากที่อำเภอแม่สอด พบว่า แรงงานส่วนใหญ่ในอำเภอแม่สอดจะมีเชื้อชาติพม่าและเชื้อชาติกะเหรี่ยง โดยส่วนใหญ่อพยพโยกย้ายมาจากเมืองเมียวดีซึ่งมีอาณาเขตติดต่อกับอำเภอแม่สอด โดยที่แรงงานส่วนใหญ่ที่นายจ้างขอรับเข้าทำงานมีเชื้อชาติกะเหรี่ยงมากกว่าเชื้อชาติพม่า เนื่องจากจะมีความซื่อสัตย์มากกว่า แต่ถ้าพิจารณาเรื่องความขยันความอดทนในการทำงานแล้วพบว่า แรงงาน 3 เชื้อชาติจะมีพอๆ กัน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่อำเภอแม่สอดส่วนใหญ่จำนวน 17 คน ได้เรียนหนังสือ โดยมี 15 รายที่เข้าเรียนตามระบบการศึกษาประเทศพม่า ในระดับเกรด 1-5 จำนวน 13 คน และเกรด 6-10 จำนวน 2 คน (โดยมี 3 คนเรียนที่พม่า 10 คนเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้ที่อำเภอแม่สอด ที่เหลืออีก 2 คน เรียนที่โรงเรียนมิชชันนารีที่อำเภอแม่สอด) ส่วนอีก 2 คนได้เข้าเรียนโรงเรียนในอำเภอแม่สอด โดยจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 1 คน และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 อีก 1 คน โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 3 คนไม่ได้เรียนหนังสือ การประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 13 ราย เป็นลูกจ้าง โดยเป็นลูกจ้างขายของหน้าร้าน 3 คน ทำงาน NGO 2 คน อยู่ซ่อม

รถจักรยานยนต์ รถยนต์ 2 คน ล้างรถ บริษัท ร้านอาหาร รักษาความปลอดภัย ส่งของ คูณส้วม อีก
 แห่งละ 1 คน ทำงานโรงงาน 3 คน รับจ้างทั่วไปและกรรมกรก่อสร้าง 3 คน และเก็บขยะ ของเก่า 1
 คน โดยที่ส่วนใหญ่ (จำนวน 10 คน) มีรายได้วันละ 51 – 100 บาท ตัวอย่าง 5 คน มีรายได้ต่อวัน
 น้อยกว่า 50 บาท 4 รายที่มีรายได้ 151 – 200 บาทต่อวัน และมีอีก 1 รายที่มีรายได้วันละ 101 – 150
 บาท

**ตาราง 4.8 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ในพื้นที่
 อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก**

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
เพศ	
ชาย	12
หญิง	8
อายุ	
<15 ปี	7
15– 20 ปี	11
>20 ปี	2
สถานภาพ	
โสด	18
แต่งงาน	1
หย่า	1
ศาสนา	
พุทธ	17
อิสลาม	2
คริสต์	1
ภูมิลำเนา	
ไทย	6
พม่า	14

ตาราง 4.8 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
ชาติพันธุ์	
พม่า	10
กะเหรี่ยง	9
มอญ	1
การศึกษา	
- เรียน	17
+ เข้าเรียนตามระบบการศึกษาใน ประเทศพม่า	15
เกรด 1-5	13
เกรด 6-10	2
+ เข้าเรียนตามระบบการศึกษาใน ประเทศไทย (ประถมศึกษา)	2
- ไม่ได้เรียน	3
อาชีพ	
ลูกจ้าง	13
รับจ้างทั่วไปและก่อสร้าง	3
โรงงาน	3
เก็บขยะ	1
รายได้ต่อวัน	
<50 บาท	5
51 – 100 บาท	10
101 – 150 บาท	1
151 – 200 บาท	4

ตาราง 4.8 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
สถานะบุคคล	
- มีบัตร	7
+ ใบอนุญาตทำงาน	6
+ บัตรผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า	1
- ไม่มีบัตร	13
ความสามารถในการพูดภาษาไทย	
- พูดภาษาไทยได้	12
- พูดภาษาไทยไม่ได้	8

ในอำเภอแม่สอดนั้น การพิจารณารับเข้าทำงานของนายจ้างมักจะไม่นำวุฒิทางการศึกษามาพิจารณาเนื่องจากมีแรงงานพม่าเป็นจำนวนมาก แรงงานที่มีการศึกษาแต่อาจไม่มีงานรองรับทำให้ต้องทำงานที่ได้รับอัตราค่าจ้างแรงงานอยู่ในระดับต่ำเพราะยังคิดว่าที่ตกงาน อย่างไรก็ตามในกลุ่มตัวอย่างของการศึกษานี้ ตัวอย่างรายที่มีการศึกษาสูงสุดคือ เกรด 10 ได้ทำงานเป็นเจ้าหน้าที่องค์กร NGO และได้รับค่าตอบแทนถึงเดือนละ 6,000 บาท โดยที่ตัวอย่างรายนี้มีความประสงค์จะศึกษาต่อเพื่อที่จะได้ช่วยงานองค์กรได้มากขึ้น ขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่ไม่ได้เรียนหนังสือ 1 ราย เก็บขยะและของเก่าขาย อีก 1 รายรับจ้างทั่วไป และ 1 รายเป็นลูกจ้าง NGO ซึ่งทั้ง 3 คนนี้มีรายได้อย่างต่ำวันละ 100 บาท ซึ่งสูงกว่าอีกหลายตัวอย่างซึ่งมีการศึกษาแต่มีรายได้ต่ำมาก ต่ำที่สุดคือเดือนละ 1,000 บาท โดยเป็นลูกจ้างร้านซ่อมรถจักรยานยนต์

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้ ส่วนใหญ่ไม่มีใบอนุญาตทำงานหรือบัตรอื่นใดทั้งสิ้นซึ่งมีอยู่ถึง 13 คน ในจำนวนนี้มีอยู่ 8 คนที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าตั้งแต่ยังเล็ก แล้วมาใช้ชีวิตเติบโตอยู่ที่อำเภอแม่สอด ส่วนอีก 5 คนนั้นเกิดที่ประเทศไทย มีอยู่ 4 คนที่เกิดที่อำเภอแม่สอด และอีก 1 คนเกิดที่จังหวัดนครสวรรค์ แต่ก็ไม่มีบัตรอะไรใดๆ ทั้งสิ้น ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เหลืออีก 7 คน มีบัตร โดยมีใบอนุญาตทำงาน 6 คน โดยที่นายจ้างขอใบอนุญาตทำงานให้ทั้งหมด และมีบัตรผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า 1 คน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 12 คน พูดภาษาไทยได้ โดยมีอยู่ 4 คนที่เกิดในประเทศไทยที่เหลืออีก 8 คนได้อพยพโยกย้ายมาอยู่ในประเทศไทยนาน 5 – 19 ปี จึงสามารถพูดภาษาไทยได้ ส่วนกลุ่มตัวอย่าง 8 คนที่พูดภาษาไทยไม่ได้นั้น ประกอบด้วยกลุ่มที่อพยพโยกย้ายมาอยู่ในประเทศ

ไทยตั้งแต่เล็ก จำนวน 7 คน ซึ่งแม้จะอยู่อาศัยในประเทศไทยเป็นเวลา 3 – 12 ปี ก็ตาม แต่ก็ยังพูดภาษาไทยไม่ได้ ที่น่าสนใจคือ มีอยู่ 1 ราย ที่เกิดที่อำเภอแม่สอด นับถือศาสนาอิสลาม ไม่ได้เรียนหนังสือ พูดภาษาไทยไม่ได้ และปัจจุบันเก็บขยะและของเก่าขาย

4.4 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ในพื้นที่อำเภอแม่สอด

บริเวณเมืองชายแดนอย่างแม่สอดนั้น แรงงานต่างด้าวมีความสำคัญและเป็นฟันเฟืองในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของเมืองการค้าชายแดน จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองของด่านแม่สอดนั้นพบว่า ในแต่ละปีจะมีชาวพม่าเดินทางเข้า – ออก ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก และส่วนใหญ่จะเดินทางเข้าประเทศไทยมากกว่าเดินทางออก ซึ่งแสดงให้เห็นว่ามีชาวพม่าอีกเป็นจำนวนมากที่ยังคงอยู่ในประเทศไทย ซึ่งแรงงานพม่าที่เข้ามาทำงานในพื้นที่อำเภอแม่สอดแบบถูกต้องตามกฎหมายนั้นจะต้องได้รับการจดทะเบียนแรงงานเพื่อขออนุญาตทำงานตามมติคณะรัฐมนตรี ซึ่งจะกำหนดช่วงระยะเวลาเพื่อผ่อนผันให้แรงงานต่างด้าวทำงานและอยู่อาศัยในพื้นที่ตามระยะเวลาที่กำหนดได้ แต่ก็มีแรงงานอีกเป็นจำนวนมากที่หลบหนีเข้ามาทำงานอย่างผิดกฎหมาย คือ ไม่ได้ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวเพื่อขออนุญาตทำงาน หรือที่เรียกกันว่า แรงงานนอกระบบ ซึ่งแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในอำเภอแม่สอดนั้นจะมีความสัมพันธ์กันกับทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในการศึกษาครั้งนี้ เพราะทายาทรุ่นที่ 2 นี้ อาจจะเป็นบุตรของชาวพม่าที่อพยพข้ามชายแดนมาเป็นแรงงานถูกต้องหรือไม่ถูกต้องตามกฎหมายโดยเกิดในอำเภอแม่สอด หรือทายาทรุ่นที่ 2 นี้ อาจอพยพโยกย้ายตามบิดามารดาชาวพม่ามาอาศัยอยู่ในอำเภอแม่สอดตั้งแต่ยังเล็ก และเติบโตที่แม่สอดและเข้าสู่ตลาดแรงงานไทย

สำหรับการศึกษาเรื่องการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอแม่สอดนี้แบ่งย่อยได้เป็น 3 ประเด็น คือ ศึกษา 1) ต้นทางของทายาทรุ่นที่ 2 เพื่อดูว่าพื้นที่ต้นทางอยู่ที่ใด มีปัจจัยอะไรในการผลักดันให้มีการอพยพโยกย้ายมาอยู่ที่อำเภอแม่สอด 2) ระหว่างทางศึกษาถึงเส้นทางอพยพโยกย้าย ปัจจัยที่ทำให้มีการอพยพโยกย้ายออกจากอำเภอแม่สอด และกระบวนการอพยพโยกย้ายจากอำเภอแม่สอด ว่ามีหรือไม่ และเดินทางอพยพโยกย้ายไปที่ใดบ้าง และ 3) ปลายทางมีปัจจัยดึงดูดอะไร อย่างไร ให้กลับมาที่อำเภอแม่สอด โดยมีรายละเอียดดังนี้

4.4.1 ต้นทาง

4.4.1.1 พื้นที่ต้นทาง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่า มีกลุ่มตัวอย่างที่เกิดในประเทศไทยจำนวน 6 ราย โดยประกอบไป

ด้วยกลุ่มที่เกิดที่อำเภอแม่สอด 5 ราย และเกิดที่จังหวัดนครสวรรค์ 1 ราย ส่วนที่เหลืออีก 14 ราย เป็นกลุ่มที่เกิดที่ประเทศพม่า แล้วอพยพโยกย้ายเข้ามายังอำเภอแม่สอดตั้งแต่เด็ก โดยมาจากรัฐมอญ 7 ราย เขตพะโค 3 ราย เขตย่างกุ้ง และรัฐกะเหรี่ยง พื้นที่ละ 2 ราย (ตาราง 4.9) ซึ่งจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างที่เกิดที่ประเทศพม่านั้นจะอพยพมาจากเขตปกครองของพม่าที่อยู่ไม่ไกลจากอำเภอแม่สอด มาก โดยที่ไกลสุดมาจากเมืองย่างกุ้ง เมืองพะโคและเมืองจองโค ของเขตพะโค เมืองมะละแหม่ง เมืองปาว เมืองปีเลนและเมืองใจโตของรัฐมอญ และรัฐกะเหรี่ยง โดยทั้งหมดจะมีการเคลื่อนย้าย โดยนั่งรถโดยสารมายังเมืองเมียวดี แล้วนั่งเรือข้ามแม่น้ำเมยมายังอำเภอแม่สอด

ตาราง 4.9 พื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

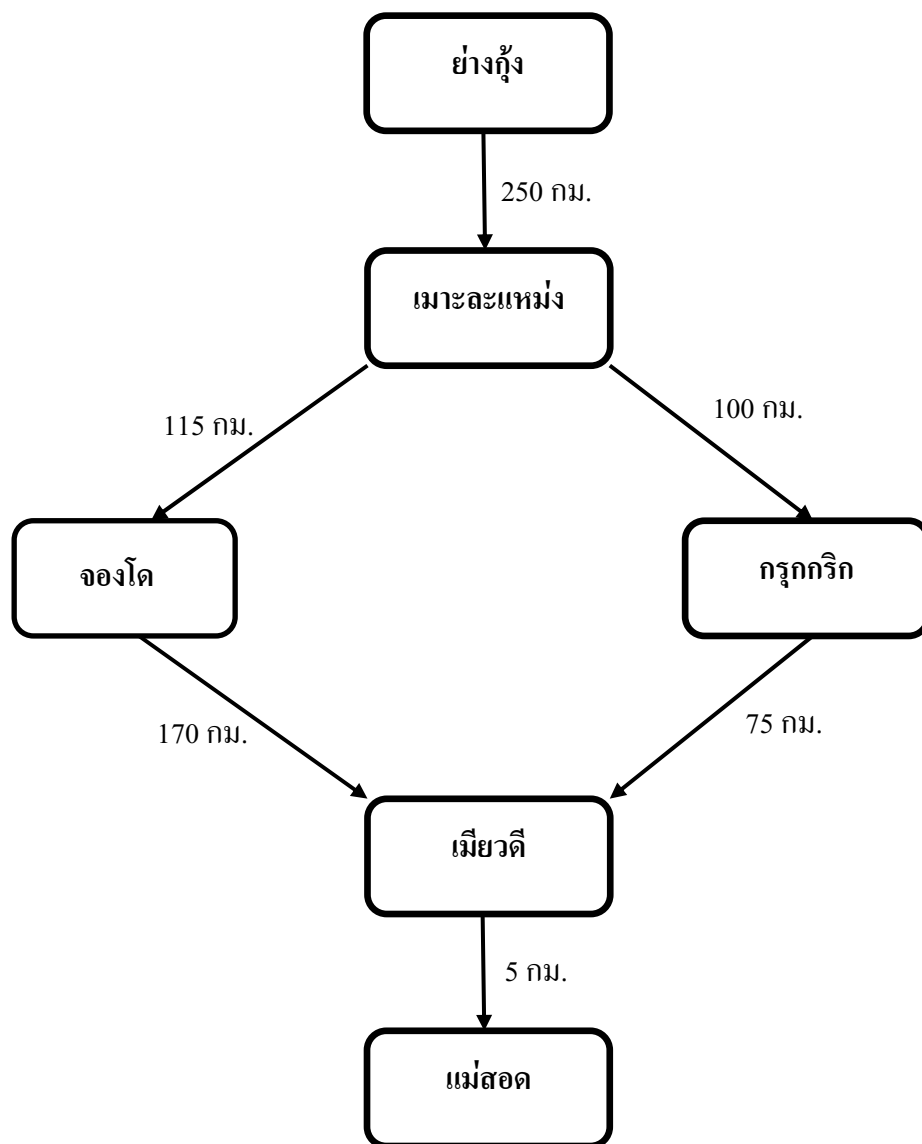
พื้นที่ต้นทาง	จำนวน
- ประเทศไทย	6
+ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	5
+ จังหวัดนครสวรรค์	1
- ประเทศพม่า	14
+ รัฐมอญ	7
+ เขตพะโค	3
+ เขตย่างกุ้ง	2
+ รัฐกะเหรี่ยง	2
รวม	20

4.4.1.2 เส้นทางเดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่อำเภอแม่สอด

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ประกอบด้วยชาติพันธุ์พม่า 10 คน กะเหรี่ยง 9 คน และมอญ 1 คน โดยแต่ละกลุ่มนั้นจะอพยพโยกย้ายมาพร้อมกับครอบครัว หรือมีญาติพามาเพื่อเข้าสู่อำเภอแม่สอด โดยมีเส้นทางเดินทางเข้าสู่อำเภอแม่สอด แบ่งตามชาติพันธุ์ 3 ชาติพันธุ์ ดังนี้

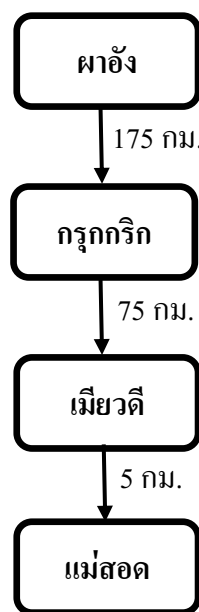
(1) กลุ่มเชื้อชาติพม่า กลุ่มเชื้อชาติพม่าที่อพยพโยกย้ายมายังอำเภอแม่สอดนั้นเข้ามาเพื่อหางานทำเป็นวัตถุประสงค์หลัก มากกว่าประเด็นทางการเมืองหรือการสู้รบ ซึ่งเป็นประเด็น

หลักของการอพยพโยกย้ายของชนกลุ่มน้อยในประเทศพม่า ชาวพม่าที่เดินทางเข้ามาจะมาจากย่างกุ้ง แล้วเดินทางเข้าสู่เมะละหม่ง ผ่านเมืองกรุกกริก หรือเมืองจองโด เข้าสู่เมียวดี ซึ่งเป็นเมืองชายแดนพม่าอยู่ติดกับชายแดนไทยที่อำเภอแม่สอด ข้ามแม่น้ำเมยเข้าสู่แม่สอด โดยมีแผนผังการเดินทางดังรูป 4.2

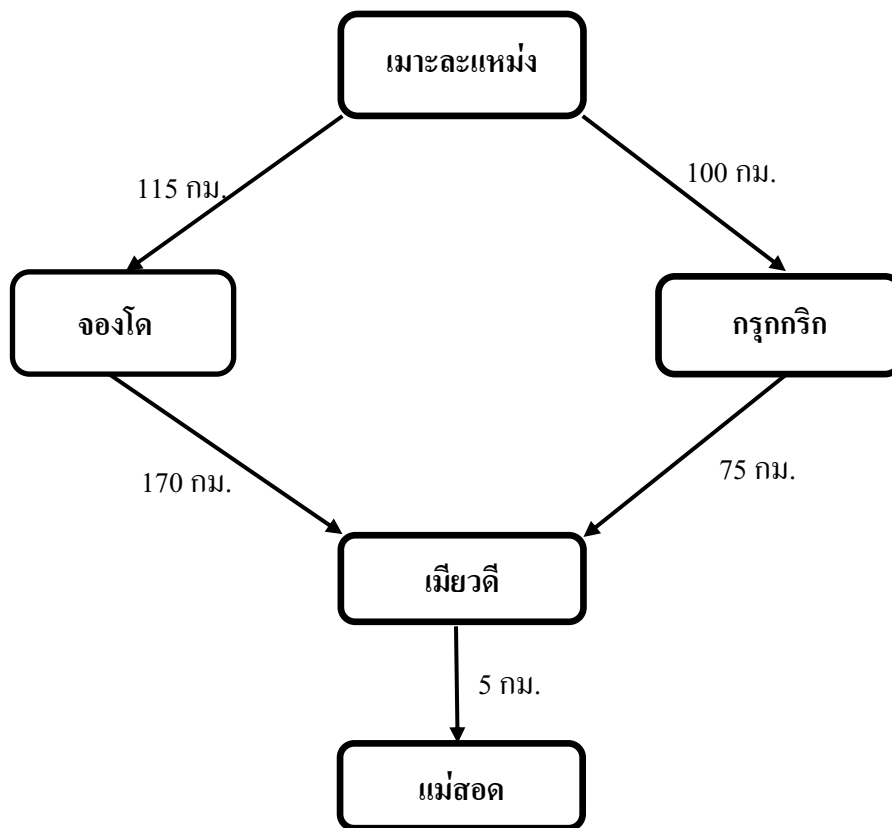
รูป 4.2 เส้นทาง การอพยพเข้ามาอำเภอแม่สอดของชนชาติพม่า

(2) กลุ่มกะเหรี่ยง ชนชาติกะเหรี่ยงที่อพยพโยกย้ายเข้ามายังอำเภอแม่สอดนั้นเข้ามาเพื่อหางานทำและหลบหนีการสู้รบโดยกลุ่มกะเหรี่ยงมักเดินทางจากบ้านเกิดคือ เมืองผาอัง ซึ่งเป็นเมืองหลวงของรัฐกะเหรี่ยง โดยจะเดินทางผ่านเมืองกรูกกริกเข้าสู่เมียวดี ข้ามแม่น้ำเมยเข้าสู่แม่สอด โดยมีแผนผังการเดินทางดังรูป 4.3

รูป 4.3 เส้นทาง การอพยพเข้ามาอำเภอแม่สอดของชนกะเหรี่ยง

(3) กลุ่มมอญ ชนชาติมอญที่อพยพโยกย้ายเข้ามายังอำเภอแม่สอดนั้นเข้ามาเพื่อหางานทำและหลบหนีการสู้รบเช่นเดียวกับกลุ่มกะเหรี่ยง โดยจะเดินทางมาจากเมืองเมะละแหม่ง ผ่านเมืองจองไค หรือเมืองกรูกกริกเข้าสู่เมียวดี ข้ามแม่น้ำเมยเข้าสู่แม่สอด โดยมีแผนผังการเดินทางดังรูป 4.4

รูป 4.4 เส้นทางอพยพเข้ามาอำเภอแม่สอดของชนชาติมอญ

4.4.1.3 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้าย

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ที่ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าจำนวน 20 คน ในพื้นที่อำเภอแม่สอดนี้ประกอบไปด้วยกลุ่มที่เกิดในประเทศไทยจำนวน 6 คน โดยเกิดที่แม่สอด 5 คน และเกิดที่จังหวัดนครสวรรค์ 1 คน สำหรับกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 จำนวน 14 คน ที่เดินทางมาจากประเทศพม่านั้นได้เดินทางเข้ามายังอำเภอแม่สอดตั้งแต่อายุ 6 เดือน ไปจนถึง 12 ปี (ตาราง 4.10) โดยมีจำนวนถึง 10 คน ที่เดินทางเข้ามาตอนช่วงอายุ 5 – 10 ปี 2 คนเข้ามาตอนอายุ 6 เดือน และ 1 ขวบ และอีก 2 คนเข้ามาตอนอายุ 12 ปี โดยทั้งหมด 14 ราย เดินทางมากับบิดามารดา หรือญาติ (ลุง ย่า) พาเข้ามายังอำเภอแม่สอด โดยไม่มีรายใดเลยที่เดินทางตามลำพัง ซึ่งคงเป็นเพราะยังเด็กอยู่ และส่วนใหญ่อพยพโยกย้ายมาพร้อมกันหมดทั้งครอบครัว โดยได้เดินทางมาจากเมืองต่างๆ ของพม่า มายังเมืองเมียวดี โดยใช้รถประจำทางซึ่งการเดินทางนั้นค่อนข้างสะดวก ไม่ต้องอาศัยนายหน้าในการเดินทางมายังเมียวดี จากนั้นก็จะนั่งเรือข้ามน้ำเมย ซึ่งมีท่าหน้าหลายแห่งตลอดลำน้ำ

เมย โดยเสียค่าเรือเพียงแค่ 2,000 – 5,000 จ๊าด (60 – 150 บาท) ดังนั้นจึงค่อนข้างสะดวกในการข้ามแดนมายังอำเภอแม่สอด

ตาราง 4.10 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่อำเภอแม่สอด

อายุ	จำนวน
6 เดือน - <5 ปี	2
5 – 10 ปี	10
>10 ปี	2
รวม	14

4.4.1.4 ปัจจัยในการอพยพโยกย้าย

เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 จำนวน 14 คน ที่มาจากประเทศพม่านั้น เดินทางมากับครอบครัว บิดามารดา ญาติ มายังอำเภอแม่สอด ตั้งแต่ยังเป็นเด็ก ดังนั้นจึงเป็นการอพยพโยกย้ายที่ตนเองไม่มีส่วนในการตัดสินใจ เป็นการอพยพตามครอบครัว ซึ่งการอพยพโยกย้ายเข้าสู่อำเภอแม่สอดนั้นมีปัจจัยสำคัญ 4 ประการ สรุปได้ดังนี้คือ

(1) การเมืองการปกครอง

ระบบการปกครองของประเทศพม่าโดยเฉพาะภายหลังจากการได้รับอิสรภาพจากอังกฤษ ทำให้ชนกลุ่มน้อยต่างๆ หลากหลายเชื้อชาติที่มีความแตกต่างด้านภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ต่างพยายามเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมและต้องการพื้นที่ในการปกครองตนเอง ประกอบกับนโยบายปกครองประเทศโดยรัฐบาลทหารพม่าได้ส่งผลทำให้ประชาชนชาวพม่าได้รับความเดือดร้อน ต้องอพยพหนีภัยสงครามไปหางานทำยังประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศไทยที่อยู่ใกล้เคียงและมีความปลอดภัย ความสงบสุขในการดำเนินชีวิตมากกว่า

(2) ท่าเลที่ตั้งของเมืองแม่สอด

กล่าวคือ เมืองแม่สอดเป็นเมืองชายแดนที่มีอาณาเขตติดต่อกับเมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า ซึ่งการเดินทางจากเมืองข้างเคียงหรือเมืองชั้นในของประเทศพม่ามายังเมืองเมียวดีก็ค่อนข้างสะดวกโดยรถประจำทาง ไม่ต้องอาศัยนายหน้าในการเดินทางมายังเมืองเมียวดีแต่อย่างใด ซึ่งแม่สอด - เมียวดี เป็นจุดผ่านแดนถาวรบริเวณชายแดนไทย – พม่า ที่สามารถผ่านเข้าออกได้ทุกวัน อีกทั้งยังมีจุดผ่านแดนชั่วคราว (ผิดกฎหมาย) ตลอดแนวแม่น้ำเมย ทำให้ประชาชน

จากประเทศพม่าสามารถเดินทางเข้ามายังเมืองแม่สอดได้โดยเสียค่าใช้จ่ายและขั้นตอนการข้ามเข้ามายังแม่สอดสะดวกกว่าการเข้ามาทางแม่สอดทางจุดผ่านแดนถาวร

(3) สภาพเศรษฐกิจ

ประเทศพมามีนโยบายปิดประเทศมาเป็นเวลานาน และการปกครองประเทศโดยรัฐบาลทหารกดขี่ข่มเหงประชาชนโดยเฉพาะชนกลุ่มน้อย ทำให้เกิดการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศที่ไม่เห็นด้วยกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของพม่าอย่างมาก ประชาชนมีรายได้ลดลง มีการขับไล่เกษตรกร นักลงทุนต่างประเทศ กิจกรรมต่างๆ ตกเป็นของรัฐ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ สภาพเศรษฐกิจถดถอยลง ค่าเงินตกต่ำลง ภาวะเงินเฟ้อสูงขึ้น เหล่านี้ได้สร้างผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมาก ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างยากลำบาก มีความอดอยาก ทำให้มีการอพยพโยกย้ายซึ่งมีทั้งมาเดี่ยว และอพยพโยกย้ายไปทั้งครอบครัวไปยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศไทยที่มีโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า แม่สอดเป็นเมืองการค้าชายแดน เป็นเมืองหน้าด่านระหว่างไทยกับพม่ามาเป็นเวลานาน ทำให้มีสภาพเศรษฐกิจที่เจริญก้าวหน้าตลอดเวลา และมีแนวโน้มในการพัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนด้านตะวันตก เนื่องจากมีความได้เปรียบทางทำเลที่ตั้งที่สามารถติดต่อกับประเทศพม่าได้สะดวกจึงได้รับการพัฒนาเป็นเมืองการค้าชายแดนที่ก่อให้เกิดความเชื่อมโยงทางเศรษฐกิจระหว่างประเทศไทยและประเทศพม่าได้เป็นอย่างดี ในอำเภอแม่สอดมีโรงงานอุตสาหกรรมอยู่เป็นจำนวนมากในหลายประเภทกิจกรรม ได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิตสิ่งทอ การทอผ้าและตัดเย็บเสื้อผ้า อุตสาหกรรมอัญมณี อุตสาหกรรมเซรามิก อุตสาหกรรมแปรรูปผลผลิตทางการเกษตร เช่น พืชผักและผลไม้กระป๋อง และอุตสาหกรรมไม้แกะสลัก และผลิตภัณฑ์จากไม้ เป็นต้น โรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการจ้างงานเป็นจำนวนมาก ประกอบกับนโยบายผ่อนปรนในด้านแรงงานต่างด้าวของรัฐบาล โดยอนุญาตให้มีการว่าจ้างแรงงานต่างด้าวและมีกฎหมายควบคุมที่ไม่เข้มงวดมากนัก ปัจจัยเหล่านี้ได้ดึงดูดให้แรงงานพม่าอพยพโยกย้ายข้ามพรมแดนมาแสวงหาโอกาสในชีวิตที่ดีกว่า และประสงค์จะอยู่อย่างถาวร สร้างครอบครัว และมีทายาทที่กลายเป็นทายาทรุ่นที่ 2 หรือมากกว่านั้นที่ตั้งรกรากอาศัยอยู่ในประเทศไทย

(4) ความเป็นพหุสังคมของเมืองแม่สอด

เมืองแม่สอดเป็นเมืองที่มีความหลากหลายทางชาติพันธุ์สูง เนื่องจากเป็นชุมทางการค้ามานานนับตั้งแต่อดีต ทำให้คนท้องถิ่นแม่สอดมีความคุ้นเคยในการอยู่ร่วมกันกับคนที่ต่างวัฒนธรรม ต่างภาษาได้ ตลอดจนการติดต่อค้าขายกับผู้ที่เดินทางมาจากประเทศพม่ามาเป็นเวลานาน ทำให้คนท้องถิ่นแม่สอดสามารถปรับตัวในการสื่อสารกับคนที่มาจากประเทศพม่าได้ และยังมีการตั้งชุมชนใหม่ของคนที่มาจากประเทศพม่ากระจายอยู่ในเมืองแม่สอดอีกด้วย ความโอบ

อ้อมอารีของคนไทย ไม่รังเกียจเชื้อชาติคนต่างวัฒนธรรมและวัฒนธรรมของไทยและพม่าที่ไม่แตกต่างกันมากนัก ดังนั้นจึงไม่เกิดการแบ่งแยกระหว่างไทยกับพม่า

จากการศึกษาที่ผ่านมาถึงสาเหตุของการอพยพโยกย้ายเข้ามาเป็นแรงงานในพื้นที่อำเภอแม่สอดนั้น พบว่าปัจจัยผลักดันหลักคือ ความยากจน การไม่มีงานทำ และการขาดแคลนที่ดินทำกิน ซึ่งชาวพม่าที่อพยพมาเป็นครอบครัวเหล่านี้ได้นำทายาทติดตามเข้ามาด้วย รวมทั้งที่มาจากในอำเภอแม่สอดเอง กลายเป็นทายาทรุ่นที่ 2 ที่อาศัยอยู่ในอำเภอชายแดนแห่งนี้

4.4.1.5 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เริ่มทำงานตั้งแต่อายุระหว่าง 8 – 18 ปี (ตาราง 4.11) โดยมีอยู่ 17 คน ที่เริ่มทำงานที่อายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15 ปี ซึ่งนับได้ว่าเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่ยังเด็ก ส่วนอีก 3 ราย เริ่มทำงานโดยมีอายุมากกว่า 15 ปี โดยเริ่มทำงานเมื่ออายุ 17 ปี 2 ราย และอีกรายเริ่มทำงานตอนอายุ 18 ปี เป็นที่น่าสังเกตว่า บิดามารดาของทายาทรุ่นที่ 2 เป็นผู้ย้ายถิ่นมาจากประเทศพม้ามักจะคิดว่าบุตรของตนควรเริ่มทำงานได้ที่อายุ 15 ปี เพราะคิดว่า “โตแล้วน่าจะช่วยเหลือ แบ่งเบาภาระครอบครัวได้แล้ว” ทั้งๆ ที่ตามกฎหมายแรงงานของไทยนั้นห้ามไม่ให้บุคคลที่มีอายุต่ำกว่า 18 ปี ทำงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในโรงงานอุตสาหกรรมประเภทต่างๆ แต่ในพื้นที่อำเภอแม่สอดความต้องการแรงงานมีเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานพม่าที่มีราคาถูกกว่าแรงงานไทย และสามารถหลบเลี่ยงการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานไทยได้ง่าย ดังนั้นตลาดงานในอำเภอแม่สอดจึงเปิดรับแรงงานที่มีอายุน้อยกว่า 18 ปีโดยที่ฝ่ายแรงงานพม่าเองก็มีความประสงค์ที่จะทำงานตั้งแต่อายุไม่ถึง 18 ปี เพราะคิดว่าตนเอง “โตแล้ว และอยากช่วยครอบครัวทำงานหารายได้” จึงพยายามโก่งอายุ โดยมักจะแจ้งกับนายจ้างว่าตนเองอายุ 18 ปีแล้ว ทั้งๆ ที่ความจริงอายุไม่ถึง

ตาราง 4.11 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่อำเภอแม่สอด ที่เริ่มทำงาน

อายุ	จำนวน
<10 ปี	2
10 – 15 ปี	15
>15 ปี	3
รวม	20

นอกจากนี้แล้วในกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้ มีอยู่ 3 คน ที่ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ เพราะครอบครัวยากจน ในจำนวนนี้เป็นมุสลิม 2 ราย ได้เริ่มทำงานตั้งแต่อายุน้อย โดยที่ตัวอย่างรายหนึ่งเป็นชาย ปัจจุบันอายุ 18 ปี เป็นชาวมุสลิม เกิดและโตที่อำเภอแม่สอด ไม่ได้เรียนหนังสือเพราะว่าเป็นลูกชายคนโต และครอบครัวยากจน ต้องออกไปช่วยมารดาเก็บขยะและของเก่าขายเป็นรายได้ตั้งแต่อายุ 8 ปี ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงอายุ 20 ปี มารดามาอยู่ที่แม่สอดตั้งแต่อายุเพียง 6 เดือน เติบโตในชุมชนมุสลิมที่อำเภอแม่สอด ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือเพราะครอบครัวยากจน ต้องช่วยมารดาทำงาน โดยเริ่มทำงานตอนอายุ 9 ขวบ โดยมารดาติดต่อผ่านนายหน้าซึ่งเป็นผู้หญิงให้พาไปขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ ส่วนตัวอย่างอีกรายหนึ่งเป็นชาย อายุ 21 ปี บิดามารดามายังอำเภอแม่สอดตั้งแต่อายุ 9 ปี ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ครอบครัวยากจน บิดาเป็นสามล้อถีบหารายได้ จึงได้ช่วยบิดามารดาดูแลบ้านและน้องๆ โดยได้เริ่มทำงานตอนอายุ 17 ปี

ตัวอย่างอีกรายเป็นชายอายุ 13 ปี เดินทางมาแม่สอดพร้อมกับบิดามารดาเมื่ออายุได้ 5 ปี มีโอกาสได้เรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด จนถึงเกรด 3 ได้ลาออกเพราะสอบไม่ผ่านต้องเรียนซ้ำชั้นบ่อย รู้สึกอับอายที่ต้องเรียนกับเด็กรุ่นน้อง เลยออกมาทำงานตั้งแต่อายุ 10 ปี เป็นลูกจ้างร้านค้าส่งปลาไหล ซึ่งตั้งอยู่ใกล้บ้าน และมารดาเคยทำงานในร้านนี้มาก่อน เพราะต้องการช่วยมารดาหารายได้เลี้ยงครอบครัว

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย อายุ 18 ปี อพยพโยกย้ายกับครอบครัวมาอยู่ที่แม่สอดตอนที่ตนเองอายุ 10 ปี โดยที่ตนเองกำลังเรียนเกรด 5 อยู่ที่พม่า พอมาถึงแม่สอดก็มาช่วยบิดามารดาทำงานเป็นงานรับจ้างทั่วไปในภาคเกษตร เช่น เกี่ยวข้าว ปลูกหอมแดง หักข้าวโพด เป็นต้น

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เหลือเริ่มทำงานตั้งแต่อายุไม่ถึง 15 ปีนั้น ให้เหตุผลว่า

“อยากทำงานหาเงินช่วยเหลือครอบครัว”

“อยากช่วยบิดามารดาที่มีหนี้สิน”

“เพื่อนชวน/มารดาให้ไปทำงาน”

ซึ่งกลุ่มนี้จะไม่อยากเรียนหนังสือ อยากทำงานเพราะรู้สึกตัวตนเอง “โตแล้ว” และอยากช่วยครอบครัวหารายได้

4.4.1.6 พื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จำนวน 20 คน ทั้งกลุ่มที่เกิดในประเทศไทย (6 คน) และกลุ่มที่อพยพมาจากพม่าเข้ามาในประเทศไทย (14 คน) ส่วนใหญ่เริ่มงานในอำเภอแม่สอดซึ่งมีถึง 18 คน ส่วนที่เหลืออีก 2 คนนั้น มีพื้นที่ที่เริ่มงานอยู่ที่อำเภอเมืองตาก และอำเภอแม่ระมาด (ตาราง 4.12)

ตาราง 4.12 พื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สวด

พื้นที่	กลุ่มตัวอย่างที่เกิดในประเทศไทย	กลุ่มตัวอย่างที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า	รวม
อำเภอแม่สวด	5	13	18
อำเภอเมืองตาก	1	-	1
อำเภอแม่ระมาด	-	1	1
รวม	6	14	20

4.4.2 ระหว่างทาง

4.4.2.1 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในอำเภอแม่สวดจำนวน 20 คนนั้น มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงไว้ในรูป 4.5 – 4.24 โดยที่หากเป็นทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าตั้งแต่ยังเป็นเด็กซึ่งมีอยู่ 14 คนนั้น จะแสดงภูมิถิ่นกำเนิดในประเทศพม่าไว้ในแผนที่ด้วย ส่วนกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยซึ่งมีอยู่ 6 คนนั้น 5 คนเกิดที่อำเภอแม่สวด จะมีจุดเริ่มต้นในแผนที่เส้นทางอยู่ที่อำเภอแม่สวด และมี 1 รายที่เกิดที่จังหวัดนครสวรรค์ก็จะมีจุดเริ่มต้นในแผนที่เส้นทางอยู่ที่จังหวัดนครสวรรค์ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้ ในที่สุดจะมีจุดเริ่มต้นของเส้นทางอพยพโยกย้ายจากอำเภอแม่สวด จังหวัดตากไปยังพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทยคือ กรุงเทพฯ อโยธยา อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย ลำปาง อำเภอเมืองตาก และอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก อย่างไรก็ตามก็มีกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่ไม่อพยพโยกย้ายจากอำเภอแม่สวดไปยังพื้นที่อื่นๆ เลย โดยมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 7 คน ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่เริ่มทำงานและมี 13 คนที่ไม่อพยพ (ตาราง 4.13) โดยสามารถแบ่งรูปแบบของเส้นทางอพยพโยกย้ายได้ 4 รูปแบบดังนี้คือ

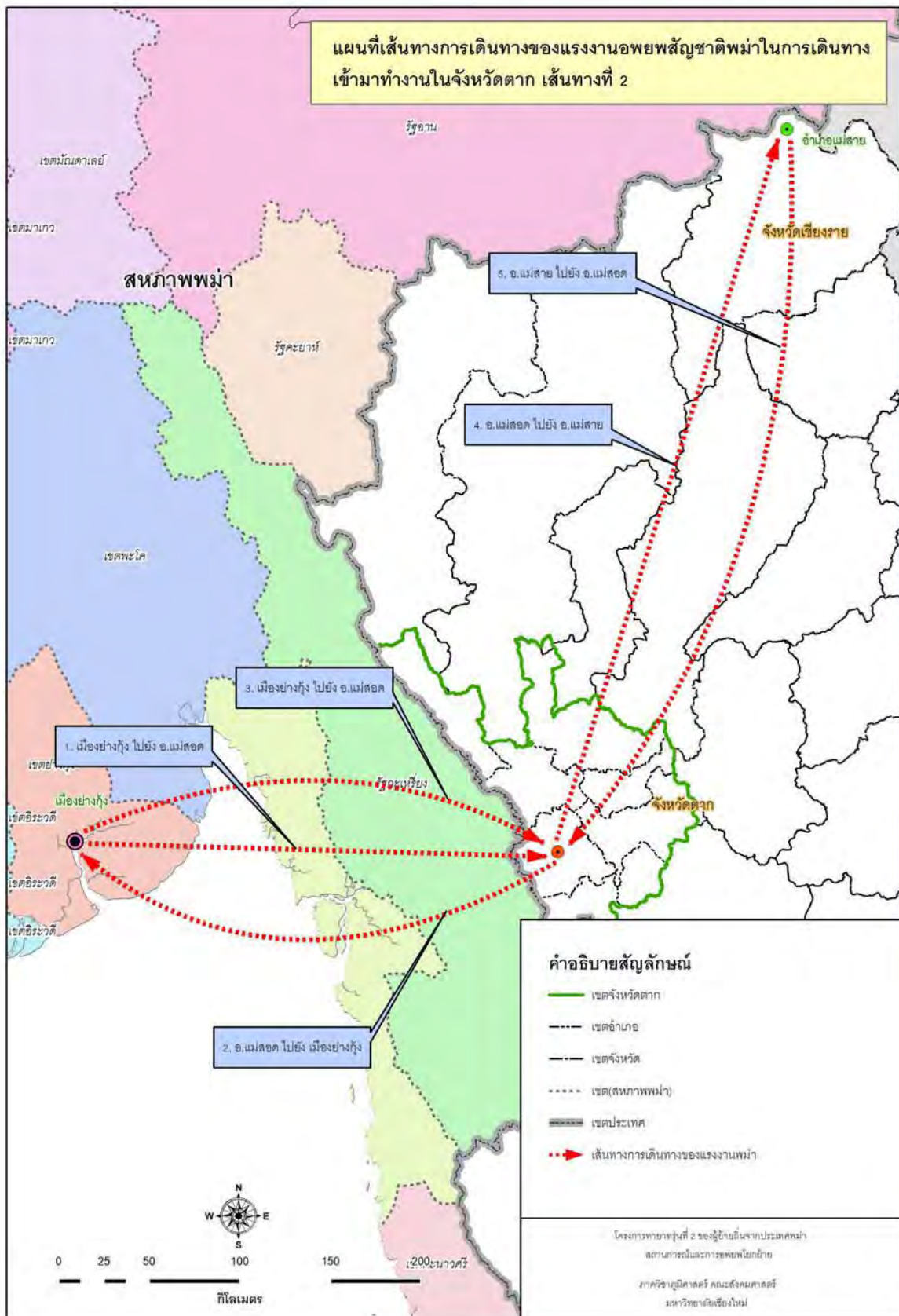
- (1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทย (อำเภอแม่สวด) แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- (2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทย อำเภอแม่สวดหรือที่อื่นๆ ในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- (3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่า แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

(4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

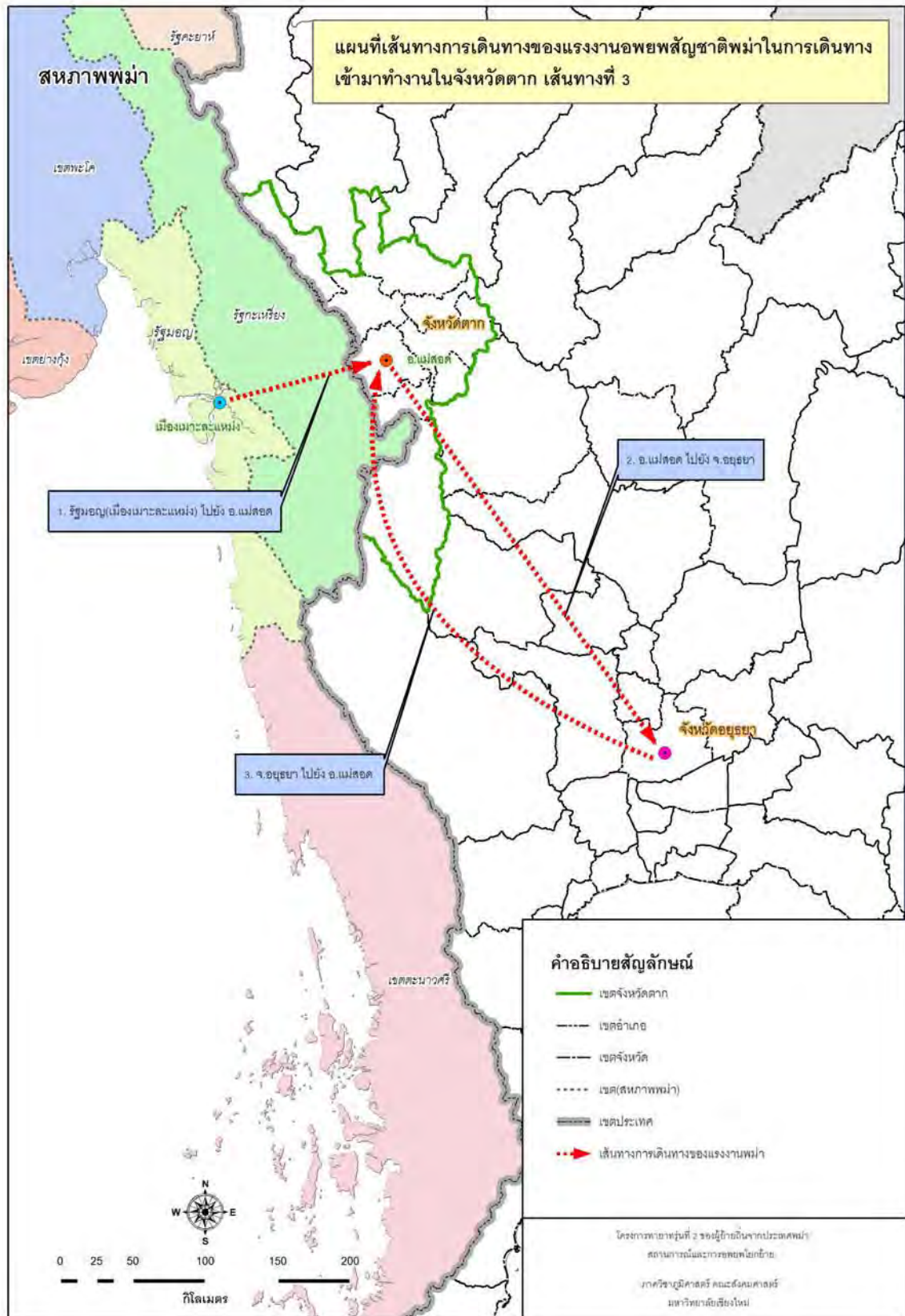
โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ตาราง 4.13 การอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอด จากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

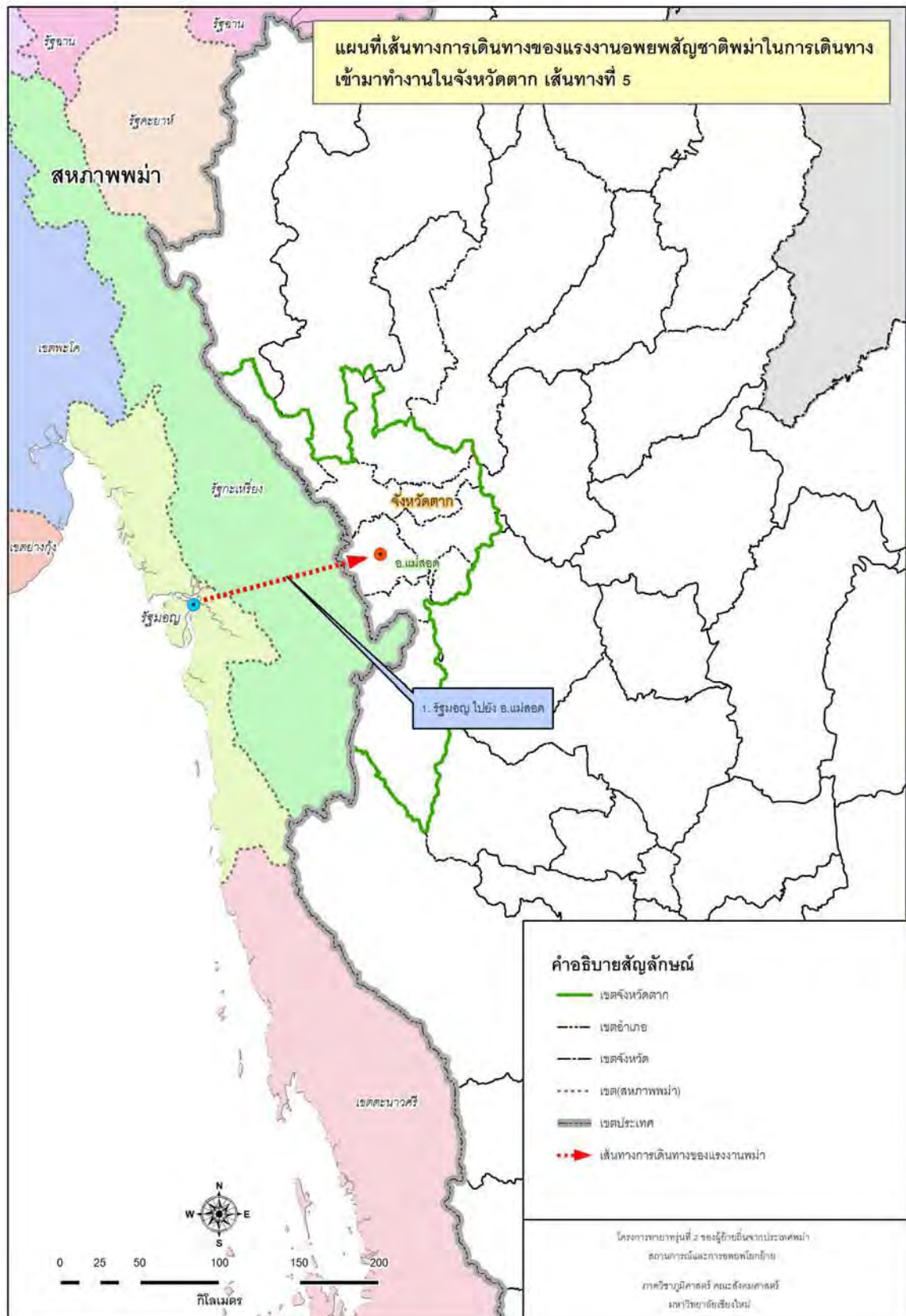
พื้นที่ ที่เริ่มทำงาน	การอพยพโยกย้าย				รวม
	ไม่อพยพ		อพยพ		
	เกิดประเทศไทย	อพยพจากพม่า	เกิดประเทศไทย	อพยพจากพม่า	
อำเภอแม่สอด	3	10	2	3	18
อำเภอเมืองตาก	-	-	1	-	1
อำเภอแม่ระมาด	-	-	-	1	1
รวม	3	10	3	4	20

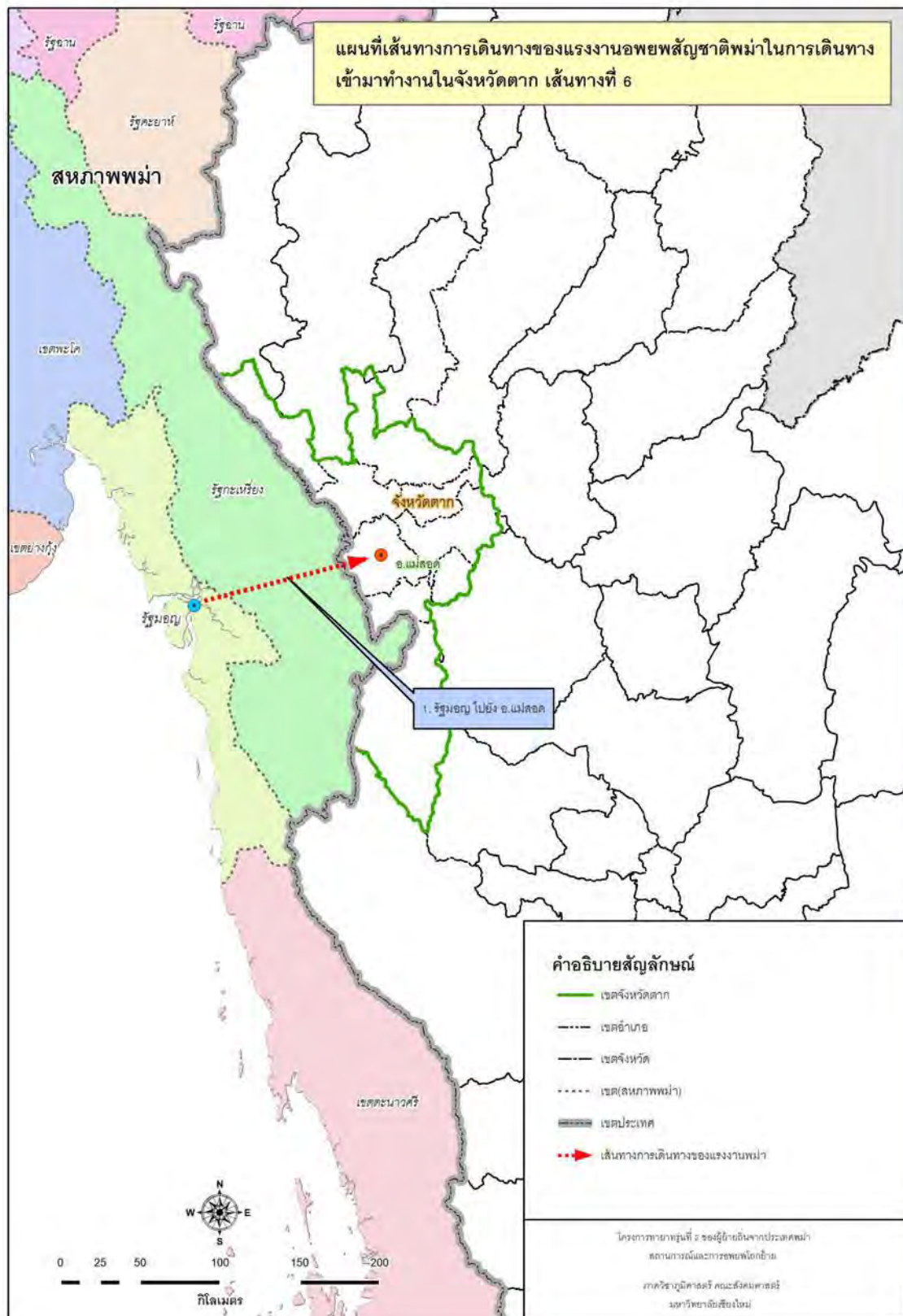
รูป 4.6 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 2

รูป 4.7 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 3

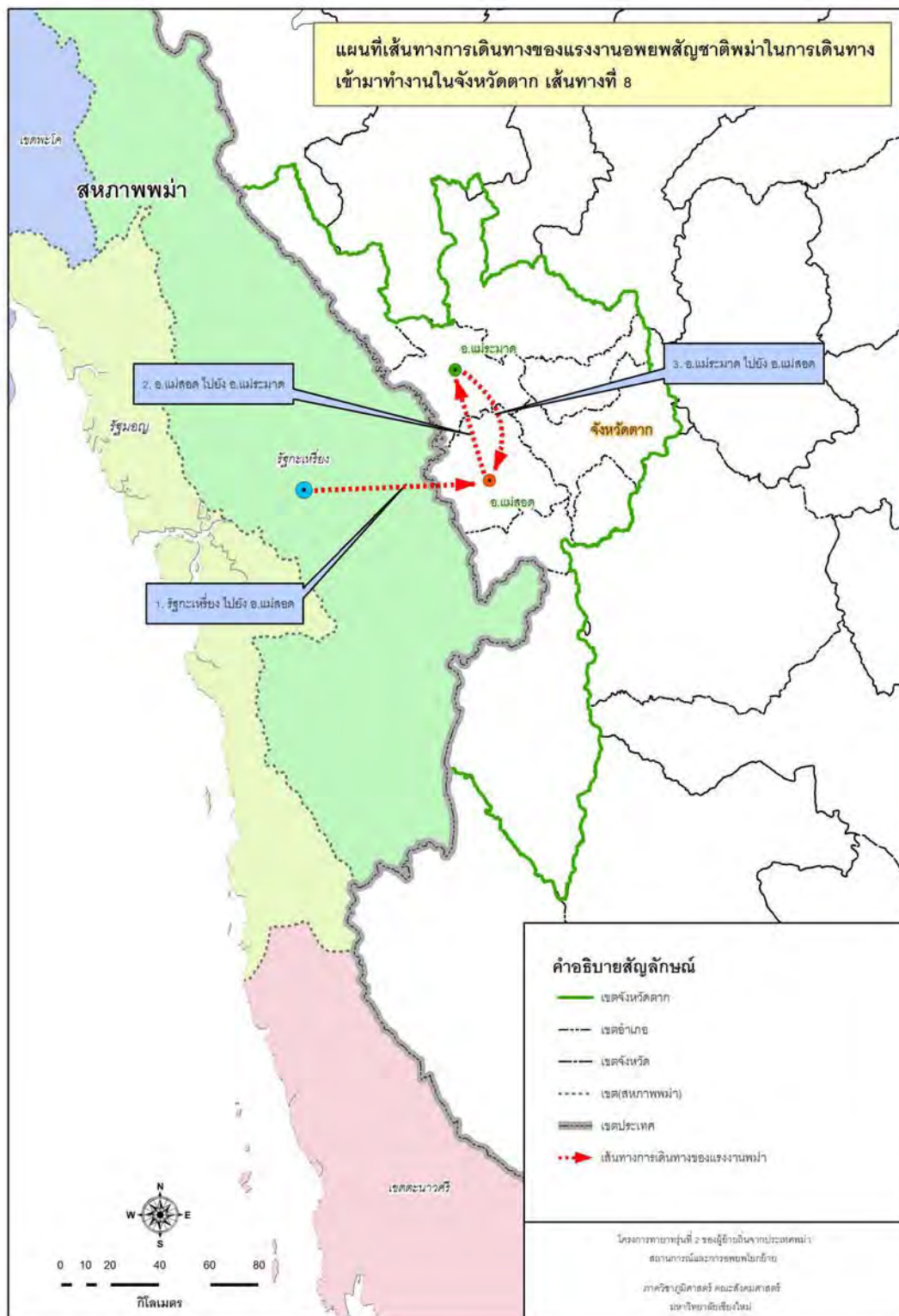
รูป 4.9 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 5

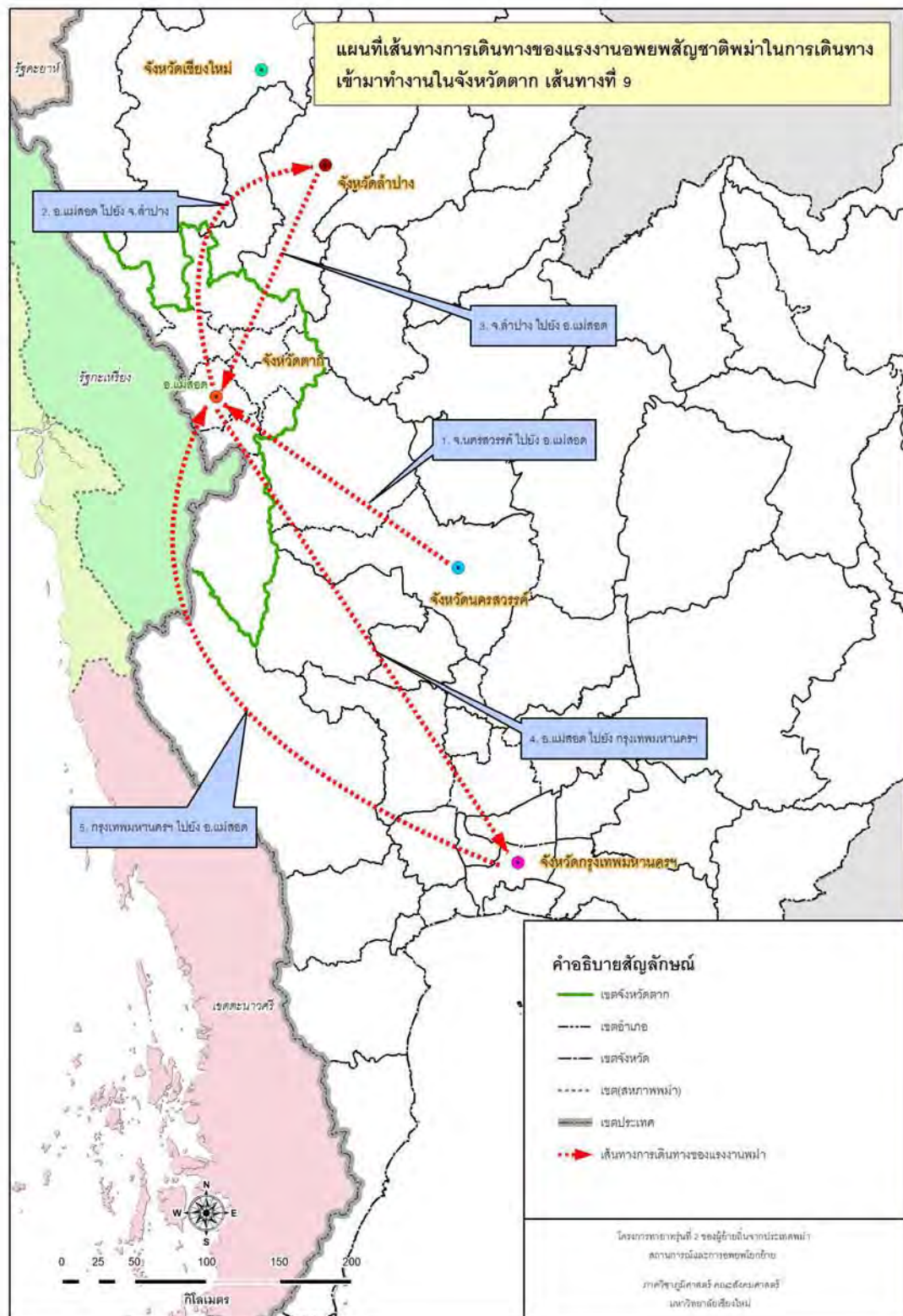
รูป 4.10 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 6

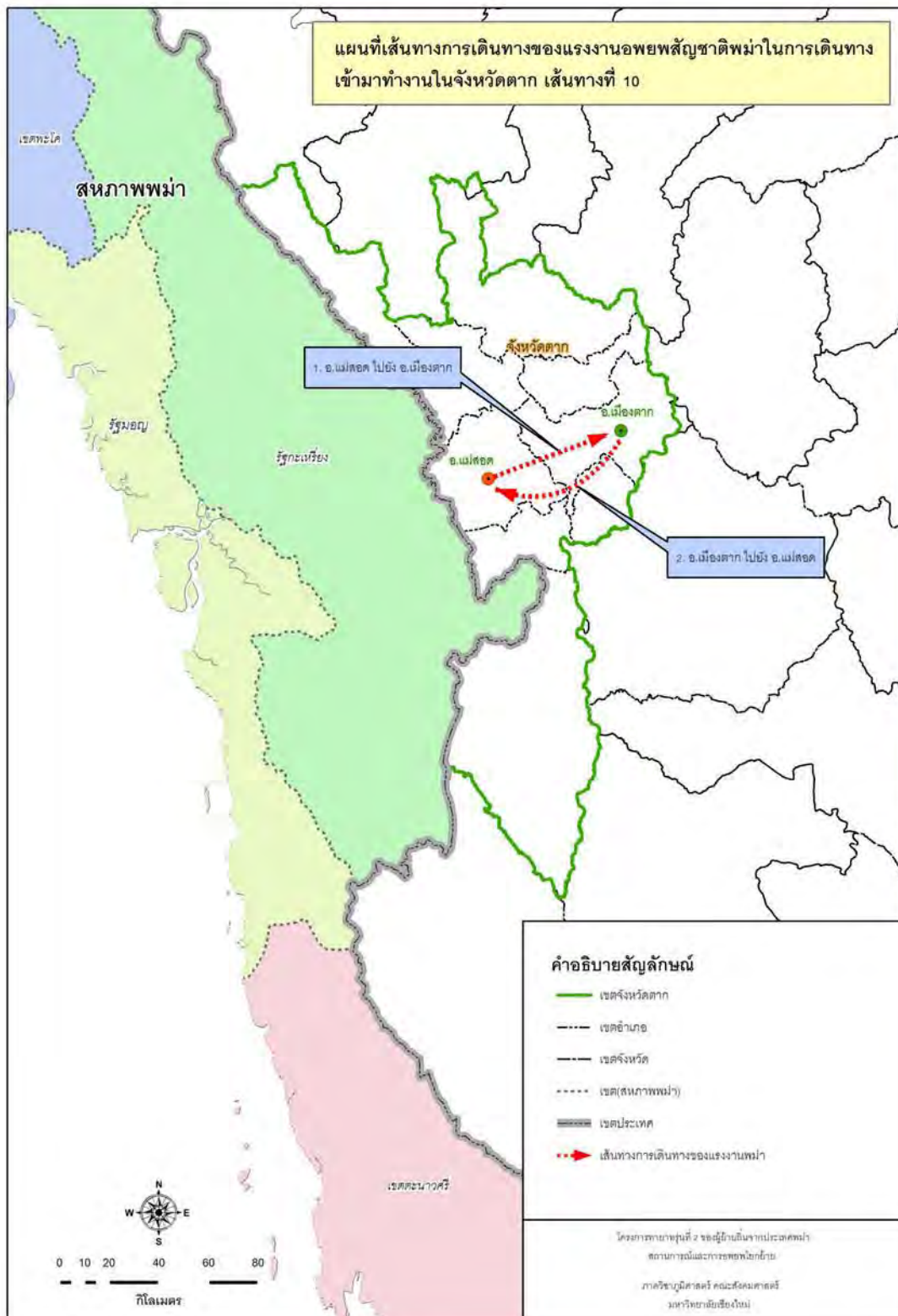
รูป 4.11 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานใน
จังหวัดตาก เส้นทางที่ 7

รูป 4.12 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 8

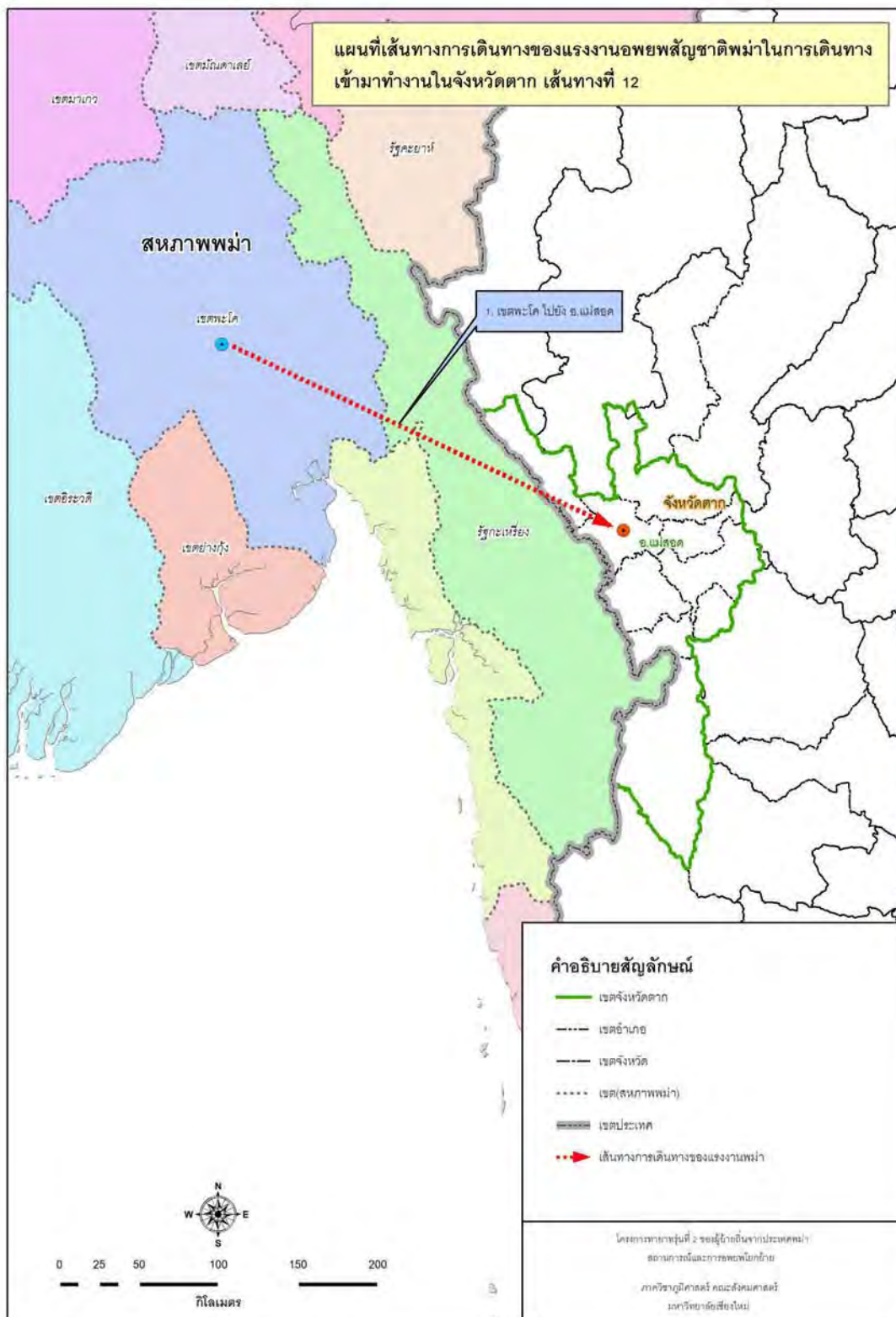
รูป 4.13 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 9

รูป 4.14 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานใน
จังหวัดตาก เส้นทางที่ 10

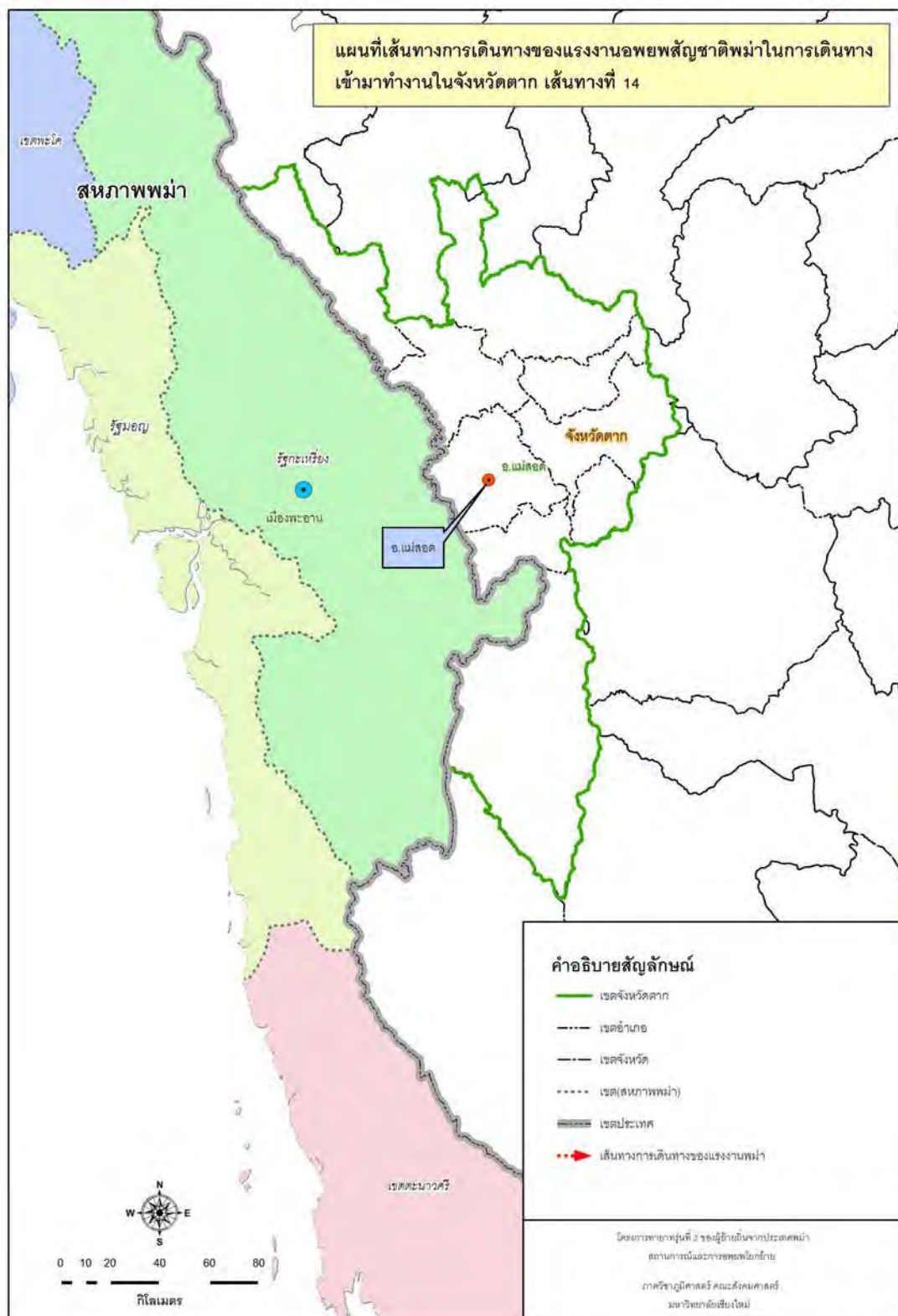
รูป 4.15 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานใน
จังหวัดตาก เส้นทางที่ 11

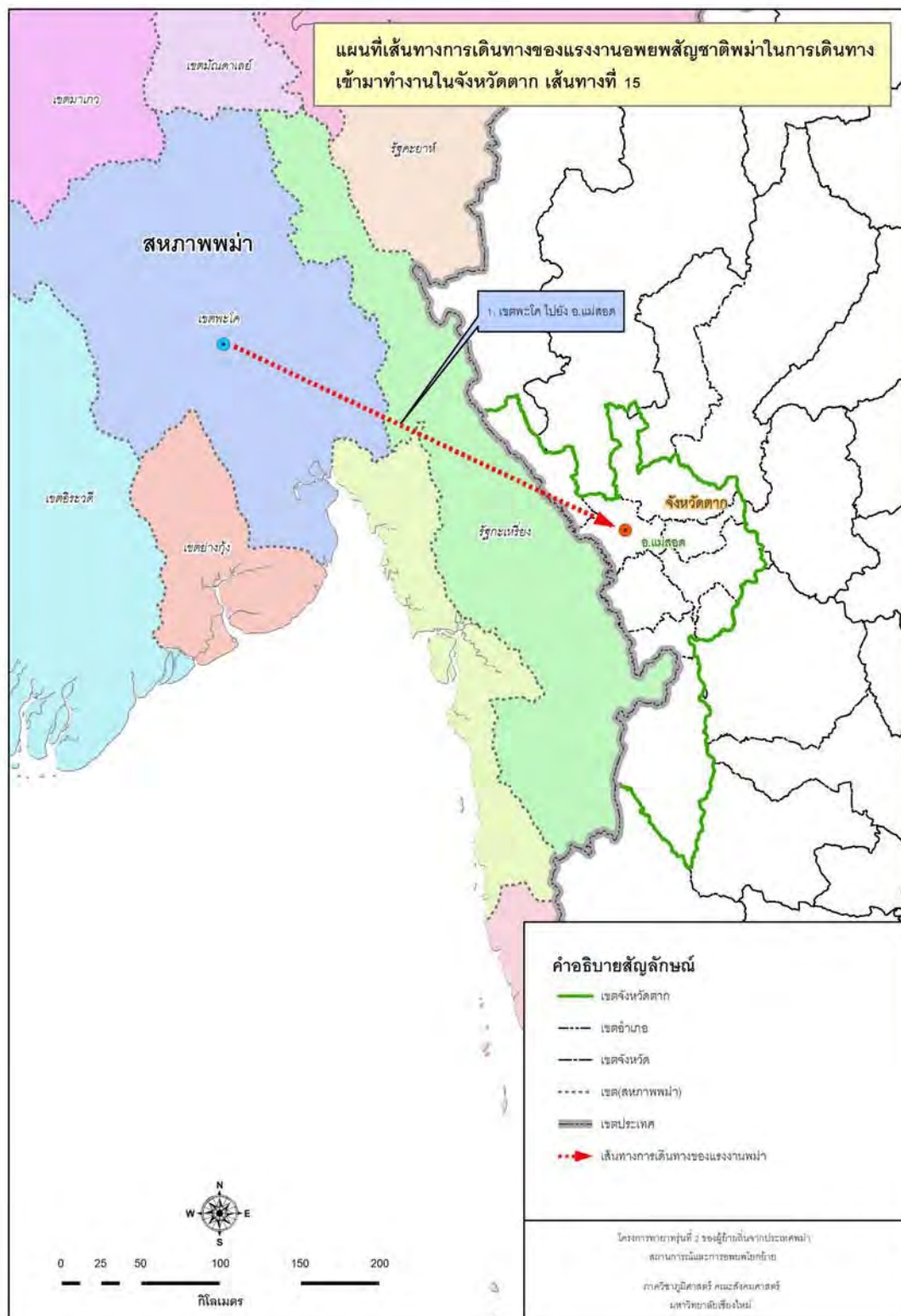
รูป 4.16 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานใน
จังหวัดตาก เส้นทางที่ 12

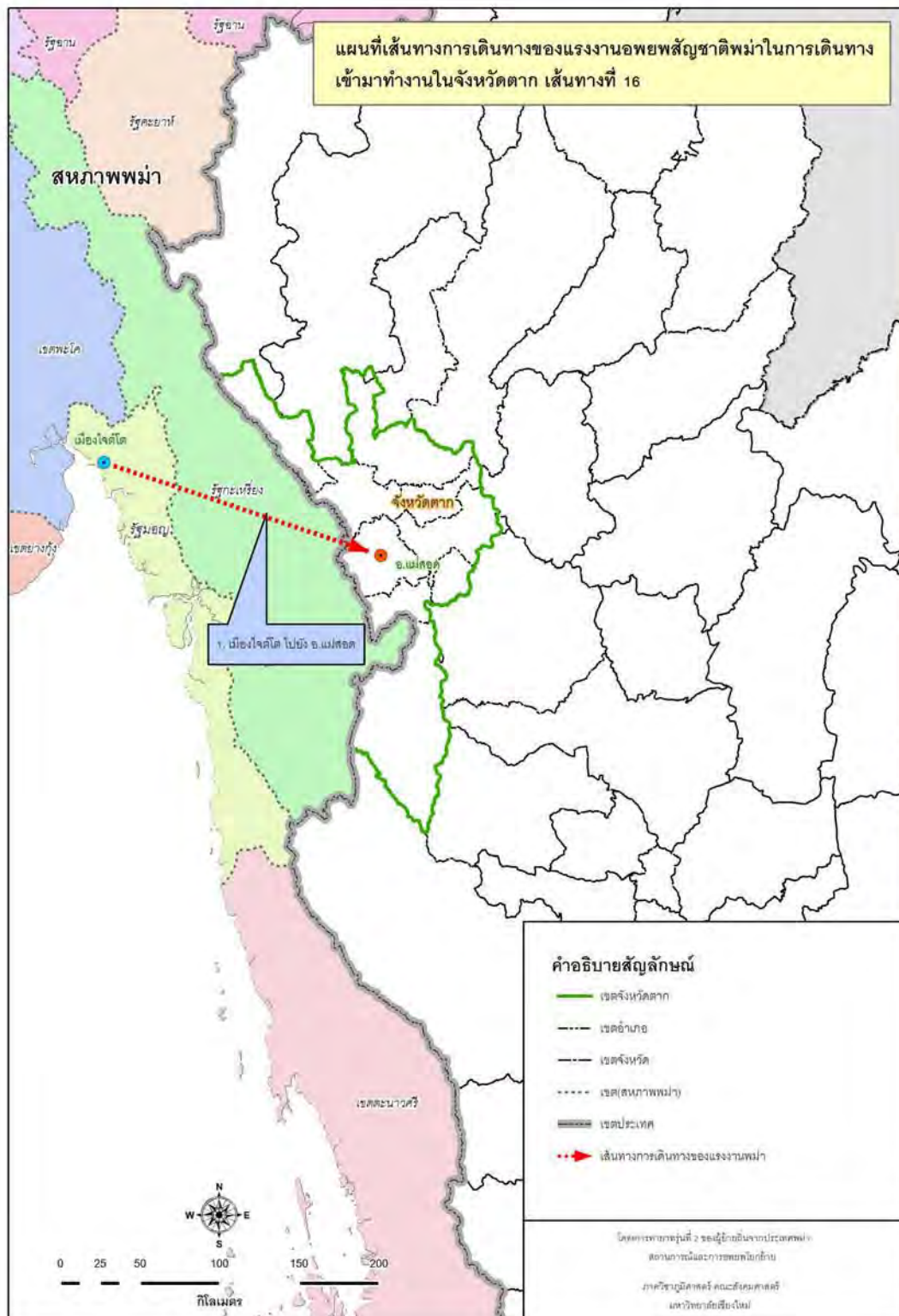
รูป 4.17 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานใน
จังหวัดตาก เส้นทางที่ 13

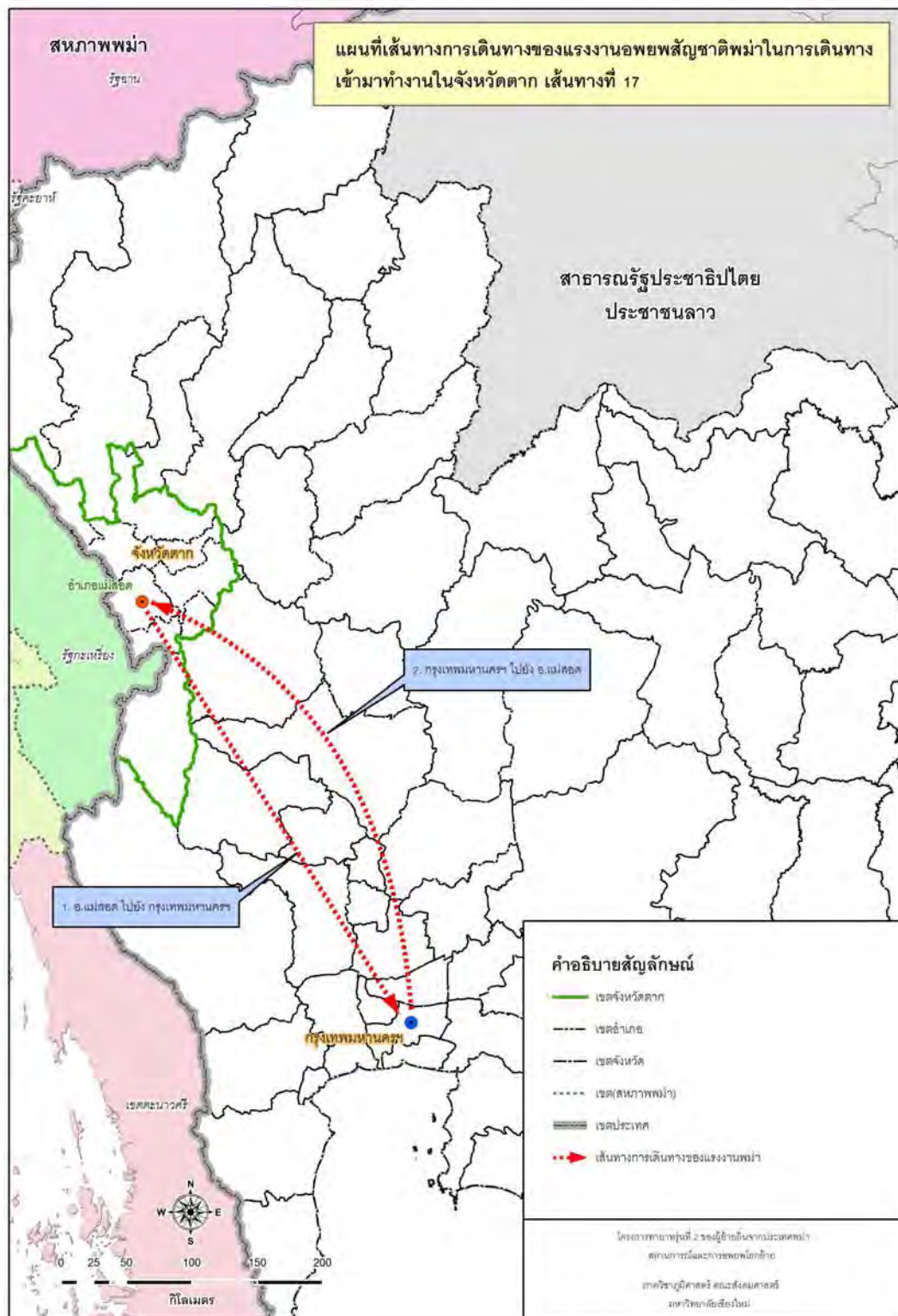
รูป 4.18 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานใน
จังหวัดตาก เส้นทางที่ 14

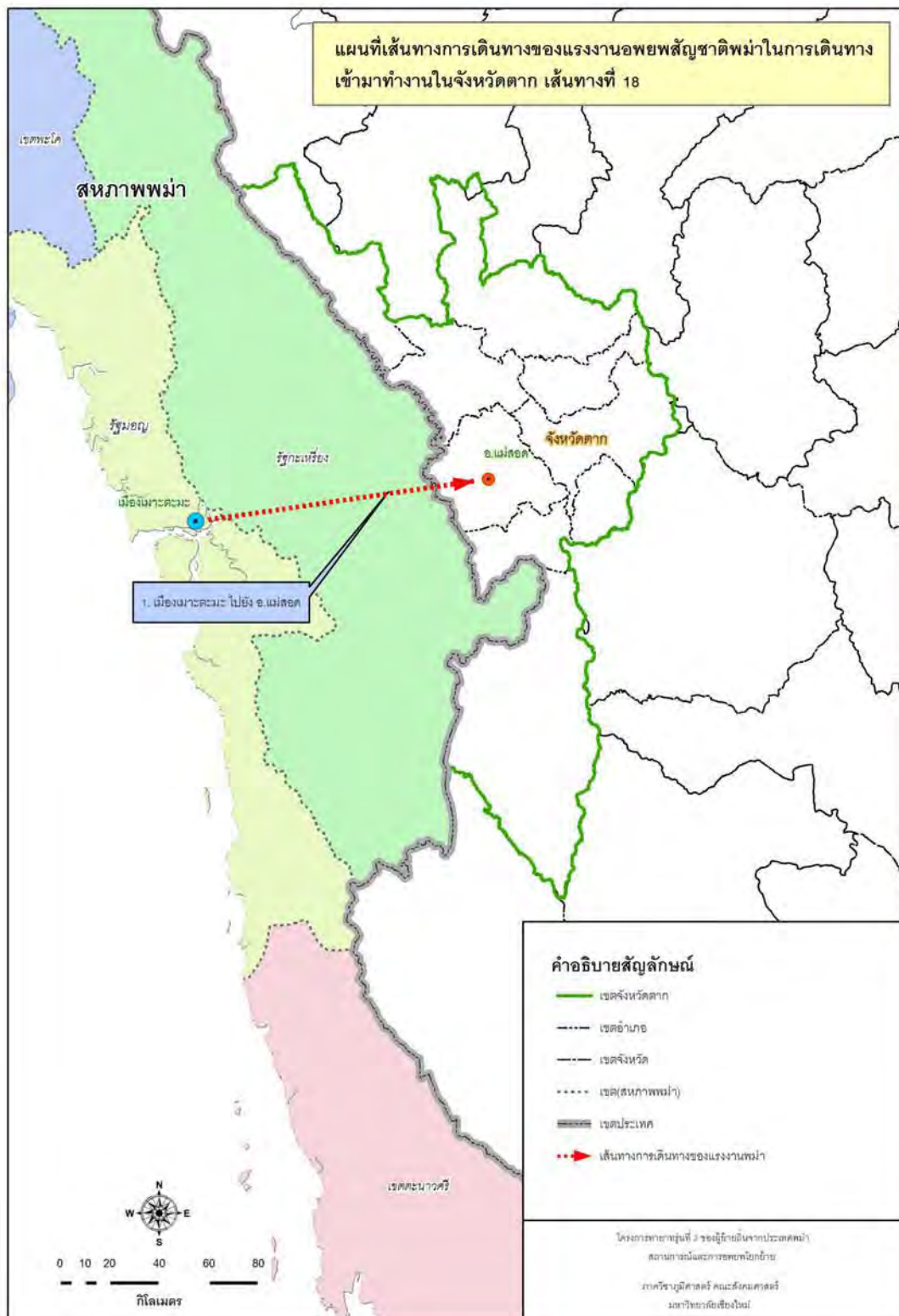
รูป 4.19 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานใน
จังหวัดตาก เส้นทางที่ 15

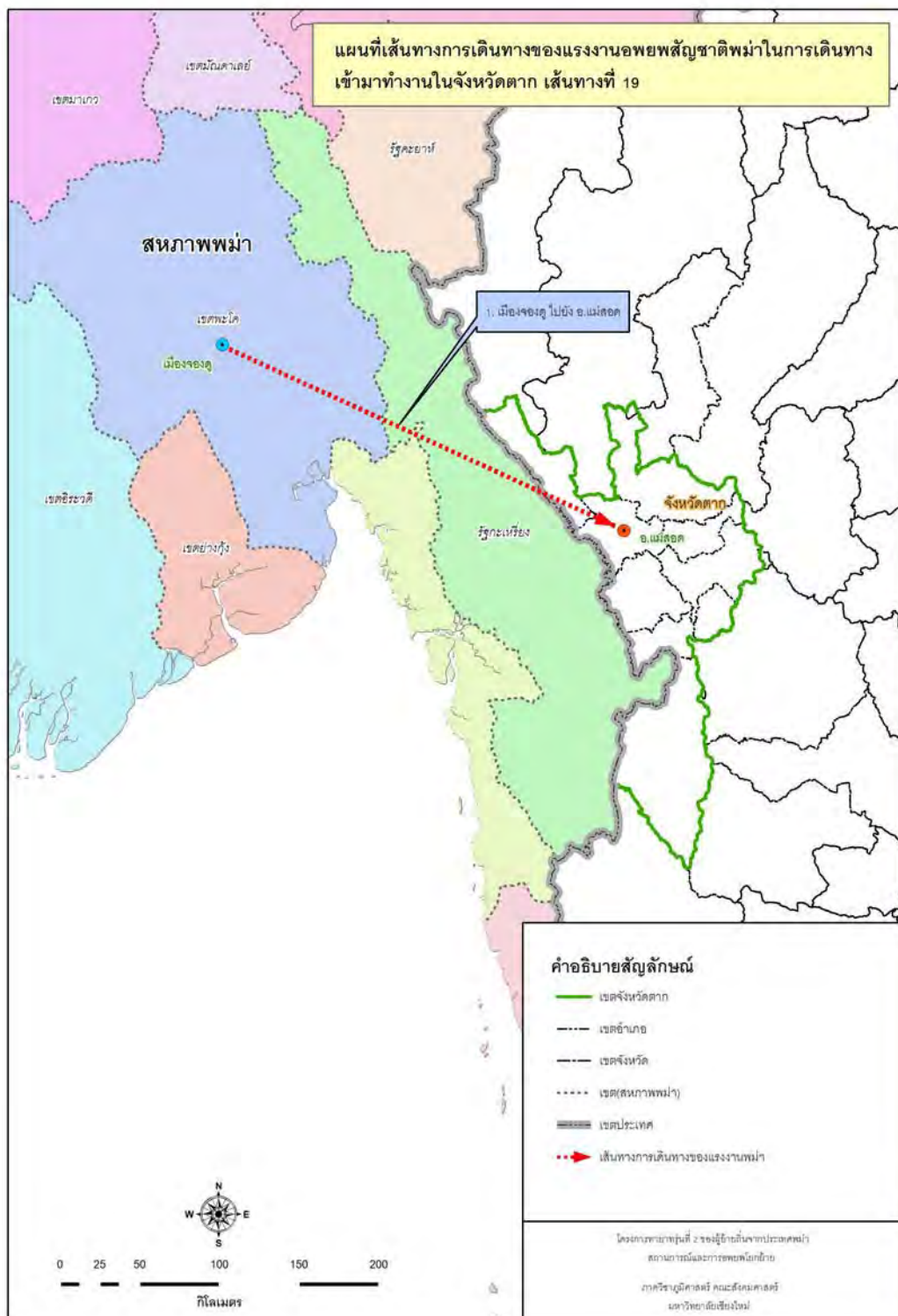
รูป 4.20 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานใน
จังหวัดตาก เส้นทางที่ 16

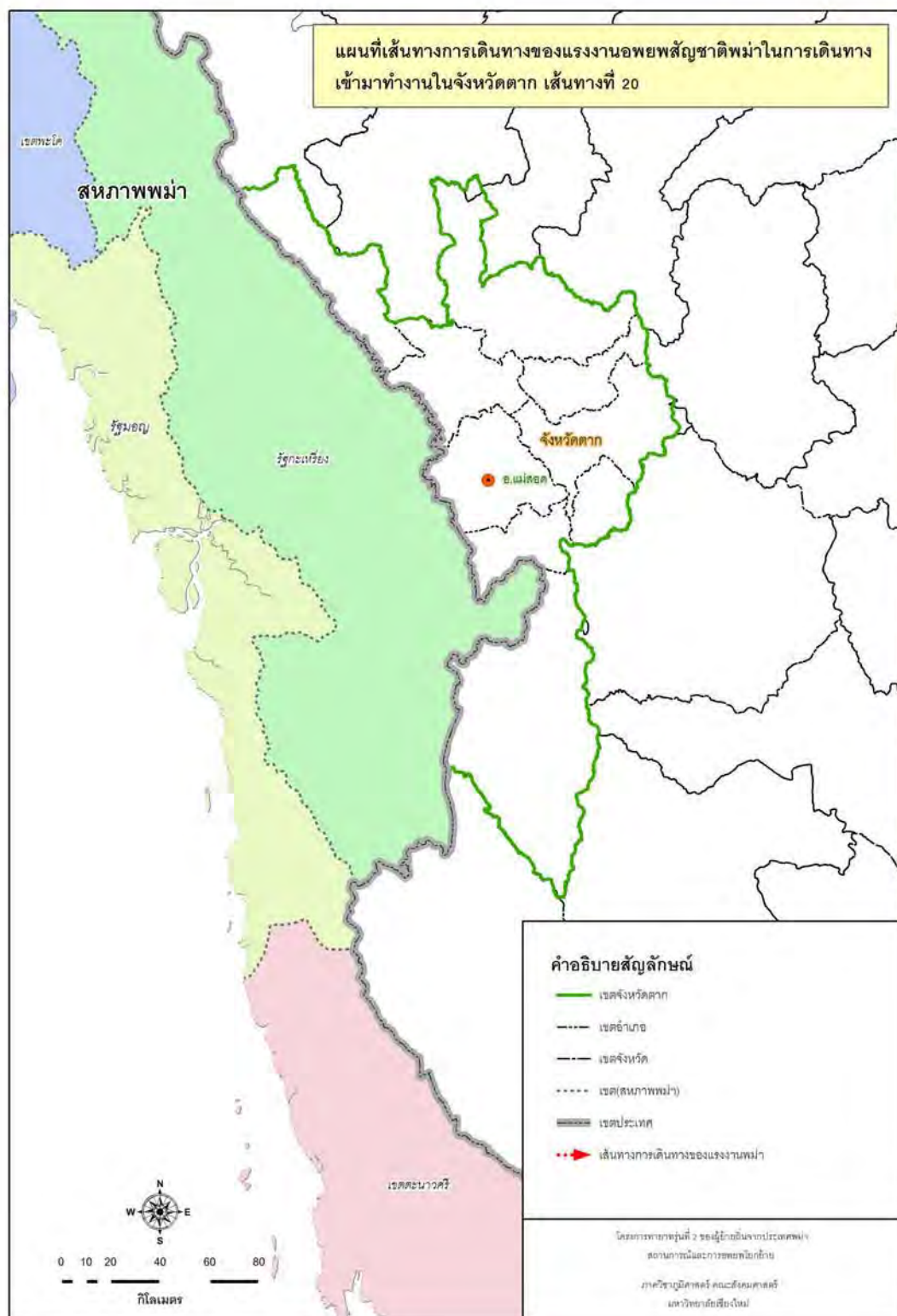
รูป 4.21 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 17

รูป 4.22 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 18

รูป 4.23 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัตว์ชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 19

รูป 4.24 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดตาก เส้นทางที่ 20

(1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทย (อำเภอแม่สอด) แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่ 3 คน เป็นหญิง 2 ราย อายุ 15 ปีเท่ากัน และเป็นชาย 1 ราย อายุ 19 ปี ทั้ง 3 ราย เป็นชนชาติกะเหรี่ยง และสามารถพูดภาษาไทยได้ทั้ง 3 ราย ไม่มีใบเกิด ไม่มีบัตร จึงไม่ยอมเสี่ยงต่อการถูกจับ ถูกหลอก หากอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่น ตัวอย่างที่เป็นหญิงทั้ง 2 ราย เป็นลูกจ้างขายของหน้าร้านได้รับค่าจ้างวันละ 80 บาท ส่วนตัวอย่างรายที่เป็นชายนั้นเป็นเจ้าของร้านที่รักษาความปลอดภัยของบริษัทแห่งหนึ่งมีรายได้เดือนละ 3,800 บาท

ตัวอย่าง 2 ราย ที่เป็นหญิงนั้น เป็นลูกจ้างขายของหน้าร้านที่มีลูกจ้างทั้งหมด 7 คน เพื่อนร่วมงานส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า เธอเป็นกะเหรี่ยง เวลาทำงานใช้ภาษาพม่าพูดคุยกับเพื่อน และไม่ค่อยมีความสุขกับงานที่ทำ เนื่องจากมักมีเรื่องทะเลาะกับเพื่อนร่วมงานเรื่องอาหารกลางวันที่น่ามารับประทานในร้านมักจะหายเป็นประจำ เมื่อเกิดการทะเลาะกัน ทำให้เจ้าของร้านโกรธรำคาญและดุด่า อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่าง 2 รายนี้ก็ไม่ได้ยอมอพยพโยกย้ายไปจากอำเภอแม่สอด โดยที่รายหนึ่งให้เหตุผลว่า

“ตั้งใจว่าจะอยู่ที่แม่สอดไปเรื่อยๆ เพราะว่าไม่มีบัตรและถ้าจะไปทำงานที่อื่นต้องจ่ายเงินมาก ครอบครัวยังไม่มีเงิน การไปทำงานที่อื่นก็เสี่ยงและกลัวโดนหลอก ทุกวันนี้อยู่แม่สอดก็มีความสุขดี เพราะได้อยู่กับครอบครัว แต่เวลาไปไหนต้องคอยระวัง เพราะกลัวตำรวจจับ กลัวถูกส่งกลับไปที่พม่า เพราะไม่มีญาติที่พม่าและไม่เคยไปพม่า”

ตัวอย่างที่เป็นหญิงอีกรายก็ได้ให้เหตุผลคล้ายคลึงกันว่า

“มีความสุขกับชีวิตที่แม่สอดเพราะได้อยู่กับมารดา และไม่คิดว่าจะไปอยู่ที่อื่น เพราะไม่รู้จักรใคร และไม่มีบัตร และต้องจ่ายค่านายหน้าเป็นเงินจำนวนมาก ไม่มีเงินจ่าย และไม่ต้องการให้นายหน้าหางานให้ก่อน แล้วจ่ายคืนทีหลัง เพราะกลัวว่าจะโดนหลอกให้ไปทำงานไม่ดี”

ส่วนตัวอย่างที่เป็นชายนั้น แม้จะเกิดที่แม่สอดและได้เรียนในระบบการศึกษาของประเทศไทยจนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แต่ไม่มีบัตร น้อยยังเล็ก และมารดาไม่อยากให้ไปทำงานที่อื่น แต่ปัจจุบันได้ยื่นเรื่องขอบัตรไปแล้ว ซึ่งหากได้บัตรมีแนวโน้มเป็นอย่างสูงที่จะอพยพโยกย้ายไปกรุงเทพฯ เพราะมีเพื่อนทำงานอยู่ และชักชวนให้ไปทำงานด้วย แม้ว่าทายาทรุ่นที่ 2 คนนี้จะพอใจกับงานที่ทำ งานดี เพื่อนร่วมงานดี ไม่มีปัญหากับการทำงาน รายได้ดี พอช่วยเหลือครอบครัวได้ แต่ก็ไม่อยากอพยพโยกย้ายไปหางานใหม่ที่กรุงเทพฯ ที่จะทำให้มีรายได้สูงกว่าที่ได้รับในปัจจุบัน โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 หญิงกะเหรี่ยง เกิดที่อำเภอแม่สวด อายุ 15 ปี เริ่มทำงานเมื่ออายุ 13 ปี เป็นลูกจ้างร้านขายรองเท้า โดยทำงานตั้งแต่ 05:00 – 18:00น. ทุกวัน โดยทำงานปีแรกได้เงินเดือน 2,100 บาท ปีที่ 2 ได้ 2,400 บาท และปีที่ 3 ได้ 2,800 บาท โดยที่นายจ้างมีที่พักให้แต่ไม่ค่อยปลอดภัย จึงทำให้ตัวอย่างรายนี้เลือกที่จะอยู่บ้าน หลังจากทำงานมาได้ 3 ปี นายจ้างเปลี่ยนมาเป็นจ่ายเงินรายวันๆ ละ 80 บาท และจะย้ายร้านไปอยู่ที่ใหม่ที่ไกลจากบ้านของตัวอย่างรายนี้มาก ประกอบกับเพื่อนร่วมงานมีปัญหาโมยอาหารกลางวันก็นำมารับประทาน ตัวอย่างรายนี้จึงกำลังหางานใหม่ เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.17

รายที่ 2 หญิงกะเหรี่ยง เกิดที่อำเภอแม่สวด อายุ 15 ปี เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี เป็นลูกจ้างร้านขายรองเท้า โดยมีญาติชวนไปทำงาน โดยทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ทุกวัน โดยปีแรกได้เงินเดือน 2,100 บาท และขึ้นเป็น 2,400 บาท ในปี 2 จากนั้นนายจ้างเปลี่ยนมาเป็นจ่ายเงินรายวันๆ ละ 80 บาท และจะย้ายร้านไปอยู่ที่ใหม่ที่ไกลจากบ้านของตัวอย่างรายนี้มาก และนายจ้างต่อว่าเรื่องทำงานผิดพลาด และเพื่อนร่วมงานมีปัญหาโมยอาหารกลางวัน ตัวอย่างรายนี้จึงกำลังหางานใหม่ เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.18

รายที่ 3 ชายกะเหรี่ยง อายุ 19 ปี เกิดที่อำเภอแม่สวด เริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี โดยสมัครเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย (รปภ.) บริษัทซึ่งเพื่อนที่ทำงานอยู่ที่บริษัทแห่งนี้แนะนำให้ งานที่ทำนั้นแบ่งเป็น 2 กะ คือ กะกลางวัน ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 19:00น. ส่วนกะกลางคืนทำงานตั้งแต่ 19:00 – 07:00น. โดยสามารถเปลี่ยนกะทุกอาทิตย์ ค่าจ้างเริ่มต้นจากเดือนละ 3,500 บาท ผ่านไป 4-5 เดือนได้เพิ่มขึ้นเป็น 3,800 บาท และยังทำงานนี้มาจนปัจจุบัน โดยไม่มีปัญหากับหัวหน้างาน เพื่อนร่วมงานเลย เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.24

(2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดที่อำเภอแม่สวดหรือที่อื่นๆ ในประเทศไทยแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มงาน ในลักษณะนี้มีกลุ่มตัวอย่างอยู่ 3 ราย ประกอบด้วย หญิง 2 ราย ชาย 1 ราย มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในตาราง 4.14 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 เป็นหญิงอายุ 14 ปี เกิดที่จังหวัดนครสวรรค์ มารดาพามาอยู่ที่อำเภอแม่สวดเมื่ออายุ 3 ปี และได้กลับไปอยู่พ่ามานอายุ 7 ปี ก็กลับมาที่แม่สวดอีกครั้ง แม้ว่าตัวอย่างรายนี้จะได้เรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สวด แต่เรียนได้จนถึงเกรด 2 มารดาให้ลาออกมาทำงานตั้งแต่อายุ 12 ปี และได้เปลี่ยนงาน 3 ครั้งในพื้นที่อำเภอแม่สวด จากร้านขายเสื้อผ้า (5 เดือน) โรงงานเซรามิก (9 เดือน) ร้านขายเสื้อผ้า (5 วัน) ซึ่งตัวอย่างรายนี้พูดภาษาไทยได้ หลานของนายจ้างจึงชักชวนไปทำงานที่จังหวัดเชียงใหม่ แต่นายจ้างไม่ยอมจ่ายค่าจ้างเนื่องจากเสียค่านายหน้าเพื่อพาตัวอย่างรายนี้มาจากอำเภอแม่สวด ในที่สุดตัวอย่างจึงถูกส่งตัวไปอยู่ที่จังหวัดลำปาง และ

ทำงานอยู่ 5 เดือน และบอกนายจ้างว่าไม่อยากทำงานแล้วนายจ้างจึงพากลับมาส่งที่อำเภอแม่สอด จากนั้นตัวอย่างรายนี้ก็กลับมาทำงานที่ร้านขายเสื้อผ้าอยู่ 3 เดือน ก็โดนมารดาบังคับให้ทำงานไปที่กรุงเทพฯ เป็นงานขายบริการ ซึ่งตนเองไม่อยากทำ จึงพยายามขัดขืนจนถูกทำร้าย และนายหน้าที่พาไปพาตัวอย่างรายนี้ไปหางานที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง ตัวอย่างรายนี้ร้องไห้จนนายหน้าใจอ่อนให้เงินนั่งรถกลับมาที่อำเภอแม่สอด โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.13

ตาราง 4.14 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดที่เกิดในประเทศไทยแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	จังหวัดนครสวรรค์ → อำเภอแม่สอด → พม่า → อำเภอแม่สอด*(3) → จังหวัดลำปาง → อำเภอแม่สอด → กรุงเทพฯ → อำเภอแม่สอด
2	อำเภอแม่สอด → อำเภอเมืองตาก* → อำเภอแม่สอด
3	อำเภอแม่สอด* → กรุงเทพฯ → อำเภอแม่สอด

หมายเหตุ: * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

รายที่ 2 เป็นหญิงสาวกะเหรี่ยงอายุ 15 ปี เกิดที่อำเภอแม่สอดโดยเริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 13 ปี เพราะอยากช่วยบิดามารดาหารายได้ โดยพี่ชายชวนให้ไปทำงานที่จังหวัดตาก โดยไปทำงานบ้านเลี้ยงเด็ก และช่วยขายของหน้าร้าน โดยทำงานอยู่ปีกว่าก็กลับมาที่อำเภอแม่สอด เพราะคิดถึงมารดา และมีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.14

รายที่ 3 เป็นชายชาวพม่ามุสลิม อายุ 18 ปี ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ เพราะเป็นลูกชายคนโตและครอบครัวยากจน โดยช่วยมารดาทำงานเก็บขยะและของเก่าขายตั้งแต่อายุ 8 ปี และตอนอายุ 12 ปี ได้เดินทางไปกรุงเทพฯ โดยไปทำงานขายโรตีกับน้ำอยู่ประมาณ 1 ปี ก็กลับมาอยู่อำเภอแม่สอดเพราะถูกทุบตีอย่างหนักจากน้ำที่เป็นคนจีโมโห โดยมีเส้นทางอพยพดังแสดงในรูป 4.21

**(3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าตั้งแต่เด็กมาอยู่ที่
อำเภอแม่สอดแล้วไม่อพยพโยกย้าย**

ในลักษณะนี้มีกลุ่มตัวอย่างอยู่ 10 คน (ตาราง 4.15) ในกลุ่มนี้ประกอบด้วยชาย 8 ราย หญิง 2 ราย อายุน้อยกว่า 18 ปี จำนวน 8 ราย อายุมากกว่า 18 ปี จำนวน 2 ราย ชนชาติพม่า 7 ราย กะเหรี่ยง 3 ราย ซึ่งในกลุ่มนี้มีอยู่ 8 รายที่พอใจและมีความสุขที่อยู่ที่อำเภอแม่สอด และยัง
อยากจะอยู่ต่อไปอีกเพราะครอบครัวอยู่ที่อำเภอแม่สอด แม้จะได้ค่าจ้างน้อย แต่ยังมีงานให้ทำ ส่วน
ที่เหลืออีก 2 รายนั้นให้เหตุผลว่าไม่ยอมอพยพโยกย้าย เพราะต้องเสียเงินเป็นจำนวนมาก ไม่มีเงิน
จ่ายค่านายหน้าและเสี่ยงอันตราย

กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 กลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าตั้งแต่ยังเด็ก
โดยมาจากรัฐมอญ 6 ราย เขตพะโค 3 ราย และรัฐกะเหรี่ยง 1 ราย โดยมีรายละเอียดของการทำงาน
สรุปได้ดังนี้

**ตาราง 4.15 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดที่อพยพ
โยกย้ายมาจากประเทศพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน**

รายชื่อ	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	รัฐกะเหรี่ยง → อำเภอแม่สอด* (3)
2	เมืองปาว รัฐมอญ → อำเภอแม่สอด*
3	เมืองปีเลน → อำเภอแม่สอด*(3)
4	รัฐมอญ → อำเภอแม่สอด*
5	เมืองเมะตะมะ รัฐมอญ → อำเภอแม่สอด*(2)
6	เขตพะโค → อำเภอแม่สอด*(2)
7	เขตพะโค → อำเภอแม่สอด*(3)
8	เมืองใจไต รัฐมอญ → อำเภอแม่สอด*(3)
9	เมืองเมะตะมะ รัฐมอญ → อำเภอแม่สอด*(2)
10	เมืองจองดู เขตพะโค → อำเภอแม่สอด*(6)

หมายเหตุ: * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

รายที่ 1 ชายกะเหรี่ยง อายุ 15 ปี เกิดที่รัฐกะเหรี่ยง เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี เป็นลูกจ้างในร้านขายของที่พี่สาวทำงานอยู่ แล้วเปลี่ยนไปทำงานในโรงงานห่อไม้ได้ไม่นาน (เนื่องจากอายุยังน้อย ตัวอย่างนี้จึงจำรายละเอียดช่วงนี้ไม่ได้) จากนั้นเปลี่ยนมาทำงานที่ตู้ซ่อมรถจักรยานยนต์โดยเพื่อนพี่สาวแนะนำให้ ได้รับค่าจ้างเดือนละ 1,000 บาท พักกับนายจ้าง ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. พอใจกับงานที่ทำเพราะนายจ้างและเพื่อนร่วมงานดี อยากทำต่อไป เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.8

รายที่ 2 ชายกะเหรี่ยง อายุ 18 ปี เกิดที่เมืองปาว รัฐมอญ เริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี เป็นลูกจ้างบริษัทรับดูแลสวน โดยเพื่อนแนะนำงานนี้ให้ ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,900 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. ไม่ชอบงานที่ทำเพราะเป็นงานที่สกปรก แต่ต้องทำอยู่เพราะหางานอื่นทำไม่ได้ เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.9

รายที่ 3 ชายพม่า อายุ 18 ปี เกิดที่เมืองปีเลน รัฐมอญ เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี โดยเพื่อนบ้านแนะนำเป็นงานรับจ้างปูหลังคาได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำได้ 1 ปี เปลี่ยนเป็นคนงานเชื่อมเหล็ก ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำได้ 3 เดือน แต่นายจ้างไม่จ่ายค่าจ้างจึงลาออก หลังจากนั้นได้ไปทำงานในโรงงานเย็บผ้า ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,200 บาท ทำได้ 2 ปีก็ลาออกเนื่องจากเพื่อนที่ทำงานลาออก ตัวอย่างจึงไม่ต้องการงานต่อ ขณะสัมภาษณ์กำลังหางานใหม่อยู่ เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.10

รายที่ 4 ชายพม่า อายุ 13 ปี เกิดที่รัฐมอญ เริ่มทำงานตอนอายุ 10 ปี โดยทำงานที่ร้านส่งปลาไหล ที่อยู่ใกล้บ้านและมารดาเคยทำงานในร้านดังกล่าว รายได้เดือนละ 2,000 บาท เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.11

รายที่ 5 หญิงกะเหรี่ยง อายุ 16 ปี เกิดที่เมืองเมะตะมะ รัฐมอญ เริ่มทำงานตอนอายุ 13 ปี โดยเริ่มต้นทำงานที่โรงงานเซรามิก ซึ่งเพื่อนพี่สาวแนะนำ ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 7 บาท (รายได้ขึ้นกับจำนวนชิ้น) โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำได้ 3 ปี จึงลาออก เพราะเหนื่อย เนื่องจากต้องทำล่วงเวลาตลอด หลังจากนั้นได้เปลี่ยนงานมาที่โรงงานเย็บผ้าที่พี่สาวทำงาน ได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท ทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด โดยนายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้ ซึ่งเป็นงานที่ดี เพื่อนร่วมงานดี ยังไม่อยากจะเปลี่ยนงาน เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.15

รายที่ 6 ชายพม่า อายุ 15 ปี เกิดที่เขตพะโค เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี ที่ร้านซ่อมรถ โดยเพื่อนบ้านแนะนำ ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท เดือนหนึ่งมีวันหยุด 1 วัน ทำงานได้ 3 เดือนลาออก และเปลี่ยนไปทำงานที่ร้านซ่อมรถอีกแห่งโดยเพื่อนชวน

ทำงานได้ไม่นานก็ลาออกเนื่องจากนายจ้างดูค่าว่ากล่าวเป็นประจำจึงลาออก ปัจจุบันขณะสัมภาษณ์ กำลังหางานใหม่อยู่ เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.16

รายที่ 7 ชายพม่า อายุ 18 ปี เกิดที่เขตพะโค เริ่มทำงานตอนอายุ 10 ปี โดยช่วยงานบิดา มารดาเป็นงานรับจ้างทั่วไปในภาคเกษตร เช่น เกี่ยวข้าว ปลูกหอมแดง หักข้าวโพด ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท ทำอยู่ 5 ปี เพื่อนแนะนำให้ไปทำงานที่โรงงานทอผ้า โดยทำงานตั้งแต่ 07:30 – 17:00น. ค่าจ้างคิดตามจำนวนผ้าที่ทอได้ ผ้า 1 หลั่งจะได้ 1.50 บาท โดยวันหนึ่งทอได้ 15 หลั่ง และมีค่า ล่วงเวลาชั่วโมงละ 7 บาท โรงงานหักค่าอาหารเดือนละ 300 บาท ตัวอย่างรายนี้ทำงานได้เพียง 1 เดือน ก็ลาออก เนื่องจากคันตามเนื้อตามตัว กล้ามมีปัญหาสุขภาพรุนแรงตามมา จากนั้นก็กลับไป ทำงานรับจ้างในภาคเกษตรเหมือนเดิมที่ตำบลแม่ลาว โดยเริ่มจากค่าจ้างวันละ 70 บาท ทำอยู่ 3 ปี จนค่าจ้างเพิ่มเป็นวันละ 100 บาท โดยที่ช่วงว่างงานจากภาคเกษตรก็จะไปเป็นกรรมกรก่อสร้างได้ ค่าแรงวันละ 80 บาท เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.19

รายที่ 8 ชายพม่า อายุ 21 ปี เกิดที่เมืองใจโต รัฐมอญ เริ่มทำงานตอนอายุ 17 ปี โดย บิดาช่วยให้ เป็นงานในโรงงานเย็บผ้า ทำหน้าที่เย็บ ดึงผ้า ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 23:00น. ทุกวัน มี วันหยุดวันอาทิตย์เว้นอาทิตย์ โรงงานจ่ายเงินค่าจ้างเป็นเดือน แต่ค่าจ้างจะขึ้นอยู่กับงานที่ทำได้ ได้ เงินประมาณวันละ 150 – 200 บาท โรงงานทำใบอนุญาตทำงานให้ โดยหักเงินจากค่าจ้าง ตัวอย่าง รายนี้ทำงานอยู่ประมาณ 5 ปีจึงลาออก เนื่องจาก 4-5 เดือนก่อนลาออกนั้น นายจ้างจ่ายค่าจ้างไม่ ครบ หลังจากนั้นจึงไปทำงานก่อสร้างโดยมีคนรู้จักแนะนำให้ ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 17:00น. ได้ ค่าจ้างวันละ 100 บาท ทำงานอยู่ 3 เดือน โดยหัวหน้าคนงานจ่ายเงินไม่ครบอีก ตัวอย่างรายนี้จึง ลาออกมาทำงานรับจ้างแบกของลงรถที่ตลาดแม่สอด ทำงานได้เพียง 1 เดือนก็ไม่มีงาน ขณะ สัมภาษณ์นั้นตัวอย่างรายนี้ยังพยายามหางานรับจ้างทั่วไปทำอยู่ เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงใน รูป 4.20

รายที่ 9 หญิงพม่า อายุ 17 ปี เกิดที่เมืองเมะตะมะ รัฐมอญ เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี โดยมารดาหาให้ที่โรงงานเซรามิกที่ทำอยู่ ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท ค่าล่วงเวลา 2 ชั่วโมงได้ 15 บาท ทำได้ 1 ปี ลาออกเพราะได้ค่าจ้างน้อย จึงลาออกพร้อมกับ มารดา มาทำงานที่โรงงานเย็บผ้า ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 21:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท ค่า ทำงานล่วงเวลาชั่วโมงละ 15 บาท โดยโรงงานทำใบอนุญาตทำงานให้ โดยหักจากค่าแรงเดือนละ 300 บาท ทำงานมา 3 ปีแล้ว และยังทำงานน้อยอยู่ เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.22

รายที่ 10 ชายพม่า อายุ 26 ปี เกิดที่เมืองจองกู เขตพะโค แต่งงานแล้วมีบุตร 2 คน เริ่ม ทำงานตอนอายุ 17 ปี โดยเริ่มทำงานที่โรงงานทอผ้าโดยเพื่อนมารดาที่ทำงานอยู่ที่โรงงานนั้น แนะนำ เนื่องจากรายได้ดี ตัวอย่างรายนี้ต้องเรียนทอผ้าอยู่ 2 เดือน โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 1,000 บาท

แต่ได้ย้ายทำงานส่วนบรรจุหีบห่อซึ่งได้ค่าแรงวันละ 100 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 15 บาท โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. และหยุดทุกวันอาทิตย์ โรงงานจัดหาที่พักพร้อมอาหารให้ โดยทำอยู่ 3 ปี ตัวอย่างรายนี้ก็เช่าบ้านอยู่เพื่อจะได้อยู่กับมารดาด้วย เสียค่าเช่าเดือนละ 1,500 บาท ต่อมาเจ้าของบ้านเช่าลดค่าเช่าลงเหลือ 1,000 บาท ตัวอย่างนี้ทำงานที่โรงงานนี้ 7 ปี ก็ต้องหางานใหม่เนื่องจากโรงงานปิดตัวลง แต่ก่อนหน้าที่โรงงานจะปิดตัวลง ตัวอย่างรายนี้ก็ไปทำงานเป็นพนักงานของบริษัทย่อยที่รับงานขนแร่ให้บริษัทผาแดง อินคัสทรี โดยได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 15 บาท มีอาหารให้ 3 มื้อ ตัวอย่างรายนี้ทำงานอยู่ได้ 5 เดือน งานหมด จึงกลับไปทำงานที่โรงงานทอผ้าจนโรงงานปิดตัวลง ช่วงนั้นตัวอย่างรายนี้แต่งงาน โดยที่โรงงานทอผ้าที่ปิดตัวลงนั้นได้โอนคนงานไปอยู่ที่โรงงานใหม่โดยได้ค่าจ้างวันละ 70 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 15 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 21:00น. ซึ่งถ้าผ่านงานจะได้ค่าจ้างเพิ่มเป็นวันละ 100 บาท ตัวอย่างรายนี้ทำงานอยู่โรงงานใหม่ได้ 2 เดือนก็ตัดสินใจลาออก เพราะไม่ค่อยมีงานจึงไม่ค่อยได้เงิน

หลังจากนั้นก็เปลี่ยนไปทำงานเป็นฝ่ายรักษาความปลอดภัย (ยาม) ของบริษัทเอกชน ซึ่งเพื่อนแนะนำ เนื่องจากตัวอย่างรายนี้พูดภาษาไทยได้ โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 3,300 บาท ทำงานเป็นกะ กลางวันระหว่างเวลา 08:00 – 17:00น. กลางคืนตั้งแต่ 18:00 – 07:00น. เนื่องจากสถานที่ทำงานอยู่ไกลจากบ้านของตัวอย่างรายนี้มาก และได้รายได้ไม่น้อยไม่พอกับรายจ่าย ด้วยขณะนั้นตัวอย่างรายนี้มีบุตร 2 คน ตัวอย่างรายนี้จึงลาออกหลังทำงานได้เพียงเดือนกว่า

หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้ไปทำงานเป็นกรรมกร โดยนำซึ่งเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างชวนไปทำงาน ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำงานได้เพียง 1 เดือนก็ลาออกเพราะว่างานหนัก และไม่มั่นคง ตัวอย่างรายนี้จึงกลับไปสมัครงานที่บริษัทเดิมที่รับจ้างขนแร่ โดยทำหน้าที่โบกรถที่ขนแร่มาเทที่ลานเท ได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท และอาหาร 3 มื้อ วันหนึ่งมี 2 กะ กลางวันตั้งแต่เวลา 08:00 – 16:00น. กะกลางคืนทำงาน 18:00 – 05:00น. ได้พัก 2 ชั่วโมง และทำงานจนถึงปัจจุบัน โดยตัวอย่างรายนี้ทำใบอนุญาตทำงานเอง โดยผ่านทางนายหน้า แต่เนื่องจากรู้จักกันจึงไม่ต้องจ่ายเงินให้นายหน้า เส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.23

(4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าแล้วอพยพโยกย้ายไปจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน ในลักษณะนี้มีกลุ่มตัวอย่างอยู่ 4 ราย ประกอบด้วย หญิง 2 ราย ชาย 2 ราย โดยทั้งหมดมีอายุมากกว่าหรือเท่ากับ 18 ปี เป็นชนชาติพม่า 1 ราย กะเหรี่ยง 2 ราย มอญ 1 ราย โดยมีเส้นทางอพยพโยกย้ายไปกรุงเทพฯ อยุธยา อำเภอมะสา จังหวัดเชียงราย จังหวัดลำปาง และอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ดังแสดงในตาราง 4.16 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ตาราง 4.16 **เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน**

รายชื่อ	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	เมืองย่างกุ้ง → อำเภอแม่สอด* → กรุงเทพฯ → อำเภอแม่สอด
2	เมืองย่างกุ้ง → อำเภอแม่สอด → เมืองย่างกุ้ง → อำเภอแม่สอด* → อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย → อำเภอแม่สอด
3	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอแม่สอด* → จังหวัดอยุธยา → อำเภอแม่สอด
(4)	
4	เมืองลายบวญ รัฐกะเหรี่ยง → อำเภอแม่สอด → อำเภอแม่ระมาด* → อำเภอแม่สอด

หมายเหตุ: * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายชื่อที่ 1 หญิงพม่า มุสลิม อายุ 20 ปี มารดาพามาอยู่ที่อำเภอแม่สอดจากเมืองย่างกุ้งตั้งแต่อายุ 1 ปี ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือเพราะครอบครัวยากจน เริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 9 ปี โดยมารดาพาไปหาขายหน้าซึ่งเป็นผู้หญิงเพื่อไปทำงานขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ แต่โดนนายจ้างทารุณทุบตี ทำร้ายร่างกายจึงหนีกลับมาอำเภอแม่สอด มีเส้นทางอพยพโยกย้าย แสดงในรูป 4.5

รายชื่อที่ 2 หญิงกะเหรี่ยง อายุ 19 ปี บิดามารดาพามาอยู่ด้วยที่อำเภอแม่สอดจากเมืองย่างกุ้งตั้งแต่อายุเพียง 6 เดือน อยู่จนอายุ 3 ขวบ บิดาเสียชีวิต มารดาจึงพากลับไปอยู่ที่เมืองย่างกุ้งจนอายุ 7 ปี จึงพากลับมาอยู่ที่อำเภอแม่สอดอีกครั้ง ตัวอย่างรายนี้มีโอกาสได้เรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งของอำเภอแม่สอดจนจบเกรด 10 หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้ได้รับทุนให้ไปฝึกอบรบอยู่ที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งทำงานด้านสิทธิมนุษยชนที่อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นเวลา 1 ปี หลังจากนั้นก็ได้กลับมาทำงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนในอำเภอแม่สอด ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.6

รายชื่อที่ 3 ชายมอญ อายุ 18 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ แล้วย้ายไปอยู่ที่เมืองเมียวดี และเดินทางมายังอำเภอแม่สอดตอนอายุ 12 ปี และได้มีโอกาสเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอดจนจบเกรด 3 และเริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี โดยทำงานรับจ้างทั่วไป งานก่อสร้าง ทำงานได้ไม่นาน เพื่อนชวนไปทำงานที่จังหวัดอยุธยา เป็นงานก่อสร้าง ทำงานอยู่ 4 เดือน ตำรวจบุกตรวจค้นที่สถานที่ก่อสร้าง ตัวอย่างรายนี้จึงโดนจับข้อหาไม่มีบัตรอนุญาตทำงานและเข้าเมืองผิดกฎหมาย ถูกขังคุกที่จังหวัดอยุธยา 2 เดือน แล้วถูกส่งกลับไปพม่าที่ด่านริมแม่น้ำเมย และกลับมาอยู่ที่อำเภอแม่สอด โดยตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 4.7

รายที่ 4 ชายกะเหรี่ยง อายุ 18 ปี เกิดที่เมืองล่ายบวย รัฐกะเหรี่ยง อพยพมากับบิดา มารดามาที่อำเภอแม่สวดตอนอายุ 5 ปี และมีโอกาสได้เรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งใน อำเภอแม่สวดจนจบเกรด 5 จึงลาออกเพราะเพื่อนชวนไปทำงานที่อู่ล้างรถที่อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ทำอยู่ได้ 4 เดือนก็กลับมาที่อำเภอแม่สวด ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางการอพยพดังแสดงใน รูปที่ 4.12

4.4.2.2 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สวดที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน (อำเภอแม่สวด) จำนวน 7 คน มีอยู่ 5 คนที่ต้องอาศัยนายหน้าช่วยเหลือในการเดินทาง ซึ่ง เสียค่าใช้จ่ายแตกต่างกัน โดยมี 2 คนที่เดินทางไปกรุงเทพฯ อีกรายเดินทางไปจังหวัดอยุธยา และอีกรายเดินทางไปอำเภอเมืองตาก โดยตัวอย่างแต่ละรายมีกระบวนการอพยพโยกย้ายและค่าใช้จ่าย สรุปได้ดังนี้คือ

รายที่ 1 เป็นหญิงมุสลิมพม่า เดินทางไปขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ ตอนอายุ 9 ปี โดย มารดาติดต่อกับนายหน้าที่เป็นหญิง โดยนายหน้าจ่ายค่าเดินทางไปกรุงเทพฯ ให้ แล้วส่งเงินมาให้ มารดาของตัวอย่างนี้เดือนละ 2,000 บาท สำหรับกระบวนการเดินทางทำโดยเดินเท้าจากอำเภอแม่สวดไปยังจังหวัดกำแพงเพชร โดยใช้เวลา 3-4 วัน จากนั้นก็นั่งรถต่อเข้ากรุงเทพฯ

รายที่ 2 เป็นหญิงกะเหรี่ยง เดินทางออกนอกพื้นที่อำเภอแม่สวดตอนอายุ 17 ปี ไปยังอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เนื่องจากได้รับทุนให้ไปฝึกอบรมที่องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงาน ด้านสิทธิมนุษยชนแห่งหนึ่ง

รายที่ 3 เป็นชายมอญ เดินทางไปจังหวัดอยุธยา ทำงานก่อสร้างตอนอายุ 15 ปี โดย เพื่อนมาชวนไปเพราะได้รายได้ดี โดยเสียค่านายหน้าไป 9,000 บาท โดยตัวอย่างรายนี้ต้องไปอยู่ที่ ค่ายผู้ลี้ภัยอุ้มเปี้ยม แล้วเดินเท้า 1 วัน จนถึงจังหวัดกำแพงเพชร รอรถอยู่ 3 วัน แล้วนั่งรถต่อไป จังหวัดอยุธยา

รายที่ 4 เป็นชายกะเหรี่ยง เดินทางไปอำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ตอนอายุ 13 ปี ไปทำงานที่อู่ล้างรถโดยนายจ้างมารับที่อำเภอแม่สวดเลย โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

รายที่ 5 เป็นหญิงพม่า เดินทางไปทำงานบ้านตอนอายุ 12 ปี โดยที่แรกตั้งใจจะไป จังหวัดเชียงใหม่แล้วถูกย้ายไปจังหวัดลำปางแทน โดยนายจ้างจ่ายค่านายหน้าไปหลายหมื่น (เนื่องจากยังเด็กอยู่ จึงจำตัวเลขที่แน่นอนไม่ได้) โดยต้องเดินเท้าไปในป่าประมาณ 5 วัน จึงถึง จังหวัดลำปาง จากนั้นจึงนั่งรถไปยังจังหวัดเชียงใหม่

รายที่ 6 เป็นหญิงกะเหรี่ยง เดินทางไปทำงานบ้าน เลี้ยงเด็ก ขายของหน้าร้าน อำเภอเมืองตาก โดยต้องจ่ายค่านายหน้า 4,000 บาท และเดินเท้า 4 วัน 4 คืน ไปยังอำเภอเมืองตาก โดยเดินจากอำเภอแม่สอดไปยังอำเภอบ้านตากแล้วต่อไปยังอำเภอเมืองตาก

รายที่ 7 เป็นชายมุสลิมพม่า เดินทางไปขายโรตีสกับน้ำที่กรุงเทพฯ เมื่ออายุ 12 ปี โดยนำโทรศัพท์มาบอกมารดาว่าได้รายได้ดี มารดาของตัวอย่างนี้เสียเงินให้นายหน้าประมาณ 8,000 บาท ซึ่งนำเป็นผู้ออกเงินให้ไปก่อน โดยต้องเดินเข้าไปป่าเกือบ 10 วัน

โดยสรุปแล้วในกระบวนการอพยพโยกย้ายออกไปจากอำเภอแม่สอดของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ส่วนใหญ่ ยังต้องอาศัยนายหน้า โดยเสียค่าใช้จ่าย 4,000 บาท ไปจนถึงหลายหมื่นบาท อย่างไรก็ตามในการเดินทางนั้นยังต้องอาศัยการเดินเท้าเข้าไปในป่าก่อน โดยหากเดินทางมายังภาคกลาง (กรุงเทพฯ อุดรฯ) ก็มักจะเดินเท้าจากอำเภอแม่สอด ผ่านอำเภอบพพระ ไปยังกิ่งอำเภอวังเจ้า จังหวัดตาก สิ้นสุดที่อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร ก่อนจะนั่งรถต่อไปยังจุดหมายปลายทาง

4.4.2.3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

จากการศึกษากลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พบว่ามีเพียง 7 คน ที่มีการอพยพโยกย้ายออกนอกพื้นที่อำเภอแม่สอด ซึ่งเป็นพื้นที่ที่เริ่มทำงานครั้งแรก อีก 13 คน ยังไม่มีการอพยพออกนอกพื้นที่อำเภอแม่สอดในปัจจุบัน แต่อาจมีการอพยพโยกย้ายเกิดขึ้นในอนาคต โดยที่ลักษณะส่วนบุคคลอาจมีส่วนทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายได้ สามารถสรุปได้ดังนี้คือ (ตาราง 4.17)

เพศ โดยปกติแล้วเพศชายมีการอพยพเคลื่อนย้ายที่โยกย้ายมากกว่าเพศหญิง โดยที่เพศหญิงมักต้องการอยู่ใกล้ชิดกับครอบครัวและไม่ต้องการอพยพโยกย้ายไปห่างครอบครัว และกลัวถูกหลอกลวงให้ไปทำงานที่ไม่ดี ในขณะที่เพศชายมีแนวโน้มที่อยากเสี่ยงไปพื้นที่อื่นเพื่อโอกาสชีวิตที่ดีกว่า ในการศึกษาครั้งนี้กลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้าย 7 คน ซึ่งประกอบด้วยเพศหญิง 4 คน ชาย 3 คนนั้น พบว่าเพศชายทั้ง 3 คน อพยพโยกย้ายมาจากอำเภอแม่สอด ด้วยความสมัครใจ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เป็นหญิง 4 คนนั้น เต็มใจที่จะอพยพโยกย้าย 3 คน ส่วนอีก คนนั้นถูกบังคับให้ไปทำงานที่อื่นเพื่อมีรายได้ช่วยเหลือครอบครัว โดยที่ตัวอย่างรายนี้โดนมารดาบังคับให้ไปทำงานโดยเริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 9 ขวบ ด้วยการไปขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ อยู่หลายปี แล้วถูกนายจ้างทุบตี ทำร้ายร่างกายจนต้องหนีกลับมายังอำเภอแม่สอด

ตาราง 4.17 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างใน
อำเภอแม่สอด

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
เพศ	
ชาย	3
หญิง	4
อายุ	
<15	4
15-20	3
21-25	-
สถานภาพ	
โสด	7
แต่งงาน	-
ศาสนา	
พุทธ	4
คริสต์	1
อิสลาม	2
ภูมิลำเนา	
ไทย	3
พม่า	4
ชาติพันธุ์	
พม่า	3
กะเหรี่ยง	3
มอญ	1
การศึกษา	
เรียนหนังสือ	5
ไม่ได้เรียนหนังสือ	2

ตาราง 4.17 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
อาชีพ	
รับจ้าง	6
ก่อสร้าง	1
รายได้ต่อวัน (บาท)	
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50	2
51-100	3
101-150	-
151-200	2
สถานะบุคคล	
มีใบอนุญาตทำงาน	-
ไม่มีใบอนุญาตทำงาน	7
ความสามารถในการพูดภาษาไทย	
พูดภาษาไทยได้	6
พูดภาษาไทยไม่ได้	1

อายุ กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอด 20 คน เริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 8 ปี ถึง 18 ปี โดยมี 17 คนที่เริ่มทำงานตั้งแต่อายุน้อย ดังนั้นในตัวอย่าง 7 รายที่มีการอพยพโยกย้ายไปทำงานนอกพื้นที่อำเภอแม่สอดนั้น ก็มีการเคลื่อนย้ายไปตั้งแต่อายุน้อยด้วย โดยใน 7 รายนี้มีอยู่ 6 รายที่มีการอพยพไปทำงานนอกพื้นที่อำเภอแม่สอดตอนอายุ 12 – 17 ปี โดยมีอยู่ 4 รายที่ย้ายงานตอนอายุน้อยกว่า 15 ปี และอีก 3 รายย้ายงานตอนอายุระหว่าง 15 – 20 ปี ทั้งนี้ลักษณะส่วนบุคคลเรื่องอายุเพียงอย่างเดียวคงไม่ใช่เหตุผลหลักที่ทำให้มีการอพยพโยกย้าย คงต้องมีปัจจัยอื่นๆ มาประกอบด้วย เพราะมีอยู่ 4 ราย ที่อพยพโยกย้ายไปทำงานนอกพื้นที่อำเภอแม่สอดตอนอายุน้อยกว่า 15 ปี เพราะญาติ/คนรู้จัก/พี่ชาย/เพื่อน ชวนให้ไปทำงาน

สถานภาพ สถานภาพโสดหรือสมรสแล้วก็เป็นส่วนประกอบประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการอพยพโยกย้าย คนโสดที่มีอิสระน่าจะมีการตัดสินใจอพยพโยกย้ายได้ง่ายกว่าคนที่มีความพร้อมแล้ว ซึ่งชาวพม่าที่อพยพมาทำงานในประเทศไทยมีเป็นจำนวนมากที่อพยพโยกย้ายมาทั้ง

ครอบครัว สำหรับทายาทรุ่นที่ 2 นี้ กลุ่มตัวอย่าง 7 คนที่มีการอพยพโยกย้ายไปนอกอำเภอแม่สอดก็ อพยพไปตอนยังเป็นโสดทั้งหมด สำหรับทายาทรุ่นที่ 2 ที่แต่งงานแล้ว และหย่าร้าง 1 คน มีความ ตั้งใจที่จะอยู่ที่แม่สอดไปตลอด ไม่อยากไปทำงานที่อื่น โดยตัวอย่างที่หย่าร้างนั้นเคยถูกบังคับให้ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ตั้งแต่เด็ก แล้วโดนนายจ้างทุบตีทารุณ จนแขนเกือบพิการ กลายเป็น ประสบการณ์ที่เลวร้าย จึงตั้งใจที่จะไม่อพยพโยกย้ายออกไปจากอำเภอแม่สอดอีก

ศาสนา ศาสนาไม่น่าจะเป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้าย คงต้องมีปัจจัยอื่นเป็นองค์ประกอบด้วย แต่แน่นอนว่าการที่มีศาสนาเดียวกัน รู้จักกันจะช่วยทำให้ เกิดการชักชวนให้มีการอพยพโยกย้ายดังเช่นตัวอย่างรายหนึ่ง เป็นชายมุสลิม อายุ 18 ปี เกิดและ เติบโตที่อำเภอแม่สอด ตอนอายุ 2 ปี ก็ตัดสินใจไปทำงานขายโรตีสกับน้ำที่กรุงเทพฯ ที่น่าสนใจก็คือ ตัวอย่างรายหนึ่งได้รับความช่วยเหลือจากคนร่วมศาสนาเดียวกันกลับมายังอำเภอแม่สอดได้ รายนี้ เป็นหญิง ถูกมารดาบังคับให้ไปทำงานขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ ตอนอายุ 9 ขวบ ถูกนายจ้างทุบตี ทำ ร้ายร่างกายจึงพยายามหนีกลับบ้านที่อำเภอแม่สอด ซึ่งในที่สุดก็ได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าของร้าน ขายก๋วยเตี๋ยวที่เป็นมุสลิมเหมือนกัน เจ้าของร้านได้ทดสอบโดยให้ท่องบทสวดมนต์ของมุสลิม ปฏิบัติตามวิธีของคนมุสลิม จนเจ้าของแน่ใจว่าเป็นมุสลิมจริง จึงช่วยหาเงินให้ตัวอย่างเดินทางกลับ บ้านที่อำเภอแม่สอดได้

ภูมิถิ่น สถานที่เกิดในประเทศไทย หรือประเทศพม่า ไม่น่าจะเป็นองค์ประกอบ หลักในการตัดสินใจอพยพโยกย้ายออกนอกพื้นที่อำเภอแม่สอด คงมีปัจจัยปลีกย่อยอื่นๆ เป็น องค์ประกอบร่วมด้วย แม้ว่าการเกิดในประเทศไทยจะช่วยทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 พูดภาษาไทยได้ก็ ตาม แต่ก็มีตัวอย่างอยู่ 1 ราย ที่เกิดเมืองไทย และพูดภาษาไทยไม่ได้ ในกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 จำนวน 7 ราย นั้นเกิดในประเทศไทย 3 คน ที่เหลืออีก 4 รายเกิดที่พม่า

ชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์เป็นองค์ประกอบหลักประการหนึ่งของการตัดสินใจอพยพ โยกย้าย เพราะทำให้เกิดการ “ชักชวน” ไปยังพื้นที่อื่นนอกอำเภอแม่สอด โดยญาติ/เพื่อน/หรือ “คน รู้จัก” ซึ่งก็คือกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ในกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีการอพยพโยกย้ายนั้น ประกอบด้วยพม่า 3 คน กะเหรี่ยง 3 คน และมอญ 1 คน โดยมีอยู่ 6 คนที่มีการตัดสินใจอพยพ โยกย้ายเพราะชาติพันธุ์เดียวกัน

การศึกษา การศึกษาเป็นสิ่งที่พัฒนาคุณภาพของมนุษย์ เพราะโดยทั่วไปแล้วคน ที่มีการศึกษามากจะมีโอกาสในชีวิตที่ดีกว่า ซึ่งรวมไปถึงโอกาสในการหางานที่ดี ดังนั้นองค์กร พัฒนาเอกชนจึงพยายามที่จะใช้การศึกษาดึงรั้งชาวพม่ารวมทั้งทายาทรุ่นที่ 2 ให้อยู่ในระบบ การศึกษาให้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างที่แม่สอดนี้มีโอกาสเรียนหนังสือตามระบบ การศึกษาในประเทศไทย โดยที่เรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ส่วนอีก

15 รายได้เรียนหนังสือตามระบบการศึกษาของพม่า โดยมีอยู่ 2 รายที่เรียนในประเทศพม่าแล้วอพยพโยกย้ายเข้ามายังแม่สอด แต่ก็ไม่ได้เรียนหนังสือต่อ และเริ่มทำงานเลยตั้งแต่อายุ 10 ปี และ 12 ปี เนื่องจากบิดามารดาต้องการให้ทำงานเพื่อมีรายได้มาช่วยจุนเจือครอบครัว ส่วนกลุ่มตัวอย่างอีก 3 ราย ได้เรียนหนังสือในศูนย์การเรียนการศึกษาที่จัดตั้งขึ้นที่อำเภอแม่สอด และได้เลิกเรียนโดยให้เหตุผลว่า

- โตแล้ว ไม่อยากไปเรียนกับเด็กๆ อยากทำงานมากกว่าเรียนหนังสือ
- สอบไม่ผ่าน ต้องเรียนซ้ำชั้นบ่อย อับอายที่ต้องเรียนกับเด็กๆ
- อยากช่วยครอบครัวหารายได้
- บิดา/มารดา บอกว่าโตแล้วน่าจะทำงานได้แล้ว
- เพื่อนชวนไปทำงาน

เหล่านี้ล้วนเป็นเหตุผลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ทำให้เริ่มทำงานตั้งแต่ยังเด็กๆ และนำไปสู่การอพยพโยกย้ายออกไปจากอำเภอแม่สอด อย่างไรก็ตามมีตัวอย่างอยู่ 1 ราย ที่เรียนจบเกรด 10 ปัจจุบันทำงานกับองค์กรพัฒนาเอกชน และมีความประสงค์จะเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้นเพื่อนำความรู้มาใช้ในการทำงานให้มากขึ้นและมีอีก 1 รายที่เรียนหนังสือจนจบเกรด 2 เลิกเรียนไปทำงาน และปัจจุบันเพิ่งกลับมาเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้อำเภอแม่สอด

สำหรับกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 จำนวน 7 คน ที่มีการอพยพโยกย้ายออกนอกพื้นที่อำเภอแม่สอดนั้นมีอยู่ 2 ราย ที่ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ส่วนอีก 5 รายนั้น มีโอกาสได้เรียนแต่เรียนได้น้อยเพราะมีอยู่ 5 รายที่เรียนแค่เกรด 1, 3 และ 5 และจบเกรด 10 และกำลังหาโอกาสที่จะเรียนต่อระดับที่สูงขึ้น ส่วนอีกรายเรียนจบเพียงเกรด 2 และเพิ่งกลับมาเรียนต่อที่ศูนย์การเรียนรู้อำเภอแม่สอด

การประกอบอาชีพและรายได้ อาชีพและรายได้เป็นปัจจัยหลักทางเศรษฐกิจที่สัมพันธ์โดยตรงกับการอพยพโยกย้าย เพราะหากว่าอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบันเป็นอาชีพที่เสี่ยงภัยอันตราย สกปรก และต่ำต้อย ก็มีแนวโน้มที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนงานซึ่งอาจทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายออกนอกพื้นที่อำเภอแม่สอดได้ ขณะเดียวกันการได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้างที่น้อย ไม่เพียงพอต่อการยังชีพและใช้จ่ายในครอบครัวหรือในบางครั้งก็ถูกโกงได้รับค่าจ้าง ก็จะทำให้มีการเปลี่ยนงานและเกิดการอพยพโยกย้ายได้เช่นกัน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในอำเภอแม่สอดที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานจำนวน 7 คนนั้น ประกอบอาชีพรับจ้าง 6 คน (ประกอบด้วยชายของ 4 คน ล้างรถ 1 คน และลูกจ้างองค์กรพัฒนาเอกชน 1 คน) และก่อสร้าง 1 คน โดยที่ก่อนมีการอพยพโยกย้ายกลุ่มตัวอย่าง 7 คนนี้ มีรายได้ต่อวันต่ำสุด 50 บาท และสูงสุด 200 บาท โดยส่วน

ใหญ่ (3 คน) มีรายได้ 51 – 100 บาท และมีรายได้วันละ 50 บาท และอีก 2 รายมีรายได้ 200 บาท ซึ่งการที่มีรายได้น้อย ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ก็เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานเพื่อไปยังพื้นที่อื่นที่มีโอกาสในการหางานที่มีรายได้ดีกว่า มีแหล่งงานที่มีโอกาสได้รับค่าจ้างค่าตอบแทนดีกว่า

ส่วนกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 จำนวน 7 ราย ที่มีการอพยพโยกย้ายไปทำงานนอกพื้นที่อำเภอแม่สอดนั้น มีเพียงรายเดียวที่ถูกบังคับไปยังกรุงเทพฯ เพื่อไปเดินขายดอกไม้ ส่วนที่เหลืออีก 6 รายนั้นเต็มใจที่จะอพยพโยกย้ายเพราะมีคนรู้จัก (ญาติ/เพื่อน) ชวนไปทำงาน ปัจจุบันนี้กลุ่มตัวอย่าง 7 คนนี้ มีรายได้เพิ่มขึ้นเป็นวันละอย่างต่ำ 100 บาท จนถึงสูงสุด 200 บาท ดังตัวอย่างรายหนึ่งที่เป็นหญิงมุสลิม ที่โดนมารดาส่งไปขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ ตอนอายุ 9 ขวบ ปัจจุบันนี้ได้ทำงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนได้เงินเดือน 3,300 บาท ตัวอย่างอีกรายเป็นชายมุสลิมที่ตอนอายุ 12 ปี มารดาส่งไปช่วยน้ำขายโรตีสี่ที่กรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 2,000 แต่ถูกทุบตีทารุณจึงเดินทางไปหาตำรวจให้ส่งกลับมาที่แม่สอด แล้วมาทำงานเก็บขยะและของเก่าขายกับมารดา มีรายได้ 150 – 180 บาท

สถานะบุคคล การมีใบอนุญาตทำงานหรือบัตรอื่นๆ จะมีส่วนช่วยทำให้กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ตัดสินใจอพยพโยกย้ายออกนอกพื้นที่ เพราะจะทำให้รู้สึกมั่นคง ปลอดภัย ไม่ต้องกลัวการถูกตำรวจจับ สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข ในทางตรงกันข้ามการที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานรวมถึงบัตรอื่นๆ ทำให้รู้สึกว่าหางานได้ยาก เสี่ยงต่อการถูกตำรวจจับ ไปไหนมาไหนก็ต้องระวังตัว หากถูกส่งกลับพม่าไปก็อยู่ไม่ได้เพราะไม่มีญาติอยู่ที่นั่นแล้ว มีตัวอย่างรายหนึ่งเป็นชายมอญ อายุ 18 ปี เริ่มทำงานตอนอายุ 5 ปี โดยเพื่อนชวนไปทำงานก่อสร้างที่จังหวัดอยุธยา ได้ค่าจ้างวันละ 215 บาท ทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด ทำงานอยู่ 14 เดือน มีตำรวจตรวจค้นสถานที่ก่อสร้าง ตัวอย่างรายนี้จึงโดนจับข้อหาไม่มีใบอนุญาตทำงานและเข้าเมืองผิดกฎหมาย ถูกขังคุกที่จังหวัดอยุธยา 2 เดือน แล้วถูกส่งกลับพม่าที่ด่านแม่สอด

ตัวอย่างอีกรายเป็นชายพม่าอายุ 18 ปี ซึ่งไม่มีบัตร อพยพโยกย้ายจากเขตพะโคมายังอำเภอแม่สอดตอนอายุ 10 ปี อยู่ที่อำเภอแม่สอดมาได้ 8 ปี เนื่องจากไม่มีบัตรจึงถูกตำรวจจับส่งกลับไปที่ด่านไม่ต่ำกว่า 20 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2552 นั้นโดนจับส่งกลับแล้ว 4 ครั้ง โดยส่งกลับไปที่ด่านเมียวดี ทำให้ต้องเสียเงินค่าเรือข้ามฟากกลับมาที่บ้านที่อำเภอแม่สอด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าใบอนุญาตทำงานนั้นมีความสำคัญต่อการตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปยังพื้นที่อื่นๆ นอกอำเภอแม่สอด

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอแม่สอดนี้ตอนที่อพยพโยกย้ายงานจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานไม่มีใบอนุญาตทำงาน

กลุ่มตัวอย่าง 7 รายนี้ที่ไม่มีบัตรนั้น มีอยู่ 6 คนที่ไม่ต้องการจะอพยพโยกย้ายไปที่อื่นด้วยเหตุผลหลักๆ 3 ประการ คือ 1) อายุยังน้อย ต้องการอยู่กับครอบครัว 2) ปัจจุบันมีงานทำที่

อำเภอแม่สวดและมีเพื่อน และ 3) ไม่มีค่าใช้จ่ายจ้างนายหน้าหากเดินทางออกนอกอำเภอแม่สวด และเสี่ยงอันตรายมาก ส่วนอีก 1 คนที่แม่ไม่มีบัตรแต่ก็อยากอพยพโยกย้ายไปหางานทำนอกอำเภอ แม่สวดนั้นเป็นเพราะปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ต้องการทำงานที่มีรายได้มากกว่าที่ได้อยู่ในปัจจุบัน เพราะตัวอย่างรายนี้เคยไปทำงานก่อสร้างที่อยุธยา ได้ค่าจ้างเดือนละ 6,500 บาท แต่โดนจับและส่งกลับมายังแม่สวด และปัจจุบันยังทำงานก่อสร้างได้ค่าจ้างเพียงวันละ 100 บาท ดังนั้นจึงอยากอพยพโยกย้ายไปทำงานอื่นที่ให้ค่าตอบแทนที่ดีกว่า

ความสามารถในการพูดภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีการอพยพโยกย้ายไปนอกพื้นที่อำเภอแม่สวดนั้นจำนวน 7 รายนั้น มีอยู่ 6 รายที่พูดภาษาไทยได้ มีเพียงรายเดียวที่พูดภาษาไทยไม่ได้ โดยได้เดินทางไปกรุงเทพฯ ช่วยนายขายโรตี่ซึ่งการที่กลุ่มตัวอย่างพูดภาษาไทยได้ อาจจะเป็นปัจจัยที่ทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 มีการอพยพโยกย้ายไปหางานทำนอกเขตอำเภอแม่สวด ตัวอย่างรายหนึ่งอายุ 18 ปี พูดภาษาไทยได้ ทำงานก่อสร้างรายได้วันละ 100 บาท อยากอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่น โดยให้เหตุผลว่า

“รู้สึกไม่พอใจกับชีวิตในแม่สวด ต้องการงานที่ได้ค่าจ้างมากกว่านี้ ต้องการมีรายได้มากกว่านี้ อยากไปทำงานที่อื่น ที่จะได้ค่าจ้างมากกว่านี้”

จะเห็นได้ว่าความสามารถในการพูดภาษาไทยได้ก็มีความสำคัญประการหนึ่งต่อการตัดสินใจอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง

สรุปปัจจัยที่มีอิทธิพลในการอพยพโยกย้ายออกจากอำเภอแม่สวดมีอยู่ 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยผลักดันให้ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายออกนอกพื้นที่อำเภอแม่สวดทั้งในสถานะเต็มใจไปและถูกบังคับให้เคลื่อนย้าย โดยมีตัวอย่าง 2 ราย ที่ครอบครัวมีฐานะยากจนไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ และอพยพโยกย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ เมื่ออายุเพียง 9 ปี และ 12 ปีตามลำดับ ทั้งนี้เพื่อนำเงินส่งมาให้มารดา นอกจากนี้แล้วกลุ่มตัวอย่างที่อพยพมาทั้งครอบครัวพร้อมบิดามารดาอยู่ที่อำเภอแม่สวดนั้น จะต้องมีการใช้จ่ายด้านต่างๆ ค่อนข้างสูง ไม่ว่าจะเป็นค่าเช่าที่พัก ค่าอาหาร ค่ารักษาพยาบาล เป็นต้น ในขณะที่มีการแข่งขันเข้าถึงการทำงานสูงขึ้น ด้วยเพราะการเดินทางมายังเมืองแม่สวดของประชาชนจากประเทศพม่าทำได้โดยง่าย ทำให้มีการอพยพเข้ามายังแม่สวดไม่ขาดสาย เกิดการแข่งขันในการทำงานสูงขึ้น งานหายากขึ้น อีกทั้งยังเปิดโอกาสให้นายจ้างเอาเปรียบแรงงานด้วยการจ่ายค่าจ้างน้อยกว่าที่ควรจะได้ ซึ่งเมื่อรายได้จากการทำงานไม่เพียงพอ จึงนำไปสู่การอพยพโยกย้ายไปยังพื้นที่อื่นๆ ที่มีโอกาสในการหารายได้ที่สูงกว่า

นอกจากนี้แล้ว สภาพการทำงานที่มีความเสี่ยงและไม่มีสวัสดิการ เนื่องจากงานที่มีความต้องการจ้างแรงงานข้ามชาติจากประเทศพม่า ส่วนใหญ่จะเป็นงานที่ใช้แรงงาน เช่น งานก่อสร้าง รับจ้างทั่วไป โรงงาน เป็นต้น ซึ่งนายจ้างส่วนใหญ่จะไม่จัดสวัสดิการใดๆ ให้แก่แรงงาน รวมทั้งสถานที่ทำงานบางแห่งก็ไม่มีความปลอดภัยในการทำงาน ทำให้แรงงานต้องเผชิญกับความเสี่ยงในการทำงานสูง รวมทั้งการเสี่ยงต่อการไม่จ่ายค่าตอบแทนของนายจ้างสูงเช่นกัน เพราะแรงงานส่วนใหญ่ไม่มีเอกสารการทำงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย อย่างไรก็ตาม การตัดสินใจอพยพโยกย้ายนั้นบิดามารดาเข้ามามีส่วนช่วยตัดสินใจเคลื่อนย้าย

2) ปัจจัยทางสังคม

ความทันสมัยและความน่าสนใจของเมืองใหญ่ การที่สื่อต่างๆ มีบทบาทต่อกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ค่อนข้างมาก ทำให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นในการมีโอกาสนำชีวิตในเมืองใหญ่ รวมทั้งการชักชวนจากเพื่อนที่ออกไปอยู่ที่อื่นก่อนหน้านั้นที่เล่าถึงชีวิตที่แตกต่างจากเมืองแม่สอด การได้อยู่ห่างจากครอบครัวซึ่งเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเติบโตเป็นผู้ใหญ่อีกด้วย

3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม

ชาติพันธุ์เป็นองค์ประกอบหลักของการตัดสินใจอพยพโยกย้าย เพราะทำให้เกิดการชักชวนไปยังพื้นที่อื่นนอกอำเภอแม่สอด โดยญาติ เพื่อน หรือคนรู้จัก ซึ่งก็คือ กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ที่เปรียบได้เป็นเครือข่ายทางสังคม ที่ช่วยแนะนำข้อมูล ข่าวสาร ให้เห็นถึงโอกาสที่ดีกว่า และนำไปสู่การอพยพโยกย้าย

4.4.2.4 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายจาก/กลับอำเภอแม่สอด

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตากที่มีการอพยพโยกย้ายไปจากอำเภอแม่สอดจำนวน 7 คนนั้น ในที่สุดก็อพยพโยกย้ายกลับมาที่อำเภอแม่สอด โดยมีอยู่ 6 คนได้เดินทางไปยังพื้นที่อื่นเพียงพื้นที่เดียว แล้วกลับมายังอำเภอแม่สอด ส่วนอีกรายนั้นเดินทางไปยังพื้นที่อื่นอีก 2 แห่ง แล้วจึงกลับมายังอำเภอแม่สอด โดยมีเส้นทางเดินทางอพยพโยกย้ายจาก/กลับอำเภอแม่สอดดังตาราง 4.18

ตาราง 4.18 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างในอำเภอแม่สอดที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายชื่อ	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	อำเภอแม่สอด → กรุงเทพฯ* → อำเภอแม่สอด
2	อำเภอแม่สอด → อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย* → อำเภอแม่สอด
3	อำเภอแม่สอด → จังหวัดอยุธยา* → อำเภอแม่สอด (4)
4	อำเภอแม่สอด → อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก* → อำเภอแม่สอด
5	อำเภอแม่สอด* (3) → จังหวัดลำปาง → อำเภอแม่สอด → กรุงเทพฯ → อำเภอแม่สอด
6	อำเภอแม่สอด → อำเภอเมืองตาก* → อำเภอแม่สอด
7	อำเภอแม่สอด* → กรุงเทพฯ → อำเภอแม่สอด

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 มีเรื่องราวในการอพยพโยกย้ายกลับมายังอำเภอแม่สอด โดยสามารถสรุปเป็นเรื่องราวได้ดังนี้

รายชื่อที่ 1 เป็นหญิงมุสลิม ครอบครัวยากจน ปัจจุบันอายุ 20 ปี มารดาส่งไปขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ ตอนอายุ 9 ขวบ ทำงานทุกวันตั้งแต่ 07:00-23:00น. ต้องขายดอกไม้วันละ 50 ช่อๆละ 50 ให้หมดทุกวัน ไม่เช่นนั้นจะถูกนายจ้างทรมาน ทำร้ายร่างกายจนมือเกือบพิการ ไปทำงานที่กรุงเทพฯ อยู่หลายปี (เนื่องจากยังเด็กเลยจำไม่ได้ว่ากี่ปี) งานหนักประกอบกับถูกทำร้าย ทำให้ต้องหนีกลับมายังอำเภอแม่สอด โดยได้รับการช่วยเหลือจากเจ้าของร้านขายกล้วยเคี้ยวที่เป็นมุสลิมเหมือนกัน ชื่อตัวรถกลับมายังอำเภอแม่สอด หลังจากที่ถูกกลับมาที่อำเภอแม่สอดแล้ว ตัวอย่างรายนี้กลับมาอยู่กับมารดาและทำงานรับจ้างทั่วไปในเมืองแม่สอด ไม่ว่าจะเป็นขนของ ฝ้าของ ฝ้ารถ ได้ค่าจ้างวันละ 100-300 บาท หากไม่มีงาน จะออกไปขอดาน ตัวอย่างรายนี้แต่งงานตอนอายุ 16 ปี (มีบุตร 2 คน เลิกกับสามีหลังมีบุตรคนที่ 2) และเปลี่ยนจากรับจ้างทั่วไปเป็นเก็บขยะ/ของเก่าขายหลังมีบุตร เพราะสามารถพาบุตรไปได้ด้วยทุกที่ที่เก็บขยะ ภาพหญิงหอบลูกไปเก็บขยะ/ของเก่า ทำให้เจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด มาพูดคุยสอบถามเรื่องราวชีวิตที่ผ่านมา เพราะเข้าช่วยเหลือของการค้ามนุษย์และให้ความช่วยเหลือเรื่องอาหาร เสื้อผ้า รวมไปถึงรถเงิน

สำหรับเก็บขยะ โดยตัวอย่างมีรายได้ประมาณวันละ 60 บาท ทำงานเก็บขยะประมาณ 07:00น. แล้วนำไปขายประมาณ 15:30น.ทุกวัน ตัวอย่างรายนี้ถูกตำรวจจับหลายครั้ง เพราะเข้าใจว่าเป็นขโมย โดยเมื่อถูกจับแล้วจะถูกขัง 1 คืน แล้วส่งกลับฝั่งพม่าตรงด่านริมแม่น้ำเมย ซึ่งตัวอย่างรายนี้ก็จะข้ามแม่น้ำเมยกลับมาที่อำเภอแม่สอดทุกครั้ง โดยเสียค่าใช้จ่ายครั้งละประมาณ 130 บาท

ในที่สุดเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนที่เคยให้ความช่วยเหลือตัวอย่างรายนี้แนะนำให้ไปทำงานเป็นแม่บ้านให้กับองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด โดยตัวอย่างรายนี้ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. ได้หยุดวันเสาร์ – อาทิตย์ ค่าจ้างเดือนละ 3,300 บาท พร้อมอาหารกลางวัน 1 มื้อ ตัวอย่างรายนี้กล่าวว่า เป็นงานที่ดี องค์กรทำใบอนุญาตทำงานให้ เพื่อนร่วมงานดี แต่รายได้ยังไม่เพียงพอที่จะเลี้ยงดูมารดาและบุตร 2 คน รวมถึงต้องส่งเงินไปให้น้องที่เรียนหนังสือที่ย่างกุ้งด้วย

รายที่ 2 เป็นหญิงกะเหรี่ยง ปัจจุบันอายุ 19 ปี ตอนอายุ 17 ปีได้รับทุนไปฝึกอบรมงานที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เป็นเวลา 1 ปี แล้วกลับมายังอำเภอแม่สอด มาทำงานให้องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด เป็นผู้ช่วยหัวหน้าโครงการหนึ่ง โดยทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. หยุดเสาร์ – อาทิตย์ เงินเดือน 6,000 บาท เนื่องจากสถานที่ทำงานตั้งอยู่ไกลจากบ้านพัก จึงเช่าหออยู่ใกล้ๆ ที่ทำงาน ตัวอย่างรายนี้อยากศึกษาต่อเพื่อนำความรู้มาใช้ประโยชน์กับองค์กรที่ทำงานอยู่

รายที่ 3 เป็นชายมอญ ปัจจุบันอายุ 18 ปี เพื่อนชวนไปทำงานก่อสร้างที่จังหวัดอยุธยาตอนอายุ 5 ปี ซึ่งได้รายได้วันละ 215 บาท ทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด ทำงานได้ 4 เดือน ตำรวจบุกตรวจค้นสถานที่ทำงานก่อสร้าง จึงโดนจับข้อหาไม่มีใบอนุญาตทำงานและเข้าเมืองผิดกฎหมาย ถูกจับขังคุกที่อยุธยา 2 เดือน แล้วตำรวจส่งกลับที่ด่านริมแม่น้ำเมย แล้วข้ามกลับมาอำเภอแม่สอด

หลังจากกลับมาอยู่ที่อำเภอแม่สอด ตัวอย่างรายนี้ที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานได้งานรับจ้างทั่วไปและก่อสร้างได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท โดยเปลี่ยนงานมา 4 ครั้ง เพราะได้ค่าจ้างน้อย แม้ว่าจะมีนายจ้างและเพื่อนร่วมงานที่ดี แต่ตัวอย่างรายนี้ต้องการหางานที่ดี รายได้มากกว่านี้

รายที่ 4 เป็นชายกะเหรี่ยง ปัจจุบันอายุ 18 ปี เพื่อนชวนไปทำงานที่อู่ซ่อมรถที่อำเภอแม่ระมาด ตอนอายุ 15 ปี โดยต้องการเก็บเกี่ยวประสบการณ์และเพิ่มความรู้เกี่ยวกับรถยนต์ ประกอบกับนายจ้างมารับถึงอำเภอแม่สอดโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น เลยตัดสินใจไป โดยทำงานได้เพียง 4 เดือน ก็อพยพโยกย้ายกลับมาที่อำเภอแม่สอดเนื่องจากเป็นลูกคนเล็กและไม่เคยห่างบิดามารดาไปนาน เลยคิดถึงบ้านจึงลาออก และกลับมาทำงานที่อู่ล้างรถที่เคยทำ ได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท

รายที่ 5 เป็นหญิงพม่า ปัจจุบันอายุ 14 ปี เริ่มทำงานที่อำเภอแม่สอดตอนอายุเพียง 12 ปี โดยเป็นลูกจ้างในร้านขายเสื้อผ้า และทำงานบ้านด้วย พักอยู่กับนายจ้าง ต้องทำงานตั้งแต่ 04:00-21:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,200 บาท ทำได้ 5 เดือนก็ลาออก เพราะว่างานหนัก หลังจากนั้นได้มาทำงานที่โรงงานเซรามิกที่อำเภอแม่สอด ทำงานตั้งแต่ 08:00-23:00น. โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 1,200 บาท ทำงานล่วงเวลาได้ค่าจ้าง 7 บาทต่อชั่วโมง รวมแล้วได้ประมาณเดือนละ 2,000 บาท ทำงานได้ 9 เดือน จึงลาออกเพราะงานหนัก หลังจากลาออกจึงมาทำงานที่ร้านขายเสื้อผ้าในตลาดแม่สอด ทำได้เพียง 5 วัน หลานของเจ้าของร้านมาจากจังหวัดเชียงใหม่ ต้องการหาคนไปทำงานบ้าน โดยต้องการคนที่พูดภาษาไทยได้ และจะให้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท พร้อมทั้งจ่ายค่านายหน้าให้ ตัวอย่างรายนี้จึงเดินทางไปยังจังหวัดเชียงใหม่ แต่เมื่อไปถึงนายจ้างกลับบอกว่าจะไม่จ่ายค่าจ้าง เพราะหักเป็นค่านายหน้ามาจากอำเภอแม่สอด และให้ไปทำงานอยู่ที่จังหวัดลำปาง โดยให้ทำงานตั้งแต่ 05:00-24:00น. และไม่ได้รับค่าจ้างเลยตลอดที่ทำงานอยู่ 5 เดือน ตัวอย่างรายนี้จึงบอกกับนายจ้างว่าอยากกลับไปแม่สอด พร้อมทั้งไม่ยอมทำงาน ในที่สุดนายจ้างเลยต้องไปส่งที่อำเภอแม่สอด จากนั้นตัวอย่างรายนี้ก็กลับไปทำงานยังร้านขายเสื้อผ้าในตลาดโดยอาศัยอยู่กับนายจ้าง และได้รับค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท ซึ่งตัวอย่างรายนี้บอกว่ำน้อย มารดาจึงบังคับให้ไปทำงานขายบริการที่กรุงเทพฯ เนื่องจากยังเป็นเด็กนายหน้าจึงพาไปทำงานที่ร้านอาหาร ตัวอย่างรายนี้ร้องขออยากกลับบ้าน ในที่สุดนายหน้าจึงให้เงินมา 1,000 บาท เพื่อนั่งรถกลับมาที่อำเภอแม่สอดเอง เพราะพูดภาษาไทยได้

หลังจากกลับมาที่อำเภอแม่สอด ตัวอย่างรายนี้ก็กลับมาอยู่กับพ่อเลี้ยง และทำงานขายของในร้านที่ตลาด ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท โดยนายจ้างให้ที่พักแอาหาร และถูกพ่อเลี้ยงขู่เอาเงินแล้วทิ้งกลับมาไป ครูที่เคยสอนตัวอย่างรายนี้จึงพากลับไปเรียนต่อโดยให้ช่วยดูแลเด็กนักเรียนในหอพัก

รายที่ 6 เป็นหญิงกะเหรี่ยง ปัจจุบันอายุ 15 ปี เริ่มทำงานตอนอายุ 3 ปี โดยพี่ชายที่ทำงานอยู่ที่อำเภอเมืองตากชวนไปทำงานบ้าน เลี้ยงเด็กและช่วยขายของหน้าร้าน ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,500 บาท โดยนายจ้างมีที่พักให้ แต่ต้องจ่ายค่าน้ำค่าไฟเอง แม่นายจ้างจะใจดีทำใบอนุญาตทำงานให้ เพื่อนร่วมงานก็คิดแต่ตัวอย่างรายนี้ทำงานได้เพียง 1 ปีก็ลาออกกลับบ้านมาที่อำเภอแม่สอดเพราะคิดถึงมารดา โดยนั่งรถกลับมาเอง เพราะมีใบอนุญาตทำงานจึงไม่กลัวที่จะถูกตำรวจจับ

หลังจากกลับมาที่อำเภอแม่สอด น้าส่งข่าวว่ามีงานที่ร้านอาหารในตลาดแม่สอด ตัวอย่างรายนี้ไปสมัครเป็นเด็กเสิร์ฟกับล้างจาน ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,200 บาท ทำงานได้เพียง 16 เดือน ก็ล้มป่วย มีอาการไอ นายจ้างจึงให้พักให้หาย แล้วอนุญาตให้กลับไปทำงานต่อได้

รายที่ 7 เป็นชายมุสลิมชาวพม่า ปัจจุบันอายุ 18 ปี เกิดและเติบโตที่อำเภอแม่สอด ในครอบครัวที่ยากจน และเป็นบุตรชายคนโต จึงไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ได้เริ่มช่วยมารดา ทำงานเก็บขยะและของเก่าขายตั้งแต่อายุ 8 ปี พออายุ 12 ปี น้ำที่อยู่กรุงเทพฯ โทรศัพทมาบอก มารดาให้ส่งตัวอย่างรายนี้ไปทำงานขายโรตีสี่ที่กรุงเทพฯ เพราะรายได้ดี โดยทำงานตั้งแต่ 08:00-20:00น. พักอยู่กับน้ำ ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,000 บาท และส่งกลับมาให้มารดาเดือนละ 1,500 บาท ตัวอย่างรายนี้ต้องทำงานทุกวัน ไม่มีวันหยุด และมักถูกน้ำทุบตีเป็นประจำ จนครั้งหนึ่งถูกทุบตีอย่างหนักจนทนไม่ไหว จึงตัดสินใจกลับบ้าน โดยเดินทางไปหาตำรวจแล้วบอกว่าตนเองไม่มีใบอนุญาตทำงานและอยากกลับบ้านตำรวจจึงพาไปฝากขังอยู่ที่สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง 1 วัน แล้วพาไปส่งที่ด่านริมน้ำเมย หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงเดินข้ามแม่น้ำกลับมายังฝั่งอำเภอแม่สอด

หลังจากกลับมาที่อำเภอแม่สอดมาทำงานเก็บขยะและของเก่าขายกับมารดา โดยเริ่มทำงาน 10:00-16:00น. มีรายได้วันละ 150-180 บาท

ข้อจำกัดในการเคลื่อนย้ายออกจากอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

1. **ทำเลที่ตั้งของเมืองแม่สอด** เนื่องจากอำเภอแม่สอดตั้งอยู่ในพื้นที่ที่ห่างจากตัวเมืองจังหวัดตาก และซึ่งการเดินทางไปมาต้องใช้เวลาอันยาวนาน เส้นทางคดเคี้ยวไปตามภูเขา และรถประจำทางที่มีจำนวนจำกัด ทำให้ยากต่อการเคลื่อนย้ายจากอำเภอแม่สอด ไปยังเมืองอื่นๆ
2. **สิทธิความเป็นพลเมือง** เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดไม่มีบัตรประจำตัวประชาชนไทย ทำให้ไม่สามารถเดินทางออกนอกเมืองแม่สอดได้อย่างถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งเอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มนายหน้าที่ทำหน้าที่พาคนที่ไม่มีบัตรเดินทางออกนอกพื้นที่ โดยสามารถเรียกค่าจ้างในราคาที่สูงได้
3. **ครอบครัว** เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดอาศัยอยู่กับครอบครัว ดังนั้นการตัดสินใจในการเคลื่อนย้ายจึงยังคงอยู่ที่พ่อแม่ เพราะพ่อแม่ยังมองว่ากลุ่มตัวอย่างเหล่านี้อายุน้อย ยังไม่โตพอที่จะเดินทางคนเดียวหรือแยกออกไปอยู่คนเดียว รวมทั้งกลุ่มตัวอย่างเองก็ยังไม่พร้อมที่จะอยู่ห่างจากครอบครัว

4.4.3 ปลายทาง

4.4.3.1 ปัจจัยที่ดึงดูดให้กลับมาที่อำเภอแม่สอด

โดยทั่วไปแล้วปัจจัยที่ดึงดูดให้มีการอพยพโยกย้ายนั้น จะเกี่ยวข้องกับ 3 ปัจจัย คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยที่ปัจจัยทางเศรษฐกิจจะเป็นปัจจัยหลักในการดึงดูดให้มีการอพยพโยกย้าย แต่ในกรณีของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดนั้นจะเห็นได้ว่า

ปัจจัยที่ดึงดูดให้กลุ่มตัวอย่างเดินทางกลับมายังอำเภอแม่สอดนั้นจะไม่เกี่ยวข้องกับปัจจัยทางเศรษฐกิจและปัจจัยทางวัฒนธรรมเลย แต่จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับปัจจัยทางสังคม โดยมีตัวอย่าง 2 ราย ที่เดินทางกลับมายังอำเภอแม่สอดเพราะคิดถึงบ้าน ครอบครัว บิดามารดา อีก 2 รายนั้นถูกจับและตั้งใจเดินไปหาตำรวจให้จับเพื่อจะได้ถูกส่งตัวกลับมายังอำเภอแม่สอด โดยในประเด็นหลังนี้เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองที่อำเภอแม่สอดเคยให้ข้อมูลว่า พบเห็นเป็นประจำ ที่แรงงานพม่าเดินเข้าหาเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้จับจะได้ถูกส่งตัวกลับมาที่อำเภอแม่สอด หรือส่งข้ามแดนที่ด่านริมเมย โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

4.43.2 การอพยพโยกย้ายในอนาคต

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดทั้ง 20 ตัวอย่าง มีความประสงค์จะอพยพโยกย้ายไปยังที่อื่นในอนาคต มีเพียง 3 ราย ที่เหลือ 17 รายนั้นไม่ต้องการอพยพไปที่ใดเลย เพราะมีความสุขสบายที่อยู่แม่สอด รู้สึกปลอดภัย ได้อยู่กับครอบครัว ถึงจะได้ค่าจ้างน้อย แต่ยังหางานได้เรื่อยๆ ไม่อยากเสียเงินค่านายหน้าเพื่อไปทำงานที่อื่น เสี่ยงอันตราย ไม่อยากโดนหลอกไปทำงานไม่ดี โดยมีตัวอย่างรายหนึ่งเป็นชายอายุ 18 ปี มีเพื่อนที่ถูกนายหน้าพาไปขายบริการที่กรุงเทพฯ แล้วโดนลูกค้าขายละเมิดทางเพศ ทำให้ตกใจ แล้วทำร้ายชายคนนั้นเสียชีวิต เลยถูกจำคุกข้อหาฆ่าคนตาย ซึ่งเรื่องราวของเพื่อนคนนี้ทำให้ตัวอย่างรายนี้ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่นเพราะกลัวโดนหลอก

สำหรับกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการอพยพไปอยู่ที่อื่นจำนวน 3 รายนั้น เป็นเพศชายทั้งหมดมีอายุ 18 ปี 2 คน และ 19 ปี 1 คน มีความประสงค์จะย้ายไปทำงานที่อื่นที่มีรายได้ดีกว่าที่อำเภอแม่สอด โดยเฉพาะกรุงเทพฯ เพื่อจะได้มีรายได้มาช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัว ใน 3 รายนี้รายหนึ่งมีบัตรผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า อีกรายไม่มีใบอนุญาตทำงาน อีกรายกำลังยื่นเรื่องขอบัตรเนื่องจากเกิดที่อำเภอแม่สอดแต่ไม่มีใบเกิด เป็นที่น่าสังเกตว่า ในกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เคยอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่นจำนวน 7 คนนั้น มีเพียงคนเดียวที่เคยไปทำงานก่อสร้างที่จังหวัดอยุธยา แล้วโดนจับเข้าคุก 2 เดือน แล้วถูกส่งกลับด่านริมเมย แต่ก็ยังต้องการอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่นอีก ทั้งนี้ด้วยความคิดที่ว่า ทำงานที่อื่นมีรายได้ดีกว่าที่อำเภอแม่สอด

บทที่ 5

การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ในจังหวัดสมุทรสาคร

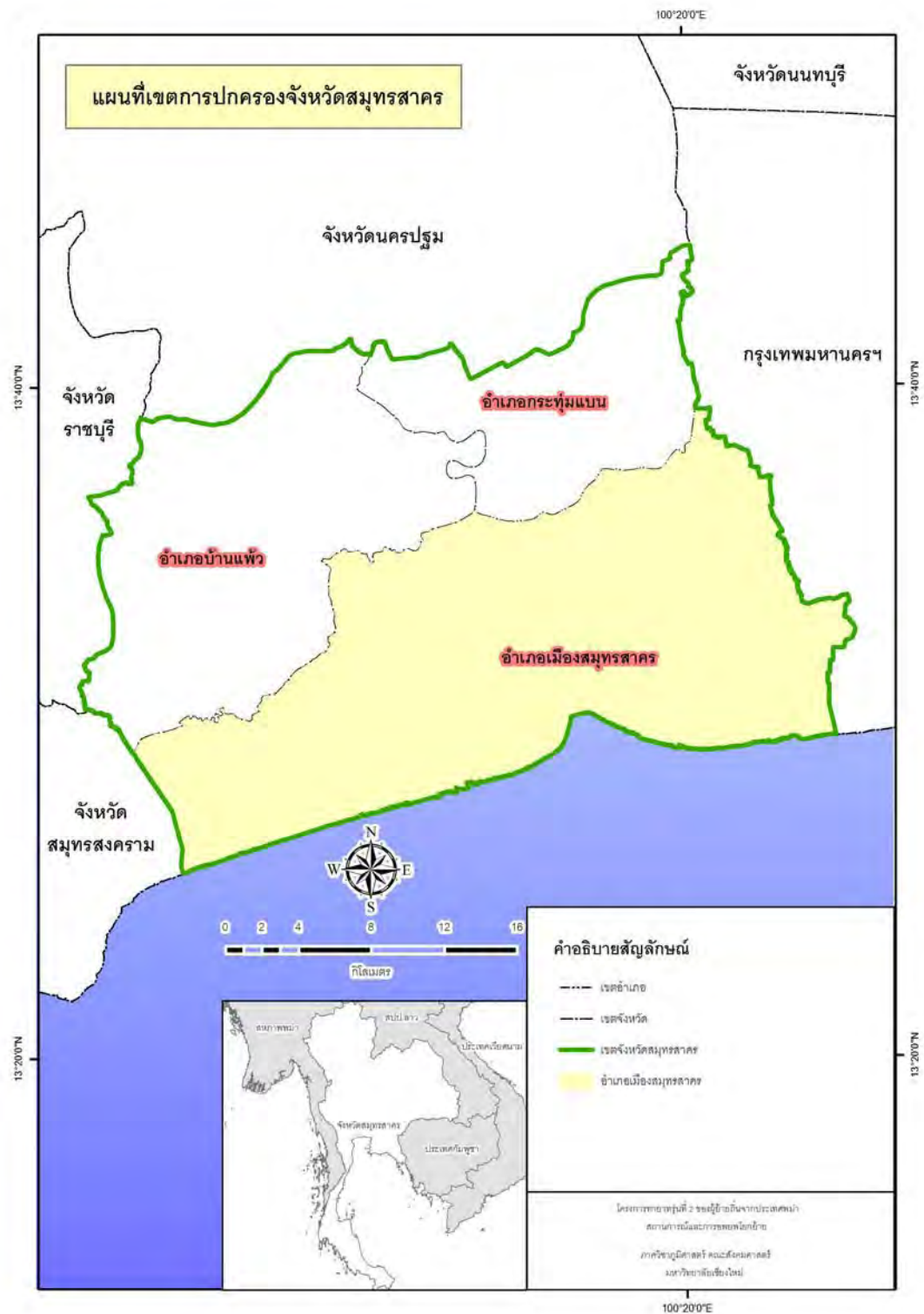
5.1 สภาพภูมิศาสตร์

สมุทรสาคร หรือที่คนทั่วไปเรียกว่า “มหาชัย” (ชื่อของคลองที่ขุดขึ้นเพื่อตัดความคดเคี้ยวของคลองโคกขาม) เป็นจังหวัดชายทะเล ตั้งอยู่ปากแม่น้ำท่าจีน ห่างจากทะเลเพียง 2 กิโลเมตรและห่างจากกรุงเทพฯ เพียง 36 กิโลเมตร เป็นเมืองประวัติศาสตร์เมืองหนึ่ง เดิมมีชื่อเรียกว่า “บ้านท่าจีน” และมีการยกฐานะเป็นเมือง “สาครบุรี” ต่อมาเปลี่ยนชื่อเป็นเมือง “สมุทรสาคร” ในสมัยพระบาทสมเด็จพระจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว และในที่สุดเปลี่ยนเป็น “จังหวัดสมุทรสาคร” ในปี พ.ศ. 2456 สมัยพระบาทสมเด็จพระมงกุฎเกล้าเจ้าอยู่หัว

จังหวัดสมุทรสาครมีพื้นที่ 872.34 ตารางกิโลเมตร หรือ 545,216 ไร่ ตั้งอยู่บนที่ราบลุ่มแม่น้ำท่าจีน โดยมีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับจังหวัดนครปฐม
ทิศใต้	ติดต่อกับอ่าวไทย
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับกรุงเทพมหานคร
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับจังหวัดสมุทรสงครามและจังหวัดราชบุรี

จากฐานข้อมูลความจำเป็นพื้นฐาน (จปฐ.) ปี พ.ศ. 2552 จังหวัดสมุทรสาครมีประชากรรวม 472,207 คน แบ่งเขตการปกครองออกเป็น 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองสมุทรสาคร (หรือ มหาชัย) อำเภอกระทุ่มแบน และอำเภอบ้านแพ้ว (รูป 5.1) 40 ตำบล และ 290 หมู่บ้าน โดยมีอำเภอเมืองสมุทรสาครเป็นศูนย์กลางการบริหารจัดการและปกครองจังหวัด การปกครองส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด เทศบาล 11 แห่ง คือ เทศบาลนครสมุทรสาคร เทศบาลเมืองกระทุ่มแบน เทศบาลเมืองอ้อมน้อย เทศบาลตำบลบางปลา เทศบาลตำบลบ้านแพ้ว เทศบาลตำบลหลักหัว เทศบาลตำบลเกษตรพัฒนา เทศบาลตำบลสวนหลวง เทศบาลตำบลท่าจีน เทศบาลตำบลนาดี และเทศบาลตำบลบางหญ้าแพรก และองค์การบริหารส่วนตำบล 26 แห่ง

รูป 5.1 แผนที่เขตการปกครองจังหวัดสมุทรสาคร

จังหวัดสมุทรสาครมีทำเลที่ตั้ง สภาพสังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เอื้ออำนวยต่อการพัฒนาเศรษฐกิจ ประชาชนส่วนใหญ่ประกอบอาชีพเกษตรกรรม โดยเฉพาะภาคประมงและแปรรูปวัตถุดิบเป็นอาหารทะเลแช่แข็ง และอาหารทะเลสำเร็จรูป การแปรรูปสินค้าเกษตรและการผลิตภาคอุตสาหกรรม รายได้เฉลี่ยของประชาชนเป็นอันดับที่ 2 ของประเทศ สมุทรสาครเป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่ประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงาน โดยเฉพาะแรงงานในระดับล่างในกิจการประมงทะเล กิจการต่อเนื่องประมงทะเลและภาคเกษตร เนื่องจากเป็นงานหนัก สกปรก มีกลิ่นเหม็น ระยะเวลาการทำงานไม่แน่นอน เป็นงานที่อยู่กลางแจ้งตากแดด ทำงานไม่เป็นเวลา ขาดความมั่นคง เสี่ยงต่อสารเคมีตกค้าง เป็นงานที่ต้องออกทะเลซึ่งหาแรงงานไทยได้ยาก จากปัญหาดังกล่าวทำให้นายจ้าง/สถานประกอบการต่างๆ ที่ขาดแคลนแรงงานในระดับล่างมีความจำเป็นต้องจ้างแรงงานต่างด้าวมาทดแทน (สำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาคร, 2552)

5.2 แรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร

จากสถิติจำนวนแรงงานต่างด้าวในจังหวัดสมุทรสาครรายเดือน ในปี พ.ศ. 2552 ของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าว ในภาพรวมพบว่า จำนวนแรงงานต่างด้าวมีย่นเพิ่มขึ้น โดยที่สิ้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 จังหวัดสมุทรสาครมีจำนวนแรงงานต่างด้าวทั้งสิ้นรวม 166,024 คน จัดเป็นอันดับที่สองของประเทศรองจากกรุงเทพมหานคร โดยในจำนวนนี้แยกเป็นแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองถูกกฎหมายจำนวน 5,792 คน (ร้อยละ 3.49) และแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย (แรงงาน 3 สัญชาติ พม่า ลาว กัมพูชา) จำนวน 160,232 คน (ร้อยละ 96.51) (ตาราง 5.1) ซึ่งจะเห็นได้ว่าแรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่นั้นเป็นแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ

ตาราง 5.1 **แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานทั่วราชอาณาจักรและในจังหวัดสมุทรสาคร**
รายเดือนในปี พ.ศ. 2552

เดือน	ทั่วราชอาณาจักร			สมุทรสาคร		
	ถูกกม.	ผิดกม.	รวม	ถูกกม.	ผิดกม.	รวม
มกราคม	229,508	530,254	759,762	6,213	73,661	79,874
กุมภาพันธ์	231,125	477,553	708,678	6,228	65,293	71,521
มีนาคม	237,345	514,362	751,707	6,555	71,055	77,610
เมษายน	237,857	516,574	754,431	6,650	71,068	77,718
พฤษภาคม	239,253	517,498	756,751	6,693	71,073	77,766
มิถุนายน	241,473	345,068	586,541	6,566	55,562	62,128
กรกฎาคม	243,102	539,384	782,486	6,573	90,026	96,599
สิงหาคม	232,677	956,369	1,189,046	4,703	141,143	145,846
กันยายน	203,395	1,114,892	1,318,287	5,625	157,257	162,882
ตุลาคม	205,201	1,305,530	1,510,731	5,644	158,441	164,085
พฤศจิกายน	208,100	1,325,057	1,533,157	5,672	159,594	165,266
ธันวาคม	210,945	1,334,157	1,545,902	5,792	160,232	166,024

ที่มา: กรมการจัดหางาน ระบบออนไลน์: www.doe.go.th

จำนวนและสัดส่วนร้อยละของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดสมุทรสาครระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2552 แสดงไว้ในตาราง 5.2 ซึ่งจะเห็นได้ว่าในแรงงาน 3 สัญชาติ จะมีสัดส่วนแรงงานพม่า สูงมากเฉลี่ยแล้วร้อยละ 96 ซึ่งตัวเลขดังกล่าวนี้เป็นตัวเลขแรงงานในระบบที่มาขอใบอนุญาตทำงาน ยังมีแรงงานนอกระบบอยู่อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน (LPN) คาดการณ์ว่ามีแรงงานข้ามชาติพม่าในจังหวัดสมุทรสาครสูงถึง 400,000 คน (สมพงศ์ สระแก้ว, 2552) ไม่ใช่เพียงแค่เกินกว่าคนเท่านั้น

**ตาราง 5.2 จำนวนแรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานของจังหวัดสมุทรสาครในปี
พ.ศ. 2547 – 2552**

ปี	แรงงานต่างด้าวพม่า		ยอดรวมแรงงานต่างด้าวทั้งหมด (คน)
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
2547	73,498	91.59	80,243
2548	69,455	93.99	73,896
2549	89,402	97.65	91,551
2550	73,489	98.60	74,531
2551	75,614	99.41	76,059
2552	86,841	92.13	94,261

ที่มา: สำนักงานจัดหางาน จังหวัดสมุทรสาคร, 2552

ตาราง 5.3 แสดงให้เห็นถึงประเภทกิจการที่แรงงานต่างด้าวพม่าได้รับอนุญาตให้ทำงานในจังหวัดสมุทรสาครระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2552 ซึ่งจะพบว่าแรงงานต่างด้าวพม่าส่วนใหญ่ทำงานในกิจการต่อเนื่องประมงมากที่สุดเป็นอันดับที่หนึ่ง ซึ่งจะมีวลีที่พูดติดปากกันว่า “แกะกุ้ง ตัดหัวปลา ลอกหมึก” รองลงมาคือ ประมง ก่อสร้าง เกษตรและปศุสัตว์ ผู้รับใช้ในบ้าน โรงน้ำแข็ง ขนถ่ายสินค้าทางน้ำ โรงอิฐ โรงสีข้าว สำหรับกิจการอื่นๆ นั้น ประกอบไปด้วย

- กิจการต่อเนื่องการเกษตร
- กิจการต่อเนื่องปศุสัตว์โรงฆ่าสัตว์/ชำแหละ
- กิจการรีไซเคิล
- จำหน่ายผลิตภัณฑ์โลหะ
- จำหน่ายอาหารและเครื่องดื่ม
- ผลิตหรือจำหน่ายวัสดุก่อสร้าง
- ผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์พลาสติก
- ผลิตหรือจำหน่ายเสื้อผ้าสำเร็จรูป
- ผลิตหรือจำหน่ายผลิตภัณฑ์อิเล็กทรอนิกส์
- ค้าแข้ง ค้าปลีก แผงลอย
- อยู่ซ่อมรถ ล้าง อัดฉีด

- สถานีบริการน้ำมัน แก๊ส เชื้อเพลิง
- การให้บริการต่างๆ

**ตาราง 5.3 แรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ของจังหวัด
สมุทรสาครระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2552**

ประเภทกิจการ	ปี					
	2547	2548	2549	2550	2551	2552
ประมง	2,852	1,765	2,263	837	805	4,588
ต่อเนื่องประมง	44,884	44,647	57,844	47,458	41,091	44,817
เกษตรและปศุสัตว์	1,920	1,359	1,115	852	695	1,090
โรงสีข้าว	118	103	120	84	70	57
โรงอิฐ	125	115	146	97	180	188
โรงงานแข็ง	469	456	483	446	434	355
ขนถ่ายสินค้าทางน้ำ	240	178	214	130	55	41
ก่อสร้าง	4,173	3,382	3,835	2,293	2,359	3,544
ผู้รับใช้ในบ้าน	997	764	667	487	528	661
อื่นๆ	17,720	16,686	22,715	20,805	29,397	31,500
รวมแรงงานต่างด้าวพม่า	73,498	69,455	89,402	73,489	75,614	86,841
ยอดรวมแรงงานต่างด้าวทั้งหมด	80,243	73,896	91,551	74,531	76,059	94,261

ที่มา: สำนักงานจัดหางาน จังหวัดสมุทรสาคร, 2552

5.3 การกระจายตัวของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร

สำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาคร ไม่มีสถิติจำนวนแรงงานในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดสมุทรสาคร เนื่องจากกล่าวว่าสมุทรสาครเป็นจังหวัดขนาดเล็ก แรงงานส่วนใหญ่อยู่ในเขตพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร (มหาชัย) ซึ่งคาดว่าจะมีอยู่ถึงร้อยละ 85 ของแรงงานทั้งหมด (ทำงานประมงและอุตสาหกรรมต่อเนื่องประมง) ส่วนที่เหลืออีกร้อยละ 15 นั้น อยู่ที่อำเภอกระทุ่มแบน (ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรม) และอำเภอบ้านแพ้ว (แรงงานภาคเกษตร)

5.4 สัญชาติของแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร

การหาสัญชาติของแรงงานต่างด้าวชาวพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร ไม่ใช่เป็นเรื่องง่าย อย่างไรก็ตามจากการสัมภาษณ์ผู้คุมสมพงศ์ สระแก้ว จากมูลนิธิเครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิตแรงงาน ได้ช่วยประมาณว่าสัญชาติของแรงงานต่างด้าวชาวพม่าประกอบด้วยมอญ ร้อยละ 60 ที่เหลืออีกร้อยละ 40 นั้นประกอบด้วย ทวาย พม่า และกะเหรี่ยง ซึ่งตรงกันกับที่ระบุไว้ในเอกสารประกอบการบรรยายสรุปสถานการณ์แรงงานจังหวัดสมุทรสาคร โดยสำนักงานจัดหางานจังหวัดสมุทรสาคร พ.ศ. 2552 ที่ระบุว่า แรงงานชาวพม่าส่วนใหญ่ในสมุทรสาครเป็นมอญ

5.5 กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในอำเภอเมืองสมุทรสาคร

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร แสดงไว้ในตาราง 5.4 โดยประกอบด้วยเพศชาย 8 คน และเพศหญิง 12 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-20 ปี โดยมีอายุน้อยสุด 15 ปี และมากที่สุด 34 ปี ส่วนใหญ่ (จำนวน 16 คน) โสด ที่เหลืออีก 4 คน แต่งงานแล้ว กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดนับถือศาสนาพุทธ กลุ่มตัวอย่างจำนวน 12 คน อพยพโยกย้ายมาจากพม่าตั้งแต่เด็ก โดยมี 11 คนที่อพยพมาจากเมืองต่างๆ ในรัฐมอญ ได้แก่ เมืองเมะละแหม่ง 6 คน และเมืองเจปเราะ เมืองรี เมือง Zoppa เมืองเนกะเย่ และเมืองอะเนียง แห่งละ 1 คน และจากเมืองเกาะสอง เขตตะนาวศรี 1 คน โดยอพยพโยกย้ายมาตั้งแต่อายุ 1 ปี ไปจนถึง 14 ปี ที่เหลืออีก 8 คน เกิดและเติบโตในประเทศไทย โดยเกิดที่จังหวัดสมุทรสาคร 4 คน ประกอบด้วยอำเภอเมืองสมุทรสาคร 3 คน และอำเภอกระทุ่มแบน 1 คน เกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 2 คน อำเภอเมืองสมุทรสงคราม 1 คน และอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต 1 คน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยชาติพันธุ์มอญ 19 คน และทวาย 1 คน

ตาราง 5.4 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
เพศ	
ชาย	8
หญิง	12
อายุ	
15-20	16
21-25	3
>30	1
สถานภาพ	
โสด	16
แต่งงาน	4
ศาสนา	
พุทธ	20
ภูมิลำเนา	
ไทย	8
พม่า	12
ชาติพันธุ์	
มอญ	19
ทวาย	1
การศึกษา	
เรียนหนังสือ	14
เข้าเรียนตามระบบการศึกษาในประเทศพม่า	3
เข้าเรียนในศูนย์การศึกษาที่จังหวัดสมุทรสาคร	11
ไม่ได้เรียนหนังสือ	6

ตาราง 5.4 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
อาชีพ	
ต่อเนื่องประมง	14
โรงงาน	4
ก่อสร้าง	1
ลูกจ้าง	1
รายได้ต่อวัน (บาท)	
101-150	3
151-200	1
201-250	7
251-300	4
301-350	3
>350	2
สถานะบุคคล	
มีใบอนุญาตทำงาน	20
ไม่มีใบอนุญาตทำงาน	-
ความสามารถในการพูดภาษาไทย	
พูดภาษาไทยได้	20
พูดภาษาไทยไม่ได้	-

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ส่วนใหญ่จำนวน 14 คน ได้เรียนหนังสือ โดยมี 11 รายที่เรียนหนังสือในสถาบันการศึกษาในจังหวัดสมุทรสาคร (ศูนย์การเรียนรู้ LPN, ศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรก วัดศิริมงคล) อีก 3 รายเรียนจบเกรด 1 เกรด 2 และ เกรด 4 มาจากพม่า ส่วนที่เหลืออีก 6 รายไม่ได้เรียนหนังสือ

การประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่าง ประกอบด้วยลูกจ้างโรงงานผลิตภัณฑ์ประมง (กุ้ง หอย และแปปลา) จำนวน 14 คน เป็นล่ามและผู้ช่วยให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุข 1 คน ทำงานโรงงาน 4 คน และก่อสร้าง 1 คน โดยที่ส่วนใหญ่จำนวน 7 คน มีรายได้วันละ 201 – 250 บาท อีก 4 คนมี

รายได้วันละ 251 – 300 บาท 3 คนมีรายได้วันละ 301 – 350 บาท อีก 3 คน มีรายได้วันละ 101 – 150 บาท 2 คน มีรายได้วันละมากกว่า 350 บาท และอีกรายที่มีรายได้วันละ 151 – 200 บาท กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดมีใบอนุญาตทำงานและสามารถพูดภาษาไทยได้ทั้งหมด

5.6 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร

สมุทรสาครเป็นจังหวัดในภาคกลางของประเทศไทย อยู่ใกล้กับกรุงเทพมหานคร เมืองหลวง อาจนับได้ว่าเป็นปริมณฑลของกรุงเทพฯ ทางทิศตะวันตก เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่องและมีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงติดอันดับต้นๆ ของประเทศ เป็นแหล่งงานที่สำคัญโดยเฉพาะในภาคธุรกิจประมง อุตสาหกรรมต่อเนื่องประมง การแปรรูปอาหารต่างๆ ในสิ่งโรงงานขนาดเล็ก โรงงานขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ วงจรธุรกิจการค้ากุ้ง สมุทรสาครถือว่าเป็นตลาดค้ากุ้งที่มีขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในย่านเอเชีย (สมพงศ์ สระแก้ว, 2552) ผู้ประกอบการในภาคอุตสาหกรรมเหล่านี้จำเป็นต้องจ้างแรงงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานจากพม่า ซึ่งยินดีที่จะทำงานที่เสี่ยงอันตราย สกปรกและต่ำต้อยได้ ดังนั้นสำหรับแรงงานแล้วสมุทรสาครจึงเป็นสถานที่ที่มีงานหลากหลายให้เลือกได้ รายได้ดี มีสิ่งอำนวยความสะดวก ชีวิตสบายไม่ค่อยลำบาก จึงทำให้ต้องการอพยพโยกย้ายมาที่สมุทรสาคร

สำหรับการศึกษาเรื่องการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครนี้ แบ่งเป็น 3 ประเด็นคือ ศึกษา 1) ต้นทาง 2) ระหว่างทาง และ 3) ปลายทางของทายาทรุ่นที่ 2 โดยมีรายละเอียดดังนี้

5.6.1 ต้นทาง

5.6.1.1 พื้นที่ต้นทาง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างที่เกิดในประเทศไทยจำนวน 8 คน เกิดที่จังหวัดสมุทรสาคร 4 คน ประกอบด้วย อำเภอเมืองสมุทรสาคร 3 คน และอำเภอกระทุ่มแบน 1 คน ที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 2 คน ที่อำเภอเมืองสมุทรสงคราม 1 คน และอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต 1 คน ส่วนที่เหลืออีก 12 คน เกิดที่ประเทศพม่า แล้วอพยพโยกย้ายมาประเทศไทยตั้งแต่เด็ก โดยอพยพมาจากเมืองต่างๆ ในรัฐมอญ 11 คน คือเมืองมะละแหม่ง 6 คน เมืองเจปเราะ เมืองรี เมือง Zoppa เมืองเนกะเย่ และเมืองอะเนียง แห่งละ 1 คน และจากเมืองเกาะสอง เขตตะนาวศรี 1 คน (ตาราง 5.5) ซึ่งจะเห็นได้ว่าส่วนใหญ่มาจากรัฐมอญและเขตตะนาวศรีซึ่งอยู่ทางตอนใต้ของ

ประเทศพม่า โดยกลุ่มตัวอย่างอพยพโยกย้ายมาตั้งแต่อายุ 1 ปี ไปจนถึง 14 ปี ซึ่งในกลุ่มตัวอย่างในอำเภอเมืองสมุทรสาครนี้มีอยู่ 6 คนที่ได้มีโอกาสกลับบ้านที่ประเทศพม่า

ตาราง 5.5 พื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร

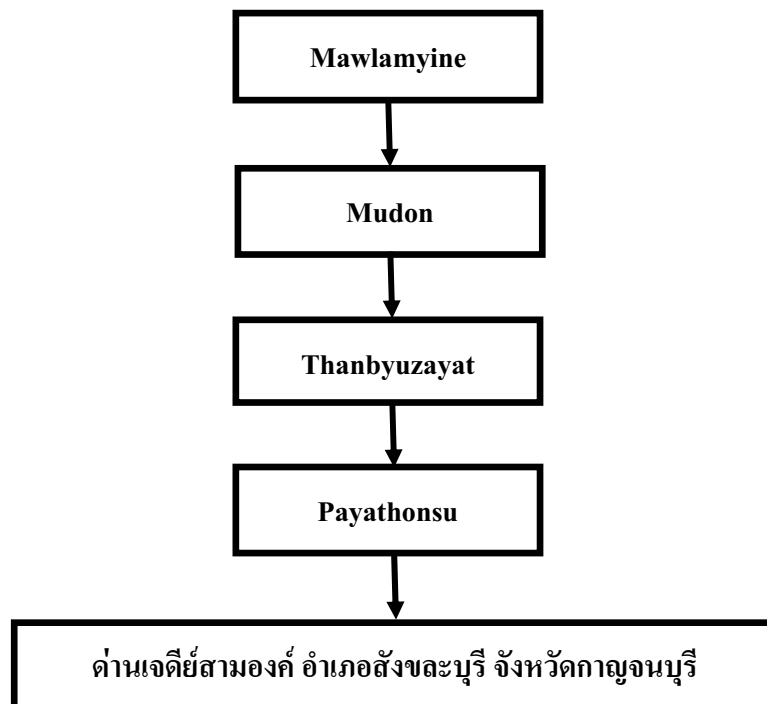
พื้นที่ต้นทาง	จำนวน
ประเทศไทย	8
จังหวัดสมุทรสาคร	4
จังหวัดกาญจนบุรี	2
จังหวัดสมุทรสงคราม	1
จังหวัดภูเก็ต	1
ประเทศพม่า	12
รัฐมอญ	11
เขตตะนาวศรี	1
รวม	20

5.6.1.2 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย

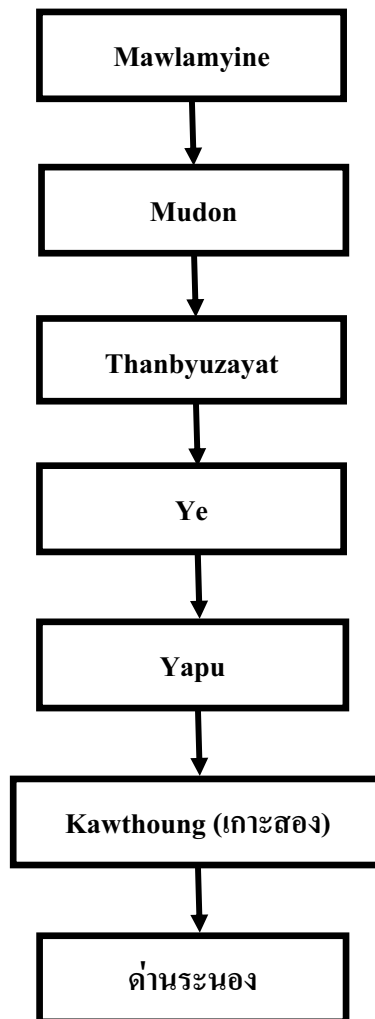
กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 12 ราย ที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทยนั้นส่วนใหญ่อพยพโยกย้ายมาตั้งแต่เด็กอายุระหว่าง 1-10 ปี โดยมีการเดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยจากรัฐมอญ และเขตตะนาวศรี โดย 12 รายนี้ เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยผ่านทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 5 ราย ผ่านด่านจังหวัดระนอง 5 ราย และผ่านด่านแม่สอด จังหวัดตาก 2 ราย สำหรับเส้นทางเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยมีดังนี้

1) การเดินทางจากรัฐมอญ กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีพื้นที่ต้นทางอยู่ที่รัฐมอญมีอยู่ 11 ราย โดย 5 รายเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 4 รายเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านระนอง อีก 2 รายเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านแม่สอด จังหวัดตาก โดยมีแผนผังแสดงเส้นทางดังรูป 5.2 และรูป

5.3

รูป 5.2 เส้นทางอพยพจากรัฐมอญมาทางด้านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

รูป 5.3 เส้นทางอพยพจากรัฐมอญมาทางด่านระนอง

2) การเดินทางจากเขตตะนาวศรี กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีพื้นที่ต้นทางอยู่ที่เขตตะนาวศรีมีอยู่ 1 ราย จากเมืองเกาะสองและเดินทางทางเรือเข้าสู่ประเทศไทยผ่านด่านระนอง

สำหรับกระบวนการอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีภูมิลำเนาในประเทศพม่าจำนวน 12 คน นั้นสามารถสรุปได้ดังแสดงในตาราง 5.6 ซึ่งจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่าง 10 คนเดินทางมาพร้อมกับบิดามารดา ญาติ และมี 2 รายที่เดินทางมากับนายหน้า ซึ่งในทั้งหมด 12 รายนี้เป็นการเดินทางมาโดยไม่ต้องอาศัยนายหน้าเพียง 4 ราย ที่เหลืออีก 8 รายนั้นต้องอาศัยนายหน้าและมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย สำหรับการเดินทาง

อพยพโยกย้ายผ่านทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี เสียค่านายหน้า 10,000 – 12,000 บาท สำหรับผู้ใหญ่ 4,000 – 5,000 บาทสำหรับเด็กค่านายหน้าสำหรับการเดินทางมาทางด่านระนองนั้น ผู้ใหญ่ 12,000 บาท เด็ก 6,000 บาท ส่วนค่านายหน้าที่พามาทางด่านแม่สอด จังหวัดตากนั้นอยู่ที่ ผู้ใหญ่ 9,000 – 13,000 บาท เด็ก 2,000 บาท โดยกลุ่มตัวอย่าง 11 ราย ใน 12 รายนี้ เดินทางมุ่งตรงเข้าสู่จังหวัดสมุทรสาคร มีเพียงรายเดียวที่เข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี แล้วอาศัยอยู่ที่สังขละบุรี นอกจากนี้แล้วมี 3 รายที่หลังจากเข้ามาในประเทศไทยแล้ว บิดามารดาได้ส่งกลับบ้านที่ประเทศพม่าเพื่อไปเรียนหนังสือและได้กลับมาประเทศไทยอีกครั้ง

ตาราง 5.6 กระบวนการอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีพื้นที่ต้นทางอยู่ที่ประเทศพม่า

พื้นที่ต้นทาง		ช่องทาง การเดินทาง	การเดินทางมากับ			ค่าใช้จ่าย (บาท)	จำนวน (คน)
รัฐมอญ	เขต ตะนาวศรี		บิดามารดา/ ญาติ	บิดามารดา /ญาติและ นายหน้า	นายหน้า		
5	-	ด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี	2	2	1	ผู้ใหญ่ 10,000 -12,000 เด็ก 4,000-5,000	5
4	1	ด่านระนอง	1	4	-	ผู้ใหญ่ 12,000 เด็ก 6,000	5
2	-	ด่านแม่สอด จังหวัดตาก	1	-	1	ผู้ใหญ่ 9,000-13,000 เด็ก 2,000	2

นอกจากนี้แล้วในกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครที่เกิดในประเทศไทยที่มีอยู่ 8 คนนั้นมียู่ 4 คน ที่ได้เดินทางกลับบ้านในประเทศพม่าเพื่อไปเรียนหนังสือ โดยมีรายละเอียดใน ตาราง 5.7 และได้กลับเข้าสู่ประเทศไทยในช่องทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี 3 ราย และด่านแม่สอดอีก 1 ราย โดยทั้งหมดเป็นการเดินทางที่ต้องอาศัยนายหน้าพามาส่ง โดยเสียค่าใช้จ่าย 10,000 บาทสำหรับผู้ใหญ่ และ 2,000 – 4,000 บาทสำหรับเด็ก

ตาราง 5.7 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่เกิดในประเทศไทย

ภูมิำเนา	กระบวนการเดินทางกลับพม่า	ช่องทางเข้าสู่ประเทศไทย	พื้นที่ในประเทศไทย	กระบวนการเดินทางมาไทย
อำเภอเมืองสมุทรสาคร	อายุ 6 ปี มารดาส่งกลับไปเมือง Zoppa รัฐมอญ และให้บวชเรียนจนอายุ 12 ปี จึงเดินทางมาประเทศไทย	ด่านเจดีย์สามองค์ อ. สังขละบุรี จ. กาญจนบุรี	จ. นครปฐม	นายหน้าพานั่งรถตู้ เสียค่าใช้จ่าย 2,500 บาท (เฉพาะที่ด่านเจดีย์สามองค์)
อำเภอเมืองสมุทรสงคราม	อายุ 7 ปี บิดามารดาส่งไปอยู่กับย่าที่เมืองเจย์ รัฐมอญ เพื่อเรียนหนังสือจนจบเกรด 6 ตอนอายุ 13 ปี มารดาไปรับมาประเทศไทย	ด่านเจดีย์สามองค์ อ. สังขละบุรี จ. กาญจนบุรี	อ. เมืองสมุทรสาคร	มารดาไปรับโดยมีนายหน้าพานมา เสียค่าใช้จ่ายผู้ใหญ่ 10,000 บาท เด็ก 4,000 บาท
อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต	อายุ 3 ปี บิดามารดาพากลับบ้านที่เมือง Zoppa รัฐมอญ โดยผ่านด่านระนอง ตัวอย่าง รายนี้เรียนหนังสือจนจบเกรด 1 ตอนอายุ 7 ปี ก็อพยพตามบิดามารดามาประเทศไทย	ด่านแม่สอด จ. ตาก	อ. เมืองสมุทรสาคร	เดินทางพร้อมบิดามารดาโดยมีนายหน้าพานมา เสียค่าใช้จ่าย 9,000 บาท สำหรับผู้ใหญ่ เด็ก 2,000 บาท
อำเภอเมืองสมุทรสาคร	อายุ 12 ปี บิดามารดาพากลับไปเรียนหนังสือที่เมืองสะพุม รัฐมอญ โดยผ่านทางด่านเจดีย์สามองค์ อ. สังขละบุรี จ. กาญจนบุรี เสียค่าใช้จ่าย 3,900 บาท จนอายุ 14 ปี จึงเดินทางมาประเทศไทย	ด่านเจดีย์สามองค์ อ. สังขละบุรี จ. กาญจนบุรี	อ. เมืองสมุทรสาคร	นายหน้าพานมา เสียค่าใช้จ่าย 10,000 บาท

โดยสรุปแล้วจะเห็นได้ว่าการอพยพย้ายถิ่นของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครที่เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยนั้น จะอพยพมาจากเมืองต่างๆ ในรัฐมอญเข้าสู่เมืองชายแดนในประเทศไทย (ด่านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และด่านจังหวัดระนอง) โดยเส้นทางหลักจะเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี รองลงมาคือ ด่านจังหวัดระนอง จากนั้นจะเดินทางทางรถเข้าสู่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ส่วนการอพยพมาจากด่านอำเภอแม่สอดนั้น ยังอาศัยการเดินทางเท้าเข้ามาจนถึงจังหวัดกำแพงเพชร แล้วจึงเดินทางทางรถเข้ามายังอำเภอเมืองสมุทรสาคร การเดินทางเหล่านี้ส่วนใหญ่มีการอาศัยนายหน้าที่เป็นชาวพม่าโดยเสียค่าใช้จ่าย 12,000 – 13,000 บาทสำหรับผู้ใหญ่ และ 5,000 – 6,000 บาทสำหรับเด็ก

5.6.1.3 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครที่อพยพมาจากประเทศพม่าจำนวน 12 คนนั้น ได้เดินทางมาตั้งแต่อายุ 1 – 11 ปี (ตาราง 5.8) โดยมีอยู่ 6 คน ที่อพยพโยกย้ายมาตอนอายุระหว่าง 5 – 10 ปี 3 คนอพยพมาตอนอายุน้อยกว่า 5 ปี และอีก 3 คนอพยพมาตอนอายุมากกว่า 10 ปี โดยอายุน้อยสุด 1 ปี และอายุมากที่สุดคือ 11 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เดินทางมากับบิดามารดา ญาติ เป็นการเดินทางอพยพโยกย้ายตามครอบครัว เกิดจากการตัดสินใจของบิดามารดา ไม่ใช่เป็นการอพยพโยกย้ายที่เกิดจากการตัดสินใจของตนเอง เนื่องจากยังเด็กอยู่ โดยมีอยู่ 11 รายที่เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยมาที่จังหวัดสมุทรสาครเลย ส่วนอีกรายหนึ่งเดินทางมายังอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

ตาราง 5.8 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร ที่เดินทางอพยพสู่ประเทศไทย

อายุ	จำนวน (คน)
< 5 ปี	3
5 – 10 ปี	6
>10 ปี	3
รวม	12

5.6.1.4 ปัจจัยในการอพยพโยกย้ายมาประเทศไทย

การอพยพโยกย้ายถิ่นของทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มาจากประเทศพม่าจำนวน 12 คนนั้น เป็นการอพยพมาพร้อมกับครอบครัว บิดา มารดา พี่ ญาติ มายังประเทศไทย โดยอพยพมาตั้งแต่เด็ก (1 – 11 ปี) โดยกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้ ไม่มีส่วนในการตัดสินใจ โดยที่การตัดสินใจอพยพโยกย้าย

ของชาวมอญนั้น ถูกผลักดันจากความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ คือ การสูญเสียที่ดินทำกิน ที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ รายได้ไม่พอใช้จ่าย การเก็บภาษีแพง ความบีบคั้นทางการเมือง อันได้แก่ ความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศ นโยบายที่เข้มงวดโหดร้ายของรัฐบาลทหารพม่า และความบีบคั้นทางสังคม คือ การถูกกดขี่ข่มเหงจากทหารพม่า ทำให้เกิดการตัดสินใจย้ายถิ่นออกจากรัฐมอญ ประกอบกับแรงดึงดูดด้วยโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีของสมุทรสาคร เป็นปัจจัยดึงดูดหลักร่วมกับปัจจัยอื่นๆ รวม 3 ปัจจัย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

จังหวัดสมุทรสาคร เป็นจังหวัดในภาคกลางใกล้กับกรุงเทพมหานคร เมืองหลวงของประเทศไทย เป็นจังหวัดหนึ่งที่มีอัตราการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูงติดอันดับต้นๆ ของประเทศ มีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง เป็นแหล่งงานที่สำคัญโดยเฉพาะในภาคธุรกิจประมง อุตสาหกรรมต่อเนื่องจากประมง การแปรรูปอาหารต่างๆ ในโรงงานขนาดเล็ก สังกะ โรงงานขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ วงจรธุรกิจค้ากุ้งสมุทรสาครถือว่าเป็นตลาดการค้ากุ้งที่มีขนาดใหญ่แห่งหนึ่งในย่านเอเชีย (สมพงศ์ สระแก้ว, 2552) ซึ่งผู้ประกอบการต้องการจ้างแรงงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานจากพม่าซึ่งยินดีที่จะทำงานที่เสี่ยงอันตราย สกปรก และด้อยค่าได้

2) ปัจจัยทางสังคม

ชาวมอญที่อพยพเข้ามาในจังหวัดสมุทรสาครมาจากรัฐมอญ ซึ่งเมื่ออพยพโยกย้ายมาแล้วมีงานทำ มีชีวิตที่สุขสบายมากขึ้น ก็จะส่งข่าวกลับไปยังญาติพี่น้องในพม่า ให้อพยพโยกย้ายตามมาเปรียบเสมือนกับเป็นเครือข่ายทางสังคมที่จะช่วยหาข้อมูลแหล่งงาน ช่วยเหลือในการอพยพโยกย้าย จะสังเกตเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อพยพโยกย้ายตรงมาที่จังหวัดสมุทรสาครเลย แม้จะมีบางคนจะอพยพโยกย้ายไปทำงานในพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทย แต่ในที่สุดก็อพยพกลับมาที่จังหวัดสมุทรสาคร

3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม

ชาวไทยกับชาวมอญมีความสัมพันธ์ใกล้ชิดกัน ตามประวัติศาสตร์ชาวมอญได้อพยพเข้ามาในประเทศไทยหลายครั้งตั้งแต่สมัยกรุงศรีอยุธยา สามารถผสมกลมกลืนได้ดีกับสังคมไทย ไม่รู้สึกแปลกแยก ทำให้อยู่ร่วมกับคนไทยได้โดยไม่รู้สึกละแวกต่าง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครถึงเหตุผลที่ทำให้บิดามารดาอพยพโยกย้ายมายังประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ เพราะที่สมุทรสาครมีงานหลากหลายให้เลือกได้ รายได้ดี มีสิ่งอำนวยความสะดวก ชีวิตไม่ค่อยลำบาก มีความสุข อยู่พม่าไม่ปลอดภัย ไม่มีไฟฟ้า ชีวิตลำบากอยู่ไม่ไหว

5.6.1.5 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร เริ่มทำงานตั้งแต่อายุระหว่าง 6 – 17 ปี (ตาราง 5.9) โดยมีอยู่ถึง 18 คนที่เริ่มทำงานที่อายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15 ปี ซึ่งนับได้ว่าเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่อายุน้อย ส่วนอีก 2 คน เริ่มทำงานตอนอายุน้อยกว่า 10 ปี และมากกว่า 15 ปี โดยส่วนใหญ่จะช่วยบิดามารดาแกะกุ้ง ที่ลั้งกุ้ง ซึ่งเป็นงานแกะกุ้งแบบเหมา งานแกะกุ้งคือ ปอกเปลือก ใช้มีดผ่าหลัง ดึงหาง แกะหัว หักหัว เป็นต้น ซึ่งรายได้จะได้ตามจำนวนกุ้งที่แกะได้ต่อกิโลกรัม โดยค่าจ้างจะขึ้นอยู่กับขนาดของกุ้ง กล่าวคือ กุ้งตัวใหญ่ กิโลกรัมละ 3 บาท (ช่วงราคาดี 8 บาท) กุ้งตัวเล็กกิโลกรัมละ 6 บาท (ช่วงราคาดีอยู่ที่กิโลกรัมละ 10 บาท)

ตาราง 5.9 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร ที่เริ่มทำงาน

อายุ	จำนวน (คน)
< 10 ปี	1
10 – 15 ปี	18
>15 ปี	1
รวม	20

นอกจากนี้แล้วกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่ไม่มีโอกาสเรียนหนังสือ มีอยู่ 6 ราย อีก 7 รายได้เรียนถึงเพียงแค่เกรด 1 และเกรด 2 ทำให้ตัวอย่างเหล่านี้เริ่มทำงานตั้งแต่อายุน้อย โดยที่ตัวอย่างรายหนึ่งเป็นชายมอญ เกิดที่เมืองริ รัฐมอญ ประเทศพม่า และอพยพโยกย้ายมาอยู่ที่อำเภอสมุทรสาคร พร้อมบิดามารดาตั้งแต่อายุ 3 ปี ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ พออายุได้เพียง 6 ปี ก็ได้ช่วยมารดาแกะกุ้งที่ลั้ง เพราะไม่อยากให้มารดาต้องทำงานหนัก

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เกิดที่เมือง Zoppa รัฐมอญ บิดามารดาไปรับมาอยู่ที่อำเภอเมืองสมุทรสาครตอนอายุ 10 ปี หลังจากจบเพียงเกรด 2 พอมาถึงก็ได้ไปช่วยบิดามารดาทำงานแกะกุ้งที่ลั้ง

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เกิดที่เมืองเนกะเย่ รัฐมอญ ได้เรียนหนังสือจนจบเกรด 1 บิดามารดาอยู่ที่สมุทรสาครตอนอายุ 11 ปี มาแล้วได้ช่วยมารดาแกะกุ้ง

กลุ่มตัวอย่างทั้งหมดตัดสินใจทำงานด้วยตนเอง เนื่องจากต้องการหารายได้ช่วยเหลือครอบครัว ต้องการช่วยบิดามารดาทำงาน บางครอบครัวมีฐานะยากจน ทำให้ไม่สามารถเรียนหนังสือต่อได้ หรือต้องมาเสียเวลาเริ่มใหม่ตามระบบการศึกษาของไทย ทำให้กลุ่มตัวอย่างเลือกที่จะทำงาน ซึ่งงานที่ทำนั้นคนรู้จัก (บิดา มารดา ญาติ เพื่อน) แนะนำให้

5.6.1.6 พื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครจำนวน 20 คน ทั้งกลุ่มที่เกิดในประเทศไทย (8 คน) และกลุ่มที่อพยพมาจากพม่าพร้อมกับครอบครัวเข้าไปประเทศไทยตั้งแต่ยังเด็ก (12 คน) ส่วนใหญ่เริ่มทำงานในพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร 16 คน ส่วนที่เหลือ 4 คน เริ่มทำงานในพื้นที่กรุงเทพมหานคร ปทุมธานี และประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดละ 1 คน (ตาราง 5.10)

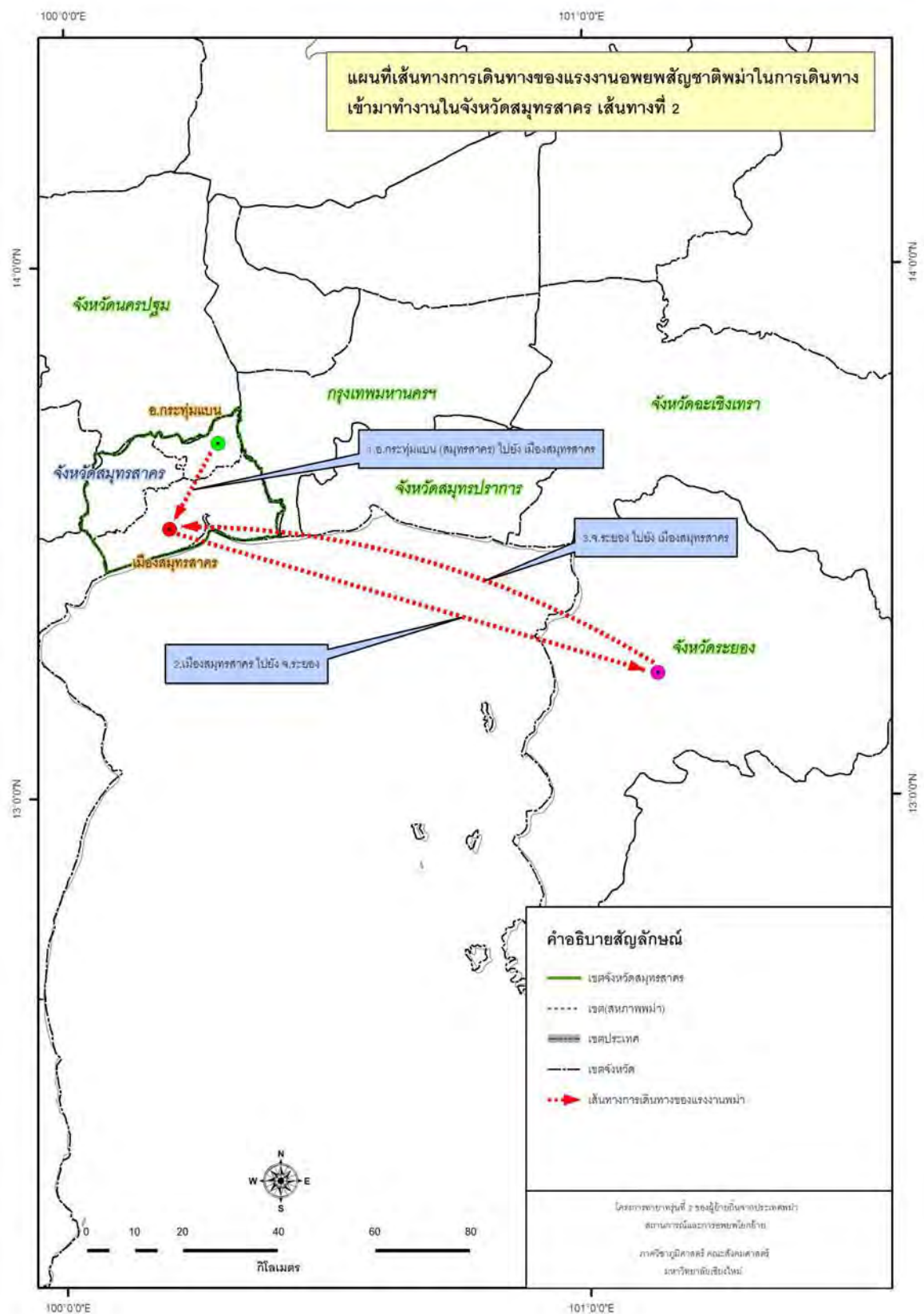
ตาราง 5.10 พื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร

พื้นที่	กลุ่มตัวอย่าง ที่เกิดในประเทศไทย	กลุ่มตัวอย่าง ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า	รวม
อำเภอเมืองสมุทรสาคร	5	11	16
กรุงเทพฯ	1	-	1
นครปฐม	1	-	1
ชลบุรี	-	1	1
ประจวบคีรีขันธ์	1	-	1
รวม	8	12	20

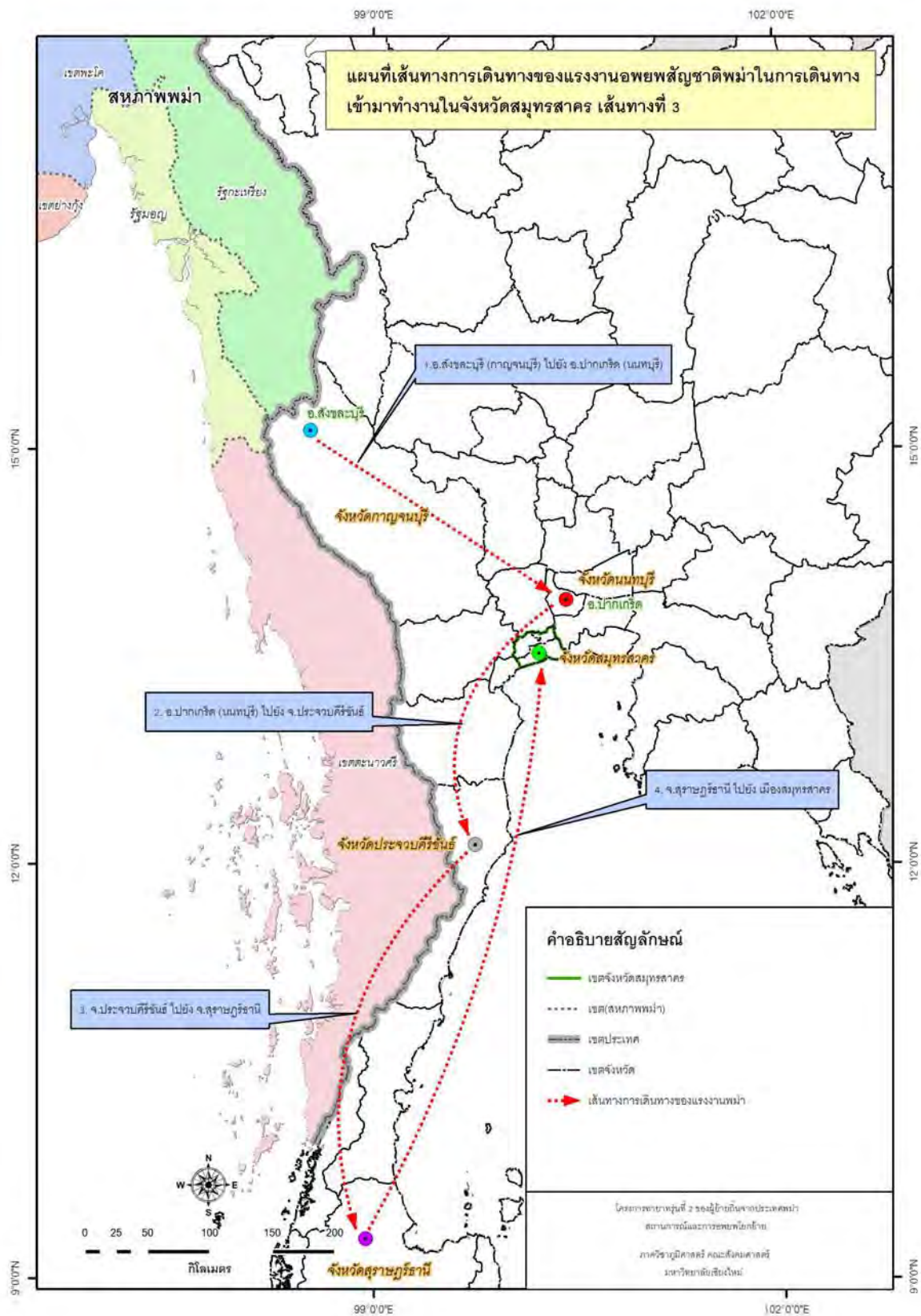
5.6.2 ระหว่างทาง

5.6.2.1 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง

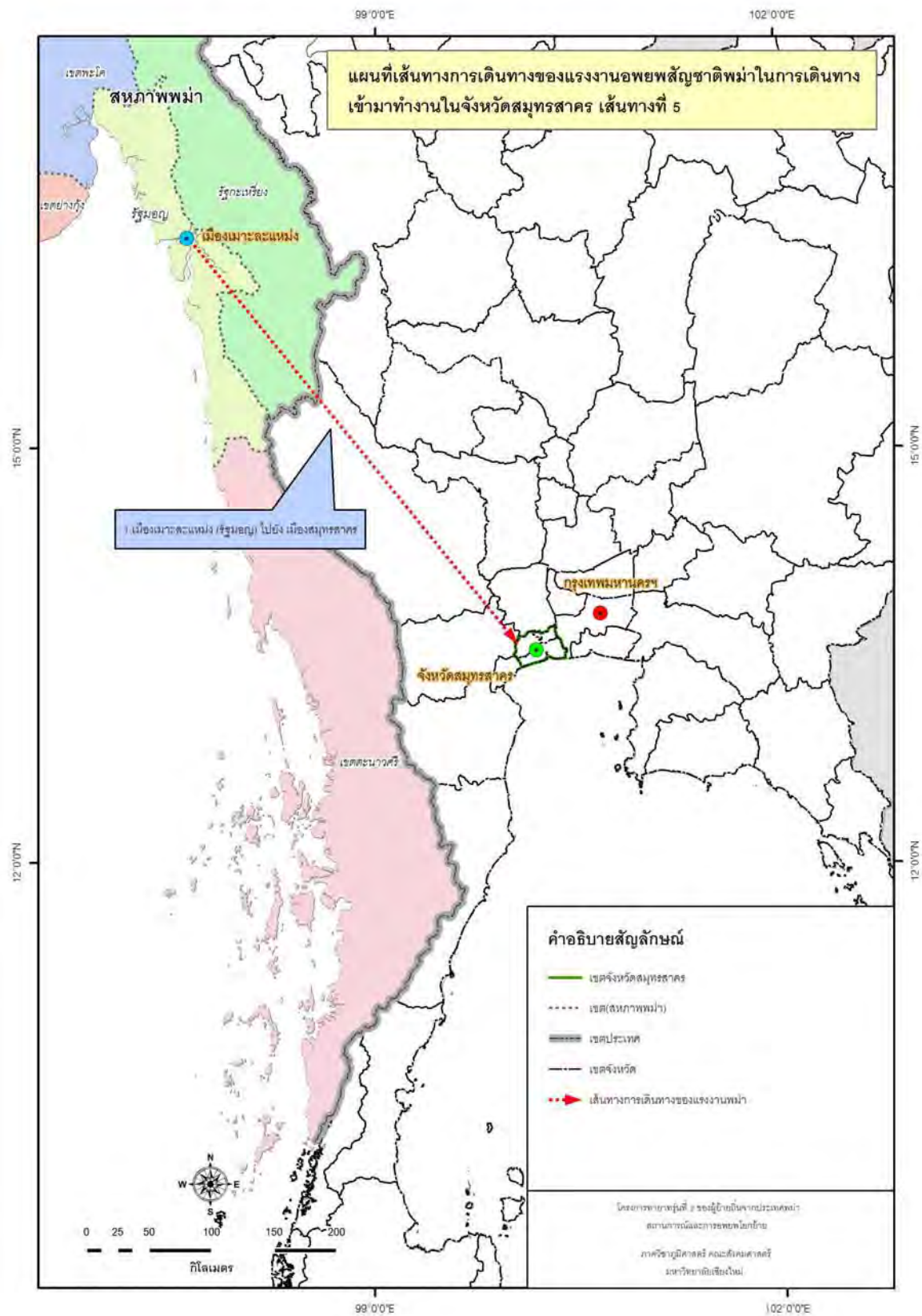
กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดสมุทรสาครจำนวน 20 คนนั้น มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงไว้ในรูป 5.4 – 5.23 โดยที่หากเป็นทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าตั้งแต่ยังเป็นเด็กซึ่งมีอยู่ 12 คนนั้นจะแสดงภูมิลำเนาเดิมในประเทศพม่าไว้ในแผนที่ด้วย ส่วนกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยซึ่งมีอยู่ 8 คนนั้นจะแสดงจังหวัดที่เกิดในประเทศไทยไว้ในแผนที่ ผู้ศึกษาได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่ที่กลุ่มตัวอย่างเริ่มต้นทำงาน โดยจะศึกษาว่ากลุ่มตัวอย่างมีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานหรือไม่อย่างไร

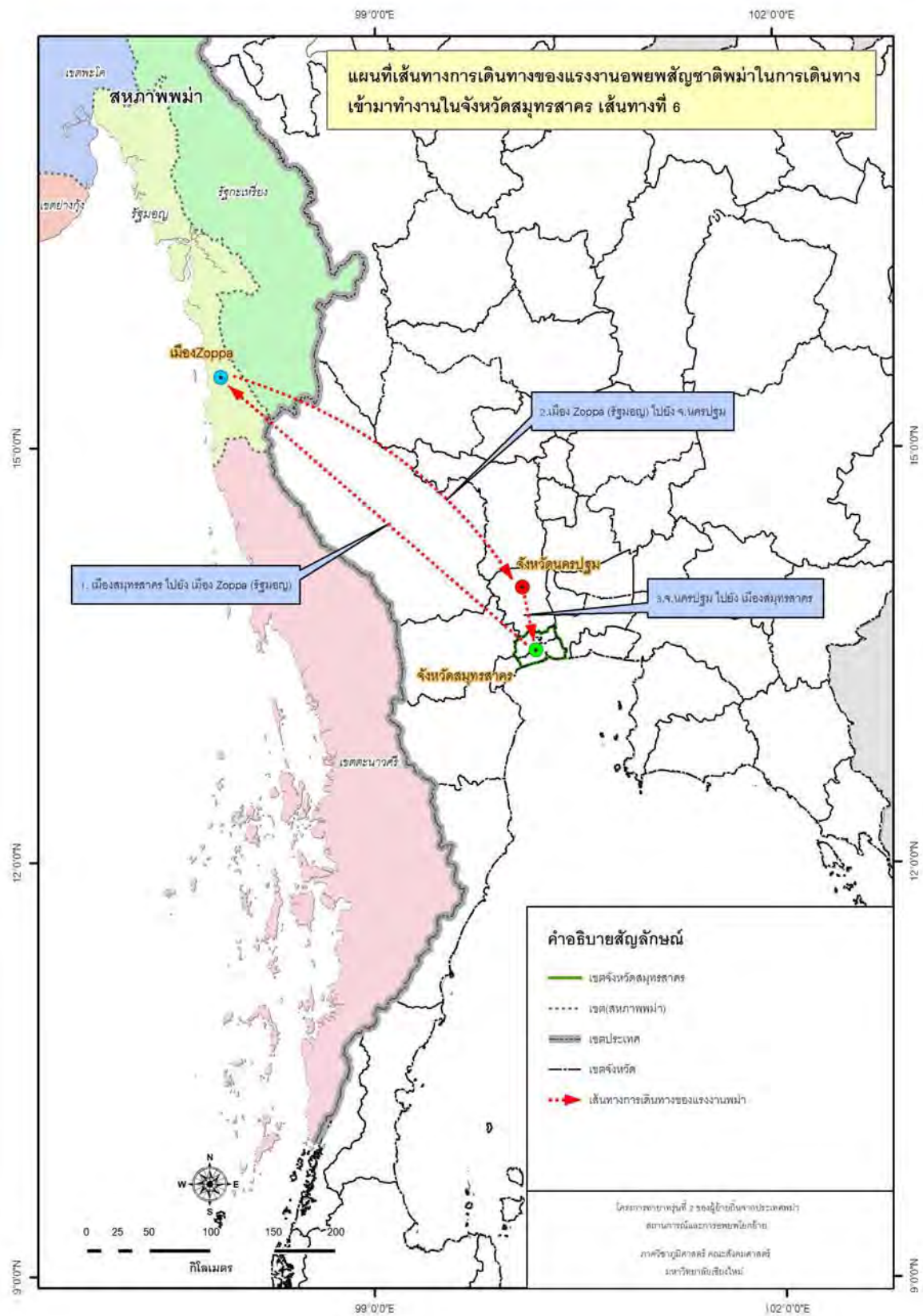
รูป 5.5 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 2

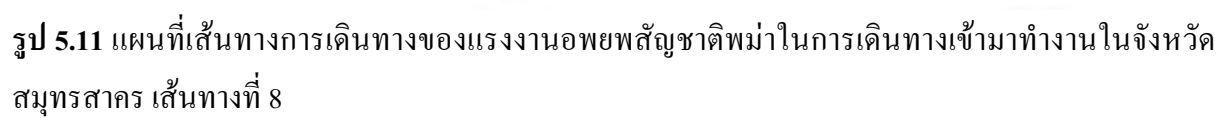
รูป 5.6 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 3

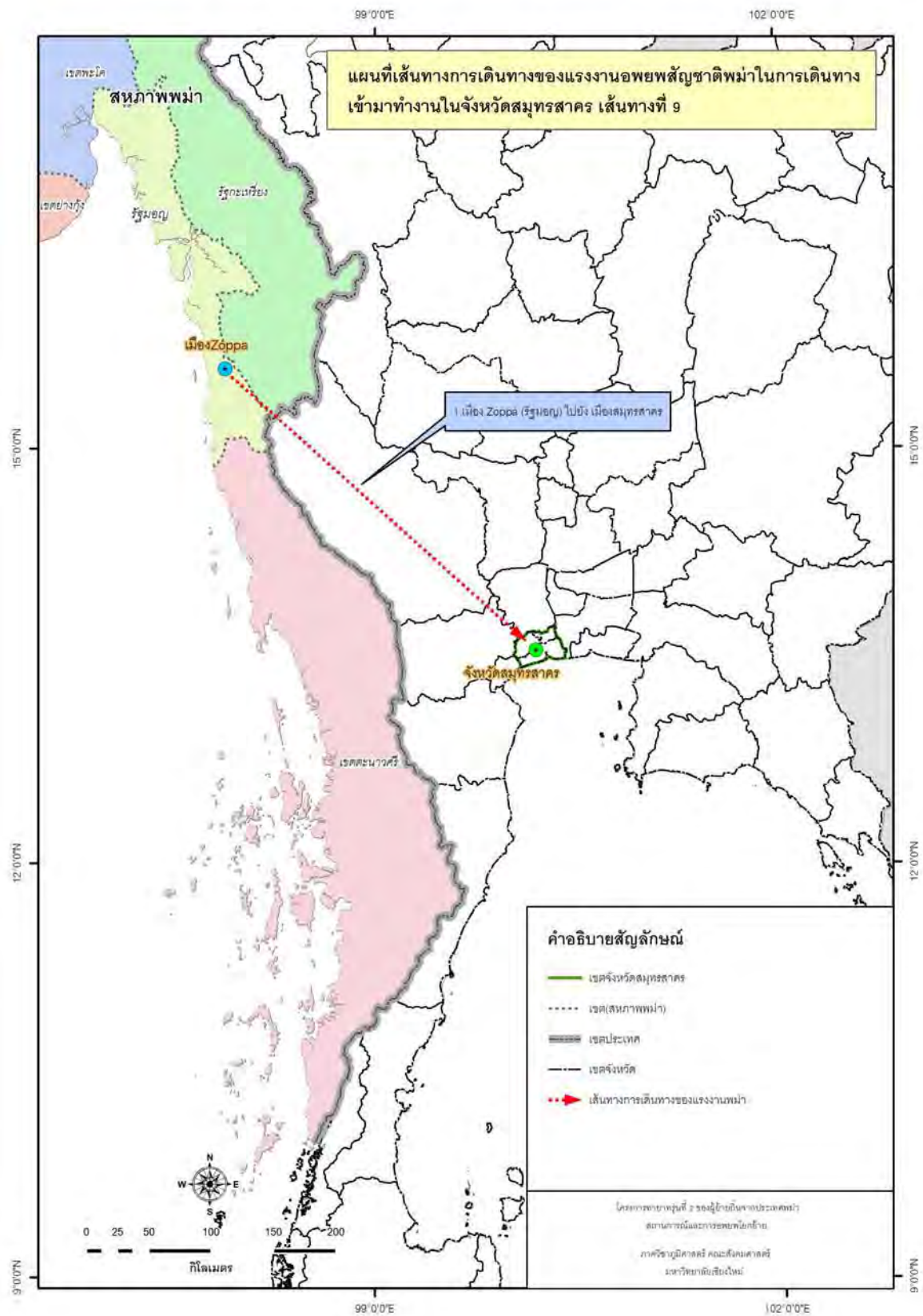

รูป 5.8 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 5

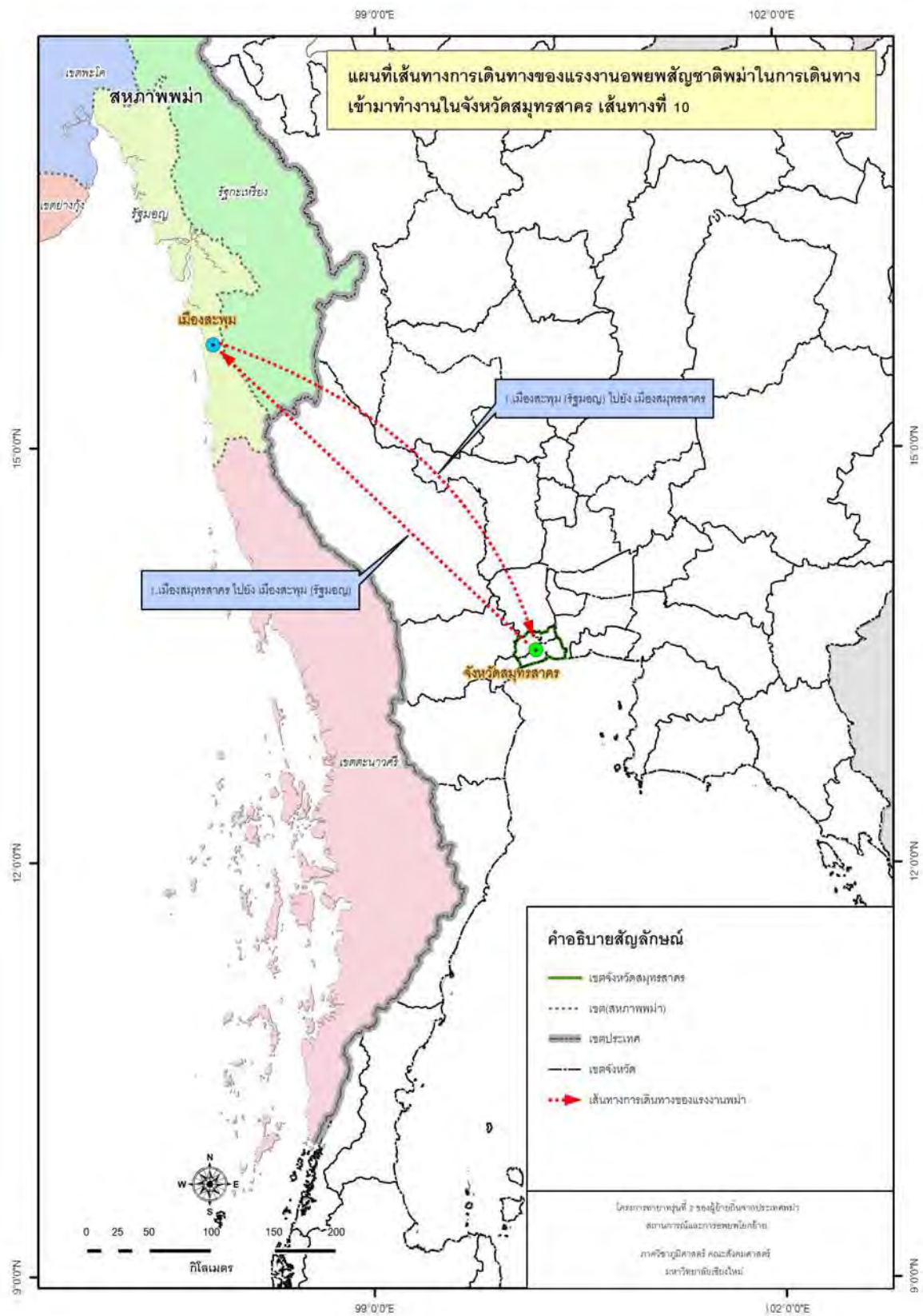

รูป 5.9 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 6

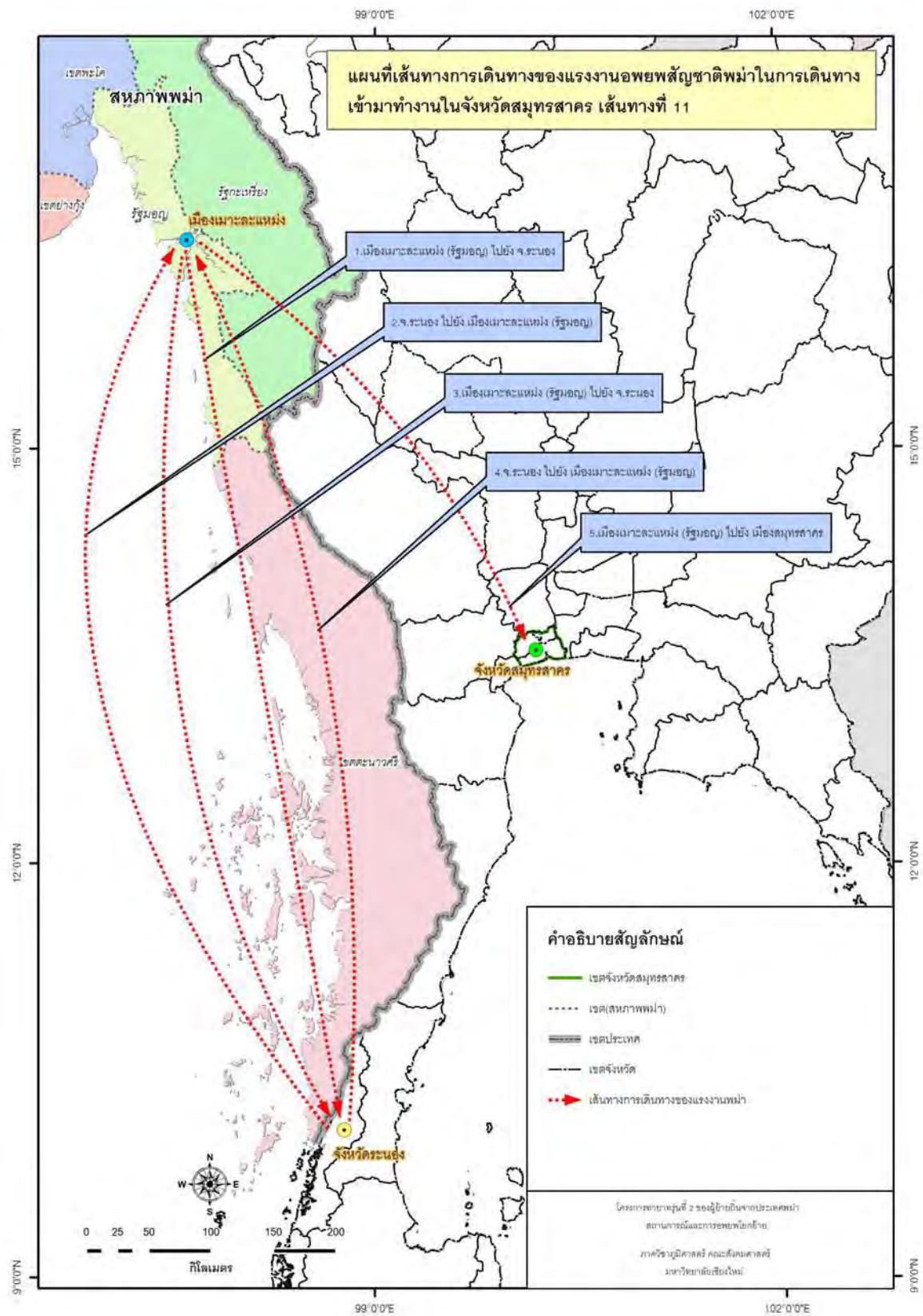

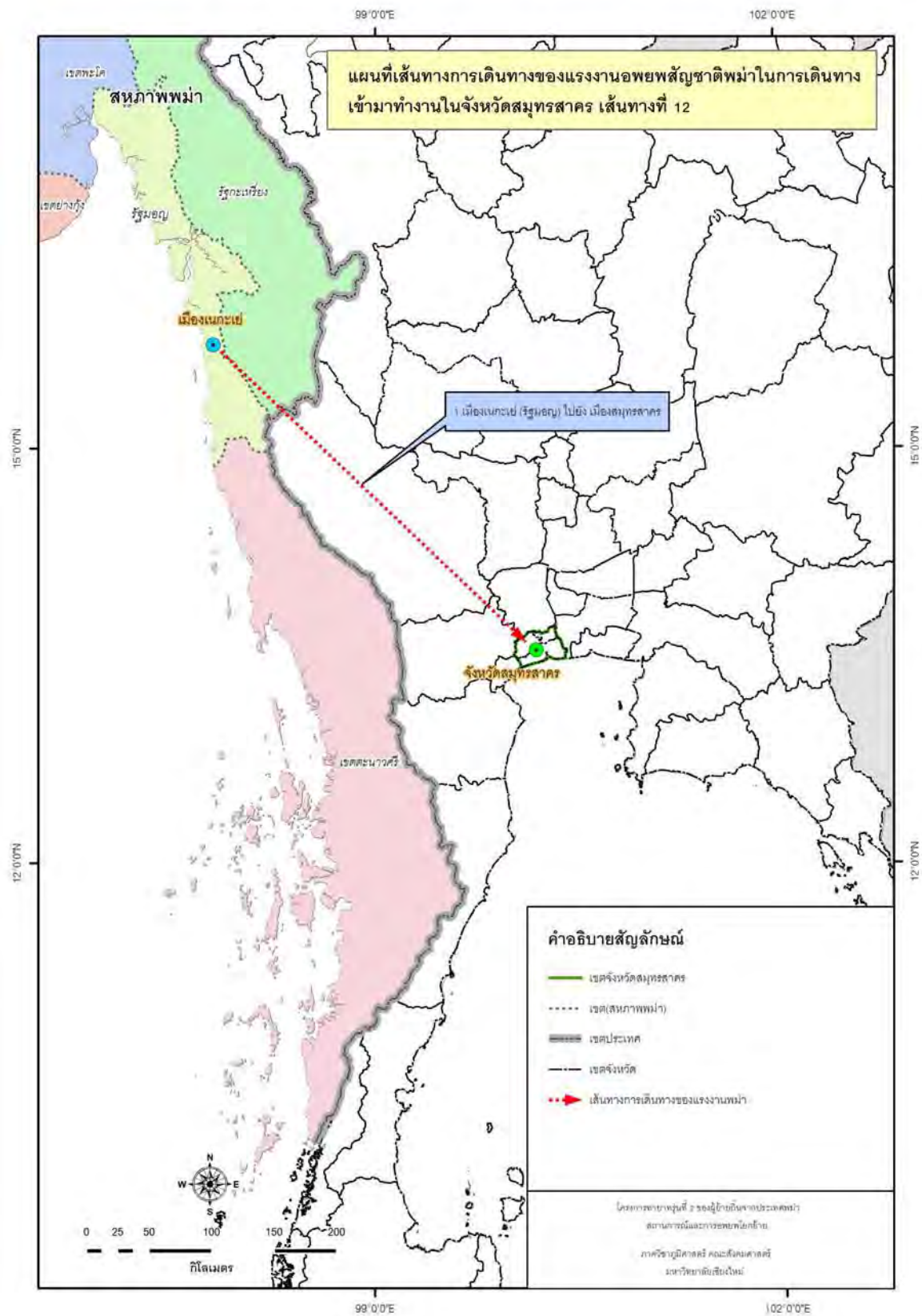
รูป 5.12 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 9

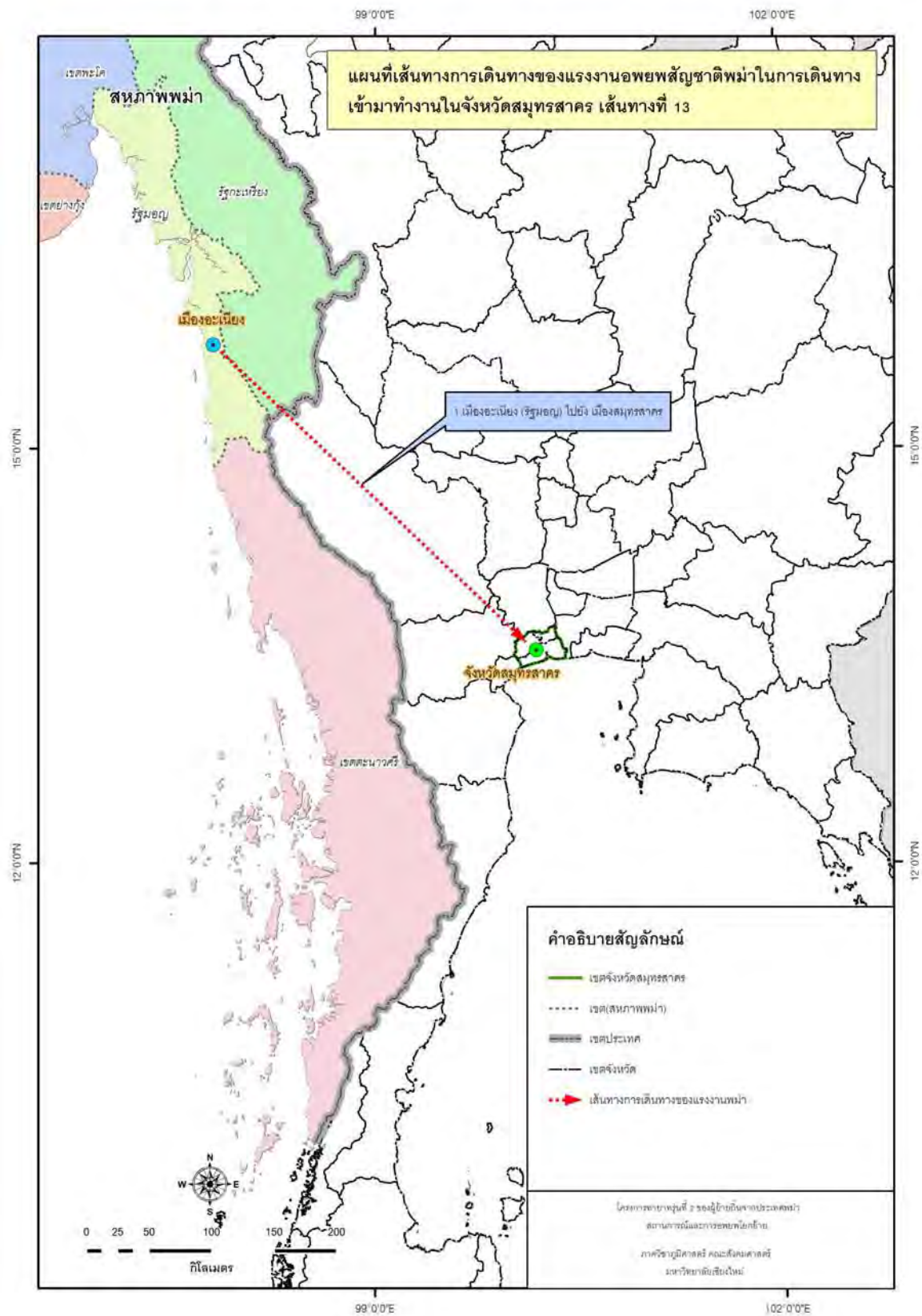
รูป 5.13 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 10

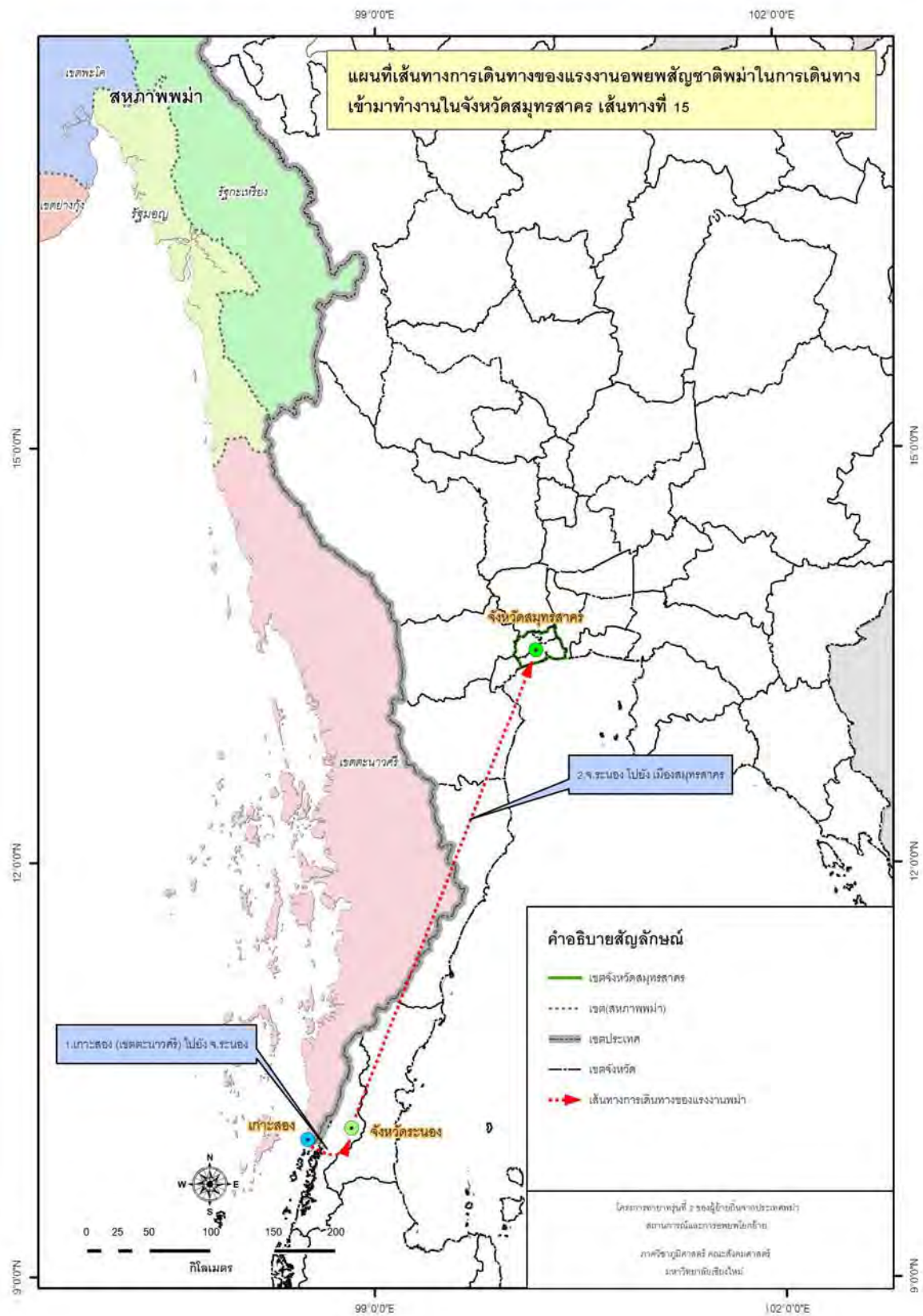
รูป 5.14 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสุรินทร์ เส้นทางที่ 11

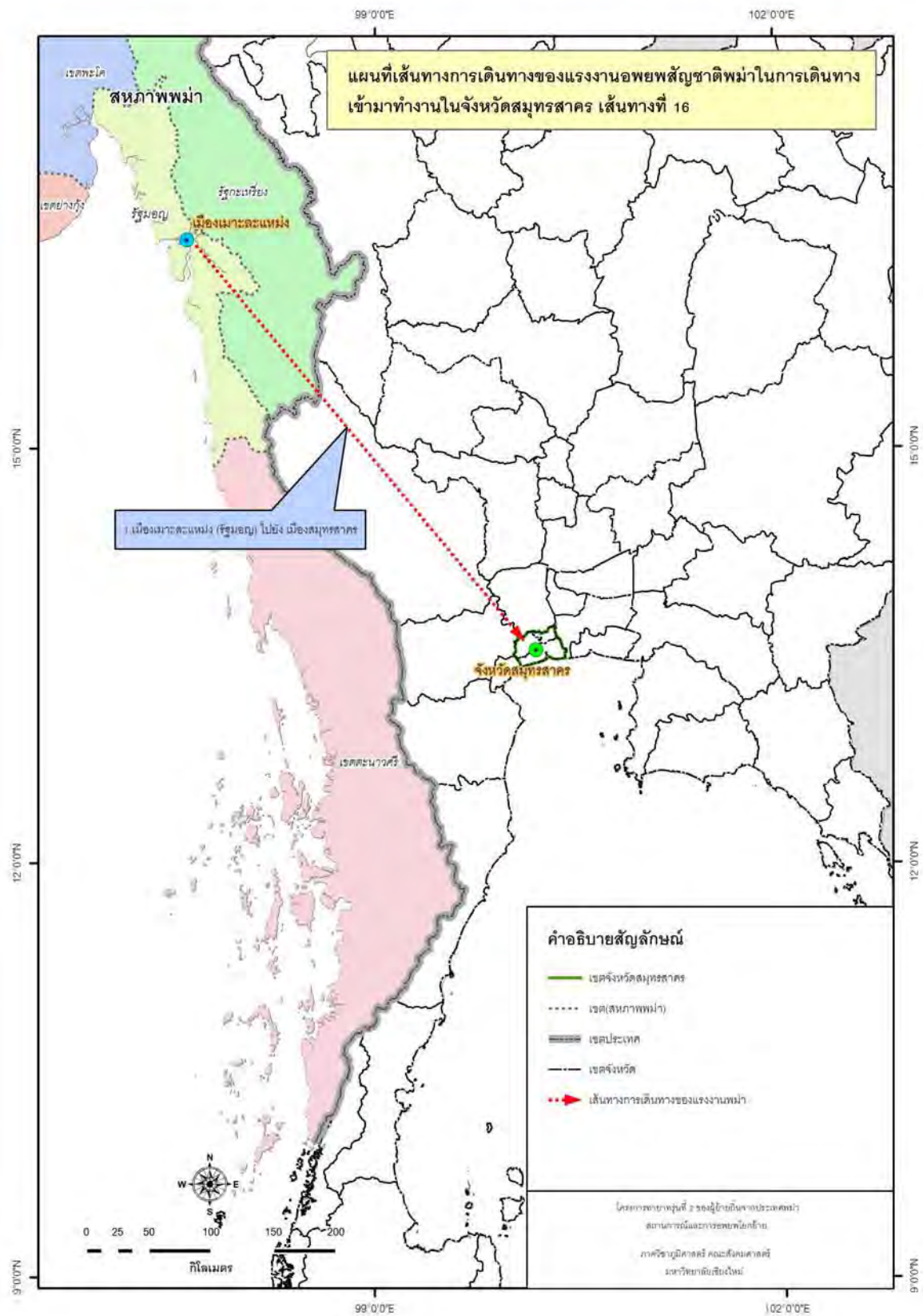
รูป 5.15 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 12

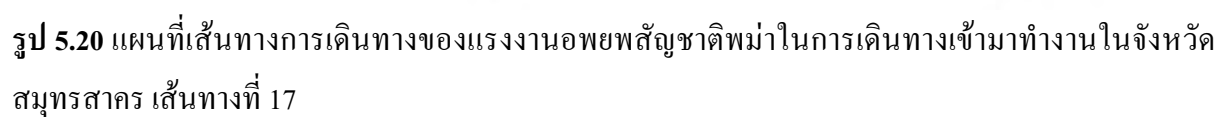
รูป 5.16 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัตว์ชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 13

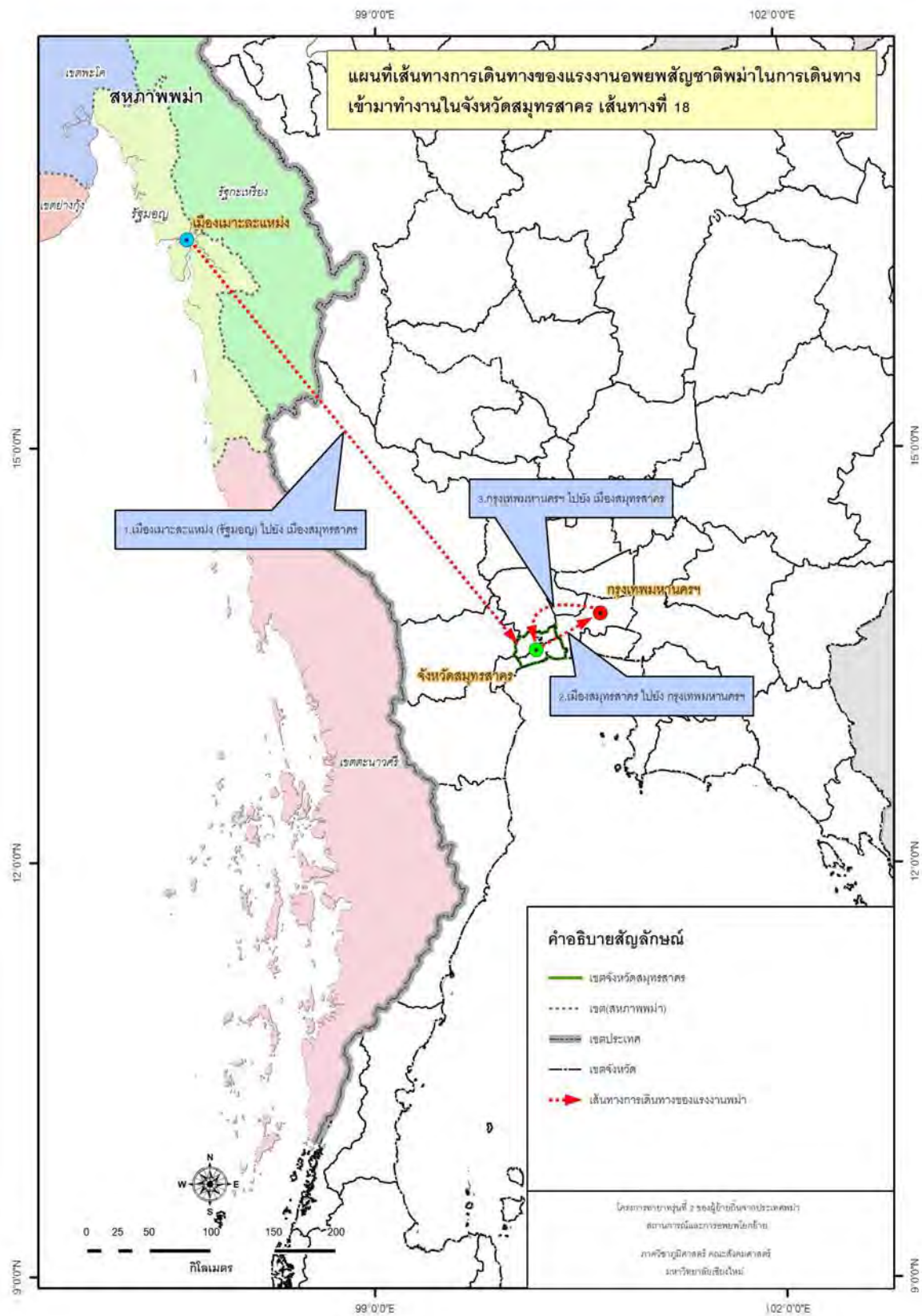

รูป 5.18 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 15

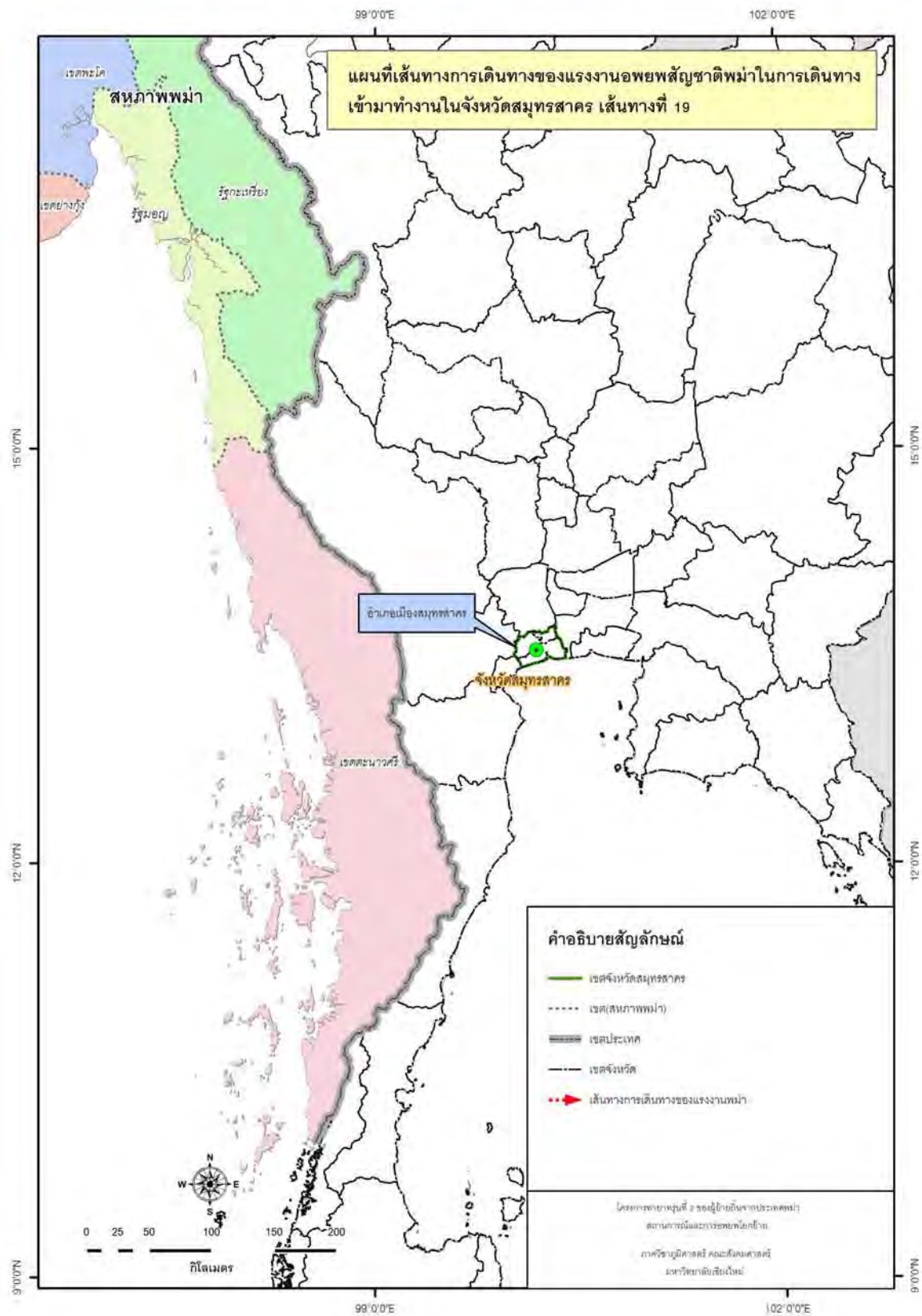

รูป 5.19 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 16

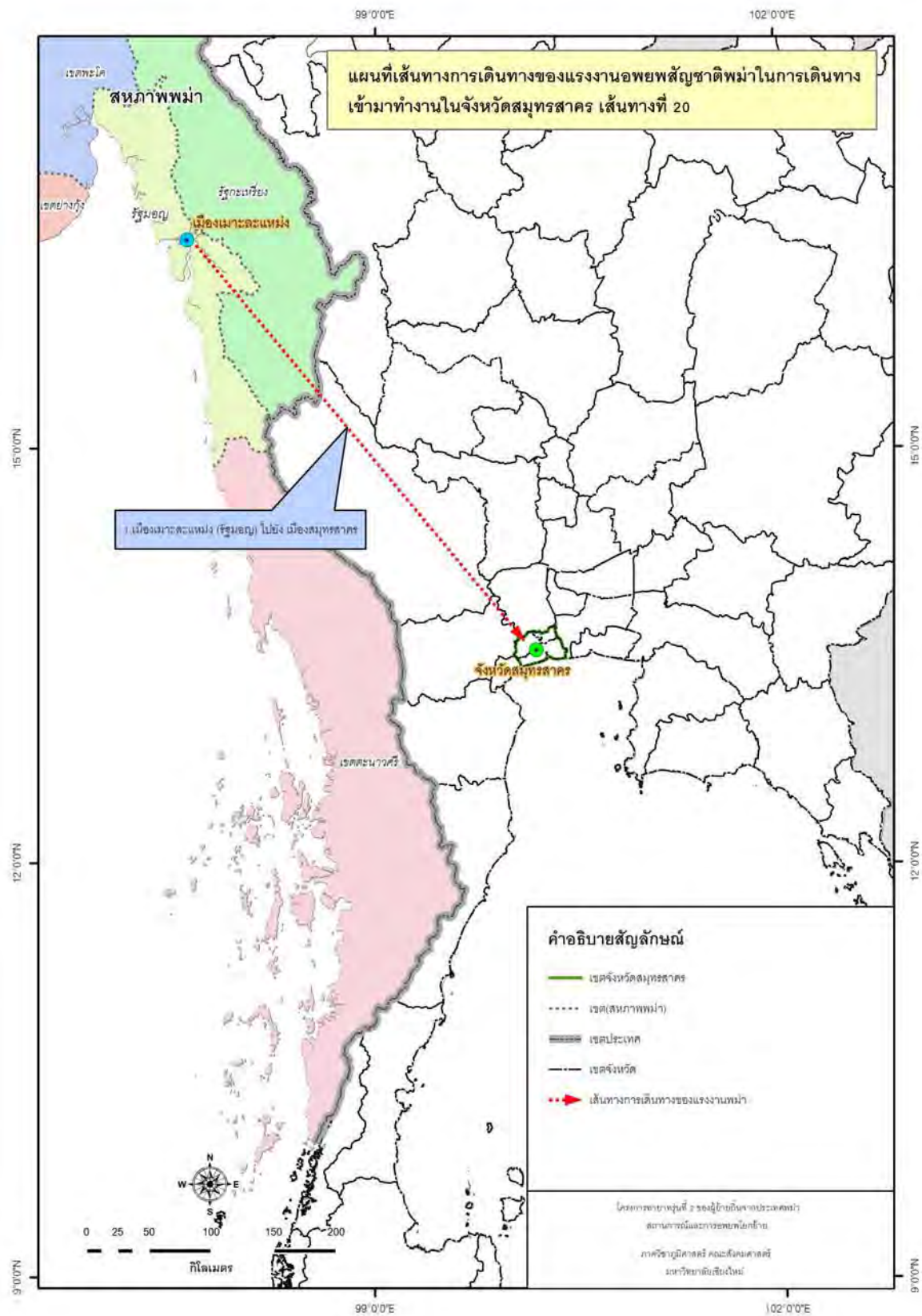

รูป 5.21 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 18

รูป 5.22 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 19

รูป 5.23 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดสมุทรสาคร เส้นทางที่ 20

ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครพบว่า มีกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 16 รายที่มีการอพยพโยกย้ายและมี 4 รายที่ไม่อพยพ (ตาราง 5.11) โดยส่วนมากแบ่งรูปแบบของการอพยพโยกย้ายได้ 4 รูปแบบดังนี้คือ

- (1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- (2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- (3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- (4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ตาราง 5.11 การอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

พื้นที่	การอพยพโยกย้าย				รวม
	ไม่อพยพ		อพยพ		
	เกิดประเทศไทย	อพยพจากพม่า	เกิดประเทศไทย	อพยพจากพม่า	
อ. เมืองสมุทรสาคร	5	11	-	-	16
กรุงเทพฯ	-	-	1	-	1
นครปฐม	-	-	1	-	1
ชลบุรี	-	-	-	1	1
ประจวบคีรีขันธ์	-	-	1	-	1
รวม	5	11	3	1	20

- (1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่ 5 ราย มีเส้นทางการอพยพโยกย้ายแสดงไว้ในตาราง 5.12 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 หญิงมอญ อายุ 15 ปี เกิดที่อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยบิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมืองรี รัฐมอญ ตัวอย่างรายนี้อยู่ที่นั้จนอายุ 1 ปี จึงย้ายตามบิดามารดาซึ่งเป็นกรรมกรก่อสร้างมายังอำเภอเมืองสมุทรสาครอยู่ที่นี้ 3 ปี จึงย้ายไปที่จังหวัดระยองอีกประมาณ 2 ปี จึงย้ายกลับมาก็ที่

อำเภอเมืองสมุทรสาครอีกครั้งตอนที่ตัวอย่างรายนี้อายุ 7 ปี พออายุได้ 8 ปี ตัวอย่างรายนี้ได้ไปเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรกแต่เรียนได้เพียง 2 ปี ครอบครัวไม่มีเงินให้เรียนจึงต้องออกจากโรงเรียนตอนอายุ 10 ปี และมาช่วยมารดาแกะกุ้งที่ลั้งกุ้ง (แกะเปลือก ไว้หาง ผ่าหลัง หักหัว เป็นต้น) เป็นงานหารายได้มาจากจำนวนกุ้งที่แกะได้ ซึ่งมารดาจะเป็นคนเก็บเงินทั้งหมด ซึ่งตัวอย่างรายนี้ช่วยมารดาแกะกุ้ง ดูแลบ้าน ดูแลน้องจนอายุได้ 14 ปี มารดาได้ยืมว่ามีงานในโรงงานกุ้งทำซูชิในอำเภอเมืองสมุทรสาคร จึงให้ตัวอย่างรายนี้ไปทำ ซึ่งต้องเสียค่าสมัครสูงถึง 9,000 บาท จ่ายให้นายหน้า ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับขอใบอนุญาตทำงาน ค่าชุด และค่าสมัครงาน งานนี้ได้ค่าจ้างวันละ 203 บาท ค่าล่วงเวลา 38 บาท/ชั่วโมง ทำงานตั้งแต่วันที่ 07:30 – 17:00 น. ได้หยุดวันอาทิตย์ เป็นงานที่ทำงานปัจจุบันซึ่งทำมาได้ปีกว่าแล้ว ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.5

ตาราง 5.12 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่เกิดในประเทศไทย แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร → อำเภอเมืองสมุทรสาคร → จังหวัดระยอง → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(2)
2	อำเภอเมืองสมุทรสาคร → รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*
3	อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต → รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(3)
4	อำเภอเมืองสมุทรสาคร → รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(3)
5	อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(2)

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

รายที่ 2 หญิงมอญ อายุ 15 ปี เกิดที่อำเภอเมืองสมุทรสงคราม โดยบิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมืองเจ้ รัฐมอญ หลังจากที่ตัวอย่างรายนี้อายุได้ 3 ปี บิดามารดาย้ายไปทำงานที่จังหวัดสมุทรปราการ จึงส่งตัวอย่างรายนี้กลับไปอยู่บ้านที่พม่ากับย่า เพื่อที่จะได้มีโอกาสเรียนหนังสือ ซึ่งก็ได้เรียนจนจบเกรด 6 ตอนอายุ 13 ปี มารดาจึงไปรับมาอยู่ด้วยกันที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยมีนายหน้าพาเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เสียค่านายหน้าผู้ใหญ่ 10,000 บาท เด็ก 4,000 บาท หลังจากที่มาอยู่ที่สมุทรสาคร ตัวอย่างรายนี้ยังไม่ได้ทำงานเพราะบิดามารดาเห็นว่ายังเป็นเด็กอยู่และมีเจ้าหน้าที่ของ

องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งมาชวนไปเรียนหนังสือในวันอาทิตย์ ซึ่งจะได้มีโอกาสเรียนภาษาไทยด้วย ตัวอย่างรายนี้เรียนหนังสือได้เกือบปีจนอายุ 14 ปี บิดามารดาให้ออกมาทำงาน โดยนำช่วยหางานให้เป็นคนงานในโรงงานทำขนม ได้ค่าจ้างวันละ 203 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 20:00น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งต้องเสียค่าขอใบอนุญาตทำงาน 4,500 บาท ซึ่งเป็นงานที่ทำงานปัจจุบันนี้ ทำมาได้ประมาณ 1 ปี ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.10

รายที่ 3 หญิงมอญ อายุ 15 ปี เกิดที่อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต (มีใบเกิดแต่บิดามารดาทำหาระหว่างเดินทางกลับบ้าน) บิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมือง Zoppa รัฐมอญ มาเป็นกรรมกรก่อสร้างอยู่ที่จังหวัดภูเก็ต ครอบครัวนี้อยู่ที่ภูเก็ตจนตัวอย่างรายนี้อายุได้ 3 ปี จึงตัดสินใจย้ายกลับบ้านที่รัฐมอญและอยู่ที่นั่นอยู่ 4 ปี จนตัวอย่างรายนี้อายุ 7 ปี และเรียนจบเกรด 1 บิดามารดาจึงอพยพโยกย้ายมาทำงานที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยเข้ามาทางด่านแม่สอด และมีนายหน้าพามาเสียค่าใช้จ่ายผู้ใหญ่ 9,000 บาท เด็ก 2,000 บาท โดยบิดามารดาทำงานแกะกุ้งที่ลิ่งกุ้ง ตัวอย่างรายนี้อยู่บ้านเฉยๆ 2 ปี จนอายุได้ 9 ปี เพื่อนมาชวนไปเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรก เรียนได้ 2 ปี หยุดเรียน เพราะครอบครัวไม่สามารถแบกรับค่าใช้จ่ายได้ บิดามารดาจึงให้ออกมาดูแลบ้านและเลี้ยงน้อง ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 11 ปี โดยไปช่วยบิดามารดาทำงานในโรงงานทำลูกชิ้น โดยทำหน้าที่หักหัวปลา ได้รายได้วันละ 50 – 120 บาท ทำงานตั้งแต่ 04:00 – 14:00น. ทำได้ไม่กี่เดือน เพื่อนของบิดาเห็นว่าพูดภาษาไทยจึงชวนตัวอย่างรายนี้ไปขายของที่ร้านขายอาหารทะเลในตลาดอำเภอเมืองสมุทรสาคร ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 21:00น. หลังจากทำงานนี้ได้ 2 ปี ตอนที่ตัวอย่างรายนี้อายุได้ 14 ปี บิดาให้ย้ายมาทำงานที่แปปลาด้วยกัน เพราะเป็นงานเหมา โดยช่วยบิดาคัดแยกปลาตามขนาด และประเภทปลาได้ค่าจ้างวันละ 150 – 400 บาท ทำงานตั้งแต่ 04:00 – 09:00น. (ขึ้นอยู่กับปริมาณปลาในแต่ละวัน) ตัวอย่างรายนี้จ้างนายหน้าทำใบอนุญาตทำงานซึ่งเสียค่าทำบัตร 4,800 บาท และระบุอายุว่า 17 ปี ทั้งที่อายุจริงเพียงแค่ 14 ปี งานนี้เป็นงานที่ทำจนถึงปัจจุบันนี้ ซึ่งทำมาได้ประมาณ 1 ปี ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.11

รายที่ 4 ชายมอญ อายุ 19 ปี เกิดที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร บิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมืองสะพุม รัฐมอญ บิดาทำงานที่ลิ่งปลา และมารดาทำงานที่ลิ่งกุ้ง ตัวอย่างรายนี้ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือในบางครั้งจึงไปช่วยมารดาแกะกุ้ง ช่วยดูแลบ้าน จนอายุได้ 12 ปี บิดามารดาจึงส่งไปเรียนหนังสือที่รัฐมอญ โดยตัวอย่างรายนี้เดินทางกลับไปทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เสียค่านายหน้า 3,900 บาท ตัวอย่างรายนี้อยู่ได้ 2 ปี (ตอนอายุได้ 14 ปี) ก็ติดต่อบิดามารดาว่าอยากกลับมาอยู่ประเทศไทย มารดาจึงขอให้ญาติซึ่งเป็นนายหน้าพามาโดยเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ เสียค่านายหน้า 10,000 บาท ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี โดยเป็นลูกจ้างร้านขายผักในตลาดที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยที่เจ้าของร้านชวนไปทำงาน ได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท ทำงานตั้งแต่ 14:00 – 18:00น. ทำงานอาทิตย์ละ 4 วัน ส่วนอีก 3 วันตัวอย่างรายนี้ไปช่วยบิดาทำงานที่ลิ่งปลา ตัวอย่างรายนี้ทำงานนี้ได้ 2 เดือน ญาติมาชวนไป

ทำงานแกะกึ่งที่ลึงกึ่งซึ่งเป็นงานเหมา ค่าจ้างจะได้ตามจำนวนกึ่งและขนาดกึ่งที่แกะได้ เฉลี่ยแล้วกิโลกกรัมละ 6 – 13 บาท ได้ค่าจ้างอาทิตย์ละประมาณ 900 – 1,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 21:00น. (ขึ้นอยู่กับปริมาณกึ่งในแต่ละวัน) ตัวอย่างรายนี้ทำงานที่ลึงกึ่งแห่งนี้ได้ 4 เดือน นายจ้างของบิดาเปลี่ยนจากลึงปลามาทำโรงงานพลาสติก เลยชวนทั้งครอบครัวมาทำงานที่โรงงานนี้ โดยตัวอย่างรายนี้มีหน้าที่รับพลาสติกที่ส่งมาจากที่ต่างๆ แกะ คัด ยกซัง เป็นต้น โดยได้ค่าจ้างวันละ 230 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:30 – 17:30น. หยุดวันอาทิตย์ ตัวอย่างรายนี้ทำงานที่นี่ 5 ปี ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน โดยนายจ้างขอใบอนุญาตทำงานให้ตอนที่ตัวอย่างรายนี้อายุ 17 ปี เสียค่าใช้จ่าย 6,000 บาท นายจ้างออกเงินให้ก่อนแล้วหักเงินจากค่าแรง และมีค่าต่อใบอนุญาตทำงานปีละ 3,500 บาท ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.13

รายที่ 5 หญิงมอญ อายุ 15 ปี เกิดที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร (มีใบเกิด) บิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ มาทำงานแกะกึ่งที่ลึงแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองสมุทรสาคร ตอนที่ตัวอย่างรายนี้อายุได้ 7 ปี เพื่อนมาชวนไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรก โดยตัวอย่างนี้เรียนหนังสือได้ 2 ปี แล้วย้ายมาเรียนที่โรงเรียนอีกแห่งที่จัดการเรียนการสอนโดยองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง โดยเรียนอีก 3 ปี ตอนอายุ 12 ปี ตัวอย่างรายนี้ได้มีโอกาสไปเรียนที่โรงเรียนวัดศิริมงคลได้อีกไม่ถึงปี บิดามารดาให้ลาออกมาช่วยทำงาน ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี โดยทำงานเป็นครูพี่เลี้ยงเด็กและล้างในห้องครัวองค์กรพัฒนาเอกชน ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 15:00น. ทำงานได้ไม่ถึงปี ตัวอย่างรายนี้ลาออกมาแต่งงานแล้วเปลี่ยนมาทำงานที่โรงงานตุ๊กตาที่น้ำท่าอยู่และสามีก็ทำงานที่เดียวกัน โดยได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. หยุดวันอาทิตย์ ตัวอย่างรายนี้มีใบอนุญาตทำงานโดยเจ้าของโรงงานจัดหาหน้ามาทำให้โดยเสียค่าทำ 4,500 บาท ซึ่งนายจ้างจะหักจากเงินเดือน งานนี้เป็นงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.22

(2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่ 3 ราย มีเส้นทางอพยพโยกย้ายแสดงไว้ในตารางที่ 5.13 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 หญิงมอญ อายุ 34 ปี เกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี บิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมืองรี รัฐมอญ อพยพเข้ามาทำกินในที่ดินของรัฐบาลไทยจัดสรรให้ในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ตัวอย่างรายนี้ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ จนอายุได้ 12 ปี มีการสู้รบบ่อยครั้งบริเวณชายแดน บิดามารดาจึงอพยพโยกย้ายมาอยู่ที่เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยญาติชวนมาทำงานทำกระถางปลูกต้นไม้ ครอบครัวนี้อยู่ที่เกาะเกร็ดได้ 5 ปี จึงอพยพโยกย้ายพร้อมญาติมาอยู่ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพราะที่นนทบุรีตำรวจเริ่มกวาดจับคนที่ไม่มียศบัตรประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มาจากประเทศพม่าที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ครอบครัวนี้ทำสวนแตงโม โดยมีพ่อค้ามารับซื้อที่สวน (บุกเบิกที่ดินเอง) โดย

ตัวอย่างรายนี้ช่วยครอบครัวทำสวนแตงโม หลังจากอยู่ที่นี้ได้ปีกว่า ตัวอย่างรายนี้แต่งงานกับชาวพม่าที่อพยพหนีสงครามและการเกณฑ์ทหารเข้ามาทางอำเภอสังขละบุรีแล้วย้ายมาตั้งรกรากอยู่ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หลังจากแต่งงานได้ปีกว่า (อายุ 18 ปี) เกิดการสู้รบบริเวณใกล้ชุมชนที่ตัวอย่างรายนี้อาศัยอยู่ ตัวอย่างรายนี้จึงตัดสินใจอพยพโยกย้ายโดยคนรู้จักชวนตัวอย่างรายนี้และสามีไปทำงานรับจ้างเพาะกล้ายางพาราในจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้เงินเดือน 6,000 บาท โดยนายจ้างดูแลรับผิดชอบเรื่องที่พักและอาหาร ตัวอย่างรายนี้ทำงานนี้ได้ 3 ปี ญาติชวนไปทำงานที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยได้งานแกะกึ่งในโรงงาน ซึ่งงานแกะกึ่งเป็นงานเหมา รายได้จะได้ตามจำนวนกึ่งและขนาดที่แกะได้ โดยได้รายได้ประมาณ 2,000 – 4,000 บาทต่อสองสัปดาห์ ทำงานตั้งแต่ 03:00 – 22:00น. นายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้คนงาน โดยคนงานต้องจ่ายค่าใบอนุญาตทำงาน 5,000 บาท และมีค่าต่อบัตรปีละ 4,500 บาท ซึ่งตัวอย่างรายนี้ยังทำงานนี้จนปัจจุบัน เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ในรูป 5.6

ตาราง 5.13 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่เกิดในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี → อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี → จังหวัดประจวบคีรีขันธ์* → จังหวัดสุราษฎร์ธานี → อำเภอเมืองสมุทรสาคร
2	อำเภอเมืองสมุทรสาคร → จังหวัดนครปฐม* → อำเภอเมืองสมุทรสาคร
3	อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี → จังหวัดชลบุรี → จังหวัดระยอง → จังหวัดชลบุรี → กรุงเทพฯ* → จังหวัดชลบุรี (2) → อำเภอเมืองสมุทรสาคร (2)

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

รายที่ 2 ชายมอญ อายุ 15 ปี เกิดที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร บิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมือง Zoppa รัฐมอญ ตัวอย่างรายนี้อยู่ที่เมืองสมุทรสาครจนอายุได้ 6 ปี มารดาส่งกลับไปอยู่กับยายที่รัฐมอญ และบวชเรียนจนอายุ 12 ปี มารดาให้นายหน้าพามาประเทศไทยโดยเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยเสียค่านายหน้า 5,000 บาท ให้มาช่วยบิดาทำงานก่อสร้างที่จังหวัดนครปฐม โดยได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท และทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำงานที่นี้ได้ 1 ปี งานหมด ทั้งครอบครัวเลยอพยพพร้อมผู้รับเหมามาที่อำเภอสมุทรสาคร โดยตัวอย่างรายนี้มาทำงานแกะกึ่งที่สั่งได้เงิน

600 – 1,000 บาทต่อสัปดาห์ ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 22:00น. (ขึ้นอยู่กับปริมาณกุ้ง) ตัวอย่างรายนี้จ่ายค่าทำใบอนุญาตทำงาน 5,500 บาท ค่าต่อบัตรอีก 4,500 บาท เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ใน

รูป 5.9

รายที่ 3 หญิงมอญ อายุ 17 ปี เกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี บิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากรัฐมอญ ตัวอย่างรายนี้อยู่ที่อำเภอสังขละบุรีจนอายุ 3 ปี ทั้งครอบครัวจึงอพยพโยกย้ายมาอยู่ที่จังหวัดชลบุรีอยู่ 10 ปี ตัวอย่างรายนี้ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ พออายุได้ 13 ปี ทั้งครอบครัวได้อพยพโยกย้ายไปอยู่ที่จังหวัดระยอง โดยบิดามารดาไปทำงานแกะกุ้ง อยู่ที่นี่ได้ 1 ปี ทั้งครอบครัวจึงย้ายกลับมาอยู่ที่ชลบุรี อยู่ได้ 1 ปี ตัวอย่างรายนี้ (อายุ 15 ปี) จึงย้ายไปอยู่ที่กรุงเทพฯ โดยให้นายหน้าหางานให้โดยพาไปทำงานในโรงงานทำกางเกงกีฬา ได้เงินเดือน 3,500 บาท (จ่ายค่านายหน้า 500 บาท) ทำงานหนักมากแทบไม่ได้พัก ตัวอย่างรายนี้จึงทำงานได้เพียงเดือนเดียวจึงลาออก แล้วนั่งรถกลับมาหาบิดามารดาที่จังหวัดชลบุรี มารดาจึงหางานให้ทำในร้านอาหารตามสั่ง ซึ่งนายจ้างไม่ยอมจ่ายค่าจ้างให้ ทำงานได้ 1 เดือน จึงเปลี่ยนมาทำงานเป็นแม่บ้าน ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงาน 3 เดือน แต่ถูกโกงค่าจ้างอีกได้รับค่าจ้างเพียงเดือนเดียว หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงขอให้พี่ที่อยู่ที่สมุทรสาครหางานให้ โดยได้งานที่ล้างปลาได้ค่าจ้างวันละ 150 – 400 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 17:00น. จ่ายค่าใบอนุญาตทำงาน 5,500 บาท ทำงานนี้ได้ 1 ปี ก็ย้ายงานเพราะงานที่ล้างปลาเป็น “งานหนัก อันตรายจากการใช้มีด เคยโดนมีดบาด เลยไม่อยากทำ” จากนั้นตัวอย่างรายนี้เห็นประกาศรับคนงานของโรงงานกุ้งเลยไปสมัคร โดยเสียค่าสมัครงาน 3,500 บาท โดยทำงานได้ค่าจ้างวันละ 208 บาท ได้ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 16:00น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบัน เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ในรูป 5.17

(3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่ 11 ราย มีเส้นทางอพยพโยกย้ายไว้ในตาราง 5.14 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 หญิงมอญ อายุ 16 ปี เกิดที่เมืองเจเปราะ รัฐมอญ บิดามารดาเดินทางเข้ามาในประเทศไทยตอนอายุ 1 ปี โดยมีนายหน้าพามาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี บิดามารดามีอาชีพแกะกุ้งแบบรายเหมาอยู่ที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ตัวอย่างรายนี้อยู่ที่สมุทรสาครจนอายุ 10 ปี บิดามารดาอพยพโยกย้ายไปทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างที่กรุงเทพฯ โดยอยู่ได้ 3 ปีก็อพยพกลับมาที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร เพราะโดนโกงค่าแรง โดยบิดามารดากลับมาทำงานแกะกุ้งแบบรายเหมา ตัวอย่างรายนี้ช่วยดูแลบ้าน อยู่ได้ประมาณ 1 ปี จนอายุ 14 ก็ได้เข้าเรียนในศูนย์การเรียนรู้ที่จัดโดยองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง ซึ่งเรียนได้ 8 เดือน จึงตัดสินใจหยุดเรียนออกมาทำงานเพราะอยากช่วยครอบครัวหารายได้

ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานที่โรงงานกึ่งแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองสมุทรสาครตอนอายุ 15 ปี ซึ่งเป็นที่เดียวกับที่บิดาทำงาน โดยต้องเสียค่าใช้จ่าย 4,500 บาท ให้กับโรงงาน ซึ่งบอกว่าเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการขอใบอนุญาตทำงาน งานที่ทำคือ ใช้มีดผ่าหลังกึ่ง ดึงหาง แกะหัว หักหัวกึ่ง เป็นต้น ได้ค่าจ้างวันละ 203 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท ทำงานกะดึกตั้งแต่ 20:00 – 04:30น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ในรูปที่ 5.4

ตาราง 5.14 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	เมืองเจเปราะ รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร → กรุงเทพฯ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*
2	เมืองรี รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(3)
3	เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(2)
4	เมือง Zoppa รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*
5	เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ → จังหวัดระนอง → อำเภอเมืองสมุทรสาคร → เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ → จังหวัดระนอง → เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(5)
6	เมืองเนกะเย่ รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(2)
7	เมืองอะเนียง รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*
8	เมืองเกาะสอง เขตตะนาวศรี → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(4)
9	เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(2)
10	เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร → กรุงเทพฯ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*
11	เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

รายที่ 2 หนูมมอญ อายุ 17 ปี เกิดที่เมืองรี รัฐมอญ บิดามารดาพาเดินทางมาประเทศไทย ตอนอายุ 3 ปี เข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ตรงมาที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 6 ปี โดยช่วยมารดาแกะกุ้งที่ล้าง ซึ่งค่าจ้างที่ได้ก็นำมารดาเก็บไว้หมด ทำงานได้ 3 ปี ล้างกุ้งปิดกิจการ จากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงไปทำงานที่โรงงานปลากระป๋องและแพ็คกุ้ง โดยคนรู้จักแนะนำให้ ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 20 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. หยุดวันอาทิตย์ ทำงานได้ปีกว่า (อายุ 10 ปี) ก็ลาออกเพราะ “ขัดแย้งเรื่องงานกับหัวหน้าคนไทย” หลังจากนั้นบิดาก็ชวนไปทำงานที่โรงงานหอย (ที่เพิ่งเปิดใหม่) โดยได้เงินเดือนประมาณ 2,500 – 10,000 บาทต่อสองสัปดาห์ ทำงานตั้งแต่ 17:00 – 01:00น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นงานที่ทำจนถึงปัจจุบัน และทำมาแล้ว 7 ปี ตัวอย่างรายนี้จ่ายค่าใบอนุญาตทำงาน 5,000 บาท ค่าต่อบัตรอีก 3,500 บาท ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.7

รายที่ 3 ชายมอญ อายุ 16 ปี เกิดที่เมืองเมาะละหม่ง รัฐมอญ เดินทางมาประเทศไทยตอนอายุ 5 ปี โดยมีนายหน้าพามาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี หลังจากมาถึงอำเภอเมืองสมุทรสาคร ตัวอย่างรายนี้ก็ช่วยมารดาทำงานแกะกุ้ง โดยทำงานตั้งแต่ 06:00 – 22:00น. (ขึ้นกับปริมาณกุ้ง) ค่าจ้างที่ได้มารดาเก็บไว้หมด ตัวอย่างรายนี้ทำงานอยู่จนอายุ 13 ปี ก็เลิกเพราะล้างปิด หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้ไปช่วยบิดาทำงานก่อสร้างได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้จ่ายค่าใบอนุญาตทำงาน 5,800 บาท และค่าต่อบัตรอีก 4,500 บาท เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ในรูป 5.8

รายที่ 4 หญิงมอญ อายุ 23 ปี เกิดที่เมือง Zoppa รัฐมอญ บิดามารดาเดินทางมายังประเทศไทยตอนอายุ 10 ปี หลังจากจบเกรด 2 มาทางด่านระนองตรงมาที่อำเภอเมืองสมุทรปราการ ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 10 ปีโดยไปช่วยบิดาแกะกุ้งในโรงงานกุ้ง ได้ค่าจ้างประมาณ 2,000 – 3,000 บาทต่อสองสัปดาห์ ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 22:00น. ซึ่งทำมาได้ 13 ปีแล้ว และเป็นงานที่ทำจนถึงปัจจุบันนี้ ตัวอย่างรายนี้มีใบอนุญาตทำงานตอนอายุ 18 ปี โดยเจ้าของโรงงานให้นายหน้ามาจัดการเสียค่าใช้จ่าย 3,500 บาท และค่าต่อบัตร 3,500 บาท เส้นทางอพยพโยกย้ายแสดงไว้ในรูป 5.12

รายที่ 5 หญิงมอญ อายุ 25 ปี เกิดที่เมืองเมาะละหม่ง รัฐมอญ มารดาพามาอยู่ที่จังหวัดระนอง (ซึ่งบิดาอพยพมาก่อนหน้านั้นแล้ว) ตอนอายุ 7 ปี เข้ามาทางด่านระนอง จากนั้นทั้งครอบครัวก็อพยพไปอยู่ที่เมืองสมุทรสาคร อยู่ได้ปีกว่า บิดาจึงส่งตัวอย่างรายนี้กลับไปเรียนหนังสือที่รัฐมอญ ตอนอายุ 8 ปีพออายุ 10 ปี บิดาจึงไปปรับกลับมาอยู่ที่จังหวัดระนอง ซึ่งอยู่ได้ไม่กี่เดือนบิดาจึงส่งกลับไปเรียนหนังสือที่เมืองเมาะละหม่งอีกครั้ง จนจบเกรด 4 ตอนอายุได้ 14 ปี บิดาจึงให้นายหน้าพาตัวอย่างรายนี้มาอยู่ด้วยคนที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยมาทางด่านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เสียค่านายหน้า 13,000 บาท ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี โดยไปช่วยมารดาแกะกุ้งที่ล้างกุ้ง โดยค่าจ้างที่ได้มารดาเก็บไว้หมด ทำงานตั้งแต่

05:00 – 18:00น. (ขึ้นอยู่กับปริมาณกุ้ง) พอตัวอย่างนี้อายุได้ 15 ปี นายจ้างขอใบอนุญาตทำงานให้ เสียค่าใช้จ่าย 4,500 บาท โดยนายจ้างจะหักเงินจากค่าจ้างครั้งละ 500 บาท ต่อรอบเงินที่ออก โดยในบัตรตัวอย่างรายนี้ระบุว่าอายุ 17 ปี ทั้งที่อายุเพียง 15 ปีเท่านั้น ตัวอย่างรายนี้ทำงานที่ลี้ภัยแห่งหนึ่งได้ 2 ปี จึงย้ายไปอยู่ที่ลี้ภัยอีกแห่งโดยนำชวนไป โดยเสียค่าสมัครงาน 1,500 บาท ได้ค่าจ้างวันละ 400 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 24:00น. ค่าจ้างจะออกทุกๆ สองสัปดาห์ โดยทำงานที่นี้ได้ 5 ปีจึงลาออก เนื่องจากต้องแก้ไขตลอดการทำงานไม่ไหว จึงพักงานคลอดบุตรและเลี้ยงบุตรจนบุตรอายุได้ 5 เดือน ตัวอย่างรายนี้ได้มีโอกาสพบกับเจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง (IOM) เลยไปสมัครงานได้เป็นเจ้าหน้าที่ตำแหน่งพนักงานสาธารณสุขต่างดาวได้เงินเดือน 6,000 บาท ทำงานช่วงเวลา 08:30 – 16:30น. ได้หยุดวันเสาร์ – อาทิตย์ โดยองค์กรนี้ช่วยขอใบอนุญาตทำงานให้ด้วย หลังจากทำงานได้เกือบ 3 ปี โครงการปิดตัวลงตัวอย่างรายนี้เลยต้องหางานใหม่ได้งานแกะกุ้งในลี้ภัยแห่งหนึ่ง ได้ค่าจ้างประมาณสัปดาห์ละ 2,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ทำได้ 3 เดือนก็ลาออก เพราะกุ้งน้อยลง นายจ้างเลยเปลี่ยนเป็นล้างปลา ตัวอย่างรายนี้ไม่อยากทำงานหักหัวปลา แล่ปลา เพราะ “ไม่เคยทำ ปลากลิ่นแรง ทนไม่ไหว” หลังจากนั้นงานที่หาที่ทำคือ ไปช่วยเป็นล่ามให้พยาบาลที่รู้จักกัน โดยทำงานตอนเย็นตั้งแต่ 17:00 – 20:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท ซึ่งเป็นงานที่ทำงานปัจจุบันนี้ ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.14

รายที่ 6 ชายมอญ อายุ 17 ปี เกิดที่เมืองเนกะเย่ รัฐมอญ โดยที่ตอนยังเล็ก (จำอายุไม่ได้) เคยมาอยู่ประเทศไทยอยู่ระยะหนึ่ง แล้วกลับไปเรียนหนังสือที่พม่า จนจบเกรด 1 ตอนอายุ 11 ปี บิดาจึงไปรับมาอยู่ด้วยกันที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยเข้ามาทางด่านแม่สอด และมีนายหน้าพามา (ไม่สามารถระบุค่าใช้จ่ายได้) ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 11 ปีโดยช่วยมารดาทำงานแกะกุ้ง โดยค่าจ้างที่ได้มารดาเก็บไว้หมด หลังจากช่วยมารดาแกะกุ้งได้ไม่นาน เพื่อนชวนไปเรียนหนังสือที่ศูนย์การศึกษาขององค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง เรียนได้ประมาณ 1 ปี ตอนอายุ 12 ปี มารดาให้ออกมาช่วยแกะกุ้งที่ลี้ภัยจนอายุได้ 16 ปี คนรู้จักชวนให้ไปทำงานในโรงงานทำมะพร้าว โดยได้ค่าจ้าง 203 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 42 บาท โดยต้องเสียค่าสมัครงาน (รวมใบอนุญาตทำงานด้วย) 5,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 20:00น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นงานที่ทำงานปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.15

รายที่ 7 ชายมอญ อายุ 15 ปี เกิดที่เมืองอะเนียง รัฐมอญ เดินทางมาประเทศไทยตอนอายุ 10 ปี หลังจากจบเกรด 2 พร้อมกับพี่ โดยบิดามารดาให้นายหน้าพามาส่งที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร เข้ามาทางด่านระนอง เสียค่านายหน้า 5,000 บาท (ต่อคน) ตัวอย่างรายนี้ช่วยมารดาเลี้ยงน่อง อยู่บ้านได้ประมาณ 1 ปี ตอนอายุ 12 ปี จึงไปช่วยมารดาทำงานแกะกุ้งที่ลี้ภัย โดยได้ค่าจ้างรวมกัน 2,000 – 3,000 บาทต่อสัปดาห์ โดยทำงานตั้งแต่ 06:00 – 20:00น. ตัวอย่างรายนี้ขอใบอนุญาตทำงานโดยให้นายหน้าจัดทำให้เสียค่าใช้จ่าย 4,300 บาท และค่าต่อบัตร 4,300 บาท โดยโกงอายุในบัตรว่าเป็น 16 ปี ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังรูป 5.16

รายที่ 8 ชายทวาย อายุ 20 ปี เกิดที่เมืองเกาะสอง เขตตะนาวศรี มรดกพม่ายังประเทศไทย ตอนอายุ 7 ปี โดยให้นายหน้าพามาทางด่านจังหวัดระนอง (ไม่สามารถระบุค่าใช้จ่ายได้) ตัวอย่างรายนี้ไม่มีโอกาสเรียนหนังสือเพราะครอบครัวยากจน แต่ก็ได้พยายามเขียนอ่านด้วยตนเอง เริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี โดยไปช่วยมารดาแกะกุ้งในลังกุ้ง ซึ่งรายได้ที่ได้มารดาเก็บไว้หมด หลังจากทำงานได้ปีกว่า ตัวอย่างรายนี้จึงให้นายหน้าหางานให้ (เสียค่านายหน้า 3,000 บาท) ได้งานเป็นคนงานในโรงงานปลากระป๋องได้ค่าจ้างเดือนละ 5,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. หยุดวันอาทิตย์ หลังจากทำงานได้ 6 เดือน ตัวอย่างรายนี้จึงให้นายหน้าหางานใหม่ให้ (เสียค่านายหน้า 1,500 บาท) เนื่องจาก “โรงงานเก่าไม่มีทำล่วงเวลา เงินที่ได้ก็น้อย ไม่พอใช้” งานใหม่เป็นโรงงานปลากระป๋องเหมือนเดิม โดยทำหน้าที่แลปลาได้ค่าจ้างวันละ 190 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 24:00น. ทำงานได้เพียง 5 เดือน ตัวอย่างรายนี้ก็ลาออกเพราะ “ขัดแย้งกับหัวหน้าที่เป็นคนไทย หัวหน้าไม่ชอบหน้าเลยโดนกลั่นแกล้ง โดนหักเงิน เช่น เข้าห้องนํานาน ทำงานผิด” จากนั้นงานที่สี่ที่ทำได้ แกะกุ้งในโรงงานกุ้ง โดยให้นายหน้าหาให้ (เสียค่านายหน้า 4,000 บาท) ได้ค่าจ้างวันละ 203 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. หากมีล่วงเวลาจะทำงานถึงเที่ยงคืน หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งทำงานนี้จนปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.18

รายที่ 9 หญิงมอญ อายุ 16 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ บิดามารดาพามาประเทศไทยตอนอายุ 11 ปี หลังเรียนจบเกรด 5 โดยให้นายหน้าพามาทางด่านระนอง เสียค่านายหน้าเด็ก 6,000 บาท ผู้ใหญ่ 12,000 บาท ตรงมายังอำเภอเมืองสมุทรสาคร ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี โดยไปช่วยมารดาแกะกุ้งได้เกือบปี ญาติชวนไปทำงานที่โรงงานกุ้งแห่งหนึ่ง โดยต้องเสียค่าสมัครงานซึ่งรวมค่าใบอนุญาตทำงานด้วย 6,000 บาท โดยได้ค่าจ้าง 2,000 – 4,500 บาทต่อ 10 วัน ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 17:00น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่จนปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.19

รายที่ 10 ชายมอญ อายุ 16 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ มารดาพามาประเทศไทยพร้อมพี่ชายตอนอายุ 9 ปี หลังจบเกรด 1 โดยมีนายหน้าพามาทางด่านระนอง เสียค่าใช้จ่าย 12,000 บาท แต่ทั้ง 3 คนถูกจับที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ มารดาโดนขัง 1 เดือน ส่วนตัวอย่างรายนี้พร้อมพี่ชายถูกส่งกลับทางด่านแม่สอด และได้จ้างนายหน้าให้พามาที่อำเภอเมืองสมุทรสาครอีกครั้งเสียค่านายหน้าอีก 12,000 บาท เมื่อตัวอย่างรายนี้มาถึงที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร พี่เขยมารับไปอยู่ด้วยที่กรุงเทพฯ เนื่องจากมารดาถูกจำคุกอยู่ ตัวอย่างรายนี้อยู่ที่กรุงเทพฯ ประมาณ 1 เดือน จึงได้ไปอยู่กับมารดาที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร และเริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี โดยไปช่วยมารดาแกะกุ้งแบบรายเหมาได้รายได้รวมกับมารดาประมาณวันละ 300 – 400 บาท (ขึ้นอยู่กับปริมาณกุ้ง) ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 17:00น. ได้หยุดวันอาทิตย์ ตัวอย่างรายนี้มีใบอนุญาตทำงานโดยเสียค่าใช้จ่าย 5,000 บาท และค่าต่ออายุบัตรอีก 4,300 บาท ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 5.21

รายที่ 11 หญิงมอญ อายุ 17 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ มารดามาประเทศไทย ตอนอายุ 11 ปี หลังจบเกรด 4 โดยมีนายหน้าพามาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เสียค่านายหน้าผู้ใหญ่ 12,000 บาท เด็ก 5,000 บาท เข้ามายังอำเภอเมืองสมุทรสาคร ตอนอายุได้ 13 ปี ตัวอย่างรายนี้ได้เรียนหนังสือในศูนย์การศึกษาที่วัดโดยองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง เรียนวันอาทิตย์ ส่วนวันที่เหลือตัวอย่างรายนี้ไปช่วยมารดาแกะกุ้งที่ล้งแห่งหนึ่ง โดยได้ค่าจ้าง 1,000 – 2,000 บาทต่อสัปดาห์ ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 19:00น. ตัวอย่างรายนี้ขอใบอนุญาตทำงานโดยผ่านนายหน้าเสียค่าใช้จ่าย 4,500 บาท และค่าต่อบัตรอีก 4,500 บาท โดยนายจ้างจะทยอยหักจากค่าแรงครั้งละประมาณ 300 – 350 บาทต่อรอบเงินที่ออก ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังรูป 5.23

(4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่เพียงรายเดียว มีเส้นทางอพยพโยกย้ายแสดงไว้ในตาราง 5.15 ตัวอย่างรายนี้เป็นหญิงมอญ อายุ 21 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ เดินทางมากับบิดามารดาตอนอายุ 4 ปี มาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี โดยบิดามารดาทำงานรับจ้างตัดไม้ ทำหน่อไม้อยู่ที่อำเภอสังขละบุรี ได้ 3 ปี จนตัวอย่างรายนี้อายุได้ 7 ปี บิดามารดาได้งานที่จังหวัดชลบุรี จึงส่งตัวอย่างรายนี้ให้เดินทางพร้อมย่ากลับไปพม่าเพื่อเรียนหนังสือจนอายุ 12 ปี มารดาไปรับกลับมาที่ชลบุรี ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี ที่จังหวัดชลบุรี โดยช่วยบิดามารดาแกะกุ้งแบบรายเหมา เนื่องจากยังเด็กและรายได้เป็นงานเหมา ตัวอย่างรายนี้เลยไม่สามารถระบุได้ว่าได้รายได้เท่าไร พออายุได้ 18 ปี ทั้งครอบครัวไปทำงานแกะกุ้งที่ล้งกุ้งแห่งหนึ่งที่จังหวัดระยอง ตัวอย่างรายนี้ได้ค่าจ้างวันละ 210 บาท ทำงานตั้งแต่ 20:00 – 05:00น. ทุกวัน ไม่มีวันหยุด รายได้ทั้งหมดจะมอบให้มารดาไว้เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว ทำงานที่นี้ได้ 1 ปี จึงลาออกเพราะงานน้อยลงและน้ำที่ทำงานอยู่ที่จังหวัดชลบุรีชวนไปทำงานที่โรงไม้ ได้ค่าจ้างวันละ 140 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำได้ไม่กี่เดือน เลยให้นายหน้าหางานได้ที่กรุงเทพฯ เป็นคนงานในโรงงานทำกางเกงกีฬา ได้เงินเดือน 3,500 บาท (เสียค่านายหน้า 500 บาท) ทำงานแทบไม่ได้หยุดพัก ตัวอย่างรายนี้ทำงานที่นี้ได้เพียงเดือนเดียวจึงลาออก แล้วกลับไปอยู่กับครอบครัวที่ชลบุรี มารดาหางานใหม่ให้ทำเป็นลูกจ้างร้านขายกล้วยเดี่ยว ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ทำได้ 1 ปี ป้าที่สมุทรสาครชวนมาทำงานที่ล้งปลาซึ่งเป็นงานแบบเหมา ได้เงินเดือนละประมาณ 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่เวลา 05:00 – 17:00น. ทำงานได้ประมาณ 1 ปี บิดามารดาย้ายมาสมทบที่สมุทรสาคร ตัวอย่างรายนี้เลยย้ายมาทำงานกับบิดามารดาที่ล้งกุ้งได้เงินประมาณ 1,500 – 5,000 บาท เงินออกทุกๆ 10 วัน ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 17:00น. ซึ่งที่ล้งกุ้งทำงานสบายกว่า แกะกุ้งทำได้ง่ายกว่า ซึ่งตัวอย่างรายนี้ทำงานนี้มาได้ 2 ปีแล้ว และยังทำอยู่จนถึงปัจจุบัน

ตัวอย่างรายนี้มีใบอนุญาตทำงานโดยจ่ายค่าทำบัตรไป 5,500 บาท โดยให้นายหน้าทำให้ เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้แสดงไว้ในรูป 5.20

ตารางที่ 5.15 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	เมืองมะละแหม่ง —> จังหวัดชลบุรี* —> จังหวัดระยอง —> จังหวัดชลบุรี —> กรุงเทพฯ —> ชลบุรี —> จังหวัดสมุทรสาคร (2)

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

5.6.2.2 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานมีเพียง 4 ราย ซึ่งทั้งหมดมีรูปแบบการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานแล้วมาสิ้นสุดการอพยพโยกย้ายในจังหวัดสมุทรสาคร เนื่องจากอำเภอเมืองสมุทรสาครเป็นแหล่งงานขนาดใหญ่ที่ดึงดูดแรงงานให้เข้ามาทำงาน ซึ่งงานส่วนใหญ่จะเป็นงานในภาคธุรกิจประมง อุตสาหกรรมต่อเนื่องจากประมง การแปรรูปต่างๆ ในโรงงานขนาดเล็ก ถึง โรงงานขนาดกลางถึงขนาดใหญ่ สมุทรสาครเป็นตลาดกลางของการค้ากุ้งของประเทศไทย จึงมีงานให้แรงงานเลือกทำ และมีรายได้ที่ดี ตัวอย่างทั้ง 4 รายนี้มีเส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 หญิงมอญ อายุ 34 ปี เกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี บิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมืองรี รัฐมอญ อพยพเข้ามาทำกินในที่ดินของรัฐบาลไทยจัดสรรให้ในอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ตัวอย่างรายนี้ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ จนอายุได้ 12 ปี มีการสู้รบบ่อยครั้งบริเวณชายแดน บิดามารดาจึงอพยพโยกย้ายมาอยู่ที่เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี โดยญาติชวนมาทำงานทำกระถางปลูกต้นไม้ ครอบครัวนี้อยู่ที่เกาะเกร็ดได้ 5 ปี จึงอพยพโยกย้ายพร้อมญาติมาอยู่ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพราะที่นนทบุรีตำรวจเริ่มกวัดจ้นตรวจจับคนที่ไม่มีบัตรประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มาจากประเทศพม่าที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ครอบครัวนี้ทำสวนแตงโม โดยมีพ่อค้ามารับซื้อที่สวน (บุกเบิกที่ดินเอง) โดยตัวอย่างรายนี้ช่วยครอบครัวทำสวนแตงโม หลังจากอยู่ที่นั่นได้ปีกว่า ตัวอย่างรายนี้แต่งงานกับชาวพม่าที่อพยพหนีสงครามและการเกณฑ์ทหารเข้ามาทางอำเภอสังขละบุรีแล้วย้ายมาตั้งรกรากอยู่ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ หลังจากแต่งงานได้ปีกว่า (อายุ 18 ปี) เกิดการสู้รบบริเวณใกล้ชุมชนที่ตัวอย่างรายนี้อาศัย

อยู่ ตัวอย่างรายนี้จะตัดสินใจอพยพโยกย้ายโดยคนรู้จักชวนตัวอย่างรายนี้และสามีไปทำงานรับจ้างเพาะกล้า
ยางพาราในจังหวัดสุราษฎร์ธานีได้เงินเดือน 6,000 บาท โดยนายจ้างดูแลรับผิดชอบเรื่องที่พักและอาหาร
ตัวอย่างรายนี้ทำงานนี้ได้ 3 ปี ญาติชวนไปทำงานที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยได้งานแกะกึ่งในโรงงาน ซึ่ง
งานแกะกึ่งเป็นงานเหมา รายได้จะได้ตามจำนวนกึ่งและขนาดที่แกะได้ โดยได้รายได้ประมาณ 2,000 –
4,000 บาทต่อสองสัปดาห์ ทำงานตั้งแต่ 03:00 – 22:00น. นายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้คนงาน โดยคนงาน
ต้องจ่ายค่าใบอนุญาตทำงาน 5,000 บาท และมีค่าต่อบัตรปีละ 4,500 บาท ซึ่งตัวอย่างรายนี้ยังทำงานนี้จน
ปัจจุบัน เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้จากพื้นที่ที่เริ่มทำงานมีดังนี้

จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ → จังหวัดสุราษฎร์ธานี → อำเภอเมืองสมุทรสาคร

รายที่ 2 ชายมอญ อายุ 5 ปี เกิดที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร บิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจาก
เมือง Zoppa รัฐมอญ ตัวอย่างรายนี้อยู่ที่เมืองสมุทรสาครจนอายุได้ 6 ปี มารดาส่งกลับไปอยู่กับยายที่รัฐมอญ
และบวชเรียนจนอายุ 12 ปี มารดาให้นายหน้าพามาประเทศไทยโดยเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอ
สังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยเสียค่านายหน้า 5,000 บาท ให้พามาช่วยบิดาทำงานก่อสร้างที่จังหวัด
นครปฐม โดยได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท และทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำงานที่นี่ได้ 1 ปี งานหมด ทั้ง
ครอบครัวเลยอพยพพร้อมผู้รับเหมามาที่อำเภอสมุทรสาคร โดยตัวอย่างรายนี้มาทำงานแกะกึ่งที่ล้างได้เงิน
600 – 1,000 บาทต่อสัปดาห์ ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 22:00น. (ขึ้นอยู่กับปริมาณกึ่ง) ตัวอย่างรายนี้จ่ายค่าทำ
ใบอนุญาตทำงาน 5,500 บาท ค่าต่อบัตรอีก 4,500 บาท เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้จากพื้นที่ที่
เริ่มทำงานมีดังนี้

จังหวัดนครปฐม → อำเภอเมืองสมุทรสาคร

รายที่ 3 หญิงมอญ อายุ 17 ปี เกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี บิดามารดาอพยพ
โยกย้ายจากรัฐมอญ ตัวอย่างรายนี้อยู่ที่อำเภอสังขละบุรีจนอายุ 13 ปี ทั้งครอบครัวจึงอพยพโยกย้ายมาอยู่
ที่จังหวัดชลบุรีอยู่ 10 ปี ตัวอย่างรายนี้ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ พออายุได้ 13 ปี ทั้งครอบครัวได้อพยพ
โยกย้ายไปอยู่ที่จังหวัดระยอง โดยบิดามารดาไปทำงานแกะกึ่ง อยู่ที่นี่ได้ 1 ปี ทั้งครอบครัวจึงย้ายกลับมาอยู่
ที่ชลบุรี อยู่ได้ 1 ปี ตัวอย่างรายนี้ (อายุ 15 ปี) จึงย้ายไปอยู่ที่กรุงเทพฯ โดยให้นายหน้าหางานให้โดยพาไป
ทำงานในโรงงานทำกางเกงกีฬา ได้เงินเดือน 3,500 บาท (จ่ายค่านายหน้า 500 บาท) ทำงานหนักมากแทบ
ไม่ได้พัก ตัวอย่างรายนี้จะทำงานได้เพียงเดือนเดียวจึงลาออก แล้วนั่งรถกลับมาหาบิดาที่จังหวัดชลบุรี
มารดาจึงหางานให้ทำในร้านอาหารตามสั่ง ซึ่งนายจ้างไม่ยอมจ่ายค่าจ้างให้ ทำงานได้ 1 เดือน จึงเปลี่ยนมา

ทำงานเป็นแม่บ้าน ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงาน 3 เดือน แต่ถูกโกงค่าจ้างอีกได้รับค่าจ้างเพียงเดือนเดียว หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้จะขอให้ป่าที่อยู่ที่สมุทรสาครหางานให้ โดยได้งานที่ลั้งปลาได้ค่าจ้างวันละ 150 – 400 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 17:00น. จ่ายค่าใบอนุญาตทำงาน 5,500 บาท ทำงานนี้ได้ 1 ปี ก็ย้ายงานเพราะงานที่ลั้งปลาเป็น “งานหนัก อันตรายจากการใช้มีด เคยโดนมีดบาด เลยไม่อยากทำ” จากนั้นตัวอย่างรายนี้จะเห็นประกาศรับคนงานของโรงงานกึ่งเลยไปสมัคร โดยเสียค่าสมัครงาน 3,500 บาท โดยทำงานได้ค่าจ้างวันละ 203 บาท ได้ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 16:00น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบัน เส้นทางอพยพโยกย้ายของตัวอย่างรายนี้จากพื้นที่ที่เริ่มทำงานมีดังนี้

กรุงเทพมหานคร → จังหวัดชลบุรี → อำเภอเมืองสมุทรสาคร

รายที่ 4 หญิงมอญ อายุ 21 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ เดินทางมากับบิดามารดา ตอนอายุ 4 ปี มาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี โดยบิดามารดาทำงานรับจ้างตัดไม้ ทำหน่อไม้อยู่ที่อำเภอสังขละบุรีได้ 3 ปี จนตัวอย่างรายนี้อายุได้ 7 ปี บิดามารดาได้งานที่จังหวัดชลบุรี จึงส่งตัวอย่างรายนี้ให้เดินทางพร้อมย่ากลับไปพม่าเพื่อเรียนหนังสือจนอายุ 12 ปี มารดาไปรับกลับมาที่ชลบุรี ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี ที่จังหวัดชลบุรี โดยช่วยบิดามารดาแกะกึ่งแบบรายเหมา เนื่องจากยังเด็กและรายได้เป็นงานเหมา ตัวอย่างรายนี้เลยไม่สามารถระบุได้ว่าได้รายได้เท่าไร พออายุได้ 18 ปี ทั้งครอบครัวไปทำงานแกะกึ่งที่ลั้งกึ่งแห่งหนึ่งที่จังหวัดระยอง ตัวอย่างรายนี้ได้ค่าจ้างวันละ 210 บาท ทำงานตั้งแต่ 20:00 – 05:00 น. ทุกวัน ไม่มีวันหยุด รายได้ทั้งหมดจะมอบให้มารดาไว้เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว ทำงานที่นี้ได้ 1 ปี จึงลาออกเพราะงานน้อยลงและน้ำที่ทำงานอยู่ที่จังหวัดชลบุรีชวนไปทำงานที่โรงไม้ ได้ค่าจ้างวันละ 140 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำได้ไม่กี่เดือน เลยให้นายหน้าหางานได้ที่กรุงเทพฯ เป็นคนงานในโรงงานทำกางเกงกีฬา ได้เงินเดือน 3,500 บาท (เสียค่านายหน้า 500 บาท) ทำงานแทบไม่ได้หยุดพัก ตัวอย่างรายนี้ทำงานที่นี้ได้เพียงเดือนเดียวจึงลาออก แล้วกลับไปอยู่กับครอบครัวที่ชลบุรี มารดาหางานใหม่ให้ทำเป็นลูกจ้างร้านขายกวยเตี๋ยว ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ทำได้ 1 ปี ป่าที่สมุทรสาครชวนมาทำงานที่ลั้งปลาซึ่งเป็นงานแบบเหมา ได้เงินเดือนละประมาณ 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่เวลา 05:00 – 17:00น. ทำงานได้ประมาณ 1 ปี บิดามารดาย้ายมาสมทบที่สมุทรสาคร ตัวอย่างรายนี้เลยย้ายมาทำงานกับบิดามารดาที่ลั้งกึ่งได้เงินประมาณ 1,500 – 5,000 บาท เงินออกทุกๆ 10 วัน ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 17:00น. ซึ่งที่ลั้งกึ่งทำงานสบายกว่า แกะกึ่งทำได้ยากกว่า ซึ่งตัวอย่างรายนี้ทำงานนี้มาได้ 2 ปีแล้ว และยังทำอยู่จนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีใบอนุญาตทำงานโดยจ่ายค่าทำบัตรไป 5,500 บาท โดยให้นายหน้าทำให้เส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของตัวอย่างรายนี้มีดังนี้

จังหวัดชลบุรี → จังหวัดระยอง → จังหวัดชลบุรี → กรุงเทพฯ →
 จังหวัดชลบุรี → อำเภอเมืองสมุทรสาคร

5.6.2.3 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาครนั้นมีอยู่เพียง 4 คนเท่านั้น ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน โดยทั้งหมดนี้มีจุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่พื้นที่อื่น แล้วได้มีการอพยพโยกย้ายมายังอำเภอสมุทรสาคร โดยที่ลักษณะส่วนบุคคลอาจมีส่วนทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานได้ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้ (ตาราง 5.16)

ตาราง 5.16 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาคร

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
เพศ	
ชาย	1
หญิง	3
อายุ	
<15	1
15-20	3
สถานภาพ	
โสด	3
แต่งงาน	1
ศาสนา	
พุทธ	4

ตาราง 5.16 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
ภูมิสำเนา	
ไทย	3
พม่า	1
ชาติพันธุ์	
มอญ	4
การศึกษา	
เรียนหนังสือ	1
ไม่ได้เรียนหนังสือ	3
อาชีพ	
เกษตร	1
ก่อสร้าง	1
โรงงาน	1
ต่อเนื่องประมง	1
รายได้ต่อวัน (บาท)	
51-100	3
101-150	1
สถานะบุคคล	
มีใบอนุญาตทำงาน	2
ไม่มีใบอนุญาตทำงาน	2
ความสามารถในการพูดภาษาไทย	
พูดภาษาไทยได้	4
พูดภาษาไทยไม่ได้	-

เพศ โดยทั่วไปแล้วเพศชายมีแนวโน้มที่จะมีการอพยพเคลื่อนที่โยกย้ายมากกว่าเพศหญิง แต่ในกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน 4 รายนี้ ประกอบด้วย เพศหญิง 3 ราย เพศชาย 1 ราย โดยมีอยู่ 3 ราย (ชาย 1 ราย หญิง 2 ราย) ที่มีการอพยพโยกย้ายงานโดยไป

พร้อมกับครอบครัว ส่วนที่เหลืออีก 1 ราย ที่เป็นเพศหญิงนั้น ได้ให้นายหน้างานให้ โดยทั้งหมดมีการอพยพโยกย้ายด้วยความสมัครใจ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อโอกาสชีวิตที่ดีกว่า ได้งานที่มีรายได้ที่ดีกว่าเดิม เพื่อช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว

อายุ ในกลุ่มตัวอย่าง 4 รายนี้ เริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 12 ปี ถึง 17 ปี ซึ่งนับได้ว่าเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่อายุยังน้อย และยังมีการอพยพโยกย้ายไปทำงานพื้นที่อื่นตอนอายุ 13 ปี – 18 ปี โดยส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15 – 20 ปี ทั้ง 4 คนนี้มีการอพยพโยกย้ายไปทำงานพื้นที่อื่นตอนอายุ 13 15 17 และ 18 ปี

สถานภาพ สถานภาพโสดหรือสมรสเป็นส่วนประกอบประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้าย ในกลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน 4 รายนี้มี 3 รายที่อพยพโยกย้ายตอนเป็นโสด ส่วนอีกหนึ่งรายอพยพโยกย้ายตอนแต่งงานแล้ว โดยอพยพพร้อมกับสามีจากพื้นที่เดิมที่อยู่ใกล้ชายแดนและมีการสู้รบเกิดขึ้น

ศาสนา ในกลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 รายนี้ นับถือศาสนาพุทธทั้งหมด ซึ่งศาสนาไม่น่าจะเป็นองค์ประกอบหลักที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้าย แต่หากมีศาสนาเดียวกัน รู้จักกันจะทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน และทำให้เกิดการชักชวนให้มีการอพยพโยกย้ายได้

ภูมิถิ่น ในกลุ่มตัวอย่าง 4 รายนี้ เกิดที่ประเทศไทย 3 คน และที่พม่า 1 คน ซึ่งการเกิดในประเทศไทยหรืออพยพมาจากพม่าตั้งแต่เด็กทำให้ตัวอย่างเหล่านี้ได้ใช้ชีวิตในประเทศไทยช่วงหนึ่ง ซึ่งทำให้มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนหรือเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศไทยและพูดภาษาไทยได้ ทำให้กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้สามารถตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปหาโอกาสที่ดีกว่าได้

ชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์เป็นองค์ประกอบหลักในการตัดสินใจอพยพโยกย้าย กลุ่มตัวอย่างทั้ง 4 รายนี้เป็นชาติพันธุ์มอญทั้งหมด ซึ่งเป็นชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่ในอำเภอเมืองสมุทรสาคร ทำให้เกิดการ “ชักชวน” “ให้” “แลกเปลี่ยน” ข้อมูล ข่าวสารเกี่ยวกับงานในพื้นที่ โดยญาติ เพื่อน รวมไปถึงนายหน้า ซึ่งทั้ง 4 รายนี้ อพยพโยกย้ายโดยได้ข้อมูล ข่าวสารหรือชักชวนจากคนรู้จักทั้งสิ้น

การศึกษา ในกลุ่มตัวอย่าง 4 รายนี้ มีอยู่ 3 รายที่ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ส่วนที่เหลืออีก 1 ราย มีโอกาสได้เรียนหนังสือ แต่เรียนได้เพียงแค่เกรด 1 เท่านั้น แต่ทั้งหมดพูดภาษาไทยได้เป็นอย่างดี

การประกอบอาชีพและรายได้ อาชีพและรายได้เป็นปัจจัยหลักทางเศรษฐกิจที่สัมพันธ์โดยตรงกับการอพยพโยกย้าย เพราะหากว่าอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบันเป็นอาชีพที่เสี่ยงอันตราย สกปรก ต่ำต้อย รายได้น้อยไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ก็มีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนงาน ซึ่งอาจทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายได้ ขณะเดียวกันการได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้างที่น้อยไม่เพียงพอต่อการยังชีพและใช้จ่ายในครอบครัว หรือในบางครั้งก็ถูกโกงไม่ได้รับค่าจ้าง หรือได้ไม่ครบตามจำนวนที่พึงได้ ก็จะทำให้มีการเปลี่ยนงานและเกิดการอพยพโยกย้ายได้เช่นกัน ซึ่งจังหวัดสมุทรสาครเป็นจังหวัดหนึ่งที่เป็นศูนย์กลางทาง

เศรษฐกิจของภาคกลาง จึงมีความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งเอื้อให้ทายาทรุ่นที่ 2 นี้ สามารถย้ายเปลี่ยนงานได้

การที่มีรายได้น้อย ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ก็เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานเพื่อไปยังที่อื่นที่มีโอกาสในการหางานที่มีรายได้ดีกว่า มีแหล่งงานที่มีโอกาสได้รับค่าจ้าง ค่าตอบแทนที่ดีกว่าเดิม

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดสมุทรสาครที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานนี้แต่เดิมก่อนอพยพโยกย้ายประกอบอาชีพทำการเกษตร (สวนแตง) 1 คน มีรายได้เดือนละ 2,000 บาท อีกรายช่วยบิดาทำก่อสร้างได้ค่าแรงวันละ 100 บาท อีกรายทำงานในโรงงานทำกางเกงกีฬาได้เงินเดือน 3,500 บาท และรายสุดท้ายช่วยบิดามารดาทำงานแกะกึ่งแบบรายเหมาได้รายได้ประมาณวันละ 80 บาท ตัวอย่างทั้ง 4 รายนี้ ในที่สุดก็อพยพโยกย้ายมาทำงานที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยประกอบอาชีพแกะกึ่งทั้งหมด โดยทำงานที่ล้งกึ่ง 2 คน และที่โรงงานกึ่งอีก 2 คน โดยมีรายได้วันละ 143 บาท 208 บาท 286 บาท และ 325 บาท ตามลำดับ ตัวอย่างเหล่านี้กล่าวว่า งานที่สมุทรสาครที่มีรายได้ดีเป็นงานแกะกึ่งทั้งในล้งกึ่ง และ โรงงานกึ่ง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วงานในล้งกึ่งจะเป็นงานแบบเหมาซึ่งหากรู้เจ้าของล้งดี ไม่โกงตาชั่ง ไม่โกงราคา กึ่ง จ่ายเงินตามงานที่ทำจริง ค่าจ้างจะขึ้นอยู่กับปริมาณและขนาดของกึ่ง เช่น กึ่งตัวใหญ่ กิโลกรัมละ 8 บาท กึ่งตัวเล็ก กิโลกรัมละ 10 บาท งานแกะกึ่งนั้นเป็นงานที่สบาย ไม่ต้องเสี่ยงกับสภาพแวดล้อมที่ทำงานไม่ดี อันตราย งานแกะกึ่งเป็นงานที่ง่าย เป็นงานตัดหัว แกะเปลือก ผ่าหลัง ไขว้หาง ส่วนงานแกะกึ่งในโรงงานจะได้ค่าจ้างเป็นรายวัน วันละ 203 บาท มีค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ (อย่างต่ำ) 38 บาท มีเวลาทำงานแน่นอนคือ กะกลางวันเริ่มตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. (ล่วงเวลา 18:00 – 20:00น.) กะดึกเริ่มตั้งแต่ 20:00 – 06:00น. ดังนั้นงานในล้งกึ่งหรือโรงงานกึ่งจึงเป็นงานที่ได้รายได้ดีที่ทายาทรุ่นที่ 2 อยากทำ แม้ว่าต้องเสียค่าสมัครงานกับนายหน้า 2,000 – 3,500 บาท เพราะโดยเฉลี่ยแล้วรายได้ที่ได้จากล้งกึ่งนั้นจะสูงถึงเดือนละ 15,000 บาท ส่วนงานในล้งปลานั้นเป็นงานที่หนัก เงินน้อย เหม็น อันตรายจากการใช้มีด ดังนั้นแรงงานจึงไม่ค่อยชอบ

ตัวอย่างรายหนึ่งเป็นหญิงทำงานในสวนยางที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้เงินเดือน 6,000 บาท เปลี่ยนงานโดยญาติหาให้เป็นงานแกะกึ่งในโรงงานกึ่งที่อำเภอเมืองสมุทรสาครได้ค่าจ้าง 2,000 – 4,000 บาทต่อสองสัปดาห์

ตัวอย่างอีกรายเป็นชายทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างที่จังหวัดนครปฐมได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท เปลี่ยนงานโดยอพยพโยกย้ายตามนายจ้างที่เป็นผู้รับเหมามาที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ตัวอย่างรายนี้จะเปลี่ยนไปงานแกะกึ่งที่ล้งกึ่งได้ค่าจ้าง 600 – 1,000 บาทต่อสัปดาห์

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง ทำงานในโรงงานเย็บเสื้อผ้าที่กรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 3,500 บาท (โดนหักค่านายหน้า 500 บาท) แต่งานหนักมาก ทำงานโดยแทบไม่ได้พัก จึงกลับไปอยู่กับมารดาที่ชลบุรี

ได้งานเป็นลูกจ้างร้านอาหารตามสั่งแต่ถูกโกงค่าแรง (เงินเดือน 3,000 บาท) จึงเปลี่ยนงานไปทำงานเป็นแม่บ้านที่โดนโกงค่าแรงอีกครั้ง (เงินเดือน 3,500 บาท) มารดาจึงหางานใหม่ให้ที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร งานแรกเป็นงานที่ล้างปลา ได้ค่าจ้างวันละ 203 บาท แต่ทำได้ 1 ปี ก็เปลี่ยนไปแคะกุ้งในโรงงานกุ้ง ซึ่งเป็นงานที่สบายกว่าโดยได้ค่าจ้างเท่ากับที่ล้างปลาคือวันละ 203 บาท แต่มีค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท

ตัวอย่างรายสุดท้ายเป็นหญิงทำงานที่จังหวัดระยอง แคะกุ้งในลั้งกุ้ง ได้ค่าจ้างวันละ 210 บาท แต่กุ้งน้อยลง หัวหน้างานจึงให้หยุดงาน ตัวอย่างรายนี้จะย้ายงานไปทำงานในโรงไม้ที่จังหวัดระยองได้ค่าจ้างวันละ 240 บาท แต่เนื่องจากไม่มีใบอนุญาตทำงานจึงกลัวถูกตำรวจจับ ญาติจึงชวนไปทำงานโรงไม้ที่จังหวัดชลบุรีได้ค่าแรงวันละ 140 บาท เนื่องจากงานหนักจึงติดต่อนายหน้าหางานให้ ได้งานในโรงงานเย็บชุดกีฬาที่กรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 3,500 บาท และต้องเสียค่านายหน้า 500 บาท งานหนักไม่มีเวลาพักผ่อน จึงทำได้เพียงเดือนเดียวแล้วย้ายกลับมาชลบุรี มารดาหางานให้เป็นลูกจ้างร้านก๋วยเตี๋ยวได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท ทำได้ 1 ปี ป้าชวนมาทำงานที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยทำงานที่ล้างปลาได้รายได้เดือนละประมาณ 4,000 บาท ทำได้ 1 ปีจึงลาออก เพราะงานหนัก เหม็น และอันตราย มารดาเลยให้ออกและไปสมัครงานที่ลั้งกุ้งให้ (เสียค่าสมัครงาน 2,000 บาท) ซึ่งการมาทำงานที่ลั้งกุ้งทำให้มีรายได้ 1,500 – 5,000 บาทต่อ 10 วัน

สถานะบุคคล การมีใบอนุญาตทำงานหรือบัตรอื่นๆ จะมีส่วนช่วยทำให้กลุ่มตัวอย่างทนายทนายที่ 2 ตัดสินใจอพยพโยกย้ายออกมานอกพื้นที่ เพราะจะทำให้รู้สึกมั่นคง ปลอดภัย ไม่ต้องกลัวถูกตำรวจจับ สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข ในทางตรงกันข้ามการที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานรวมถึงบัตรอื่นๆ จะทำให้รู้สึกว่าการหางานได้ยาก เสี่ยงต่อการถูกตำรวจจับ ไปไหนมาไหนก็ต้องระวังตัว ในกลุ่มตัวอย่างทนายทนายที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานทั้งหมด 4 คนนี้ ตอนที่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานนั้นมีใบอนุญาตทำงาน 2 คน ไม่มีใบอนุญาตทำงานอีก 2 คน โดยนายจ้างจะเป็นผู้ขอใบอนุญาตทำงานให้โดยผ่านนายหน้า โดยที่นายจ้างออกค่าใช้จ่ายให้ก่อน แล้วค่อยหักจากค่าจ้างเดือนละ 300 – 500 บาท ค่าใช้จ่ายในการทำใบอนุญาตทำงานจะอยู่ระหว่าง 4,500 – 6,000 บาท และค่าใช้จ่ายในการทำใบอนุญาตทำงานจะอยู่ระหว่าง 3,500 – 4,500 บาท การมีใบอนุญาตทำงานนั้นจะทำให้แรงงานรู้สึกมั่นคง เปลี่ยนงาน/หางานใหม่ได้ง่าย ในทางตรงกันข้ามการที่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน ทำให้ทนายทนายที่ 2 นี้ “กลัวจะถูกตำรวจจับ รู้สึกว่าไม่ปลอดภัย แต่ถ้าทำงานก็จะมีใบอนุญาตทำงาน ตำรวจก็จะไม่จับ” ตัวอย่างรายหนึ่งกล่าวว่า “ถ้ามีบัตร (ใบอนุญาตทำงาน) ก็อิสระไม่โดนจับ ไม่โดนจับก็อยู่ได้ ทำงานได้วันละ 300 - 400 บาท การมีบัตรทำให้รู้สึกมั่นใจในการใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยมากขึ้น” ซึ่งหากไม่มีใบอนุญาตทำงาน หากตำรวจเข้ามาตรวจค้นจะทำให้ทนายทนายที่ 2 ถูกจับ ทั้งต้องเสียค่าปรับและเสียเวลา เสียรายได้ไป ดังตัวอย่างรายหนึ่งเคยมีประสบการณ์โดยตำรวจจับซึ่งขณะนั้นเธอมีอายุเพียง 14 ปี ทำใบอนุญาตทำงานไม่ได้ เมื่อตำรวจมาตรวจ (ใบอนุญาตทำงาน) ที่ลั้งกุ้งที่เธอทำงานอยู่ เธอจึงถูกจับและถูกขังในเรือนจำจังหวัด

สมุทรสาคร 23 วัน เพราะเธอไปบอกตำรวจว่าอายุ 18 ปี จึงถูกส่งไปเรือนจำ ซึ่งตอนนั้นตำรวจบอกว่าหากอายุไม่ถึง 18 ปี จะส่งกลับไปพม่า เธอกลัวที่จะถูกส่งกลับพม่า ซึ่งเธอไม่รู้จักใครที่นั่นแล้ว เธอจึงบอกไปว่าเธออายุ 18 ปี

นอกจากนั้นแล้วมีหลายกรณีด้วยกันที่ในใบอนุญาตทำงานระบุอายุเกินจริง เช่น ตัวอย่างรายหนึ่งขอใบอนุญาตทำงานโดยให้นายหน้าทำให้อยู่ในบัตรระบุอายุ 17 ปี ทั้งที่อายุจริงเพียง 14 ปีเท่านั้น เพราะถ้าใส่อายุตามจริงก็จะทำใบอนุญาตทำงานไม่ได้ และเสี่ยงต่อการถูกตำรวจจับเพราะไม่มีบัตร

ความสามารถในการพูดภาษาไทย กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานทั้ง 4 รายนั้นพูดภาษาไทยได้ดี เพราะมี 3 รายเกิดที่ประเทศไทย ส่วนอีก 1 รายอพยพเข้ามาในประเทศไทยตอนอายุ 4 ปี ซึ่งการที่อยู่อาศัยในประเทศไทยเป็นเวลานานทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 พูดภาษาไทยได้ ซึ่งก็จะเป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่นๆ ดังตัวอย่างรายหนึ่งที่เป็นหญิงที่เกิดในประเทศไทย เธอเดินทางอพยพโยกย้ายจากจังหวัดกาญจนบุรีไปจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไปจังหวัดสุราษฎร์ธานี แล้วมาสิ้นสุดที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ตัวอย่างอีกรายที่เป็นหญิงเกิดที่ประเทศไทยอีกเช่นกัน เธอเดินทางอพยพโยกย้ายจากจังหวัดกาญจนบุรีไปจังหวัดชลบุรี ไปจังหวัดระยอง ไปจังหวัดชลบุรี ไปกรุงเทพฯ ไปชลบุรี แล้วมาสิ้นสุดที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร การที่ทายาทรุ่นที่ 2 พูดภาษาไทยได้ จะทำให้รู้สึกมั่นใจ และไม่กลัวโดนตำรวจจับแม้ว่าจะไม่มีใบอนุญาตทำงาน เพราะเวลาตำรวจสอบถาม ก็ตอบได้ในภาษาไทยได้อย่างชัดเจน

5.6.3 ปลายทาง

5.6.3.1 ปัจจัยที่ดึงดูดให้กลับมาที่จังหวัดสมุทรสาคร

การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครนั้นมีเพียงส่วนน้อย (เพียง 4 ราย) ที่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานแล้วมาสิ้นสุดที่อำเภอเมืองสมุทรสาครซึ่งเป็นแหล่งงานแหล่งใหญ่ที่สุดในจังหวัดสมุทรสาครมีแรงงานต่างชาติน่าจะสูงถึง 3 แสนคน และมีชุมชนแรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะแรงงานพม่า 31 ชุมชน มากที่สุดในประเทศไทย ถึงขนาดที่ว่าในสถานีดำรงนั้นต้องจัดตั้งแผนกต่างด้าวขึ้นมา สำหรับปัจจัยหลักที่ดึงดูดให้มีการอพยพโยกย้ายมาที่จังหวัดสมุทรสาครนั้นก็คล้ายคลึงกับจังหวัดอื่นๆ คือ ประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลักคือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยผลักดันให้ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานครั้งแรกและดึงดูดให้มายังสมุทรสาคร โดยทั้งหมดนั้นได้เดินทางอพยพโยกย้ายด้วยความสมัครใจ และตัดสินใจด้วยตนเอง ทั้งนี้ด้วยความคาดหวังว่าจะได้รับรายได้ที่ดีกว่าเดิม ความเป็นอยู่ที่ดีกว่า แสวงหา

ชีวิตที่ดีกว่า งานที่ดีกว่าและชีวิตที่ดีกว่าเดิม สำหรับจังหวัดสมุทรสาครเป็นตลาดกลางกุ้ง ศูนย์กลางการค้า กุ้ง ที่สำคัญของประเทศ และในคำขวัญของจังหวัดเองก็ประกอบด้วยวลีที่ว่า “เมืองประมง ดงโรงงาน” ก็ สะท้อนให้เห็นภาพได้ว่าสมุทรสาครโดยเฉพาะที่มหาชัยหรืออำเภอเมืองสมุทรสาครเป็นแหล่งงานแหล่ง ใหญ่โดยเฉพาะงานประมงทะเล ธุรกิจต่อเนื่องประมงทะเล และโรงงาน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง “แกะกุ้ง ตัดหัว ปลา ลอกหมึก” ซึ่งงาน “แกะกุ้ง” นี้มีทั้งในระบบ “ล้ง” (เหมาจ่าย) และในโรงงานกุ้ง ซึ่งได้ค่าจ้างเป็นรายวัน (203 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท) งาน “แกะกุ้ง” เป็นงานสบาย รายได้ดี และเป็นงานที่แรงงานมี ความต้องการทำเป็นอย่างมาก ซึ่งอาจจะทำรายได้สูงถึงวันละ 500 บาท สำหรับสัดส่วนของงานในจังหวัด สมุทรสาครจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่รายหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาครกล่าวว่า "งานในอำเภอเมือง สมุทรสาคร อำเภอบ้านแพ้ว และอำเภอกะทู้แบน จะมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 70 10 และ 20 ตามลำดับ ใน อำเภอเมืองสมุทรสาครจะเป็นงานเกี่ยวกับธุรกิจประมง ประมงต่อเนื่อง โรงงานอาหารทะเล อำเภอกะทู้แบนจะเป็นงานที่เกี่ยวกับโรงงาน เช่น โรงงานเฟอร์นิเจอร์ โรงงานพลาสติก ส่วนงานในอำเภอบ้านแพ้วจะเป็นงานเกี่ยวกับเกษตรกรรม ดังนั้นสมุทรสาครจึงเป็นพื้นที่ที่ “หอมหวลทางเศรษฐกิจ” และดึงดูดให้ แรงงานรวมไปถึงทายาทรุ่นที่ 2 จากประเทศพม่าให้เข้ามาหาโอกาสที่ดีกว่าในชีวิตทั้งในรูปแบบอยู่แบบ ชั่วคราว เพื่อเก็บเงินกลับไปอยู่ที่พม่าและอยู่แบบถาวร

2) ปัจจัยทางสังคม

ความทันสมัย ความน่าสนใจและความสะดวกสบายของสมุทรสาคร ที่ตั้งอยู่ชานเมือง (ปริมณฑล) ของกรุงเทพฯ เมืองหลวงของประเทศไทย รวมไปถึงข้อมูลจากสื่อต่างๆ ทำให้เกิดความ ประทับใจกับทายาทรุ่นที่ 2 ค่อนข้างมาก ความอยากรู้อยากเห็นในการมีโอกาสใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ การพูด ภาษาไทยได้ ทำให้สามารถกลมกลืนเข้าสู่สังคมเมืองใหญ่ได้ นอกจากนี้แล้วการได้อยู่ห่างจากครอบครัว การเข้าสู่ตลาดงานเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเติบโตเป็นผู้ใหญ่อีกด้วย

3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม

“มหาชัย” ถูกเปรียบได้ว่าเป็น “เมืองมอญ” ในประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันนี้กลุ่มทวายก็เพิ่ม จำนวนมากขึ้นเช่นกัน การที่มีกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันทำให้เกิดเป็นเครือข่ายทางสังคม แลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ชักชวน บอก แจ้งข่าวของโอกาสการทำงานให้แก่หมู่เหล่าเดียวกัน ให้มีโอกาสดำรงงาน ซึ่งจะเห็น ได้ว่าการอพยพโยกย้าย และการโยกย้ายงานของกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครเกิดจากการ ชักชวนของญาติเป็นส่วนใหญ่ นอกจากนี้แล้วทายาทรุ่นที่ 2 นี้ก็นิยมมาหางาน ส่งเงินกลับบ้าน โดยผ่าน นายหน้า หรือกลับไปเยี่ยมบ้านโดยผ่านนายหน้า ที่เป็นชนชาติเดียวกัน เพราะความเป็นชนชาติเดียวกัน ก่อให้เกิดความ “ไว้วางใจ” กัน

5.6.3.2 การอพยพโยกย้ายในอนาคต

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครทั้ง 20 คน 18 คน มีความประสงค์จะอยู่ทำงานต่อไปในจังหวัดสมุทรสาคร ที่เหลืออีก 2 ราย ที่อยากกลับพม่า โดยให้เหตุผลว่า

“ตั้งใจกลับไปอยู่บ้านที่รัฐมอญหากเก็บเงินได้มากพอ”

“อยากกลับบ้านที่พม่าเพราะแม่ไม่สบายอยากกลับไปรักษาตัวที่พม่า”

ส่วนกลุ่มที่ไม่ต้องการอพยพไปที่อื่นมีเหตุผลหลัก 2 ประการคือ 1) ครอบครัว และ 2) ทำงาน โดยให้เหตุผลไม่ยอมอพยพโยกย้ายเพราะ

“ไม่ยอมอยู่ห่างจากครอบครัว แม่ไม่อนุญาตให้ไปทำงานที่อื่นเพราะเป็นห่วง”

“อยากอยู่กับพ่อแม่ งานที่ทำอยู่ก็ดี อยู่ใกล้บ้าน ค่าแรงก็ดี อยากทำงานที่นี้ไปเรื่อยๆ อยู่ที่นี่ก็สบายกว่าอยู่พม่า”

“อยากอยู่ที่นี่เพราะว่าลูกเกิดที่เมืองไทยอยากให้ลูกเรียนที่ประเทศไทย อยู่ที่ประเทศไทย”

อยู่ที่สมุทรสาครมีความสุข ได้อยู่กับครอบครัว ได้อยู่ใกล้แม่ ได้ดูแลแม่ด้วย ที่นี่เพื่อนเยอะ สนุกกว่าอยู่ที่บ้านที่พม่า”

“อยากอยู่สมุทรสาครไปเรื่อยๆ เพราะสมุทรสาครสนุก มีครอบครัว มีเพื่อน มีงาน”

ไม่ยอมย้ายไปอยู่ที่อื่น อยากอยู่กับพ่อแม่ ทำงานที่โรงงานก็สนุก มีเพื่อนที่ทำงานเป็นคนมอญเยอะ ไม่เคยโดนหัวหน้านัด ไม่เคยโดนหักเงิน เกิดที่ประเทศไทยด้วย ก็เลยไม่ยอมกลับไปอยู่พม่า”

“ไม่คิดจะย้ายไปอยู่ที่อื่นเพราะว่าครอบครัวอยู่ที่นี่ ไม่มีคนรู้จักอยู่ที่อื่น”

“ไม่ยอมย้ายไปอยู่ที่อื่น ห่างจากพ่อแม่”

“ไม่ยอมย้ายไปที่อื่น เพราะว่าไม่อยากแยกจากแม่”

“งานที่ทำอยู่ก็ดี นายจ้างก็ไม่โกงเงิน มีปัญหาอะไรก็พูดกันได้ โรงงานทำใบอนุญาตทำงานให้ ทำให้ไม่ต้องกลัวถูกตำรวจจับ ตอนนี้ฉันลูก 3 คนแล้ว 2 คนกำลังเรียนหนังสืออยู่ อยากให้ลูกเรียนที่นี่”

“ที่บ้านที่พม่าไม่มีงาน ไม่มีรายได้”

“ไม่ยอมไปอยู่ที่อื่นเพราะไม่อยากจะยุ่งเรื่องบัตรเรื่องเปลี่ยนนายจ้าง”

“ที่นี่มีงานมีสิ่งอำนวยความสะดวก ชีวิตไม่ค่อยลำบาก”

“ชอบอยู่ประเทศไทย เพราะประเทศไทยมีไฟฟ้า มีเครื่องอำนวยความสะดวก มีเพื่อนเยอะ”

“อยู่ที่ประเทศไทยสะดวก”

บทที่ 6

การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดภูเก็ต

6.1 สภาพภูมิศาสตร์

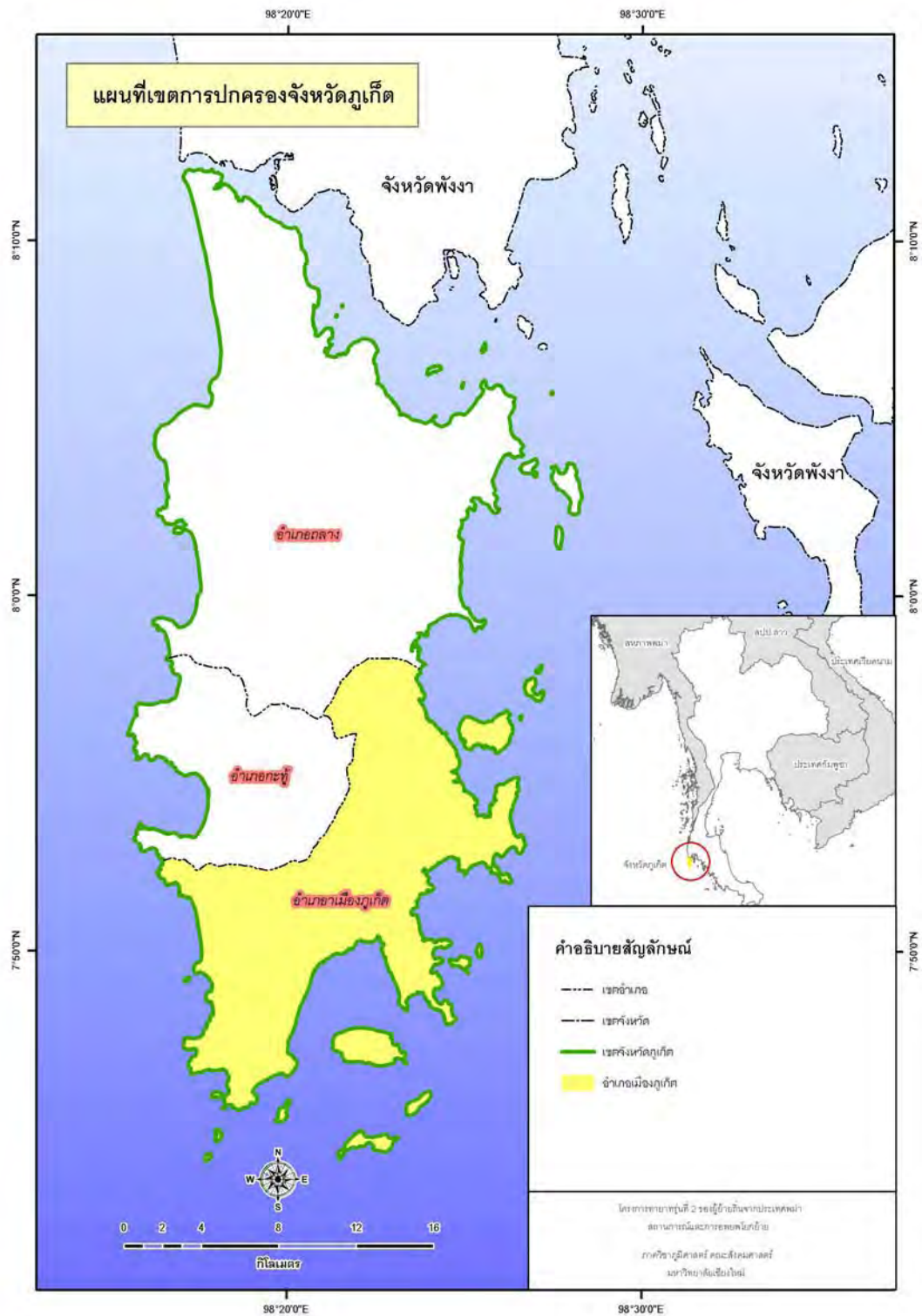
ภูเก็ตหรือเมืองถลาง เป็นจังหวัดที่ตั้งอยู่ในภาคใต้ฝั่งตะวันตกของประเทศไทย มีพื้นที่ 543.034 ตารางกิโลเมตร มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	ช่องแคบปากพระ จังหวัดพังงา
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ทะเลอันดามัน
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ทะเลเขตจังหวัดพังงา
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ทะเลอันดามัน

ภูเก็ตมีสภาพภูมิศาสตร์เป็นเกาะ จึงมีชายหาดที่สวยงามมาก จึงเป็นเมืองท่องเที่ยวทางทะเลที่สำคัญและถูกเปรียบให้เป็น “ไข่มุกแห่งอันดามัน” ภูเก็ตเป็นเมืองที่มีความสำคัญทางประวัติศาสตร์ตามหลักฐานที่ปรากฏในบันทึกการเดินทางเรือและถูกเรียกชื่อแตกต่างกันไปตามชนชาติต่างๆ เช่น “แหลมตะโกลา” “จิงซีลอน” “ภูเก็ต” หรือ “เมืองภูเขากั่ว” จนกลายมาเป็น “ภูเก็ต” ตั้งแต่ พ.ศ. 2450 เป็นต้นมา แรกเริ่มนั้นภูเก็ตเป็นเมืองที่มีการเติบโตจากการทำเหมืองแร่ดีบุกก่อนเปลี่ยนมาเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญอย่างในปัจจุบัน

จังหวัดภูเก็ตมีลักษณะเป็นภูเขา หมู่เกาะ พื้นที่ส่วนใหญ่ร้อยละ 70 เป็นภูเขา ที่เหลืออีกร้อยละ 30 เป็นพื้นที่ราบอยู่ตอนกลางและตะวันออก พื้นที่ชายฝั่งด้านตะวันออกเป็นป่าชายเลน ส่วนหาดทรายที่สวยงามหลายแห่งอยู่ทางด้านตะวันตก

ภูเก็ตมีประชากร 332,439 คน (พ.ศ. 2552) แบ่งเขตการปกครองเป็น 3 อำเภอ ประกอบด้วย อำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกะทู้ และอำเภอถลาง (รูป 6.1) มีตำบล 17 ตำบล และ 103 หมู่บ้าน การบริหารราชการส่วนท้องถิ่นประกอบด้วย องค์การบริหารส่วนจังหวัด 1 แห่ง เทศบาล 9 แห่ง และ องค์การบริหารส่วนตำบลอีก 9 แห่ง โดยมีอำเภอเมืองภูเก็ตเป็นศูนย์กลางในการบริหารจัดการและปกครองจังหวัด เดิมภูเก็ตเป็นเมืองที่มีการทำเหมืองแร่ดีบุก ทำให้มีคนจีนโดยเฉพาะจีนฮกเกี้ยนมาตั้งหลักแหล่งในภูเก็ต และผสมผสานวัฒนธรรมกับท้องถิ่น ทำให้ภูเก็ตมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง เช่น สถาปัตยกรรมชิโนโปรตุกีส อาหารพื้นเมือง การแต่งกาย และประเพณีวัฒนธรรม ประกอบกับ

รูป 6.1 แผนที่เขตการปกครองจังหวัดภูเก็ต

ราคาของแร่ดิบตกต่ำลง ภูเก็ตจึงนำเอาเอกลักษณ์ที่เป็นเสน่ห์เหล่านั้นเป็นจุดขายกลายเป็นเมืองท่องเที่ยวดึงดูดนักท่องเที่ยวให้อยากมาเที่ยวชมรวมทั้งก่อให้เกิดการจ้างงานขึ้นเป็นจำนวนมากเพื่อตอบสนองการท่องเที่ยวที่เป็นอุตสาหกรรมภาคบริการที่เจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว ปัจจุบันนี้รายได้หลักของจังหวัดภูเก็ตมาจากธุรกิจการท่องเที่ยว ซึ่งก่อให้เกิดการก่อสร้างขึ้นมากมาย รองลงมาเป็นรายได้จากการค้าส่งและค้าปลีก การเกษตร เช่น การประมง ปลูกลูกตาล มะพร้าว สับปะรด และอุตสาหกรรมซึ่งจะเป็นอุตสาหกรรมบริการที่จะส่งเสริมการสนับสนุนรองรับการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต เช่น อยู่ซ่อมและเคาะพ่นสีรถยนต์ ซักอบรีดเสื้อผ้า น้ำแข็ง แปรรูปอาหาร (เช่น ปลาหมึกแช่แข็งและหอยแปะ) แปรรูปทางการเกษตร (เช่น เม็ดมะม่วงหิมพานต์ น้ำพริกกุ้งเสียบ น้ำมะม่วงหิมพานต์) อุตสาหกรรมไม้และผลิตภัณฑ์จากไม้ อุตสาหกรรมเฟอร์นิเจอร์และเครื่องเรือน เป็นต้น อุตสาหกรรมเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการจ้างงานเพิ่มขึ้น

6.2 แรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดภูเก็ต

จุดแข็งของจังหวัดภูเก็ตคือ ภาคธุรกิจท่องเที่ยว ซึ่งใช้กำลังแรงงานมาก เนื่องจากภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ 204 บาท/คน/วัน ซึ่งนับได้ว่าเป็นต้นทุนที่สูงของผู้ประกอบการ ทำให้เกิดปัญหาแรงงานต่างถิ่นและแรงงานต่างด้าวหลั่งไหลเดินทางเข้ามาในจังหวัดภูเก็ตมาก

จากสถิติจำนวนแรงงานต่างด้าวรายเดือนในปี พ.ศ. 2552 ของสำนักบริหารแรงงานต่างด้าวในภาพรวมพบว่าจำนวนแรงงานต่างด้าวของจังหวัดภูเก็ตมีแนวโน้มเพิ่มขึ้น โดยที่สิ้นเดือนธันวาคม พ.ศ. 2552 จังหวัดภูเก็ตมีจำนวนแรงงานต่างด้าวทั้งสิ้นรวม 61,875 คน จัดเป็นอันดับที่ 6 ของประเทศ โดยในจำนวนนี้แยกเป็นแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองถูกกฎหมายจำนวน 4,541 คน (ร้อยละ 7.34) และแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมาย (แรงงาน 3 สัญชาติ พม่า ลาว กัมพูชา) จำนวน 57,334 คน (ร้อยละ 92.66) (ตาราง 6.1) ซึ่งจะเห็นได้ว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่นั้นเป็นแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ

จำนวนและสัดส่วนร้อยละของแรงงานต่างด้าวพม่า ในจังหวัดภูเก็ตระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2552 แสดงไว้ในตาราง 6.2 ซึ่งจะเห็นได้ว่าในแรงงาน 3 สัญชาตินั้น จะมีสัดส่วนแรงงานพม่าสูงมากเฉลี่ยแล้วร้อยละ 99 ซึ่งตัวเลขดังกล่าวนี้เป็นตัวเลขของแรงงานในระบบที่มาขอใบอนุญาตทำงาน ยังมีแรงงานนอกระบบอยู่อีกเป็นจำนวนมาก ซึ่งมูลนิธิศุภนิมิต (ภูเก็ต) คาดการณ์ว่ามีแรงงานพม่าในจังหวัดภูเก็ตสูงถึง 150,000 คน

ตาราง 6.1 แรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานทั่วราชอาณาจักรไทยและในจังหวัดภูเก็ต
รายเดือนในปี พ.ศ. 2552

เดือน	ทั่วราชอาณาจักร			ภูเก็ต		
	ถูกกม.	ผิดกม.	รวม	ถูกกม.	ผิดกม.	รวม
มกราคม	229,508	530,254	759,762	8,007	27,541	35,548
กุมภาพันธ์	231,125	477,553	708,678	8,258	22,667	30,925
มีนาคม	237,345	514,362	751,707	8,325	26,196	34,521
เมษายน	237,857	516,574	754,431	8,167	26,199	34,366
พฤษภาคม	239,253	517,498	756,751	8,041	26,209	34,250
มิถุนายน	241,473	345,068	586,541	7,987	18,046	26,033
กรกฎาคม	243,102	539,384	782,486	8,001	18,044	26,045
สิงหาคม	232,677	956,369	1,189,046	4,562	38,570	43,132
กันยายน	203,395	1,114,892	1,318,287	4,404	56,291	60,695
ตุลาคม	205,201	1,305,530	1,510,731	4,470	56,773	61,243
พฤศจิกายน	208,100	1,325,057	1,533,157	4,608	57,107	61,715
ธันวาคม	210,945	1,334,157	1,545,902	4,541	57,334	61,875

ที่มา: กรมการจัดหางาน ระบบออนไลน์: www.doe.go.th

**ตาราง 6.2 จำนวนแรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานของจังหวัดภูเก็ตในปี พ.ศ.
2547 – 2552**

ปี	แรงงานต่างด้าวพม่า		ยอดรวมแรงงานต่างด้าวทั้งหมด (คน)
	จำนวน (คน)	ร้อยละ	
2547	26,902	98.00	27,450
2548	23,104	99.12	23,308
2549	29,569	99.70	29,657
2550	30,990	99.71	31,079
2551	29,107	99.67	29,202
2552	24,301	99.88	24,331

ที่มา: สำนักงานจัดหางาน จังหวัดภูเก็ต, 2552

ตาราง 6.3 แสดงให้เห็นถึงประเภทกิจการที่แรงงานต่างด้าวพม่าได้รับอนุญาตให้ทำงานในจังหวัดภูเก็ตระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2552 ซึ่งจะพบว่าแรงงานต่างด้าวพม่าส่วนใหญ่ทำงานก่อสร้างมากที่สุด รองลงมาคือ เกษตรและปศุสัตว์ ประมง ผู้รับใช้ในบ้าน ต่อเนื่องประมง สำหรับกิจการอื่นๆ นั้นประกอบไปด้วย

- ร้านอาหาร
- ค้าปลีก/ค้าส่ง/แผงลอยในตลาด
- ร้านค้าที่มีเอกสารรับรองจากราชการ
- ร้านค้าทั่วไป
- อุตสาหกรรม
- ปั่นน้ำมัน/แก๊ส/เชื้อเพลิง
- อยู่ซ่อมรถ/ล้าง/อัดฉีด
- การให้บริการ เช่น ให้เช่ารถ เต็นท์ บริการเก้าอี้ชายหาด รับจัดสวน กำจัดหญ้า ฯลฯ
- บริการที่พัก เช่น โรงแรม รีสอร์ท บ้านเช่า อพาร์ทเมนต์ ฯลฯ
- ชักออบรีด
- กิจการรีไซเคิล กิจการค้าของเก่า คัดแยกของเก่า รับซื้อของเก่า/ขยะ

- กิจการขนส่ง
- สถานศึกษา/วัดวาอาราม/มูลนิธิ

**ตาราง 6.3 แรงงานต่างด้าวพม่าที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ของจังหวัด
ภูเก็ตระหว่างปี พ.ศ. 2547 – 2552**

ประเภทกิจการ	ปี					
	2547	2548	2549	2550	2551	2552
ประมง	1,693	852	1,207	917	685	568
ต่อเนื่องประมง	675	273	169	1,193	521	243
เกษตรและปศุสัตว์	2,550	1,686	2,423	1,331	1,494	1,166
โรงสีข้าว	-	20	-	-	-	-
โรงอิฐและเครื่องปั้นดินเผา	10	57	44	32	23	19
โรงน้ำแข็ง	62	32	36	-	19	27
ขนถ่าย	-	12	-	6	65	12
ก่อสร้าง	17,060	16,242	20,242	21,194	18,579	15,702
เหมืองแร่/เหมืองหิน	-	11	-	-	-	-
ผู้รับใช้ในบ้าน	899	771	745	555	679	546
อื่นๆ	3,953	3,148	4,703	5,762	7,042	6,018
รวมแรงงานต่างด้าวพม่า	26,902	23,104	29,569	30,990	29,107	24,301
ยอดรวมแรงงานต่างด้าวทั้งหมด	27,450	23,308	29,657	31,079	29,202	24,331

ที่มา: สำนักงานจัดหางาน จังหวัดภูเก็ต, 2552

6.3 การกระจายตัวของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดภูเก็ต

เนื่องจากสำนักงานจัดหางานจังหวัดภูเก็ต ไม่มีข้อมูลแรงงานต่างด้าวแยกเป็นรายอำเภอ แต่ทางมูลนิธิศุภนิมิตได้จัดทำข้อมูลทั่วไปของแรงงานต่างด้าวในจังหวัดภูเก็ต ดังนั้นผู้วิจัยจึงนำข้อมูลมาปรับใช้เพื่อให้เห็นภาพของการกระจายตัวของแรงงานต่างด้าวตามเขตการปกครอง (อำเภอ) และเนื่องมาจากสัดส่วนแรงงานต่างด้าวในจังหวัดภูเก็ตนั้นสูงถึงร้อยละ 99 จึงทำให้พอเห็นภาพถึงการกระจายตัวของแรงงานพม่าในจังหวัดภูเก็ตด้วย

ตาราง 6.4 แสดงให้เห็นถึงจำนวนของแรงงานต่างด้าวในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดภูเก็ต ในปี พ.ศ. 2551 ซึ่งจะพบว่า แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่อยู่ที่อำเภอเมืองภูเก็ต รองลงมาคือ อำเภอกะทู้ และถลาง ตามลำดับ

นอกจากนี้แล้ว เจ้าหน้าที่จากสำนักงานจัดหางานจังหวัดภูเก็ตได้ประมาณสัดส่วนจำนวนแรงงานพม่าแบ่งตามเขตการปกครองในจังหวัดภูเก็ตว่าอยู่ในเขตอำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกะทู้ และอำเภอถลางด้วยสัดส่วนร้อยละ 50 30 และ 20 ตามลำดับ ซึ่งตัวเลขก็ใกล้เคียงกับที่ทางมูลนิธิศุภนิมิตได้ประเมินไว้

ตาราง 6.4 จำนวนแรงงานต่างด้าวในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดภูเก็ตในปี พ.ศ. 2551

อำเภอ	แรงงานต่างด้าวขึ้นทะเบียน	แรงงานต่างด้าวที่ไม่ขึ้นทะเบียน (โดยประมาณ)	รวม (ร้อยละ)
เมืองภูเก็ต	41,865	60,000	101,865 (65)
กะทู้	11,961	21,000	32,961 (21)
ถลาง	5,981	15,000	20,981 (14)
รวม			155,807 (100)

ที่มา: มูลนิธิศุภนิมิต (ภูเก็ต), 2553.

มูลนิธิศุภนิมิต (ภูเก็ต) ได้จัดทำจำนวนแรงงานต่างด้าวจำแนกตามอาชีพและแยกตามอำเภอ ซึ่งผู้วิจัยนำข้อมูลดังกล่าวมานำเสนอในรูปของสัดส่วน ร้อยละ ดังแสดงในตาราง 6.5 ซึ่งจะพบว่า ในเขตอำเภอเมืองภูเก็ตนั้น แรงงานต่างด้าว (พม่า) ประกอบอาชีพก่อสร้างมากที่สุด รองลงมาคือ

ประมง และต่อเนื่องประมง ในอำเภอกระทุ่มนั้นแรงงานพม่าประกอบอาชีพก่อสร้างมากที่สุด รองลงมาคือประมง และโรงงาน และในอำเภอถลางนั้น แรงงานพม่าประกอบอาชีพก่อสร้างมากที่สุดอีกเช่นกัน รองลงมาคือ เกษตรและประมง ตามลำดับ สำหรับการก่อสร้างนั้นนับได้ว่าเป็นกิจกรรมที่มีการจ้างงานมากที่สุด เพราะเป็นการตอบสนองภาคธุรกิจท่องเที่ยวและต่อเนื่องการท่องเที่ยว ทำให้เกิดการก่อสร้างอาคารโรงแรม รีสอร์ท เกิดขึ้นตามชายหาดต่างๆ ในจังหวัดภูเก็ต เพื่อตอบสนองนักท่องเที่ยว สำหรับการประมงที่เกิดขึ้นในจังหวัดภูเก็ตนั้นส่วนใหญ่จะเป็นประมงพื้นบ้านที่จะลงเรือไปหาปลาออกจากฝั่งในช่วง 16:00 – 17:00น. และกลับเข้าฝั่งในตอนเช้า 07:00 – 08:00น. นอกจากนี้ยังมีเรือวนลาก เรือวนดำ และเรือตกเบ็ด ซึ่งจะออกทะเลโดยใช้เวลานาน 3-6 เดือน ส่วนการทำการเกษตรนั้นส่วนใหญ่จะเป็นรับจ้างตัดยาง สำหรับกิจการต่อเนื่องประมงนั้นส่วนใหญ่เป็นงานตามแพปลาต่างๆ และคานเรือสำหรับซ่อมแซมเรือประมง และสำหรับโรงงานนั้นจะเป็นโรงงานที่เกี่ยวข้องกับประมง เช่น โรงงานรับฝากผลิตภัณฑ์ประมงแช่เย็น โรงงานน้ำแข็ง โรงอิฐ และเครื่องปั้นดินเผา เป็นต้น

ตาราง 6.5 แรงงานต่างด้าวในจังหวัดภูเก็ตจำแนกตามอาชีพและแยกตามอำเภอ

หน่วย: ร้อยละ

ประเภทงาน	อำเภอ		
	เมืองภูเก็ต	กะทู้	ถลาง
ก่อสร้าง	32	44	43
ประมง	27	15	14
ต่อเนื่องประมง	15	8	7
เกษตร	7	7	19
โรงงาน	8	10	8
อื่นๆ	11	16	9
รวม	100	100	100

ที่มา: มุลนิธิสุกนิมิต (ภูเก็ต), 2553

6.4 ชาติพันธุ์ของแรงงานต่างด้าวพม่าในจังหวัดภูเก็ต

การระบุถึงชาติพันธุ์ของแรงงานพม่าในจังหวัดภูเก็ตเป็นเรื่องไม่่ง่ายนัก เนื่องจากไม่มีองค์กรใดเก็บข้อมูลในส่วนนี้ อย่างไรก็ตาม จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จากองค์กรภาครัฐและองค์กรพัฒนาเอกชนในพื้นที่ รวมถึงข้อมูลจากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ ทำให้พอมองเห็นภาพว่า ชาติพันธุ์ที่พบบ่อยมากในจังหวัดภูเก็ตคือ ทวาย รองลงมาคือ มอญ พม่า และกะเหรี่ยง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยที่มาจากรัฐตามตะเข็บชายแดน โดยเฉพาะจากเขตตะนาวศรี รัฐกะเหรี่ยง และรัฐมอญ

6.5 กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดภูเก็ต

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต แสดงไว้ในตารางที่ 6.6 โดยประกอบด้วยเพศชาย 8 คน และเพศหญิง 12 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-20 ปี โดยมีอายุน้อยสุด 16 ปี และมากที่สุด 35 ปี ส่วนใหญ่ (จำนวน 13 คน) มีสถานะโสด ที่เหลือแต่งงานแล้ว 7 คน กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 19 คน นับถือศาสนาพุทธ ที่เหลืออีก 1 คน นับถือศาสนาคริสต์

กลุ่มตัวอย่างจำนวน 11 คน อพยพโยกย้ายมาจากพม่าตั้งแต่เด็กโดยมาจากรัฐมอญ เขตตะนาวศรี และรัฐกะเหรี่ยง โดยอพยพโยกย้ายมาตั้งแต่อายุ 2 ปี ไปจนถึง 10 ปี ที่เหลืออีก 9 คน เกิดในประเทศไทย โดยเกิดที่ระนอง 4 คน กาญจนบุรี 3 คน ภูเก็ต 1 คน และเชียงราย 1 คน กลุ่มตัวอย่างประกอบด้วยชาติพันธุ์ทวาย 7 คน มอญ 6 คน พม่า 5 คน และกะเหรี่ยง 2 คน

ตาราง 6.6 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่
จังหวัดภูเก็ต

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
เพศ	
ชาย	8
หญิง	12
อายุ	
15-20	8
21-25	5
26-30	4
30-35	3
สถานภาพ	
โสด	13
แต่งงาน	7
ศาสนา	
พุทธ	19
คริสต์	1
ภูมิลำเนา	
ไทย	9
พม่า	11
ชาติพันธุ์	
พม่า	5
ทวาย	7
มอญ	6
กะเหรี่ยง	2

ตาราง 6.6 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
การศึกษา	
เรียนหนังสือ	14
ไม่ได้เรียนหนังสือ	6
อาชีพ	
ก่อสร้าง	7
ประมง	1
ต่อเนื่องประมง	2
เกษตร	2
โรงงาน	1
ลูกจ้าง	7
รายได้ต่อวัน (บาท)	
51-100	1
101-150	6
151-200	6
201-250	4
251-300	2
>300	1
สถานะบุคคล	
มีใบอนุญาตทำงาน	15
ไม่มีใบอนุญาตทำงาน	5
ความสามารถในการพูดภาษาไทย	
พูดภาษาไทยได้	17
พูดภาษาไทยไม่ได้	3

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตส่วนใหญ่จำนวน 14 คนได้เรียนหนังสือ โดยมี 11 คนที่เรียนในประเทศพม่าในระดับเกรด 1-5 และมี 3 คน เรียนในประเทศไทยโดยจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 มัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 และมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 อย่างละ 1 คน และกลุ่มตัวอย่างที่เหลืออีก 6 คนไม่ได้เรียนหนังสือ การประกอบอาชีพของกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 7 รายทำก่อสร้าง ประมง 1 ราย ต่อเนื่องประมง 2 ราย เกษตร 2 ราย โรงงาน 1 ราย และลูกจ้าง 7 ราย โดยเป็นลูกจ้างร้านอาหาร 5 ราย ขายของ 1 ราย และผู้ช่วยพยาบาล 1 ราย กลุ่มตัวอย่างมีรายได้วันละ 101-150 บาท 6 ราย 151-200 บาท 6 ราย 201-250 บาท 4 ราย 251-300 บาท 2 ราย มากกว่า 300 บาท 1 ราย และ 60 บาท 1 ราย

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้ส่วนใหญ่ (15 ราย) มีใบอนุญาตทำงาน และอีก 5 ราย ไม่มีใบอนุญาตทำงาน โดยกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ (17 ราย) พูดภาษาไทยได้ที่เหลือ 3 ราย พูดภาษาไทยไม่ได้ ทั้งๆ ที่มีอยู่ 2 รายเกิดที่ระนองแต่ก็พูดภาษาไทยไม่ได้เลย

6.6 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต

ภูเก็ตเป็นเมืองเศรษฐกิจที่สำคัญในภาคใต้ ในช่วงระหว่างปี พ.ศ. 2548 – 2552 โดยเฉพาะในสาขาบริการ สามารถจ้างแรงงานได้สูงกว่าอัตราการขยายตัวของกำลังแรงงาน และในอนาคตก็ยังคงมีการขยายตัวอย่างต่อเนื่อง ตลาดแรงงานในจังหวัดภูเก็ตต้องการกำลังคนที่จบการศึกษาในระดับล่างเป็นจำนวนมากถึง 7.5 หมื่นคน/ปี หรือร้อยละ 42 ของการจ้างงาน (จังหวัดภูเก็ต, 2553) เพื่อทำงานในการก่อสร้าง นอกจากนี้ภูเก็ตยังตั้งอยู่ไม่ห่างจากจังหวัดระนองที่แรงงานจากพม่าสามารถอพยพโยกย้ายข้ามแดนมาได้โดยสะดวก ยิ่งไปกว่านั้นภูเก็ตยังมีจุดแข็งในเรื่องของความสะดวกปลอดภัยในชีวิต รวมถึงความหลากหลายทางวัฒนธรรมและประเพณี ผู้คนที่มีอิทธิพลดีเหล่านี้ทำให้พม่าบริเวณรัฐชายแดนทางตะวันออกเฉียงใต้ของพม่า คือรัฐกะเหรี่ยง รัฐมอญ และเขตตะนาวศรี อพยพมายังจังหวัดภูเก็ตและเป็นที่มาของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต สำหรับการศึกษาเรื่องการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตนี้ แบ่งเป็น 3 ประเด็นคือ 1) ต้นทาง 2) ระหว่างทาง และ 3) ปลายทางของทายาทรุ่นที่ 2 โดยมีรายละเอียดดังนี้

6.6.1 ต้นทาง

6.6.1.1 พื้นที่ต้นทาง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต พบว่ามีกลุ่มตัวอย่างที่เกิดที่ประเทศไทยจำนวน 6 ราย โดยประกอบไปด้วยกลุ่มที่เกิด

ที่จังหวัดระนอง 4 คน จังหวัดกาญจนบุรี 3 คน และจังหวัดภูเก็ต จังหวัดเชียงราย แห่งละ 1 คน ส่วนที่เหลืออีก 11 ราย เป็นกลุ่มที่เกิดที่ประเทศพม่า แล้วอพยพโยกย้ายเข้ามายังจังหวัดภูเก็ตตั้งแต่เด็ก (อายุ 2 – 10 ปี) โดยมาจากรัฐมอญ 6 ราย เขตตะนาวศรี 4 ราย และรัฐกะเหรี่ยง 1 ราย (ตาราง 6.7) ซึ่งเขตการปกครองของพม่าทั้ง 3 เขตนี้อยู่ทางทิศตะวันตกของประเทศไทย

ตาราง 6.7 พื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต

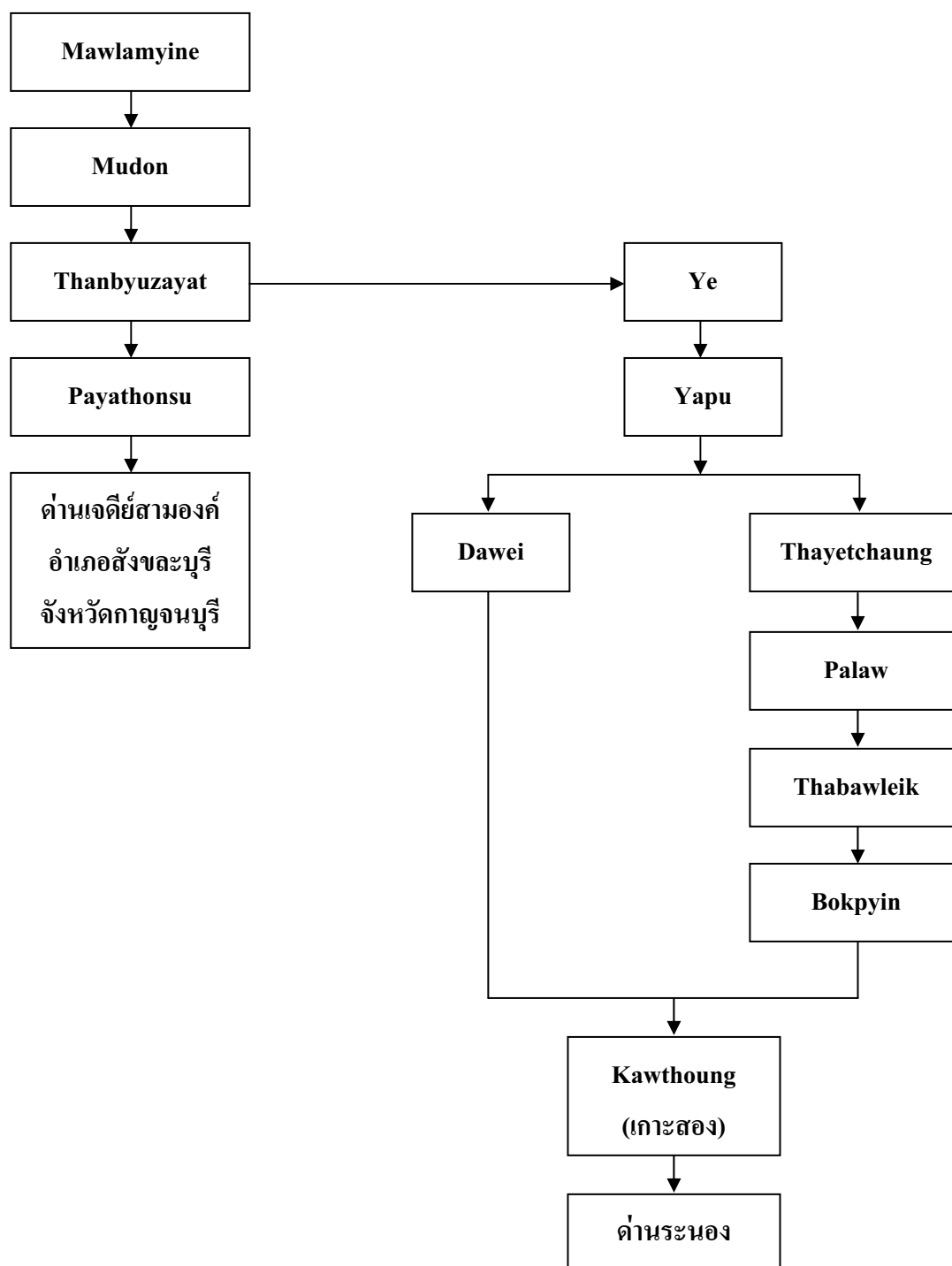
พื้นที่ต้นทาง	จำนวน
ประเทศไทย	9
จังหวัดระนอง	4
จังหวัดกาญจนบุรี	3
จังหวัดภูเก็ต	1
จังหวัดเชียงราย	1
ประเทศพม่า	11
รัฐมอญ	6
เขตตะนาวศรี	4
รัฐกะเหรี่ยง	1
รวม	20

6.6.1.2 เส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 11 รายที่อพยพเข้าสู่ประเทศไทยนั้น มีการอพยพโยกย้ายมาตั้งแต่เด็กอายุระหว่าง 2-10 ปี โดยมีการเดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยจากรัฐมอญ เขตตะนาวศรีและรัฐกะเหรี่ยง โดย 11 รายนี้ เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยผ่านทางด่านระนอง 8 ราย ผ่านทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี 2 ราย และด่านแม่สอด จังหวัดตาก 1 ราย สำหรับเส้นทางการเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยมีดังนี้

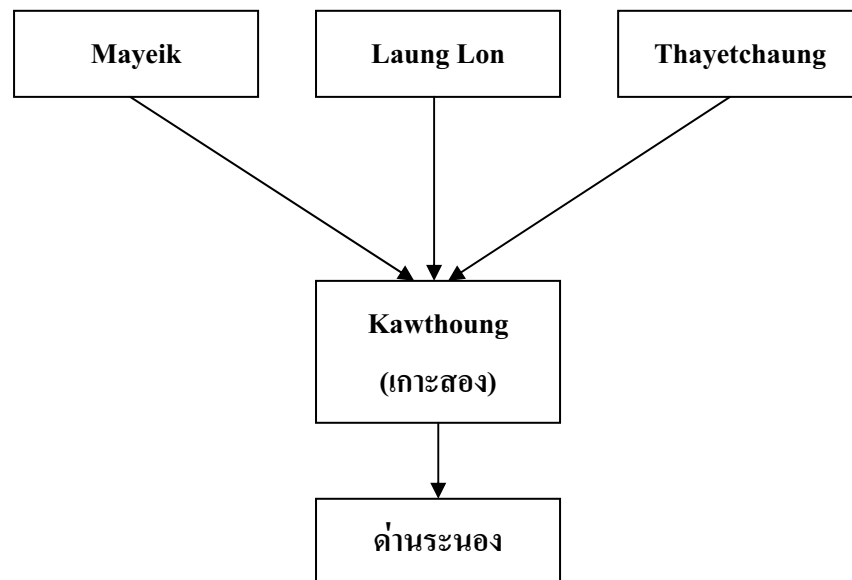
1) การเดินทางจากรัฐมอญ กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีพื้นที่ต้นทางอยู่ที่รัฐมอญมีอยู่ 6 ราย โดย 5 รายเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านระนอง อีก 1 ราย เดินทาง

ทางเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีแผนผังแสดง
เส้นทางดังรูป 6.2

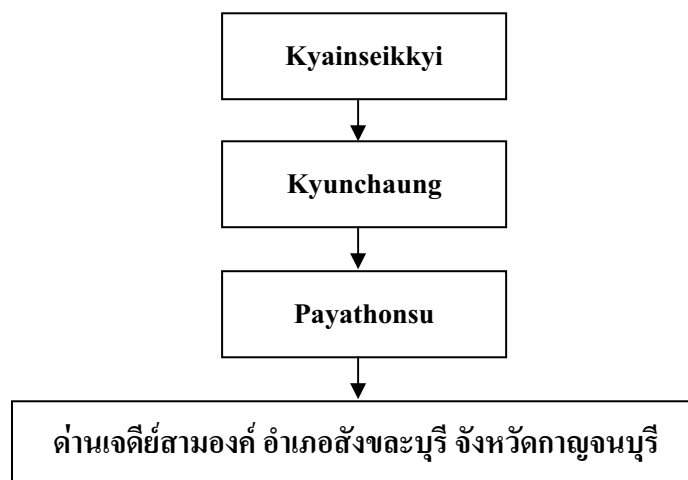
รูป 6.2 เส้นทางอพยพโยกย้ายจากรัฐมอญ ของกลุ่มตัวอย่าง

2) การเดินทางจากเขตตะนาวศรี กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีพื้นที่ต้นทางอยู่ที่เขตตะนาวศรีมีอยู่ 4 ราย โดยทั้งหมดเดินทางไปยังเกาะสองโดยทางเรือและเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านระนอง และมีแผนผังแสดงเส้นทางดังรูป 6.3

รูป 6.3 เส้นทางอพยพโยกย้ายจากเขตตะนาวศรีของกลุ่มตัวอย่าง

3) การเดินทางจากรัฐกะเหรี่ยง กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีพื้นที่ต้นทางอยู่ที่รัฐกะเหรี่ยง เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยมีแผนผังแสดงเส้นทางดังรูป 6.4

รูป 6.4 เส้นทางอพยพโยกย้ายจากรัฐกะเหรี่ยงของกลุ่มตัวอย่าง

สำหรับกระบวนการอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ต ที่มีภูมิลำเนาในประเทศพม่าจำนวน 11 คนนั้น สามารถสรุปได้ดังแสดงในตาราง 6.8 ซึ่งจะเห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง 7 คน เดินทางมาพร้อมกับบิดา มารดา ญาติ และ 4 คนเดินทางมาเองกับนายหน้า ซึ่งในจำนวนทั้งหมด 11 รายนี้ เป็นการเดินทางที่มาเองโดยไม่ต้องอาศัยนายหน้าเพียง 2 ราย ที่เหลืออีก 9 รายนั้นต้องอาศัยนายหน้า และมีค่าใช้จ่ายในการนำเดินทางเข้าสู่ประเทศไทย สำหรับการเดินทางอพยพโยกย้ายผ่านทางด่านระนองนั้นมีค่าใช้จ่ายนายหน้าระหว่าง 3,500 – 13,000 บาท โดยมีตัวอย่าง 2 ราย เสียค่าใช้จ่ายที่ 3,500 บาท 3 รายเสียค่าใช้จ่าย 5,500 บาท และ 6,000 บาท และ 13,000 บาท อย่างละ 1 ราย ส่วนค่าใช้จ่ายนายหน้าสำหรับการเดินทางมาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรีนั้นอยู่ที่ 5,000 บาท และด่านแม่สอด 7,500 บาท

ตาราง 6.8 กระบวนการอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีพื้นที่ต้นทางอยู่ที่ประเทศพม่า

พื้นที่ต้นทาง			ช่องทางเดินทาง	การเดินทางมากับ			ค่าใช้จ่าย	จำนวน (คน)
รัฐมอญ	เขต ตะนาวศรี	รัฐกะเหรี่ยง		บิดามารดา/ ญาติ	บิดา มารดา/ ญาติ และ นายหน้า	นายหน้า		
4	4	-	ด่านระนอง	1	3	4	3,500 – 13,000	8
1	-	1	ด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี	1	1	-	5,000	2
1	-	-	ด่านแม่สอด จังหวัดตาก	-	1	-	7,500	1

สำหรับกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่เกิดในประเทศไทย 9 รายนั้นมีอยู่ 3 รายที่เกิดในประเทศไทย พออายุ 5 ปี ก็กลับไปเรียนหนังสือที่พม่า จนอายุ 10-12 ปี ก็กลับมาทำงานในประเทศไทยอีกครั้ง จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ของสำนักงานจัดหางานจังหวัดภูเก็ต และมูลนิธิศุภนิมิต (ภูเก็ต) ได้ข้อมูลตรงกันว่า แรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่านั้นมีที่คลอบคลุมในประเทศไทย เนื่องจากมีบริการทางสาธารณสุขและการให้บริการดีกว่าทางพม่า โดยส่วนใหญ่แล้วฝ่ายมารดาจะเป็นผู้ดูแลบุตร สำหรับมารดาที่เป็นแรงงานจะหยุดงานมาดูแลบุตรเอง หรือให้ญาติผู้ใหญ่ (ย่า ยาย จ้างบุคคลอื่นๆ) เป็นผู้ดูแล หลังจากเด็กมีอายุได้ประมาณ 3-5 ปี ครอบครัวแรงงาน

พม่านิยมส่งเด็กกลับไปเรียนในฝั่งพม่า พออายุ 10-12 ปี เด็กเหล่านี้ก็จะอพยพกลับเข้าสู่ประเทศไทยอีกครั้ง เพื่อมาเป็นแรงงานหาเงินช่วยครอบครัว สำหรับการเดินทางเข้ามาแดนนั้น แรงงานส่วนใหญ่จะใช้บริการของนายหน้าซึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวพม่า และนิยมเดินทางกลับพม่าทางด่านแม่สอด จังหวัดตาก โดยเสียค่าใช้จ่ายให้นายหน้า 5,000 บาท และเมื่อต้องการกลับมายังประเทศไทยมักจะนิยมกลับมาทางด่านระนอง โดยเสียค่าใช้จ่าย 6,000 บาท กระบวนการอพยพโยกย้ายจากไทยไปพม่าเพื่อไปเรียนหนังสือหรือเยี่ยมญาติโดยผ่านนายหน้า มีการดำเนินการเป็นกระบวนการและพบเห็นอยู่เสมอกับแรงงานพม่าในจังหวัดภูเก็ต

6.6.1.3 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ต ที่เดินทางอพยพโยกย้ายจากประเทศพม่าเข้าสู่ประเทศไทยนั้น ได้เดินทางมาตั้งแต่อายุ 2 – 10 ปี (ตาราง 6.9) โดยมีจำนวน 9 คนที่เดินทางเข้ามาตอนช่วงอายุ 5-10 ปี ส่วนใหญ่จะเดินทางมาตอนอายุ 10 ปี เพื่อมาอยู่กับครอบครัวที่อพยพมาอยู่ในไทยอยู่ก่อนแล้ว ที่เหลือ 2 คน เดินทางเข้ามาตอนอายุน้อยกว่า 5 ปี โดยเข้ามาตอนอายุ 2 และ 3 ปี ซึ่งส่วนใหญ่เดินทางมากับบิดามารดา ญาติ เป็นการเดินทางอพยพโยกย้ายตามครอบครัว เกิดจากการตัดสินใจของบิดามารดา ไม่ใช่เป็นการอพยพโยกย้ายที่เกิดจากการตัดสินใจของตนเอง เนื่องจากยังเด็กอยู่ โดยมีอยู่ 9 รายที่เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยมาที่ภูเก็ตเลย ส่วนอีก 2 ราย รายหนึ่งเดินทางมายังอำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี และอีกรายเดินทางไปยังจังหวัดชลบุรี

ตาราง 6.9 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้ามายังประเทศไทย

อายุ	จำนวน (คน)
<5 ปี	2
5-10 ปี	9
รวม	11

6.6.1.4 ปัจจัยในการอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย

การอพยพโยกย้ายถิ่นของทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มาจากประเทศพม่า จำนวน 11 คนนั้น เป็นการอพยพมาพร้อมกับครอบครัว บิดามารดา ญาติ มายังประเทศไทย โดยอพยพมาตั้งแต่เด็ก (2-10 ปี) โดยกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้ไม่มีส่วนในการตัดสินใจ การอพยพโยกย้ายเกิดขึ้นจากความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ ที่สำคัญคือการสูญเสียที่ดินทำกิน รายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย รัฐบาลทหารพม่ากดขี่ข่มเหงชนกลุ่มน้อย บริเวณรัฐชายแดน โดยเก็บภาษีในอัตราที่สูง ความบีบคั้นทางการเมือง ความบีบคั้นทางสังคม ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้ายถิ่นจากรัฐชายแดน ประกอบกับแรงดึงดูดด้วยโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีของภูเก็ตซึ่งเป็นปัจจัยให้มีการเดินทางเข้าสู่จังหวัดภูเก็ต โดยมีรายละเอียดดังนี้

1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ภูเก็ตเป็นจังหวัดที่มีศูนย์กลางทางเศรษฐกิจในภาคใต้ตอนบนของประเทศไทย มีศักยภาพสูงในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านการท่องเที่ยว การค้าและอื่นๆ ซึ่งกิจการด้านการท่องเที่ยวนี้เองที่ก่อให้เกิดการจ้างงานด้านบริการที่ส่งเสริมสนับสนุนและรองรับการท่องเที่ยวของจังหวัดภูเก็ต อัตราการจ้างงานขั้นต่ำอยู่ที่ 204 บาท/วัน/คน ซึ่งเป็นอัตราที่สูง ที่ดึงดูดให้แรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะจากประเทศเพื่อนบ้านใกล้เรือนเคียงจากพม่าให้เข้ามาแสวงหาโอกาสที่ดีกว่า

2) ปัจจัยทางสังคม

ชาวพม่าที่อพยพเข้ามาในจังหวัดภูเก็ต เมื่อมีงานทำมีชีวิตที่สุขสบายมากขึ้น ก็จะส่งข่าวกลับไปยังญาติพี่น้องในพม่าให้อพยพโยกย้ายตามมา เปรียบเสมือนกับเป็นเครือข่ายทางสังคมที่จะช่วยหาข้อมูลแหล่งงาน ช่วยเหลือในการอพยพโยกย้าย ซึ่งจะสังเกตเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่อพยพโยกย้ายตรงมาที่จังหวัดภูเก็ตเลย แม้จะมีบางรายจะไปเริ่มทำงานในพื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทย แต่ในที่สุดก็อพยพเข้าสู่จังหวัดภูเก็ต

3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม

วัฒนธรรมที่ไม่แตกต่างระหว่างไทยกับพม่า ทำให้ชาวพม่าที่อพยพโยกย้ายเข้ามาในประเทศไทยสามารถผสมกลมกลืนได้ดีกับสังคมไทย ไม่รู้สึกแปลกแยก ทำให้อยู่ร่วมกับคนไทยได้โดยไม่รู้สึกแตกต่าง

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตถึงเหตุผลที่ทำให้บิดามารดาอพยพโยกย้ายมายังประเทศไทย ส่วนใหญ่จะเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อชีวิตความเป็นอยู่ โดยได้รับข้อมูลจากญาติพี่น้อง คนรู้จักที่อพยพย้ายถิ่นมาก่อนที่บอกกล่าวไปว่าภูเก็ตมีงานหลากหลายให้เลือกทำได้ รายได้ดี ชีวิตสบายไม่ค่อยลำบาก มีสิ่งอำนวยความสะดวกมากมาย ค้ำกับการที่เสียเงินจ่ายค่าขนาน้ำให้ดำเนินการพามายังภูเก็ต

6.6.1.5 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ต เริ่มทำงานตั้งแต่อายุระหว่าง 7 – 18 ปี (ตาราง 6.10) โดยมีอยู่ 15 คนที่เริ่มทำงานที่อายุน้อยกว่าหรือเท่ากับ 15 ปี ซึ่งเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่อายุน้อย ส่วนอีก 5 รายเริ่มทำงานโดยมีอายุมากกว่า 15 ปี โดยเริ่มทำงานเมื่ออายุ 16 ปี 3 ราย 17 ปี 1 ราย และอีกรายเริ่มทำงานตอนอายุ 18 ปี บิดามารดาของทายาทรุ่นที่ 2 ก็สนับสนุนให้บุตรเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่อายุน้อย เพราะคิดว่าโตแล้ว จะได้ช่วยหาเงินมาช่วยแบ่งเบาภาระครอบครัว ส่วนตัวทายาทรุ่นที่ 2 เองก็อยากทำงาน เพราะคิดว่าตนเองโตแล้วเป็นผู้ใหญ่แล้ว ซึ่งงานในจังหวัดภูเก็ตเองก็มีอยู่มากมาย นอกจากนี้แล้วในกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้มีอยู่ 5 รายที่ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ เพราะครอบครัวยากจน และเริ่มทำงานตั้งแต่อายุน้อย โดยมีตัวอย่างรายหนึ่งเป็นหญิงกะเหรี่ยง อายุ 30 ปี เกิดที่จังหวัดเชียงราย ซึ่งครอบครัวยากจนมาก และเป็นพี่คนโต จึงต้องช่วยบิดามารดาทำงานตั้งแต่อายุ 7 ปี

ตาราง 6.10 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่เริ่มทำงาน

อายุ	จำนวน (คน)
<10 ปี	2
10-15 ปี	13
>15 ปี	5
รวม	20

6.6.1.6 พื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตจำนวน 20 คน ทั้งกลุ่มที่เกิดในประเทศไทย 9 คน และกลุ่มที่อพยพมาจากพม่าเข้ามาในประเทศไทยจำนวน 11 คน ส่วนใหญ่เริ่มทำงานในจังหวัดภูเก็ต โดยเฉพาะในเขตอำเภอเมืองภูเก็ต ส่วนที่เหลือมีพื้นที่ที่เริ่มทำงานในจังหวัดชุมพร ระนอง และกระบี่ แห่งละ 1 คน กรุงเทพฯ 2 คน สมุทรปราการ 1 คน กาญจนบุรี 2 คน และเชียงราย 1 คน (ตาราง 6.11)

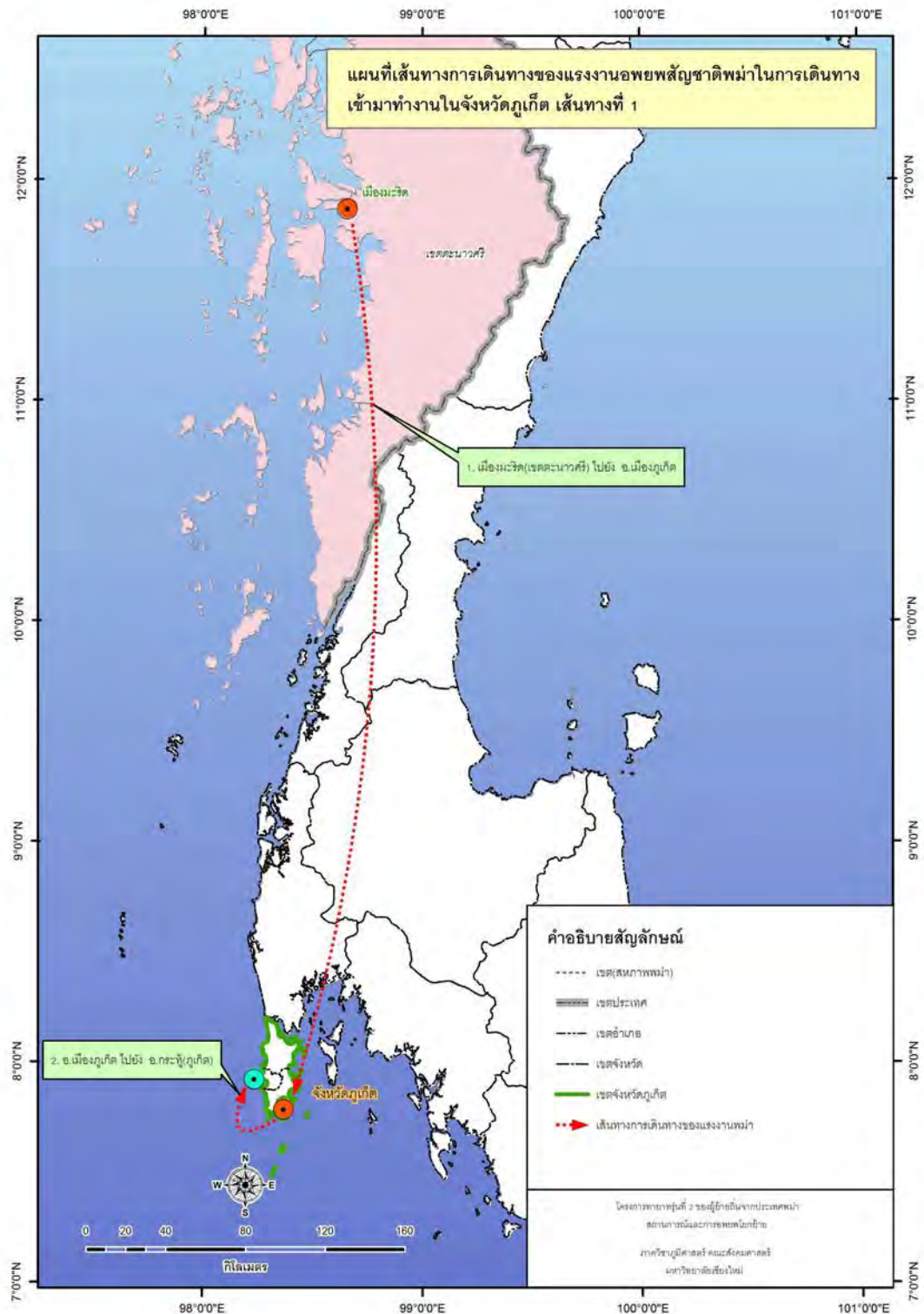
ตาราง 6.11 พื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ต

พื้นที่	กลุ่มตัวอย่างที่เกิดในประเทศไทย	กลุ่มตัวอย่างที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า	รวม
จังหวัดภูเก็ต			
อำเภอเมือง	1	8	9
อำเภอกะทู้	-	1	1
อำเภอถลาง	1	-	1
จังหวัดอื่นๆ			
ชุมพร	1	-	1
ระนอง	1	-	1
กระบี่	1	-	1
กรุงเทพฯ	1	1	2
สมุทรปราการ	1	-	1
กาญจนบุรี	1	1	2
เชียงราย	1	-	1
รวม	9	11	20

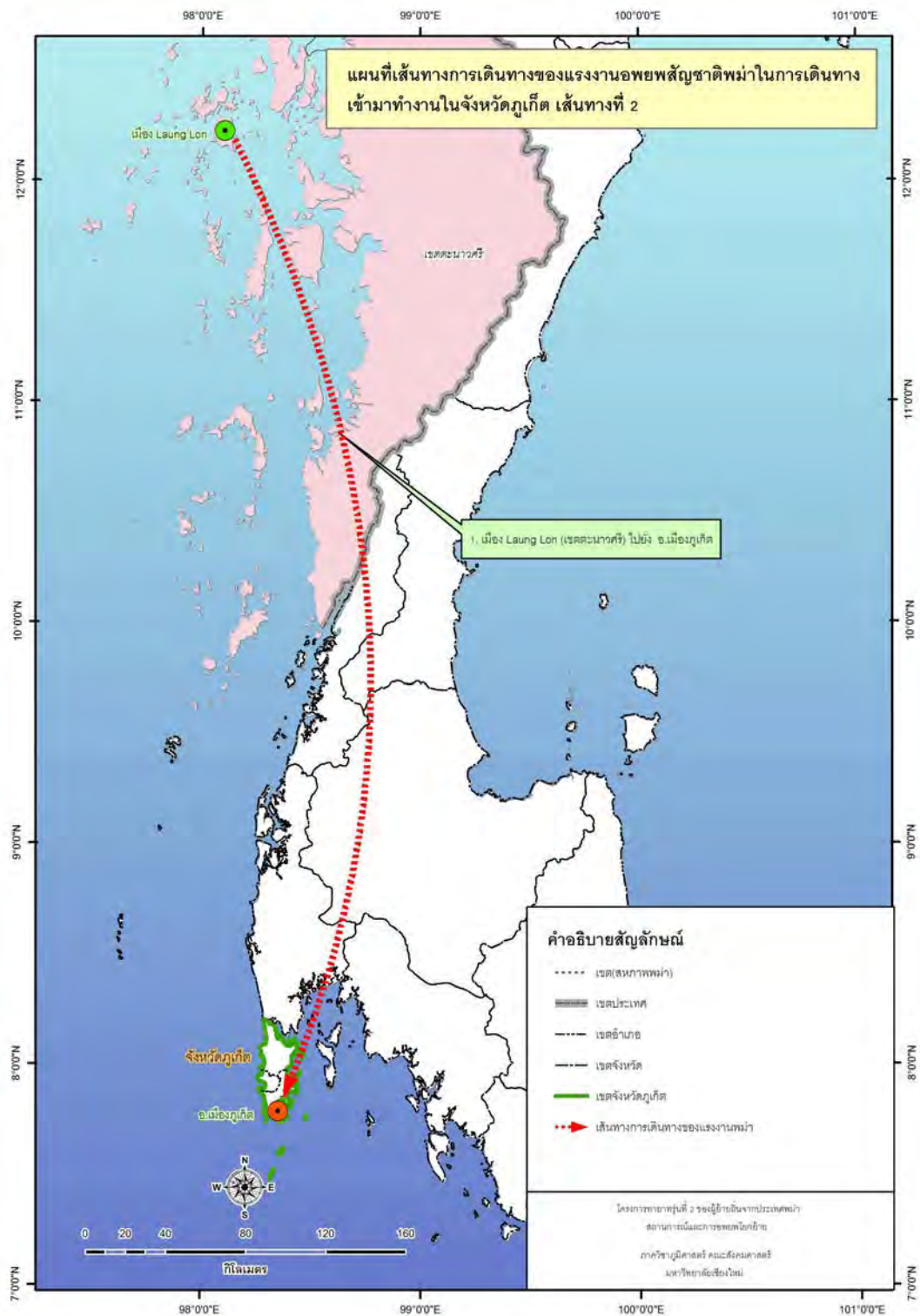
6.6.2 ระหว่างทาง

6.6.2.1 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่าง

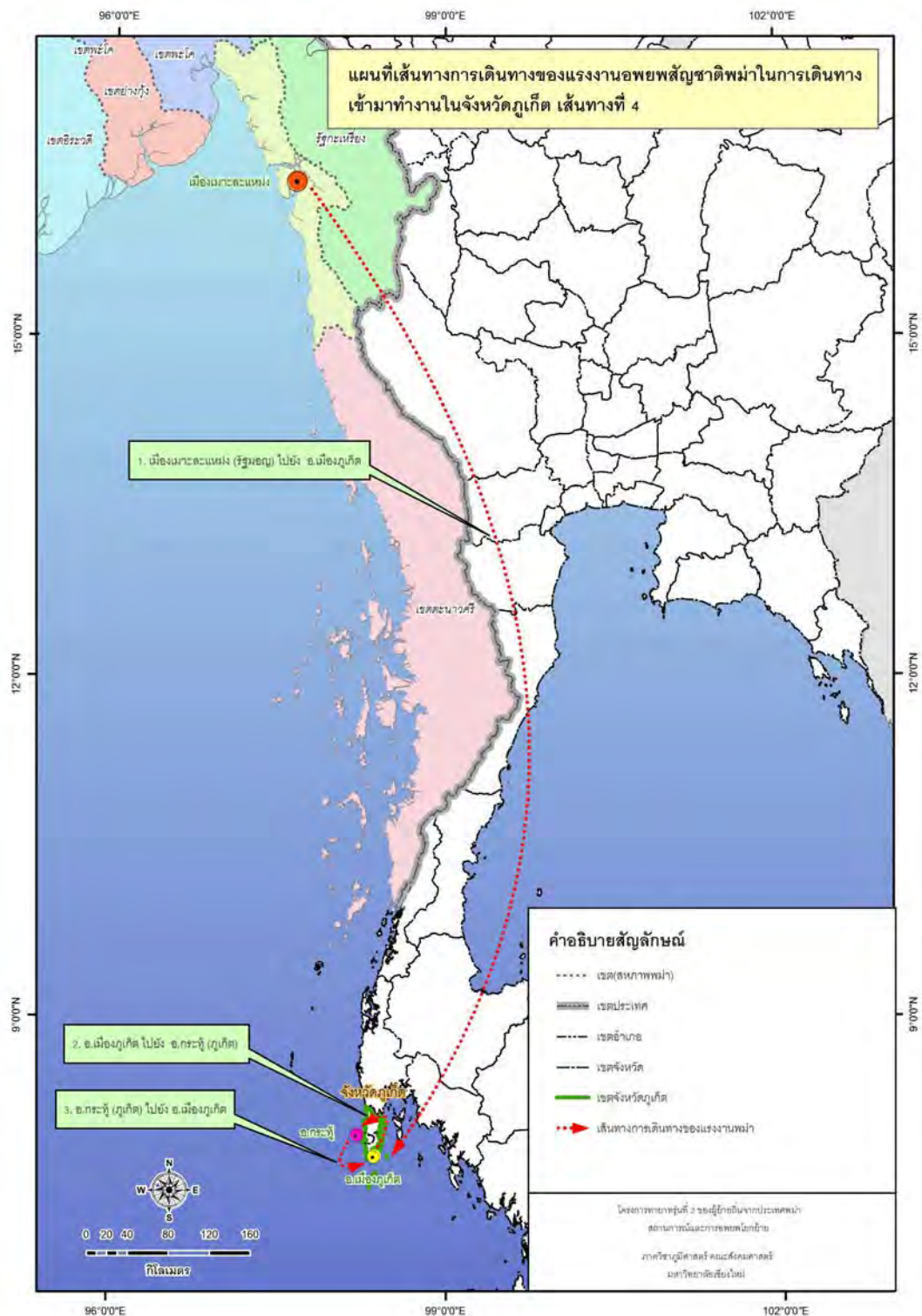
กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดภูเก็ตจำนวน 20 คนนั้น มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงไว้ในรูป 6.5 – 6.24 โดยที่หากเป็นทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าตั้งแต่ยังเป็นเด็กซึ่งมีอยู่ 11 คนนั้นจะแสดงภูมิถิ่นกำเนิดในประเทศพม่าไว้ในแผนที่ด้วย ส่วนกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยซึ่งมีอยู่ 9 คนนั้น จะแสดงจังหวัดที่เกิดในประเทศไทยไว้ในแผนที่ด้วย ผู้ศึกษาได้ให้ความสำคัญกับพื้นที่ที่กลุ่มตัวอย่างเริ่มต้นทำงาน โดยจะศึกษาว่ากลุ่มตัวอย่างมีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานหรือไม่อย่างไร

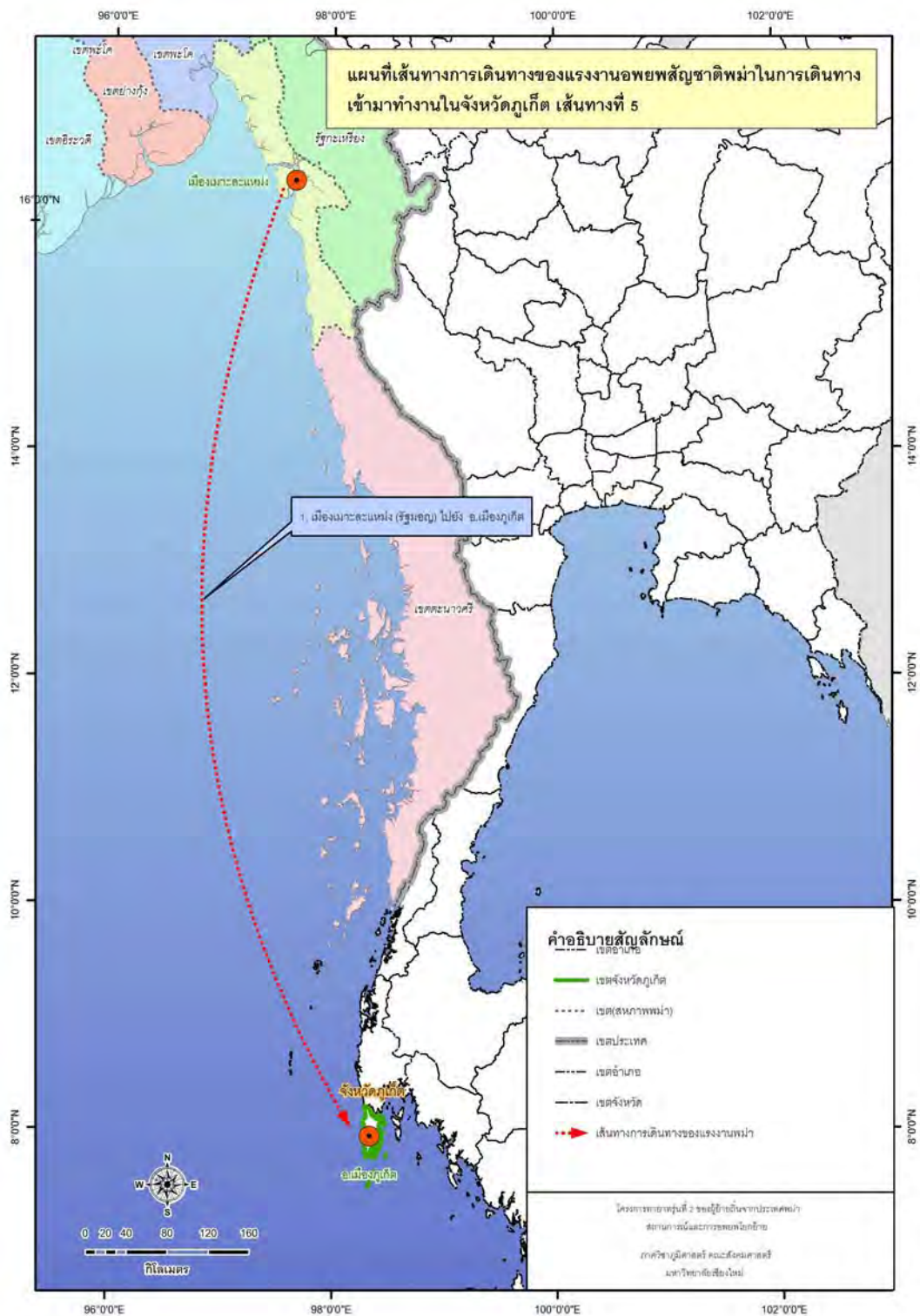
รูป 6.5 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 1

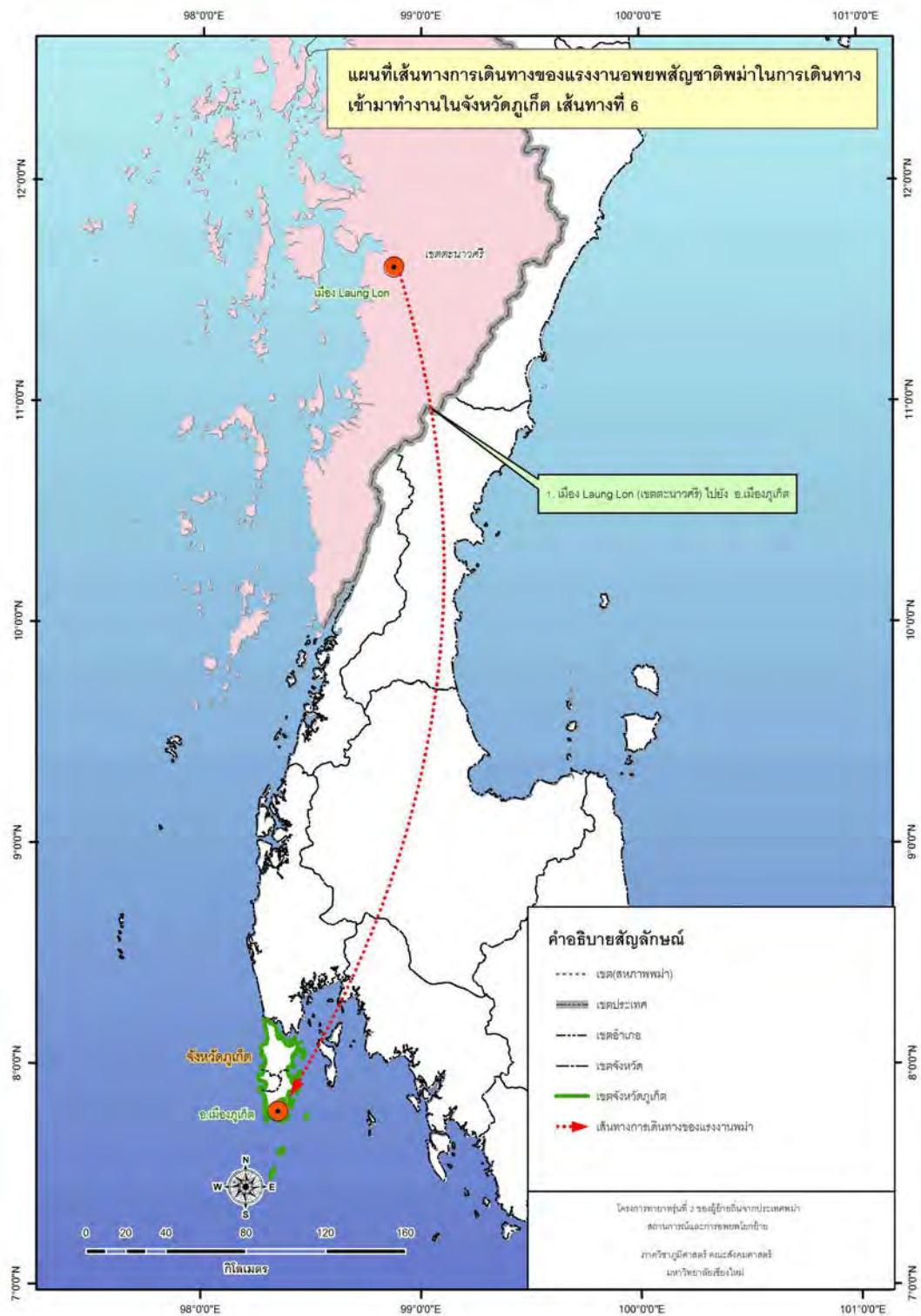
รูป 6.6 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัตว์ชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 2

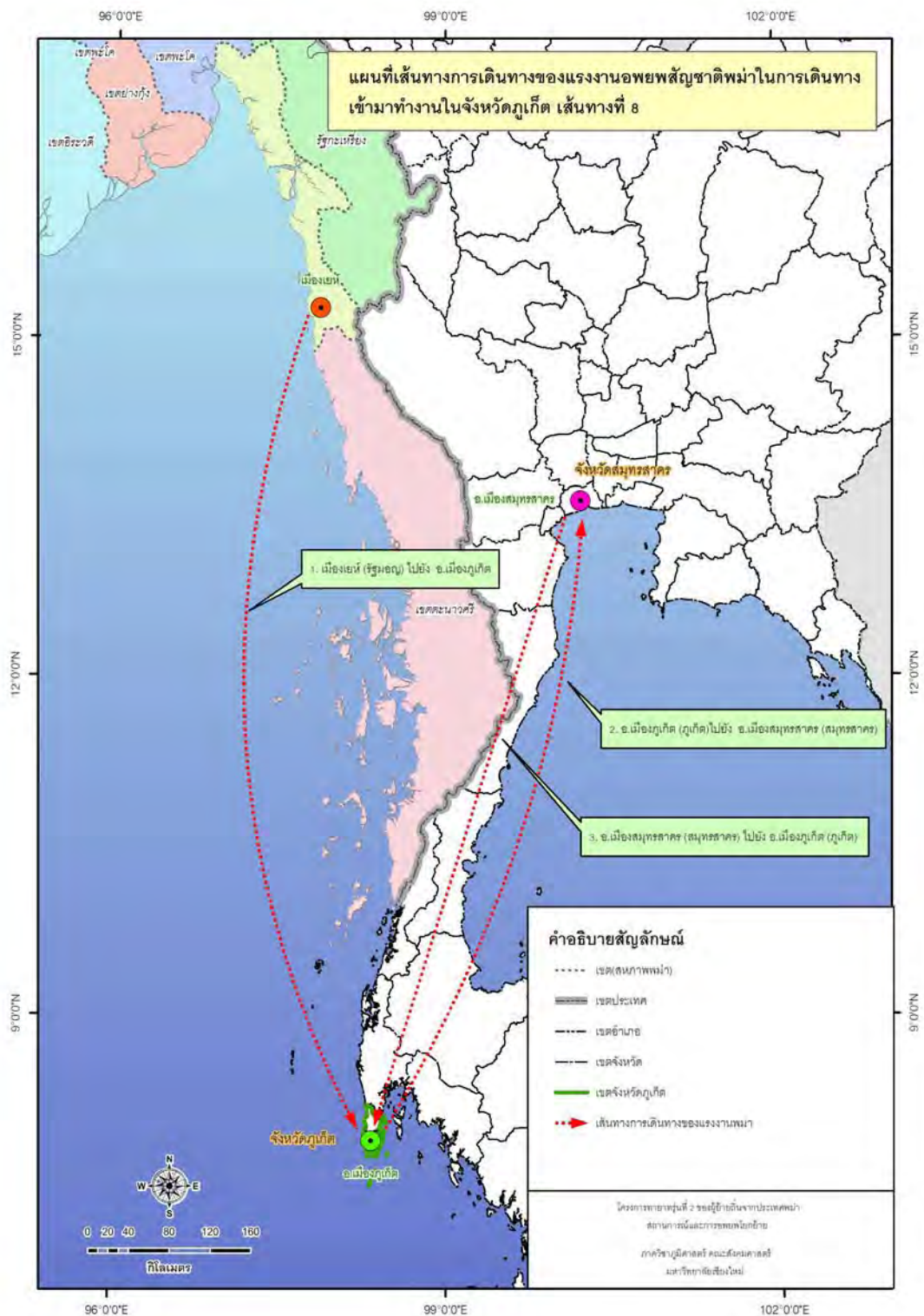
รูป 6.8 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 4

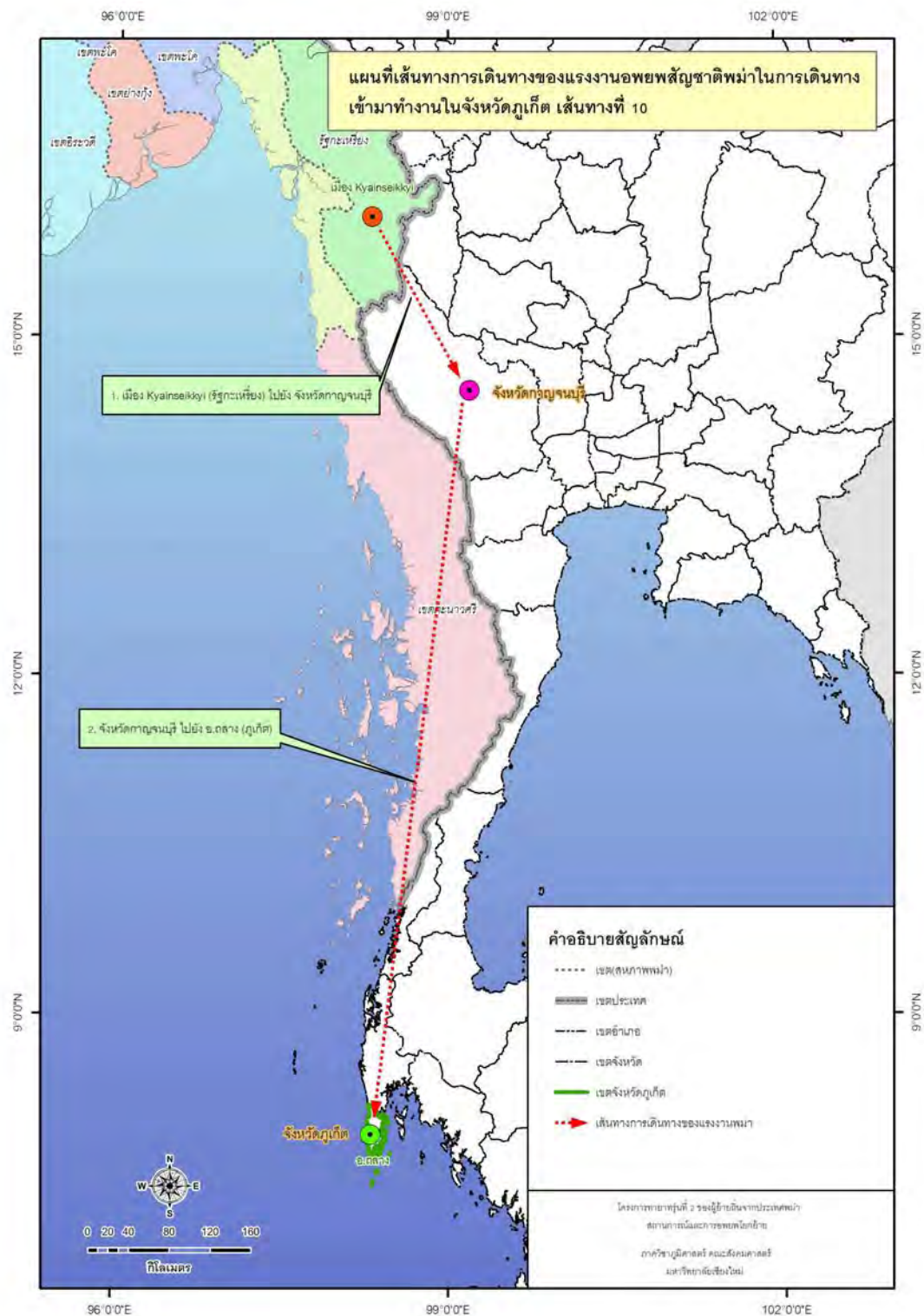
รูป 6.9 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัตว์ชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 5

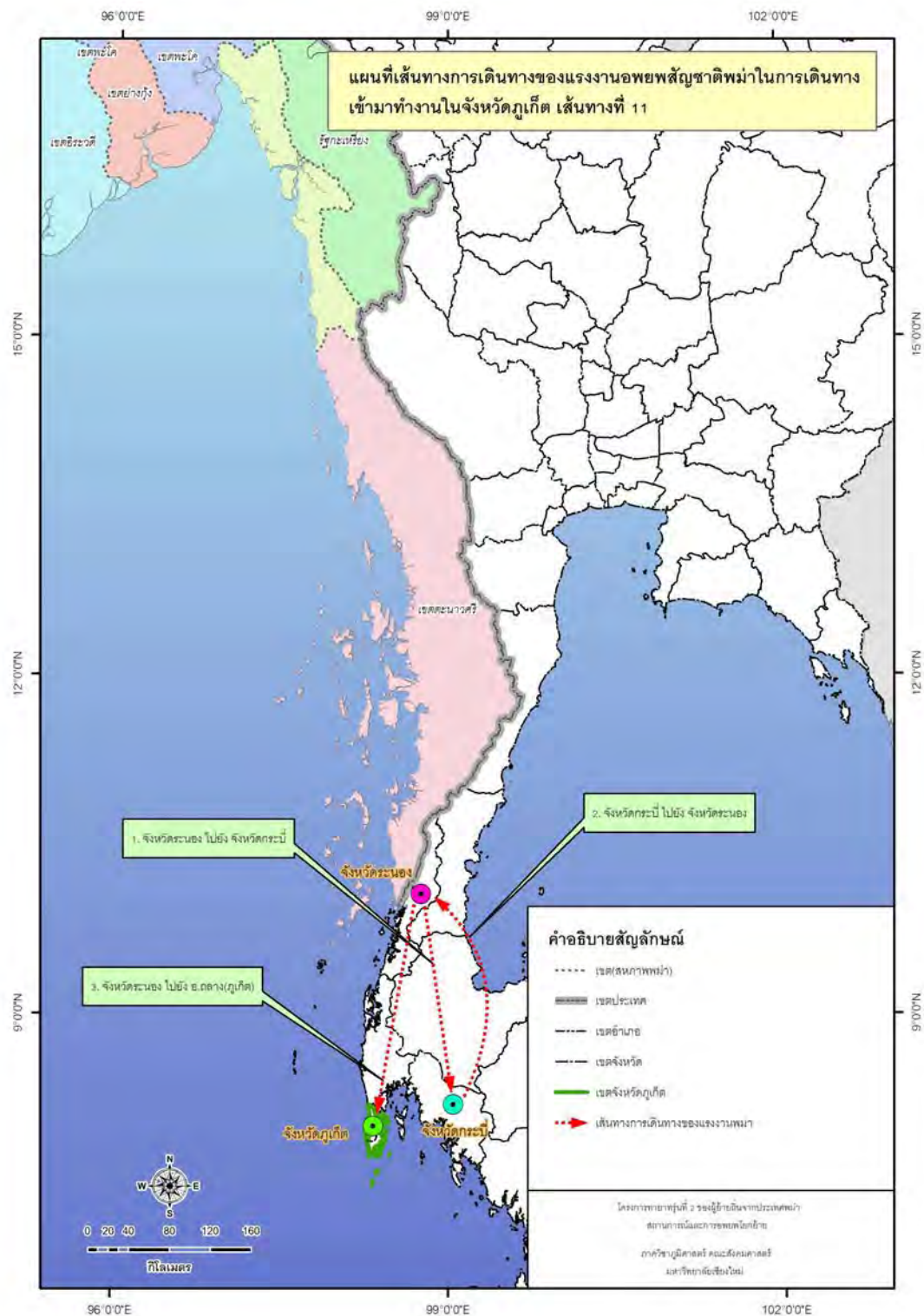
รูป 6.10 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 6

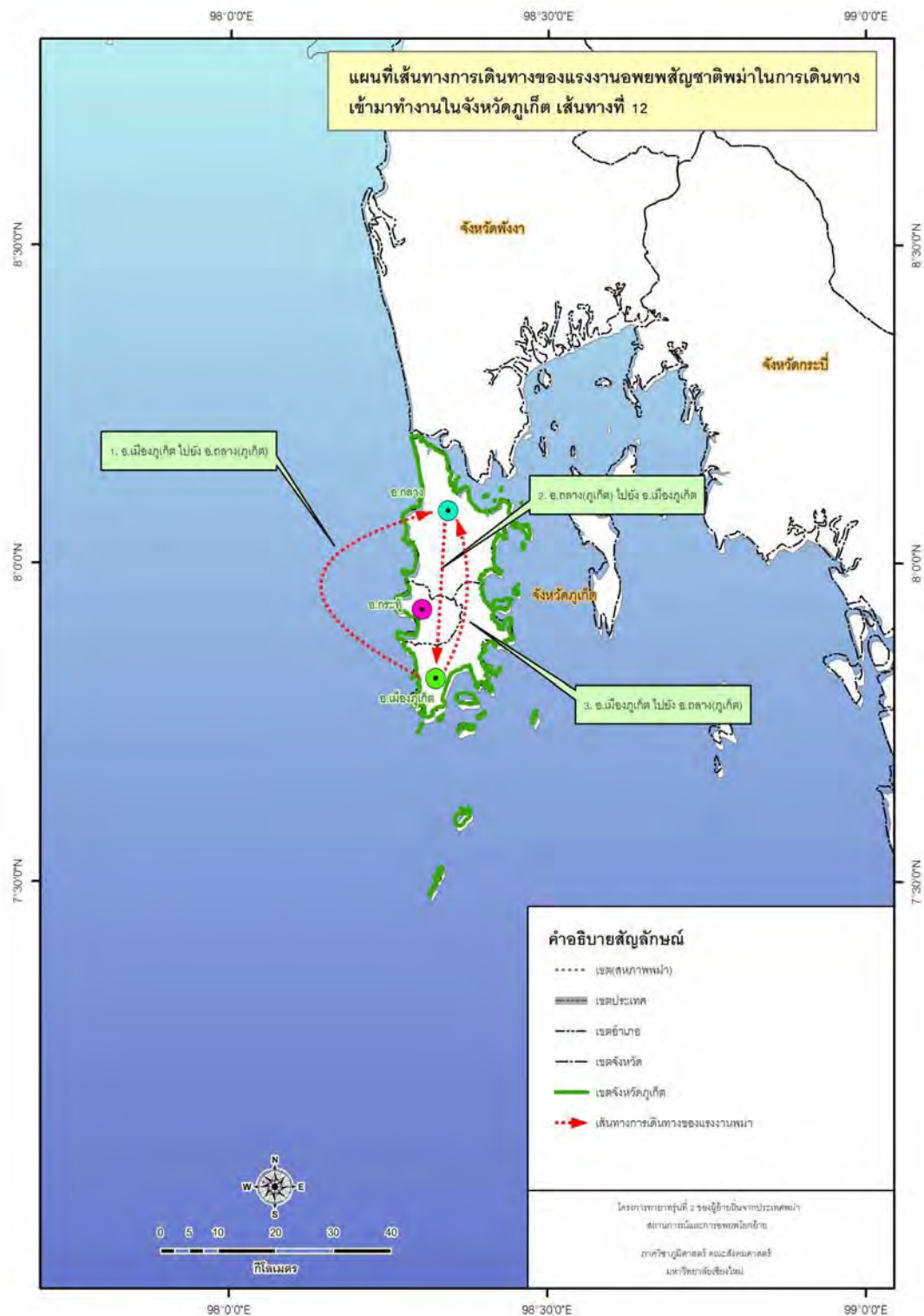
รูป 6.12 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสุขภาพติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 8

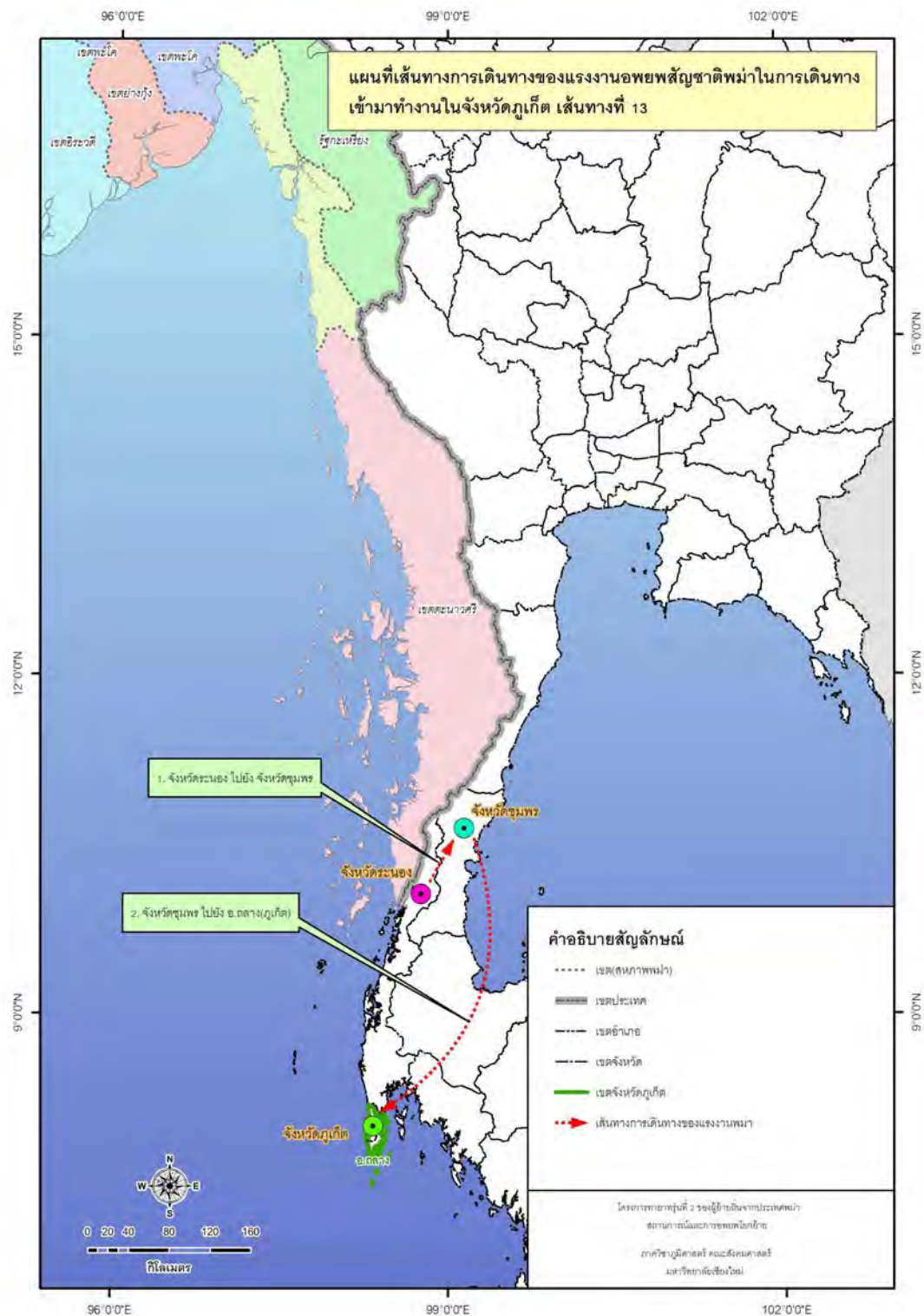
รูป 6.14 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 10

รูป 6.15 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 11

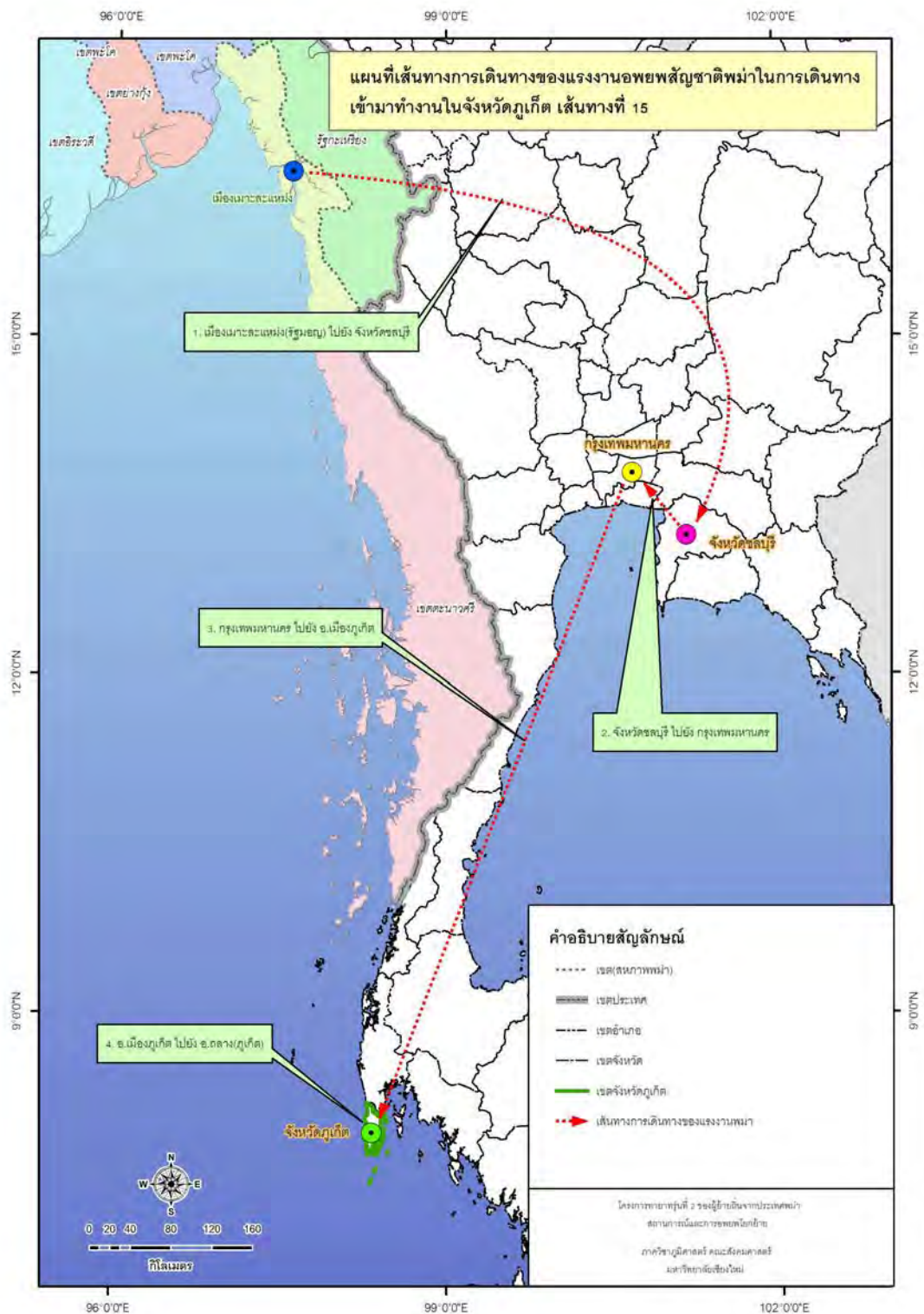
รูป 6.16 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 12

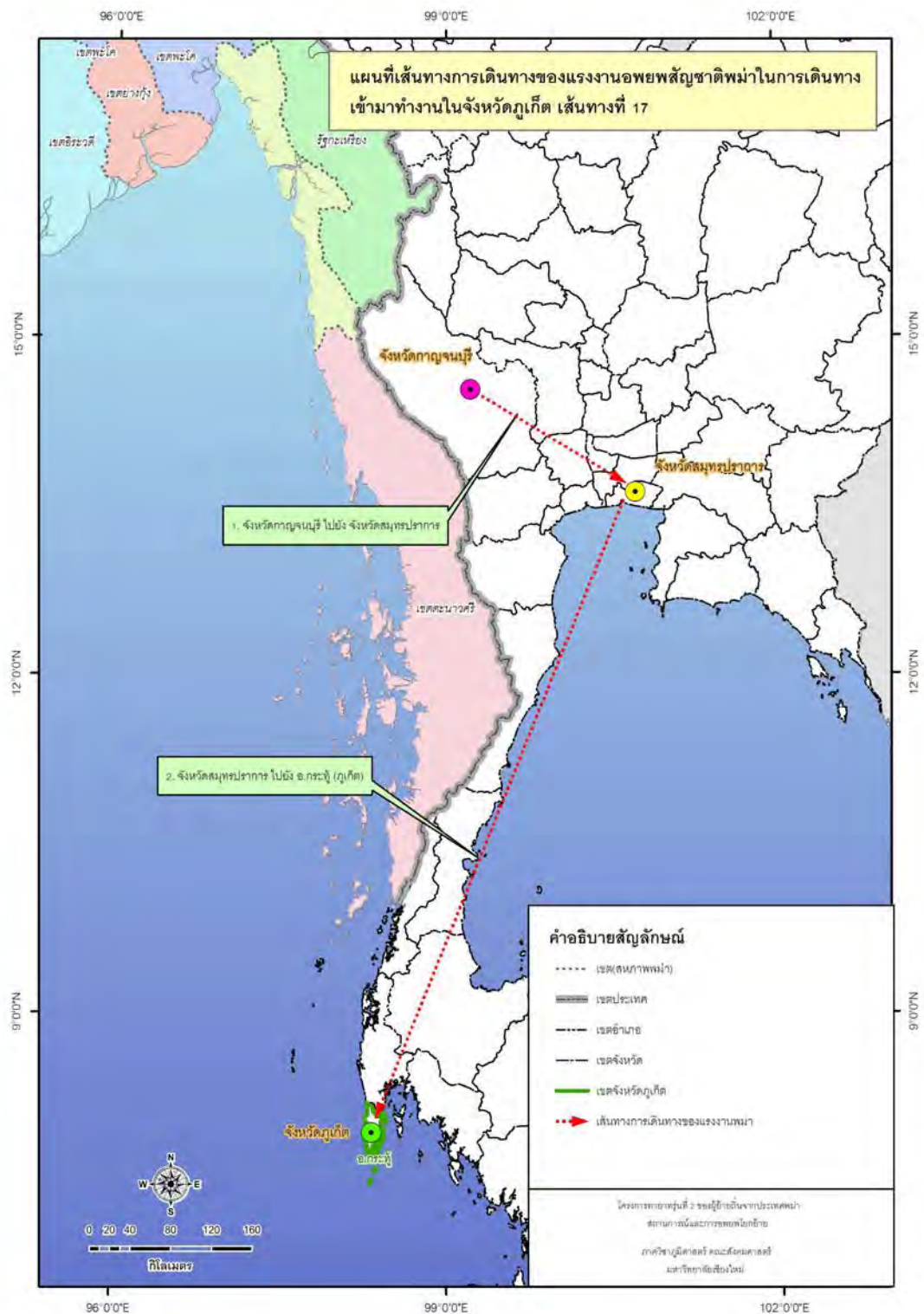
รูป 6.17 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 13

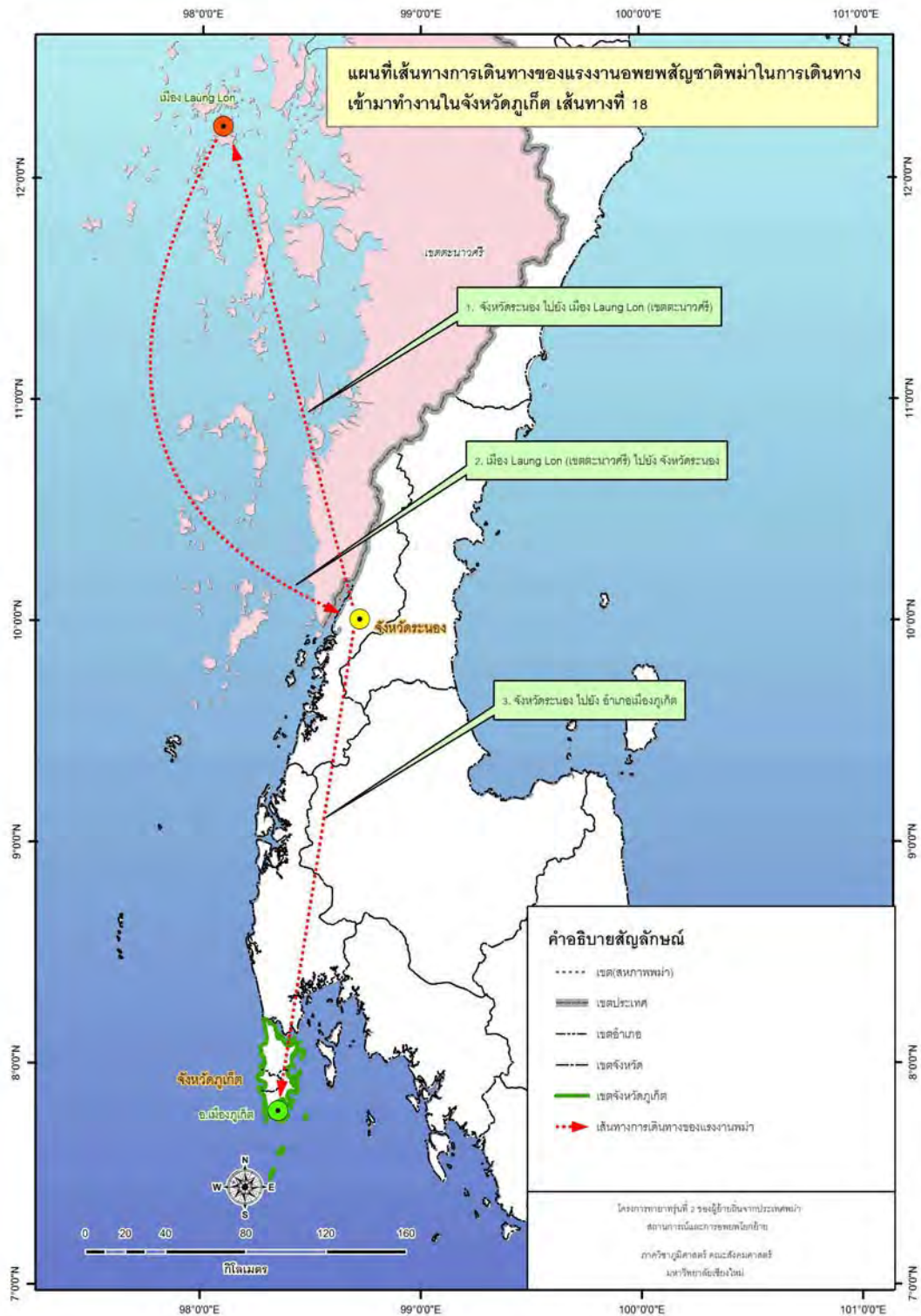
รูป 6.18 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสุขภาพติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 14

รูป 6.19 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสุขภาพติ่งมาในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 15

รูป 6.21 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 17

รูป 6.22 แผนที่เส้นทางการเดินทางของแรงงานอพยพสัญชาติพม่าในการเดินทางเข้ามาทำงานในจังหวัดภูเก็ต เส้นทางที่ 18

ผลการศึกษากลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตพบว่า มีกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จำนวน 14 รายที่มีการอพยพโยกย้ายและมี 6 คนที่ไม่อพยพ (ตาราง 6.12) โดยสามารถแบ่งรูปแบบของการอพยพโยกย้ายได้ 4 รูปแบบดังนี้คือ

- (1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
 - (2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
 - (3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
 - (4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ตาราง 6.12 การอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

พื้นที่	การอพยพโยกย้าย				รวม
	ไม่อพยพ		อพยพ		
	เกิดประเทศไทย	อพยพจากพม่า	เกิดประเทศไทย	อพยพจากพม่า	
ภูเก็ต					
อำเภอเมืองภูเก็ต	1	5	-	3	9
อำเภอถลาง	-	-	1	1	1
อำเภอกะทู้	-	-	-	-	1
ชุมพร	-	-	1	-	1
ระนอง	-	-	1	-	1
กระบี่	-	-	1	-	1
กรุงเทพฯ	-	-	1	1	2
สมุทรปราการ	-	-	1	-	1
กาญจนบุรี	-	-	1	1	2
เชียงราย	-	-	1	-	1
รวม	1	5	8	6	20

(1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่รายเดียว เป็นหญิงมอญ อายุ 17 ปี เกิดที่จังหวัดระนอง โดยบิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมือง Ye รัฐมอญ ตัวอย่างรายนี้อยู่ที่จังหวัดระนองจนอายุ 5 ปี บิดามารดาส่งกลับไปเรียนหนังสือที่พม่าจนจบเกรด 3 ตอนอายุ 10 ปี บิดามารดาจึงไปรับกลับมาเมืองไทยอีกครั้งโดยเข้ามาทางด่านระนองและมาตั้งภูมิลำเนาที่เมืองภูเก็ต บิดามารดาทำงานอยู่ที่นี่แล้ว ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี โดยบิดามารดาช่วยหางานให้ เป็นลูกจ้างร้านขายอาหารสด (ผัก เนื้อ ปลา) ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้รับค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท โดยทำงานตั้งแต่ 05:00 – 20:00น. ตัวอย่างรายนี้ทำงานนี้ได้ประมาณ 2 ปี ก็ย้ายงาน โดยให้เหตุผลว่างานที่ทำนั้นหนักและมีเวลาพักผ่อนไม่เพียงพอ งานที่ 2 นี้ ญาติหาให้เป็นลูกจ้างร้านขายอาหารในอำเภอเมืองภูเก็ต โดยตัวอย่างรายนี้นอกจากจะขายอาหารแล้วยังต้องล้างจานและทำความสะอาดด้วย ได้รับค่าจ้างเดือนละ 3,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 12:00 – 20:00น. โดยทำงานนี้ได้เพียงปีเดียวก็เปลี่ยนงานเนื่องจาก “โดนญาติที่ทำงานด้วยกันใช้งานมากกว่านายจ้าง จึงทะเลาะกัน ทำงานเข้ากันไม่ได้” งานที่ 3 เป็นงานปัจจุบันที่ตัวอย่างรายนี้ยังทำอยู่จนปัจจุบัน ซึ่งทำมาได้ 3 ปีแล้ว เป็นงานขายเครื่องดื่ม (เหล้า เบียร์) ในร้านคาราโอเกะในอำเภอเมืองภูเก็ต ซึ่งญาติหาให้เช่นกัน โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท ทำงานระหว่างเวลา 17:00 – 23:00น. ตัวอย่างรายนี้อายย้ายงานเพราะ “เวลาพักผ่อนไม่เพียงพอ จึงอยากย้ายงานแต่นายจ้างไม่ให้ออก และตนเองไม่มีใบอนุญาตทำงานด้วย จึงไม่กล้าย้ายงาน” ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 6.23

ตาราง 6.13 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่เกิดในประเทศไทย แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	จังหวัดระนอง → อำเภอเมืองภูเก็ต*(3)

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

(2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่ 8 ราย มีเส้นทางการอพยพโยกย้ายแสดงไว้ในตาราง 6.14 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ตาราง 6.14 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่เกิดขึ้นในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	ระนอง → กระบี่* (2) → ระนอง (2) → อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต
2	อำเภอเมืองภูเก็ต → อำเภอถลาง* → อำเภอเมืองภูเก็ต → อำเภอถลาง
3	ระนอง → ชุมพร* → อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต
4	กาญจนบุรี → กรุงเทพฯ* (2) → อำเภอเมืองภูเก็ต
5	กาญจนบุรี* (2) → อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต
6	กาญจนบุรี → สมุทรปราการ* → อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต
7	ระนอง → เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี → ระนอง* → อำเภอเมืองภูเก็ต
8	เชียงราย* → สมุทรปราการ → อำเภอเมืองภูเก็ต (2)

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

รายที่ 1 ชาย ทวอายุ 27 ปี เกิดที่จังหวัดระนอง ตอนอายุ 7 ปี กลับไปเรียนหนังสือที่เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี จนจบเกรด 5 กลับมาประเทศไทยทางด่านระนอง ตอนอายุ 15 ปี มายังจังหวัดกระบี่ที่บิดามารดาทำงานอยู่ ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 16 ปี ที่จังหวัดกระบี่ โดยบิดามารดาช่วยให้ เป็นงานตัดต้นไม้เพื่อทำถนน ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 16:00น. ทำงานได้ 2 ปี งานหมด จึงย้ายงานไปอยู่ที่ฟาร์มเลี้ยงกุ้งในจังหวัดกระบี่ ได้เงินเดือน 1,000 บาท ทำงานระหว่างเวลา 07:00 – 14:00น. และ 19:00 – 02:00น. ทำงานนี้ได้ 5 เดือน ก็ลาออกเพราะครอบครัวย้ายไปอยู่ที่ระนอง ซึ่งบิดามารดาก็หางานใหม่ให้กับตัวอย่างรายนี้

เป็นงานซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ ในอำเภอเมืองระนอง ได้เงินเดือน 1,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 18:00น. ทำอยู่ได้ 6 เดือน จึงลาออกไปทำสวนยางกับบิดามารดาในจังหวัดระนอง ได้เงินเดือน 1,200 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. ซึ่งทำงานนี้ได้ 7 ปี จึงลาออกเพราะรายได้น้อย เพื่อนจึงชวนไปทำงานก่อสร้างในอำเภอดง จังหวัดภูเก็ต ตอนอายุ 25 ปี ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่จนปัจจุบัน ทำมาแล้ว 2 ปี ได้ค่าจ้างวันละ 220 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 6.15

รายที่ 2 หญิงพม่า อายุ 16 ปี เกิดที่อำเภอเมืองภูเก็ต เริ่มทำงานตอนอายุ 13 ปี โดยมารดาช่วยให้ เป็นงานแม่บ้านเลี้ยงเด็ก ทำความสะอาดในอำเภอดง ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 18:00น. ทำงานได้ 1 ปี จึงลาออกเพราะ “เด็กที่เลี้ยงคือและชน ทำให้เหนื่อยมาก” งานที่ 2 มารดาให้เป็นงานแม่บ้านในโรงแรม ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 12:00 – 01:00น. ทานได้ 1 ปี จึงลาออก เพราะ “ทำงานไม่มีวันหยุด เวลาพ่อแม่ไม่สบายไม่สามารถทำงานได้” บิดามารดาจึงให้มาทำงานด้วยกัน เป็นงานรับจ้างตัดยางในสวนยางในอำเภอดง ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ ทำมาได้ 1 ปี แล้วได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 16:00 – 11:00น. ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 6.16

รายที่ 3 ชายพม่า อายุ 17 ปี เกิดที่จังหวัดระนอง ได้เรียนหนังสือที่ระนองจนจบเกรด 3 จึงลาออกเพราะครอบครัวยากจนถึงอยากช่วยบิดามารดา ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 10 ปี โดยไปเป็นลูกเรือประมง (เรือวนดำ) กับบิดาที่จังหวัดชุมพร ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำงานตั้งแต่เวลา 17:00 – 08:00น. ทำงานได้ 3 ปี จึงลาออกเพราะ “นายจ้างจ่ายเงินค่าจ้างบ้างไม่ให้บ้าง”ญาติจึงชวนไปรับจ้างตัดยางสวนยางในอำเภอดง จังหวัดภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท ทำงานตั้งแต่ 20:00 – 11:00น. ทำงานได้ 5 เดือนลาออกเพราะ “สุขภาพไม่ดี ไม่สบาย” และบิดาส่งไปรักษาตัวที่พม่า (เมือง Kawthoung เขตตะนาวศรี) แล้วกลับมาใหม่ และได้มาทำงานที่สวนยางที่เดิม โดยได้ค่าจ้างเพิ่มเป็นวันละ 200 บาท ซึ่งทำมาจนถึงปัจจุบันนี้ ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 6.17

รายที่ 4 หญิง ทวาย อายุ 26 ปี เกิดที่จังหวัดกาญจนบุรี ได้เรียนหนังสือในโรงเรียนไทยจนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 เริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี ที่กรุงเทพฯ โดยคนรู้จักชวนไปทำงานเป็นงานแม่บ้านได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 20:00น. ทำงานได้ปีเดียวจึงย้ายงานเพราะ “นายจ้างใช้งานหนัก” งานใหม่เป็นงานแม่บ้านในกรุงเทพฯ คนรู้จักหาให้ ได้เงินเดือนเพิ่มขึ้นเป็น 4,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 20:00น. ทำงานได้ 10 ปี จนอายุ 26 ปี ลาออก เพราะ “นายจ้างจ่ายเงินไม่ตรงเวลา งานหนัก ไม่ค่อยได้พัก” หลังจากนั้นเพื่อนชวนไปทำงานเป็นลูกจ้าง

ขายของในตลาดในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 8,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 20:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 6.18

รายที่ 5 หญิงมอญ อายุ 35 ปี เกิดที่อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ครอบครัวยากจนถึงไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ เริ่มทำงานตอนอายุ 7 ปี โดยช่วยบิดามารดาทำไร่นา ได้ค่าจ้างวันละ 35 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ทำงานนี้อยู่ 4 ปี จนอายุ 11 ปี จึงเปลี่ยนงานเพราะ “ทำงานเหนื่อยมาก ลำบาก ค่าแรงน้อย ถูกเอาเปรียบ ได้เงินบ้างไม่ได้บ้าง” งานใหม่นี้หาเอง โดยเป็นลูกจ้างล้างจานร้านอาหารในอำเภอทองผาภูมิ ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 17:00น. ตัวอย่างนี้ทำงานนี้ได้ 4 ปีจนอายุ 15 ปี จึงลาออกเพราะ “ต้องทำงานล่วงเวลา จ่ายเงินไม่ตรงเวลา” หลังจากนั้นครอบครัวได้อพยพไปอยู่ภูเก็ต ซึ่งตัวอย่างรายนี้ได้หางานในอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ตเอง เป็นกรรมกรก่อสร้างซึ่งทำงานนี้มาตั้งแต่อายุ 15 ปี มา 20 ปีแล้ว ปัจจุบันนี้ได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 6.20

รายที่ 6 หญิงทวาย อายุ 23 ปี เกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ได้เรียนหนังสือในโรงเรียนไทยจนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ครอบครัวอพยพไปสมุทรปราการ ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 18 ปี โดยบิดาช่วยให้ เป็นคนงานในโรงงานทำเครื่องประดับในจังหวัดสมุทรปราการ ได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 23:00น. ทำงานได้ 5 ปี จนถึงอายุ 23 ปี จึงลาออก เพราะ “จ่ายเงินเดือนไม่ครบ กดขี่แรงงาน ไม่มีใบอนุญาตทำงาน” หลังจากนั้นคนรู้จักชวนไปทำงานที่โรงพยาบาลในอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต เป็นผู้ช่วยพยาบาลและเป็นล่ามให้กับแรงงานพม่าได้เงินเดือน 11,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่จนปัจจุบันนี้ ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 6.21

รายที่ 7 ชายทวาย อายุ 17 ปี เกิดที่จังหวัดระนอง ตอนอายุ 5 ปี บิดามารดาส่งกลับไปเรียนหนังสือที่เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี จนจบเกรด 4 ตอนอายุ 12 ปี จึงกลับมาประเทศไทยทางด่านระนอง ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี โดยพี่ชายหาให้ เป็นลูกเรือประมงในจังหวัดระนองได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 12:00น. ทำงานได้เพียงปีเดียวจึงลาออกเพราะ “เหงา ไม่มีเพื่อน” พี่ชายจึงหางานลูกเรือประมง ในอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งทำงานตั้งแต่อายุ 15 ปี มา 2 ปีแล้ว และเป็นงานที่ทำอยู่จนถึงปัจจุบัน ได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 12:00น. ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 6.22

รายที่ 8 หญิงกะเหรี่ยง อายุ 30 ปี เกิดที่จังหวัดเชียงราย เนื่องจากครอบครัวยากจนจึงไม่มีโอกาสเรียนหนังสือ ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 7 ปี โดยมารดาช่วยให้เป็นงานล้างจานในร้านอาหาร ในอำเภอเมืองเชียงราย ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 17:00น.

ทำงานได้ปีเดียวจึงลาออกเพราะ “นายจ้างจ่ายเงินไม่ครบ และต้องทำงานล่วงเวลา” หลังจากนั้นคนรู้จักจึงชวนไปทำงานโรงงานที่จังหวัดสมุทรปราการ ตอนอายุ 8 ปี โดยได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ทำงานได้ 1 ปี ลาออกเพราะ “ได้เงินช้า ได้ไม่ครบ” คนรู้จักจึงหางานใหม่ให้เป็นงานคัดแยกปลาที่แปปลาในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 110 บาท ทำงานตั้งแต่ 04:00 – 17:00น. ซึ่งทำงานจนอายุ 28 ปี จึงลาออกเพราะงานหนัก ตัวอย่างรายนี้จึงหางานใหม่เอง เป็นงานล้างจานในร้านอาหารในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำงานปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 6.24

(3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่ 5 ราย มีเส้นทางเดินทางแสดงไว้ในตารางที่ 6.15 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ตาราง 6.15 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี → อำเภอเมืองภูเก็ต*(3)
2	เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองภูเก็ต*
3	เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองภูเก็ต*(4)
4	เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี → อำเภอเมืองภูเก็ต*(4)
5	เมือง Thayet Chaung เขตตะนาวศรี → อำเภอเมืองภูเก็ต*(5)

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

รายที่ 1 หญิงทวาย อายุ 17 ปี เกิดที่เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี เดินทางมายังประเทศไทยตอนอายุ 10 ปี หลังจากจบเกรด 3 โดยมีนายหน้าพามาเสียค่าใช้จ่าย 5,500 บาท เข้ามาทางด่านระนอง ตรงมายังจังหวัดภูเก็ตเลย ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี โดยเพื่อนแนะนำ ให้ โดยเป็นงานเสริฟ ล้างจาน ในร้านอาหาร ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 5,000 บาท ทำงาน

ตั้งแต่ 06:00 – 17:00น. ทำงานได้ประมาณปีเดียวก็ย้ายงานเพราะ “ถูกเพื่อนร่วมงาน (คนไทย) รังแก บังคับให้ซักผ้าให้” เลยลาออก และได้งานใหม่โดยที่ช่วยหาให้ เป็นงานลูกจ้างร้านอาหาร ในอำเภอ เมืองภูเก็ต เงินเดือน 7,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 16:00 – 07:00น. แต่ทำงานได้ปีเดียวก็ย้ายงานอีก เนื่องจาก “ไม่มีเวลาพักผ่อน เพราะต้องทำงานเวลากลางคืน และโดนดุ เนื่องจากเสิร์ฟอาหารผิด โຕ้ะ” งานที่สามเป็นงานร้านกาแฟ ในอำเภอเมืองภูเก็ต เงินเดือน 6,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 04:00 – 18:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 6.6

รายที่ 2 หญิงมอญ อายุ 20 ปี เกิดที่เมืองเมาะละหม่ง รัฐมอญ เดินทางมายัง ประเทศไทยตอนอายุ 9 ปี หลังจากจบเกรด 2 โดยมีนายหน้าพามาเสียค่าใช้จ่าย 13,000 บาท เข้ามา ทางด่านระนอง ตรงมายังจังหวัดภูเก็ต ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 13 ปี ทำความสะอาดคาน เรือแพปลาแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต โดยบิดามารดาช่วยหาให้ ได้ค่าจ้างวันละ 140 บาท ทำงาน ตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบันนี้ ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดง ในรูป 6.7

รายที่ 3 ชายมอญ อายุ 25 ปี เกิดที่เมืองเมาะละหม่ง รัฐมอญ บิดามารดาพามา ประเทศไทยตอนอายุ 6 ปี โดยมีนายหน้าพามาเสียค่าใช้จ่าย 7,500 บาท เข้ามาทางด่านแม่สอด จังหวัดตาก ตรงมายังจังหวัดภูเก็ต ตัวอย่างรายนี้ได้กลับไปเรียนหนังสือที่พม่าจนจบเกรด 5 และ กลับมาประเทศไทยอีกครั้ง และเริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี เป็นงานก่อสร้าง (ช่างกระเบื้อง) ในอำเภอ เมืองภูเก็ต ซึ่งญาติช่วยหาให้ ได้ค่าแรงวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30 – 17:30น. ทำงานได้ 6 ปี ก็เปลี่ยนไปทำงานก่อสร้างอีกพื้นที่ในอำเภอเมืองภูเก็ตที่ญาติหาให้และได้ค่าจ้างมากกว่าคือ ได้วัน ละ 165 บาท ทำอยู่ได้ 2 ปี งานหมด จึงหางานใหม่ด้วยตนเอง ได้ทำงานก่อสร้างเหมือนเดิม แต่ได้ ค่าแรงเพิ่มขึ้นเป็นวันละ 250 บาท ทำได้อีก 2 ปี งานหมด ก็หางานใหม่ด้วยตนเองอีก ได้งาน ก่อสร้างในอำเภอเมืองภูเก็ตซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน ได้ค่าแรงวันละ 245 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 6.9

รายที่ 4 หญิงทวาย อายุ 18 ปี เกิดที่เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี เดินทางมายัง ประเทศไทยตอนอายุ 10 ปี หลังจากจบเกรด 4 โดยมีนายหน้าพามาเสียค่าใช้จ่าย 5,500 บาท เข้ามา ทางด่านระนอง ตรงมายังจังหวัดภูเก็ต ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี โดยเพื่อนแนะนำงาน ให้เป็นลูกจ้างร้านอาหารในอำเภอเมืองภูเก็ตโดยทำหน้าที่เสิร์ฟ ล้างจาน ทำความสะอาด ได้ เงินเดือน 6,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 16:30 – 07:00น. ทำงานได้เพียง 2 ปี ก็เปลี่ยนงานไปเป็นลูกจ้าง ร้านขายเสื้อผ้าในอำเภอเมืองภูเก็ตโดยหางานเอง เหตุที่เปลี่ยนงานเพราะตัวอย่างรายนี้พูดไทยได้ เล็กน้อย ฟังภาษาไทยไม่ค่อยรู้เรื่อง พอเสิร์ฟอาหารผิดโຕ้ะจึงถูกนายจ้างต่อว่า ทำให้ลาออกจากงาน เดิม งานใหม่นี้เป็นงานขายเสื้อผ้าตามตลาดนัด ซึ่งเวลาทำงานไม่แน่นอนแล้วแต่นายจ้าง ได้

เงินเดือน 5,500 บาท ซึ่งทำได้เพียง 7 เดือน ตัวอย่างรายนี้ลาออก เนื่องจากช่วงวันหยุดนายจ้างไม่พาไปส่งบ้าน ทำให้ต้องจ่ายค่าใช้จ่ายในการเดินทางเอง และเงินเดือนน้อย งานที่ 3 ที่ทำเป็นงานแม่บ้าน เลี้ยงเด็กและทำความสะอาดด้วย เป็นงานที่เพื่อนหาให้อยู่ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 5,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 20:00น. ตัวอย่างรายนี้ทำงานได้เพียง 3 เดือน ก็ลาออก เนื่องจาก “พูดกับนายจ้างไม่รู้เรื่อง เพราะพูดไทยได้เล็กน้อย จึงเครียดและเวลาเลี้ยงเด็ก เด็กร้องไห้เสียงดัง นายจ้างไม่ชอบ” จึงเปลี่ยนงานมาเป็นงานที่ 4 ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน โดยมีคนรู้จักช่วยหาให้เป็นลูกจ้างร้านอาหาร ในอำเภอเมืองภูเก็ต โดยทำหน้าที่เสิร์ฟอาหารและล้างจาน ได้เงินเดือน 6,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 16:30 – 07:00น. ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 6.10

รายที่ 5 หญิงทวาย อายุ 19 ปี เกิดที่เมือง Thayetchaung เขตตะนาวศรี บิดามารดาพาเดินทางมาประเทศไทยตอนอายุ 10 ปี (หลังจากจบเกรด 5) โดยมีนายหน้าพามาเสียค่าใช้จ่าย 3,500 บาท (ต่อคน) เข้ามาทางด่านระนอง ตรงมาที่จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเดินทางลำบากเพราะต้องหลบซ่อนในป่า 2 วัน ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 13 ปี โดยพี่หาให้เป็นลูกจ้างร้านก๋วยเตี๋ยวในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 3,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 17:00น. ทำงานได้ 2 ปี ตอนอายุ 15 ปี จึงลาออกเพราะ “นายจ้างดุ และขอใบอนุญาตทำงานได้แล้ว นายจ้างเก็บไว้เอง” ตัวอย่างรายนี้จึงไม่พอใจจึงหางานใหม่เอง เป็นลูกจ้างขายเหล้าเบียร์ในร้านคาราโอเกะ ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:30 – 21:00น. ทำงานนี้ได้ 2 ปี ก็ลาออก เนื่องจาก “มีแฟน กำลังจะแต่งงาน จึงย้ายงานมาใกล้ๆ แฟน” โดยงานที่ 3 นี้เริ่มทำตอนอายุ 17 ปี พี่ช่วยหาให้เป็นลูกจ้างร้านอาหารในอำเภอเมืองภูเก็ต ทำงานเสิร์ฟและล้างจานได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 16:00น. ตัวอย่างรายนี้ทำงานได้เพียง 2 เดือนก็ลาออกเพราะ “งานหนัก โดนใช้งานตลอด” พี่ช่วยหางาน (ที่ 4) ให้เป็นงานขายกุ้งในตลาดในอำเภอเมืองภูเก็ตได้ค่าจ้างวันละ 160 บาท ทำงานตั้งแต่ 04:30 – 09:00น. งานนี้ทำได้เพียง 2 เดือน ก็เปลี่ยนงานอีกครั้ง เป็นงานที่ 5 ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน เหตุที่เปลี่ยนเพราะ “ต้องตื่นแต่เช้า” งานใหม่นี้เป็นงานร้านคาราโอเกะ ขายอาหาร เหล้า เบียร์ ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:30 – 21:00น. ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 6.11

(4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ในลักษณะนี้มีอยู่ 6 ราย มีเส้นทางการอพยพโยกย้ายแสดงไว้ในตาราง 6.16 โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

ตาราง 6.16 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายชื่อ	เส้นทางอพยพโยกย้าย
1	เมือง Myaik เขตตะนาวศรี → อำเภอเมืองภูเก็ต*(4) → อำเภอกะทู้
2	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองภูเก็ต* → อำเภอกะทู้ → อำเภอเมืองภูเก็ต (3)
3	เมือง Ye รัฐมอญ → อำเภอเมืองภูเก็ต* → อำเภอเมืองสมุทรสาคร → อำเภอเมืองภูเก็ต (2)
4	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอกะทู้* → อำเภอเมืองภูเก็ต (2) → อำเภอกะทู้ → อำเภอถลาง
5	เมือง Kyainseikkyi รัฐกะเหรี่ยง → จังหวัดกาญจนบุรี* → อำเภอถลาง
6	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ → จังหวัดชลบุรี → กรุงเทพฯ*(2) → อำเภอเมืองภูเก็ต → อำเภอถลาง

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

รายชื่อที่ 1 ชายพม่า อายุ 32 ปี เกิดที่เมือง Myaik เขตตะนาวศรี ญาติพาเดินทางมาประเทศไทยทางด่านระนองตอนอายุ 9 ขวบ เพื่อมาอยู่กับบิดามารดาที่ภูเก็ต เดินทางโดยรถทัวร์ และโดนตำรวจจับต้องเสียเงิน 3,000 บาท ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 13 ปี โดยญาติช่วยให้ เป็นงานส่งน้ำแข็งที่แฟปลาแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 2,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 17:00น. ทำงานได้ 3 ปี ตอนอายุ 16 ปี จึงลาออกเพราะ “งานที่ทำหนักเกินไป เวลาทำงานมากกว่าปกติ พักไม่ตรงเวลา เราเป็นเด็กจึงมักถูกนายจ้างดุว่า” งานใหม่นี้เพื่อนช่วยให้ เป็นลูกจ้างโรงงานผลิตน้ำส้ม ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 16:00

น. ทำงานได้ 4 ปี ตอนอายุ 20 ปีจึงลาออกเพราะ “งานหนัก เนื่องจากเป็นพม่าคนเดียว คนงานที่เหลือเป็นคนไทย จึงโดนรังแก โดนเอาเปรียบ เงินเดือนก็ไม่ขึ้นให้” ตัวอย่างรายนี้จึงไม่พอใจและหางานใหม่ (งานที่ 3) เอง เป็นช่างก่อสร้างในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 190 บาท ทำงานตั้งแต่เวลา 08:00 – 18:00น. ทำงานได้ 5 ปี จนอายุ 25 ปี จึงลาออกเพราะ “วันทำงานน้อย ไม่ต่อเนื่อง ได้เงินน้อย เพราะเป็นรายวัน” งานที่ 4 เป็นงานส่งของที่เพื่อนช่วยหาให้อยู่ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำงานนี้ได้ 1 ปีจึงลาออกเพราะ “เวลาทำงานจริงไม่ตรงตามกำหนด เพราะต้องรอรถส่งของ ทำให้ต้องทำงานล่วงเวลา” งานที่ 5 ที่ตัวอย่างรายนี้ทำเป็นงานที่ทำจนปัจจุบันซึ่งทำมา 6 ปีแล้ว เป็นงานก่อสร้างในอำเภอกะทู้ ได้ค่าจ้างวันละ 250 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป

6.5

รายที่ 2 ชายพม่า อายุ 23 ปี เกิดที่เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ บิดามารดาพาเดินทางมาประเทศไทย (ภูเก็ต) ตอนอายุ 2 ปี โดยมีนายหน้าพามาเสียค่าใช้จ่าย 3,500 บาท (ต่อคน) เข้ามาทางด่านระนอง ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 16 ปี โดยญาติแนะนำให้ไปเป็นงานก่อสร้างในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 160 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30 – 17:30น. ทำงานได้เพียงปีเดียว จึงลาออกเนื่องจาก “นายจ้างโกงค่าแรง จ่ายไม่ครบ” จากนั้นญาติจึงช่วยหางานใหม่ให้ไปเป็นงานก่อสร้างในอำเภอกะทู้ ได้ค่าจ้างวันละ 170 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30 – 17:30น. ทำงานได้ปีเดียวจึงลาออกตอนอายุ 17 ปีเพราะ “นายจ้างโกงค่าแรง” ญาติคนเดิมช่วยหางานใหม่ให้ไปเป็นงานก่อสร้างในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 185 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30 – 17:30น. ทำงานได้ปีเดียวก็ลาออกตอนอายุ 18 ปี เนื่องจาก “โดนหัวหน้าแถมป้กล่าว่าหาว่าเป็นขโมย” ญาติหางานใหม่ให้ไปเป็นงานก่อสร้างเหมือนเดิม ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำได้ 3 ปี จึงเปลี่ยนงานเพราะ “ค่าครองชีพสูง ทำให้ค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ” ญาติช่วยหางานใหม่ให้ไปเป็นงานที่ 5 ซึ่งเริ่มทำตอนอายุ 22 ปี ทำได้เกือบ 2 ปีแล้ว เป็นงานขนของที่แพปลาในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 5,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 16:00น. ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 6.8

รายที่ 3 หญิงมอญ อายุ 24 ปี เกิดที่เมือง Ye รัฐมอญ เดินทางมาประเทศไทยโดยมีนายหน้าพามาตอนอายุ 10 ปี เข้ามาทางด่านระนอง เสียค่านายหน้า 6,000 บาท มายังจังหวัดภูเก็ต โดยบิดามารดาทำงานอยู่ที่นี่แล้ว ตอนเดินทางมายังภูเก็ตต้องหลบซ่อนอยู่ในป่า ต้องอดอาหาร ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี โดยหางานเอง (เนื่องจากมารับสมัครหาคนงานในแคมป์คนงานก่อสร้างที่บิดามารดาอาศัยอยู่) เป็นงานลอกหนังหมึกในแพปลาแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าแรงประมาณวันละ 60 บาท (ขึ้นอยู่กับจำนวนหมึกที่ลอกหนัง กิโลกรัมละ 2 บาท)

ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 18:00น. ทำงานได้เพียง 6 เดือน ได้กลับไปเยี่ยมบ้านที่พม่าอยู่ 6 เดือน จึงกลับมาประเทศไทยใหม่ทางด่านระนองเหมือนเดิม เสียค่านายหน้า 6,000 บาท แต่เดินทางมายังอำเภอเมืองสมุทรสาคร (มหาชัย) โดยมีนายหน้าหางานให้ (ต้องจ่ายค่านายหน้าเดือนละ 600 บาท) งานที่ทำคือ แกะเปลือกกุ้ง ที่ล้งกุ้ง ในมหาชัย ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 03:00 – 19:00 น. ทำงานได้ 2 ปีจึงลาออก เพราะ “ไม่ได้รับค่าจ้างเลย นายหน้าเอาไปหมด” จึงกลับมายังภูเก็ต และบิดาช่วยหางานให้อำเภอเมืองภูเก็ต เป็นโรงงานผลิตภัณฑ์ประมง โดยมีหน้าที่ตากปลาหวาน ได้เงินเดือน 5,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. ทำงานได้ 4 ปีต้องออกเพราะ “โรงงานปิด เพราะเจ้าของโรงงานเสียชีวิต” หัวหน้างานเก่าจึงช่วยหางานให้ตัวอย่างรายนี้ เป็นงานในห้องเย็นในอำเภอเมืองภูเก็ต โดยมีหน้าที่เอาปลาเข้าห้องเย็น ได้เงินเดือน 5,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน โดยทำมา 2 ปีแล้ว ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 6.12

รายที่ 4 หญิงมอญ อายุ 27 ปี เกิดที่เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ เดินทางมาประเทศไทยโดยมีญาติและนายหน้าพามาตอนอายุ 8 ปี หลังจบเกรด 2 เข้ามาทางด่านระนอง เสียค่านายหน้า 5,000 บาท ซึ่งการเดินทางครั้งนั้น โคนตำรวจจับขังคุก 1 คืน ตอนเช้าปล่อยตัวเพราะนายหน้ามาประกันออกไป ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี โดยเพื่อนช่วยหาให้ เป็นลูกจ้างร้านขายเสื้อผ้าในอำเภอกะทู้ ได้เงินเดือน 1,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำงานได้เพียง 2 เดือนจึงลาออก เพราะต้องย้ายตามมารดาจากอำเภอกะทู้มาอยู่ที่อำเภอเมืองภูเก็ต มารดาจึงหางานใหม่ให้เป็นคนงานก่อสร้างในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30 – 17:30น. งานนี้ได้เพียง 1 ปี ต้องออกเพราะ “ตำรวจมาจับตามแคมป์ ต้องคอยหลบ เพราะไม่มีบัตร” งานที่ 3 ที่ตัวอย่างรายนี้ทำเป็นงานทำความสะอาดในโรงแรมแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต ที่เพื่อนหาให้ ได้เงินเดือน 1,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 09:00 – 15:00น. ทำงานได้ 4 ปี จึงลาออกเพราะญาติหางานที่รายได้ดีกว่าให้ งานที่ 4 เริ่มทำตอนอายุ 19 ปี เป็นงานแม่บ้านที่อำเภอกะทู้ ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 14:00น. ทำงานได้ 1 ปี จึงย้ายงานเพราะ “แต่งงานและย้ายมาอยู่ในแคมป์ก่อสร้างกับสามี” งานที่ 5 เริ่มทำตอนอายุ 20 ปี และทำมาจนปัจจุบันนี้เป็นงานก่อสร้างในอำเภอถลางได้ค่าจ้างวันละ 160 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 6.13

รายที่ 5 ชายกะเหรี่ยง อายุ 22 ปี เกิดที่เมือง Kyainseikkyi รัฐกะเหรี่ยง เดินทางอพยพโยกย้ายมาพร้อมกับบิดามารดาจากประเทศไทยตอนอายุ 3 ปี ทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 16 ปี รับจ้างเกี่ยวข้าว ทำนา ที่อำเภอสังขละบุรี ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. ทำงานได้ 4 ปี ทั้งครอบครัว

อพยพโยกย้ายมาอยู่ที่ภูเก็ตตอนที่ตัวอย่างรายนี้อายุได้ 20 ปี เพื่อนช่วยหางานให้เป็นคนงานก่อสร้างในอำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 230 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำมาแล้ว 2 ปี ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่จนปัจจุบันนี้ ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางการอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 6.14

รายที่ 6 ชายมอญ อายุ 29 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ เดินทางอพยพโยกย้ายมาพร้อมกับบิดามารดาในประเทศไทย ตอนอายุ 7 ปี โดยมีนายหน้าพาเขาโดยเข้าทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เสียค่านายหน้าทั้งหมด 5,000 บาท โดยเดินทางมาที่ชลบุรี เนื่องจากบิดามารดาทำงาน ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 17 ปี เป็นงานลูกจ้างล้างรถในกรุงเทพฯ ที่พี่ช่วยหาให้ ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำงานอยู่ 6 ปี จนอายุ 23 ปี จึงหางานใหม่เองเนื่องจากงานเก่าได้เงินน้อย งานใหม่เป็นลูกจ้างขายของในห้างสรรพสินค้าในกรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 10:00 – 22:00น. ทำงานได้ 2 ปี ลาออกเพราะ “มาเที่ยวหาเพื่อนที่จังหวัดภูเก็ต เพื่อนเลยชวนทำงานที่ภูเก็ต” งานที่ 3 ที่ทำเริ่มตอนอายุ 25 ปีคือ คนงานก่อสร้าง (ช่างปูน) ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 280 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30 – 17:30น. ทำงานได้ 1 ปี ก็ย้ายตามแคมป์ก่อสร้างไปเป็นช่างปูนในอำเภอถลาง ได้ค่าจ้างและมีเวลาทำงานเหมือนเดิม ซึ่งทำงานนี้มาได้แล้ว 2 ปี และเป็นงานที่ทำอยู่จนปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางการอพยพโยกย้ายดังแสดงในรูป 6.19

6.6.2.2 เส้นทางการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานมีจำนวน 14 ราย ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการอพยพโยกย้ายงานภายในจังหวัดภูเก็ตเอง เพราะภูเก็ตเป็นแหล่งงานขนาดใหญ่ทำให้สามารถเปลี่ยนงาน หางานใหม่ได้ง่าย สำหรับการอพยพโยกย้ายสามารถแบ่งรูปแบบการอพยพโยกย้ายเป็น 2 กลุ่มคือ

- 1) กลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายงานภายในจังหวัดภูเก็ต
- 2) กลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานแล้วมาสิ้นสุดการอพยพโยกย้ายในจังหวัดภูเก็ต

โดยแต่ละกลุ่มตัวอย่างมีเส้นทางการอพยพโยกย้ายสรุปได้ดังนี้

1) กลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายงานภายในจังหวัดภูเก็ต

ในลักษณะนี้มีตัวอย่างอยู่ 4 ราย โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 ชายพม่า อายุ 32 ปี เกิดที่เมือง Myaik เขตตะนาวศรี ญาติพาเดินทางมาประเทศไทยทางด่านระนองตอนอายุ 9 ขวบ เพื่มาอยู่กับบิดามารดาที่ภูเก็ต เดินทางโดยรถทัวร์

และโดนตำรวจจับต้องเสียเงิน 3,000 บาท ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 13 ปี โดยญาติช่วยหา ให้ เป็นงานส่งน้ำแข็งที่แพปลาแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 2,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 17:00น. ทำงานได้ 3 ปี ตอนอายุ 16 จึงลาออกเพราะ “งานที่ทำหนักเกินไป เวลาทำงาน มากกว่าปกติ พักไม่ตรงเวลา เราเป็นเด็กจึงมักถูกนายจ้างดุค่า” งานใหม่นี้เพื่อนช่วยหาให้ เป็น ลูกจ้างโรงงานผลิตน้ำส้ม ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 16:00 น. ทำงานได้ 4 ปี ตอนอายุ 20 ปีจึงลาออกเพราะ “งานหนัก เนื่องจากเป็นพม่าคนเดียว คนงานที่ เหลือเป็นคนไทย จึงโดนรังแก โดนเอาเปรียบ เงินเดือนก็ไม่ขึ้นให้” ตัวอย่างรายนี้จึงไม่พอใจและ หางานใหม่ (งานที่ 3) เอง เป็นช่างก่อสร้างในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 190 บาท ทำงาน ตั้งแต่เวลา 08:00 – 18:00น. ทำงานได้ 5 ปี จนอายุ 25 ปี จึงลาออกเพราะ “วันทำงานน้อย ไม่ ต่อเนื่อง ได้น้อย เพราะเป็นรายวัน” งานที่ 4 เป็นงานส่งของที่เพื่อนช่วยหาให้ อยู่ในอำเภอเมือง ภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำงานนี้ได้ 1 ปีจึงลาออกเพราะ “เวลาทำงานจริงไม่ตรงตามกำหนด เพราะต้องรอรถส่งของ ทำให้ต้องทำงานล่วงเวลา” งานที่ 5 ที่ ตัวอย่างรายนี้ทำเป็นงานที่ทำจนปัจจุบันซึ่งทำมา 6 ปีแล้ว เป็นงานก่อสร้างในอำเภอกะทู้ ได้ค่าจ้าง วันละ 250 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่ เริ่มต้นทำงานดังนี้

อำเภอเมืองภูเก็ต → อำเภอกะทู้

รายที่ 2 ชายพม่า อายุ 23 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ บิดามารดาพาเดินทาง มาประเทศไทย (ภูเก็ต) ตอนอายุ 2 ปี โดยมีนายหน้าพามาเสียค่าใช้จ่าย 3,500 บาท (ต่อคน) เข้ามา ทางด่านระนอง ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 16 ปี โดยญาติแนะนำให้ เป็นงานก่อสร้างใน อำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 160 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30 – 17:30น. ทำงานได้เพียงปีเดียว จึง ลาออกเนื่องจาก “นายจ้างโกงค่าแรง จ่ายไม่ครบ” จากนั้นญาติจึงช่วยหางานใหม่ให้ เป็นงาน ก่อสร้างในอำเภอกะทู้ ได้ค่าจ้างวันละ 170 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30 – 17:30น. ทำงานได้ปีเดียวจึง ลาออกตอนอายุ 17 ปีเพราะ “นายจ้างโกงค่าแรง” ญาติคนเดิมช่วยหางานใหม่ให้ เป็นงานก่อสร้างใน อำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 185 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30 – 17:30น. ทำงานได้ปีเดียวก็ลาออก ตอนอายุ 18 ปี เนื่องจาก “โดนหัวหน้าแถมปกล่าว่าหาว่าเป็นขโมย” ญาติหางานใหม่ให้ เป็นงาน ก่อสร้างเหมือนเดิม ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำ ได้ 3 ปี จึงเปลี่ยนงานเพราะ “ค่าครองชีพสูง ทำให้ค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ” ญาติช่วยหางานใหม่ให้ เป็นงานที่ 5 ซึ่งเริ่มทำตอนอายุ 22 ปี ทำได้เกือบ 2 ปีแล้ว เป็นงานขนของที่แพปลาในอำเภอเมือง

ภูเก็ต ได้เงินเดือน 5,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 16:00น. ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานดังนี้

อำเภอเมืองภูเก็ต → อำเภอกะทู้ → อำเภอเมืองภูเก็ต

รายที่ 3 หญิงมอญ อายุ 27 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ เดินทางมาประเทศไทยโดยมีญาติและนายหน้าพามาตอนอายุ 8 ปี หลังจบเกรด 2 เข้ามาทางด้านระนอง เสียค่านายหน้า 5,000 บาท ซึ่งการเดินทางครั้งนั้นโดนตำรวจจับขังคุก 1 คืน ตอนเช้าปล่อยตัวเพราะนายหน้ามาประกันออกไป ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี โดยเพื่อนช่วยหาให้ เป็นลูกจ้างร้านขายเสื้อผ้าในอำเภอกะทู้ ได้เงินเดือน 1,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำงานได้เพียง 2 เดือนจึงลาออก เพราะต้องย้ายตามมารดาจากอำเภอกะทู้มาอยู่ที่อำเภอเมืองภูเก็ต มารดาจึงหางานใหม่ให้เป็นคนงานก่อสร้างในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30 – 17:30น. ทำงานนี้ได้เพียง 1 ปี ต้องออกเพราะ “ตำรวจมาจับตามแคมป์ ต้องคอยหลบ เพราะไม่มีบัตร” งานที่ 3 ที่ตัวอย่างรายนี้ทำเป็นงานทำความสะอาดในโรงแรมแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต ที่เพื่อนหาให้ ได้เงินเดือน 1,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 09:00 – 15:00น. ทำงานได้ 4 ปี จึงลาออกเพราะญาติหางานที่รายได้ดีกว่าให้ งานที่ 4 เริ่มทำตอนอายุ 19 ปี เป็นงานแม่บ้านที่อำเภอกะทู้ ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 14:00น. ทำงานได้ 1 ปี จึงย้ายงานเพราะ “แต่งงานและย้ายมาอยู่ในแคมป์ก่อสร้างกับสามี” งานที่ 5 เริ่มทำตอนอายุ 20 ปี และทำมาจนปัจจุบันนี้เป็นงานก่อสร้างในอำเภอถลางได้ค่าจ้างวันละ 160 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

อำเภอกะทู้ → อำเภอเมืองภูเก็ต → อำเภอกะทู้ → อำเภอถลาง

รายที่ 4 หญิงพม่า อายุ 16 ปี เกิดที่อำเภอเมืองภูเก็ต เริ่มทำงานตอนอายุ 13 ปี โดยมารดาช่วยหาให้ เป็นงานแม่บ้านเลี้ยงเด็ก ทำความสะอาดในอำเภอถลาง ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 18:00น. ทำงานได้ 1 ปี จึงลาออกเพราะ “เด็กที่เลี้ยงดื้อและซน ทำให้เหนื่อยมาก” งานที่ 2 มารดาหาให้เป็นงานแม่บ้านในโรงแรม ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 12:00 – 01:00น. ทำงานได้ 1 ปี จึงลาออก เพราะ “ทำงานไม่มีวันหยุด เวลาพ่อแม่ไม่สบายไม่สามารถลงงานได้” บิดามารดาจึงให้มาทำงานด้วยกัน เป็นงานรับจ้างตัดยางในสวนยางใน

อำเภอถลาง ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่จนถึงปัจจุบันนี้ ทำมาได้ 1 ปี แล้วได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำงาน ตั้งแต่ 16:00 – 11:00น. ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

อำเภอถลาง → อำเภอเมืองภูเก็ต → อำเภอถลาง

2) กลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานแล้วมาสิ้นสุดการอพยพโยกย้ายในจังหวัดภูเก็ต

ในลักษณะนี้มีตัวอย่างอยู่ 10 ราย ซึ่งยังสามารถแบ่งย่อยเป็น 2 กลุ่มคือ

- (1) กลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน (จังหวัดภูเก็ต) แล้วมาสิ้นสุดการอพยพโยกย้ายในจังหวัดภูเก็ต
- (2) กลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน (ไม่ใช่จังหวัดภูเก็ต) แล้วมาสิ้นสุดการอพยพโยกย้ายในจังหวัดภูเก็ต

โดยแต่ละกลุ่มมีเส้นทางและกระบวนการอพยพโยกย้ายสรุปได้ดังนี้

(1) กลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน (จังหวัดภูเก็ต) แล้วมาสิ้นสุดการอพยพโยกย้ายในจังหวัดภูเก็ต

ในลักษณะนี้มีตัวอย่าง 1 ราย โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 หญิงมอญ อายุ 24 ปี เกิดที่เมือง Ye รัฐมอญ เดินทางมาประเทศไทยโดยมี นายหน้าพามาตอนอายุ 10 ปี เข้ามาทางด่านระนอง เสียค่านายหน้า 6,000 บาท มายังจังหวัดภูเก็ต โดยบิดามารดาทำงานอยู่ที่นั่นแล้ว ตอนเดินทางมายังภูเก็ตต้องหลบซ่อนอยู่ในป่า ต้องอดอาหาร ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี โดยหางานเอง (เนื่องจากมารับสมัครหาคนงานในแคมป์ คนงานก่อสร้างที่บิดามารดาอาศัยอยู่) เป็นงานลอกหนังหมึกในแฟปลาแห่งหนึ่งในอำเภอเมือง ภูเก็ต ได้ค่าแรงประมาณวันละ 60 บาท (ขึ้นอยู่กับจำนวนหมึกที่ลอกหนัง กิโลกรัมละ 2 บาท) ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 18:00น. ทำงานได้เพียง 6 เดือน ได้กลับไปเยี่ยมบ้านที่พม่าอยู่ 6 เดือน จึงกลับมาประเทศไทยใหม่ทางด่านระนองเหมือนเดิม เสียค่านายหน้า 6,000 บาท แต่เดินทางมายัง อำเภอเมืองสมุทรสาคร (มหาชัย) โดยมีนายหน้าหางานให้ (ต้องจ่ายค่านายหน้าเดือนละ 600 บาท) งานที่ทำคือ แกะเปลือกกุ้ง ที่ลิ่งกุ้ง ในมหาชัย ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 03:00 – 19:00 น. ทำงานได้ 2 ปีจึงลาออก เพราะ “ไม่ได้รับค่าจ้างเลย นายหน้าเอาไปหมด” จึงกลับมายังภูเก็ต และ บิดาช่วยหางานให้ในอำเภอเมืองภูเก็ต เป็นโรงงานผลิตภัณฑืประมง โดยมีหน้าที่ตากปลาหวาน ได้ เงินเดือน 5,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. ทำงานได้ 4 ปีต้องออกเพราะ “โรงงานปิด

เพราะเจ้าของโรงงานเสียชีวิต” หัวหน้างานเก่าจึงช่วยหางานให้ตัวอย่างรายนี้ เป็นงานในห้องเย็น ในอำเภอเมืองภูเก็ต โดยมีหน้าที่เอาปลาเข้าห้องเย็น ได้เงินเดือน 5,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน โดยทำมา 2 ปีแล้ว ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

อำเภอเมืองภูเก็ต → อำเภอเมืองสมุทรสาคร → อำเภอเมืองภูเก็ต

(2) กลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน (ไม่ใช่จังหวัดภูเก็ต) แล้วมาสิ้นสุดการอพยพโยกย้ายในจังหวัดภูเก็ต ในลักษณะนี้มีตัวอย่าง 9 ราย โดยสามารถสรุปได้ดังนี้

รายที่ 1 ชายกะเหรี่ยง อายุ 22 ปี เกิดที่เมือง Kyainseikkyi รัฐกะเหรี่ยง เดินทางอพยพโยกย้ายมาพร้อมกับบิดามารดาในประเทศไทยตอนอายุ 3 ปี ทางด้านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 16 ปี รับจ้างเกี่ยวข้าว ทำนา ที่อำเภอสังขละบุรี ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. ทำงานได้ 4 ปี ทั้งครอบครัวอพยพโยกย้ายมาอยู่ที่ภูเก็ตตอนที่ตัวอย่างรายนี้อายุได้ 20 ปี เพื่อนช่วยหางานให้เป็นคนงานก่อสร้างในอำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 230 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำมาแล้ว 2 ปี ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่จนปัจจุบันนี้ ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

จังหวัดกาญจนบุรี → อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

รายที่ 2 ชายทวาย อายุ 27 ปี เกิดที่จังหวัดระนอง ตอนอายุ 7 ปี กลับไปเรียนหนังสือที่เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี จนจบเกรด 5 กลับมาประเทศไทยทางด้านระนอง ตอนอายุ 15 ปี มายังจังหวัดกระบี่ที่บิดามารดาทำงานอยู่ ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 16 ปี ที่จังหวัดกระบี่ โดยบิดามารดาช่วยหาให้ เป็นงานตัดต้นไม้เพื่อทำถนน ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 16:00น. ทำงานได้ 2 ปี งานหมด จึงย้ายงานไปอยู่ที่ฟาร์มเลี้ยงกุ้งในจังหวัดกระบี่ ได้เงินเดือน 1,000 บาท ทำงานระหว่างเวลา 07:00 – 14:00น. และ 19:00 – 02:00น. ทำงานนี้ได้ 5 เดือน ก็ลาออกเพราะครอบครัวย้ายไปอยู่ที่ระนอง ซึ่งบิดามารดาก็หางานใหม่ให้กับตัวอย่างรายนี้เป็นงานซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ ในอำเภอเมืองระนอง ได้เงินเดือน 1,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 –

18:00น. ทำอยู่ได้ 6 เดือน จึงลาออกไปทำสวนยางกับบิดามารดาในจังหวัดระนอง ได้เงินเดือน 1,200 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. ซึ่งทำงานนี้ได้ 7 ปี จึงลาออกเพราะรายได้น้อย เพื่อนจึงชวนไปทำงานก่อสร้างในอำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ตอนอายุ 25 ปี ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่จนปัจจุบัน ทำมาแล้ว 2 ปี ได้ค่าจ้างวันละ 220 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

จังหวัดกระบี่ → จังหวัดระนอง → อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

รายที่ 3 ชายพม่า อายุ 17 ปี เกิดที่จังหวัดระนอง ได้เรียนหนังสือที่ระนองจนจบเกรด 3 จึงลาออกเพราะครอบครัวยากจนถึงอยากช่วยบิดามารดา ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 10 ปี โดยไปเป็นลูกเรือประมง (เรือวนดำ) กับบิดาที่จังหวัดชุมพร ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำงานตั้งแต่เวลา 17:00 – 08:00น. ทำงานได้ 3 ปี จึงลาออกเพราะ “นายจ้างจ่ายเงินค่าจ้างบ้างไม่ให้บ้าง”ญาติจึงชวนไปรับจ้างตัดยางสวนยางในอำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท ทำงานตั้งแต่ 20:00 – 11:00น. ทำงานได้ 5 เดือนลาออกเพราะ “สุขภาพไม่ดี ไม่สบาย” และบิดาส่งไปรักษาตัวที่พม่า (เมือง Kawthoung เขตตะนาวศรี) แล้วกลับมาใหม่ และได้มาทำงานที่สวนยางที่เดิม โดยได้ค่าจ้างเพิ่มเป็นวันละ 200 บาท ซึ่งทำมาจนถึงปัจจุบันนี้ ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

จังหวัดชุมพร → อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

รายที่ 4 หญิง ทวาย อายุ 26 ปี เกิดที่จังหวัดกาญจนบุรี ได้เรียนหนังสือในโรงเรียนไทยจนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 เริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี ที่กรุงเทพฯ โดยคนรู้จักชวนไปทำงานเป็นงานแม่บ้านได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 20:00น. ทำงานได้ปีเดียวจึงย้ายงานเพราะ “นายจ้างใช้งานหนัก” งานใหม่เป็นงานแม่บ้านในกรุงเทพฯ คนรู้จักหาให้ ได้เงินเดือนเพิ่มขึ้นเป็น 4,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 20:00น. ทำงานได้ 10 ปี จนอายุ 26 ปี ลาออก เพราะ “นายจ้างจ่ายเงินไม่ตรงเวลา งานหนัก ไม่ค่อยได้พัก” หลังจากนั้นเพื่อนชวนไปทำงานเป็นลูกจ้างขายของในตลาดในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 8,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 20:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

กรุงเทพฯ → อำเภอเมืองภูเก็ต

รายที่ 5 ชายมอญ อายุ 29 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ เดินทางอพยพโยกย้ายมาพร้อมกับบิดามารดาในประเทศไทย ตอนอายุ 7 ปี โดยมีนายหน้าพาเขาโดยเข้าทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี เสียค่านายหน้าทั้งหมด 5,000 บาท โดยเดินทางมาที่ชลบุรี เนื่องจากบิดามารดาทำงาน ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 17 ปี เป็นงานลูกจ้างล้างรถในกรุงเทพฯ ที่พี่ช่วยหาให้ ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำงานอยู่ 6 ปี จนอายุ 23 ปี จึงหางานใหม่เองเนื่องจากงานเก่าได้เงินน้อย งานใหม่เป็นลูกจ้างขายของในห้างสรรพสินค้าในกรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 10:00 – 22:00น. ทำงานได้ 2 ปี ลาออกเพราะ “มาเที่ยวหาเพื่อนที่จังหวัดภูเก็ต เพื่อนเลยชวนทำงานที่ภูเก็ต” งานที่ 3 ที่ทำเริ่มตอนอายุ 25 ปีคือ คนงานก่อสร้าง (ช่างปูน) ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 280 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30 – 17:30น. ทำงานได้ 1 ปี ก็ย้ายตามแคมป์ก่อสร้างไปเป็นช่างปูนในอำเภอดง ได้ค่าจ้างและมีเวลาทำงานเหมือนเดิม ซึ่งทำงานนี้มาได้แล้ว 2 ปี และเป็นงานที่ทำอยู่จนปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

กรุงเทพฯ → อำเภอเมืองภูเก็ต → อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต

รายที่ 6 หญิงมอญ อายุ 35 ปี เกิดที่อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ครอบครัวยากจนถึงไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ เริ่มทำงานตอนอายุ 7 ปี โดยช่วยบิดามารดาทำไร่ทำนา ได้ค่าจ้างวันละ 35 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ทำงานนี้อยู่ 4 ปี จนอายุ 11 ปี จึงเปลี่ยนงานเพราะ “ทำงานเหนื่อยมาก ลำบาก ค่าแรงน้อย ลูกเขาเปรียบ ได้เงินบ้างไม่ได้บ้าง” งานใหม่นี้หาเองโดยเป็นลูกจ้างล้างจานร้านอาหารในอำเภอทองผาภูมิ ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 17:00น. ตัวอย่างนี้ทำงานนี้ได้ 4 ปีจนอายุ 15 ปี จึงลาออกเพราะ “ต้องทำงานล่วงเวลา จ่ายเงินไม่ตรงเวลา” หลังจากนั้นครอบครัวได้อพยพไปอยู่ภูเก็ต ซึ่งตัวอย่างรายนี้ได้หางานในอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ตเอง เป็นกรรมกรก่อสร้างซึ่งทำงานนี้มาตั้งแต่อายุ 15 ปี ทำมา 20 ปีแล้ว ปัจจุบันนี้ได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

จังหวัดกาญจนบุรี → อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

รายที่ 7 หญิงทวาย อายุ 23 ปี เกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ได้เรียนหนังสือในโรงเรียนไทยจนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ครอบครัวอพยพไปสมุทรปราการ ตัวอย่าง

รายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 18 ปี โดยบิดาช่วยให้ เป็นคนงานในโรงงานทำเครื่องประดับในจังหวัดสมุทรปราการ ได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 23:00น. ทำงานได้ 5 ปี จนถึงอายุ 23 ปี จึงลาออก เพราะ “จ่ายเงินเดือนไม่ครบ กดขี่แรงงาน ไม่มีใบอนุญาตทำงาน” หลังจากนั้นคนรู้จักชวนไปทำงานที่โรงพยาบาลในอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต เป็นผู้ช่วยพยาบาลและเป็นล่ามให้กับแรงงานพม่าได้เงินเดือน 11,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่จนปัจจุบันนี้ ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

สมุทรปราการ → อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต

รายที่ 8 ชายทวาย อายุ 17 ปี เกิดที่จังหวัดระนอง ตอนอายุ 5 ปี บิดามารดาส่งกลับไปเรียนหนังสือที่เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี จนจบเกรด 4 ตอนอายุ 12 ปี จึงกลับมาประเทศไทยทางด่านระนอง ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี โดยพี่ชายหาให้ เป็นลูกเรือประมงในจังหวัดระนอง ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 12:00น. ทำงานได้เพียงปีเดียวจึงลาออกเพราะ “เหงา ไม่มีเพื่อน” พี่ชายจึงหางานลูกเรือประมง ในอำเภอเมือง จังหวัดภูเก็ต ซึ่งทำงานตั้งแต่อายุ 15 ปี ทำมา 2 ปีแล้ว และเป็นงานที่ทำอยู่จนถึงปัจจุบัน ได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 12:00น. ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

จังหวัดระนอง → อำเภอเมืองภูเก็ต

รายที่ 9 หญิงกะเหรี่ยง อายุ 30 ปี เกิดที่จังหวัดเชียงราย เนื่องจากครอบครัวยากจน จึงไม่มีโอกาสเรียนหนังสือ ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 7 ปี โดยมารดาช่วยให้เป็นงานล้างจานในร้านอาหาร ในอำเภอเมืองเชียงราย ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 17:00น. ทำงานได้ปีเดียวจึงลาออกเพราะ “นายจ้างจ่ายเงินไม่ครบ และต้องทำงานล่วงเวลา” หลังจากนั้นคนรู้จักจึงชวนไปทำงานโรงงานที่จังหวัดสมุทรปราการ ตอนอายุ 8 ปี โดยได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ทำงานได้ 1 ปี ลาออกเพราะ “ได้เงินช้า ได้ไม่ครบ” คนรู้จักจึงหางานใหม่ให้เป็นงานคัดแยกปลาที่แปปลาในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 110 บาท ทานตั้งแต่ 04:00 – 17:00น. ซึ่งทำงานจนอายุ 28 ปี จึงลาออกเพราะงานหนัก ตัวอย่างรายนี้จึงหางานใหม่เองเป็นงานล้างจานในร้านอาหารในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีเส้นทางอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานดังนี้

จังหวัดเชียงราย → จังหวัดสมุทรปราการ → อำเภอเมืองภูเก็ต

6.6.2.3 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 20 คน ในพื้นที่จังหวัดภูเก็ตนั้นมีอยู่ 14 คน ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เหลืออีก 6 คน ยังไม่มีการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานในปัจจุบัน แต่อาจมีการอพยพโยกย้ายเกิดขึ้นในอนาคตได้ โดยทั้งหมด 14 รายนี้จะมีความสัมพันธ์กับจังหวัดภูเก็ต กล่าวคือ มีอยู่ 5 รายที่มีจุดเริ่มต้นทำงานอยู่ในจังหวัดภูเก็ต (อำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกะทู้ และอำเภอถลาง) และที่เหลืออีก 9 ราย มีจุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่พื้นที่อื่น แต่ก็ได้มีการอพยพโยกย้ายมายังจังหวัดภูเก็ต โดยที่ลักษณะส่วนบุคคลมีส่วนทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานได้ โดยสามารถสรุปดังนี้คือ (ตาราง 6.17)

ตาราง 6.17 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดภูเก็ต

ข้อมูลทั่วไป		จำนวน
เพศ	ชาย	7
	หญิง	7
อายุ	<15	5
	15-20	8
	21-25	1
สถานภาพ	โสด	14
	แต่งงาน	-
ศาสนา	พุทธ	13
	คริสต์	1

ตาราง 6.17 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
ภูมิลาเนา	
ไทย	8
พม่า	6
ชาติพันธุ์	
พม่า	4
ทวาย	4
มอญ	4
กะเหรี่ยง	2
การศึกษา	
เรียนหนังสือ	8
ไม่ได้เรียนหนังสือ	6
อาชีพ	
ก่อสร้าง	2
ประมง	2
ต่อเนื่องประมง	1
เกษตร	1
โรงงาน	1
รับจ้าง	5
แม่บ้าน	2
รายได้ต่อวัน (บาท)	
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50	3
51-100	3
101-150	6
151-200	2

ตาราง 6.17 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	จำนวน
สถานะบุคคล	
มีใบอนุญาตทำงาน	3
ไม่มีใบอนุญาตทำงาน	11
ความสามารถในการพูดภาษาไทย	
พูดภาษาไทยได้	12
พูดภาษาไทยไม่ได้	2

เพศ โดยทั่วไปแล้วเพศชายมีแนวโน้มที่จะมีการอพยพเคลื่อนที่โยกย้ายมากกว่า เพศหญิง ทั้งนี้เพื่อโอกาสที่ดีกว่า ขณะที่เพศหญิงมักต้องการอยู่ใกล้ชิดกับครอบครัวมากกว่า ในกลุ่มตัวอย่าง 14 รายของจังหวัดภูเก็ต ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานประกอบด้วย เพศชาย 7 คน และเพศหญิง 7 คน ซึ่งทั้งหมดมีการอพยพโยกย้ายด้วยความสมัครใจ โดยมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกันคือ เพื่อหางานทำจะได้มีรายได้ช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว

อายุ ในกลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจำนวน 14 คนนี้ เริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 7 ปีถึง 18 ปี ซึ่งนับได้ว่าเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่อายุยังน้อย และกลุ่มนี้ยังมีการอพยพโยกย้ายไปทำงานพื้นที่อื่นตอนอายุ 7-23 ปี โดยส่วนใหญ่ย้ายงานตอนอายุระหว่าง 15-20 ปี โดยมีอยู่ 8 ราย อีก 5 รายย้ายงานตอนอายุน้อยกว่า 15 ปี และอีก 1 รายอพยพโยกย้ายตอนอายุ 23 ปี

สถานภาพ สถานภาพโสดหรือสมรสเป็นส่วนประกอบประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้าย ในกลุ่มตัวอย่าง 14 คน นี้มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน ตอนยังเป็นโสดทั้งหมด ซึ่งสถานภาพปัจจุบันใน 14 คนนี้ประกอบไปด้วยคนโสด 8 คน และคนแต่งงานแล้ว 6 คน

ศาสนา ในกลุ่มตัวอย่าง 14 รายของจังหวัดภูเก็ต ที่มีการอพยพโยกย้ายประกอบไปด้วยคนนับถือศาสนาพุทธ 13 รายและคริสต์ 1 ราย ซึ่งศาสนาไม่น่าจะเป็นองค์ประกอบหลักที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้าย แต่หากมีศาสนาเดียวกันรู้จักกันจะทำให้เกิดความรู้สึกว่าเป็นพวกเดียวกัน และทำให้เกิดการชักชวนให้มีการอพยพโยกย้ายได้

ภูมิลำเนา ในกลุ่มตัวอย่าง 14 รายนี้เกิดที่ประเทศไทย 8 ราย และที่พม่า 6 ราย ซึ่งการเกิดในประเทศไทยหรืออพยพมาจากพม่าตั้งแต่ยังเด็ก ทำให้ตัวอย่างเหล่านี้ได้ใช้ชีวิตใน

ประเทศไทยช่วงหนึ่ง ซึ่งทำให้มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนหรือเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศไทย และพูดภาษาไทยได้ทำให้กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้สามารถตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปหาโอกาสที่ดีกว่าได้

ชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์เป็นองค์ประกอบหลักในการตัดสินใจอพยพโยกย้าย กลุ่มตัวอย่าง 14 ราย ที่มีการอพยพโยกย้ายนี้ ประกอบด้วยชาติพันธุ์พม่า ทวาย และมอญอย่างละ 4 ราย และกะเหรี่ยง 1 ราย การที่มีชาติพันธุ์เดียวกัน ทำให้เกิดการ “ชักชวน” “ให้” “แลกเปลี่ยน” ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับงานในพื้นที่อื่นๆ โดยญาติ เพื่อน หรือ “คนรู้จัก” ซึ่งทั้ง 14 คนนี้อพยพโยกย้ายโดยได้รับข้อมูล ข่าวสารหรือชักชวนจากคนรู้จักทั้งสิ้น

การศึกษา ในกลุ่มตัวอย่าง 14 รายในจังหวัดภูเก็ตที่มีการอพยพโยกย้ายนั้นมีอยู่ 6 รายที่ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ส่วนอีก 8 รายมีโอกาสได้เรียนหนังสือ โดยมีการศึกษาระดับชั้นประถม (เกรด 1-5) จำนวน 6 ราย ที่เหลืออีก 2 คน นั้นเกิดในประเทศไทยเลยได้มีโอกาสเรียนในระบบการศึกษาของไทย ในจังหวัดกาญจนบุรี รายหนึ่งจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 อีกรายจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 สำหรับตัวอย่างที่ได้เรียนหนังสือในระบบการศึกษาของพม่า นั้น ส่วนใหญ่บิดามารดาส่งกลับไปเรียนในพม่า เพื่อให้รู้หนังสือพม่า พออายุประมาณ 10-12 ปี ก็จะกลับมาอยู่กับบิดามารดาในฝั่งประเทศไทย

การประกอบอาชีพและรายได้ อาชีพและรายได้เป็นปัจจัยหลักทางเศรษฐกิจที่สัมพันธ์โดยตรงกับการอพยพโยกย้าย เพราะหากว่าอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบันเป็นอาชีพที่เสี่ยงอันตราย สกปรก ค่าตอบแทนได้น้อยไม่เพียงพอต่อการยังชีพ ก็มีแนวโน้มที่จะทำให้เกิดการเปลี่ยนงาน ซึ่งอาจทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายได้ ขณะเดียวกันการได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้างที่น้อยไม่เพียงพอต่อการยังชีพและใช้จ่ายในครอบครัว หรือในบางครั้งก็ถูกโกงไม่ได้รับค่าจ้าง หรือได้ไม่ครบตามจำนวนที่พึงได้ ก็จะทำให้มีการเปลี่ยนงานและเกิดการอพยพโยกย้ายได้เช่นกัน ซึ่งจังหวัดภูเก็ตเป็นจังหวัดหนึ่งที่เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของภาคใต้ จึงมีความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมาก ซึ่งเอื้อให้ทายาทรุ่นที่ 2 นี้ สามารถย้ายเปลี่ยนงานได้

กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดภูเก็ตที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานจำนวน 14 คนนั้น ประกอบอาชีพรับจ้าง 5 คน (ประกอบด้วย ล้างจาน 2 คน ขายเสื้อผ้า ส่งน้ำแข็ง ล้างรถอย่างละ 1 คน) ก่อสร้าง ประมง และแม่บ้าน อย่างละ 2 คน ต่อเนื่องประมง เกษตร และโรงงานอีกอย่างละ 1 คน

กลุ่มตัวอย่าง 14 รายนี้ ก่อนมีการอพยพโยกย้ายมีรายได้วันต่ำสุด 50 บาท และสูงสุด 180 บาท โดยส่วนใหญ่ (6 ราย) มีรายได้ต่อวัน 101 – 150 บาท มีรายได้ต่อวันน้อยกว่าหรือเท่ากับ 50 บาท และระหว่าง 51 – 100 บาท อีกอย่างละ 3 ราย และมีรายได้ต่อวันระหว่าง 151 – 200 บาท อีก 2 ราย ซึ่งการที่รายได้น้อยไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ก็เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่กลุ่ม

ตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานเพื่อไปยังพื้นที่อื่นที่มีโอกาสในการหางานที่มีรายได้ดีกว่า มีแหล่งงานที่มีโอกาสได้รับค่าจ้างค่าตอบแทนที่ดีกว่าเดิม ตาราง 6.18 แสดงถึงรายได้ของกลุ่มตัวอย่าง 14 ราย ในปัจจุบันซึ่งจะเห็นได้ว่ามีรายได้สูงขึ้น ตัวอย่างรายหนึ่งที่เป็นหญิง เริ่มทำงานตอนอายุ 18 ปี ในโรงงานที่จังหวัดสมุทรปราการ ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,500 บาท แต่เนื่องจากนายจ้างจ่ายเงินเดือนไม่ตรงตามกำหนด จึงย้ายงานเป็นผู้ช่วยพยาบาลในโรงพยาบาลในจังหวัดภูเก็ตโดยได้เงินเดือนสูงถึง 11,000 บาท

ตาราง 6.18 รายได้รายวันของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดภูเก็ตที่มีการอพยพโยกย้าย

รายได้ต่อวัน (บาท)	จำนวน (ราย)
50 – 100	1
101 – 150	3
151 – 200	4
201 – 250	3
251 – 300	2
>300	1
รวม	134

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานส่งน้ำแข็งที่แพปลาในอำเภอเมืองภูเก็ตตอนอายุ 13 ปี ได้เงินเดือน 2,000 บาท ทำได้ 3 ปี ก็ย้ายงานไปทำงานในโรงงาน ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำได้ 4 ปี ย้ายงานไปเป็นคนงานก่อสร้าง ได้ค่าจ้างวันละ 190 บาท ทำอีก 5 ปี ก็ย้ายไปเป็นคนส่งของ ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำได้ 1 ปี ก็มาเป็นคนงานก่อสร้างได้ค่าแรงวันละ 250 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เริ่มทำงานลอกหนังปลาหมึก ในแพปลาในอำเภอเมืองภูเก็ต ตอนอายุ 14 ปี ได้ค่าแรงวันละ 60 บาท แล้วให้นายหน้าหางานใหม่เป็นงานแกะเปลือกกุ้งในลั้งกุ้งในอำเภอเมืองสมุทรสาคร ได้ค่าแรงวันละ 150 บาท แต่ต้องทำงานหนักมากตั้งแต่ 03:00 – 19:00น. และไม่เคยได้รับค่าจ้างเลยตลอดระยะเวลา 1 ปีที่ทำงาน ในที่สุดก็ย้ายกลับมาอยู่ที่จังหวัดภูเก็ต เป็นงานตากปลาในโรงงานได้เงินเดือน 5,000 บาท ทำอยู่ 4 ปี โรงงานปิดหัวหน้าจึงช่วยหางานใหม่อีกโรงงานหนึ่งได้เงินเดือน 5,000 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เริ่มทำงานขายเสื้อผ้า ในอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ตอนอายุ 14 ปี ได้เงินเดือน 1,000 บาท ทำได้ 2 เดือน ย้ายตามมารดามาอยู่ในอำเภอเมืองภูเก็ต และได้งาน

เป็นกรรมกรก่อสร้าง ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำได้ 1 ปี ก็ย้ายงานเพราะต้องคอยหลบตำรวจที่มาตรวจใบอนุญาตทำงานของคนงานตามแคมป์คนงานก่อสร้าง ตัวอย่างรายนี้จึงเปลี่ยนไปทำงานเป็นแม่บ้านทำความสะอาดในโรงแรมแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ตได้เงินเดือน 1,500 บาท ทำงานนี้นาน 4 ปี ได้งานใหม่เป็นงานแม่บ้าน ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำได้ 1 ปี รู้สึกไม่ชอบจึงย้ายไปเป็นคนงานก่อสร้างได้ค่าแรงวันละ 160 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานเป็นแรงงานรับจ้างเกี่ยวข้าว ทำนา ที่จังหวัดกาญจนบุรี ตอนอายุ 16 ปี ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำได้ 3 ปี เพื่อนชวนมาทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างในอำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ตได้ค่าจ้างวันละ 230 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานล้างรถในอุ้งแห่งหนึ่งที่กรุงเทพฯ ตอนอายุ 17 ปี ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท ทำงานได้ 6 ปี จึงหางานใหม่ (เพราะงานเก่าเงินเดือนน้อย) ไปทำงานในห้างสรรพสินค้าที่กรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำได้ 1 ปี เพื่อนชวนมาทำงานที่ภูเก็ต เลยเปลี่ยนไปเป็นคนงานก่อสร้าง (ช่างปูน) ได้ค่าแรงวันละ 280 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานในจังหวัดกระบี่ในฟาร์มเลี้ยงกุ้งตอนอายุ 16 ปี ได้เงินเดือน 1,000 บาท แล้วบิดามารดาหางานใหม่ให้เป็นงานซ่อมรถมอเตอร์ไซค์ ในอุ้งในจังหวัดระนองได้เงินเดือน 1,000 บาท ในที่สุดเพื่อนชวนไปทำงานก่อสร้างในอำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต โดยได้ค่าจ้างวันละ 220 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง ทำงานเป็นแม่บ้านทำความสะอาด รีดผ้า ซักผ้า ในโรงแรมในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 4,000 บาท แต่เนื่องจากทำงานโดยไม่มีวันหยุดจึงย้ายไปทำงานตัดยางในสวนยางในอำเภอถลางได้ค่าแรงวันละ 200 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย ทำงานเป็นลูกเรือประมงในจังหวัดชุมพรได้ค่าแรงวันละ 50 บาท เปลี่ยนงานโดยญาติหาให้ไปรับจ้างตัดยางในสวนยางในอำเภอถลางได้ค่าแรงวันละ 200 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เป็นลูกจ้างล้างจานในร้านอาหารในอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท เลยหางานใหม่เองเป็นกรรมกรก่อสร้างในอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ได้ค่าแรงวันละ 150 บาท

สถานะบุคคล การมีใบอนุญาตทำงานหรือบัตรอื่นๆ จะมีส่วนช่วยให้กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ตัดสินใจอพยพโยกย้ายออกมานอกพื้นที่ เพราะจะทำให้รู้สึกมั่นคง ปลอดภัย ไม่ต้องกลัวถูกตำรวจจับ สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข ในทางตรงกันข้ามการที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานรวมถึงบัตรอื่นๆ จะทำให้รู้สึกว่าการหางานได้ยาก เสี่ยงต่อการถูกตำรวจจับ ไปไหนมาไหนก็ต้องระวังตัว ในกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่ม

ทำงานจำนวน 14 คนนี้ ขณะที่อพยพโยกย้ายงาน ส่วนใหญ่ (จำนวน 11 ราย) ไม่มีใบอนุญาตทำงานที่เหลืออีก 3 ราย มีใบอนุญาตทำงาน ซึ่งกลุ่มที่มีใบอนุญาตทำงานนี้นายจ้างจะเป็นผู้ขอใบอนุญาตทำงานให้โดยผ่านนายหน้า โดยที่นายจ้างออกค่าใช้จ่ายให้ก่อน แล้วค่อยหักจากค่าจ้างเดือนละ 300 – 500 บาท การมีใบอนุญาตทำงานนั้นจะทำให้แรงงานรู้สึกมั่นคง สามารถเปลี่ยนงาน/หางานใหม่ได้ง่าย ในทางตรงกันข้ามการที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานก็ทำให้แรงงานต้อง “หลบๆ ซ่อนๆ เพราะไม่มีบัตร” ดังตัวอย่างรายหนึ่งให้สัมภาษณ์ไว้ ส่วนตัวอย่างอีกรายต้องย้ายงานเพราะ “ตำรวจจับตามแคมป์บ่อย ต้องคอยหลบเพราะไม่มีบัตร”

ความสามารถในการพูดภาษาไทย กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานจำนวน 14 รายนั้น ส่วนใหญ่ (12 คน) พูดภาษาไทยได้ เป็นเพราะเรียนระบบการศึกษาของไทย และ/หรือ อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน มีเพียง 2 คนเท่านั้นที่พูดภาษาไทยไม่ได้เป็นชายอายุ 17 ปี ทั้งคู่ และเกิดที่ระนอง ซึ่งการที่ทายาทรุ่นที่ 2 พูดภาษาไทยได้เป็นปัจจัยประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่น ดังเช่นตัวอย่างรายหนึ่งที่เป็นหญิงเกิดที่จังหวัดกาญจนบุรีเรียนในโรงเรียนของไทยจนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 หลังจากจบการศึกษาตอนอายุ 18 ปี เดินทางไปทำงานในโรงงานที่จังหวัดสมุทรปราการ แล้วย้ายมาทำงานเป็นผู้ช่วยพยาบาลและเป็นล่ามให้กับแรงงานพม่าในโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต ได้เงินเดือน 11,000 บาท ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงเกิดที่จังหวัดกาญจนบุรีเช่นกัน และได้เรียนในโรงเรียนไทยจนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 จบแล้วไปทำงานเป็นแม่บ้านอยู่ที่กรุงเทพฯ อยู่ 11 ปี แล้วย้ายกลับมาเป็นลูกจ้างร้านขายของในจังหวัดภูเก็ตได้เงินเดือน 8,000 บาท

6.6.3 ปลายทาง

6.6.3.1 ปัจจัยดึงดูดให้กลับมาที่จังหวัดภูเก็ต

การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตนั้น ส่วนใหญ่เป็นการอพยพโยกย้ายงานภายในจังหวัดภูเก็ตเอง ซึ่งมีตัวอย่างอยู่เพียงรายเดียวเท่านั้นที่มีพื้นที่ที่เริ่มทำงานอยู่ที่อำเภอเมืองภูเก็ต แล้วให้นายหน้าหางานให้เลยได้งานแคะกุ้งที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ถูกนายหน้าโกงรายได้ จึงอพยพโยกย้ายมาทำงานในโรงงานปลาแช่เย็นในจังหวัดภูเก็ต ซึ่งปัจจัยดึงดูดให้มีการอพยพโยกย้ายมาที่จังหวัดภูเก็ตนั้นก็คล้ายคลึงกับจังหวัดอื่นๆ ก็คือ ประกอบด้วย 3 ปัจจัยหลักคือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยผลักดันให้ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานครั้งแรกและและดึงดูดให้มายังภูเก็ตโดยทั้งหมดนั้นได้เดินทางอพยพโยกย้าย

ด้วยความสมัครใจและตัดสินใจด้วยตนเอง ทั้งนี้ด้วยความคาดหวังว่าจะได้รับรายได้ที่ดีกว่าเดิม
ความเป็นอยู่ที่ดีกว่า แสวงหาชีวิตที่ดีกว่า งานที่ดีกว่าและชีวิตที่ดีกว่าเดิม

2) ปัจจัยทางสังคม

ความทันสมัย และความน่าสนใจของเมืองใหญ่ รวมไปถึงข้อมูลจากสื่อต่างๆ ทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 เกิดความประทับใจค่อนข้างมาก ทำให้เกิดความอยากรู้อยากเห็นในการมีโอกาส
ใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ การพูดภาษาไทยได้ ทำให้สามารถกลมกลืนเข้าสู่สังคมเมืองใหญ่ได้
นอกจากนี้แล้วการได้อยู่ห่างจากครอบครัว การเข้าสู่ตลาดงานเป็นการแสดงให้เห็นถึงการเติบโต
เป็นผู้ใหญ่อีกด้วย

3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่เป็นชาติพันธุ์เดียวกันทำให้เกิดการ
แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ชักชวน บอก แจ้งข่าว ของโอกาสทำงาน เปรียบได้เป็นเครือข่ายทาง
สังคม ที่ช่วยแนะนำข้อมูล ชักชวนให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้าย

6.6.3.2 การอพยพโยกย้ายในอนาคต

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตทั้ง 20 คน ที่มีความประสงค์จะอพยพ
โยกย้ายไปยังพื้นที่อื่นในอนาคตมีเพียงคนเดียวที่เหลืออีก 19 คนนั้น ไม่ต้องการอพยพไปที่อื่น มี
เหตุผลหลัก 2 ประการคือ 1) ครอบครัว และ 2)ทำงาน โดยที่กลุ่มตัวอย่างไม่ยอมอพยพโยกย้าย
เพราะ

“อยากอยู่กับพ่อแม่”

“อยากอยู่กับครอบครัว”

“อยากอยู่ที่ภูเก็ตไม่อยากไปอยู่ที่อื่น เพราะไม่คุ้นเคย อยากทำงานเก็บเงินไป
เรื่อยๆ”

“อยู่ที่ภูเก็ตสะดวก คนพม่าอยู่ที่นี้เยอะ จะกลับไปเยี่ยมญาติที่พม่าก็สะดวก”

“ที่นี่โรงพยาบาลดี ไม่เหมือนที่พม่า ถ้ามีลูกก็จะคลอดที่นี่”

“ที่นี่มีงานให้เลือกเยอะ”

“นายหัวใจดี ไม่เอาเปรียบ พอใจกับสภาพการทำงาน”

สำหรับตัวอย่างรายที่ต้องการอพยพโยกย้ายนั้นเป็นหญิงทวาย อายุ 19 ปี ปัจจุบัน
เป็นลูกจ้างร้านอาหารและคาราโอเกะ ในแฟปลาแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต แม้ว่าจะอาศัยอยู่กับ
บิดามารดาที่เกิดด้วยกันแต่ตัวอย่างรายนี้ก็อยากกลับไปอยู่ที่พม่า (เมือง Thayetchaung ในเขต

ตะนาวศรี) เพราะยังมีญาติอยู่ที่นั่น โดยตอนนี้พยายามเก็บเงินอยู่ แม้จะพอใจต่อสภาพชีวิตการทำงานที่ภูเก็ต แต่สำหรับเธอแล้ว “อยู่ไม่สนุกเท่ากับอยู่พม่า” เธอจึงอยากกลับไปอยู่บ้านที่พม่า

บทที่ 7

การอพยพโยกย้ายของทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ศึกษา

ประเทศไทยมีความเจริญเติบโตทางการพัฒนาเศรษฐกิจเป็นอย่างมากในภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติเมื่อ พ.ศ. 2504 เป็นต้นมา และประเทศไทยมีพรมแดนติดกับประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศพม่าที่มีอาณาเขตติดต่อกันมากที่สุด ดังนั้นความเปลี่ยนแปลงทางเศรษฐกิจดังกล่าวจึงมีผลข้ามพรมแดนอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ จากการศึกษาพบว่าการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าประเทศพม่าทำให้มีความต้องการแรงงาน ส่งผลให้มีแรงงานจากพม่าอพยพเข้ามาเป็นจำนวนมาก ซึ่งบางส่วนได้เดินทางเข้ามาทั้งครอบครัว หรือมาสร้างครอบครัวในฝั่งไทย ซึ่งคุณภาพชีวิต รายได้ และความปลอดภัยที่แรงงานพม่าได้รับจากประเทศไทย ทำให้คนเหล่านี้เกิดความรู้สึกไม่อยากจะกลับไปอยู่ที่ประเทศพม่าอีกต่อไป จึงแสวงหาความมั่นคงเพื่อตั้งถิ่นฐานอยู่ในประเทศไทยอย่างถาวร ชาวพม่าที่หลังไหลเข้ามาในประเทศไทยอย่างต่อเนื่องนี้ได้พยายามดิ้นรนเอาชีวิตรอดด้วยการทำงานที่แรงงานไทยเลี้ยงที่จะทำแลกกับค่าจ้างที่ต่ำกว่าอัตราค่าจ้างขั้นต่ำของคนไทย ต้องเผชิญกับการเอาเปรียบทุกรูปแบบ สภาพแวดล้อมของการทำงานที่ไม่ถูกสุขลักษณะ มีชีวิตอยู่กับความเสี่ยงที่จะถูกจับและถูกเนรเทศส่งกลับบ้านเกิด ได้มีการคาดการณ์ตัวเลขแรงงานย้ายถิ่นจากพม่าที่มายังไทยว่ามีถึง 2 ล้านคน

7.1 คนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในพื้นที่ศึกษา

จากตัวเลขสถิติคนต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในราชอาณาจักรไทยในปี พ.ศ. 2552 เห็นได้ว่าเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนักในการค้นหาตัวเลขของแรงงานต่างด้าวพม่าในประเทศไทย เพราะแม้หน่วยงานของรัฐก็ยังไม่รู้ถึงจำนวนที่แน่นอน ได้เพียงแต่การประมาณตัวเลข การศึกษาในครั้งนี้เป็นการศึกษาถึงทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่า จึงเป็นการยากยิ่งที่จะระบุชี้ชัดถึงจำนวนที่แน่นอน จึงได้แต่อ้างอิงตัวเลขจากสำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว เพราะมุ่งการศึกษาไปที่แรงงานต่างด้าวพม่าในพื้นที่ศึกษา 4 จังหวัด คือ

1. จังหวัดเชียงใหม่
2. อำเภอมะนัง จังหวัดตาก
3. จังหวัดสมุทรสาคร
4. จังหวัดภูเก็ต

โดยที่จังหวัดสมุทรสาคร เชียงใหม่ และภูเก็ต เป็นจังหวัดที่อยู่ใน 5 อันดับแรกของประเทศ
ที่มีแรงงานคนต่างด้าวอยู่เป็นจำนวนมาก

ตาราง 7.1 แสดงจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ ตาม
สมุทรสาคร ภูเก็ต และทวายราชอาณาจักร รายเดือน ในปี พ.ศ. 2552

ตาราง 7.1 แร่งงานต่างด้าวที่ไดรับอนุญาตทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ ตาก สมุทรสาคร และภูเก็ต รายเดือนใน ปี พ.ศ. 2552

เดือน	ทั่วราชอาณาจักร			เชียงใหม่			ตาก			สมุทรสาคร			ภูเก็ต		
	ถูกกม.	ผิดกม.	รวม	ถูกกม.	ผิดกม.	รวม	ถูกกม.	ผิดกม.	รวม	ถูกกม.	ผิดกม.	รวม	ถูกกม.	ผิดกม.	รวม
มกราคม	229,508	530,254	759,762	3,839	59,739	63,578	411	24,970	25,381	6,213	73,661	79,874	8,007	27,541	35,548
กุมภาพันธ์	231,125	477,553	708,678	3,882	57,384	61,266	419	21,302	21,721	6,228	65,293	71,521	8,258	22,667	30,925
มีนาคม	237,345	514,362	751,707	3,896	59,790	63,686	417	23,599	24,016	6,555	71,055	77,610	8,325	26,196	34,521
เมษายน	237,857	516,574	754,431	3,891	60,033	63,924	419	23,620	24,039	6,650	71,068	77,718	8,167	26,199	34,366
พฤษภาคม	239,253	517,498	756,751	3,886	60,034	63,920	429	23,623	24,052	6,693	71,073	77,766	8,041	26,209	34,250
มิถุนายน	241,473	345,068	586,541	3,905	37,442	41,347	436	12,692	13,128	6,566	55,562	62,128	7,987	18,046	26,033
กรกฎาคม	243,102	539,384	782,486	3,966	59,462	63,428	440	21,885	22,325	6,573	90,026	96,599	8,001	18,044	26,045
สิงหาคม	232,677	956,369	1,189,046	2,624	52,748	55,372	275	47,960	48,235	4,703	141,143	145,846	4,562	38,570	43,132
กันยายน	203,395	1,114,892	1,318,287	2,501	71,945	74,506	279	42,090	42,369	5,625	157,257	162,882	4,404	56,291	60,695
ตุลาคม	205,201	1,305,530	1,510,731	2,647	71,993	74,640	298	42,091	42,389	5,644	158,441	164,085	4,470	56,773	61,243
พฤศจิกายน	208,100	1,325,057	1,533,157	2,637	70,002	72,639	294	45,233	45,527	5,672	159,594	165,266	4,608	57,107	61,715
ธันวาคม	210,945	1,334,157	1,544,902	2,650	75,780	78,430	303	45,383	45,686	5,792	160,232	166,024	4,541	57,334	61,875

ที่มา: กรมการจัดหางาน ระบบออนไลน์: www.doe.go.th

ตาราง 7.2 แสดงประเภทกิจการต่างๆ ที่แรงงานต่างด้าวในพื้นที่ศึกษาได้รับอนุญาตให้ทำงานในปี พ.ศ. 2552 ซึ่งจะพบว่าในจังหวัดเชียงใหม่แรงงานต่างด้าวทำงานในภาคเกษตรและปศุสัตว์มากที่สุด รองลงมาคือ ก่อสร้าง และผู้ใช้ในบ้าน ในจังหวัดตาก แรงงานต่างด้าวทำงานในโรงงานมากที่สุด รองลงมาคือ เกษตรและปศุสัตว์ และผู้ใช้ในบ้าน ในจังหวัดสมุทรสาคร แรงงานต่างด้าวทำงานต่อเนื่องประมงมากที่สุด รองลงมาคือ ประมงและก่อสร้าง ส่วนในจังหวัดภูเก็ตนั้น แรงงานต่างด้าวทำงานก่อสร้างมากที่สุด รองลงมาคือ เกษตรและปศุสัตว์ และประมง ซึ่งสรุปภาพได้ว่า งานที่แรงงานต่างด้าวส่วนใหญ่ทำในพื้นที่ศึกษา 4 จังหวัด คือ เชียงใหม่ ตาก สมุทรสาคร และภูเก็ต คือ เกษตรและปศุสัตว์ โรงงาน ต่อเนื่องประมง และก่อสร้าง ซึ่งงานทั้ง 4 ประเภทนี้เป็นงานที่แรงงานไทยหลีกเลี่ยงที่จะทำเพราะเป็นงานที่หนัก สกปรก เสี่ยงอันตราย และต่ำต้อย จึงเป็นโอกาสให้แรงงานต่างด้าวโดยเฉพาะชาวพม่าได้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ เหล่านี้

7.2 ชาติพันธุ์และการกระจายตัวของทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษา

การหาข้อมูลเกี่ยวกับชาติพันธุ์ของแรงงานพม่าในพื้นที่ศึกษาเป็นเรื่องที่ยากเนื่องจากยังไม่มียุทธศาสตร์ใดเก็บรวบรวมสถิติข้อมูลไว้ และในการศึกษาครั้งนี้จำกัด ระบุเจาะจง ไปที่ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ดังนั้นการบ่งบอกชาติพันธุ์ของทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต ในเชิงปริมาณจึงไม่สามารถทำได้ อย่างไรก็ตามจากการสอบถามเจ้าหน้าที่ภาครัฐ องค์กรภาคเอกชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับชาวพม่า ได้ให้ข้อมูลชาติพันธุ์หลักในพื้นที่ศึกษาแสดงไว้ในตาราง 7.3

ตาราง 7.2 แร่งงานต่างด้าวที่ได้รับอนุญาตให้ทำงานในประเภทกิจการต่างๆ ในพื้นที่ศึกษาใน
ปี พ.ศ. 2552

ประเภทกิจการ	จังหวัด			
	เชียงใหม่	ตาก	สมุทรสาคร	ภูเก็ต
ประมง	3	-	4,588	568
ต่อเนื่องประมง	-	6	44,817	243
เกษตรและปศุสัตว์	22,793	2,489	1,090	1,166
โรงสีข้าว	70	62	57	-
โรงอิฐและเครื่องปั้นดินเผา	391	18	188	19
โรงน้ำแข็ง	115	31	355	27
ขนส่งถ่ายสินค้าทางน้ำ	-	334	41	12
ก่อสร้าง	22,177	960	3,544	15,702
เหมืองแร่/เหมืองหิน	13	34	-	-
ผู้รับใช้ในบ้าน	5,341	973	661	546
โรงงาน (การผลิต)	-	19,866	-	-
อื่นๆ	14,708	2,143	31,500	6,018
รวม	65,611	26,916	86,841	24,301

ที่มา: สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่ ตาก สมุทรสาคร และภูเก็ต

ตาราง 7.3 ชาติพันธุ์หลักของทนายาที่ 2 ในพื้นที่ศึกษา

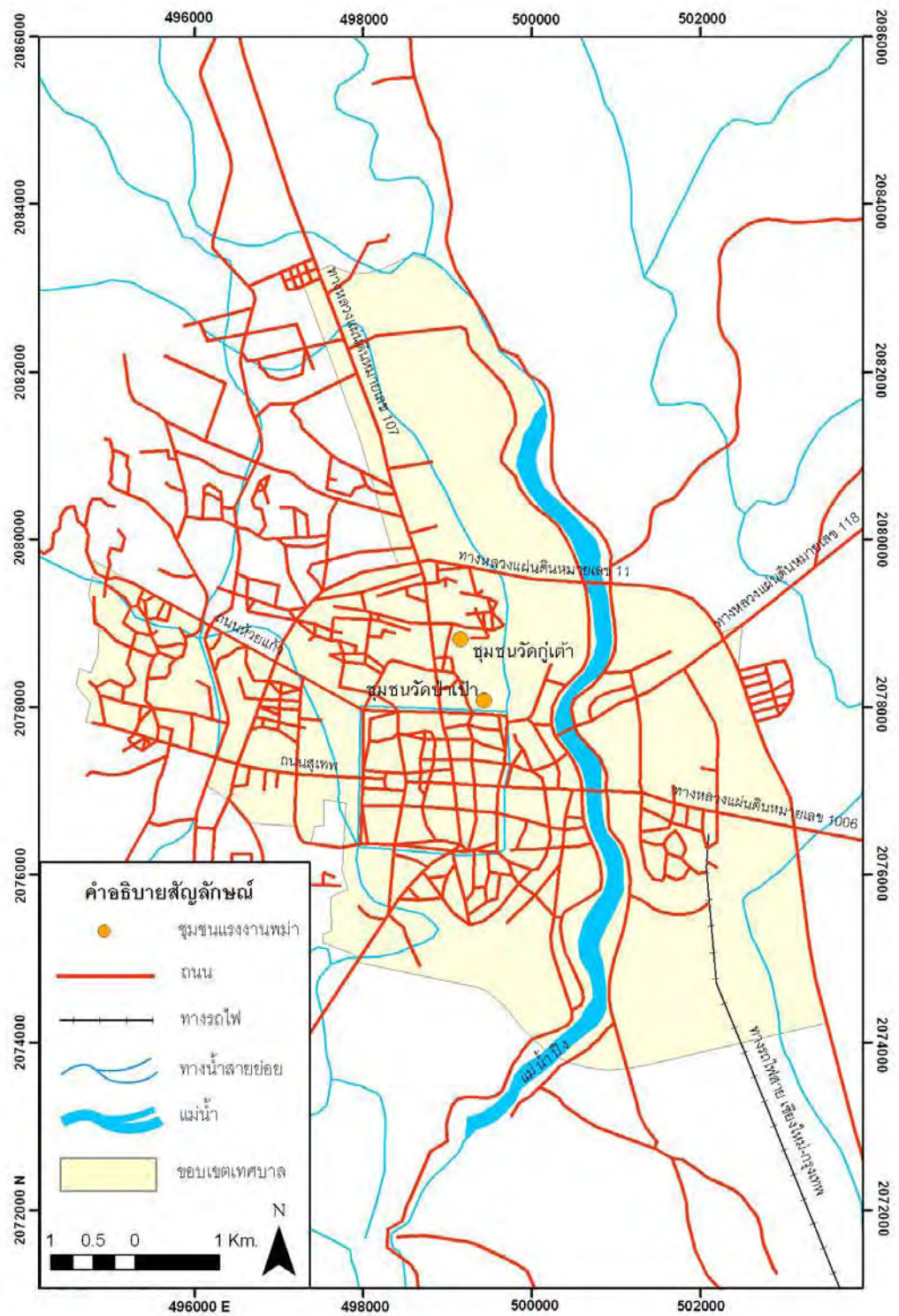
พื้นที่	ชาติพันธุ์
จังหวัดเชียงใหม่	ไทใหญ่ พม่า
อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	พม่า กะเหรี่ยง
จังหวัดสมุทรสาคร	มอญ ทวาย
จังหวัดภูเก็ต	ทวาย มอญ

สำหรับการกระจายตัวของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ศึกษานั้น ส่วนใหญ่จะอาศัยในชุมชนแรงงานพม่า รูป 7.1 แสดงแผนที่ชุมชนแรงงานพม่าในอำเภอเมือง เชียงใหม่ ซึ่งจากการสำรวจพบว่า ชุมชนวัดป่าเป้า และชุมชนวัดกู่เต้า เป็น 2 ชุมชนที่มีชาวไทยใหญ่ รวมตัวกันเป็นศรัทธาทำบุญแก่วัดทั้งสองมากที่สุด ส่วนในพื้นที่อื่นๆ ของเมืองเชียงใหม่นั้น โดยเฉพาะในชุมชนแออัด ก็มีแรงงานพม่าอาศัยอยู่รวมกับคนในท้องถิ่น

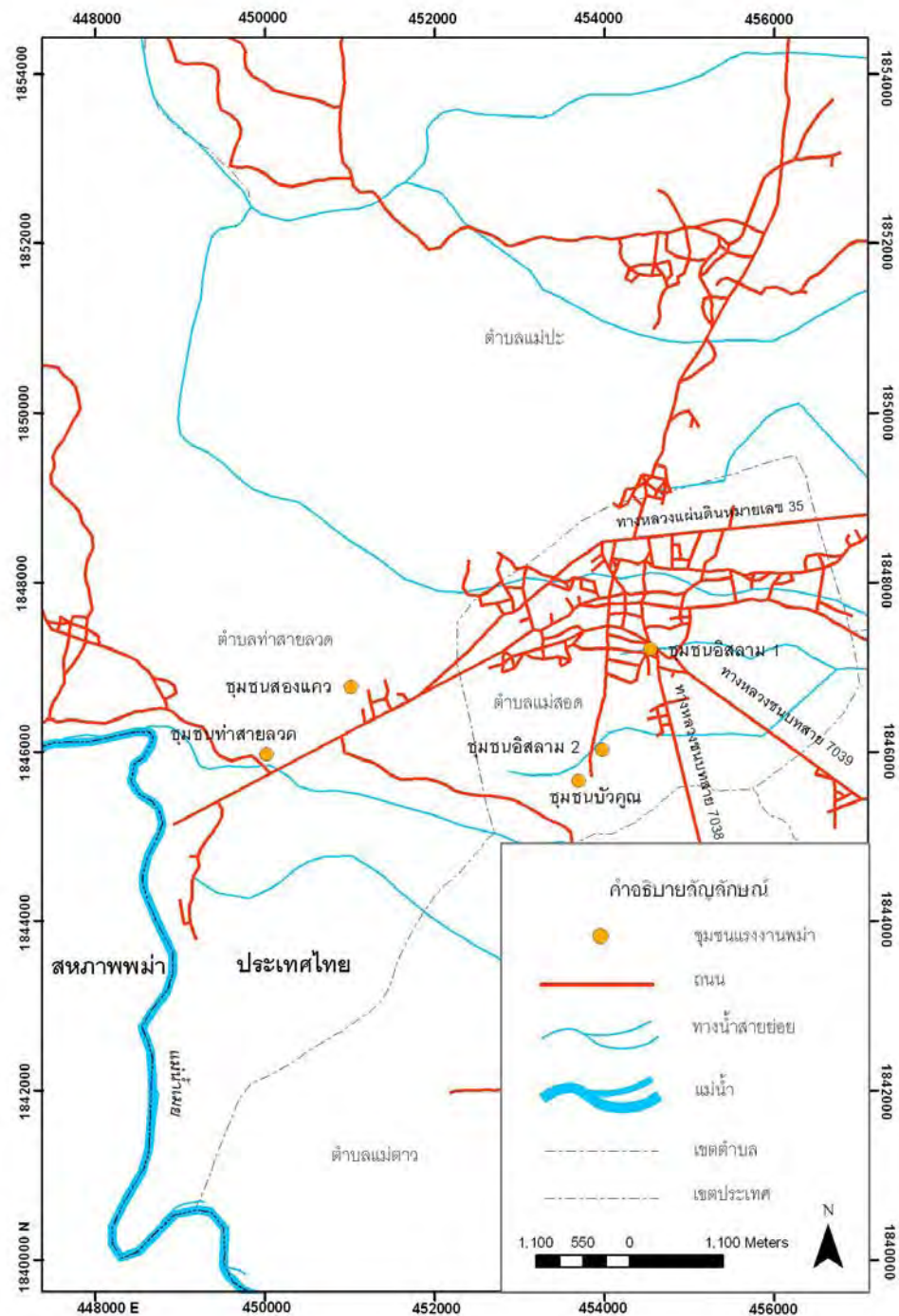
รูป 7.2 แสดงแผนที่ชุมชนแรงงานพม่าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งมูลนิธิศุภนิมิตได้ จัดทำข้อมูลชุมชนแรงงานพม่าไว้ที่สำคัญมีอยู่ 5 ชุมชน คือ ชุมชนอิสลาม 1 ชุมชนอิสลาม 2 ชุมชน บังคูน ในตำบลแม่สอด และชุมชนสองแคว ชุมชนท่าสายลวด ในตำบลท่าสายลวด

สำหรับในจังหวัดสมุทรสาครที่มีแรงงานต่างด้าวพม่าเป็นจำนวนมากนั้น สำนักงานจัดงานจังหวัดสมุทรสาครได้ทำการสำรวจข้อมูลประชากรชุมชนแรงงานพม่าในเขตเทศบาลนคร สมุทรสาครเมื่อปี พ.ศ. 2549 โดยแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าในจังหวัดสมุทรสาครส่วนใหญ่ เป็น ชาวพม่าเชื้อสายมอญ โดยเขตพื้นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร มีแหล่งที่ตั้งชุมชนที่มีการพักอาศัย หนาแน่น จำนวน 31 ชุมชน ได้แก่

- 1) ชุมชนตลาดกลางค้ากุ้งจังหวัดสมุทรสาคร ถนนพระราม 2 ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 5,000 คน
- 2) ชุมชนหอพักเกาะสมุทร ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 10,000 คน
- 3) ชุมชนหอพักบ้านเช่าหมู่บ้านมหาชัยนิเวศน์ ตำบลโคกขาม อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 10,000 คน
- 4) ชุมชนวัดสามัคคีศรัทธาราม (วัดโกรกกรากใน) ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 5,000 คน
- 5) ชุมชนวัดหงส์อรุณรัศมี ตำบลท่าจีน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 3,000 คน
- 6) ชุมชนวัดเกตุมวดี ตำบลบางโทรัด อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 3,000 คน
- 7) ชุมชนเจษฎาวิถี ซอย 8 ถนนเจษฎาวิถี ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 5,000 คน
- 8) ชุมชนตลาดพงษ์ทิพย์ ถนนเดิมบาง ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 2,000 คน

รูป 7.1 แผนที่ชุมชนแรงงานพม่าในอำเภอเมืองเชียงใหม่

รูป 7.2 แผนที่ชุมชนแรงงานพม่าในอำเภอแม่สอด

ที่มา: ข้อมูลจากมูลนิธิศูนย์มิตศูนย์อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก พ.ศ. 2552

- 9) ชุมชนวิเชียรโชฎก ซอย 16 ถนนวิเชียรโชฎก ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 1,500 คน
- 10) ชุมชนสะพานปลาสมุทรสาคร ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 5,000 คน
- 11) ชุมชนตลาดทะเลไทย หมู่ 1 ตำบลท่าจีน อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 500 คน
- 12) ชุมชนชอยกองพั่นพล ตำบลบางน้ำจืด อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 5,000 คน
- 13) ชุมชนบ้านโกรกกรากใน ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 5,000 คน
- 14) ชุมชนบ้านท่าจีน ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 10,000 คน
- 15) ชุมชนท่าฉลอม ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 10,000 คน
- 16) ชุมชนท่าทราย ตำบลมหาชัย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 20,000 คน
- 17) ชุมชนคลองครุ ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 15,000 คน
- 18) ชุมชนวัดโคก ตำบลโคกขาม อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 5,000 คน
- 19) ชุมชนบ้านขอม ตำบลโคกขาม อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 2,000 คน
- 20) ชุมชนวัดโกรกกราก ตำบลโกรกกราก อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 10,000 คน
- 21) ชุมชน KL ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 10,000 คน
- 22) ชุมชนเคหะชุมชนมหาชัย ตำบลนาดี อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 3,000 คน

- 23) ชุมชนปัญญาพัฒนาที่ดิน ตำบลนาดี อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร
ประมาณ 1,000 คน
- 24) ชุมชนแสงเจริญ (เชื่อมสุข) ตำบลคอกกระบือ อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัด
สมุทรสาคร ประมาณ 500 คน
- 25) ชุมชนหมู่บ้านเบญจทรัพย์นคร ตำบลโคกขาม อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัด
สมุทรสาคร ประมาณ 7,000 คน
- 26) ชุมชนนิคมอุตสาหกรรมบางปะกง ตำบลบางน้ำจืด อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัด
สมุทรสาคร ประมาณ 10,000 คน
- 27) ชุมชนซอยวัดทองธรรมิการาม ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัด
สมุทรสาคร ประมาณ 3,000 คน
- 28) ชุมชนตลาดมหาชัยวิลล่า ตำบลท่าทราย อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร
ประมาณ 10,000 คน
- 29) ชุมชนคลองนา ตำบลนาดี อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 5,000
คน
- 30) ชุมชนวัดเทพนรรัตน์ ตำบลนาดี อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ
5,000 คน
- 31) ชุมชนวัดบางหญ้าแพรก ตำบลบางหญ้าแพรก อำเภอเมืองสมุทรสาคร จังหวัด
สมุทรสาคร ประมาณ 1,000 คน

รูป 7.3 แสดงแผนที่ชุมชนแรงงานพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร

สำหรับในจังหวัดภูเก็ตนั้น ทางมูลนิธิศุภนิมิต ได้จัดทำข้อมูลชุมชนแรงงานพม่าไว้ โดยมีทั้งหมด 21 ชุมชน แบ่งตามเขตการปกครองได้ดังนี้

- 1) อำเภอถลาง มี 10 ชุมชน คือ
 - ชุมชนบ้านไม้ขาว
 - ชุมชนบ้านสาธุ
 - ชุมชนบ้านอ่าวปอ
 - ชุมชนบ้านนอกเล
 - ชุมชนบ้านคอน
 - ชุมชนบ้านโลกโตนด
 - ชุมชนบ้านป่าสัก
 - ชุมชนบ้านเชิงทะเล
 - ชุมชนบ้านม่านหิน
 - ชุมชนบ้านลิพอนใต้
- 2) อำเภอกะทู้ มี 3 ชุมชน คือ
 - ชุมชนบางทอง
 - ชุมชนบ้านไสน้ำเย็น
 - ชุมชนบ้านนาใน
- 3) อำเภอเมืองภูเก็ต มี 8 ชุมชน คือ
 - ชุมชนหลักกมยี่
 - ชุมชนชิดเขียว
 - ชุมชนตำบลตลาดเหนือ
 - ชุมชนท่าเรือองค์การ
 - ชุมชนบ้านแหลมชัน
 - ชุมชนบ้านฉลอง
 - ชุมชนห้าแยกฉลอง
 - ชุมชนบ้านบางคณทิ

ซึ่งในจังหวัดภูเก็ตนี้ ชาวพม่าที่เป็นพุทธนิมไปทำบุญที่วัดสิริเร่ ตั้งอยู่บนแหลมตึกเกาะในเขตอำเภอเมืองภูเก็ต

รูป 7.4 แสดงแผนที่ชุมชนแรงงานพม่าในจังหวัดภูเก็ต

7.3 กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ศึกษา

ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่างจำนวน 80 ราย ในพื้นที่ศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สลด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต แสดงไว้ในตาราง 7.4 โดยประกอบด้วยเพศหญิง 41 คน เพศชาย 39 คน ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 15-20 ปี โสค นับถือศาสนาพุทธ มีทั้งเกิดในประเทศไทย และอพยพโยกย้ายมาจากพม่าตั้งแต่เล็ก ประกอบด้วยชาติพันธุ์มอญมากที่สุด รองลงไปที่คือ ไทใหญ่ พม่า กะเหรี่ยง ทวาย และลาหู่ ตามลำดับ โดยชาติพันธุ์ที่พบมากที่สุดที่เชียงใหม่คือ ไทใหญ่ แม่สลด คือ พม่า สมุทรสาคร คือ มอญ และภูเก็ต คือ ทวาย กลุ่มทายาทส่วนใหญ่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ มีการประกอบอาชีพเป็นลูกจ้าง (ร้านอาหาร ขายของ และอื่นๆ) รองลงมาคือ ก่อสร้าง ต่อเนื่องประมง โรงงาน แม่บ้าน เกษตร ประมง เก็บขยะ และเจ้าของกิจการ ซึ่งกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่ประกอบอาชีพก่อสร้างพบมากที่จังหวัดภูเก็ตและจังหวัดเชียงใหม่ อาชีพลูกจ้างโรงงานพบมากที่อำเภอแม่สลด และอาชีพต่อเนื่องประมงพบมากที่จังหวัดสมุทรสาคร ส่วนใหญ่มีรายได้วันละ 100 – 250 บาท เป็นที่น่าสังเกตว่า กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ตมีรายได้ต่อวันสูงกว่ากลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่และอำเภอแม่สลด จังหวัดตาก ส่วนใหญ่มีใบอนุญาตทำงานโดยเฉพาะกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ตที่เป็นแหล่งจ้างงานขนาดใหญ่และการมีใบอนุญาตทำงานจะช่วยเอื้อให้กลุ่มตัวอย่างเปลี่ยน โยกย้ายงาน หรือได้รับโอกาสที่ดีกว่าการที่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน และกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่พูดภาษาไทยได้ เนื่องจากอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่เด็กและ/หรือได้มีโอกาสเรียนหนังสือในระบบการศึกษาของไทย

ตาราง 7.4 ข้อมูลทั่วไปกลุ่มตัวอย่าง

ข้อมูลทั่วไป	เชียงใหม่	แม่สลด	สมุทรสาคร	ภูเก็ต	รวม
เพศ					
ชาย	11	12	8	8	39
หญิง	9	8	12	12	41
อายุ					
<15	-	7	-	-	7
15-20	11	11	16	8	46
21-30	9	2	3	9	23
>30	-	-	1	3	4

ตาราง 7.4 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	เชียงใหม่	แม่สอด	สมุทรสาคร	ภูเก็ต	รวม
สถานภาพ					
โสด	12	18	16	13	59
แต่งงาน	8	1	4	7	20
หย่า	-	1	-	-	1
ศาสนา					
พุทธ	19	17	20	19	75
อิสลาม	-	2	-	-	2
คริสต์	1	1	-	1	3
ภูมิลำเนา					
ไทย	10	6	8	9	33
พม่า	10	14	12	11	47
ชาติพันธุ์					
พม่า	-	10	-	5	15
กะเหรี่ยง	-	9	-	2	11
มอญ	-	1	19	6	26
ไทใหญ่	19	-	-	-	19
ลาหู่	1	-	-	-	1
ทวาย	-	-	1	7	8
การศึกษา					
เรียนหนังสือ	17	17	14	14	62
ไม่ได้เรียน หนังสือ	3	3	6	6	18

ตาราง 7.4 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	เชียงใหม่	แม่สอด	สมุทรสาคร	ภูเก็ต	รวม
อาชีพ					
รับจ้าง	7	13	1	7	28
ต่อเนื่องประมง	-	-	14	2	16
ประมง	-	-	-	1	1
ก่อสร้าง	6	3	1	7	17
โรงงาน	2	3	4	1	10
เกษตร	-	-	-	2	2
เก็บขยะ	-	1	-	-	1
แม่บ้าน	4	-	-	-	4
เจ้าของกิจการ	1	-	-	-	1
รายได้ต่อวัน (บาท)					
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50	-	5	-	-	5
51-100	4	10	-	1	15
101-150	6	1	3	6	16
151-200	7	4	1	6	18
201-250	-	-	7	4	11
251-300	2	-	4	2	8
301-350	-	-	3	1	4
>351	1	-	2	-	3
สถานะบุคคล					
มีใบอนุญาตทำงาน	7	6	20	15	48
ไม่มีใบอนุญาตทำงาน	13	14	-	5	32

ตาราง 7.4 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	เชียงใหม่	แม่สอด	สมุทรสาคร	ภูเก็ต	รวม
ความสามารถในการพูดภาษาไทย					
พูดภาษาไทยได้	20	12	20	17	69
พูดภาษาไทยไม่ได้	-	8	-	3	11

7.4 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ศึกษา

7.4.1 ต้นทาง

7.4.1.1 พื้นที่ต้นทาง เส้นทางและกระบวนการเดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย

ประเทศไทยมีจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับพม่า 10 จังหวัดคือ เชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก กาญจนบุรี ราชบุรี เพชรบุรี ประจวบคีรีขันธ์ ชุมพร และระนอง โดยติดต่อกับเขตการปกครองของพม่า 5 เขต คือ รัฐฉาน รัฐกะยาห์ รัฐกะเหรี่ยง รัฐมอญ และเขตตะนาวศรี ซึ่งส่วนใหญ่เป็นชนกลุ่มน้อยในพม่าที่ไม่ปรองดองกับรัฐบาลทหารของพม่า ทำให้มีการหลบหนีข้ามเขตเข้าสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยผ่านมาทางด่านที่สำคัญ 4 ด่าน คือ ด่านแม่สาย (จังหวัดเชียงราย) – ท่าจี้เหล็ก (รัฐฉาน) ด่านแม่สอด (จังหวัดตาก) – เมียวดี (รัฐกะเหรี่ยง) ด่านเจดีย์สามองค์ (อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี) – พญาทองซู (เขตตะนาวศรี) ด่านระนอง – เกาะสอง (เขตตะนาวศรี)

สำหรับในพื้นที่ศึกษา 4 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ตนั้น จะมีอยู่ 2 จังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับทางพม่าคือ จังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่ไม่ได้เกิดในประเทศไทยนั้นจะมีเส้นทางอพยพโยกย้ายผ่านมาทาง 4 ช่องทางคือ

- 1) ช่องทางก๊วผาวอก บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- 2) ช่องทางหลักเต่ง บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่
- 3) ช่องทางบ้านห้วยต้นหนูน ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- 4) ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผา อำเภอเมือง จังหวัดแม่ฮ่องสอน

ส่วนกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า นั้นเกือบทั้งหมดจะเข้ามายังประเทศไทยผ่านทางด่านแม่สอด มีอยู่เพียงรายเดียวเท่านั้นที่มาทางอำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

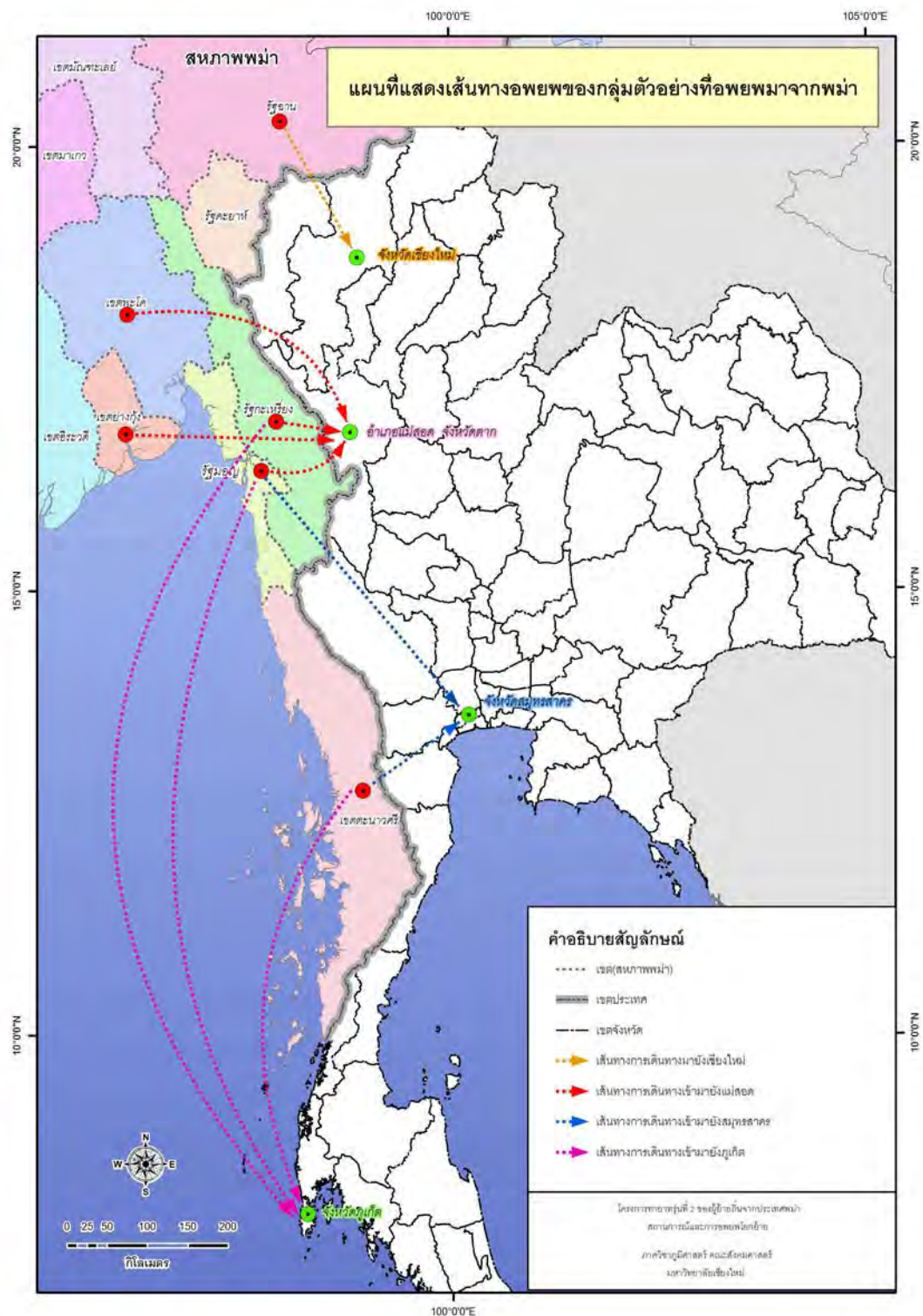
กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพมาจากพม่าในจังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ตนั้น เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยโดยผ่าน 3 ช่องทางหลักคือ ช่องทางด่านแม่สอด ด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี และด่านระนอง โดยกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครส่วนใหญ่จะเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี ส่วนกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดภูเก็ตนิยมเข้ามาทางด่านระนอง จากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่ (อาทิ ปลัดอำเภอ เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมือง เจ้าหน้าที่ NGO) ในพื้นที่ศึกษาพบว่า แรงงานพม่านิยมเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านระนอง และกลับพม่าทางด่านแม่สอด สำหรับเส้นทางเข้าประเทศไทยทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรีนั้นค่อนข้างลำบาก เสี่ยงสูง และค่าใช้จ่ายแพง เพราะต้องเดินเท้า เสี่ยงต่อการถูกจับกุมโดยเจ้าหน้าที่ทหารและตำรวจที่ตั้งด่านสกัดตรวจสอบการลักลอบเข้าเมืองโดยผิดกฎหมาย และต้องเสียค่าใช้จ่าย (ผ่านนายหน้า) สูงถึง 15,000 บาทต่อคน การเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านระนองนั้นสะดวกและประหยัดที่สุด เพราะสามารถลอบข้ามแดนมาทางเรือได้ง่าย และเสียค่าใช้จ่าย (ผ่านนายหน้า) เพียงคนละ 4,500 – 6,000 บาท ส่วนการเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านแม่สอดนั้นแม้จะเพียงข้ามแม่น้ำเมย แต่ต้องผ่านด่านตรวจจับมากทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงถึง 15,000 – 17,000 บาทต่อคน โดยที่ชาวพม่านิยมใช้เส้นทางทางด่านแม่สอดเป็นเส้นทางเดินทางกลับบ้านที่พมามากกว่า เพราะเพียงแค่นั่งเรือข้ามแม่น้ำเมยเสียค่าใช้จ่ายค่าเรือเพียงคนละ 80 บาท ก็สามารถกลับบ้าน (พม่า) ได้สะดวกและเสียค่าใช้จ่ายน้อย ดังนั้นทางด่านระนองจะเป็นเส้นทาง “ไหลเข้า” ของแรงงานพม่า และจะ “ไหลต่อ” ไปยังพื้นที่ปลายทาง อาทิเช่น อำเภอเมืองสมุทรสาคร ภูเก็ต ส่วนที่ด่านแม่สอดนั้นจะเป็นเส้นทาง “ไหลเข้า” และ “ไหลออก” ที่สำคัญ

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าจำนวน 80 คน ประกอบด้วยกลุ่มที่เกิดในประเทศไทยจำนวน 33 คน และที่เหลืออีก 47 คน อพยพมาจากพม่าโดยเดินทางมากับครอบครัว ญาติ นายหน้า ตั้งแต่เด็ก สำหรับพื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่างที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า นั้นในภาพรวมพบว่า ส่วนใหญ่มาจากรัฐมอญ (กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาคร อำเภอแม่สอด และภูเก็ต) รองลงไปที่ รัฐฉาน (กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่) เขตตะนาวศรี (กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดภูเก็ต) รัฐกะเหรี่ยง (กลุ่มตัวอย่างในอำเภอแม่สอด) ซึ่งทั้ง 4 เขตการปกครองนี้มีอาณาเขตติดต่อกับประเทศไทย นอกจากนี้ยังมีกลุ่มตัวอย่างที่อพยพโยกย้ายมาจากเขตพะโค และเขตย่างกุ้งอีกด้วย (รูป 7.5 และตาราง 7.5)

การเดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้ส่วนใหญ่เป็นการเดินทางมากับครอบครัว ญาติ โดยที่กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่และอำเภอแม่สลด เดินทางมาเองโดยไม่อาศัยนายหน้า ขณะที่กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต เป็นการเดินทางมาพร้อมกับครอบครัว ญาติ และมีนายหน้าพามายังจุดหมายปลายทางในประเทศไทย โดยต้องเสียค่าใช้จ่าย นอกจากนี้แล้วสิ่งที่สังเกตได้ก็คือ กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ตทั้งที่เกิดในประเทศไทยและอพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่า ตั้งแต่ยังเล็ก บิดามารดามักจะส่งกลับไปเรียนที่พม่าตอนอายุ 7 ปี เพื่อให้รู้ภาษาพม่า และกลับมายังประเทศไทยอีกครั้งตอนอายุ 12 – 14 ปี ทั้งนี้เป็นการเดินทางโดยให้นายหน้าหรือญาติพาไปและกลับ

ตาราง 7.5 พื้นที่ต้นทางของกลุ่มตัวอย่าง

พื้นที่ต้นทาง	เชียงใหม่	อำเภอแม่สลด	สมุทรสาคร	ภูเก็ต	รวม
ไทย	10	6	8	9	33
พม่า	10	14	12	11	47
รัฐฉาน	10	-	-	-	10
รัฐมอญ	-	7	11	6	24
เขตพะโค	-	3	-	-	3
เขตย่างกุ้ง	-	2	-	-	2
รัฐกะเหรี่ยง	-	2	-	1	3
เขตตะนาวศรี	-	-	1	4	5
รวม	20	20	20	20	80

รูป 7.5 แผนที่แสดงเส้นทางอพยพของกลุ่มตัวอย่างที่อพยพมาจากพม่า

7.4.1.2 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทย

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 จำนวน 47 รายที่อพยพโยกย้ายจากพม่านั้นได้เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่อายุ 6 เดือน ไปจนถึง 12 ปี โดยส่วนใหญ่ 30 ราย เดินทางเข้ามาตอนช่วงอายุ 5-10 ปี 9 รายเข้ามาตอนอายุ 9 ปี และอีก 8 รายเข้ามาตอนอายุมากกว่า 10 ปี (ตาราง 7.6) โดยทั้งหมดได้เดินทางมากับบิดามารดา ญาติ นายหน้าพาเข้ามาประเทศไทย โดยที่ไม่มีรายใดเลยที่เดินทางตามลำพังซึ่งคงเป็นเพราะยังเด็กอยู่ สำหรับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่และอำเภอแม่สอด จังหวัดตากนั้น ส่วนใหญ่เป็นการอพยพโยกย้ายมาพร้อมกันหมดทั้งครอบครัว และไม่ต้องอาศัยนายหน้า แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต ที่การเดินทางมากับครอบครัวหรือมาเองนั้นต้องอาศัยนายหน้าพามาส่งยังจุดหมายปลายทางในประเทศไทยและต้องเสียค่าใช้จ่าย

ตาราง 7.6 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เดินทางอพยพโยกย้ายเข้ามาในประเทศไทย

อายุ	เชียงใหม่	แม่สอด	สมุทรสาคร	ภูเก็ต	รวม
<5 ปี	2	2	3	2	9
5 – 10 ปี	5	10	6	9	30
>10 ปี	3	2	3	-	8
รวม	10	14	12	11	47

7.4.1.3 ปัจจัยในการอพยพโยกย้ายมาประเทศไทย

การอพยพโยกย้ายถิ่นของทายาทรุ่นที่ 2 ที่มาจากประเทศพม่าในพื้นที่ศึกษา เป็นการอพยพมาพร้อมกับครอบครัว บิดา มารดา ญาติ มาในประเทศไทย โดยอพยพมาตั้งแต่เด็ก (2 – 11 ปี) โดยกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้ ไม่มีส่วนในการตัดสินใจ โดยที่การตัดสินใจอพยพโยกย้ายนั้น ถูกผลักดันจากความบีบคั้นทางเศรษฐกิจ คือ การสูญเสียที่ดินทำกิน ที่ดินขาดความอุดมสมบูรณ์ รายได้ไม่พอใช้จ่าย การเก็บภาษีแพง ความบีบคั้นทางการเมือง อันได้แก่ ความขัดแย้งทางการเมืองภายในประเทศ นโยบายที่โหดร้ายของรัฐบาลทหารพม่า และความบีบคั้นทางสังคม คือ การถูกกดขี่ข่มเหงจากทหารพม่า ทำให้เกิดการตัดสินใจย้ายถิ่นฐานออกจากพม่า ประกอบกับแรงดึงดูดด้วยโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าของประเทศไทย เป็นปัจจัยดึงดูดหลักร่วมกับปัจจัยอื่นๆ รวม 5 ปัจจัย ซึ่งสามารถสรุปได้ดังนี้

1) **การเมืองการปกครอง** ระบบการปกครองของประเทศพม่าโดยเฉพาะภายหลังจากการได้รับอิสรภาพจากอังกฤษจนกระทั่งเข้าสู่รัฐบาลทหารพม่าทำให้ชนกลุ่มน้อยต่างๆ หลากหลายเชื้อชาติที่มีความแตกต่างด้านภาษา วัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี ต่างพยายามเรียกร้องสิทธิความเท่าเทียมและต้องการพื้นที่ในการปกครองตนเอง แต่นโยบายปกครองประเทศโดยรัฐบาลทหารพม่าไม่ได้ทำให้สภาพการเมือง สังคมและเศรษฐกิจของประเทศดีขึ้น และยังโดนกล่าวหาว่ามาจากกลุ่มประเทศตะวันตกที่ต้องการให้ประเทศพม่าปกครองด้วยระบอบประชาธิปไตย ส่วนภายในประเทศพม่าเองก็ไม่สงบเรียบร้อย เกิดการสู้รบอยู่ตลอด ขาดความสงบ เกิดความไม่มั่นคงภายในประเทศและส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจของประเทศ ประชาชนไม่เชื่อมั่นในรัฐบาลทหารที่มีนโยบายในการจัดการชนกลุ่มน้อยแบบค่อนข้างรุนแรงทำให้ประเทศเกิดความวุ่นวาย ประชาชนไม่สามารถประกอบอาชีพได้ ประชาชนเกิดความหวาดกลัว ถูกกดขี่ข่มเหง มีชีวิตอยู่แบบ ย่ำแย่และหวาดหวั่น ถูกละเมิดและสิทธิมนุษยชน กลุ่มคนที่ไม่เห็นด้วยกับรัฐบาลทหารและพยายามต่อต้านก็จะโดนจัดการอย่างเด็ดขาด ป้ายจี้ทั้งภายนอกและภายในประเทศเหล่านี้ทำให้ประชาชนชาวพม่าได้รับความเดือดร้อน ต้องอพยพหลบหนีไปยังประเทศอื่นๆ โดยเฉพาะประเทศไทยที่อยู่ใกล้เคียงที่มีความปลอดภัย มีความสงบสุขในการดำเนินชีวิต และมีโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า

2) **ปัจจัยทางกายภาพ** ประเทศไทยมีอาณาเขตติดต่อกับประเทศพม่ามากที่สุด มีแนวพรมแดนยาวถึง 2,202 กิโลเมตร มีจังหวัดที่มีอาณาเขตติดต่อกับพม่านั้นนับจากเหนือลงใต้มี 10 จังหวัดตั้งแต่เหนือสุดคือ จังหวัดเชียงราย จนถึงจังหวัดระนองในภาคใต้ โดยที่จังหวัดที่มีศักยภาพทางด้านการค้าชายแดนระหว่างไทยกับพม่ามี 7 จังหวัดได้แก่ เชียงราย แม่ฮ่องสอน เชียงใหม่ ตาก กาญจนบุรี ประจวบคีรีขันธ์ และระนอง ส่วนที่เหลืออีก 3 จังหวัดคือ ราชบุรี เพชรบุรี และชุมพร มีพรมแดนที่ติดต่อกันกับพม่าเป็นพื้นที่ป่าและไม่มีชุมชนอาศัยอยู่ จึงไม่มีการค้าชายแดน ส่วนเขตการปกครองของพม่าที่มีอาณาเขตติดต่อกับไทยมี 5 เขต ซึ่งส่วนใหญ่มีชนกลุ่มน้อยอาศัยอยู่ โดยเฉพาะชาวไทใหญ่ กะเหรี่ยง และมอญ ซึ่งจะเป็นปฏิปักษ์ต่อรัฐบาลทหารของพม่าอย่างรุนแรง การสู้รบอย่างดุเดือดตามแนวชายแดนเหล่านี้ทำให้เกิดกระแสการอพยพจากพม่าเข้าสู่ประเทศไทยเป็นจำนวนมาก โดยอพยพผ่านช่องทางที่สำคัญ คือ

- ด่านแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
- สบรวก อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงราย
- ช่องทางก๊วผาวอก บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่

- ช่องทางหลักแต่่ง บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่
- ช่องทางบ้านห้วยต้นหนุน ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผา อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ด่านแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
- ด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
- ด่านสิงขร ตำบลคลองวาฬ อำเภอเมืองประจวบคีรีขันธ์ จังหวัดประจวบคีรีขันธ์
- ด่านระนอง อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

ในบรรดาช่องทางเหล่านี้ ช่องทางที่สำคัญคือ ช่องทางแม่สาย แม่สอด ด่านเจดีย์สามองค์ และระนอง โดยที่ชาวพม่ามักจะเดินทางอพยพเข้าสู่ประเทศไทยผ่านทางด่านระนองซึ่งเป็นพรมแดนทางน้ำที่ทำให้สามารถผ่านเข้ามาได้ง่าย และมีขบวนการนายหน้าพาผู้ที่อพยพเข้ามาเหล่านี้ไปยังจุดหมายปลายทางในประเทศไทยอีกต่อหนึ่ง ส่วนด่านแม่สอด ด่านเจดีย์สามองค์ และด่านแม่สายนั้นเป็นพรมแดนทางบก โดยที่ชาวพม่านิยมใช้ด่านแม่สอดเป็นช่องทางในการเดินทางกลับไปเยี่ยมบ้านที่พม่าเพราะสะดวกและส่วนใหญ่ไม่ต้องอาศัยนายหน้า ซึ่งแม่สอด – เมียวดี เป็นจุดผ่านแดนถาวรบริเวณชายแดนที่สามารถผ่านเข้าออกได้ทุกวัน อีกทั้งยังมีจุดผ่านแดนชั่วคราว (ผิดกฎหมาย) ตลอดแนวแม่น้ำเมย ทำให้ชาวพม่าเดินทางเข้าออกได้โดยเสียค่าใช้จ่ายน้อยและสะดวกกว่าการเข้ามาโดยผ่านจุดผ่านแดนถาวร และแม่สอดอยู่ติดกับเมืองเมียวดี รัฐกะเหรี่ยงของพม่าซึ่งสามารถเดินทางต่อไปยังเมืองข้างเคียงหรือเมืองชั้นในได้สะดวกโดยรถประจำทาง

3) สภาพเศรษฐกิจ ประเทศพม่ามีนโยบายปิดประเทศมาเป็นเวลานาน และการปกครองประเทศโดยรัฐบาลทหารกดขี่เข้มงวดประชาชน โดยเฉพาะชนกลุ่มน้อย ทำให้เกิดการคว่ำบาตรทางเศรษฐกิจของกลุ่มประเทศที่ไม่เห็นด้วยกับการละเมิดสิทธิมนุษยชน ซึ่งส่งผลกระทบต่อระบบเศรษฐกิจของพม่าอย่างมาก ประชาชนมีรายได้ลดลง มีการขับไล่เกษตรกร นักลงทุนต่างประเทศ กิจกรรมต่างๆ ตกเป็นของรัฐ ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาประเทศ สภาพเศรษฐกิจถดถอยลง ค่าเงินตกต่ำลง ภาวะเงินเฟ้อสูงขึ้น เหล่านี้ได้สร้างผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของประชาชนอย่างมาก ประชาชนดำเนินชีวิตอย่างยากลำบาก มีความอดอยาก ทำให้มีการอพยพโยกย้ายซึ่งมีทั้งมาเดี่ยวและอพยพโยกย้ายไปทั้งครอบครัวไปยังประเทศเพื่อนบ้าน โดยเฉพาะประเทศไทยที่มีโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าเนื่องจากการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วเมื่อเปรียบเทียบกับประเทศเพื่อนบ้านในภูมิภาคเดียวกัน ทำให้มีความต้องการแรงงานสูง โดยเฉพาะในอุตสาหกรรมประมง

อุตสาหกรรมต่อเนื่องประมง งานก่อสร้าง ภาคเกษตร โรงงาน และงานรับใช้ในบ้าน ซึ่งงานเหล่านี้ แรงงานไทยพยายามหลีกเลี่ยงไม่ทำเพราะเป็นงานที่เสี่ยงภัยอันตราย สกปรก งานหนัก ค่าด้อย สภาพแวดล้อมไม่ถูกสุขลักษณะ ค่าแรงน้อย และการรับคนไทยเข้าทำงานมีเงื่อนไขมากและไม่ค่อย อดทนเท่ากับแรงงานต่างด้าว ประกอบกับอัตราค่าจ้างขั้นต่ำในพื้นที่ศึกษา (จังหวัดสมุทรสาคร ภูเก็ต เชียงใหม่ และตาก) ระบุไว้เท่ากับ 205 204 171 และ 153 บาทตามลำดับ ซึ่งมีส่วนทำให้ ต้นทุนการผลิตเพิ่มสูงขึ้น จึงทำให้นายจ้าง ผู้ประกอบการต้องว่าจ้างแรงงานต่างชาติโดยเฉพาะ แรงงานพม่าเข้ามาทดแทนแรงงานไทย

นอกจากนี้แล้วนับตั้งแต่ปี พ.ศ. 2531 – 2535 ซึ่งเป็นช่วงเริ่มต้นของเศรษฐกิจฟอง สบู่ในประเทศไทย เป็นต้นมาทำให้เกิดความต้องการแรงงานระดับล่างเป็นจำนวนมาก ภาคธุรกิจ เอกชนจึงได้มีการเจรจาเรียกร้องและกดดันรัฐบาลเพื่ออนุญาตให้มีการจ้างแรงงานข้ามชาติได้ รัฐบาลจึงมีนโยบายผ่อนปรนในด้านการว่าจ้างแรงงานต่างด้าวและมีกฎหมายควบคุมที่ไม่เข้มงวด มากนัก ปัจจัยเหล่านี้ได้ดึงดูดให้แรงงานพม่าอพยพโยกย้ายข้ามพรมแดนมาแสวงหาโอกาสในชีวิต ที่ดีกว่า และประสงค์จะอยู่อย่างถาวร สร้างครอบครัวและมีทายาทที่กลายเป็นทายาทรุ่นที่ 2 หรือ มากกว่านั้นที่ดำรงรากอาศัยอยู่ในประเทศไทย

สำหรับในพื้นที่ศึกษา จังหวัดเชียงใหม่และภูเก็ตเป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจใน ภาคเหนือและภาคใต้ของประเทศไทย โดยเฉพาะภาคอุตสาหกรรมการท่องเที่ยวและภาคธุรกิจที่ เกี่ยวเนื่องกับการท่องเที่ยว จังหวัดทั้งสองมีศักยภาพสูงในหลายด้าน เช่น ด้านการค้า การท่องเที่ยว การเกษตร อุตสาหกรรม การศึกษา การลงทุน การเงิน อีกทั้งยังเป็นเมืองท่องเที่ยวที่สำคัญของ ประเทศไทย มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักในระดับโลก ทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจอย่างรวดเร็วใน ลักษณะก้าวกระโดด ทำให้เป็นปัจจัยดึงดูดแรงงานให้หลั่งไหลเข้ามาทำงานในจังหวัดเชียงใหม่ และภูเก็ตทั้งในด้านการเกษตร อุตสาหกรรม การค้า และภาคบริการ

สำหรับอำเภอแม่สอด จังหวัดตากนั้น เป็นเมืองการค้าชายแดน เป็นเมืองหน้าด่าน ระหว่างไทยกับพม่ามาเป็นเวลานานทำให้มีสภาพเศรษฐกิจที่เจริญก้าวหน้าตลอดเวลา และจะมีการ พัฒนาเป็นเขตเศรษฐกิจพิเศษชายแดนด้านตะวันตก เนื่องจากมีความได้เปรียบทางทำเลที่ตั้งที่ สามารถติดต่อกับเมืองเมียวดี ที่สามารถติดต่อไปยังย่างกุ้งได้ ซึ่งจะก่อให้เกิดความเชื่อมโยงทาง เศรษฐกิจชายแดนไทย – พม่า ได้เป็นอย่างดี นอกจากนี้แล้วภาครัฐได้สนับสนุนการก่อสร้าง โครงสร้างพื้นฐานที่จะรองรับการผลิตของภาคอุตสาหกรรม เช่น ระบบสาธารณูปโภค เส้นทางคมนาคมในการขนส่งวัตถุดิบและผลิตภัณฑ์ มีการก่อสร้างสะพานมิตรภาพไทย – พม่า เส้นทางคมนาคม เนื่องจากแหล่งวัตถุดิบและตลาดขนาดใหญ่อยู่ห่างออกไป ดังนั้นในอำเภอแม่สอดจึงมี โรงงานอุตสาหกรรมอยู่เป็นจำนวนมากในหลายประเภทกิจกรรมได้แก่ อุตสาหกรรมการผลิตสิ่ง

ทอ การทอผ้าและตัดเย็บเสื้อผ้า อุตสาหกรรมอัญมณี อุตสาหกรรมเซรามิก อุตสาหกรรมแปรรูป ผลผลิตทางการเกษตร เช่น พืชผัก และผลไม้กระป๋อง และอุตสาหกรรมไม้แกะสลัก และผลิตภัณฑ์จากไม้ เป็นต้น โรงงานอุตสาหกรรมเหล่านี้ได้ก่อให้เกิดการจ้างงานเป็นจำนวนมาก

นอกจากนี้แล้วอำเภอแม่สอดในบทบาทของเมืองการค้าชายแดน ทำให้เกิดการหมุนเวียนทางการค้า ทางเศรษฐกิจทั้งในด้านการเป็นจุดพักสินค้า จุดแลกเปลี่ยนสินค้า ตลอดจนเป็นตลาดซื้อขายแลกเปลี่ยนสินค้าที่สำคัญระหว่างไทยและพม่าอีกด้วย สินค้าที่สำคัญอย่างหนึ่งคือ อัญมณีและเครื่องประดับ รูปแบบการค้าชายแดนระหว่างไทย – พม่า ที่พบในอำเภอแม่สอดนั้นมี 2 รูปแบบคือ การค้าในระบบ ซึ่งเป็นการค้าที่ซื้อขายกันตามขั้นตอน พิธีการต่างๆ ตามระบบทางศุลกากร มีการชำระภาษีศุลกากรอย่างถูกต้องตามกฎหมายและการค่านอกระบบ เป็นการค้าที่มุ่งหลีกเลี่ยงการผ่านด่านศุลกากรและหลีกเลี่ยงการชำระภาษีศุลกากร โดยการค้าทั้ง 2 รูปแบบนั้น เกิดขึ้นควบคู่กันไปตลอดตามแนวชายแดน นอกจากนี้ยังมีการนำเข้าสินค้าจากประเทศพม่า ตามช่องทางการนำเข้าและส่งออก การค้าชายแดนนี้มีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจเป็นอย่างมาก เพราะเป็นปัจจัยที่สำคัญต่อการเจริญเติบโตของเมือง

ส่วนจังหวัดสมุทรสาครซึ่งมีการเปรียบว่าเป็น “แหล่งขุดทองของแรงงานพม่า” และ “หงสาวดีประจำไทยแลนด์” เป็นจังหวัดในภาคกลางอยู่ไม่ไกลจากกรุงเทพฯ เมืองหลวงของประเทศ เป็นอีกจังหวัดหนึ่งที่มีอัตราการเติบโตทางเศรษฐกิจสูงติดอันดับต้นๆ ของประเทศ เป็นแหล่งงานที่สำคัญสำหรับชาวพม่า ซึ่งอยู่กันนับแสนคน เพราะสมุทรสาครหรือเมืองมหาชัยนี้เป็นแหล่งการประมงและอุตสาหกรรมต่อเนื่องประมง เป็นที่ตั้งของ “ตลาดกลางกุ้ง” มีโรงงานอุตสาหกรรมถึงเกือบ 4,500 โรงงาน ตั้งอยู่ในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร และอำเภอกระทุ่มแบน โรงงานส่วนใหญ่เป็นโรงงานแปรรูปอาหารทะเล พลาสติก สิ่งทอ โลหะและผลิตภัณฑ์โลหะ นอกจากนี้แล้วในภาคการเกษตร สมุทรสาครมีพื้นที่ทำการเกษตรอยู่ร้อยละ 40 ของพื้นที่จังหวัด มีการปลูกไม้ยืนต้น ไม้ดอกไม้ประดับ และพืชผักสมุนไพร ดังนั้นเมืองมหาชัยจึงเป็นแหล่งรวมแรงงานชาวพม่าแหล่งใหญ่แห่งหนึ่ง เนื่องจากแรงงานไทยส่วนใหญ่เลิกงานและไม่นิยมทำอาชีพประมง งานโรงงานหรือก่อสร้าง ต่างจากแรงงานพม่าที่คนในท้องถิ่นกล่าวว่า “อดทนกว่า ขยันกว่า ค่าจ้างถูกกว่า เลยเป็นที่ชื่นชอบของนายจ้าง” สอดคล้องกับที่เจ้าหน้าที่จัดหางานจังหวัดสมุทรสาครให้สัมภาษณ์ว่า จังหวัดสมุทรสาครประสบปัญหาการขาดแคลนแรงงานคนไทย โดยเฉพาะแรงงานในระดับล่าง ซึ่งคนไทยไม่นิยมทำงานในกิจการประมงทะเล กิจการต่อเนื่องประมงทะเล และภาคเกษตร อันเนื่องมาจากเป็นงานหนัก สกปรก และมีกลิ่นเหม็น ระยะเวลาการทำงานไม่แน่นอน เป็นงานที่อยู่กลางแจ้งตากแดด การทำงานที่ไม่เป็นเวลา ขาดความมั่นคง เป็นงานเสี่ยงต่อสารเคมีตกค้าง เป็นงานต้องออกทะเลซึ่งหาแรงงานไทยได้ยาก จากสภาพปัญหา

ดังกล่าว ทำให้นายจ้าง/สถานประกอบการต่างๆ ที่ขาดแคลนแรงงานในระดับล่าง มีความจำเป็นต้องการแรงงานต่างด้าวมาทดแทนเพื่อให้กิจการสามารถดำเนินไปได้อย่างต่อเนื่อง

4) เครือข่ายทางสังคม แรงงานพม่าที่อพยพโยกย้ายเข้ามาอยู่ในประเทศไทยแล้ว มักจะสร้างเครือข่ายทางสังคมขึ้นมา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน เช่น กลุ่มมอญ กลุ่มไทใหญ่ ซึ่งเครือข่ายทางสังคมนี้จะประกอบไปด้วย ญาติ บุคคลใกล้ชิด คนรู้จักซึ่งจะให้การช่วยเหลือ คนพวกเดียวกันไม่ว่าจะเป็นแหล่งข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการทำงาน เส้นทางและช่องทางการเดินทาง วิธีการเดินทาง รวมถึงการให้ที่พักอาศัยเมื่อคนพวกเดียวกันเข้ามาในพื้นที่ เครือข่ายทางสังคมนี้เป็นปัจจัยที่สำคัญประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการย้ายถิ่นระหว่างประเทศเพิ่มมากขึ้น เพราะเครือข่ายทางสังคมของการย้ายถิ่นจะช่วยทำให้แรงงานที่ย้ายถิ่นนั้นลดความกังวล ความเสี่ยงต่างๆ ตลอดจนปัญหาที่จะพบในพื้นที่ปลายทาง เช่น การให้ข้อมูลข่าวสารในการเดินทาง การจัดงานให้และการให้ที่พัก โดยเฉพาะอย่างยิ่งอำเภอแม่สอดนั้นมีพรมแดนติดกับประเทศพม่า มีการติดต่อค้าขายกันมาเป็นเวลานานแล้ว ทำให้ทั้งชาวไทยและชาวพม่าคุ้นเคยกับการเดินทางข้ามแดน ตลอดจนรู้จักคุ้นเคยกับประชากรของประเทศเพื่อนบ้านทั้งสองอีกด้วย ก่อให้เกิดการให้ความช่วยเหลือกันในด้านต่างๆ รวมทั้งการให้ข้อมูลข่าวสารในการเดินทางมาทำงานในพื้นที่อีกด้วย

5) ปัจจัยทางวัฒนธรรม ประเทศไทยมีวัฒนธรรมที่หลากหลาย ผู้คนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ที่หล่อหลอมให้คนไทยมีจิตใจโอบอ้อมอารี มีน้ำใจชอบช่วยเหลือผู้ที่ตกทุกข์ได้ยาก ไม่รังเกียจเหยียดฉันท์คนต่างวัฒนธรรม แม้ว่าประเทศไทยจะมีเอกลักษณ์และวัฒนธรรมเป็นของตัวเอง แต่ก็สามารถยอมรับวัฒนธรรมของชาติอื่นได้ ไทยกับพม่าก็มีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรม ที่คล้ายคลึงกัน จึงทำให้ไทยเป็นประเทศที่สงบสุข ที่พม่าอยากอพยพโยกย้ายเข้ามา เพราะชาวพม่าสามารถปรับตัวให้เข้ากับสังคมไทยได้ไม่ยากนัก

จากการสัมภาษณ์กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ ถึงเหตุผลที่ทำให้บิดามารดา อพยพโยกย้ายมายังประเทศไทย ส่วนใหญ่ก็จะเกี่ยวข้องกับปัจจัยทางเศรษฐกิจที่ส่งผลต่อชีวิตและความเป็นอยู่ อาทิเช่น คำตอบต่อไปนี้

“อยู่ที่พม่า ชีวิตไม่ดี”

“ไม่พอใจชีวิตที่พม่า ประเทศไทยทันสมัยและอุดมสมบูรณ์มากกว่า”

“ก่อนที่จะมีการสู้รบกันระหว่างทหารไทใหญ่กับทหารพม่า ครอบครัวมีความสุขดี แต่หลังจากการสู้รบ บิดามารดาไม่สามารถเข้าไปทำกินในที่ดินในรัฐฉานได้ เลยอพยพโยกย้ายมายังประเทศไทย”

“บิดามารดาคิดว่า ครอบครัวมีไร่ มีนา มีกิน แต่ไม่มีเงินเก็บ ยังมีปัญหาความขัดแย้งระหว่างทหารพม่า และทหารไทใหญ่ ทำให้หวาดกลัวเรื่องความปลอดภัย”

7.4.1.4 อายุของกลุ่มตัวอย่างที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 80 คน เริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 8 – 18 ปี (ตาราง 7.7) โดยส่วนใหญ่ (62 คน) เริ่มทำงานตั้งแต่อายุระหว่าง 10 – 15 ปี 12 คนเริ่มทำงานตอนอายุมากกว่า 15 ปี และอีก 6 คน เริ่มทำงานตอนอายุน้อยกว่า 10 ปี ซึ่งนับได้ว่าเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่ยังเล็ก ซึ่งจากการสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่จากสำนักงานจัดหางานพบว่า ตามกฎหมายแรงงานของไทยนั้น แรงงานที่มีอายุ 18 ปีขึ้นไปเท่านั้นถึงได้รับอนุญาตให้ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมได้ ส่วนที่อายุน้อยกว่า 18 ปีนั้น จะได้รับอนุญาตให้ทำงานได้บางอย่าง เช่น งานบริการ งานแม่บ้าน แต่ในความเป็นจริงแล้วจะพบว่ากลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 โดยเฉพาะในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต ทำงานในโรงงานอุตสาหกรรมโดยอายุยังไม่ถึง 18 ปี โดยจะมีการหลีกเลี่ยงการบอกอายุที่แท้จริง ทั้งนี้เพื่อจะได้ขอใบอนุญาตทำงานได้ โดยที่ในพื้นที่อำเภอแม่สอดและจังหวัดสมุทรสาครมีความต้องการแรงงานเป็นจำนวนมาก โดยเฉพาะแรงงานพม่าที่มีราคาถูกกว่าแรงงานไทย และสามารถหลีกเลี่ยงการคุ้มครองตามกฎหมายแรงงานไทยได้ง่าย ดังนั้นตลาดงานในพื้นที่ดังกล่าวจึงเปิดรับแรงงานที่มีอายุน้อยกว่า 18 ปี โดยที่ฝ่ายทายาทรุ่นที่ 2 จากพม่าเองก็มีความประสงค์ที่จะทำงานตั้งแต่อายุไม่ถึง 18 ปี เพราะมีความคิดว่าตนเอง “โตแล้ว และอยากช่วยครอบครัวแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่าย” จึงอยากช่วยทำงานหารายได้ในขณะที่บิดามารดาของทายาทรุ่นที่ 2 ก็มักจะคิดว่าบุตรของตนเองควรเริ่มทำงานได้ตั้งแต่อายุ 15 ปี

ตาราง 7.7 อายุของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เริ่มทำงาน

อายุ	เชียงใหม่	แม่สอด	สมุทรสาคร	ภูเก็ต	รวม
<10 ปี	1	2	1	2	6
10 – 15 ปี	16	15	18	13	62
>15 ปี	3	3	1	5	12
รวม	20	20	20	20	80

7.4.1.5 พื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาจำนวน 80 คน มีพื้นที่ที่เริ่มทำงานดังแสดงในตาราง 7.8 ซึ่งจะเห็นได้ว่า กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และจังหวัดสมุทรสาคร ส่วนใหญ่จะเริ่มทำงานในพื้นที่เลย โดยที่กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดภูเก็ตเริ่มทำงานในพื้นที่น้อยสุดคือ เพียง 11 ราย ส่วนที่เหลือเริ่มทำงานในพื้นที่อื่นๆ แล้วในที่สุดก็อพยพ

โยกย้ายมายังภูเก็ต สถานที่ซึ่งหางานได้ง่ายและค่าตอบแทนที่สูงกว่าที่เคยได้รับ นอกจากนี้แล้ว กรุงเทพฯ และกาญจนบุรีก็ยังเป็นพื้นที่ที่กลุ่มตัวอย่างเริ่มทำงาน เพราะเมืองใหญ่เหล่านี้ก็จะ เป็นพื้นที่ที่กลุ่มตัวอย่างมีโอกาสหางานได้ง่าย

ตาราง 7.8 **พื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา**

จังหวัด	กลุ่มตัวอย่าง				
	เชียงใหม่	แม่สอด	สมุทรสาคร	ภูเก็ต	รวม
เชียงราย	-	-	-	1	1
เชียงใหม่	19	-	-	-	19
ลำพูน	1	-	-	-	1
ตาก	-	20	-	-	20
กาญจนบุรี	-	-	-	2	2
กรุงเทพฯ	-	-	1	2	3
สมุทรปราการ	-	-	-	1	1
สมุทรสาคร	-	-	16	-	16
นครปฐม	-	-	1	-	1
ประจวบคีรีขันธ์	-	-	1	-	1
ชุมพร	-	-	-	1	1
ระนอง	-	-	-	1	1
กระบี่	-	-	-	1	1
ภูเก็ต	-	-	-	11	11
ชลบุรี	-	-	1	1	1
รวม	20	20	20	20	80

7.4.2 ระหว่างทาง

7.4.2.1 รูปแบบการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ศึกษาจำนวน 80 คน มีรูปแบบของเส้นทางการอพยพโยกย้ายอยู่ 4 รูปแบบ (เรียงลำดับจากจำนวนตัวอย่างจากมาก ไปน้อย) ดังนี้คือ (ตาราง 7.9)

- (1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- (2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- (3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
- (4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

โดยจำนวนตัวอย่างในแต่ละรูปแบบแสดงไว้ในตาราง 7.9 และสามารถสรุปได้ดังนี้

ตาราง 7.9 รูปแบบการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่าง

รูปแบบการอพยพโยกย้าย	เชียงใหม่	แม่สอด	สมุทรสาคร	ภูเก็ต	รวม
เกิดไทยและไม่อพยพจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	3	3	5	1	12
เกิดไทยแล้วอพยพจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	7	3	3	8	21
อพยพจากพม่าแล้ว ไม่อพยพจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	2	10	11	5	28
อพยพจากพม่าแล้วอพยพจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน	8	4	1	6	19
รวม	20	20	20	20	80

(1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีรูปแบบการอพยพโยกย้ายแบบนี้มีอยู่ 28 คน (ตาราง 7.10) โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากจังหวัดสมุทรสาคร รองลงไปคือ กลุ่มตัวอย่างจากอำเภอแม่สอด ภูเก็ต และเชียงใหม่ ตามลำดับ ซึ่งจะมีความคล้ายคลึงกันของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต เนื่องจากพื้นที่ทั้งสองเป็นแหล่งงานที่สำคัญสำหรับแรงงานพม่าที่อพยพโยกย้ายมาทำงานอยู่ที่นี่ แล้วก็จะกลับไปรับทายาทให้มาอยู่ด้วยกันโดยส่วนใหญ่อาศัยบริการจากนายหน้าพา มุ่งตรงมาที่จังหวัดสมุทรสาครและภูเก็ตเลย นอกจากนี้แล้วสิ่งที่สังเกตได้อีกประการก็คือ กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ใน 2 จังหวัดนี้จะมีการเดินทางกลับไปเรียนหนังสือที่พม่าตอนช่วงอายุ 6 – 12 ปี แล้วกลับเข้าสู่ประเทศไทยอีกครั้งหนึ่งเพื่อทำงาน โดยที่จังหวัดสมุทรสาครเป็นแหล่งงานขนาดใหญ่สำหรับงานต่อเนื่องประมง มีตลาดกลางกุ้ง มีงานแกะกุ้ง แลปลา ลอกหมึก โรงงานหอย

ตาราง 7.10 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษา ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

รายชื่อ	เส้นทางอพยพโยกย้าย
จังหวัดเชียงใหม่	
1	เมืองน้ำจาง รัฐฉาน → อำเภอปาย → อำเภอเมืองเชียงใหม่*
2	เมืองเวียงเงิน รัฐฉาน → บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว → อำเภอเมืองเชียงใหม่*
อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	
1	รัฐกะเหรี่ยง → อำเภอแม่สอด* (3)
2	เมืองปาว รัฐมอญ → อำเภอแม่สอด*
3	เมืองปีเลน → อำเภอแม่สอด* (3)
4	รัฐมอญ → อำเภอแม่สอด*
5	เมืองเมะตะมะ รัฐมอญ → อำเภอแม่สอด* (2)
6	เขตพะโค → อำเภอแม่สอด* (2)
7	เขตพะโค → อำเภอแม่สอด* (2)
8	เมืองใจโต รัฐมอญ → อำเภอแม่สอด* (3)
9	เมืองเมะตะมะ รัฐมอญ → อำเภอแม่สอด* (2)
10	เมืองจองคู เขตพะโค → อำเภอแม่สอด* (6)
จังหวัดสมุทรสาคร	
1	เมืองเจปราะะ รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร → กรุงเทพฯ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*
2	เมืองรี รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร* (3)
3	เมืองเมะละหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร* (2)
4	เมือง Zoppa รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*
5	เมืองเมะละหม่ง รัฐมอญ → จังหวัดระนอง → อำเภอเมืองสมุทรสาคร → เมืองเมะละหม่ง รัฐมอญ → จังหวัดระนอง → เมืองเมะละหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร* (5)

รายชื่อ	เส้นทางอพยพโยกย้าย
6	เมืองเนกะเย่ รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(2)
7	เมืองอะเนียง รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*
8	เมืองเกาะสอง เขตตะนาวศรี → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(4)
9	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(2)
10	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร → กรุงเทพฯ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*
11	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*
จังหวัดภูเก็ต	
1	เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี → อำเภอเมืองภูเก็ต*(3)
2	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองภูเก็ต*
3	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองภูเก็ต*(4)
4	เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี → อำเภอเมืองภูเก็ต*(4)
5	เมือง Thayet Chaung เขตตะนาวศรี → อำเภอเมืองภูเก็ต*(5)

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

โรงงานปลากระป๋อง ให้แรงงานได้เลือก เปลี่ยน ย้ายงาน ได้ค่าแรงตามกฎหมายที่สูงถึงวันละ 205 บาท มีการทำงานล่วงเวลา รูปแบบงานมีทั้งงานประจำ และงานแบบเหมา (ล้ง) ส่วนที่จังหวัดภูเก็ต เป็นแหล่งงานขนาดใหญ่สำหรับการก่อสร้าง ค่าแรงตามกฎหมายได้วันละ 204 บาท มีงานก่อสร้าง ในหลายพื้นที่ทำให้แรงงานสามารถเลือกเปลี่ยนย้ายงานได้ง่าย กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ใน จังหวัดสมุทรสาครและภูเก็ต จะมีใบอนุญาตทำงานซึ่งกลุ่มตัวอย่างต้องเสียค่านายหน้าในการขอ ใบอนุญาตทำงาน 3,000 – 5,000 บาท และค่าต่อใบอนุญาตอีกคราวละ 4,000 – 5,000 บาท แต่กลุ่ม ตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ก็ยินดีที่จะเสียค่าใช้จ่ายในส่วนนี้ เพราะสามารถหารายได้ และใบอนุญาต ทำงานจะยิ่งช่วยทำให้กลุ่มตัวอย่างสามารถเปลี่ยนงานโยกย้ายงานได้ง่ายมากขึ้น โดยที่จะเห็นเด่นชัดมากถึงการย้ายงานของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ตที่ตัวอย่างบางราย มีการย้ายงานถึง 5 ครั้ง (ภายในจังหวัดเดียว) ซึ่งสะท้อนให้เห็นถึงงานที่มีอยู่มากให้เลือกได้ รูปแบบ ของการอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละพื้นที่ที่สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้

ตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีรูปแบบการอพยพโยกย้ายแบบนี้มีอยู่ 11 คน ส่วนใหญ่ใช้บริการจากนายหน้าให้พาข้ามชายแดนมุ่งตรงมาที่สมุทรสาคร กลุ่มนี้มีใบอนุญาตและใช้บริการนายหน้าในการขอและต่อใบอนุญาตทำงาน ดังตัวอย่างรายหนึ่งที่มีเรื่องราวอพยพโยกย้ายการทำงานดังต่อไปนี้

หญิงมอญ อายุ 25 ปี เกิดที่เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ มารดามายู่ที่จังหวัดระนอง (ซึ่งบิดาอพยพมาก่อนหน้านั้นแล้ว) ตอนอายุ 7 ปี เข้ามาทางด่านระนอง จากนั้นทั้งครอบครัวก็อพยพไปอยู่ที่เมืองสมุทรสาคร อยู่ได้ปีกว่า บิดาจึงส่งตัวอย่างรายนี้กลับไปเรียนหนังสือที่รัฐมอญ ตอนอายุ 8 ปี พออายุ 10 ปี บิดาจึงไปรับกลับมาอยู่ที่จังหวัดระนอง ซึ่งอยู่ได้ไม่กี่เดือน บิดาจึงส่งกลับไปเรียนหนังสือที่เมืองเมะละแหม่งอีกครั้ง จนจบเกรด 4 ตอนอายุได้ 14 ปี บิดาจึงให้นายหน้าพาตัวอย่างรายนี้มาอยู่ด้วยกันที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยมาทางด่านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เสียค่านายหน้า 13,000 บาท ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี โดยไปช่วยมารดาแกะกุ้งที่ลั้งกุ้ง โดยค่าจ้างที่ได้มารดาเก็บไว้หมด ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 18:00น. (ขึ้นอยู่กับปริมาณกุ้ง) พอตัวอย่างนี้อายุได้ 15 ปี นายจ้างขอใบอนุญาตทำงานให้ เสียค่าใช้จ่าย 4,500 บาท โดยนายจ้างจะหักเงินจากค่าจ้างครั้งละ 500 บาท ต่อรอบเงินที่ออก โดยในบัตรตัวอย่างรายนี้ระบุว่าอายุ 17 ปี ทั้งที่อายุเพียง 15 ปีเท่านั้น ตัวอย่างรายนี้ทำงานที่ลั้งกุ้งแห่งนี้ได้ 2 ปี จึงย้ายไปอยู่ที่ลั้งกุ้งอีกแห่งโดยนำชวนไป โดยเสียค่าสมัครงาน 1,500 บาท ได้ค่าจ้างวันละ 400 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 24:00น. ค่าจ้างจะออกทุกๆ สองสัปดาห์ โดยทำงานที่นี้ได้ 5 ปีจึงลาออก เนื่องจากท้องแก่ใกล้คลอดทำงานไม่ไหว จึงพักงานคลอดบุตรและเลี้ยงบุตรจนบุตรอายุได้ 5 เดือน ตัวอย่างรายนี้ได้มีโอกาสพบกับเจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง (IOM) เลยไปสมัครงานได้เป็นเจ้าหน้าที่ตำแหน่งพนักงานสาธารณสุขต่างค่าได้เงินเดือน 6,000 บาท ทำงานช่วงเวลา 08:30 – 16:30น. ได้หยุดวันเสาร์ – อาทิตย์ โดยองค์กรนี้ช่วยขอใบอนุญาตทำงานให้ด้วย หลังจากทำงานได้เกือบ 3 ปี โครงการปิดตัวลงตัวอย่างรายนี้เลยต้องหางานใหม่ ได้งานแกะกุ้งในลั้งแห่งหนึ่ง ได้ค่าจ้างประมาณสัปดาห์ละ 2,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ทำได้ 3 เดือนก็ลาออก เพราะกุ้งน้อยลง นายจ้างเลยเปลี่ยนเป็นลั้งปลา ตัวอย่างรายนี้ไม่อยากทำงานหักหัวปลา แล่ปลา เพราะ “ไม่เคยทำ ปลากลืนแรงทนไม่ไหว” หลังจากนั้นงานที่หาที่ทำคือ ไปช่วยเป็นล่ามให้พยาบาลที่รู้จักกัน โดยทำงานตอนเย็นตั้งแต่ 17:00 – 20:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบันนี้

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ที่อพยพมาจากพม่าแล้วไม่อพยพจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานที่มีอยู่ 10 ราย นั้น จะมีความแตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต เพราะเมื่ออพยพโยกย้ายจากพม่ามาทางด่านแม่สอดมาอยู่ฝั่งไทยแล้ว

ส่วนใหญ่พูดภาษาไทยไม่ได้และไม่มีใบอนุญาตทำงานอีก ดังนั้นเมื่อได้ทำงานแล้วจึงไม่อยากอพยพโยกย้ายไปยังเมืองที่ใหญ่กว่าที่มีโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าเพราะไม่ต้องการและ/หรือไม่มีเงินสำหรับจ่ายค่านายหน้า นอกจากนี้แล้วยังเสี่ยงที่ถูกจับและถูกส่งตัวกลับพม่า ตัวอย่าง 10 รายนี้มีความพอใจในการทำงานที่แม่สอดเพราะได้อยู่กับครอบครัว อยู่อย่างมีความสุข แม้ว่าที่แม่สอดนี้จะได้รับค่าจ้างน้อยกว่าเมืองอื่นในประเทศไทย (อัตราค่าจ้างขั้นต่ำ 153 บาท) แต่ก็ยังมีรายได้สูงกว่าฝั่งพม่าและยังมีงานให้ทำ จึงพอใจในสภาพปัจจุบันที่เป็นอยู่ ดังตัวอย่างรายหนึ่งที่มีเรื่องราวอพยพโยกย้ายการทำงานดังต่อไปนี้

ชายพม่า อายุ 26 ปี เกิดที่เมืองจองคู เขตพะโค แต่งงานแล้วมีบุตร 2 คน เริ่มทำงานตอนอายุ 17 ปี โดยเริ่มทำงานที่โรงงานทอผ้าโดยเพื่อนมารดาที่ทำงานอยู่ที่โรงงานนั้นแนะนำ เนื่องจากรายได้ดี ตัวอย่างรายนี้ต้องเรียนทอผ้าอยู่ 2 เดือน โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 1,000 บาท แต่ได้ย้ายทำงานส่วนบรรจุหีบห่อซึ่งได้ค่าแรงวันละ 100 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 15 บาท โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. และหยุดทุกวันอาทิตย์ โรงงานจัดหาที่พักพร้อมอาหารให้ โดยทำอยู่ 3 ปี ตัวอย่างรายนี้ก็เข้าบ้านอยู่เพื่อจะได้อยู่กับมารดาด้วย เสียค่าเช่าเดือนละ 1,500 บาท ต่อมาเจ้าของบ้านเช่าลดค่าเช่าลงเหลือ 1,000 บาท ตัวอย่างนี้ทำงานที่โรงงานนี้ 7 ปี ก็ต้องหางานใหม่ เนื่องจากโรงงานปิดตัวลง แต่ก่อนหน้าที่โรงงานจะปิดตัวลง ตัวอย่างรายนี้ก็ได้ไปทำงานเป็นพนักงานของบริษัทย่อยที่รับงานขนแร่ให้บริษัทผาแดง อินดัสทรี โดยได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 15 บาท มีอาหารให้ 3 มื้อ ตัวอย่างรายนี้ทำงานอยู่ได้ 5 เดือน งานหมด จึงกลับไปทำงานที่โรงงานทอผ้าจนโรงงานปิดตัวลง ช่วงนั้นตัวอย่างรายนี้แต่งงาน โดยที่โรงงานทอผ้าที่ปิดตัวลงนั้นได้ออนพนักงานไปอยู่ที่โรงงานใหม่โดยได้ค่าจ้างวันละ 70 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 15 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 21:00น. ซึ่งถ้าผ่านงานจะได้ค่าจ้างเพิ่มเป็นวันละ 100 บาท ตัวอย่างรายนี้ทำงานอยู่โรงงานใหม่ได้ 2 เดือน ก็ตัดสินใจลาออกเพราะไม่ค่อยมีงานจึงไม่ค่อยได้เงิน

หลังจากนั้นก็เปลี่ยนไปทำงานเป็นฝ่ายรักษาความปลอดภัย (ยาม) ของบริษัทเอกชน ซึ่งเพื่อนแนะนำ เนื่องจากตัวอย่างรายนี้พูดภาษาไทยได้ โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 3,300 บาท ทำงานเป็นกะ กลางวันระหว่าง 08:00 – 17:00น. กลางคืนตั้งแต่ 18:00 – 07:00น. เนื่องจากสถานที่ทำงานอยู่ไกลจากบ้านของตัวอย่างรายนี้มาก และได้รายได้ไม่น้อยไม่พอกับรายจ่าย ด้วยขณะนั้นตัวอย่างรายนี้มีบุตร 2 คน ตัวอย่างรายนี้จึงลาออกหลังทำงานได้เพียงเดือนกว่า

หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้ไปทำงานเป็นกรรมกร โดยน้ำซึ่งเป็นผู้รับเหมาก่อสร้างชวนไปทำงาน ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำได้เพียง 1 เดือนก็ลาออกเพราะว่างานหนัก และไม่มั่นคง ตัวอย่างรายนี้จึงกลับไปสมัครงานที่บริษัทเดิมที่รับจ้างขนแร่ โดยทำหน้าที่โบกรถที่ขนแร่มาเทที่ลาน ได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท และอาหาร 3 มื้อ วันหนึ่งมี 2 กะ

กลางวันตั้งแต่เวลา 08:00 – 16:00น. กะกลางคืนทำงาน 18:00 – 05:00น. ได้พัก 2 ชั่วโมง และทำงานจนถึงปัจจุบัน โดยตัวอย่างรายนี้ทำใบอนุญาตทำงานเอง โดยผ่านทางนายหน้า แต่เนื่องจากรู้จักกันจึงไม่ต้องจ่ายเงินให้นายหน้า

ตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีรูปแบบการอพยพแบบนี้มีอยู่ 5 ราย มีลักษณะคล้ายคลึงกับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาคร ที่ส่วนใหญ่ใช้บริการจากนายหน้าให้พาข้ามชายแดนมุ่งตรงมาที่จังหวัดภูเก็ตเลย กลุ่มนี้มีใบอนุญาตทำงานและใช้บริการนายหน้าในการขอและต่อใบอนุญาตทำงาน ดังตัวอย่างรายหนึ่งที่มีเรื่องราวการอพยพโยกย้ายการทำงานดังต่อไปนี้

หญิงทนาย อายุ 19 ปี เกิดที่เมือง Thayetchaung เขตตะนาวศรี บิดามารดาพาเดินทางมาประเทศไทยตอนอายุ 10 ปี (หลังจากจบเกรด 5) โดยมีนายหน้าพามา เสียค่าใช้จ่าย 3,500 บาท (ต่อคน) เข้ามาทางด่านระนอง ตรงมาที่จังหวัดภูเก็ต ซึ่งเดินทางลำบากเพราะต้องหลบซ่อนในป่า 2 วัน ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 13 ปี โดยพี่พาให้เป็นลูกจ้างร้านก๋วยเตี๋ยวในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 3,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 17:00น. ทำงานได้ 2 ปี ตอนอายุ 15 ปี จึงลาออกเพราะ “นายจ้างดุ และขอใบอนุญาตทำงานได้แล้ว นายจ้างเก็บไว้เอง” ตัวอย่างรายนี้จึงไม่พอใจจึงหางานใหม่เอง เป็นลูกจ้างขายเหล้าเบียร์ในร้านคาราโอเกะ ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:30 – 21:00น. ทำงานนี้ได้ 2 ปี ก็ลาออก เนื่องจาก “มีแฟน กำลังจะแต่งงาน จึงย้ายงานมาใกล้ๆ แฟน” โดยงานที่ 3 นี้เริ่มทำตอนอายุ 17 ปี พี่ช่วยหาให้ เป็นลูกจ้างร้านอาหารในอำเภอเมืองภูเก็ต ทำงานเสิร์ฟและล้างจานได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 16:00น. ตัวอย่างรายนี้ทำงานได้เพียง 2 เดือนก็ลาออกเพราะ “งานหนัก โดนใช้งานตลอด” พี่ช่วยหางาน (ที่ 4) ให้เป็นงานขายกุ้งในตลาดในอำเภอเมืองภูเก็ตได้ค่าจ้างวันละ 160 บาท ทำงานตั้งแต่ 04:30 – 09:00น. งานนี้ทำได้เพียง 2 เดือน ก็เปลี่ยนงานอีกครั้ง เป็นงานที่ 5 เหตุที่เปลี่ยนเพราะ “ต้องตื่นแต่เช้า” งานใหม่นี้ทำอยู่จนปัจจุบันเป็นงานร้านคาราโอเกะ ขายอาหาร เหล้า เบียร์ ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:30 – 21:00น.

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่อพยพมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานนั้นมีอยู่เพียง 2 ราย ซึ่งอายุน้อยเพียง 15 ปี และอาศัยอยู่กับครอบครัวบิดามารดา และมีงานทำจึงไม่คิดและบิดามารดาไม่อนุญาตให้อพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่น ดังตัวอย่างรายหนึ่งที่มีเรื่องราวการอพยพโยกย้ายการทำงานดังต่อไปนี้

ชาย อายุ 15 ปี เกิดที่เมืองน้ำจาง รัฐฉาน เดินทางมายังประเทศไทยกับน้ำ ตอนอายุ 11 ปี เพื่อมาหาการค้าที่ทำงานที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยบวชเป็นสามเณรและนั่งรถประจำทาง

จากเมื่อน้ำจางมายังชายแดนไทย – พม่า ที่อำเภอปาย จังหวัดแม่ฮ่องสอน อาศัยอยู่กับน้ำประมาณ 1 สัปดาห์จึงสึก มารดาไปรับและเดินทางโดยรถโดยสารมายังอำเภอเมืองเชียงใหม่ และได้เรียนหนังสือในโรงเรียนของไทย โดยเริ่มเรียนชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 1 ตอนอายุ 11 ปี พอเรียนถึงชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 5 จึงกลายเป็นเด็กที่โตที่สุดในห้องจึงเลิกเรียน และมาช่วยบิดาทำงานเป็นช่างทาสีจนถึงปัจจุบัน ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท เนื่องจากตัวอย่างรายนี้มีอายุเพียง 15 ปี จึงอยากอยู่และมีความสุขที่อยู่ในเมืองเชียงใหม่กับบิดามารดา โดยกล่าวว่า “อยู่กับพ่อแม่ก็มีคนดูแลแล้วสบายแล้ว ทำงานเสร็จกลับมา แม่ก็ทำอาหารให้กิน”

(2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีรูปแบบการอพยพโยกย้ายแบบนี้มีอยู่ 21 คน โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากจังหวัดภูเก็ต รองลงไปคือ เชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และสมุทรสาคร ซึ่งมีจำนวนตัวอย่างเท่ากัน กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 นี้เกิดในประเทศไทยใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน บางรายมีโอกาสศึกษาในสถานศึกษาไทย เรียนรู้การใช้ภาษาไทย และปรับตัวเข้ากับสังคมและวิถีชีวิตแบบไทยๆ ได้เป็นอย่างดี ทำให้รู้สึกกลมกลืนและสามารถอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานไปยังพื้นที่ที่มีโอกาสที่ดีกว่าโดยปัจจัยทางเศรษฐกิจจะเป็นปัจจัยหลักที่ทำให้มีการอพยพโยกย้ายเกิดขึ้น โดยสถานที่ที่มีการอพยพโยกย้ายไปนั้นจะเป็นสถานที่ที่เป็นเมืองที่ใหญ่กว่าที่มีโอกาสที่ดีกว่าที่เคยอยู่ สำหรับรูปแบบของการอพยพโยกย้ายแบบนี้มีความคล้ายคลึงกันของกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ ภูเก็ต และสมุทรสาคร โดยที่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เกิดบริเวณเมืองชายแดน หรือเมืองอื่นๆ ของประเทศไทย แล้วอพยพโยกย้ายมายังเมืองเชียงใหม่ ภูเก็ต และสมุทรสาคร ที่เป็นพื้นที่ที่มีโอกาสหางานที่ดีกว่าในพื้นที่เดิม โดยที่กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดภูเก็ต และสมุทรสาคร จะมีใบอนุญาตทำงานโดยอาศัยนายหน้าจัดหาให้ ส่วนกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ ส่วนใหญ่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน ส่วนกลุ่มตัวอย่างในอำเภอแม่สอดนั้น ส่วนใหญ่เกิดที่แม่สอด ไม่มีใบอนุญาตทำงาน มีการอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่น แต่ในที่สุดก็จะอพยพโยกย้ายกลับมาที่แม่สอดอีกครั้ง รูปแบบของการอพยพโยกย้ายแบบนี้ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละพื้นที่สามารถสรุปรายละเอียดได้ดังนี้ (ตาราง 7.11)

ตาราง 7.11 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาที่เกิดในประเทศไทยแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่เริ่มทำงาน

รายชื่อ	เส้นทางอพยพโยกย้าย
จังหวัดเชียงใหม่	
1	บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอสันทราย* → อำเภอเมืองเชียงใหม่(3) → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่
2	บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่* → อำเภอคอยสะเกิด → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2) → อำเภอสันทราย
3	บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่* → อำเภอสันกำแพง อำเภอเมืองเชียงใหม่(2) → อำเภอแม่แตง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสันทราย(3)
4	อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → อำเภอสันกำแพง → อำเภอเมืองลำพูน* → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2)
5	อำเภอฝาง* → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2) → อำเภอฝาง → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2)
6	อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → บ้านหาด รัฐฉาน → อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → อำเภอเมืองเชียงใหม่* → กรุงเทพฯ → อำเภอเมืองเชียงใหม่
7	อำเภอฝาง* → ปทุมธานี → อำเภอเชียงดาว → กรุงเทพฯ(2) → อำเภอฝาง → กรุงเทพฯ → ชลบุรี → นครราชสีมา → กรุงเทพฯ อำเภอฝาง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสารภี → อำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอแม่แตง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → อำเภอสันทราย
อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	
1	จังหวัดนครสวรรค์ → อำเภอแม่สอด → พม่า → อำเภอแม่สอด* จังหวัดลำปาง → อำเภอแม่สอด → กรุงเทพฯ → อำเภอแม่สอด
2	อำเภอแม่สอด → อำเภอเมืองตาก* → อำเภอแม่สอด
3	อำเภอแม่สอด* → กรุงเทพฯ → อำเภอแม่สอด

รายชื่อ	เส้นทางอพยพโยกย้าย
จังหวัดสมุทรสาคร	
1	อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี → อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี → จังหวัดประจวบคีรีขันธ์* → จังหวัดสุราษฎร์ธานี → อำเภอเมืองสมุทรสาคร
2	อำเภอเมืองสมุทรสาคร → จังหวัดนครปฐม* → อำเภอเมืองสมุทรสาคร
3	อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี → จังหวัดชลบุรี → จังหวัดระยอง → จังหวัดชลบุรี → กรุงเทพฯ* → จังหวัดชลบุรี (2) → อำเภอเมืองสมุทรสาคร (2)
จังหวัดภูเก็ต	
1	ระนอง → กระบี่* (2) → ระนอง (2) → อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต
2	อำเภอเมืองภูเก็ต → อำเภอถลาง* → อำเภอเมืองภูเก็ต → อำเภอถลาง
3	ระนอง → ชุมพร* → อำเภอถลาง จังหวัดภูเก็ต
4	กาญจนบุรี → กรุงเทพฯ* (2) → อำเภอเมืองภูเก็ต
5	กาญจนบุรี* (2) → อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต
6	กาญจนบุรี → สมุทรปราการ* → อำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต
7	ระนอง → เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี → ระนอง* → อำเภอเมืองภูเก็ต
8	เชียงราย* → สมุทรปราการ → อำเภอเมืองภูเก็ต (2)

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

ตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ต ที่มีรูปแบบการอพยพโยกย้ายแบบนี้มีอยู่ 8 ราย ส่วนใหญ่เกิดในบริเวณชายแดนไทย – พม่า เช่น ที่จังหวัดระนอง กาญจนบุรี และเชียงราย แล้วมีการอพยพโยกย้ายมาทำงานในจังหวัดภูเก็ต ดังตัวอย่างรายหนึ่งที่มีเรื่องราวการอพยพโยกย้ายการทำงานดังต่อไปนี้

หญิง ทวาย อายุ 26 ปี เกิดที่จังหวัดกาญจนบุรี ได้เรียนหนังสือในโรงเรียนไทยจนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 เริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี ที่กรุงเทพฯ โดยคนรู้จักชวนไปทำงาน เป็นงานแม่บ้าน ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 20:00 น. ทำงานได้ปีเดียวจึงย้ายงานเพราะ

“นายจ้างใช้งานหนัก” งานใหม่เป็นงานแม่บ้านในกรุงเทพฯ คนรู้จักทำให้ ได้เงินเดือนเพิ่มขึ้นเป็น 4,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 20:00น. ทำงานได้ 10 ปี จนอายุ 26 ปี ลาออก เพราะ “นายจ้างจ่ายเงินไม่ตรงเวลา งานหนัก ไม่ค่อยได้พัก” หลังจากนั้นเพื่อนชวนไปทำงานเป็นลูกจ้างขายของในตลาดในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 8,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 20:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบัน

ตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ ที่มีรูปแบบการอพยพโยกย้ายแบบนี้มีอยู่ 7 ราย ส่วนใหญ่เกิดในบริเวณชายแดนไทย – พม่า ที่อำเภอเวียงแหง อำเภอฝาง อำเภอเชียงดาว และจังหวัดแม่ฮ่องสอน แล้วอพยพโยกย้ายมาทำงานในเมืองเชียงใหม่ ดังตัวอย่างรายหนึ่งที่มีเรื่องราวการอพยพโยกย้ายการทำงานดังต่อไปนี้

ชายลาหู่ อายุ 25 ปี ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ มีบัตรชุมชนบนพื้นที่สูง เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ เนื่องจากครอบครัวยากจนจึงเริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 13 ปี โดยทำงานในโรงงานซาอบแห่งที่อำเภอฝาง ซึ่งย้ายทำงานอยู่ ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 23:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 75 บาท นายจ้างเลี้ยงข้าววันละ 3 มื้อ ทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด ทำงานได้ 2 ปี จึงลาออกเพราะคิดว่าตนเองโตแล้ว และญาติชวนไปทำงานก่อสร้างที่จังหวัดปทุมธานี ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท ทำได้ 6 เดือน งานหมด จึงย้ายมาอยู่กับญาติที่อำเภอเชียงดาว หลังจากนั้นจึงโทรศัพท์ติดต่อเพื่อนที่กรุงเทพฯ ให้หางานให้ ได้งานเป็นช่างทาสี ทำงานตั้งแต่เวลา 08:00 – 17:00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 105 บาท รวมค่าที่พักและอาหาร ทำงานได้ 3 เดือน โดนตำรวจมาตรวจค้น ต้องเสียค่าปรับ 200 บาท หลังจากนั้นจึงเปลี่ยนงานไปเป็นช่างทาสีในโรงงานเฟอร์นิเจอร์ ซึ่งเจ้าของโรงงานเป็นคนเหนือด้วยกันและรู้จักกันโดยบังเอิญจึงชวนมาทำงานด้วย โดยทำงานตั้งแต่ 07:00 – 16:30น. ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท รวมที่พัก ทำได้ 1 ปี จึงลาออกเพราะเพื่อนร่วมงานเอาเปรียบเรื่องงานจึงลาออก แล้วกลับมาอยู่ที่บ้านที่อำเภอฝาง และทำงานรับจ้างทั่วไป อาทิเช่น ตัดแต่งกิ่งลำไย ทำงานตั้งแต่ 09:00 – 16:00น. ได้ค่าแรงวันละ 85 บาท ทำงานได้ 1 ปี คนรู้จักที่อำเภอฝางพาไปทำงานที่กรุงเทพฯ ด้วย เป็นโรงงานหินขัด ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างวันละ 185 บาท หยุดทุกวันอาทิตย์ ทำงานได้เพียงเดือนเดียว นายจ้างให้ลาออกโดยไม่ให้เหตุผล จากนั้นตัวอย่างรายนี้จะไปหาเพื่อนที่บางแสน จังหวัดชลบุรี จึงได้งานเป็นช่างทาสี ทำงานตั้งแต่เวลา 08:00 – 17:00น. ทำงานทุกวันไม่มีวันหยุดได้ค่าแรงวันละ 180 บาท ทำงานได้ 3 เดือน นายจ้างย้ายตัวอย่างรายนี้ไปทำงานที่จังหวัดนครราชสีมา ทำงานได้ 1 เดือน นายจ้างจึงให้ย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ ทำงานได้เดือนครึ่ง นายจ้างจะย้ายให้ไปทำงานที่อื่นอีก ตัวอย่างรายนี้ไม่อยากทำงานแล้วจึงกลับบ้านที่อำเภอฝาง อยู่ได้ 1 เดือน ก็มาที่อำเภอเมืองเชียงใหม่เอง ได้งานก่อสร้าง ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้

ค่าจ้างวันละ 135 บาท ทำงานได้ 6 เดือนกว่า จนทำงานช่วงเป็นจึงลาออกหางานอื่นที่ได้ค่าจ้างมากกว่า และได้งานที่อำเภอสารภี เป็นงานก่อสร้างไปพร้อมกับเพื่อน ได้ค่าจ้างวันละ 145 บาท ทำได้ 4 เดือน ได้ย้ายมาทำงานก่อสร้างที่เห็นประกาศรับสมัครงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท ทำได้เพียงเดือนเดียวต้องลาออก เพราะเจ้าหน้าที่กดดันแรงงานจึงออกไปช่วยทำสวนลื่นจีของญาติภรรยา ที่อำเภอแม่แตง ได้ค่าแรงวันละ 120 บาท อยู่ได้ 3 เดือน ก็ย้ายมาทำงานก่อสร้างในอำเภอเมืองเชียงใหม่ นายจ้างเป็นน้ำของภรรยา ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำได้ 6 เดือนก็ย้ายสถานที่ก่อสร้างไปที่อำเภอสันทรายซึ่งทำงานทุกวันนี้

ตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร ที่มีรูปแบบการอพยพโยกย้ายแบบนี้มีอยู่ 3 ราย ส่วนใหญ่เกิดที่อำเภอสังขละบุรี และที่สมุทรสาคร ซึ่งมีรูปแบบการอพยพโยกย้ายการทำงานไปยังพื้นที่อื่นแล้วในที่สุดก็อพยพโยกย้ายมาทำงานในอำเภอเมืองสมุทรสาคร ดังตัวอย่างรายหนึ่งที่มีเรื่องราวการอพยพโยกย้ายการทำงานดังต่อไปนี้

หญิงมอญ อายุ 17 ปี เกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี บิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากรัฐมอญ ตัวอย่างรายนี้อยู่ที่อำเภอสังขละบุรีจนอายุ 3 ปี ทั้งครอบครัวจึงอพยพโยกย้ายมาอยู่ที่จังหวัดชลบุรีอยู่ 10 ปี ตัวอย่างรายนี้ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ พออายุได้ 13 ปี ทั้งครอบครัวได้อพยพโยกย้ายไปอยู่ที่จังหวัดระยอง โดยบิดามารดาไปทำงานแกะกุ้ง อยู่ที่นั่นได้ 1 ปี ทั้งครอบครัวจึงย้ายกลับมาอยู่ที่ชลบุรี อยู่ได้ 1 ปี ตัวอย่างรายนี้ (อายุ 15 ปี) จึงย้ายไปอยู่ที่กรุงเทพฯ โดยให้นายหน้าหางานให้โดยพาไปทำงานในโรงงานทำกางเกงกีฬา ได้เงินเดือน 3,500 บาท (จ่ายค่านายหน้า 500 บาท) ทำงานหนักมากแทบไม่ได้พัก ตัวอย่างรายนี้จึงทำงานได้เพียงเดือนเดียวจึงลาออก แล้วนั่งรถกลับมาหาบิดามารดาที่จังหวัดชลบุรี มารดาจึงหางานให้ทำในร้านอาหารตามสั่ง ซึ่งนายจ้างไม่ยอมจ่ายค่าจ้างให้ ทำงานได้ 1 เดือน จึงเปลี่ยนมาทำงานเป็นแม่บ้านได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงาน 3 เดือน แต่ถูกโกงค่าจ้างอีกได้รับค่าจ้างเพียงเดือนเดียว หลังจากนั้นตัวอย่างรายนี้จึงขอให้พี่ที่อยู่สมุทรสาครหางานให้ โดยได้งานที่ล้างปลาได้ค่าจ้างวันละ 150 – 400 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 17:00น. จ่ายค่าใบอนุญาตทำงาน 5,500 บาท ทำงานนี้ได้ 1 ปี ก็ย้ายงานเพราะงานที่ล้างปลาเป็น “งานหนัก อันตรายจากการใช้มีด เคยโดนมีดบาด เลยไม่อยากทำ” จากนั้นตัวอย่างรายนี้เห็นประกาศรับคนงานของโรงงานกึ่งเลยไปสมัคร โดยเสียค่าสมัครงาน 3,500 บาท โดยทำงานได้ค่าจ้างวันละ 203 บาท ได้ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 16:00น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบัน

ตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ที่มีรูปแบบการอพยพโยกย้ายแบบนี้มีอยู่ 3 ราย ส่วนใหญ่เกิดที่อำเภอแม่สวด แล้วมีการอพยพโยกย้ายโดยญาติแนะนำให้ไปทำงานที่อื่น แต่ในที่สุดตัวอย่างกลุ่มนี้ก็ย้ายกลับมายังแม่สวด ดังตัวอย่างรายหนึ่งที่มีเรื่องราวการอพยพโยกย้ายการทำงานดังต่อไปนี้

หญิง อายุ 14 ปี เกิดที่จังหวัดนครสวรรค์ มารดามายู่ที่อำเภอแม่สวด เมื่ออายุ 3 ปี และได้กลับไปอยู่พม่าจนอายุ 7 ปี ก็กลับมาที่แม่สวดอีกครั้ง แม้ว่าตัวอย่างรายนี้จะได้เรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สวด แต่ก็เรียนได้จนถึงเกรด 2 มารดาให้ลาออกมาทำงานตั้งแต่อายุ 12 ปี และได้เปลี่ยนงาน 3 ครั้ง ในพื้นที่อำเภอแม่สวด จากร้านขายเสื้อผ้า (5 เดือน) โรงงานเซรามิก (9 เดือน) ร้านขายเสื้อผ้า (5 วัน) ซึ่งตัวอย่างรายนี้พูดภาษาไทยได้ หลานของนายจ้างจึงชักชวนไปทำงานที่จังหวัดเชียงใหม่ แต่นายจ้างไม่ยอมจ่ายค่าจ้างเนื่องจากเสียค่านายหน้าเพื่อพาตัวอย่างรายนี้มาจากอำเภอแม่สวด ในที่สุดตัวอย่างจึงถูกส่งตัวไปอยู่ที่จังหวัดลำปาง และทำงานอยู่ 5 เดือน และบอกนายจ้างว่าไม่ยอมทำงานแล้ว นายจ้างจึงพากลับมาส่งที่อำเภอแม่สวด จากนั้นตัวอย่างรายนี้ก็กลับมาทำงานที่ร้านขายเสื้อผ้าอยู่ 3 เดือน ก็โดนมารดาบังคับให้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ เป็นงานขายบริการ ซึ่งตนเองไม่ยอมทำ จึงพยายามขัดขืนจนถูกทำร้าย และนายหน้าที่พาไปพาตัวอย่างรายนี้ไปหางานที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง ตัวอย่างรายนี้ร้องไห้จนนายหน้าใจอ่อนให้เงินนั่งรถกลับมาที่อำเภอแม่สวด

(3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีรูปแบบการอพยพโยกย้ายแบบนี้มีอยู่ 19 ราย (ตาราง 7.12) โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากจังหวัดเชียงใหม่ รองลงไปที่ภูเก็ต แม่สวด และสมุทรสาคร ตามลำดับ ซึ่งตัวอย่างในกลุ่มนี้ส่วนใหญ่จะมีการอพยพเข้าสู่เมืองใหญ่อย่างเชียงใหม่ ภูเก็ต สมุทรสาคร โดยที่กลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ส่วนใหญ่จะมีพื้นที่เริ่มทำงานอยู่ที่บริเวณชายแดน เช่น ที่บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง อำเภอฝาง เป็นต้น จากนั้นก็มีการอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่น เช่น กรุงเทพฯ ลำพูน หรืออำเภออื่นๆ ของจังหวัดเชียงใหม่ และในที่สุดก็อพยพโยกย้ายมายังอำเภอเมืองเชียงใหม่หรืออำเภอรอบนอกคือ อำเภอสันทราย และอำเภอแม่ริม ส่วนกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดภูเก็ตนั้น มีรูปแบบการอพยพทั้งในแบบที่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน เช่น กาญจนบุรี กรุงเทพฯ เข้าสู่ภูเก็ต และในรูปแบบที่เป็นการอพยพโยกย้ายงานภายในอำเภอต่างๆ ของจังหวัดภูเก็ต สำหรับกลุ่มตัวอย่างในอำเภอแม่สวดนั้น ทั้งหมดมีพื้นที่ที่เริ่มทำงานอยู่ที่อำเภอแม่สวดที่เป็นอำเภอชายแดน จากนั้นมีการอพยพโยกย้ายไปทำงานในพื้นที่

อื่นๆ เช่น กรุงเทพฯ เชียงราย อุดรฯ รวมไปถึงอำเภอแม่ระมาดของจังหวัดตากเอง และในที่สุดก็อพยพกลับมาที่อำเภอแม่สอด ส่วนตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครที่มีอยู่เพียงรายเดียวนั้น มีการอพยพโยกย้ายงานในหลายพื้นที่ซึ่งในที่สุดได้มาทำงานที่จังหวัดสมุทรสาคร ตัวอย่างของการอพยพโยกย้ายในรูปแบบนี้ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละพื้นที่มีดังนี้

ตาราง 7.12 เส้นทางอพยพโยกย้ายของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาที่อพยพโยกย้ายมาจากประเทศพม่าแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
จังหวัดเชียงใหม่	
1	เมืองลายคำ รัฐฉาน → อำเภอฝาง* → อำเภอฮอด(2) → อำเภอหางดง → อำเภอเมืองเชียงใหม่
2	เมืองลายคำ รัฐฉาน → อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → อำเภอสะเมิง → อำเภอสันทราย* → อำเภอแม่ริม → อำเภอแม่แตง → อำเภอเมืองเชียงใหม่
3	เมืองลายคำ รัฐฉาน → อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → เมืองลายคำ รัฐฉาน → อำเภอเชียงดาว → อำเภอแม่วาง → อำเภอแม่ริม → อำเภอเมืองเชียงใหม่ อำเภอเวียงแหง → อำเภอสันกำแพง* → อำเภอเมืองเชียงใหม่(4) → อำเภอสันทราย → อำเภอแม่ริม
4	เมืองป๋น รัฐฉาน → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่* → กรุงเทพฯ → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → กรุงเทพฯ → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอสันทราย
5	เมืองป๋น รัฐฉาน → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอแม่แตง → อำเภอเมืองเชียงใหม่ → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่*(2) → จังหวัดลำพูน(2) → อำเภอเมืองเชียงใหม่
6	เมืองป๋น รัฐฉาน → อำเภอฝาง* → กรุงเทพฯ(2) → อำเภอฝาง → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2) → อำเภอแม่ริม → อำเภอเมืองเชียงใหม่(2)

ตาราง 7.12 (ต่อ)

รายชื่อ	เส้นทางอพยพโยกย้าย
7	เมืองป๋น รัฐฉาน → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่* → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่
8	เมืองป๋น รัฐฉาน → บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่* → อำเภอสันทราย
อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	
1	เมืองย่างกุ้ง → อำเภอแม่สอด* → กรุงเทพฯ → อำเภอแม่สอด
2	เมืองย่างกุ้ง → อำเภอแม่สอด → เมืองย่างกุ้ง → อำเภอแม่สอด* อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย → อำเภอแม่สอด
3	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอแม่สอด* → จังหวัดอุษารัฐ → อำเภอแม่สอด(4)
4	เมืองลายบวย รัฐกะเหรี่ยง → อำเภอแม่สอด → อำเภอแม่ระมาด* → อำเภอแม่สอด
จังหวัดสมุทรสาคร	
1	เมืองมะละแหม่ง → จังหวัดชลบุรี* → จังหวัดระยอง → จังหวัดชลบุรี → กรุงเทพฯ → ชลบุรี → จังหวัดสมุทรสาคร (2)
จังหวัดภูเก็ต	
1	เมือง Myaik เขตตะนาวศรี → อำเภอเมืองภูเก็ต*(4) → อำเภอกะทู้
2	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอเมืองภูเก็ต* → อำเภอกะทู้ → อำเภอเมืองภูเก็ต (3)
3	เมือง Ye รัฐมอญ → อำเภอเมืองภูเก็ต* → อำเภอเมืองสมุทรสาคร → อำเภอเมืองภูเก็ต (2)
4	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ → อำเภอกะทู้* → อำเภอเมืองภูเก็ต (2) → อำเภอกะทู้ → อำเภอถลาง
5	เมือง Kyainseikkyi รัฐกะเหรี่ยง → จังหวัดกาญจนบุรี* → อำเภอถลาง

ตาราง 7.12 (ต่อ)

รายที่	เส้นทางอพยพโยกย้าย
6	เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ → จังหวัดชลบุรี → กรุงเทพฯ* (2) → อำเภอเมืองภูเก็ต → อำเภอถลาง

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

ตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีรูปแบบการอพยพโยกย้ายแบบนี้มีอยู่ 8 ราย ดังตัวอย่างรายหนึ่งที่มีเรื่องราวการอพยพโยกย้ายการทำงานดังต่อไปนี้

ชาย ไทใหญ่ อายุ 21 ปี เกิดที่เมืองป๋น รัฐฉาน อพยพพร้อมครอบครัวมาอำเภอฝาง ตอนอายุ 7 ปี โดยช่วงที่ยังเรียนหนังสือได้เริ่มทำงานที่อำเภอฝาง ตั้งแต่อายุ 12 ปี โดยไปช่วยงาน บิดามารดา เป็นงานรับจ้างในภาคเกษตร ในสวนลิ้นจี่ ได้ค่าแรงวันละ 50 บาท หลังเรียนหนังสือจบ ชั้นประถมศึกษาชั้นปีที่ 6 ได้ปีกว่าที่อำเภอฝาง ไม่มีงานทำ มีคนรู้จักชวนให้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ เมื่ออายุ 15 ปี โดยทำงานเป็นช่างทำเฟอร์นิเจอร์เหล็ก ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 2,000 บาท โดยพักที่โรงงาน ทำงานได้ 4 ปี เงินเดือนไม่ขึ้นจึงหนีนายจ้างเก่าเปลี่ยนงานไปอยู่ โรงงานแพ้น้ำที่กรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 4,500 บาท โยนายจ้างหาที่พักให้ ทำงานได้เพียง 3 เดือน นายจ้างเก่ารู้ข่าวจึงตามมาต่อว่านายจ้างใหม่ ตัวอย่างรายนี้จะกลับบ้านที่อำเภอฝาง และได้งานที่ ร้านอาหารในเมืองฝาง ทำงานตั้งแต่ 16:30 – 24:00น. ได้เงินเดือน 2,500 บาท ทำได้ 1 ปี หลังจากนั้นเพื่อนชวนให้มาทำงานในอำเภอเมืองเชียงใหม่ โดยงานแรกที่ทำคือ พนักงานขายผ้าห่มชุด เครื่องนอน ทำงานระหว่างเวลา 08:00 – 17:00น. ได้เงินเดือน 3,900 บาท ทำงานได้ 2 ปี จึง เปลี่ยนเป็นพนักงานในร้านสะดวกซื้อโดยทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ได้เงินเดือน 6,000 บาท พร้อมทั้งพัก หลังจากนั้นเพื่อนส่งข่าวว่ามีงานร้านอาหารที่อำเภอแม่ริมซึ่งให้เงินเดือนมากกว่า ตัวอย่างรายนี้จะย้ายไปยังอำเภอแม่ริม ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ได้รายได้ชั่วโมงละ 25 บาท ทำงานได้ 1 ปี ต้องเปลี่ยนงาน เพราะกิจการไม่ดีและนายจ้างเริ่มไม่จ่ายค่าจ้าง หลังจากนั้นตัวอย่าง รายนี้จะสมัครเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัยซึ่งเพื่อนแนะนำข้อมูลให้ โดยทำงานตั้งแต่ 07:00 – 19:00น. ได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำงานได้ 7 เดือน หัวหน้างานในบริษัทนี้ลาออกมาเปิดบริษัท รักษาความปลอดภัยเอง และชวนตัวอย่างรายนี้ให้ลาออกมาทำงานด้วย โดยได้เงินเดือน 8,000 บาท ซึ่งยังทำอยู่จนถึงปัจจุบัน

ตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีรูปแบบการอพยพโยกย้ายแบบนี้มีอยู่ 6 ราย ดังตัวอย่างรายหนึ่งที่มีเรื่องราวการอพยพโยกย้ายดังต่อไปนี้

หญิงมอญ อายุ 27 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ม รัฐมอญ เดินทางมาประเทศไทยโดยมีญาติและนายหน้าพามาตอนอายุ 8 ปี หลังจบเกรด 2 เข้ามาทางด่านระนอง เสียค่านายหน้า 5,000 บาท ซึ่งการเดินทางครั้งนั้นโดนตำรวจจับขังคุก 1 คืน ตอนเช้าปล่อยตัวเพราะนายหน้ามาประกันออกไป ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี โดยเพื่อนช่วยหาให้ เป็นลูกจ้างร้านขายเสื้อผ้าในอำเภอกะทู้ ได้เงินเดือน 1,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำงานได้เพียง 2 เดือน จึงลาออกเพราะต้องย้ายตามมารดาจากอำเภอกะทู้มาอยู่ที่อำเภอเมืองภูเก็ต มารดาจึงหางานใหม่ให้ เป็นคนงานก่อสร้างในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30 – 17:30น. ทำงานนี้ได้เพียง 1 ปี ต้องออกเพราะ “ตำรวจมาจับตามแคมป์ ต้องคอยหลบ เพราะไม่มีบัตร” งานที่ 3 ที่ตัวอย่างรายนี้ทำเป็นงานทำความสะอาดในโรงแรมแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต ที่เพื่อนหาให้ ได้เงินเดือน 1,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 09:00 – 15:00น. ทำงานได้ 4 ปี จึงลาออกเพราะญาติหางานที่รายได้ดีกว่าให้ งานที่ 4 เริ่มทำตอนอายุ 19 ปี เป็นงานแม่บ้านที่อำเภอกะทู้ ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 14:00น. ทำงานได้ 1 ปี จึงย้ายงานเพราะ “แต่งงานและย้ายมาอยู่ในแคมป์ก่อสร้างกับสามี” งานที่ 5 เริ่มทำตอนอายุ 20 ปี และทำมาจนปัจจุบันนี้เป็นงานก่อสร้างในอำเภอถลางได้ค่าจ้างวันละ 160 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น.

ตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดที่มีรูปแบบการอพยพโยกย้ายแบบนี้มีอยู่ 4 คน ดังตัวอย่างหนึ่งที่มีเรื่องราวการอพยพโยกย้ายการทำงานดังนี้

ชายมอญ อายุ 18 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ม รัฐมอญ แล้วย้ายไปอยู่ที่เมืองเมียวดี และเดินทางมายังอำเภอแม่สอดตอนอายุ 12 ปี และได้มีโอกาสเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอดจนจบเกรด 3 และเริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี โดยทำงานรับจ้างทั่วไป งานก่อสร้าง ทำงานได้ไม่นานเพื่อนชวนไปทำงานที่จังหวัดอยุธยา เป็นงานก่อสร้าง ได้รายได้วันละ 215 บาท ทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด ทำงานได้ 4 เดือน ตำรวจบุกตรวจค้นสถานที่ทำงานก่อสร้าง จึงโดนจับข้อหาไม่มีใบอนุญาตทำงานและเข้าเมืองผิดกฎหมาย ถูกจับขังคุกที่อยุธยา 2 เดือน แล้วตำรวจส่งกลับที่ด่านริมแม่น้ำเมย แล้วข้ามกลับมาอำเภอแม่สอด

หลังจากกลับมาอยู่ที่อำเภอแม่สอด ตัวอย่างรายนี้ที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานได้งานรับจ้างทั่วไปและก่อสร้างได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท โดยเปลี่ยนงานมา 4 ครั้ง เพราะได้ค่าจ้างน้อย แม้ว่าจะมีนายจ้างและเพื่อนร่วมงานที่ดี แต่ตัวอย่างรายนี้ต้องการหางานที่ดี รายได้มากกว่านี้

ตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีรูปแบบการอพยพโยกย้ายแบบนี้มีอยู่เพียงรายเดียว โดยมีเรื่องราวการอพยพโยกย้าย ดังต่อไปนี้

หญิงมอญ อายุ 21 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ เดินทางมากับบิดามารดาตอนอายุ 4 ปี มาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี โดยบิดามารดาทำงานรับจ้างตัดไม้ ทำหน่อไม้อยู่ที่อำเภอสังขละบุรีได้ 3 ปี จนตัวอย่างรายนี้อายุได้ 7 ปี บิดามารดาได้งานที่จังหวัดชลบุรี จึงส่งตัวอย่างรายนี้ให้เดินทางพร้อมย่ากลับไปพม่าเพื่อเรียนหนังสือจนอายุ 12 ปี มารดาไปรับกลับมาที่ชลบุรี ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี ที่จังหวัดชลบุรี โดยช่วยบิดามารดาแกะกุ้งแบบรายเหมา เนื่องจากยังเด็กและรายได้เป็นงานเหมา ตัวอย่างรายนี้เลยไม่สามารถระบุได้ว่าได้รายได้เท่าไร พออายุได้ 18 ปี ทั้งครอบครัวไปทำงานแกะกุ้งที่ลี้กึ่งแห่งหนึ่งที่จังหวัดระยอง ตัวอย่างรายนี้ได้ค่าจ้างวันละ 210 บาท ทำงานตั้งแต่ 20:00 – 05:00น. ทุกวัน ไม่มีวันหยุด รายได้ทั้งหมดจะมอบให้มารดาไว้เป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว ทำงานที่นี้ได้ 1 ปี จึงลาออกเพราะงานน้อยลงและน้ำที่ทำงานอยู่ที่จังหวัดชลบุรีชวนไปทำงานที่โรงไม้ ได้ค่าจ้างวันละ 140 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. ทำได้ไม่กี่เดือน เลยให้นายหน้าหางานได้ที่กรุงเทพฯ เป็นคนงานในโรงงานทำกางเกงกีฬา ได้เงินเดือน 3,500 บาท (เสียค่านายหน้า 500 บาท) ทำงานแทบไม่ได้หยุดพัก ตัวอย่างรายนี้ทำงานที่นี้ได้เพียงเดือนเดียวจึงลาออก แล้วกลับไปอยู่กับครอบครัวที่ชลบุรี มารดาหางานใหม่ให้ทำเป็นลูกจ้างร้านขายก๋วยเตี๋ยว ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. ทำได้ 1 ปี ป้าที่สมุทรสาครชวนมาทำงานที่ลี้กึ่งซึ่งเป็นงานแบบเหมา ได้เงินเดือนละประมาณ 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่เวลา 05:00 – 17:00น. ทำงานได้ประมาณ 1 ปี บิดามารดาย้ายมาสมทบที่สมุทรสาคร ตัวอย่างรายนี้เลยย้ายมาทำงานกับบิดามารดาที่ลี้กึ่งได้เงินเดือนประมาณ 1,500 – 5,000 บาท เงินออกทุกๆ 10 วัน ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 17:00น. ซึ่งที่ลี้กึ่งทำงานสบายกว่า แกะกุ้งทำได้ง่ายกว่า ซึ่งตัวอย่างรายนี้ทำงานนี้มาได้ 2 ปีแล้ว และยังทำอยู่จนถึงปัจจุบัน ตัวอย่างรายนี้มีใบอนุญาตทำงานโดยจ่ายค่าทำบัตรไป 5,500 บาท โดยให้นายหน้าทำ

(4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีรูปแบบการอพยพโยกย้ายแบบนี้มีอยู่ 12 ราย (ตาราง 7.13) โดยส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่างจากจังหวัดสมุทรสาคร รองลงไปคือ เชียงใหม่ และแม่สอด ที่มีจำนวนเท่ากัน และภูเก็ตามลำดับ โดยที่ตัวอย่างเหล่านี้จะเริ่มทำงานอยู่ในพื้นที่แล้วยังไม่อพยพโยกย้ายไปทำงานนอกพื้นที่เลย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้อายุน้อย โดยมีอายุ 15 ปี อยู่ถึง 7 ราย บิดามารดาห่วงใยไม่อยากให้อยู่ไกลตา ตัวอย่างเองก็มีความสุขกับสภาพปัจจุบัน เพราะ

ได้อยู่กับครอบครัว นอกจากนี้ส่วนใหญ่ไม่มีใบเกิด ไม่มีใบอนุญาตทำงาน ไม่รู้จักใคร ไม่มีเงินจ่าย ค่านายหน้า จึงไม่อยากเสี่ยงต่อการถูกจับ ถูกหลอก หากอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่น ตัวอย่างของการอพยพโยกย้ายรูปแบบนี้ของกลุ่มตัวอย่างในแต่ละพื้นที่มีดังนี้

ตาราง 7.13 เส้นทางเดินทางของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาที่เกิดขึ้นในประเทศไทย แล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน

รายชื่อ	เส้นทางอพยพโยกย้าย
จังหวัดเชียงใหม่	
1	บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → เมืองน้ำจาง รัฐฉาน → อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → อำเภอเมืองเชียงใหม่*
2	อำเภอฝาง → อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน → อำเภอสันทราย*
3	บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง → อำเภอเมืองเชียงใหม่*(2)
อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก	
1	แม่สอด*
2	แม่สอด*
3	แม่สอด*
จังหวัดสมุทรสาคร	
1	อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร → อำเภอเมืองสมุทรสาคร → จังหวัดระยอง → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(2)
2	อำเภอเมืองสมุทรสาคร → รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*
3	อำเภอกระทุ่ม จังหวัดภูเก็ต → รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(3)
4	อำเภอเมืองสมุทรสาคร → รัฐมอญ → อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(3)
5	อำเภอเมืองสมุทรสาคร*(2)
จังหวัดภูเก็ต	
1	จังหวัดระนอง → อำเภอเมืองภูเก็ต*(3)

หมายเหตุ * หมายถึงพื้นที่ที่เริ่มทำงาน
ตัวเลขในวงเล็บหมายถึง จำนวนครั้งที่ย้ายงาน

ตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครที่มีรูปแบบการอพยพโยกย้ายแบบนี้มีอยู่ 3 ราย ดังตัวอย่างรายหนึ่งที่มีเรื่องราวการอพยพโยกย้ายการทำงานดังต่อไปนี้

หญิงมอญ อายุ 15 ปี เกิดที่อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร โดยบิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมืองรี รัฐมอญ ตัวอย่างรายนี้อยู่ที่นั่นจนอายุ 1 ปี จึงย้ายตามบิดามารดาซึ่งเป็นกรรมกรก่อสร้างมายังอำเภอเมืองสมุทรสาครอยู่ที่นั่น 3 ปี จึงย้ายไปที่จังหวัดระยองอีกประมาณ 2 ปี จึงย้ายกลับมาที่อำเภอเมืองสมุทรสาครอีกครั้งตอนที่ตัวอย่างรายนี้อายุ 7 ปี พออายุได้ 8 ปี ตัวอย่างรายนี้ได้ไปเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรกแต่เรียนได้เพียง 2 ปี ครอบครัวไม่มีเงินให้เรียนจึงต้องออกจากโรงเรียนตอนอายุ 10 ปี และมาช่วยมารดาแกะกุ้งที่ลั้งกุ้ง (แกะเปลือก ไขว้าง ผ่าหลัง หักหัว เป็นต้น) เป็นงานเหมา รายได้มาจากจำนวนกุ้งที่แกะได้ ซึ่งมารดาจะเป็นคนเก็บเงินทั้งหมด ซึ่งตัวอย่างรายนี้ช่วยมารดาแกะกุ้ง ดูแลบ้าน ดูแลน้องจนอายุได้ 14 ปี มารดาได้ยื่นว่ามีงานในโรงงานกุ้งทำซูชิในอำเภอเมืองสมุทรสาคร จึงให้ตัวอย่างรายนี้ไปทำ ซึ่งต้องเสียค่าสมัครสูงถึง 9,000 บาท จ่ายให้นายหน้า ซึ่งเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับขออนุญาตทำงาน ค่าชุด และค่าสมัครงานงานนี้ได้ค่าจ้างวันละ 203 บาท ค่าเวลา 38 บาท/ชั่วโมง ทำงานตั้งแต่เวลา 07:30 – 17:00 น. ได้หยุดวันอาทิตย์ เป็นงานที่ทำจนปัจจุบันซึ่งทำมาได้ปีกว่าแล้ว

ตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีรูปแบบการอพยพโยกย้ายแบบนี้มีอยู่ 3 ราย ดังตัวอย่างรายหนึ่งที่มีเรื่องราวการอพยพโยกย้ายการทำงานดังต่อไปนี้

ชาย อายุ 19 ปี เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ แล้วบิดามารดาพาไปอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน จนอายุ 11 ปี ครอบครัวย้ายมาอยู่ที่อำเภอสันทราย จังหวัดเชียงใหม่ ตัวอย่างรายนี้มีบัตรผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า ได้เรียนหนังสือที่โรงเรียนอำเภอสันทรายได้ไม่ถึงปีจึงลาออกมาทำงานตอนอายุ 12 ปี โดยที่ในวันธรรมดาช่วงเวลากลางวันช่วยบิดามารดาทำงานก่อสร้าง (ที่เป็นผู้รับเหมารายย่อย) ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 12:00น. ได้ค่าแรงวันละ 200 บาท ช่วงเวลากลางคืนไปเป็นเด็กเสิร์ฟร้านอาหารในอำเภอสันทราย ทำงานตั้งแต่ 15:00 – 03:00น. ได้เงินเดือนๆ ละ 3,000 บาท ส่วนวันเสาร์ – อาทิตย์ เรียนหนังสือการศึกษานอกโรงเรียน ตัวอย่างรายนี้อยากอยู่ที่เชียงใหม่ และเรียนหนังสือจนจบปริญญาตรี จะได้ช่วยบิดาทำงานรับเหมาก่อสร้าง

ตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดที่มีรูปแบบการอพยพโยกย้ายแบบนี้มีอยู่ 3 ราย ดังตัวอย่างรายหนึ่งที่มีเรื่องราวการอพยพโยกย้ายการทำงานดังต่อไปนี้

หญิง กะเหรี่ยง เกิดที่อำเภอแม่สอด อายุ 15 ปี เริ่มทำงานเมื่ออายุ 13 ปี เป็นลูกจ้างร้านขายรองเท้า โดยทำงานตั้งแต่ 05:00 – 18:00น. ทุกวัน โดยทำงานปีแรกได้เงินเดือน 2,100 บาท

ปีที่ 2 ได้ 2,400 บาท และปีที่ 3 ได้ 2,800 บาท โดยที่นายจ้างมีที่พักให้แต่ไม่ค่อยปลอดภัย จึงทำให้ตัวอย่างรายนี้เลือกที่จะอยู่บ้าน หลังจากทำงานมาได้ 3 ปี นายจ้างเปลี่ยนมาเป็นจ่ายเงินรายวัน วันละ 80 บาท และจะย้ายร้านไปอยู่ที่ใหม่ที่ไกลจากบ้านของตัวอย่างรายนี้มาก ประกอบกับเพื่อนร่วมงานมีปัญหาโมยอาหารกลางวัน ที่นำมารับประทาน ตัวอย่างรายนี้จึงกำลังหางานใหม่

ตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีรูปแบบการอพยพโยกย้ายแบบนี้มีอยู่เพียงรายเดียว โดยมีเรื่องราวการอพยพโยกย้ายการทำงานดังต่อไปนี้

หญิงมอญ อายุ 17 ปี เกิดที่จังหวัดระนอง โดยบิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมือง Ye รัฐมอญ ตัวอย่างรายนี้อยู่ที่จังหวัดระนองจนอายุ 5 ปี บิดามารดาส่งกลับไปเรียนหนังสือที่พม่า จนจบเกรด 3 ตอนอายุ 10 ปี บิดามารดาจึงไปรับกลับมาเมืองไทยอีกครั้ง โดยเข้ามาทางด่านระนอง และมาอยู่ภูเก็ต บิดามารดาทำงานอยู่ที่นี่แล้ว ตัวอย่างรายนี้เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี โดยบิดามารดาช่วยหางานให้ เป็นลูกจ้างร้านขายอาหารสด (ผัก เนื้อ ปลา) ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้รับค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท โดยทำงานตั้งแต่ 05:00 – 20:00น. ตัวอย่างรายนี้ทำงานนี้ได้ประมาณ 2 ปี ก็ย้ายงาน โดยให้เหตุผลว่างานที่ทำนั้นหนักและมีเวลาพักผ่อนไม่เพียงพอ งานที่ 2 นี้ ญาติหาให้เป็นลูกจ้างร้านขายอาหารในอำเภอเมืองภูเก็ต โดยตัวอย่างรายนี้นอกจากจะขายอาหารแล้วยังต้องล้างจานและทำความสะอาดด้วย ได้รับค่าจ้างเดือนละ 3,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 12:00 – 20:00น. โดยทำงานนี้ได้เพียงปีเดียวก็เปลี่ยนงานเนื่องจาก “โดนญาติที่ทำงานด้วยกันใช้งานมากกว่านายจ้าง จึงทะเลาะกัน ทำงานเข้ากันไม่ได้” งานที่ 3 เป็นงานปัจจุบันที่ตัวอย่างรายนี้ยังทำอยู่จนปัจจุบัน ซึ่งทำมาได้ 3 ปีแล้ว เป็นงานขายเครื่องดื่ม (เหล้า เบียร์) ในร้านคาราโอเกะในอำเภอเมืองภูเก็ต ซึ่งญาติหาให้เช่นกัน โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท ทำงานระหว่างเวลา 17:00 – 23:00น. ตัวอย่างรายนี้อาย้ายงานเพราะ “เวลาพักผ่อนไม่เพียงพอ จึงอยากย้ายงาน แต่นายจ้างไม่ให้บอก และตนเองไม่มีใบอนุญาตทำงานด้วย จึงไม่กล้าย้ายงาน”

7.4.2.2 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ศึกษาจำนวน 80 รายนั้น มีอยู่ 40 ราย ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน โดยประกอบไปด้วยกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ 15 ราย ภูเก็ต 14 ราย แม่ฮ่องสอน 7 ราย และสมุทรสาคร 4 ราย ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เหลืออีก 40 รายนั้น ยังไม่มีการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานในปัจจุบัน แต่อาจมีการอพยพโยกย้ายเกิดขึ้นในอนาคตได้

กลุ่มตัวอย่าง 15 รายในจังหวัดเชียงใหม่จะมีความสัมพันธ์กับอำเภอเมืองเชียงใหม่ กล่าวคือ มี 7 รายที่มีจุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ และที่เหลืออีก 8 ราย มีจุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่พื้นที่อื่น แต่ได้มีการอพยพโยกย้ายผ่านอำเภอเมืองเชียงใหม่ด้วย

กลุ่มตัวอย่าง 14 รายในจังหวัดภูเก็ตก็เช่นเดียวกัน โดยทั้ง 14 รายนี้จะมี ความสัมพันธ์กับจังหวัดภูเก็ต กล่าวคือ มีอยู่ 5 รายที่มีจุดเริ่มต้นอยู่ในจังหวัดภูเก็ต (อำเภอเมือง ภูเก็ต อำเภอกะทู้ และอำเภอถลาง) และที่เหลืออีก 9 ราย มีจุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่พื้นที่อื่นแต่ ก็ได้มีการอพยพโยกย้ายมายังจังหวัดภูเก็ต

สำหรับกลุ่มตัวอย่าง 7 รายของอำเภอแม่สอด จังหวัดตากนั้น มีอยู่ 5 รายที่มีพื้นที่ เริ่มต้นทำงานอยู่ที่พื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทย ส่วนอีก 2 ราย เริ่มต้นทำงานที่อำเภอแม่สอด แต่ใน ที่สุดทั้งหมดก็อพยพโยกย้ายกลับมาที่อำเภอแม่สอด โดยมีอยู่ 6 รายที่เดินทางไปยังพื้นที่อื่น เพียง พื้นที่เดียวแล้วกลับมายังอำเภอแม่สอด ส่วนอีกรายนั้นเดินทางไปยังพื้นที่อื่นอีก 2 แห่ง แล้วจึง กลับมายังอำเภอแม่สอด

กลุ่มตัวอย่าง 4 รายของจังหวัดสมุทรสาครนั้น ทั้ง 4 ราย มีพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานอยู่ที่ พื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทย คือ กรุงเทพฯ ชลบุรี นครปฐม และประจวบคีรีขันธ์ โดยมีอยู่ 3 รายที่ อพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่นก่อนแล้วอพยพโยกย้ายมายังสมุทรสาคร ส่วนอีกรายอพยพตรงมาที่ สมุทรสาครเลย

ลักษณะส่วนบุคคลที่อาจมีส่วนทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน ได้ โดยสามารถสรุปได้ดังนี้คือ (ตาราง 7.14)

ตาราง 7.14 ปัจจัยส่วนบุคคลกับการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา

ข้อมูลทั่วไป	เชียงใหม่	แม่สอด	สมุทรสาคร	ภูเก็ต	รวม
เพศ					
ชาย	7	3	1	7	18
หญิง	8	4	3	7	22
อายุ					
<15	3	4	1	5	13
15-20	12	3	3	8	26
21-25	-	-	-	1	1
สถานภาพ					
โสด	15	7	3	14	39
แต่งงาน	-	-	1	-	1
ศาสนา					
พุทธ	14	4	4	13	35
คริสต์	1	1	-	1	3
อิสลาม	-	2	-	-	2
ภูมิลำเนา					
ไทย	7	3	3	8	21
พม่า	8	4	1	6	19
ชาติพันธุ์					
พม่า	-	3	-	4	7
กะเหรี่ยง	-	3	-	2	5
มอญ	-	1	4	4	9
ไทใหญ่	14	-	-	-	14
ทวาย	-	-	-	4	4
ลาหู่	1	-	-	-	1

ตาราง 7.14 (ต่อ)

ข้อมูลทั่วไป	เชียงใหม่	แม่สอด	สมุทรสาคร	ภูเก็ต	รวม
การศึกษา					
เรียนหนังสือ	12	5	1	8	26
ไม่ได้เรียนหนังสือ	3	2	3	6	14
อาชีพ					
รับจ้าง	7	6	-	5	18
ก่อสร้าง	4	1	1	2	8
โรงงาน	2	-	1	1	4
ประมง	-	-	-	2	2
ต่อเนื่องประมง	-	-	1	1	2
แม่บ้าน	-	-	-	2	2
เกษตรกร	2	-	1	1	4
รายได้ต่อวัน (บาท)					
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50	3	2	-	3	8
51-100	3	3	3	3	12
101-150	6	-	1	6	13
151-200	2	2	-	2	6
201-250	-	-	-	-	-
251-300	1	-	-	-	1
สถานะบุคคล					
มีใบอนุญาตทำงาน	3	-	2	3	8
ไม่มีใบอนุญาตทำงาน	12	7	2	11	32
ความสามารถในการพูดภาษาไทย					
พูดภาษาไทยได้	15	6	4	12	37
พูดภาษาไทยไม่ได้	-	1	-	2	3

เพศ โดยทั่วไปแล้ว เพศชายมีแนวโน้มที่จะมีการอพยพเคลื่อนที่โยกย้ายมากกว่าเพศหญิง ทั้งนี้เพื่อโอกาสชีวิตที่ดีกว่า ขณะที่เพศหญิงมักต้องการอยู่ใกล้ชิดกับครอบครัวมากกว่า ในกลุ่มตัวอย่าง 40 ราย ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานประกอบด้วย เพศชาย 18 ราย และเพศหญิง 22 ราย ซึ่งส่วนใหญ่มีการอพยพโยกย้ายด้วยความสมัครใจ โดยมีวัตถุประสงค์ที่คล้ายคลึงกันคือ เพื่อหางานทำจะได้มีรายได้ช่วยแบ่งเบาภาระค่าใช้จ่ายของครอบครัว

อายุ ในกลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจำนวน 40 รายนี้ เริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 7 ปี ถึง 18 ปี ซึ่งนับได้ว่าเข้าสู่ตลาดแรงงานตั้งแต่อายุยังน้อย และกลุ่มนี้ยังมีการอพยพโยกย้ายไปทำงานในพื้นที่อื่นตอนอายุ 7 – 23 ปี โดยส่วนใหญ่ย้ายงานตอนอายุระหว่าง 15 – 20 ปี มีอยู่ 26 ราย 13 รายย้ายตอนอายุน้อยกว่า 15 ปี และอีก 1 ราย อพยพโยกย้ายตอนอายุ 23 ปี

สถานภาพ สถานภาพโสดหรือสมรสเป็นส่วนประกอบประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้าย ในกลุ่มตัวอย่าง 40 รายนี้ ส่วนใหญ่ 39 ราย มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานตอนเป็นโสด มีเพียงรายเดียวของจังหวัดสมุทรสาครที่อพยพโยกย้ายตอนแต่งงานแล้ว

ศาสนา ในกลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้าย 40 รายนี้ ประกอบด้วยคนนับถือศาสนาพุทธเป็นส่วนใหญ่ 35 ราย คริสต์ 3 ราย และอิสลาม 2 ราย ซึ่งศาสนาไม่น่าจะเป็นองค์ประกอบที่ทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้าย คงต้องมีปัจจัยอื่นเป็นองค์ประกอบด้วย แต่แน่นอนว่าการที่มีศาสนาเดียวกัน รู้จักกันจะช่วยทำให้เกิดการชักชวนให้มีการอพยพโยกย้ายดังเช่นตัวอย่างรายหนึ่ง เป็นชายมุสลิม อายุ 18 ปี เกิดและเติบโตที่อำเภอแม่สอด ตอนอายุ 2 ปี ก็ตัดสินใจไปทำงานชายโรตีกับน้ำที่กรุงเทพฯ ที่น่าสนใจก็คือ ตัวอย่างรายหนึ่งได้รับความช่วยเหลือจากคนร่วมศาสนาเดียวกันกลับมายังอำเภอแม่สอดได้ รายนี้เป็นหญิง ถูกมารดาบังคับให้ไปทำงานขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ ตอนอายุ 9 ขวบ ถูกนายจ้างทุบตี ทำร้ายร่างกายจึงพยายามหนีกลับบ้านที่อำเภอแม่สอด ซึ่งในที่สุดก็ได้รับความช่วยเหลือจากเจ้าของร้านขายกล้วยเดี่ยวที่เป็นมุสลิมเหมือนกัน เจ้าของร้านได้ทดสอบโดยให้ท่องบทสวดมนต์ของมุสลิม ปฏิบัติตามวิถีของคนมุสลิม จนเจ้าของร้านแน่ใจว่าเป็นมุสลิมจริง จึงช่วยหาเงินให้ตัวอย่างเดินทางกลับบ้านที่อำเภอแม่สอดได้

ภูมิลาเนา กลุ่มตัวอย่างที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน 40 รายนี้ เกิดที่ประเทศไทย 21 ราย และที่พม่า 19 ราย โดยส่วนใหญ่สามารถพูดภาษาไทยได้ มีเพียง 1 รายที่แม่สอด และ 2 รายที่ภูเก็ที่พูดภาษาไทยไม่ได้ การเกิดในประเทศไทยหรืออพยพมาจากพม่าตั้งแต่เด็กทำให้ตัวอย่างเหล่านี้ได้ใช้ชีวิตในประเทศไทยช่วงหนึ่ง ซึ่งทำให้มีโอกาสเข้าเรียนในโรงเรียนศูนย์การเรียนรู้ หรือเรียนรู้เกี่ยวกับประเทศไทย และการพูดภาษาไทยได้ ทำให้กลุ่มตัวอย่างเหล่านี้สามารถตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปหาโอกาสที่ดีกว่า

ชาติพันธุ์ เป็นองค์ประกอบหลักประการหนึ่งของการตัดสินใจอพยพโยกย้ายเพราะทำให้เกิดการ “ชักชวน” ไปยังพื้นที่อื่น โดยญาติ/เพื่อน หรือ “คนรู้จัก” ซึ่งก็คือกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ในกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีการอพยพโยกย้ายประกอบด้วยไทใหญ่ 14 ราย มอญ 9 ราย พม่า 7 ราย กะเหรี่ยง 5 ราย ทวาย 4 ราย และลาหู่ 1 ราย ซึ่งรายสุดท้ายนี้เป็นตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีภรรยาเป็นชาวไทใหญ่ ดังได้กล่าวมาแล้วว่า การที่มีชาติพันธุ์เดียวกันทำให้เกิดการ “ชักชวน” และให้ข้อมูล ข่าวสาร เกี่ยวกับงานในพื้นที่อื่นๆ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดนี้อพยพโยกย้ายโดยได้รับข้อมูล ข่าวสาร หรือชักชวนจากกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันทั้งสิ้น

การศึกษา การศึกษาเป็นสิ่งที่ช่วยพัฒนาคุณภาพของมนุษย์ เพราะโดยทั่วไปแล้วคนที่มีการศึกษามากจะมีโอกาสในชีวิตที่ดีกว่า ซึ่งรวมไปถึงโอกาสในการหางานที่ดี ดังนั้นองค์กรพัฒนาเอกชนจึงพยายามที่จะใช้การศึกษาดึงรั้งชาวพม่ารวมทั้งทายาทรุ่นที่ 2 ให้อยู่ในระบบการศึกษาให้นานที่สุดเท่าที่จะนานได้ เพราะการเข้าสู่ตลาดแรงงานแต่เดี๋ยวกจะทำให้เกิดปัญหาอื่นๆ ตามมาได้ ในกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาจำนวน 40 ราย นั้นมีกลุ่มตัวอย่างจำนวน 14 รายที่ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ ซึ่งส่วนใหญ่มีสาเหตุมาจากความยากจน ที่เหลืออีก 26 รายมีโอกาสดูเรียนหนังสือ โดยเรียงจากมากไปหาน้อย ประกอบด้วยกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ (12 ราย) จังหวัดภูเก็ต (8 ราย) อำเภอแม่สอด (5 ราย) และจังหวัดสมุทรสาคร (1 ราย) ตาราง 7.15 แสดงระดับการศึกษาของกลุ่มตัวอย่าง

เป็นที่น่าสังเกตว่าทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครและภูเก็ต มักถูกบิดามารดาส่งกลับไปศึกษาเล่าเรียนที่พม่า ตอนอายุระหว่าง 5-7 ปี เพื่อให้รู้หนังสือพม่า จนอายุประมาณ 12 ปี จึงไปรับกลับมาอยู่กับครอบครัวในประเทศไทย

ทายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดส่วนใหญ่ศึกษาเล่าเรียนจากศูนย์การเรียนการศึกษาที่องค์กรพัฒนาเอกชนจัดตั้งขึ้นที่อำเภอแม่สอด ส่วนทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่มักจะเรียนในระบบการศึกษาของไทย

ตาราง 7.15 การศึกษาของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษาที่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน

ระดับการศึกษา	เชียงใหม่	แม่สอด	สมุทรสาคร	ภูเก็ต	รวม
ระบบการศึกษาไทย					
ป.3	1	-	-	-	1
ป.5	1	-	-	-	1
ป.6	5	-	-	-	5
ม.3	3	-	-	1	4
ม.6	1	-	-	1	2
ป.ตรี	1	-	-	-	1
ระบบการศึกษาพม่า					
Grade 1	-	1	1	-	2
Grade 2	-	-	-	2	2
Grade 3	-	2	-	1	3
Grade 4	-	-	-	-	-
Grade 5	-	1	-	3	4
Grade 10	-	1	-	-	1
รวม	12	5	1	8	26

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่เรียนหนังสือจากพม่าหรือจากระบบการศึกษาของไทย หรือศูนย์การเรียนรู้การศึกษาที่องค์กรพัฒนาเอกชนจัดตั้งขึ้น ส่วนใหญ่เลิกเรียนแล้วไม่ได้เรียนต่อ และเริ่มทำงานเลยตั้งแต่อายุ 10 – 12 ปี เนื่องจากบิดามารดาต้องการให้ทำงานเพื่อมีรายได้มาช่วยเหลือจุนเจือครอบครัว และให้เหตุผลว่า

- ไม่ได้อะไรจากการเรียนหนังสือ อยากทำงานมากกว่า
- โตแล้ว ไม่อยากไปเรียนกับเด็กๆ อยากทำงานมากกว่าเรียนหนังสือ
- สอบไม่ผ่าน ต้องเรียนซ้ำชั้นบ่อย อับอายที่ต้องเรียนกับเด็กๆ
- อยากช่วยครอบครัวหารายได้
- บิดา/มารดา บอกว่าโตแล้วน่าจะทำงานได้แล้ว
- เพื่อนชวนไปทำงาน

เหล่านี้ล้วนเป็นเหตุผลส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่างที่ทำให้เริ่มทำงานตั้งแต่ยังเด็กๆ และนำไปสู่การอพยพโยกย้าย อย่างไรก็ตามมีตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่และอำเภอแม่สวดแห่งละ 2 รายที่กำลังเรียนอยู่โดยตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่รายหนึ่งกำลังศึกษาระดับปริญญาตรี อีก รายกำลังศึกษาการศึกษานอกโรงเรียนและอยากเรียนต่อถึงระดับปริญญาตรี ส่วนที่อำเภอแม่สวด นั้นมีตัวอย่างอยู่ 1 ราย ที่เรียนจบเกรด 10 ปัจจุบันทำงานกับองค์กรพัฒนาเอกชน และมีความประสงค์จะเรียนต่อในระดับที่สูงขึ้น เพื่อนำความรู้มาใช้ในการทำงานให้มากขึ้นและมีอีก 1 รายที่ เรียนหนังสือจนจบเกรด 2 เลิกเรียนไปทำงาน และปัจจุบันเพิ่งกลับมาเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้ แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สวด

การประกอบอาชีพและรายได้ อาชีพและรายได้เป็นปัจจัยหลักทางเศรษฐกิจที่ สัมพันธ์โดยตรงกับการอพยพโยกย้าย เพราะหากว่าอาชีพที่ทำอยู่ในปัจจุบันเป็นอาชีพที่เสี่ยงภัย อันตราย สกปรก และต่ำต้อย ก็มีแนวโน้มที่ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงงานซึ่งอาจทำให้เกิดการ อพยพโยกย้ายออกนอกพื้นที่ ได้ ขณะเดียวกันการได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้างที่น้อย ไม่เพียงพอต่อ การยังชีพและค่าใช้จ่ายในครอบครัวหรือในบางครั้งก็ถูกโกงได้รับค่าจ้าง ก็จะทำให้มีการเปลี่ยน งานและเกิดการอพยพโยกย้ายได้เช่นกัน ซึ่งโดยทั่วไปแล้วแรงงานพม่าจะได้รับค่าตอบแทนน้อย กว่าและมีความแตกต่างจากแรงงานไทย บางครั้งแรงงานพม่าไม่ได้รับค่าจ้างทำงานล่วงเวลารวมถึง สวัสดิการอื่นๆ ดังจะเห็นได้จากตัวอย่างรายหนึ่งที่เป็นชายพม่าอายุ 26 ปี เป็นลูกจ้างบริษัทได้ มองเห็นถึงความแตกต่างระหว่างแรงงานไทยกับแรงงานพม่าว่า

“ตนเองเป็นคนโบทกร แต่คนงานไทยเป็นคนขีบริด ซึ่งมักจะคุดาคือว่าเป็นประจา เช่น เวลาเข้าร่มตอนมีแดคร้อนหรือฝนตก ซึ่งตนเองจะอดทนไม่ตอบได้ เพราะคิดวามาอาศัยอยู่ใน บ้านของคนอื่นก็ต้องอดทน และคนงานไทยมีวันหยุดได้มากกว่า”

ตัวอย่างอีกรายที่เป็นชายมอญ อายุ 18 ปี เปลี่ยนงานมา 4 ครั้งแล้ว เพราะว่าได้รับ ค่าจ้างน้อย แม้วานายจ้างและเพื่อนร่วมงานจะดีก็ตาม

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง กะเหรี่ยง อายุ 16 ปี เริ่มต้นทำงานตอนอายุ 13 ปี ที่โรงงาน เซรามิกในอำเภอแม่สวด ได้รับค่าแรงวันละ 50 บาท เงินค่าทำงานล่วงเวลาชั่วโมงละ 7 บาท โดย ตัวอย่างรายนี้ทำงานอยู่ 3 ปีก็ลาออกโดยให้เหตุผลว่า เหนื่อยและต้องทำงานล่วงเวลาตลอด ทำให้ ต้องกลับบ้านดึก

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย พม่า อายุ 21 ปี เริ่มทำงานเมื่ออายุ 17 ปี เป็นโรงงานเย็บผ้า ทำอยู่เกือบ 5 ปี ที่ลาออกเพราะนายจ้างไม่จ่ายค่าจ้างให้ครบตามจำนวนที่ควรจะได้รับ

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง พม่า อายุ 17 ปี เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี ในโรงงานเซรามิก ทำได้ 1 ปี ลาออกมาเพราะได้ค่าจ้างน้อย โดยได้เพียงเดือนละ 1,500 บาท ค่าล่วงเวลา 2 ชั่วโมงได้เงินเพียง 15 บาท เท่านั้น

นอกจากนี้โดยรวมแล้วอัตราค่าจ้างของแรงงานพม่าจะอยู่ในอัตราที่ต่ำกว่าค่าจ้างแรงงานไทยเป็นอย่างมาก เช่น ตัวอย่างที่ทำงานร้านซ่อมรถจักรยานยนต์ได้รับรายได้เพียงเดือนละ 1,000 บาท รายที่เป็นลูกจ้างร้านซ่อมรถได้รับเงินเดือนเพียงเดือนละ 1,500 บาท รายที่ทำงานโรงงานเย็บผ้าได้ค่าแรงเพียงเดือนละ 1,200 บาท อีกรายได้ค่าแรงวันละ 80 บาท เท่ากับรายที่เป็นลูกจ้างขายของหน้าร้าน บางรายแม้ว่าจะได้รับค่าตอบแทนต่ำ นายจ้างก็จัดสวัสดิการด้านอื่นๆ เพื่อเป็นการทดแทนให้แก่แรงงาน ไม่ว่าจะเป็นที่พักอาศัย อาหาร และวันหยุด ซึ่งอนุญาตให้หยุดได้เดือนละ 1 หรือ 2 วัน ซึ่งเป็นวันอาทิตย์ รวมไปถึงวันหยุดตามเทศกาลด้วย

นอกจากนี้แล้วยังมีงานประเภทที่สกปรกที่แรงงานไทยเลือกที่จะไม่ทำ ดังเช่นกรณีตัวอย่างในอำเภอแม่สอดที่ทำงานเป็นลูกจ้างบริษัทรับดูดส้วม ซึ่งตัวอย่างรายนี้เป็นชายอายุ 18 ปี ทำงานนี้มาตั้งแต่อายุ 15 ปี ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,900 บาท โดยที่ตัวอย่างรายนี้ไม่อยากทำงานนี้เพราะว่า “อายุเพื่อนที่ต้องทำงานสกปรก) แต่ต้องจำใจทำอยู่เนื่องจากยังหางานอื่นไม่ได้ และต้องหารายได้ช่วยครอบครัว

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน 40 ราย ก่อนอพยพโยกย้ายประกอบอาชีพรับจ้าง 18 ราย ก่อสร้าง 8 ราย โรงงานและภาคเกษตรอีกอย่างละ 4 ราย ประมง ต่อเนื่องประมง และแม่บ้านอีกอย่างละ 2 ราย กลุ่มตัวอย่างนี้ส่วนใหญ่ (25 ราย) มีรายได้วันละ 51-100 บาท 8 รายมีรายได้วันละ 50 บาท 6 รายมีรายได้ 151-200 บาท โดยมีตัวอย่าง 1 รายในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีรายได้สูงสุดวันละ 300 บาท โดยเป็นเด็กเสิร์ฟในร้านอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ซึ่งเงินรายนี้มาจากค่าแรงรายวันรวมกับค่าทิปที่ได้จากลูกค้า ส่วนรายได้ต่ำสุดคือวันละ 50 บาท ซึ่งเป็นงานลูกจ้างในภาคเกษตร ลูกจ้างล้างจาน ซึ่งการที่มีรายได้น้อยไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่ายก็เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานเพื่อไปยังที่อื่นที่มีโอกาสในการหางานที่มีรายได้ดีกว่า มีแหล่งงานที่มีโอกาสได้รับค่าจ้างค่าตอบแทนที่ดีกว่าเดิม

ตัวอย่างรายหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่เป็นชายเริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 15 ปี ในฟาร์มฝึกสุนัขที่อำเภอบางบัว อำเภอสันทราย โดยได้รับเงินค่าจ้างเดือนละ 2,600 บาท แม้ว่าจะพักอยู่กับนายจ้าง แต่เนื่องจากต้องส่งเงินกลับบ้านที่อำเภอเวียงแหง เดือนละ 1,000 – 2,000 บาท จึงทำให้เงินไม่พอใช้จึงลาออก

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานก่อสร้างในอำเภอเมืองเชียงใหม่ตอนอายุ 16 ปี ได้ค่าแรงวันละ 160 บาท พักอยู่กับพี่ชายและมีนายจ้างลงนามรับรองเพื่อขอใบอนุญาตทำงานให้ แต่ทำงานได้ 1 ปี ก็ลาออก เพราะงานก่อสร้างเป็นงานกรรมกร งานหนัก เหนื่อยและลำบาก เพราะว่าต้องแบกปูน ผสมปูน ตอนนั้นยังเด็กอยู่ คิดว่า “ไปหางานอื่นทำดีกว่า มีงานอื่นอีกมากมาย นอกจากงานก่อสร้าง”

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เริ่มทำงานก่อสร้างที่อำเภอสันกำแพง ตอนอายุ 15 ปี ได้ค่าแรงวันละ 130 บาท ทำได้ 7 เดือน จึงลาออกมาทำงานที่ร้านอาหาร เพราะงานก่อสร้างเป็นงานหนัก

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานก่อสร้างที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 15 ปี ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานเป็นกรรมกรยกของทั่วไป ทำงานได้ 2 เดือน เพราะเพื่อนติดต่อมาชวนไปทำงานทำฝ้าเพดานที่กรุงเทพฯ โดยได้ค่าจ้างวันละ 250 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เริ่มทำงานก่อสร้างที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 15 ปี เป็นกรรมกรทั่วไปได้ค่าแรงวันละ 60 บาท ทำงานอยู่ 5 ปี เพื่อนชวนให้ไปทำงานร้านอาหาร จึงไปกับเพื่อนเพราะ “งานก่อสร้างเป็นงานที่หนัก”

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานรับจ้างในภาคเกษตร คือ ทำงานเก็บลิ้นจี่ ตัดกิ่งในสวนลิ้นจี่ ที่อำเภอฝาง ตอนอายุ 12 ปี ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำงานอยู่ ประมาณ 2 ปี มีคนรู้จักชวนให้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ จึงตัดสินใจไปเพราะที่อำเภอฝางไม่มีงาน และคิดว่ากรุงเทพฯ เป็นเมืองใหญ่จึงอยากจะไปลองดู ตอนนั้นไม่รู้ว่าจะต้องทำงานอะไร แต่คิดว่างานอะไรก็ได้หมด ไม่อยากทำงานในสวนในไร่อีกแล้วเพราะ “เอาไว้ทำตอนแก่ก็ได้”

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เริ่มทำงานเป็นลูกจ้างร้านขายของในร้านขายเสื้อผ้าในอำเภอฝาง ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาทและพักอยู่กับนายจ้าง หลังทำงานได้ปีกว่าก็ลาออกเพราะ “ได้ค่าจ้างน้อย ทำให้ไม่มีเงินเก็บเลย” คิดจะไปทำงานที่เชียงใหม่เพื่อจะได้มีเงินเก็บ”

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงเริ่มทำงานร้านขายของฝากในอำเภอเมืองเชียงใหม่ตอนอายุ 15 ปี ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท หลังทำงานได้ 1 ปี ก็ไปทำงานกรุงเทพฯ เพราะ “นายจ้างไม่ขึ้นค่าจ้างให้ ตัดสินใจไปทำงานที่กรุงเทพฯ ทั้งๆ ที่ไม่รู้ว่าจะได้ทำงานอะไร เพราะเพื่อนหางานไว้ให้ คิดแต่เพียงว่าน่าจะได้ค่าแรงมากกว่าที่เชียงใหม่”

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานในโรงงานอบชาแห้ง ที่อำเภอฝางตอนอายุ 13 ปี ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท ทำงานได้ 2 ปี จึงลาออก “นายจ้างหักค่าแรงโดยไม่บอกล่วงหน้า ต้องทำงานหนักทำงานตั้งแต่ 6 โมงเช้าถึง 5 โมง ทุกวันไม่มีวันหยุด ถ้าหยุดงานจะโดนหักเงินในมัดตอไปครึ่งนึง รายได้ไม่พอใช้และคิดว่าตัวเองโตแล้วเลยอยากจะลาออกจากงาน”

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในอำเภอแม่สอดที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานจำนวน 7 รายนั้นประกอบอาชีพรับจ้าง 6 ราย (ประกอบด้วยขายของ 4 ราย ล้างรถ 1 ราย และลูกจ้างองค์กรพัฒนาเอกชน 1 ราย) และก่อสร้าง 1 ราย โดยที่ก่อนมีการอพยพโยกย้ายกลุ่มตัวอย่าง 7 รายนี้มีรายได้ต่อวันต่ำสุด 50 บาท และสูงสุด 200 บาท โดยส่วนใหญ่ (3 ราย) มีรายได้ 51-200 บาท และ 2 รายมีรายได้วันละ 50 บาท และอีก 2 รายมีรายได้วันละ 200 บาท ซึ่งการที่มีรายได้น้อย ไม่เพียงพอต่อค่าใช้จ่าย ก็เป็นสาเหตุอีกประการหนึ่งที่กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานเพื่อไปยังพื้นที่อื่นที่มีโอกาสในการหางานที่มีรายได้ดีกว่า มีแหล่งงานที่มีโอกาสได้รับค่าจ้างค่าตอบแทนที่ดีกว่า

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในจังหวัดสมุทรสาครที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานนี้แต่เดิมก่อนอพยพโยกย้ายประกอบอาชีพทำการเกษตร (สวนแตง) 1 ราย มีรายได้เดือนละ 2,000 บาท อีกรายช่วยบิดาทำก่อสร้างได้ค่าแรงวันละ 100 บาท อีกรายทำงานในโรงงานทำกางเกงกีฬาได้เงินเดือน 3,500 บาท และรายสุดท้ายช่วยบิดามารดาทำงานแกะกึ่งแบบรายเหมาได้รายได้ประมาณวันละ 80 บาท ตัวอย่างทั้ง 4 รายนี้ ในที่สุดก็อพยพโยกย้ายมาทำงานที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยประกอบอาชีพแกะกึ่งทั้งหมด โดยทำงานที่ลึงกึ่ง 2 คน และที่โรงงานกึ่งอีก 2 คน โดยมีรายได้วันละ 143 บาท 208 บาท 286 บาท และ 325 บาท ตามลำดับ ตัวอย่างเหล่านี้กล่าวว่า งานที่สมุทรสาครที่มีรายได้ดีเป็นงานแกะกึ่งทั้งในลึงกึ่ง และโรงงานกึ่ง ซึ่งโดยทั่วไปแล้วงานในลึงกึ่งจะเป็นงานแบบเหมาซึ่งหากเจ้าของลึงดี ไม่โกงตาชั่ง ไม่โกงราคากึ่ง จ่ายเงินตามงานที่ทำจริง ค่าจ้างจะขึ้นอยู่กับปริมาณและขนาดของกึ่ง เช่น กึ่งตัวใหญ่ กิโลกรัมละ 8 บาท กึ่งตัวเล็ก กิโลกรัมละ 10 บาท งานแกะกึ่งนั้นเป็นงานที่สบาย ไม่ต้องเสี่ยงกับสภาพแวดล้อมที่ทำงานไม่ดี อันตราย งานแกะกึ่งเป็นงานที่ง่าย เป็นงานตัดหัว แกะเปลือก ผ่าหลัง ไว้หาง ส่วนงานแกะกึ่งในโรงงานจะได้ค่าจ้างเป็นรายวัน วันละ 203 บาท มีค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ (อย่างต่ำ) 38 บาท มีเวลาทำงานแน่นอนคือ กะกลางวันเริ่มตั้งแต่ 06:00 – 18:00น. (ล่วงเวลา 18:00 – 20:00น.) กะดึกเริ่มตั้งแต่ 20:00 – 06:00น. ดังนั้นงานในลึงกึ่งหรือโรงงานกึ่งจึงเป็นงานที่ได้รายได้ดีที่ทายาทรุ่นที่ 2 อยากทำ แม้จะต้องเสียค่าสมัครงานกับนายหน้า 2,000 – 3,500 บาท เพราะโดยเฉลี่ยแล้วรายได้ที่ได้จากลึงกึ่งนั้นจะสูงถึงเดือนละ 15,000 บาท ส่วนงานในลึงปลานั้นเป็นงานที่หนัก เงินน้อย همینอันตรายจากการใช้มีด ดังนั้นแรงงานจึงไม่ค่อยชอบ

ตัวอย่างรายหนึ่งเป็นหญิงทำงานในสวนยางที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี ได้เงินเดือน 6,000 บาท เปลี่ยนงานโดยญาติหาให้เป็นงานแกะกึ่งในโรงงานกึ่งที่อำเภอเมืองสมุทรสาครได้ค่าจ้าง 2,000 – 4,000 บาทต่อสองสัปดาห์

ตัวอย่างอีกรายเป็นชายทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างที่จังหวัดนครปฐมได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท เปลี่ยนงานโดยอพยพโยกย้ายตามนายจ้างที่เป็นผู้รับเหมามาที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ตัวอย่างรายนี้จะเปลี่ยนไปทำงานแกะกึ่งที่ลิ่งกึ่งได้ค่าจ้าง 600 – 1,000 บาทต่อสัปดาห์

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง ทำงานในโรงงานเย็บเสื้อผ้าที่กรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 3,500 บาท (โดนหักค่านายหน้า 500 บาท) แต่งงานหนักมาก ทำงานโดยแทบไม่ได้พัก จึงกลับไปอยู่กับมารดาที่ชลบุรี ได้งานเป็นลูกจ้างร้านอาหารตามสั่งแต่ถูกโกงค่าแรง (เงินเดือน 3,000 บาท) จึงเปลี่ยนงานไปทำงานเป็นแม่บ้านที่โดนโกงค่าแรงอีกครั้ง (เงินเดือน 3,500 บาท) มารดาจึงหางานใหม่ให้ที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร งานแรกเป็นงานที่ลิ่งปลา ได้ค่าจ้างวันละ 208 บาท แต่ทำได้ 1 ปี ก็เปลี่ยนไปแกะกึ่งในโรงงานกึ่ง ซึ่งเป็นงานที่สบายกว่าโดยได้ค่าจ้างเท่ากับที่ลิ่งปลาคือวันละ 208 บาท แต่มีค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท

ตัวอย่างรายสุดท้ายเป็นหญิงทำงานที่จังหวัดระยอง แกะกึ่งในลิ่งกึ่ง ได้ค่าจ้างวันละ 210 บาท แต่กึ่งน้อยลง หัวหน้างานจึงให้หยุดงาน ตัวอย่างรายนี้จะย้ายงานไปทำงานในโรงไม้ที่จังหวัดระยองได้ค่าจ้างวันละ 240 บาท แต่เนื่องจากไม่มีใบอนุญาตทำงานจึงกลัวถูกตำรวจจับ ญาติจึงชวนไปทำงานโรงไม้ที่จังหวัดชลบุรีได้ค่าแรงวันละ 140 บาท เนื่องจากงานหนักจึงติดต่อให้นายหน้าหางานให้ ได้งานในโรงงานเย็บชุดกีฬาที่กรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 3,500 บาท และต้องเสียค่านายหน้า 500 บาท งานหนักไม่มีเวลาพักผ่อน จึงทำได้เพียงเดือนเดียวแล้วย้ายกลับมาชลบุรี มารดาหางานเป็นลูกจ้างร้านก๋วยเตี๋ยวได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท ทำได้ 1 ปี ป้าชวนมาทำงานที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร โดยทำงานที่ลิ่งปลาได้รายได้เดือนละประมาณ 4,000 บาท ทำได้ 1 ปีจึงลาออก เพราะงานหนัก เหม็น และอันตราย มารดาเลยให้ออกและไปสมัครงานที่ลิ่งกึ่งให้ (เสียค่าสมัครงาน 2,000 บาท) ซึ่งการมาทำงานที่ลิ่งกึ่งทำให้มีรายได้ 1,500 – 5,000 บาทต่อ 10 วัน

ส่วนกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดภูเก็ตนั้นมีการย้ายงานดังนี้ ตัวอย่างรายหนึ่งที่เป็นหญิง เริ่มทำงานตอนอายุ 18 ปี ในโรงงานที่จังหวัดสมุทรปราการ ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,500 บาท แต่เนื่องจากนายจ้างจ่ายเงินเดือนไม่ตรงตามกำหนด จึงย้ายงาน

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานส่งน้ำแข็งที่แพปลาในอำเภอเมืองภูเก็ตตอนอายุ 13 ปี ได้เงินเดือน 2,000 บาท ทำได้ 3 ปี ก็ย้ายงานไปทำงานในโรงงาน ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำได้ 4 ปี ย้ายงานไปเป็นคนงานก่อสร้าง ได้ค่าจ้างวันละ 190 บาท ทำอีก 5 ปี ก็ย้ายไปเป็นคนส่งของ ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำได้ 1 ปี ก็มาเป็นคนงานก่อสร้างได้ค่าแรงวันละ 250 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เริ่มทำงานลอกหนังปลาหมึก ในแพปลาในอำเภอเมืองภูเก็ต ตอนอายุ 14 ปี ได้ค่าแรงวันละ 60 บาท แล้วให้นายหน้าหางานใหม่เป็นงานแกะเปลือกกุ้ง

ในล้งกุ้งในอำเภอเมืองสมุทรสาคร ได้ค่าแรงวันละ 150 บาท แต่ต้องทำงานหนักมาตั้งแต่ 03:00 – 19:00น. และไม่เคยได้รับค่าจ้างเลยตลอดระยะเวลา 1 ปีที่ทำงาน ในที่สุดก็ย้ายกลับมาอยู่ที่จังหวัดภูเก็ต เป็นงานตากปลาในโรงงานได้เงินเดือน 5,000 บาท ทำอยู่ 4 ปี โรงงานปิดหัวหน้าจึงช่วยหางานใหม่อีกโรงงานหนึ่งได้เงินเดือน 5,000 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เริ่มทำงานขายเสื้อผ้า ในอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต ตอนอายุ 14 ปี ได้เงินเดือน 1,000 บาท ทำได้ 2 เดือน ย้ายตามมารดามาอยู่ในอำเภอเมืองภูเก็ต และได้งานเป็นกรรมกรก่อสร้าง ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำได้ 1 ปี ก็ย้ายงานเพราะต้องคอยหลบตำรวจที่มาตรวจใบอนุญาตทำงานของคนงานตามแคมป์คนงานก่อสร้าง ตัวอย่างรายนี้จึงเปลี่ยนไปทำงานเป็นแม่บ้านทำความสะอาดในโรงแรมแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ตได้เงินเดือน 1,500 บาท ทำงานนี้นาน 4 ปี ได้งานใหม่เป็นงานแม่บ้าน ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำได้ 1 ปี รู้สึกไม่ชอบจึงย้ายไปเป็นคนงานก่อสร้างได้ค่าแรงวันละ 160 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานเป็นแรงงานรับจ้างเกี่ยวข้าว ทำนา ที่จังหวัดกาญจนบุรี ตอนอายุ 16 ปี ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำได้ 3 ปี เพื่อนชวนมาทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างในอำเภอดงหลวง จังหวัดภูเก็ตได้ค่าจ้างวันละ 230 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานล้างรถในอุ้งแห่งหนึ่งที่กรุงเทพฯ ตอนอายุ 17 ปี ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท ทำงานได้ 6 ปี จึงหางานใหม่ (เพราะงานเก่าเงินเดือนน้อย) ไปทำงานในห้างสรรพสินค้าที่กรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำได้ 1 ปี เพื่อนชวนมาทำงานที่ภูเก็ต เลยเปลี่ยนไปเป็นคนงานก่อสร้าง (ช่างปูน) ได้ค่าแรงวันละ 280 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย เริ่มทำงานในจังหวัดกระบี่ในฟาร์มเลี้ยงกุ้งตอนอายุ 16 ปี ได้เงินเดือน 1,000 บาท แล้วบิดามารดาหางานใหม่ให้เป็นงานซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ในจังหวัดระนองได้เงินเดือน 1,000 บาท ในที่สุดเพื่อนชวนไปทำงานก่อสร้างในอำเภอดงหลวง จังหวัดภูเก็ต โดยได้ค่าจ้างวันละ 220 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง ทำงานเป็นแม่บ้านทำความสะอาด รีดผ้า ซักผ้า ในโรงแรมในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 4,000 บาท แต่เนื่องจากทำงานโดยไม่มีวันหยุดจึงย้ายไปทำงานกรีดยางในสวนยางในอำเภอดงหลวงได้ค่าแรงวันละ 200 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นชาย ทำงานเป็นลูกเรือประมงในจังหวัดชุมพรได้ค่าแรงวันละ 50 บาท เปลี่ยนงานโดยญาติหาให้ไปรับจ้างกรีดยางในสวนยางในอำเภอดงหลวงได้ค่าแรงวันละ 200 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิง เป็นลูกจ้างล้างจานในร้านอาหารในอำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท เลยหางานใหม่เองเป็นกรรมกรก่อสร้างในอำเภอกะตุ จังหวัดภูเก็ต ได้ค่าแรงวันละ 150 บาท

ตัวอย่างรายหนึ่งของจังหวัดภูเก็ตที่เป็นหญิงเกิดที่จังหวัดกาญจนบุรีเรียนในโรงเรียนของไทยจนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 หลังจากจบการศึกษาตอนอายุ 18 ปี เดินทางไปทำงานในโรงงานที่จังหวัดสมุทรปราการ แล้วย้ายมาทำงานเป็นผู้ช่วยพยาบาลและเป็นล่ามให้กับแรงงานพม่าในโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต ได้เงินเดือนถึง 11,000 บาท

ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงเกิดที่จังหวัดกาญจนบุรีเช่นกัน และได้เรียนในโรงเรียนไทยจนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 จบแล้วไปทำงานเป็นแม่บ้านอยู่ที่กรุงเทพฯ อยู่ 11 ปี แล้วย้ายกลับมาเป็นลูกจ้างร้านขายของในจังหวัดภูเก็ตได้เงินเดือน 8,000 บาท

ตาราง 7.16 แสดงอาชีพและรายได้ปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา ซึ่งจะพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้เพิ่มขึ้น

สถานะบุคคล การมีใบอนุญาตทำงานหรือบัตรอื่นๆ จะมีส่วนทำให้กลุ่มตัวอย่างทยายาทรุ่นที่ 2 ตัดสินใจอพยพโยกย้ายออกนอกพื้นที่เพราะจะทำให้รู้สึกมั่นคง ปลอดภัย เปลี่ยนงาน/หางานใหม่ได้ง่าย ไม่ต้องกลัวถูกตำรวจจับ สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข ในทางตรงกันข้ามการที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานรวมถึงบัตรอื่นๆ จะทำให้รู้สึกว่าหางานได้ยาก เสี่ยงต่อการถูกตำรวจจับ ไปไหนมาไหนก็ต้องระวังตัว กลุ่มตัวอย่างทยายาทรุ่นที่ 2 ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน 40 รายนี้ ในตอนที่มีการอพยพโยกย้ายเกิดขึ้น มีคนที่มีใบอนุญาตทำงานเพียง 8 ราย ที่เหลืออีก 32 ราย ไม่มีใบอนุญาตทำงานในขณะนั้น ซึ่งส่วนใหญ่อายุน้อยกว่า 18 ปี ยังไม่สามารถขอใบอนุญาตทำงานได้ กลุ่มที่มีใบอนุญาตทำงานนี้ส่วนใหญ่นายจ้างจะเป็นผู้ขอใบอนุญาตทำงานให้ โดยผ่านนายหน้า โดยที่นายจ้างออกค่าใช้จ่ายให้ก่อน แล้วค่อยหักจากค่าจ้างประมาณเดือนละ 300-500 บาท ตามแต่จะตกลงกัน การมีใบอนุญาตทำงานทำให้แรงงานรู้สึกมั่นคง สามารถเปลี่ยนงาน/หางานใหม่ได้ง่าย ซึ่งปัจจุบันนี้ทยายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตและสมุทรสาครจะมีใบอนุญาตทำงานส่วนทยายาทรุ่นที่ 2 ในอำเภอแม่สอดมีใบอนุญาตทำงานน้อย เพราะหากเกิดการตรวจจับและถูกส่งข้ามแดน ทยายาทรุ่นที่ 2 เหล่านั้นก็สามารถเดินทางกลับเข้าสู่ประเทศไทยได้โดยง่ายและเสียค่าใช้จ่ายไม่มากนัก ในการศึกษาครั้งนี้จึงพบว่า กลุ่มตัวอย่างในอำเภอแม่สอดที่ไม่มีใบอนุญาตทำงาน ถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจตรวจจับ จับกุมบ่อยครั้งมาก ตัวอย่างต้องคอยระวังตัวตลอดเวลาเพราะหากถูกส่งกลับพม่าไปก็อยู่ไม่ได้เพราะไม่มีญาติอยู่ที่นั่นแล้ว ดังตัวอย่างรายหนึ่งเป็นชายมอญ อายุ 18 ปี เริ่มทำงานตอนอายุ 5 ปี โดยเพื่อนชวนไปทำงานก่อสร้างที่จังหวัดอยุธยา ได้ค่าจ้างวันละ 215 บาท ทำงานทุกวันไม่มีวันหยุดทำงานอยู่ 14 เดือน มีตำรวจตรวจค้นสถานที่ก่อสร้าง ตัวอย่างรายนี้

จึงโดนจับข้อหาไม่มีใบอนุญาตและเข้าเมืองผิดกฎหมาย ถูกขังคุกที่จังหวัดอยุธยา 2 เดือน แล้วถูกส่งกลับพม่าที่ด่านแม่สอด

ตาราง 7.16 อาชีพและรายได้ปัจจุบันของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา

	เชียงใหม่	แม่สอด	สมุทรสาคร	ภูเก็ต	รวม
อาชีพ					
รับจ้าง	8	6	-	3	17
ก่อสร้าง	3	1	-	6	10
โรงงาน	1	-	1	1	3
ประมง	-	-	-	1	1
ต่อเนื่องประมง	-	-	3	1	4
แม่บ้าน	3	-	-	-	3
เกษตร	-	-	-	2	2
รายได้ต่อวัน (บาท)					
น้อยกว่าหรือเท่ากับ 50	-	3	-	-	3
51-100	2	1	-	1	4
101-150	4	1	-	3	8
151-200	6	2	1	4	13
201-250	-	-	1	3	4
251-300	2	-	1	2	5
301-350	-	-	1	-	1
351-400	-	-	-	1	1
>400	1	-	-	-	1

ตัวอย่างอีกรายเป็นชายพม่าอายุ 18 ปี ซึ่งไม่มีบัตร อพยพโยกย้ายจากเขตพะโคมายังอำเภอแม่สอดตอนอายุ 10 ปี อยู่ที่อำเภอแม่สอดมาได้ 8 ปี เนื่องจากไม่มีบัตรจึงถูกตำรวจจับส่งกลับไปด่านไม่ว่ากว่า 20 ครั้ง ในปี พ.ศ. 2552 นั้นโดนจับส่งกลับแล้ว 4 ครั้ง โดยส่งกลับไปด่านเมียวดีทำให้ต้องเสียเงินค่าเรือข้ามฟากกลับมาที่บ้านที่อำเภอแม่สอด ดังนั้นจะเห็นได้ว่าใบอนุญาตทำงานนั้นมีความสำคัญต่อการตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปยังพื้นที่อื่นๆ นอกอำเภอแม่สอด

ส่วนกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ที่มีการอพยพโยกย้าย 15 ราย มีอยู่ 9 ราย ที่ถือบัตรหลากหลายประเภทที่ไม่ใช่ใบอนุญาตทำงาน ประกอบไปด้วย บัตรชุมชนบนพื้นที่สูง (บัตรเขียวขอบแดง) 3 ราย บัตรบุคคลบนพื้นที่สูง (บัตรสีฟ้า) 2 ราย บัตรผู้หลบหนีเข้าเมืองจากพม่า (บัตรสีส้ม) 3 ราย บัตรบุคคลไม่มีสถานะทางทะเบียน 1 ราย ซึ่งกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้เข้าใจว่า คนสามารถทำงานได้โดยถูกต้องตามกฎหมาย ซึ่งเป็นความเข้าใจที่คลาดเคลื่อนและทำให้มีการอพยพโยกย้ายและถูกจับโดยเจ้าหน้าที่

นอกจากนี้แล้วยังมีอยู่ 4 ราย ที่เคยโดนจับเนื่องมาจากไม่มีใบอนุญาตทำงาน โดยที่รายหนึ่งเป็นชายโดนเจ้าหน้าที่ตำรวจจับตอนทำงานที่ร้านอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ ตอนอายุ 15 ปี และถูกส่งไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชนเชียงใหม่ 3 เดือน ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงโดนเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจับตอนทำงานเป็นแคดดี้ในสนามกอล์ฟที่ลำพูนอายุ 16 ปี ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงโดนตำรวจรถไฟจับตอนเดินทางไปเยี่ยมพี่สาวที่จังหวัดภูเก็ต ซึ่งตัวอย่างรายนี้ในขณะนั้นมีแค่บัตรชุมชนบนพื้นที่สูง (บัตรสีเขียวขอบแดง) และไม่ได้ทำหนังสือเดินทางออกนอกพื้นที่ จึงต้องไปอยู่ในห้องขัง 2 วัน และต้องเสียค่าปรับ 1,000 บาท ส่วนตัวอย่างรายสุดท้ายเป็นชายโดนจับขณะทำงานในร้านอาหารในอำเภอเมืองเชียงใหม่ตอนอายุ 13 ปี โดนเจ้าหน้าที่ตำรวจจับข้อหาแรงงานเด็กและถูกส่งตัวไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชนถึง 2 เดือนครึ่ง ทางบ้านจึงมาประกันตัวออกไป

การที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 ต้องคอย “หลบๆ ซ่อนๆ” และ “กลัวจะถูกตำรวจจับ รู้สึกว่าไม่ปลอดภัย แต่ถ้าทำงานก็จะมีใบอนุญาตทำงาน ตำรวจก็จะไม่จับ” ตัวอย่างรายหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาครกล่าวว่า “ถ้ามีบัตร (ใบอนุญาตทำงาน) ก็อิสระไม่โดนจับ ไม่โดนจับ ไม่โดนจับก็อยู่ได้ ทำงานได้วันละ 300 - 400 บาท การมีบัตรทำให้รู้สึกมั่นใจในการใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยมากขึ้น” ซึ่งหากไม่มีใบอนุญาตทำงาน หากตำรวจเข้ามาตรวจค้นจะทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 ถูกจับ ทั้งต้องเสียค่าปรับและเสียเวลา เสียรายได้ไป ดังตัวอย่างรายหนึ่งเคยมีประสบการณ์โดยตำรวจจับซึ่งขณะนั้นเธอมีอายุเพียง 14 ปี ทำใบอนุญาตทำงานไม่ได้ เมื่อตำรวจมาตรวจ (ใบอนุญาตทำงาน) ที่สิ่งกึ่งที่เธอทำงานอยู่ เธอจึงถูกจับและถูกขังในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร 23 วัน เพราะเธอไปบอกตำรวจว่าอายุ 18 ปี จึงถูกส่งไปเรือนจำ ซึ่งตอนนั้นตำรวจบอกว่าหากอายุไม่ถึง 18 ปี จะส่งกลับไปพม่า เธอกลัวที่จะถูกส่งกลับพม่า ซึ่งเธอไม่รู้จักใครที่นั่นแล้ว เธอจึงบอกไปว่าเธออายุ 18 ปี

นอกจากนั้นแล้วมีหลายกรณีด้วยกันที่ในใบอนุญาตทำงานระบุอายุเกินจริง เช่น ตัวอย่างรายหนึ่งขอใบอนุญาตทำงานโดยให้นายหน้าทำให้อยู่ และในบัตรระบุอายุ 17 ปี ทั้งที่อายุ

จริงเพียง 14 ปีเท่านั้น เพราะถ้าใส่อายุตามจริงก็จะทำใบอนุญาตทำงานไม่ได้ และเสี่ยงต่อการถูกตำรวจจับเพราะไม่มีบัตร

ส่วนตัวอย่างในจังหวัดภูเก็ตรายหนึ่งต้องย้ายงานเพราะ “ตำรวจมาจับตามแคมป์บ่อย ต้องคอยหลบเพราะไม่มีบัตร”

การที่กลุ่มตัวอย่างทยอยหาที่ 2 ที่ไม่มีบัตร และไม่ต้องการอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่นมีเหตุผลหลักๆ 3 ประการ คือ 1) อายุยังน้อย ต้องการอยู่กับครอบครัว 2) ปัจจุบันมีงานทำ และมีเพื่อน 3) ไม่มีค่าใช้จ่ายจ้างนายหน้าหากเดินทางออกนอกพื้นที่และเสี่ยงอันตรายมาก ส่วนตัวอย่างที่แม้ไม่มีบัตรแต่ก็อยากอพยพโยกย้ายไปหางานทำที่อื่นในอำเภอแม่สอดรายหนึ่งทำงานโรงงานมีรายได้เพียงเดือนละ 1,200 บาท ส่วนอีกรายทำงานก่อสร้างมีรายได้วันละ 100 บาท ซึ่งปัจจุบันกำลังว่างงานอยู่

ดังนั้นสถานะบุคคลเป็นอีกปัจจัยที่มีส่วนทำให้กลุ่มตัวอย่างนำมาใช้ในการพิจารณาตัดสินใจอพยพโยกย้าย

ความสามารถในการพูดภาษาไทย ความสามารถในการพูดภาษาไทยได้มีความสำคัญประการหนึ่งต่อการตัดสินใจอพยพโยกย้าย กลุ่มตัวอย่างทยอยหาที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ จำนวน 37 ราย พูดภาษาไทยได้ที่เหลืออีก 3 ราย พูดภาษาไทยไม่ได้ ประกอบไปด้วยกลุ่มตัวอย่างในอำเภอแม่สอด 1 ราย และที่จังหวัดภูเก็ต 2 ราย การพูดภาษาไทยได้เป็นเพราะได้เรียนในระบบการศึกษาของไทย และ/หรือได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน ซึ่งการที่ทยอยหาที่ 2 พูดภาษาไทยได้เป็นปัจจัยประการหนึ่งทำให้เกิดการตัดสินใจอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่น

ดังเช่นตัวอย่างรายหนึ่งที่เดินทางจากอำเภอฝางไปทำงานที่กรุงเทพฯ ตอนอายุ 16 ปี ซึ่งระหว่างทางเจอด่านตรวจ เจ้าหน้าที่ตรวจบัตรและได้สอบถาม ตัวอย่างรายนี้ตอบว่าอายุยังไม่ถึงเกณฑ์ทำบัตรประชาชนจึงไม่มีบัตร โดยทางเจ้าหน้าที่สังเกตว่าพูดภาษาไทยได้ชัดเลยอนุญาตให้ผ่านได้ ตัวอย่างรายนี้ทำงานที่กรุงเทพฯ 4 ปี และเดินทางกลับอำเภอฝาง ซึ่งระหว่างทางก็เจอด่านตรวจอีก ตัวอย่างรายนี้จึงตอบเจ้าหน้าที่ว่า ลืมเอาบัตรประชาชนมา เพราะจะรีบกลับบ้านที่อำเภอฝางเพื่อทำธุระ เจ้าหน้าที่เห็นว่าพูดภาษาไทยได้ชัดจึงปล่อยให้ผ่านมาได้

ตัวอย่างรายหนึ่งในอำเภอแม่สอด อายุ 18 ปี พูดภาษาไทยได้ ทำงานก่อสร้างรายได้วันละ 1001 บาท อยากอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่น โดยให้เหตุผลว่า

“รู้สึกไม่พอใจกับชีวิตในแม่สอด ต้องการงานที่ได้ค่าจ้างมากกว่านี้ ต้องการมีรายได้มากกว่านี้ อยากไปทำงานที่อื่น ที่จะได้ค่าจ้างมากกว่านี้”

ส่วนอีกราย อายุ 19 พูดภาษาไทยได้ ทำงานเป็นเจ้าหน้าที่รักษาความปลอดภัย มีรายได้เดือนละ 3,800 บาท เกิดที่อำเภอแม่สอด แต่ไม่มีบัตร และอยากอพยพโยกย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ โดยให้เหตุผลว่า

“ที่ผ่านมามีปัญหาเกี่ยวกับการทำงาน พอใจกับงานที่ทำ งานดี เพื่อนร่วมงานดี ซึ่งถ้าได้บัตรจะขอมารดาย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ ตอนนี้อยู่เรื่องขอบัตรไปนานแล้ว หากได้บัตรจะไปทันที จะได้มีรายได้เพิ่มขึ้น สามารถช่วยแบ่งเบาภาระให้มารดาได้”

นอกจากนี้แล้วยังมีตัวอย่างอีกรายในอำเภอแม่สอด อีกราย เป็นชาย อายุ 18 ปี พูดภาษาไทยได้ แต่ก็ไม่อยากอพยพโยกย้ายไปอยู่ที่อื่น โดยให้เหตุผลว่า

“ปัจจุบันนี้สมาชิกครอบครัวอยู่ที่แม่สอดทุกคน มีความสุขดี เคยมีเพื่อนที่ถูกนายหน้าพาไปทำงานขายบริการที่กรุงเทพฯ ซึ่งยังเด็กอยู่ พอโดนลูกค้าชายที่ต้องการละเมิดทางเพศ เพื่อนจึงตกใจและทำร้ายชายคนนั้นจนเสียชีวิต ทุกวันนี้เพื่อนคนนั้นถูกจำคุกข้อหาฆ่าคนตาย ซึ่งทำให้ตัวอย่างรายนี้ต้องคิดให้รอบคอบ เพราะว่าอาจจะถูกหลอกเหมือนที่เพื่อนโดนก็ได้”

ตัวอย่างอีกราย เป็นหญิง อายุ 16 ปี พูดภาษาไทยไม่ได้ ไม่อยากอพยพโยกย้ายไปอยู่ที่อื่น ทั้งๆ ที่มีเพื่อนทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ และชักชวนให้ไปทำงานด้วยกัน โดยให้เหตุผลว่า

“อยู่ที่แม่สอดก็ดีอยู่แล้ว ยังเป็นเด็ก แม่ไม่ให้ไป เพราะว่าตอนนี้ครอบครัวสร้างบ้านใหม่แล้ว คิดว่าคงจะอยู่ไปอีกนาน”

ตัวอย่างอีกราย อายุ 18 ปี พูดภาษาไทยไม่ได้ ทำงานโรงงานมีรายได้เพียงเดือนละ 1,200 บาท และอยากอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่น โดยให้เหตุผลว่า

“มีความสุขที่อยู่ที่อำเภอแม่สอด เพราะว่าครอบครัวอยู่ที่นี่ แต่ถ้ามีโอกาสอยากไปทำงานที่อื่นได้ค่าจ้างที่ดีกว่า เพราะว่าครอบครัวยากจน ต้องการหารายได้มาช่วยเหลือครอบครัว”

ส่วนรายสุดท้ายพูดภาษาไทยไม่ได้ แต่เดินทางอพยพโยกย้ายไปช่วยน้ำขายโรตีสีที่กรุงเทพฯ

ตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร ตัวอย่างรายหนึ่งที่เป็นหญิงที่เกิดในประเทศไทย เธอเดินทางอพยพโยกย้ายจากจังหวัดกาญจนบุรีไปจังหวัดประจวบคีรีขันธ์ ไปจังหวัดสุราษฎร์ธานี แล้วมาสิ้นสุดที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร ตัวอย่างอีกรายที่เป็นหญิงเกิดที่ประเทศไทยอีกเช่นกัน เธอเดินทางอพยพโยกย้ายจากจังหวัดกาญจนบุรีไปจังหวัดชลบุรี ไปจังหวัดระยอง ไปจังหวัดชลบุรี ไปกรุงเทพฯ ไปชลบุรี แล้วมาสิ้นสุดที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร การที่ทายาทรุ่นที่ 2

พูดภาษาไทยได้ จะทำให้รู้สึกมั่นใจ และไม่กลัวโดนตำราวจับแม้ว่าจะไม่มีใบอนุญาตทำงาน เพราะเวลาตรวจสอบถาม ก็ตอบได้ในภาษาไทยได้อย่างชัดเจน

สำหรับตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ต รายหนึ่งเป็นหญิงเกิดที่จังหวัดกาญจนบุรีเรียนในโรงเรียนของไทยจนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 หลังจากจบการศึกษาตอนอายุ 18 ปี เดินทางไปทำงานในโรงงานที่จังหวัดสมุทรปราการ แล้วย้ายมาทำงานเป็นผู้ช่วยพยาบาลและเป็นล่ามให้กับแรงงานพม่าในโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในจังหวัดภูเก็ต ได้เงินเดือน 11,000 บาท ตัวอย่างอีกรายเป็นหญิงเกิดที่จังหวัดกาญจนบุรีเช่นกัน และได้เรียนในโรงเรียนไทยจนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 จบแล้วไปทำงานเป็นแม่บ้านอยู่ที่กรุงเทพฯ อยู่ 11 ปี แล้วย้ายกลับมาเป็นลูกจ้างร้านขายของในจังหวัดภูเก็ตได้เงินเดือน 8,000 บาท

อย่างไรก็ตามเป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ตที่พูดภาษาไทยได้ หากมีการอพยพโยกย้ายงานก็จะเป็นการเปลี่ยนงานในพื้นที่เท่านั้น กลุ่มตัวอย่างไม่ต้องการอพยพออกนอกพื้นที่

7.4.3 ปลายทาง

7.4.3.1 ปัจจัยที่ดึงดูดให้เข้ามาในพื้นที่ศึกษา

ปัจจัยที่ดึงดูดให้กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ให้มีการอพยพโยกย้ายหรือกลับมายังพื้นที่ศึกษาจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต มีอยู่ 3 ปัจจัย โดยมีรายละเอียดสรุปได้ดังนี้

1) ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจเป็นปัจจัยหลักที่ช่วยผลักดันให้ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานครั้งแรกและดึงดูดให้เข้ามายังพื้นที่ศึกษาที่เป็นแหล่งงานขนาดใหญ่ทั้งจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต พื้นที่เหล่านี้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง ก่อให้เกิดการจ้างงาน มีงานให้เลือกทำมากมาย โดยเฉพาะที่จังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต เป็นพื้นที่ที่กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ตั้งใจและมุ่งมั่นไปทำงานแม้ต้องเสียค่านายหน้าก็ตาม พื้นที่เหล่านี้มีอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ 153 บาท 171 บาท 204 บาท และ 205 บาท สำหรับอำเภอแม่สอด เชียงใหม่ ภูเก็ต และสมุทรสาครตามลำดับ ถึงแม้ว่างานในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นงานที่แรงงานไทยหลีกเลี่ยง แต่สำหรับแรงงานพม่าแล้ว สามารถอดทนทำงานเหล่านั้นไม่ว่าจะเป็นงานกรรกรก่อสร้าง ในจังหวัดภูเก็ตและเชียงใหม่ งาน “แกะกึ่ง ตัดหัวปลา ลอกหมึก” ในจังหวัดสมุทรสาคร งาน “โรงงาน” ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพราะสำหรับ

แรงงานพม่า งานเหล่านี้เป็นงานสบายและรายได้ดีกว่าที่พม่า ถึงแม้บางครั้งจะมีประเด็นการ โกงไม่จ่ายค่าจ้าง จ่ายไม่ครบ จากนายจ้าง แต่แรงงานพม่าก็ยังสามารถหางานอื่นๆ หรืองานแบบเดิมแต่ที่อื่นๆ ได้ ดังนั้นในสายตาของแรงงานพม่าแล้วประเทศไทยและในพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่นี้ ส่งกลิ่น “หอมหวลทางเศรษฐกิจ” และดึงดูดให้ชาวพม่ารวมทั้งทายาทรุ่นที่ 2 จากประเทศพม่า ให้อพยพโยกย้ายเข้ามาหาโอกาสที่ดีกว่าในชีวิต ทั้งนี้ด้วยความคาดหวังว่าจะได้รับรายได้ที่ดีกว่าเดิม ความเป็นอยู่ที่ดีกว่า งานที่ดีกว่า และชีวิตที่ดีกว่าเดิม ทั้งในรูปแบบอยู่ถาวร (หากเป็นไปได้และต้องการให้เป็นเช่นนั้น) และในรูปแบบอยู่ชั่วคราวเพื่อเก็บเงินกลับไปอยู่ที่พม่า ดังคำตอบเหล่านี้

“ที่บ้านที่พม่าไม่มีงาน ไม่มีรายได้”

“เมืองไทยมีงานให้เลือกเยอะ”

“อยากอยู่เชียงใหม่ไปเรื่อยๆ เพราะสามารถหางานใหม่ได้เรื่อยๆ”

“งานที่ทำอยู่ (ที่แม่สอด) ดี นายจ้างไม่โกงเงิน มีปัญหาอะไรก็พูดกัน ได้ โรงงานทำใบอนุญาตทำงานให้ ทำให้ไม่ต้องกลัวถูกตำรวจจับ ตอนนี้มีลูก 3 คนแล้ว 2 คนกำลังเรียนหนังสืออยู่ อยากให้ลูกเรียนที่นี่”

“อยากอยู่ที่ภูเก็ตต่อไป ที่นี่มีงานให้เลือกเยอะ อยากทำงานเก็บเงินไปเรื่อยๆ”

“นายหัวใจดี ไม่เอาเปรียบ พอใจกับสภาพการทำงาน”

2) ปัจจัยทางสังคม

ความทันสมัย ความน่าสนใจ และความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายในเมืองใหญ่ๆ อย่าง เชียงใหม่ แม่สอด สมุทรสาคร และภูเก็ต ที่มีสิ่งบริการที่ดีกว่าที่พม่า เช่น โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า สังคมเมืองไทยที่สงบสุขกว่าที่พม่า รวมไปถึงข้อมูลจากสื่อต่างๆ เหล่านี้ได้เปรียบเสมือนเป็นแม่เหล็กดึงดูดทายาทรุ่นที่ 2 ให้เกิดความประทับใจ สนใจ อยากรู้ อยากเห็น อยากมีประสบการณ์ การใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ นอกจากนั้นแล้วการที่ทายาทรุ่นที่ 2 สามารถพูดภาษาไทยได้ ทำให้สามารถกลมกลืนเข้าสู่สังคมไทยได้เป็นอย่างดี และสำหรับบางรายนั้น การได้อยู่ห่างจากครอบครัว การเข้าสู่ตลาดงาน เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเติบโตเป็นผู้ใหญ่อีกด้วย ในทางตรงกันข้ามตัวอย่างบางรายที่อายุน้อย ก็ต้องการอยู่กับครอบครัวบิดามารดา ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายไปที่อื่น หากเปรียบเทียบพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่นั้น ก็จะพบว่า แต่ละพื้นที่จะเป็นสังคมของแต่ละชาติพันธุ์ กล่าวคือ เชียงใหม่คือสังคมชาวไทยใหญ่ แม่สอดคือสังคมของชาวพม่า สมุทรสาครคือสังคมชาวมอญ และภูเก็ตคือสังคมชาวทวาย ดังนั้นหากชาวพม่าได้อยู่ในสังคมชาติพันธุ์เดียวกัน ก็จะมีความรู้สึกสบายใจ มีความสุข มีเพื่อน มีความรู้สึกมีตัวตน มีขนบธรรมเนียมประเพณี มีกิจกรรม

ร่วมกัน เกิดเป็นเครือข่ายทางสังคมที่ช่วยสงเคราะห์เกื้อหนุนกันและกัน ซึ่งจะเห็นได้จากคำตอบเหล่านี้

“เมืองไทยมีสิ่งอำนวยความสะดวก ชีวิตไม่ค่อยลำบาก”

“ชอบอยู่เมืองไทย เพราะมีไฟฟ้า มีเครื่องอำนวยความสะดวก มีเพื่อนเยอะ”

“อยู่ที่ภูเก็ตสะดวก คนพม่าอยู่ที่นี้เยอะ จะกลับไปเยี่ยมญาติที่พม่าก็สะดวก”

“ที่นี่ (ภูเก็ต) โรงพยาบาลดี ไม่เหมือนที่พม่า ถ้ามีลูกก็จะคลอดที่นี่”

“ตั้งใจทำงานที่เชียงใหม่ เพราะเกิดที่นี่ โตที่นี่ และตั้งใจจะตั้งรกรากที่นี่”

“อยากอยู่กับพ่อแม่ที่นี่ (สมุทรสาคร) ทำงานที่โรงงานก็สนุก มีเพื่อนที่ทำงานเป็นคนมอญเยอะ ไม่อยากกลับไปอยู่พม่า”

นอกจากนี้แล้วในกลุ่มตัวอย่างที่อำเภอแม่สอดที่ไปทำงานที่อื่นแล้วในที่สุดก็กลับมาที่แม่สอดอีก ที่มีอยู่ 4 รายนั้น จะเกี่ยวข้องโดยตรงกับปัจจัยทางสังคม โดยมีตัวอย่าง 2 ราย ที่เดินทางกลับมายังอำเภอแม่สอด เพราะคิดถึงบ้าน ครอบครัว บิดามารดา อีก 2 รายนั้นถูกจับและตั้งใจเดินทางไปหาตำรวจให้จับเพื่อจะได้ถูกส่งตัวกลับมายังอำเภอแม่สอด โดยในประเด็นหลังนี้ เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองที่อำเภอแม่สอดเคยให้ข้อมูลว่า พบเห็นเป็นประจำ ที่แรงงานพม่าเดินเข้าหาเจ้าหน้าที่ตำรวจเพื่อให้จับจะได้ถูกส่งตัวกลับมาที่อำเภอแม่สอด หรือส่งข้ามแดนที่ด่านริมเมย โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ ทั้งสิ้น

3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม

กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีชาติพันธุ์เดียวกันมักมีการรวมตัวกันเกิดเป็นเครือข่ายทางสังคม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ชักชวน บอกรับจ้างของโอกาสการทำงาน ให้แก่หมู่เหล่าเดียวกัน ให้มีโอกาสดำรงงาน เป็นการช่วยเหลือเพื่อกลุ่มเดียวกัน การอพยพโยกย้ายงานของกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่เกิดจากการชักชวน บอกรับจ้างข้อมูลจากญาติ เพื่อน คนรู้จัก นอกจากนี้แล้วทายาทรุ่นที่ 2 นี้ก็นิยมส่งเงินกลับบ้าน กลับไปเยี่ยมบ้าน ส่งลูกกลับบ้านที่พม่า ทำใบอนุญาตทำงาน บัตรสุขภาพแม้กระทั่งเคลียร์กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อเกิดปัญหา โดยผ่านทางนายหน้าที่เป็นชนชาติเดียวกัน เพราะความที่เป็นชนชาติเดียวกันทำให้เกิดความ “ไว้เนื้อเชื่อใจกัน”

7.4.3.2 การอพยพโยกย้ายในอนาคต

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ (จำนวน 70 คน) ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ศึกษา (ตาราง 7.17) โดยมีเหตุผลหลัก 3 ประการ คือ 1) ครอบครัว 2) ทำงาน และ 3) การศึกษา โดยเหตุผลที่สำคัญที่สุดคือ การที่กลุ่มตัวอย่างต้องการอยู่กับครอบครัว บิดามารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนๆ หากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่อายุน้อย ก็ไม่คิดจะอพยพโยกย้ายไปไกลจากบิดามารดาเพราะได้ดูแลบิดามารดา และในทางกลับกันบิดามารดาได้ดูแลตนเอง และไม่อนุญาตให้ย้ายไปที่อื่น ไกลตา ตัวอย่างหลายรายก็เกิดในพื้นที่ศึกษาก็คุ้นเคยกับสภาพความเป็นอยู่ การใช้ชีวิตในพื้นที่ศึกษาที่มีความสะดวกสบายกว่าที่พม่า จึงมีความตั้งใจจะตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่ศึกษาไม่ต้องการอพยพโยกย้ายไปที่อื่น ส่วนกลุ่มตัวอย่างในอำเภอแม่สอดนั้น ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายเพราะเขาและเธอรู้สึกปลอดภัย ไม่อยากออกนอกพื้นที่เพราะไม่อยากเสียเงินค่านายหน้าเสี่ยงอันตราย และไม่ต้องการถูกหลอกไปทำงานที่ไม่ดี

ตาราง 7.17 การอพยพโยกย้ายไปยังพื้นที่อื่นในอนาคตของกลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษา

การอพยพ	เชียงใหม่	แม่สอด	สมุทรสาคร	ภูเก็ต	รวม
อพยพ	4	3	2	1	10
ไม่อพยพ	16	17	18	19	70
รวม	20	20	20	20	80

สาเหตุที่รองลงมาคือ การทำงาน กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษายังพอใจกับการทำงานในพื้นที่ศึกษาซึ่งมีงานและทำให้มีรายได้มากกว่าการอพยพโยกย้ายกลับไปประเทศพม่า โดยเฉพาะในจังหวัดสมุทรสาคร ภูเก็ต และเชียงใหม่ ซึ่งเป็นพื้นที่ที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจสูง มีงานหลากหลายให้เลือก และมีรายได้ดี เลี้ยงตนเอง และช่วยแบ่งเบาภาระของครอบครัวได้ ส่วนในอำเภอแม่สอดนั้นถึงจะมีอัตราการจ้างงานขึ้นดำน้อยกว่าอีก 3 พื้นที่ แต่ตัวอย่างส่วนใหญ่ยังพอใจเพราะยังสามารถเปลี่ยนงานหางานใหม่ได้เรื่อยๆ นอกจากนั้นแล้วมีกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ที่ให้เหตุผลต้องการอพยพโยกย้ายเพราะต้องการเรียนหนังสือ เพื่อจะได้มีความรู้ในระดับที่สูงขึ้น ซึ่งจะทำให้มีโอกาสในการทำงานที่ดีขึ้น

ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่ต้องการอพยพโยกย้ายจำนวน 10 รายนั้น ส่วนใหญ่เป็นกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ และอำเภอแม่สอด ซึ่งต้องการอพยพไปยังเมืองที่ใหญ่กว่าเช่น กรุงเทพฯ ปริมณฑล ของกรุงเทพฯ สมุทรสาคร เพราะต้องการได้งานที่ได้รับค่าตอบแทนที่

มากกว่าที่ได้รับอยู่ในปัจจุบัน นอกจากนั้นแล้วมีตัวอย่างอยู่ 4 ราย (ในจังหวัดสมุทรสาคร 2 ราย ภูเก็ตและเชียงใหม่แห่งละ 1 ราย) ที่ต้องการอพยพโยกย้ายกลับไปพม่าเพราะตนเองรู้สึกว่ “อยู่เมืองไทยไม่สนุก” “อยากกลับไปอยู่บ้านที่รัฐมอญ” “บิดามารดายังมีที่นาที่รัฐมอญ” และอีกรายต้องการพามารดาไปรักษาตัวที่พม่า

บทที่ 8

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

การศึกษาเรื่อง “ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า: สถานการณ์และการอพยพโยกย้าย” มีวัตถุประสงค์ 3 ประการคือ 1) เพื่อศึกษาการกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ 4 จังหวัดคือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต 2) เพื่อศึกษาถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า 3) เพื่อเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย (Policy Recommendation) เตรียมแผนงานและโครงการต่างๆ เกี่ยวกับการอพยพโยกย้ายถิ่นฐานของทายาทรุ่นที่ 2 ในแต่ละพื้นที่ การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพและปริมาณ โดยเก็บรวบรวมข้อมูลจากหน่วยงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องและสัมภาษณ์เชิงลึกกับกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษา 80 ราย ในพื้นที่ศึกษาพื้นที่ละ 20 ราย

8.1 ข้อค้นพบ

ข้อค้นพบของผู้วิจัยมีดังต่อไปนี้

8.1.1 แรงงานต่างด้าวและทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่าในประเทศไทย

เศรษฐกิจของประเทศไทยได้เติบโตอย่างรวดเร็วเนื่องจากการค้าเสรีและการแข่งขันทางธุรกิจที่รุนแรงแม้ว่าจะผ่านพบกับวิกฤตการณ์ทางเศรษฐกิจในปี พ.ศ. 2540 และวิกฤตการณ์การเงินโลกในปี พ.ศ. 2551 จนถึงไตรมาสที่ 2 ของปี พ.ศ. 2552 แต่เศรษฐกิจของประเทศไทยดูเหมือนว่าจะฟื้นตัวอย่างรวดเร็ว และมีแนวโน้มขยายตัวต่อเนื่องตามการฟื้นตัวของเศรษฐกิจโลก ซึ่งส่งผลทำให้ผู้ประกอบการจำนวนมากเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้วยการลดต้นทุนการผลิต ทำให้เกิดรูปแบบการจ้างงานในลักษณะเหมาค่าแรง การจ้างเหมาช่วง และการจ้างแรงงานต่างด้าวที่ส่วนใหญ่เป็นแรงงานระดับล่าง หรือแรงงานไร้ฝีมือ ในประเทศไทยการขาดแคลนแรงงานระดับล่างเริ่มมีมานานแล้ว ซึ่งได้ทำให้ผู้ประกอบการในหลายอุตสาหกรรมของไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่ม อิเล็กทรอนิกส์ และอาหารทะเล วิตกกังวลเนื่องจากไม่สามารถหาแรงงานมารองรับการขยายกำลังการผลิตตอบสนองคำสั่งซื้อที่เพิ่มขึ้นได้ ซึ่งสอดคล้องกับที่เมื่อปี พ.ศ. 2551 สำนักงานสถิติแห่งชาติได้สำรวจความต้องการแรงงานและการขาดแคลนแรงงานของ

สถานประกอบการที่มีลูกจ้างตั้งแต่ 6 คนขึ้นไป พบว่า สถานประกอบการมีความต้องการแรงงาน วุฒิกศศึกษาในระดับมัธยมศึกษาหรือต่ำกว่า หรือที่เรียกว่า แรงงานไร้ฝีมือหรือแรงงานระดับล่าง ในสัดส่วนสูงสุดคือ ร้อยละ 60 ของความต้องการแรงงานทั้งหมด และส่วนใหญ่ที่ขาดแคลนนี้เป็น แรงงานอายุน้อยคือ น้อยกว่า 25 ปี และ 25-34 ปี นอกจากนี้แล้วเมื่อวันที่ 1 กันยายน พ.ศ. 2553 สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติได้แถลงภาวะทางสังคมไตรมาสที่ 2 ปี 2553 กล่าวว่า การที่เศรษฐกิจขยายตัวสูงขณะนี้ ได้ส่งผลให้เกิดปัญหาขาดแคลนแรงงาน ซึ่งการ ขาดแคลนแรงงานในภาคอุตสาหกรรมกำลังเป็นอุปสรรคใหญ่ที่จะทำให้ไทยสูญเสียโอกาสในการ ส่งออก นอกจากนี้แล้วด้านธุรกิจภาคเกษตรก็กำลังประสบปัญหาแรงงานไม่น้อย สำนักงานกองทุน สงเคราะห์การทำสวนยางรายงานว่า เกษตรกรสวนยางในพื้นที่จังหวัดภาคใต้หลายจังหวัดประสบ ปัญหาขาดแคลนแรงงานกรีดยาง โดยแรงงานส่วนใหญ่เข้าสู่ธุรกิจภาคบริการ เช่น โรงแรม และ ท่องเที่ยว เพราะเป็นอาชีพที่สบายกว่า ด้วยเหตุนี้จึงสามารถสังเกตเห็นได้ว่าตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา มีการนำแรงงานต่างด้าวเข้าเมืองผิดกฎหมายเข้ามาทำงานในสถานประกอบการเป็นจำนวนมาก ซึ่งข้อมูลจากฝ่ายความมั่นคง สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้ระบุถึงจำนวนของแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ พม่า ลาว กัมพูชา ว่าสูงถึงมากกว่า 2 ล้านคน ในจำนวนนี้เป็นสัญชาติพม่าร้อยละ 78 (หรือ 1.6 ล้านคน) และมีการเพิ่มจำนวนขึ้นทุกปี อาจกล่าวได้ว่าแรงงานต่างด้าวมิบทบาทสำคัญอย่างมาก ต่อเศรษฐกิจไทย นอกจากนี้แล้วยังมีการประเมินว่าแรงงานนอกระบบเป็นแรงงานกลุ่มใหญ่ที่มีถึง 2 ใน 3 ของแรงงานไทย และแรงงานเหล่านี้เป็นผู้กุมทิศทางการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

การย้ายถิ่นของชาวพม่าเข้ามาเป็นแรงงานในประเทศไทยนั้น มีมาเป็นเวลานานแล้ว โดยที่ มนุษย์ทุกคนต่างพยายามดิ้นรนแสวงหาโอกาสที่ดีกว่าในชีวิต เท่าที่จะหาช่องทางได้ ซึ่งการย้ายถิ่น นั้นอาจมาเพียงคนเดียวก่อนแล้วให้สมาชิกในครอบครัวอพยพตามมาในภายหลัง หรือมาสร้าง ครอบครัวในประเทศไทย หรืออพยพมาพร้อมกันหมดทั้งครอบครัว ก่อให้เกิดเป็นทายาทรุ่นที่ 2 (หรือรุ่นมากกว่านั้น) ซึ่งเป็นทายาทที่เกิดในประเทศไทย หรือทายาทรุ่นที่ 1.5 ซึ่งคือ ทายาทที่เกิดที่ ประเทศพม่า แล้วอพยพพร้อมกับครอบครัวมายังประเทศไทยซึ่งเป็นเป้าหมายของการศึกษาในครั้ง นี้ การย้ายถิ่นของบิดา – มารดา ของทายาทรุ่นที่ 2 นี้ มีแรงจูงใจทางเศรษฐกิจเป็นเหตุผลหลัก ร่วมกับเหตุผลอื่นๆ ที่ทำให้รุ่นพ่อแม่ต่างหนีร้อนมาพึ่งเย็น มาหาแผ่นดินที่ร่มเย็นเป็นสุขเพื่อตั้งตัว และทำมาหากิน ซึ่งผู้อพยพจากพมานี้มีทั้งผู้อพยพหลบภัยจากการสู้รบ และผู้อพยพด้วยเหตุผลทาง เศรษฐกิจหรือการเมืองที่เป็นผลมาจากการปกครองแบบเผด็จการของรัฐบาลทหารพม่า ความ ขัดแย้งกันเองภายในพม่าระหว่างชนกลุ่มน้อยและรัฐบาล ทำให้เกิดการสู้รบกันอยู่บ่อยครั้ง กองทัพ พม่ามีการเรียกเก็บ “ส่วย” ในลักษณะต่างๆ และยังมีการเกณฑ์ประชาชนมาทำหน้าที่เป็น “ลูกหาบ” คือ เป็นแถวหน้าในการกันกระสุนให้กับทหารพม่า ประชาชนถูกยึดที่ดินทำกินเพื่อมาใช้ในกิจการ

ของรัฐ โดยบังคับให้ประชาชนย้ายไปอยู่ในพื้นที่อื่นที่รัฐจัดไว้ให้ ซึ่งแจ้งให้ประชาชนย้ายในระยะเวลาอันสั้น คนส่วนใหญ่เตรียมตัวไม่ทันและที่ดินที่รัฐจัดให้นั้นก็ไม่เพียงพอต่อการยังชีพ กองทัพบกจัดการเผาทำลายหมู่บ้านลงทั้งหมดและวางกับระเบิดไว้ เพื่อกันไม่ให้ชาวบ้านกลับไปทำกินอีก “ประชาชนในรัฐมอญถูกเกณฑ์แรงงานและส่วย ประชาชนในรัฐฉานถูกยึดที่ทำกิน” เป็นคำบอกเล่าจากกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาที่เป็นเรื่องราวที่บิดา/มารดาเล่าให้ฟัง เหล่านี้จะเห็นได้ว่านโยบายของรัฐบาลทหารพม่าที่ควบคุมสภาพความเป็นอยู่ทุกด้าน ทำให้ประชาชนในพม่า ไม่มีอิสระในการดำเนินชีวิต ทำให้เกิดแรงกดดันผลักดันให้เกิดการย้ายถิ่นมายังประเทศเพื่อโอกาสของชีวิตที่ดีกว่า ประจวบเหมาะกับเศรษฐกิจไทยที่ต้องการแรงงานราคาถูกมาทำงานที่ไม่ต้องการความรู้ความสามารถ ต้องการแค่แรงจืด มาเป็นแรงงานไร้ฝีมือ ดังได้กล่าวมาแล้วข้างต้น และแรงงานไทยที่หลีกเลี่ยงงาน “อันตราย สกปรก และค่าต่ำ” ในขณะที่แรงงานพม่ามีมานะ อดทน ไม่มีข้อต่อรองในการทำงาน ใช้ให้ทำอะไรก็ทำ จึงทำให้มีการอพยพหลั่งไหลของชาวพม่าจำนวนมากเข้ามาในดินแดนไทยและกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป เช่นที่อำเภอเมืองสมุทรสาคร หรือมหาชัยที่กลายเป็น “Mon State” ชุมชนเกาะสมุทรในมหาชัย กลายเป็น “Myanmar Town” สถานีตำรวจในมหาชัยต้องจัดตั้งแผนกต่างดาว โรงพยาบาลจัดหาแลมเพื่ออำนวยความสะดวกกับคนใช้ชาวพม่า ตู้ ATM ของธนาคารมีภาษาพม่าสำหรับลูกค้า ซึ่งแรงงานพม่าในอำเภอเมืองสมุทรสาครนี้ส่วนใหญ่ทำงาน “แกะกึ่ง ตัดหัวปลา ลอกหมึก” ให้กับจังหวัดที่มีคำขวัญวลีหนึ่งที่ว่า “เมืองประมง ดงโรงงาน” และเป็น “ตลาดกลางกุ้ง” ของประเทศไทย โดยที่อยู่ห่างจากกรุงเทพฯ เพียง 36 กิโลเมตร ซึ่งทำให้คนไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเกิดข้อสงสัยขึ้นมว่า “คนต่างดาว (พม่า) จำนวนมากเข้ามาอยู่ใจกลางของประเทศถือว่าสุ่มเสี่ยงต่อการเกิดอันตรายต่อความมั่นคงหรือไม่” ซึ่งอย่างน้อยก็เสี่ยงต่อความมั่นคงทางสังคม เพราะเสี่ยงต่อการก่ออาชญากรรมหากค่าครองชีพสูงกว่าค่าแรงที่ได้รับ การจัดตั้งชุมชนแรงงานพม่า 31 ชุมชนในอำเภอเมืองสมุทรสาครอาจส่งผลกระทบต่อความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชนในพื้นที่เสี่ยงต่อการติดต่อโรคภัยแรงต่างๆ เช่น โรงทำช้าง ที่เคยหายไปจากประเทศไทยแล้วกลับมาอุบัติอีกครั้ง แรงงานพม่าหญิงอาจตั้งครรภ์หรือมีลูกที่ยังคลุมเครือในสัญชาติ นำไปสู่ปัญหาสถานะทางการศึกษา บริการทางสุขภาพ ยาเสพติด สังคมเสื่อมโทรม และอื่นๆ ซึ่งที่ผ่านมาภาครัฐของไทยพยายามเพิกเฉยไม่รับรู้ไม่เห็นปัญหากับชีวิตที่เกิดขึ้นไม่รับเป็นพลเมือง ไม่ให้โอกาสทางการศึกษา ซึ่งเท่ากับว่าประเทศไทยเรากำลังสร้างพลเมืองที่ไม่มีคุณภาพสำหรับอนาคต

สำหรับทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ในพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่คือ จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต ที่เป็นกลุ่มที่เกิดที่พมานั้น อพยพมาจาก 4 รัฐทางภาคตะวันออกของพม่าแนวตะเข็บชายแดนกับประเทศไทยคือ รัฐมอญ

รัฐฉาน เขตตะนาวศรี และรัฐกะเหรี่ยง โดยกลุ่มตัวอย่าง 80 ราย ในพื้นที่ศึกษาประกอบด้วยชาติพันธุ์ มอญ ไทใหญ่ พม่า กะเหรี่ยง ทวาย ลาหู่ โดยชาติพันธุ์หลักของทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่คือ ไทใหญ่และพม่า อำเภอแม่สอดคือ พม่าและกะเหรี่ยง จังหวัดสมุทรสาครคือ มอญและทวาย จังหวัดภูเก็ตคือ ทวายและมอญ

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาจำนวน 80 รายนั้นมีอยู่ 47 รายที่อพยพโยกย้ายจากพม่าได้เดินทางเข้าสู่ประเทศไทยตั้งแต่อายุ 6 เดือน ไปจนถึง 12 ปี โดยส่วนใหญ่ 30 ราย เดินทางเข้ามาตอนช่วงอายุ 5-10 ปี 9 รายเข้ามาตอนอายุ 9 ปี และอีก 8 รายเข้ามาตอนอายุมากกว่า 10 ปีโดยทั้งหมดได้เดินทางมากับบิดามารดา ญาติ นายหน้าพาเข้ามาประเทศไทย โดยที่ไม่มีรายใดเลยที่เดินทางตามลำพังซึ่งคงเป็นเพราะยังเด็กอยู่ สำหรับกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่และอำเภอแม่สอด จังหวัดตากนั้น ส่วนใหญ่เป็นการอพยพโยกย้ายมาพร้อมกันหมดทั้งครอบครัวและไม่ต้องอาศัยนายหน้า แตกต่างจากกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต ทั้งการเดินทางมากับครอบครัวหรือมาเองนั้นต้องอาศัยนายหน้าพามาส่งยังจุดหมายปลายทางในประเทศไทยและต้องเสียค่าใช้จ่าย

ทายาทรุ่นที่ 2 ส่วนใหญ่ได้รับการศึกษา โดยศึกษาจากระบบการศึกษาของพม่าทั้งในพม่าและศูนย์การเรียนในฝั่งไทย เรียนในระบบการศึกษาของไทย เพศชายบางคนบวชเรียนและมีอยู่กลุ่มหนึ่งที่ไม่มีโอกาสได้รับการศึกษา ซึ่งเป็นเพราะครอบครัวยากจน และต้องช่วยบิดามารดาหารายได้มาใช้จ่ายในครอบครัว กลุ่มตัวอย่างรุ่นที่ 2 ที่ไม่ได้เกิดในประเทศไทย เดินทางอพยพโยกย้ายผ่านมาทาง 8 ช่องทาง คือ

- ช่องทางก๊วฬาวอก บ้านอรุโณทัย ตำบลเมืองนะ อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่
- ช่องทางหลักแตง บ้านเปียงหลวง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่
- ช่องทางบ้านห้วยต้นหนูน ตำบลแม่เงา อำเภอขุนยวม จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ช่องทางบ้านห้วยผึ้ง ตำบลห้วยผา อำเภอเมืองแม่ฮ่องสอน จังหวัดแม่ฮ่องสอน
- ด่านแม่สาย อำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย
- ด่านแม่สอด อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก
- ด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี
- ด่านระนอง อำเภอเมืองระนอง จังหวัดระนอง

ซึ่งส่วนใหญ่แล้วชาวพม่ารวมทั้งทายาทรุ่นที่ 2 นิยมเดินทางเข้าสู่ประเทศไทยทางด่านระนอง และกลับพม่าทางด่านแม่สอด สำหรับรูปแบบและกระบวนการอพยพโยกย้ายนั้น ทายาทรุ่นที่ 2 ส่วนใหญ่เดินทางมากับครอบครัว (บิดา มารดา) ญาติ ตอนอายุ 6 เดือนถึง 12 ปี โดยมีนายหน้านำทาง และเสียค่าใช้จ่ายซึ่งขึ้นอยู่กับระยะทางและความยากลำบากในการเดินทาง สำหรับค่าใช้จ่ายให้นายหน้าพามาทางด่านระนองซึ่งสะดวกและประหยัดที่สุดนั้น อยู่ที่ 4,500 – 6,000 บาทต่อคน ส่วนทางด่านแม่สอดนั้น แม้จะเพียงข้ามแม่น้ำเมย แต่ต้องผ่านด่านตรวจจับมากทำให้ต้องเสียค่าใช้จ่ายสูงถึง 15,000 – 17,000 บาทต่อคน ซึ่งเท่ากับทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ส่วนเส้นทางไปพม่านั้น ทายาทรุ่นที่ 2 นิยมใช้เส้นทางด่านแม่สอด เพราะเสียค่าเรือข้ามแม่น้ำเมยเพียงคนละ 80 บาท ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งก็คือ กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต ทั้งที่เกิดในประเทศไทยและอพยพโยกย้ายมาจากพม่าตั้งแต่ยังเล็ก บิดามารดามักจะส่งกลับไปเรียนที่พม่าตอนอายุ 5-7 ปี เพื่อให้รู้ภาษาพม่า และกลับมายังประเทศไทยตอนอายุ 12-14 ปี ทั้งนี้เป็นการเดินทางโดยให้นายหน้าหรือญาติพาไปและกลับ โดยทายาทรุ่นที่ 2 นี้เริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 8-18 ปี โดยส่วนใหญ่เริ่มทำงานตั้งแต่อายุระหว่าง 10-15 ปี มีทั้งแรงงานที่ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวเพื่อขออนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายและแรงงานที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนแรงงานเพื่อขออนุญาตทำงาน ซึ่งตามกฎหมายจะสามารขอใบอนุญาตทำงานได้เมื่อมีอายุ 15 ปี แต่ทายาทรุ่นที่ 2 แม้อายุไม่ถึง 15 ปี ก็สามารถมีใบอนุญาตทำงานได้โดยผ่านกระบวนการนายหน้าและเสียค่าใช้จ่าย 5,000-8,000 บาท นอกจากนี้แล้วนายจ้างนิยมทำใบอนุญาตทำงานให้ทายาทรุ่นที่ 2 โดยผ่านกระบวนการนายหน้าแล้วหักค่าใช้จ่ายกับเงินรายได้ของทายาทรุ่นที่ 2 ตามแต่จะตกลงกันส่วนใหญ่อยู่ที่ประมาณครั้งละ 500 – 1,000 บาท สำหรับพื้นที่ที่เริ่มทำงานนั้น ทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต ส่วนใหญ่เริ่มทำงานในพื้นที่ศึกษาเลย เพราะในพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 พื้นที่นี้เป็นเมืองใหญ่และเป็นแหล่งงานขนาดใหญ่

8.1.2 การกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2

การศึกษาการกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ทำได้โดยประมาณการจากตัวเลขสถิติคนต่างด้าวชาวพม่าที่ได้รับอนุญาตทำงานในราชอาณาจักรของไทย จากสำนักงานบริหารแรงงานต่างด้าว ซึ่งพบว่าในพื้นที่ศึกษามีจำนวนแรงงานต่างด้าวชาวพม่าโดยเรียงลำดับกับจำนวนแรงงานต่างด้าวทั้งประเทศได้ดังนี้ จังหวัดสมุทรสาคร (ลำดับที่ 2) จังหวัดเชียงใหม่ (ลำดับที่ 3) จังหวัดภูเก็ต (ลำดับที่ 6) และจังหวัดตาก (ลำดับที่ 8) ซึ่งคงพอจะทำให้เห็นภาพของการกระจายเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ได้ด้วย โดยที่แรงงานชาวพม่า (ซึ่งรวมถึงทายาทรุ่นที่ 2) ส่วนใหญ่จะอาศัยในพื้นที่ที่

เป็นศูนย์กลางทางเศรษฐกิจของพื้นที่นั้นๆ ยกเว้นที่จังหวัดตาก กล่าวคือพื้นที่ที่แรงงานชาวพม่าอาศัยอยู่ที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ร้อยละ 28 อำเภอเมืองสมุทรสาคร ร้อยละ 85 อำเภอเมืองภูเก็ต ร้อยละ 65 ส่วนที่จังหวัดตากนั้น แรงงานชาวพม่าอยู่ที่อำเภอแม่สอดถึงร้อยละ 85

ทายาทรุ่นที่ 2 จะอาศัยอยู่ในชุมชนแรงงานพม่า โดยในจังหวัดเชียงใหม่มีอยู่ 2 ชุมชน อำเภอแม่สอดมี 5 ชุมชน จังหวัดสมุทรสาครมี 31 ชุมชน และในจังหวัดภูเก็ตมี 21 ชุมชน ซึ่งทายาทรุ่นที่ 2 นอกจากจะอาศัยในชุมชนเหล่านี้แล้วยังอาศัยร่วมอยู่กับคนในท้องถิ่นโดยเฉพาะในชุมชนแออัด

สำหรับประเภทกิจการงานที่ทายาทรุ่นที่ 2 ทำนั้นก็เช่นเดียวกัน กล่าวคือต้องประมาณมาจากประเภทกิจการงานที่แรงงานต่างด้าวชาวพม่าทำ อย่างไรก็ตามในภาพรวมพบว่า ทายาทรุ่นที่ 2 เพศชาย มักจะทำงานประเภทที่ใช้กำลัง เช่น กรรมกรก่อสร้าง ประมง ส่วนทายาทรุ่นที่ 2 เพศหญิง มักทำงานเป็นลูกจ้างร้านอาหาร ขายสินค้า แม่บ้าน อุตสาหกรรมต่อเนื่องประมง (แกะกุ้ง) ภาควัตถุอุตสาหกรรม เกี่ยวกับการผลิตสิ่งทอ เครื่องนุ่งห่มต่างๆ ซึ่งต้องอาศัยความละเอียดประณีตของงาน โดยที่ในพื้นที่ศึกษาทายาทรุ่นที่ 2 ประกอบอาชีพหลักดังนี้ จังหวัดเชียงใหม่ (ก่อสร้าง เกษตร และปศุสัตว์) อำเภอแม่สอด (โรงงาน (การผลิต) เกษตรและปศุสัตว์) จังหวัดสมุทรสาคร (ต่อเนื่องประมง ประมง) และจังหวัดภูเก็ต (ก่อสร้าง เกษตรและปศุสัตว์) ซึ่งงานเหล่านี้เป็นงานที่ผู้ประกอบการนิยมจ้างแรงงานต่างด้าวเพื่อลดต้นทุนการผลิต เพราะแรงงานต่างด้าวมียานะอดทน ไม่มีข้อต่อรองในการทำงาน ใ้ให้ทำอะไรก็ได้ ไม่เหมือนกับแรงงานไทยที่เลือกงาน และมีการรวมตัวกันต่อรองเรื่องค่าจ้าง สวัสดิการและอื่นๆ งานเหล่านี้เป็นงานที่ไม่ต้องการความรู้ความสามารถนัก ต้องการแค่แรงงานเท่านั้น

8.1.3 การอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษามีรูปแบบของเส้นทางการอพยพโยกย้ายอยู่ 4 รูปแบบโดยเรียงลำดับจากมากไปน้อย ดังนี้คือ

1) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่าแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน ซึ่งส่วนใหญ่เป็นทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร และแม่สอด ซึ่งส่วนใหญ่เป็นกลุ่มที่อายุน้อยและเดินทางมาอยู่กับบิดามารดาและทำงานอยู่ในพื้นที่

2) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานซึ่งส่วนใหญ่เป็นทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ต และเชียงใหม่ ซึ่งจะเป็นกลุ่มที่เกิดในพื้นที่อื่นๆ ที่ไม่ใช่ภูเก็ตและเชียงใหม่ แล้วอพยพมาทำงานในจังหวัดทั้ง 2 ที่ เป็นแหล่งงานที่สำคัญ

3) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่อพยพโยกย้ายมาจากพม่า แล้วอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานซึ่งส่วนใหญ่เป็นทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดภูเก็ต ซึ่งในกรณีเชียงใหม่ นั้นเป็นการอพยพจากอำเภอชายแดนเข้าสู่อำเภอเมืองเชียงใหม่ ส่วนในจังหวัดภูเก็ตนั้นเป็นการอพยพโยกย้ายงานในอำเภอต่างๆ ของภูเก็ตเอง

4) กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่เกิดในประเทศไทยแล้วไม่อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานซึ่งส่วนใหญ่เป็นทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเกิดที่สมุทรสาครเอง และทำงานอยู่ที่สมุทรสาครซึ่งเป็นแหล่งงานแหล่งใหญ่

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ศึกษาจำนวน 80 รายนั้น มีอยู่ 40 ราย ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงาน โดยประกอบไปด้วยกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดเชียงใหม่ 15 ราย ภูเก็ต 14 ราย แม่สอด 7 ราย และสมุทรสาคร 4 ราย ตามลำดับ ส่วนกลุ่มตัวอย่างที่เหลืออีก 40 รายนั้น ยังไม่มีการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานในปัจจุบัน แต่อาจมีการอพยพโยกย้ายเกิดขึ้นในอนาคตได้

กลุ่มตัวอย่าง 15 รายในจังหวัดเชียงใหม่จะมีความสัมพันธ์กับอำเภอเมืองเชียงใหม่ กล่าวคือ มี 7 รายที่มีจุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่อำเภอเมืองเชียงใหม่ และที่เหลืออีก 8 ราย มีจุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่พื้นที่อื่น แต่ได้มีการอพยพโยกย้ายผ่านอำเภอเมืองเชียงใหม่ด้วย

กลุ่มตัวอย่าง 14 รายในจังหวัดภูเก็ตก็เช่นเดียวกัน โดยทั้ง 14 รายนี้จะมีความสัมพันธ์กับจังหวัดภูเก็ต กล่าวคือ มีอยู่ 5 รายที่มีจุดเริ่มต้นอยู่ในจังหวัดภูเก็ต (อำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกะทู้ และอำเภอถลาง) และที่เหลืออีก 9 ราย มีจุดเริ่มต้นของการทำงานอยู่ที่พื้นที่อื่นแต่ก็ได้มีการอพยพโยกย้ายมายังจังหวัดภูเก็ต

สำหรับกลุ่มตัวอย่าง 7 รายของอำเภอแม่สอด จังหวัดตากนั้น มีอยู่ 5 รายที่มีพื้นที่เริ่มต้นทำงานอยู่ที่พื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทย ส่วนอีก 2 ราย เริ่มต้นทำงานที่อำเภอแม่สอด แต่ในที่สุดทั้งหมดก็อพยพโยกย้ายกลับมาที่อำเภอแม่สอด โดยมีอยู่ 6 รายที่เดินทางไปยังพื้นที่อื่น เพียงพื้นที่เดียวแล้วกลับมายังอำเภอแม่สอด ส่วนอีกรายนั้นเดินทางไปยังพื้นที่อื่นอีก 2 แห่ง แล้วจึงกลับมายังอำเภอแม่สอด

กลุ่มตัวอย่าง 4 รายของจังหวัดสมุทรสาครนั้น ทั้ง 4 ราย มีพื้นที่ที่เริ่มต้นทำงานอยู่ที่พื้นที่อื่นๆ ของประเทศไทย คือ กรุงเทพฯ ชลบุรี นครปฐม และประจวบคีรีขันธ์ โดยมีอยู่ 3 รายที่อพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่นก่อนแล้วอพยพโยกย้ายมายังสมุทรสาคร ส่วนอีกรายอพยพตรงมาที่สมุทรสาครเลย

ในการศึกษาครั้งนี้ได้ศึกษาถึงปัจจัยส่วนบุคคลของทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีส่วนทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน ซึ่งปัจจัยเหล่านี้ประกอบด้วยเพศ อายุ สถานภาพ ศาสนา ภูมิฐานะ ชาติพันธุ์ การศึกษา อาชีพและรายได้ สถานะบุคคล และความสามารถในการพูดภาษาไทย ซึ่งจากการศึกษาพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่สำคัญที่ทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายมีอยู่ 4 ปัจจัย คือ การประกอบอาชีพและรายได้ ความสามารถในการพูดภาษาไทย สถานะบุคคล และชาติพันธุ์ โดยที่อาชีพและรายได้เป็นปัจจัยทางเศรษฐกิจที่สัมพันธ์โดยตรงกับการอพยพโยกย้าย และเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ผลักดันให้อพยพเคลื่อนย้ายออกจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน และยังคงดูไปทำงานยังพื้นที่อื่น ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานนั้นส่วนใหญ่เป็นเพราะความต้องการเปลี่ยนไปทำงานที่ได้รับค่าตอบแทน ค่าจ้างมากกว่า ซึ่งมีทั้งเปลี่ยนลักษณะงาน เช่น จากคนงานสวนยางไปแกะกุ้ง เปลี่ยนจากคนรับใช้ในบ้านเป็นลูกจ้างร้านอาหาร หรือลักษณะงานเดิมแต่เปลี่ยนพื้นที่ทำงานไปยังพื้นที่ใหม่ที่ให้ค่าตอบแทนสูงกว่า เช่น กรรมกรก่อสร้างจากอำเภอแม่สอด ย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ ย้ายจากอำเภอเมืองภูเก็ตไปอำเภอกะทู้ นอกจากนี้การอพยพโยกย้ายงานก็มีในรูปแบบที่เปลี่ยนจาก “งานหนัก” ไปเป็นงานที่ “สบาย” กว่า เช่น เปลี่ยนจากงานก่อสร้างเป็นลูกจ้างร้านอาหาร นอกจากนี้แล้วการที่ทายาทรุ่นที่ 2 ได้รับค่าจ้างต่ำกว่าค่าแรงขั้นต่ำตามกฎหมาย ได้รับค่าจ้างน้อยกว่าแรงงานไทยทั้งที่ทำงานในลักษณะงานเหมือนกัน ไม่ได้รับค่าจ้างเต็มจำนวน ไม่ได้รับค่าจ้างตรงเวลา ไม่ได้รับค่าจ้างทำงานล่วงเวลา ต้องทำงานติดต่อกันหลายชั่วโมงโดยแทบไม่ได้พัก หรือ นายจ้างไม่จ่ายค่าจ้างให้เลยและไล่ออกทันทีที่งานเสร็จ (งานก่อสร้าง) สาเหตุเหล่านี้ทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 ต่างพยายามค้นหานะแสงสว่างงานใหม่ที่ดีกว่า ทั้งในแง่ของรายได้ และสภาพการทำงานเท่าที่จะหาช่องทางได้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานส่วนใหญ่เปลี่ยนไปทำงานที่มีรายได้เพิ่มมากขึ้น เป็นที่น่าสังเกตว่ากลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในจังหวัดภูเก็ตที่มีการอพยพโยกย้ายงานนั้น จะเป็นการย้ายงานอยู่ภายในจังหวัดภูเก็ตเอง เป็นการย้ายพื้นที่ทำงานในระหว่างพื้นที่ 3 อำเภอ คือ อำเภอเมืองภูเก็ต อำเภอกะทู้ และอำเภอดงตาล

ความสามารถในการพูดภาษาไทยได้ เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน การที่กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 พูดภาษาไทยได้นั้นเป็นเพราะได้มีโอกาสเรียนหนังสือในระบบการศึกษาของไทย และ/หรือ ได้อาศัยอยู่ในประเทศไทยเป็นเวลานาน เพราะบ่อยครั้งที่หากการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 เจอปัญหา เช่น พบด้านของเจ้าหน้าที่ตรวจจับ แต่ถ้าทายาทรุ่นที่ 2 พูดภาษาไทยได้เจ้าหน้าที่จะปล่อยให้ผ่านได้ โดยให้เหตุผลไปว่าอายุไม่ถึง 15 ปี จึงยังไม่มีบัตรประชาชน (ไทย) นอกจากนี้แล้วการที่ทายาทรุ่นที่ 2 พูดภาษาไทยได้ทำให้เขาและ

เธอรู้สึกกลมกลืนกับสังคมไทยได้มากขึ้น ทำให้มีความรู้สึกเหมือนคนไทย ที่สามารถเดินทางไปไหนมาไหนได้อย่างเสรี

สถานะบุคคล เป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานของกลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษา เพราะการที่มีใบอนุญาตทำงานจะมีส่วนทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 รู้สึกมั่นคง ปลอดภัย เปลี่ยนงานหางานใหม่ได้ง่ายขึ้น ไม่ต้องหวาดกลัวต่อการถูกเจ้าหน้าที่ตำรวจจับกุม สามารถทำงานได้อย่างมีความสุข ในทางตรงกันข้ามการที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานจะทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 รู้สึกว่าหางานเปลี่ยนงานได้ยาก เสี่ยงต่อการถูกจับกุม ไปไหนมาไหนก็ต้องระวังตัว ในพื้นที่ศึกษานี้มีอยู่หลายกรณีที่ทายาทรุ่นที่ 2 ต้องย้ายพื้นที่ทำงานเพราะไม่มีใบอนุญาตทำงาน และเห็นได้อย่างชัดเจนว่า ทายาทรุ่นที่ 2 ส่วนใหญ่มีความต้องการที่จะมีใบอนุญาตทำงาน ซึ่งมีทั้งนายจ้างจัดทำให้เอง จัดทำให้โดยผ่านนายหน้า โดยค่าใช้จ่ายที่เกิดขึ้นจะทยอยหักจากค่าจ้างเป็นงวดๆ ไป รวมไปถึงทายาทรุ่นที่ 2 เอง ที่ใช้บริการจากนายหน้าในการติดต่อขอใบอนุญาตทำงานให้โดยพบมากในกลุ่มตัวอย่างในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต

ชาติพันธุ์ เป็นองค์ประกอบหลักประการหนึ่งของการตัดสินใจอพยพโยกย้ายงาน เพราะทำให้เกิดการ “ชักชวน” ไปทำงานในพื้นที่อื่น โดยญาติ/เพื่อน/หรือ “คนรู้จัก” ซึ่งเป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ที่จะคอยช่วยเหลือ สร้างเครือข่ายทางสังคม สำหรับแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร สำหรับคนกลุ่มเดียวกัน เกี่ยวกับการทำงาน เส้นทางและช่องทางการเดินทาง วิธีการเดินทาง รวมถึงการให้ที่พักอาศัยเมื่อมีการอพยพเข้ามาในพื้นที่ นอกจากนี้แล้วกลุ่มบุคคลที่ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายมักจะเป็นกลุ่มเครือข่ายทางสังคม ซึ่งเมื่อมีการอพยพโยกย้ายแล้วส่วนใหญ่จะพักอยู่กับญาติ เพื่อน หรือ คนรู้จัก แต่เมื่อทายาทรุ่นที่ 2 ได้เข้าทำงานกับนายจ้างแล้ว ส่วนใหญ่ก็จะพักอาศัยอยู่กับนายจ้าง

8.1.4 ปัจจัยที่ดึงดูดให้ทายาทรุ่นที่ 2 เข้ามาในพื้นที่ศึกษา

ปัจจัยดึงดูดให้ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายหรือกลับเข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต มีอยู่ 3 ปัจจัยคือ 1) ปัจจัยทางเศรษฐกิจ 2) ปัจจัยทางสังคม และ 3) ปัจจัยทางวัฒนธรรม โดยที่

ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ เป็นปัจจัยหลักที่ช่วยผลักดันให้ทายาทรุ่นที่ 2 อพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานครั้งแรกและดึงดูดให้เข้ามายังพื้นที่ศึกษาที่เป็นแหล่งงานขนาดใหญ่ทั้งจังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต พื้นที่เหล่านี้มีการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจสูง ก่อให้เกิดการจ้างงาน มีงานให้เลือกทำมากมาย โดยเฉพาะที่จังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต เป็นพื้นที่ที่กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ตั้งใจและมุ่งมั่นไปทำงานแม้ต้องเสียค่า

นายหน้าก็ตาม พื้นที่เหล่านี้มีอัตราค่าจ้างขั้นต่ำ 153 บาท 171 บาท 204 บาท และ 205 บาท สำหรับอำเภอแม่สอด เชียงใหม่ ภูเก็ต และสมุทรสาครตามลำดับ ถึงแม้ว่างานในประเทศไทยส่วนใหญ่จะเป็นงานที่แรงงานไทยหลักเลี้ยง แต่สำหรับแรงงานพม่าแล้ว สามารถอดทนทำงานเหล่านั้นไม่ว่าจะเป็นงานกรรมกรก่อสร้าง ในจังหวัดภูเก็ตและเชียงใหม่ งาน “แกะกุ้ง ตัดหัวปลา ลอกหมึก” ในจังหวัดสมุทรสาคร งาน “โรงงาน” ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพราะสำหรับแรงงานพม่า งานเหล่านี้เป็นงานสบายและรายได้ดีกว่าที่พม่า ถึงแม้บางครั้งจะมีประเด็นการโกงไม่จ่ายค่าจ้าง จ่ายไม่ครบ จากนายจ้าง แต่แรงงานพม่าก็ยังสามารถหางานอื่นๆ หรืองานแบบเดิมแต่ที่อื่นๆ ได้ ดังนั้นในสายตาของแรงงานพม่าแล้วประเทศไทยและในพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่นี้ ส่งกลิ่น “หอมหวานทางเศรษฐกิจ” และดึงดูดให้ชาวพม่ารวมทั้งทายาทรุ่นที่ 2 จากประเทศพม่า ให้อพยพโยกย้ายเข้ามาหาโอกาสที่ดีกว่าในชีวิต ทั้งนี้ด้วยความคาดหวังว่าจะได้รับรายได้ที่ดีกว่าเดิม ความเป็นอยู่ที่ดีกว่า งานที่ดีกว่า และชีวิตที่ดีกว่าเดิม ทั้งในรูปแบบอยู่ถาวร (หากเป็นไปได้และต้องการให้เป็นเช่นนั้น) และในรูปแบบอยู่ชั่วคราวเพื่อเก็บเงินกลับไปอยู่ที่พม่า

ปัจจัยทางสังคม ความทันสมัย ความน่าสนใจ และความเป็นอยู่ที่สะดวกสบายในเมืองใหญ่ๆ อย่าง เชียงใหม่ แม่สอด สมุทรสาคร และภูเก็ต ที่มีสิ่งบริการที่ดีกว่าที่พม่า เช่น โรงพยาบาล ห้างสรรพสินค้า สังคมเมืองไทยที่สงบสุขกว่าที่พม่า รวมไปถึงข้อมูลจากสื่อต่างๆ เหล่านี้ได้เปรียบเสมือนเป็นแม่เหล็กดึงดูดทายาทรุ่นที่ 2 ให้เกิดความประทับใจ สนใจ อยากรู้ อยากเห็น อยากมีประสบการณ์ การใช้ชีวิตในเมืองใหญ่ นอกจากนั้นแล้วการที่ทายาทรุ่นที่ 2 สามารถพูดภาษาไทยได้ ทำให้สามารถกลมกลืนเข้าสู่สังคมไทยได้เป็นอย่างดี และสำหรับบางรายนั้น การได้อยู่ห่างจากครอบครัว การเข้าสู่ตลาดงาน เป็นการแสดงให้เห็นถึงการเติบโตเป็นผู้ใหญ่อีกด้วย ในทางตรงกันข้าม ตัวอย่างบางรายที่อายุน้อย ก็ต้องการอยู่กับครอบครัวบิดามารดา ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายไปที่อื่น หากเปรียบเทียบพื้นที่ศึกษา 4 พื้นที่นั้น ก็จะพบว่า แต่ละพื้นที่จะเป็นสังคมของแต่ละชาติพันธุ์ กล่าวคือ เชียงใหม่คือสังคมชาวไทยใหญ่ แม่สอดคือสังคมของชาวพม่า สมุทรสาครคือสังคมชาวมอญ และภูเก็ตคือสังคมชาวทวาย ดังนั้นหากชาวพม่าได้อยู่ในสังคมชาติพันธุ์เดียวกัน ก็จะมีความรู้สึกสบายใจ มีความสุข มีเพื่อน มีความรู้สึกมีตัวตน มีขนบธรรมเนียมประเพณี มีกิจกรรมร่วมกัน เกิดเป็นเครือข่ายทางสังคมที่ช่วยสงเคราะห์เกื้อหนุนกันและกัน

ปัจจัยทางวัฒนธรรม กลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ที่มีชาติพันธุ์เดียวกันมักมีการรวมตัวกันเกิดเป็นเครือข่ายทางสังคม ทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูล ข่าวสาร ชักชวน บอก แจ้งข่าวของโอกาสการทำงาน ให้แก่หมู่เหล่าเดียวกัน ให้มีโอกาสดำเนินงาน เป็นการช่วยเหลือเพื่อกลุ่มเดียวกัน การอพยพโยกย้ายงานของกลุ่มทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่เกิดจากการชักชวน บอกกล่าวข้อมูลจากญาติ เพื่อน คนรู้จัก นอกจากนี้แล้วทายาทรุ่นที่ 2 นี้ก็นิยมหางานส่งเงินกลับบ้าน กลับไปเยี่ยมบ้าน

ส่งลูกกลับบ้านที่พม่า ทำใบอนุญาตทำงาน บัตรสุขภาพ แม้กระทั่งเคลียร์กับเจ้าหน้าที่ตำรวจเมื่อเกิดปัญหา โดยผ่านทางนายหน้าที่เป็นชนชาติเดียวกันนั้น เพราะความที่เป็นชนชาติเดียวกันทำให้เกิดความ “ไว้เนื้อเชื่อใจกัน”

8.1.5 การอพยพโยกย้ายในอนาคต

กลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษาส่วนใหญ่ (จำนวน 70 คน) ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายออกจากพื้นที่ศึกษา โดยมีเหตุผลหลัก 3 ประการ คือ 1) ครอบครัว 2) ทำงาน และ 3) การศึกษา โดยเหตุผลที่สำคัญที่สุดคือ การที่กลุ่มตัวอย่างต้องการอยู่กับครอบครัว บิดามารดา ญาติพี่น้อง เพื่อนๆ หากเป็นกลุ่มตัวอย่างที่อายุยังน้อย ก็ไม่คิดจะอพยพโยกย้ายไปไกลจากบิดามารดา เพราะได้ดูแลบิดามารดา และในทางกลับกันบิดามารดาได้ดูแลตนเอง และไม่อนุญาตให้ย้ายไปที่อื่น ไกลตา ตัวอย่างหลายรายก็เกิดในพื้นที่ศึกษาก็คุ้นเคยกับสภาพความเป็นอยู่ การใช้ชีวิตในพื้นที่ศึกษาที่มีความสะดวกสบายกว่าที่พม่า จึงมีความตั้งใจจะตั้งรกรากอยู่ในพื้นที่ศึกษาไม่ต้องการอพยพโยกย้ายไปที่อื่น ส่วนกลุ่มตัวอย่างในอำเภอแม่สอดนั้น ไม่ต้องการอพยพโยกย้ายเพราะเขาและเธอรู้สึกปลอดภัย ไม่อยากออกนอกพื้นที่เพราะไม่อยากเสียเงินค่านายหน้า เสียอันตราย และ ไม่ต้องการถูกหลอกไปทำงานที่ไม่ดี

สาเหตุที่รองลงมาคือ การทำงาน กลุ่มตัวอย่างในพื้นที่ศึกษายังพอใจกับการทำงานในพื้นที่ศึกษาซึ่งมีงานและทำให้มีรายได้มากกว่าการอพยพโยกย้ายกลับไปประเทศพม่า โดยเฉพาะในจังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต

จะเห็นได้ว่ากลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 มีความต้องการอาศัยอยู่ในประเทศไทยที่สงบสุขกว่า มีโอกาสในหลายๆ ด้านดีกว่าในพม่า ซึ่งหากเกิดความสงบทางการเมืองในพม่าขึ้นมาแล้ว ทายาทรุ่นที่ 2 นี้จะอพยพกลับไปหรือไม่ ผู้ศึกษาคิดว่าคำตอบน่าจะไม่ใช่เพราะว่าแรงดึงดูดให้ชาวพม่าอพยพโยกย้ายเข้าสู่ประเทศไทยคือ แรงดึงดูดทางเศรษฐกิจ ซึ่งประเทศไทยเองยังน่าจะมีแรงอันนี้อีกยาวนาน ชาวพม่าที่เข้ามาอยู่ในประเทศไทยแล้วก็จะอยู่อีกนานรวมไปถึงลูกหลาน (ทายาทรุ่นที่ 2 หรือรุ่นมากกว่านั้น) ก็จะอยู่อีกนานและเพิ่มปริมาณมากขึ้น ซึ่งขึ้นกับว่าประเทศไทยมีนโยบายจัดการอย่างไรให้ชาวพม่าและคนไทยอยู่ร่วมกันโดยสงบสุข และต่างได้รับประโยชน์ด้วยกันทั้งสองฝ่าย

8.2 อภิปรายผลการศึกษา

ทนายทนายที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ในพื้นที่ศึกษาคือ จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือ ซึ่งมีทั้งแรงงานที่ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าวเพื่อขออนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายและแรงงานที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนแรงงานเพื่อขออนุญาตทำงาน โดยมีแนวโน้มที่จะเพิ่มจำนวนมากขึ้นเรื่อยๆ ประสานสอดคล้องกับความต้องการแรงงานราคาถูกของผู้ประกอบการเพื่อผลิตสินค้าตอบสนองการค้าเสรีและการแข่งขันทางธุรกิจ เป็นปัจจัยดึงดูดที่สำคัญที่ทำให้มีการย้ายถิ่นเกิดขึ้นซึ่งรวมไปถึงการย้ายถิ่นจากพม่ามายังประเทศไทย ซึ่งนับเป็นทนายทนายที่ 1 ที่เป็นที่มาของทนายทนายที่ 2 และรุ่นที่มากกว่านี้ในประเทศไทย และยังรวมไปถึงการตัดสินใจอพยพโยกย้ายของทนายทนายที่ 2 จากพื้นที่ที่เริ่มทำงานสอดคล้องกับแนวคิดการย้ายถิ่นของ Lee (1996) ที่อ้างในโรดมัล ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา (2543) Burmese Women's Union (2007) และการศึกษาของ Zhang Jie (2003) ที่กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการย้ายถิ่น (แม้จะเป็นการย้ายถิ่นระหว่างประเทศแต่ก็ยังคงครอบคลุมมาถึงการย้ายถิ่นภายในประเทศได้ด้วย) ประกอบด้วย 3 ปัจจัยดังนี้คือ ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ปัจจัยทางสังคม และปัจจัยทางการเมือง

1) **ปัจจัยทางเศรษฐกิจ** การที่พื้นที่ปลายทางมีการพัฒนาทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า ทำให้ผู้ย้ายถิ่นมีโอกาสหางานทำที่ดีกว่าเดิม มีรายได้ที่ดีกว่าเดิม มีชีวิตที่ดีกว่าเดิม จึงทำให้เกิดการย้ายถิ่นจากพื้นที่ที่ด้อย (โอกาส) ทั่วไปยังพื้นที่ปลายทางที่มีโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่า โดยมีแรงจูงใจทางด้านเศรษฐกิจ 3 ประการคือ

- (1) การย้ายถิ่นเพื่อมาหางานทำ อันเนื่องจากการไม่มีงานทำ หรือการว่างงานตามฤดูกาล ประกอบกับสภาพความยากจนและผลผลิตไม่พอต่อการบริโภค จึงทำให้แรงงานในท้องถิ่นเคลื่อนย้ายไปทำงานนอกท้องถิ่น
- (2) การย้ายเพื่อหางานทำที่ดีกว่า สำหรับค่าจ้างที่มากกว่า สภาพแวดล้อมที่ดีกว่า และเหมาะสมกับความสามารถเฉพาะตัวมากกว่า
- (3) การย้ายเพื่อความก้าวหน้าในหน้าที่การงาน นั่นคือ การที่มีงานทำอยู่แล้ว แต่ต้องการโอนหรือย้ายตำแหน่ง ไปปฏิบัติหน้าที่ในที่อื่นเพื่อตำแหน่งหน้าที่ที่ดีกว่า หรือย้ายขึ้นไปในตำแหน่งที่สูงกว่า

2) **ปัจจัยทางสังคม** โดยทั่วไปแล้วผู้ย้ายถิ่นซึ่งในที่นี้คือ แรงงานพม่า และทนายทนายที่ 2 มักจะเลือกย้ายถิ่นไปยังพื้นที่ที่มีวัฒนธรรม ขนบธรรมเนียมประเพณี และศาสนาคล้ายคลึงกัน เพราะจะทำให้ผู้ย้ายถิ่นสามารถผสมกลมกลืนกับสังคมในพื้นที่ปลายทางได้ ซึ่งการอพยพโยกย้ายงานของทนายทนายที่ 2 เกิดจากพื้นที่ที่เริ่มทำงานนั้น แรงจูงใจทางสังคมก็มีส่วนช่วยเสริมแรงจูงใจ

ทางเศรษฐกิจให้มีความสำคัญและความจำเป็นยิ่งขึ้น เนื่องจากมีแรงจูงใจในงานที่ดีกว่า รวมทั้งความต้องการมีครอบครัว ญาติมิตร อยู่ด้วย จึงเป็นแรงจูงใจที่เกิดขึ้นในสถาบันสังคม สมาชิกของสังคมและส่วนประกอบอื่นๆ ของสังคม อันแสดงถึงความสัมพันธ์ของบุคคลที่อยู่ร่วมกันในสังคม นอกจากนี้แรงจูงใจทางการศึกษาเพื่อศึกษาต่อในระดับที่สูงขึ้น และแรงจูงใจทางด้านการครอบครัวอันได้แก่ การแต่งงาน หรือความสัมพันธ์กับญาติหรือครอบครัว ก็ทำให้เกิดการอพยพย้ายถิ่นไปอยู่กับครอบครัวหรือญาติด้วย สิ่งที่สำคัญอีกประการหนึ่งก็คือ การเกิดขึ้นของเครือข่ายทางสังคม ที่จะทำให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร เกี่ยวกับการทำงาน ซึ่งนำไปสู่การ “ชักชวน” ให้ไปทำงานในพื้นที่อื่น โดยญาติ/เพื่อน/หรือ “คนรู้จัก” ที่จะคอยช่วยเหลือคนกลุ่มเดียวกัน ซึ่งยังสอดคล้องกับกฤษฎา อาชาวนิจกุล และคณะ (2540) ที่เสนอว่าเครือข่ายการย้ายถิ่นเกิดจากญาติและเพื่อนฝูงที่ย้ายไปก่อนด้วย

อย่างไรก็ตาม ครอบครัวและชุมชนมีความสำคัญต่อเครือข่ายในการย้ายถิ่น เป็นเครือข่ายทางสังคม (Social Network) การย้ายถิ่นจะมีความเป็นไปได้มากขึ้นถ้ามีสายสัมพันธ์เชื่อมโยงทางครอบครัว ทำให้มีความช่วยเหลือทั้งด้านเงินทุนและวัฒนธรรมประเพณี นอกจากนี้ยังมีบทบาทช่วยเหลือในกระบวนการปรับตัวในถิ่นปลายทางด้วย โดยปกติลูกโซ่ของกระบวนการย้ายถิ่นของคนหนุ่มสาว (โดยเฉพาะผู้ชาย) ที่เป็นนักบุกเบิก เมื่อการย้ายถิ่นเริ่มขึ้น ผู้ย้ายถิ่นส่วนใหญ่ก็จะติดตามผู้ย้ายถิ่นรุ่นก่อนๆ มา และได้รับความช่วยเหลือจากเพื่อนและญาติในถิ่นปลายทาง เครือข่ายดังกล่าวซึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ทางเครือญาติหรือมาจากถิ่นฐานทางเดียวกัน ซึ่งจะให้ความช่วยเหลือในการจัดหาที่พักหางาน ช่วยเหลือในการดำเนินตามขั้นตอนของระบบราชการ รวมทั้งความช่วยเหลือในการแก้ปัญหายุ่งยากส่วนตัว เครือข่ายทางสังคมดังกล่าว ทำให้ผู้ที่ย้ายและครอบครัว ซึ่ง Castle (1994) ย้ำว่าเป็นผลของ “การเบิกทาง” (beaten path effect) ซึ่งจะทำให้มีคนย้ายไปสู่พื้นที่ที่ญาติหรือเพื่อนร่วมชาติอาศัยอยู่ก่อน อาจกล่าวอีกนัยหนึ่งว่า トラバドกระบวนการเคลื่อนย้ายมนุษย์เพิ่มขึ้น การเคลื่อนย้ายก็จะกลายเป็นกระบวนการทางสังคมที่ดำรงอยู่ได้ด้วยตนเอง เครือข่ายทางสังคมเป็นสิ่งซับซ้อนและบางครั้งก็ขัดแย้งในตัวเอง ความแตกต่างของโครงสร้างหน้าที่เกิดขึ้นจากกลุ่มบุคคล (ทั้งผู้ย้ายถิ่นและผู้ไม่ย้ายถิ่น) บางกลุ่มได้กลายเป็นผู้อำนวยความสะดวกในการย้ายถิ่น “อุตสาหกรรมย้ายถิ่น” ที่เกิดขึ้นมามักจะประกอบไปด้วย ธุรกิจจัดหางาน ทนายความ นายหน้าหาคนงาน ผู้ล่กลอบนำคนงานเข้ามา และคนกลาง ซึ่งจะมีทั้งผู้ให้ความช่วยเหลือ และผู้ที่ขูดรีดเอารัดเอาเปรียบผู้ย้ายถิ่นในสถานการณ์ของการย้ายถิ่นแบบผิดกฎหมาย หรือสถานการณ์ที่มีจำนวนผู้ย้ายถิ่นมีมากเกินไป ปัญหาการขูดรีดหรือเอารัดเอาเปรียบผู้ย้ายถิ่นอาจจะมีมาก เช่น ผู้ย้ายถิ่นหลายคนถูกโกงเงินที่เก็บออมไว้เป็นค่านายหน้าแล้วถูกทิ้งไว้ให้ตกงานหรือหมดตัว การเกิดของ

อุตสาหกรรมย้ายถิ่นในลักษณะดังกล่าวได้รับความสนใจ โดยภาครัฐเองได้พยายามที่จะควบคุมหรือหยุดกระบวนการย้ายถิ่น

3) **ปัจจัยทางการเมือง** ปัจจัยนี้เป็นปัจจัยทั้งผลักดันและดึงดูดให้มีการอพยพโยกย้ายเกิดขึ้น โดยเฉพาะบริบทการเมืองของพม่าที่เป็นสาเหตุสำคัญให้พ่อแม่ ชาวพม่าที่อพยพโยกย้ายมาทำงานอยู่ในประเทศไทยต้องการให้บุตร (ทายาทรุ่นที่ 1.5) อพยพโยกย้ายมาอยู่ด้วยกันในประเทศไทย สอดรับกับนโยบายของประเทศไทยเองที่ส่งเสริมการนำเข้าแรงงานในกิจการที่ขาดแคลนเนื่องจากขาดแคลนแรงงานไทย และ/หรือ แรงงานไทยหลักเลี้ยงแรงงานประเภท “สกปรก อันตราย และต่ำต้อย” จึงทำให้เกิดแรงงานนอกระบบซึ่งกลายเป็นแรงงานกลุ่มใหญ่ในประเทศไทย โดยที่มีถึง 2 ใน 3 ของแรงงานไทย และแรงงานกลุ่มนี้กลายเป็นแรงงานที่สำคัญและต้องพึ่งพิงเป็นผู้ภูมิทิศทางการเติบโตทางเศรษฐกิจของประเทศ

Lee อังโนโรตม์ ปาลกะวงศ์ ณ อยุธยา (2543) ได้กล่าวถึงองค์ประกอบที่สำคัญประการหนึ่งของการย้ายถิ่นคือ ปัจจัยลักษณะของผู้ย้ายถิ่น ซึ่งสามารถนำมาประยุกต์ใช้เพื่ออธิบายเกี่ยวกับปัจจัยส่วนบุคคลที่มีอิทธิพลต่อการอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 จากพื้นที่ที่เริ่มทำงานซึ่งผู้ศึกษาได้ศึกษาถึงปัจจัย 10 ประการคือ เพศ อายุ สถานภาพ ศาสนา ภูมิลำเนา ชาติพันธุ์ การศึกษา การประกอบอาชีพและรายได้ สถานะบุคคล และความสามารถในการพูดภาษาไทย ซึ่งจากการศึกษานี้พบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลที่สำคัญที่ทำให้เกิดการอพยพโยกย้ายมีอยู่ 4 ปัจจัยคือ การประกอบอาชีพและรายได้ ความสามารถในการพูดภาษาไทย สถานะบุคคล และชาติพันธุ์

นอกจากนี้แล้ว การศึกษาครั้งนี้พบว่าการย้ายถิ่นอพยพของทายาทรุ่นที่ 2 จากพม่ามายังประเทศไทย การเดินทางกลับไปเยี่ยมญาติ เชื้อมบ้านในพม่า การกลับไปเรียนหนังสือ การกลับไปบวชเรียน การหางานใหม่ การขึ้นทะเบียนแรงงาน การขอใบอนุญาตทำงาน การพิสูจน์สัญชาติ และอื่นๆ ของทายาทรุ่นที่ 2 นี้ยังต้องอาศัยนายหน้า สอดคล้องกับการศึกษาของสมพงศ์ สระแก้ว และปฐวิมา ตั้งปรัชญาภู (2552) ที่ได้ศึกษาเรื่องนายหน้ากับกระบวนการย้ายถิ่นแรงงานข้ามชาติจากพม่า: กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งพบว่ามีกระบวนการนายหน้าเข้ามาเกี่ยวข้องกับการเข้ามาของแรงงานข้ามชาติตั้งแต่ต้นทาง ระหว่างทาง และปลายทาง

เนื่องจากการค้าเสรีและการแข่งขันทางธุรกิจได้ส่งผลทำให้รูปแบบการดำเนินเศรษฐกิจต้องมีการปรับตัว ผู้ประกอบการเป็นจำนวนมากเพิ่มความสามารถในการแข่งขันด้วยการลดต้นทุนการผลิต ทำให้เกิดรูปแบบการจ้างงานในลักษณะเหมาค่าแรง การจ้างเหมาช่วง และการกระจายหน่วยการผลิต แต่ในปัจจุบันนี้ประเทศไทยขาดแคลนแรงงานมีฝีมือและแรงงานไร้ฝีมือเป็นจำนวนมาก รวมไปถึงประเทศไทยกำลังก้าวสู่สังคมสูงอายุที่อัตราการเกิดต่ำกว่าความต้องการแรงงาน ดังนั้นแรงงานจากทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่าจึงน่าจะมีส่วนช่วยในการผลิตที่สำคัญ

เนื่องจากอัตราค่าจ้างจะต่ำเมื่อเปรียบเทียบกับแรงงานในประเทศ แรงงานจากทนายทຸ່ນທີ່ 2 นี้ ส่วนใหญ่เป็นแรงงานไร้ฝีมือและมีจุดมุ่งหมายหลักคือ การหารายได้ และมักจะเข้ามาเป็นแรงงานตอนอายุน้อย (น้อยกว่า 15 ปี) ซึ่งพบมากในพื้นที่ศึกษาทั้ง 4 พื้นที่ แรงงานเด็กทนายทຸ່ນที่ 2 จะทำงานร่วมกับบิดามารดาในกิจการประมงต่อเนื่อง (ปอกกุ้ง) และการเกษตร โดยที่ส่วนใหญ่เป็นงานแบบเหมาค่าแรงเด็กทนายทຸ່ນที่ 2 นี้ มีทั้งไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือและทั้งเรียนหนังสือควบคู่ไปกับการทำงานไปด้วย ซึ่งในที่สุดเมื่อเด็กเหล่านี้อายุถึง 15 ปี ส่วนใหญ่แล้วบิดามารดาจะให้เลิกเรียนและเข้าสู่ตลาดงานโดยมาช่วยทำงานหรือหางานให้ทำ ซึ่งหากเป็นงานในโรงงานหรืออุตสาหกรรมต่อเนื่องประมง ก็มักจะมีปัญหาเรื่องใบอนุญาตทำงานทำให้ต้องอาศัยบริการจากนายหน้าเพื่อช่วยให้ทำงานได้อย่างถูกต้อง จึงเกิดการโกงอายุให้สูงกว่าความเป็นจริงขึ้น แรงงานเด็กทนายทຸ່ນที่ 2 นี้ ส่วนใหญ่จะยังอาศัยอยู่กับบิดามารดา แต่จากการศึกษาในครั้งนี้ก็ได้พบว่า แรงงานเด็กที่เป็นชาย โดยเฉพาะที่พูดภาษาไทยได้โดยเฉพาะในจังหวัดเชียงใหม่และอำเภอแม่สออด มักมีการอพยพโยกย้ายจากพื้นที่ที่เริ่มทำงาน ทั้งนี้เพื่อแสวงหาโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าที่เดิม โดยที่มีญาติ เพื่อน คนรู้จัก รวมไปถึงนายหน้าแนะนำช่วยเหลือให้มีการเคลื่อนย้าย เป็นที่สังเกตได้ว่า นายจ้างคนไทยส่วนมากนิยมแรงงานเด็กทนายทຸ່ນที่ 2 เนื่องจากเห็นว่าเชื่อฟังและควบคุมได้ง่าย แรงงานเหล่านี้จึงต้องอยู่ในสภาพโดดเดี่ยวและต้องพึ่งพานายจ้าง และมักจะถูกเอาเปรียบในทุกรูปแบบ อาทิเช่น ทำงานโดยไม่มีวันหยุดพัก ได้รับค่าจ้างต่ำกว่าที่พึงได้รับ (ดังตัวอย่างในอำเภอแม่สออด ที่ทำงานในร้านซ่อมรถจักรยานยนต์) ตัวอย่างบางรายไม่ได้รับค่าจ้าง ตัวอย่างบางรายในจังหวัดเชียงใหม่ประสบอุบัติเหตุ อันตราย บาดเจ็บจากการทำงาน โดยที่นายจ้างไม่ให้ความสนใจละเลยในการดูแลรักษาและจ่ายค่าชดเชยให้ นอกจากนี้แล้วตัวอย่างหลายรายถูกนายจ้างทารุณด้วยวาจา (ดู คำ บ่น คำหนิ) ดังเช่นตัวอย่างที่ทำงานในร้านอาหารในจังหวัดเชียงใหม่และจังหวัดภูเก็ต ซึ่งสาเหตุเหล่านี้ทำให้ทนายทຸ່ນที่ 2 มีการเปลี่ยนงานและทำให้มีการอพยพโยกย้ายขึ้น

สำหรับทนายทຸ່ນที่ 2 ที่เป็เด็กในจังหวัดสมุทรสาครและจังหวัดภูเก็ต มักจะมีการอพยพโยกย้ายกลับไปเรียนหนังสือในประเทศพม่า แล้วจะอพยพกลับมาประเทศไทยอีกครั้งเพื่อเข้าสู่ตลาดงาน การเดินทางทั้งขาไปและขากลับนี้ บิดามารดาของทนายทຸ່ນที่ 2 นี้ยินยอมที่จะอาศัยบริการผ่านนายหน้าโดยเสียค่าใช้จ่ายซึ่งจะถูกจัดสรรแจกจ่ายให้แก่บุคคลหลายฝ่ายที่จะช่วยให้การเดินทางจากจุดเริ่มต้นไปยังจุดหมายปลายทางได้อย่างสะดวกสบายปราศจากอุปสรรค

สำหรับแรงงานทนายทຸ່ນที่ 2 ที่เป็นผู้หญิงนั้น ในการศึกษาครั้งนี้ได้พบว่า แรงงานเหล่านี้เข้าสู่ตลาดแรงงานภายใต้ความกดดันที่ต้องช่วยปลดปล่อยภาระทางการเงินของครอบครัว ทนายทຸ່ນที่ 2 ที่เป็นผู้หญิง จำต้องหางานเพื่อเสริมรายได้มากขึ้น นอกเหนือไปจากงานในครัวเรือน งานที่ทำมักเป็นงานที่เบากว่าแรงงานชาย เช่น งานแม่บ้าน งานอุตสาหกรรมประมงต่อเนื่อง “ปอกกุ้ง” แล

ปลา ลอกหมึก” และงานที่ต้องใช้ฝีมือที่ประณีต เช่น งานในโรงงานตัดเย็บเสื้อผ้าที่อำเภอแม่สอด งานบริการขายสินค้า เสริฟอาหารเครื่องดื่มในร้านอาหารและร้านคาราโอเกะ ซึ่งพบมากที่จังหวัดภูเก็ตและจังหวัดเชียงใหม่ ก็เสี่ยงต่อการถูกล่อลวง ล่วงละเมิดทางเพศ นอกจากนี้จากการศึกษานี้ ก็ได้พบตัวอย่างจำนวนไม่น้อยในจังหวัดภูเก็ตและจังหวัดเชียงใหม่ที่แรงงานหญิงทนายาที่ 2 ทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างซึ่งเป็นงานหนัก ทำงานกลางแจ้ง ต้องย้ายที่ทำงานไปเรื่อยๆ และได้ค่าแรงต่ำกว่าแรงงานชาย สำหรับงานอุตสาหกรรมต่อเนื่องประมงในจังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งเป็นงานที่มีรายได้ดี ดึงดูดให้ทนายาที่ 2 อยากทำ และมีแรงงานหญิงเป็นส่วนใหญ่ นั้น เป็นงานที่ทนายาที่ 2 จำต้องทนอยู่กับสภาพแวดล้อมที่ไม่ถูกสุขลักษณะ เสี่ยงอันตราย ทั้งกลิ่น สารเคมี เสี่ยงต่อการเกิดผลกระทบต่อสุขภาพอนามัย จำนวนชั่วโมงการทำงานก็มาก ต้องทำงานล่วงเวลา ถูกหักค่าจ้างเนื่องจากทำความผิด ดังเช่นตัวอย่างหญิงรายหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาครที่ทำงานปอกกุ้งแล้วว่าหากทำกุ้งตกจากสายพานจะถูกปรับถึงตัวละ 50 บาท นอกจากนี้แรงงานยังถูกเอาเปรียบจากนายจ้างอาทิเช่น ต้องซื้อถุงมือ หน้ากาก รองเท้ายาง จากนายจ้างเท่านั้น ซึ่งจะมีราคาสูงกว่าที่ขายในท้องตลาด แรงงานไม่สามารถจัดซื้อหาเองได้ ถูกแสวงหาผลประโยชน์ในรูปแบบต่างๆ และเมื่อทนายาที่ 2 ที่เป็นหญิงมีบุตร จึงนิยมที่จะส่งลูกกลับไปอยู่ที่พม่าให้ญาติเลี้ยงดู เพื่อที่ตนเองจะได้ทำงานหารายได้ให้ครอบครัว

สำหรับในประเด็นเรื่องชาติพันธุ์นั้น จะพบว่ากลุ่มไทใหญ่ในจังหวัดเชียงใหม่และกลุ่มมอญในจังหวัดสมุทรสาคร ได้สร้างเครือข่ายทางสังคมเพื่อช่วยเหลือกันและกัน เค้นขีดที่สุดในพื้นที่ศึกษา กลุ่มไทใหญ่ที่มีการอพยพโยกย้ายเข้ามาในประเทศไทยนั้นไม่มีศูนย์อพยพรองรับเหมือนกลุ่มกะเหรี่ยงและพม่า จึงทำให้มีแรงงานกระจัดกระจายทั่วจังหวัดเชียงใหม่ ก่อให้เกิดเป็นทนายาที่ 2 ที่อาศัยเครือข่ายชาติพันธุ์เดียวกัน แลกเปลี่ยนข้อมูลข่าวสาร ก่อให้เกิดการอพยพโยกย้ายไปยังพื้นที่ที่มีโอกาสที่ดีกว่า

ส่วนชาติพันธุ์มอญนั้น ได้ปฏิเสธความเป็นพม่า ไม่ปรารถนาให้ใครมาเรียกว่า “คนพม่า” และทางพม่าเองก็ไม่ยอมรับเป็นประชากรของพม่า แรงงานมอญ รวมไปถึงทนายาที่ 2 มีการกระจุกตัวในเขตอำเภอเมืองสมุทรสาคร มีลักษณะเป็น “ชุมชน” เค้นขีด พวกเขาเหล่านั้นเลือกแสดงอัตลักษณ์ความเป็นมอญให้เด่นชัดผ่านภาษา วัฒนธรรม ประเพณี ในเทศกาลและงานต่างๆ เพื่อสร้างการยอมรับจากสังคมไทย แต่กลับกลายเป็นการเกิดอคติทางชาติพันธุ์ ทำให้คนไทยไม่ยอมรับและหวาดระแวง กลุ่มมอญนี้มีประวัติความสัมพันธ์กับคนไทยมาช้านานแล้วแต่ในอดีตจึงไม่น่าจะมีกระบวนการเคลื่อนไหวที่นำไปสู่ปัญหาการเมืองอันรุนแรงได้ และกลุ่มมอญนี้ได้สร้างเครือข่ายทางสังคมที่เข้มแข็งในเรื่องข้อมูล ข่าวสาร ความช่วยเหลือแก่กลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันเด่นชัดที่สุด

จากการศึกษาในครั้งนี้จะเห็นได้ว่าทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่าที่เข้าสู่ตลาดแรงงานไทย ยังคงมีการถูกแสวงหาผลประโยชน์และถูกละเมิดสิทธิในหลากหลายรูปแบบ โดยที่ส่วนใหญ่ได้รับค่าจ้างต่ำกว่าแรงงานไทย ต้องทำงานต่อเนื่องในระยะเวลายาวนานโดยมีเวลาพักผ่อนจำกัด ไม่สามารถปฏิเสธการทำงานล่วงเวลาที่ได้รับค่าล่วงเวลาที่ต่ำกว่าพึงจะเป็น แม้ว่างานบางประเภทนั้นนายจ้างจะจัดที่พักและอาหารให้ เช่น งานแม่บ้าน งานบริการขายสินค้า/อาหาร แต่ก็ยังเป็นงานหนักเพราะมีจำนวนชั่วโมงทำงานที่แทบไม่มีเวลาหยุดพัก ถูกจำกัดวันหยุด หน้าที่ที่รับผิดชอบก็ไม่ได้ตายตัว และต้องทำงานนอกเหนือเกินจากข้อตกลง เช่น ทายาทรุ่นที่ 2 ที่ทำงานบ้าน มักจะต้องช่วยดูแลเด็ก ผู้สูงอายุ คนที่ทำงานเสริมอาหารต้องช่วยงานในครัวและทำความสะอาดอีกด้วย นอกจากนี้ทายาทรุ่นที่ 2 นี้ยังได้รับค่าจ้างที่ไม่ตรงเวลา ถูกโกงค่าจ้าง ได้ค่าจ้างน้อยกว่าที่พึงได้รับ ถูกหักค่าจ้างเนื่องจากทำความผิด และยังถูกกดดันให้ทำงานอย่างรวดเร็ว เช่น งานก่อสร้าง ที่มีการย้ายสถานที่ทำงานไปเรื่อยๆ เป็นงานที่น่าเบื่อหน่ายและเหน็ดเหนื่อย

แม้ว่าทายาทรุ่นที่ 2 จะสามารถพูดภาษาไทยได้ในระดับหนึ่ง แต่ส่วนใหญ่แล้วยังไม่มีความสามารถในการโต้ตอบได้อย่างลึกซึ้ง ซึ่งนำไปสู่อุปสรรคสำคัญในการสื่อสารหรือความเข้าใจที่ไม่ตรงกัน ทำให้เกิดการล่วงละเมิดทางกายและโดยเฉพาะอย่างยิ่งทางวาจาได้ และหากเมื่อใดที่ทายาทรุ่นที่ 2 ได้รับการบาดเจ็บและเจ็บป่วยจากการทำงาน นายจ้างมักจะไม่นสนใจใส่ใจดูแลให้ความช่วยเหลือจ่ายค่าชดเชย ทำให้ต้องหยุดงานชั่วคราวหรือเลิกทำงานไปเลย นอกจากนี้นายจ้างยังคงกีดกันไม่ให้ทายาทรุ่นที่ 2 ออกจากสถานประกอบการโดยการยึดใบอนุญาตทำงานรวมทั้งบัตรประจำตัวไว้ด้วย และถ้าทายาทรุ่นที่ 2 เองไม่มีเอกสารถูกต้องก็ยิ่งต้องพึ่งพินายจ้างมากขึ้น ด้วยเกรงว่าจะถูกจับกุมและส่งตัวกลับ ทำให้เสี่ยงต่อการถูกเอาเปรียบจากนายจ้างมากขึ้น

ความแตกต่างทางด้านภาษาและวัฒนธรรมหรือความกลัวการถูกจับกุม ทำให้ทายาทรุ่นที่ 2 รู้สึกแปลกแยกไม่อยากจะร่วมเป็นส่วนหนึ่งของชุมชนท้องถิ่น อยากแบ่งแยกชุมชนออกไปจากสังคม ทำให้เกิดเป็นชุมชนแออัด เสื่อมโทรม ขาดสุขอนามัยนำไปสู่ปัญหาสุขภาพได้ ชุมชนแบบนี้เห็นได้ในอำเภอแม่สอดและที่จังหวัดสมุทรสาคร (มอญ) ซึ่งอาจทำให้เกิดปัญหาต่อเนื่อง เป็นปัญหาสังคม ปัญหาอาชญากรรมได้

ทายาทรุ่นที่ 2 เหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่ต้องการกลับไปพม่า กลุ่มที่เกิดในประเทศไทยและกลุ่มที่เกิดในพม่า ยังคงพอใจกับความสะดวกสบายและโอกาสทางเศรษฐกิจที่ดีกว่าในประเทศ และมีอีกเป็นจำนวนไม่น้อยที่ทายาทรุ่นที่ 2 เหล่านี้ ไม่มีบ้านให้กลับ ไม่รู้จักญาติในพม่า พูดภาษาในบ้านเดิมในพม่าไม่เป็น ไม่รู้ขนบธรรมเนียมประเพณี กลายเป็นมนุษย์ที่ไม่มีเครือข่ายในพม่าเลย นอกจากเครือข่ายในไทย ดังนั้นหากนายจ้างไทยมองแรงงานทายาทรุ่นที่ 2 ว่าเป็นโอกาสที่ดีในการผลิตเพราะมีต้นทุนค่าจ้างต่ำ เลือกแรงงานให้ตรงกับความต้องการของตลาด มีการบริหารจัดการอยู่

บนพื้นฐานหลักสิทธิมนุษยชน ความมั่นคงของมนุษย์ และความมั่นคงของชาติ เปิดใจมองทนายท
รุ่นที่ 2 ด้วยฐานะมนุษย์ ถึงแม้จะมีปัญหาต่างๆ เกิดขึ้น แต่หากสามารถดูแลจัดการได้ ทนายทรุ่นที่ 2
เหล่านี้ก็จะช่วยเป็นพลังช่วยขับเคลื่อนเศรษฐกิจของไทยให้ก้าวหน้าต่อไปได้

8.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการจัดการกับแรงงานทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศ พม่า

8.3.1 เป้าหมาย

เป้าหมายของการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายสำหรับการจัดการกับแรงงานทนายทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในประเด็นของการกระจายตัวเชิงพื้นที่และการอพยพโยกย้ายนี้เป็
นการเสนอมาตรการที่เหมาะสมสำหรับแรงงานทนายทรุ่นที่ 2 โดยคำนึงถึงทั้งด้านเศรษฐกิจ คือ
ความต้องการแรงงาน การรักษาความสงบเรียบร้อยและความมั่นคงภายใน และด้านสิทธิมนุษยชน
ทั้งนี้ก็เพื่อแก้ปัญหาคาขาดแคลนแรงงานในประเทศไทยซึ่งมีความสำคัญต่อระบบเศรษฐกิจของ
ประเทศ และควบคุมแรงงานต่างด้าวให้มีจำนวนที่สอดคล้องกับความต้องการในแต่ละพื้นที่ เพื่อ
ไม่ให้แย่งอาชีพคนไทย รวมทั้งเพื่อให้แรงงานทนายทรุ่นที่ 2 อยู่อาศัยรวมกันเป็นกลุ่มอย่างเป็น
ระเบียบทั้งนี้เพื่อความสะดวกในการควบคุมและไม่ให้มีปัญหาด้านสิทธิมนุษยชน ทั้งนี้โดยใช้
มาตรการที่ลดภาระแก่หน่วยงานราชการ นายจ้าง และแรงงาน

8.3.2 สถานการณ์ปัจจุบันและแนวโน้ม

1) เนื่องจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรของประเทศไทยมีแนวโน้มว่า
ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานจะมีจำนวนลดลงเรื่อยๆ อีกทั้งแรงงานที่จบการศึกษาระดับต่ำกว่า
มัธยมศึกษาตอนต้นมีจำนวนลดลง รวมทั้งแรงงานคนไทยที่ไม่นิยมทำงานที่หนัก สกปรก และ
อันตราย และได้ค่าแรงต่ำ ดังนั้นประเทศไทยจึงขาดแคลนแรงงานไร้ฝีมือ เพื่อทำงานใน
อุตสาหกรรมบางประเภทที่หนัก สกปรก และอันตราย เช่น ประมง ต่อเนื่องประมง กรรมกร
ก่อสร้าง คนรับใช้ในบ้าน

2) การอพยพของแรงงานจากประเทศพม่าเข้าสู่ประเทศไทย เกิดจากปัจจัยผลักดันจาก
ประเทศพม่า คือ เรื่องการเมือง ปัญหาการว่างงาน ความยากลำบากด้านความเป็นอยู่ และการถูกกด
ขี่ข่มเหง และปัจจัยดึงดูด คือ ปัจจัยทางเศรษฐกิจ การจ้างงาน รายได้ และสภาพความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น
โดยที่แรงงานจากประเทศพม่าอาจมาทั้งครอบครัว มาเดี่ยว และมาสร้างครอบครัวภายหลัง แรงงาน
เหล่านี้พร้อมที่จะทำงานหนัก งานสกปรก อันตราย และต่ำต้อย เป็นแรงงานที่มีมานะ อดทน ไม่มี

ข้อต่อรองในการทำงาน ให้ทำอะไรก็ทำ เพื่อแลกกับค่าแรงน้อยกว่าแรงงานไทย ทำงานที่แรงงานไทยไม่ทำ ดังนั้นแรงงานพม่าจึงมีส่วนเข้ามาทดแทนแรงงานกลุ่มที่ประเทศไทยกำลังขาดแคลน และยังมีแนวโน้มว่าประเทศไทยยังมีความต้องการแรงงานกลุ่มนี้ต่อไปอีก ดังจะเห็นได้จากการประชุมของคณะกรรมการส่งเสริมการลงทุนที่จัดขึ้นเมื่อเดือนกันยายน พ.ศ. 2553 และมีนายอภิสิทธิ์ เวชชาชีวะ นายกรัฐมนตรี เป็นประธาน ได้มีมติอนุมัติให้โครงการที่ได้รับการส่งเสริมจาก BOI สามารถนำแรงงานต่างด้าวไร้ฝีมือเข้ามาทำงานได้

3) แรงงานย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ไม่เพียงแต่ก่อให้เกิดผลดีเชิงเศรษฐกิจต่อท้องถิ่นและประเทศไทย ยังก่อให้เกิดผลเสียด้วย ทั้งก่อให้เกิดภาระในด้านการให้บริการด้านต่างๆ โดยเฉพาะทางด้านสาธารณสุข การรักษาพยาบาล ทั้งทางด้านค่าใช้จ่ายที่เป็นภาระแก่รัฐ และแย่งใช้บริการกับคนไทย เนื่องจากแรงงานกลุ่มนี้มีรายได้ต่ำ จึงอาศัยอยู่รวมกันอย่างแออัด ไม่ถูกสุขลักษณะ สิ่งสาธัญูปโลกไม่เพียงพอ อาจก่อให้เกิดการระบาดของโรค นอกจากนั้นแล้วยังเพิ่มปัญหาการลักลอบเข้าเมือง การจ้างงานนอกระบบ ปัญหาการทะเลาะวิวาทกันในกลุ่มแรงงานพม่า ปัญหาการหลอกลวง การรีดไถ ปัญหาอาชญากรรม และการอาศัยอยู่รวมกันเป็นชุมชนขนาดใหญ่ ก่อให้เกิดความวิตกหวาดกลัวแก่คนในท้องถิ่น และอาจจะส่งผลต่อความมั่นคงของประเทศไทยได้

4) การย้ายถิ่นเข้ามาในประเทศไทยและการย้ายถิ่นในประเทศไทยของทายาทรุ่นที่ 2 รวมทั้งการเดินทางจากประเทศไทยกลับไปเยี่ยมญาติพี่น้อง ไปบวช หรือไปทำบัตรประจำตัวในประเทศพม่า แล้วกลับมาประเทศไทย จะผ่านกระบวนการของนายหน้า ซึ่งเป็นการดำเนินการที่ผิดกฎหมาย โดยมีการเสียค่าบริการตามที่ตกลงกัน นายหน้าเหล่านี้จะเกี่ยวข้องกับแรงงานทั้งในระบบและนอกระบบ

5) เครือข่ายทางสังคมมีความสำคัญกับทายาทรุ่นที่ 2 เพราะทายาทรุ่นที่ 2 มักจะอยู่อาศัยในเมืองที่มีญาติพี่น้อง เพื่อน คนรู้จัก อาศัยอยู่ เพื่อขอความช่วยเหลือในด้านการหางาน เรื่องการเงิน และช่วยแก้ปัญหาต่างๆ สำหรับการย้ายถิ่นในประเทศไทยหากมีการย้ายเมืองก็มักจะย้ายไปกันทั้งครอบครัว

6) การตั้งถิ่นฐานของทายาทรุ่นที่ 2 ในพื้นที่ศึกษานั้นพบว่า ในเมืองเชียงใหม่ แรงงานทายาทรุ่นที่ 2 มักอาศัยรวมกันเป็นกลุ่มเล็กๆ ตั้งอยู่กระจัดกระจายหลายแห่ง อยู่ร่วมกับชุมชนคนในท้องถิ่น แต่ในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต ทายาทรุ่นที่ 2 มักจะอยู่รวมกันเป็นกลุ่มใหญ่ กระจุกตัวอยู่ใกล้โรงงาน สถานที่ก่อสร้าง แหล่งงาน ซึ่งบางพื้นที่มีแรงงานกระจุกตัวรวมกันอยู่เป็นจำนวนมาก จนทำให้ประชาชนในท้องถิ่นกังวล

7) ทายาทรุ่นที่ 2 ทั้งที่อพยพโยกย้ายเข้ามาในประเทศไทยและที่เกิดในประเทศไทย ที่มีโอกาสได้รับการศึกษาโดยเฉพาะในระบบการศึกษาของไทย มีแนวโน้มที่จะหลีกเลี่ยงงานที่หนัก

สกปรก อันตราย และได้รับค่าจ้างต่ำ แต่ต้องการทำงานที่สบาย มีรายได้ดี มีอนาคต กลุ่มนี้มีแนวโน้มที่จะแย่งงานกับคนไทย

8) ที่ผ่านมามาประเทศไทยได้พยายามด้วยวิธีต่างๆ เพื่อจัดระบบการจ้างแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง และหาทางควบคุมให้แรงงานต่างด้าวเป็นแรงงานที่ถูกต้องตามกฎหมาย ไม่ให้เป็นแรงงานนอกระบบแรงงานเถื่อน หรือแรงงานผิดกฎหมาย โดยการจัดระบบแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ซึ่งเริ่มดำเนินการตั้งแต่ปี พ.ศ. 2535 เป็นต้นมา ได้กำหนดแนวทางการแก้ไขปัญหาแรงงานต่างด้าว ลักลอบเข้ามาในราชอาณาจักร ซึ่งเป็นการแก้ไขปัญหาลูกหลานต่างด้าวเฉพาะหน้าเป็นรายปีต่อไป การจัดระบบแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองระหว่างปี พ.ศ. 2536 – 2546 จะเห็นว่าในบางปีรัฐบาลกำหนดนโยบายให้จดทะเบียนและผ่อนผันให้ทำงานในบางพื้นที่และบางกิจการเท่านั้น และบางปีอนุญาตให้แรงงานต่างด้าวสามารถทำงานได้ ทั้งในประเทศทุกประเภทกิจการ เช่น ในปี พ.ศ. 2544

การจัดระบบการจ้างแรงงานต่างด้าวตามมติคณะรัฐมนตรี ปี พ.ศ. 2547 รัฐบาลได้กำหนดนโยบายการจัดระบบแรงงานต่างด้าวที่ชัดเจนมากยิ่งขึ้น โดยมุ่งเน้นให้มีการจัดทำทะเบียนประวัติ โดยกำหนดเลข 13 หลัก มีการวางแผนเป็นขั้นตอน ได้แก่ การกำหนดระยะเวลาในการจดทะเบียน มีการจัดองค์กรขึ้นมาดูแล คือ คณะกรรมการบริหารแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง (กบร.) และมีขั้นตอนการปฏิบัติงาน บุคลากร งบประมาณและสถานที่ รวมทั้งการดำเนินการทางกฎหมายอย่างเด็ดขาดและจริงจัง ทั้งนายจ้าง/สถานประกอบการและผู้ให้ที่พักพิงและผู้ที่เกี่ยวข้อง รวมทั้งการดำเนินการสกัดกั้นและป้องกันการเข้ามาในราชอาณาจักรอย่างจริงจังและต่อเนื่อง

แต่ถึงแม้ว่าจะมีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์เพื่อกำหนดมาตรการที่ชัดเจนและรัดกุมแล้ว แต่ยังมีแรงงานต่างด้าวจากประเทศพม่า ลาวและกัมพูชา เดินทางเข้ามาในราชอาณาจักรเป็นจำนวนมาก และมีการหลบหนีเข้าเมืองอย่างต่อเนื่อง ต้องยอมรับว่าประเทศไทยเราไม่มีระบบติดตามที่ดีพอ กลไกของรัฐไม่พร้อมทำงานด้านควบคุมดูแลแรงงานต่างด้าว โดยเฉพาะพม่าซึ่งมีจำนวนมากที่สุด การปราบปรามแรงงานต่างด้าวไม่ได้ทำอย่างต่อเนื่อง เมื่อถูกจับกุมก็จะใช้วิธีผลักดันออกไปโดยนำไปส่งไว้ตามแนวชายแดน (ด่านแม่สอด) โดยไม่มีเจ้าหน้าที่พม่ามารับไปดำเนินการ เมื่อปล่อยออกไปแล้วไม่ช้าก็เถล็ดลอดหนีกลับเข้ามาอีกตามแนวชายแดน (ด่านแม่สอด) สำหรับการป้องกันการหลบหนีเข้าเมืองตามแนวชายแดนทำได้ยากเพราะชายแดนของประเทศไทยติดกับประเทศเพื่อนบ้านยาวเป็นพันกิโลเมตร แรงงานต่างด้าว (พม่า) ที่ถูกจับกุมและถูกนำไปดำเนินคดีที่ศาลแล้วนำไปกักขังไว้ที่กองตรวจคนเข้าเมืองมีมากจนไม่มีที่คุมขัง การส่งตัวคืนประเทศพม่า ก็มีปัญหาระหว่างเจ้าหน้าที่ระหว่างเดินทางดังนั้นจึงเป็นปัญหาการค้างมาจนปัจจุบัน

นอกจากนี้แล้วการดำเนินการจดทะเบียนแรงงาน/ต่ออายุใบอนุญาตทำงานก็เกิดปัญหาอุปสรรค กล่าวคือ ระยะเวลาดำเนินการจดทะเบียน/ต่ออายุใบอนุญาตทำงานกำหนดไว้ 30 วัน นายจ้าง/สถานประกอบการในบางกิจการ เช่น ในกิจการประมงทะเล (อย่างกรณีของจังหวัดสมุทรสาคร) ไม่สามารถกลับมาดำเนินการได้ทันตามกำหนดระยะเวลาที่ทางราชการกำหนดไว้ ส่วนขั้นตอนดำเนินการจดทะเบียนแรงงานก็นำไปสู่ปัญหาเนื่องจากขั้นตอนและแนวทางในการปฏิบัติของเจ้าหน้าที่มีหลายขั้นตอนซับซ้อนไม่ชัดเจน นายจ้าง/สถานประกอบการต้องยื่นขอโควตา ก่อนไปดำเนินการจัดทำทะเบียนประวัติ (ทร.38/1) ต่อจากนั้นไปตรวจสุขภาพ แล้วยื่นเอกสารขอรับใบอนุญาตทำงานซึ่งมีหลายขั้นตอนและล่าช้า นายจ้าง/ผู้ประกอบการบางรายจึงไม่สามารถดำเนินการครบขั้นตอนที่กำหนดไว้คือ จดทะเบียนประวัติ (ทร.38/1) แล้ว แต่ไม่ได้ไปตรวจสุขภาพ และขอใบอนุญาตทำงานเพราะคิดว่ามีหลักฐานการจดทะเบียนประวัติสามารถอยู่ในราชอาณาจักรได้ โดยไม่ต้องตรวจสุขภาพและขอใบอนุญาตทำงาน

จากการที่กลุ่มประเทศอาเซียนมีข้อตกลงกันที่จะเปิดเสรีตลาดแรงงานอาเซียนในปี พ.ศ. 2558 ซึ่งรัฐบาลไทยได้ลงนามรับรองในปฏิญญาอาเซียนว่าด้วยการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของแรงงานต่างด้าว โดยรัฐบาลต้องบังคับให้มีการคุ้มครองสิทธิแรงงานข้ามชาติ สิทธิในเรื่องของค่าจ้าง สิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย สิทธิในการรวมตัวการร่วมเจรจาต่อรอง และสิทธิในการเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุขและอาชีวอนามัย ดังนั้น เมื่อปี พ.ศ. 2552 กระทรวงแรงงานได้มีมาตรการให้แรงงานต่างด้าวพิสูจน์สัญชาติเพื่อให้สามารถขอวีซ่าเข้ามาทำงานได้อย่างถูกต้องตามกฎหมายเป็นความพยายามตามแนวทางสากล หลักเกณฑ์เดียวกับคนไทย เมื่อต้องการไปทำงานในต่างแดน โดยภาครัฐได้เปิดโอกาสให้แรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติที่ลี้ภัยหลบทำงานอยู่ในประเทศไทย ทั้งที่ไม่เคยจดทะเบียน หรือขาดการต่อทะเบียน มาขึ้นทะเบียนขอผ่อนผันทำงานกับทางการไทย ก่อนที่จะเข้าสู่ระบบการพิสูจน์สัญชาติ และขอใบอนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมายต่อไป สำหรับหลักการในการขอพิสูจน์สัญชาตินั้น จะต้องมายื่นขอต่อใบอนุญาตทำงานพร้อมยื่นคำร้องขอพิสูจน์สัญชาติที่จัดหางานจังหวัด และจัดหางานเขตพื้นที่ให้ทันภายใน 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 ทั้งนี้เมื่อยื่นคำร้องขอพิสูจน์สัญชาติแล้ว สามารถขยายเวลาการรับพิสูจน์สัญชาติไปได้อีก 2 ปี แต่หากพ้นจากวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 ยังไม่มายื่นคำร้องขอพิสูจน์สัญชาติ จะถูกจับ ปรับ และผลักดันออกนอกประเทศ ซึ่งรัฐบาลพม่าให้ความร่วมมือในการพิสูจน์สัญชาติ โดยได้กำหนดให้แรงงานพม่าเดินทางไปพิสูจน์สัญชาติใน 3 พื้นที่คือ เมืองท่าขี้เหล็ก ตรงข้ามอำเภอแม่สาย จังหวัดเชียงราย เมืองเมียวดี ตรงข้ามอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก และเมืองเกาะสอง ตรงข้ามจังหวัดระนอง โดยจะเดินทางไปเองหรือให้นายจ้างพาไปก็ได้ แต่หากไม่สะดวกสามารถดำเนินการผ่านทางบริษัท

ที่ทางการพม่าให้การรับรอง แรงงานจะได้พาสปอร์ตซึ่งมีอายุ 3 ปี โดยการต่ออายุใบอนุญาตทำงานเป็นรายปีไป

สุรางค์ จันทวานิช (2553) กล่าวว่า การพิสูจน์สัญชาติทำได้ช้า ทำให้มีผู้ได้รับการพิสูจน์สัญชาติน้อยเมื่อเทียบกับจำนวนแรงงานที่มีมากถึง 1 ล้านคน และทำให้แรงงานที่ยังไม่ได้สมัครเข้ารับพิสูจน์สัญชาติเกิดความลังเลที่จะเข้าสู่กระบวนการ ข้อยกเว้นในเรื่องการไม่ขอเข้าพิสูจน์สัญชาติหลักๆ มีดังนี้ แรงงานจากพม่าจำนวนมากเป็นชนกลุ่มน้อยที่ไม่ได้รับการยอมรับหรือไม่มีหลักฐานทางทะเบียนอยู่ในพม่า เพราะฉะนั้นอาจถูกปฏิเสธการขอพิสูจน์สัญชาติจากรัฐบาลพม่า และจะเป็นกลุ่มแรกๆ ที่ถูกจับกุมและผลักดันกลับพม่า แรงงานพม่าที่ถูกพิสูจน์สัญชาติแล้วและได้มีการตรวจสอบภูมิฐานะในพม่าอาจถูกทางการพม่าเรียกเก็บภาษีจากการมาทำงานในประเทศไทย หรืออาจมีการถูกเลือกปฏิบัติอื่นๆ นายจ้างไทยไม่สนใจหรือสนับสนุนให้แรงงานเข้าพิสูจน์สัญชาติ เพราะขัดจังหวะการทำงาน และมีค่าใช้จ่ายที่นายจ้างอาจต้องจ่ายล่วงหน้าให้คนงานยืม ทำให้แรงงานไม่ได้พิสูจน์สัญชาติ

นอกจากนี้แล้วการพิสูจน์สัญชาติมีค่าใช้จ่ายสูง โดยผ่านบริษัทจัดการให้มีกระบวนการหลายขั้นตอน การเสียค่าใช้จ่ายเป็นค่าหัวต่อ ค่าพาหนะ ค่าคุ้มครองดูแล ค่าจัดหางาน และ ฯลฯ เป็นภาระที่แรงงานต่างด้าวซึ่งมีค่าแรงต่ำ แบกภาระอยู่มากแล้ว ประกอบกับความไม่มั่นใจว่าจะคุ้มค่าหรือไม่กับสิทธิที่จะได้รับ จึงเป็นเหตุให้ปฏิเสธการพิสูจน์สัญชาติ และนอกจากมาตรการในการนำแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ซึ่งลักลอบทำงานอยู่ในประเทศไทย ให้มาเข้ากระบวนการถูกต้องตามกฎหมายและหลักสากลแล้ว กระทรวงแรงงานได้เปิดให้มีการนำเข้าแรงงานต่างด้าวอย่างถูกต้องตามกฎหมาย รวมกว่า 2 แสนอัตรา เพื่อให้มาทดแทนแรงงานที่ถูก “จับกุม” และ “ส่งกลับ” หลังจากหมดกำหนดเวลาในวันที่ 28 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553 ซึ่งทางการจะเพิ่มความเข้มงวดขึ้นทันที

ภาครัฐเองก็ได้ยอมรับว่านโยบายการขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ พม่า ลาว กัมพูชา ไม่ประสบผลสำเร็จในการจัดการ เนื่องจากมีผู้มาขึ้นทะเบียนลดลงเรื่อยๆ ในการขึ้นทะเบียนทุกครั้ง แต่การจ้างงานแรงงานต่างด้าวยังคงมีอยู่ ซึ่งแสดงว่ามีแรงงานต่างด้าวผิดกฎหมายเพิ่มขึ้นจนไม่สามารถประมาณจำนวนแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบแอบแฝงอย่างผิดกฎหมายที่เพิ่มขึ้นได้อย่างชัดเจน (คณะกรรมการแรงงาน สภาผู้แทนราษฎร, 2553) อีกนัยหนึ่งก็คือสาเหตุประการหนึ่งที่ทำให้เกิดการขาดแคลนแรงงานคือ นโยบายพิสูจน์สัญชาติที่ยึดเงื่อนไขผลักดันแรงงานพม่ามุดลงใต้ดิน

นอกจากนี้แล้วในส่วนของแรงงานต่างด้าวเองนั้นยังมีแรงงานต่างด้าวจำนวนมากที่ยังหลบซ่อนแอบแฝงทำงานได้ โดยมีความสะดวกในการเปลี่ยนย้ายนายจ้าง มีการรวมตัวกันจัดกิจกรรม

ต่อรองค่าแรงจากนายจ้างได้สูง เพราะเป็นงานที่คนไทยไม่ทำ เช่น งานรับใช้ในบ้านและงาน ประมง เหตุเพราะรัฐยังไม่มีมาตรการอันเคร่งครัด และเด็ดขาด ปริมาณเจ้าหน้าที่ไม่เพียงพอ ค่าปรับนอกกฎหมายเป็นรายได้ที่สูงสำหรับเจ้าหน้าที่

ดังนั้นคณะกรรมการแรงงาน สภาผู้แทนราษฎร (2553) จึงสรุปว่าการพิสูจน์สัญชาตินั้น ประสบกับความล้มเหลวคล้ายกันกับการขึ้นทะเบียนอนุญาตทำงานของแรงงานต่างด้าว 3 สัญชาติ

ส่วนการควบคุมประเภทของการทำงานเพื่อไม่ให้แรงงานคนไทยก็เริ่มทำได้ยาก เนื่องจาก ทายาทรุ่นที่ 2 มีลักษณะที่กลมกลืนไปกับคนไทยและมีประสบการณ์ในการต่อรองกับเจ้าหน้าที่เมื่อ โดนตรวจหรือโดนจับ

8.3.3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ประเทศไทยยังมีความจำเป็นต้องพึ่งพาแรงงานทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากพม่า ซึ่งเป็นแรงงานระดับล่าง และแรงงานไร้ฝีมือ เพื่อขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยไม่ให้ หดชะงัก โดยการกำหนดนโยบายและมาตรการจะต้องตั้งอยู่บนหลักการของการใช้แรงงานต่าง ด้าวโดยถูกกฎหมายและควรปฏิบัติต่อแรงงานกลุ่มนี้ด้วยหลักมนุษยธรรม บนแนวคิดงานที่มีคุณค่า (Decent Work) ขององค์กรแรงงานระหว่างประเทศ มีการคุ้มครองและส่งเสริมสิทธิของแรงงานทั้ง ในสิทธิ ในเรื่องของค่าจ้าง สิทธิคุ้มครองตามกฎหมาย สิทธิในการรวมตัวการร่วมเจรจาต่อรอง สิทธิในการเข้าถึงการบริการด้านสาธารณสุขและอาชีวอนามัย โดยดำเนินการเป็นมาตรฐาน เดียวกับแรงงานไทย ควรพิจารณากำหนดค่าจ้างที่เหมาะสมเพื่อให้สอดคล้องกับทักษะ อย่างไรก็ตาม การกำหนดค่าจ้างดังกล่าวต้องไม่นำไปสู่การเลิกจ้างแรงงานไทย ทั้งนี้เพื่อหลีกเลี่ยงปัญหา ต่างๆ ที่เกิดขึ้นจากการจ้างงานที่ไม่เป็นธรรม และทำให้แรงงานรู้สึกว่าคุณค่าตนเองไม่มีทางเลือก ต้องทน รับสภาพ ทั้งนี้เพื่อป้องกันไม่ให้ประเทศที่น่าเข้าสินค้าบางอย่างจากประเทศไทย ใช้เป็นข้ออ้างเพื่อ กีดกันทางการค้า เช่น จีนภานำเข้ากุ้งจากประเทศไทยเนื่องจากการกดขี่แรงงาน เป็นต้น

2) สนับสนุนนโยบายการควบคุมไม่ให้แรงงานที่ย้ายถิ่นมาจากประเทศพมามีจำนวนมาก เกินความต้องการในพื้นที่ใดพื้นที่หนึ่งอันอาจจะนำไปสู่การแย่งงานจากแรงงานไทย ปัญหา อาชญากรรม รวมทั้งเพื่อจัดเตรียมสิ่งสาธารณูปโภคสาธารณูปการไว้ให้เพียงพอ แต่จะต้องเป็น มาตรการเพื่อควบคุมแรงงาน โดยกำหนดมาตรการที่เป็นไปได้ในเชิงปฏิบัติ ไม่ให้เป็นภาระแก่ หน่วยงานที่รับผิดชอบ นายจ้าง และแรงงานมากเกินไป จนทำให้เกิดความพยายามที่จะหลีกเลี่ยงไม่ ปฏิบัติตาม

3) สนับสนุนนโยบายที่จะสงวนงานบางประเภทไว้ให้แก่แรงงานไทย แต่เสนอให้ ทบทวนประเภทของงานที่อนุญาตให้แรงงานต่างด้าวทำได้ และอัตราส่วนระหว่างแรงงานไทยและ

แรงงานต่างด้าวให้สอดคล้องกับสภาพเศรษฐกิจของแต่ละจังหวัด และให้โอกาสแก่แรงงานไทย เนื่องจากแรงงานต่างด้าวมักยอมรับค่าจ้างที่ต่ำกว่าอัตราค่าแรงขั้นต่ำ

4) นโยบายที่จะรู้จำนวนและแหล่งที่มาของแรงงานต่างด้าวนั้นเป็นสิ่งจำเป็นที่จะนำไปใช้ในการควบคุมจำนวนแรงงานต่างด้าว แต่มาตรการที่จะหาแหล่งที่มาโดยการพิสูจน์สัญชาติโดยเฉพาะสำหรับแรงงานพมานั้น เป็นมาตรการที่ไม่ได้รับความร่วมมือจากทั้งนายจ้างและแรงงาน เนื่องจากก่อให้เกิดค่าใช้จ่ายและเวลามาก อีกทั้งยังทำให้ญาติพี่น้องของแรงงานในประเทศพม่าเดือดร้อน จึงควรพิจารณายกเลิกการพิสูจน์สัญชาติแรงงานพม่า

5) จัดทำฐานข้อมูลแรงงานต่างด้าวหายาทรุ่นที่ 2 เพื่อให้รู้จำนวนแรงงานในแต่ละจังหวัด โดยประกาศให้แรงงานต่างด้าวรุ่นที่ 2 ทั้งหมดทั้งที่ขึ้นทะเบียนเป็นแรงงานต่างด้าวเพื่อขออนุญาตทำงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย และแรงงานที่ไม่ได้ขึ้นทะเบียนแรงงานเพื่อขออนุญาตทำงาน มารายงานตัวกับกรมการจัดหางานและสำนักงานจัดหางานจังหวัดภายใน 90 วัน เพื่อให้ได้รับใบอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำงานในประเทศไทยได้ชั่วคราว (1 ปี) ทั้งนี้ไม่ควรเก็บค่าธรรมเนียมสูงจนเป็นภาระแก่แรงงาน สำหรับแรงงานต่างด้าวที่ยังไม่มีงานทำสามารถสมัครงานได้ที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดพร้อมกันนั้นควรสำรวจจำนวนนายจ้าง สถานประกอบการ ผู้ให้ที่พักพิง (เจ้าบ้าน) แรงงานต่างด้าวและผู้ติดตามแรงงานต่างด้าวในหมู่บ้านและชุมชน และรับจดทะเบียนนายจ้างที่ประสงค์จะจ้างแรงงานต่างด้าว ผู้ให้ที่พักพิง โดยที่ฐานข้อมูลดังกล่าวควรจัดทำอย่างเป็นระบบเพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถเชื่อมโยงข้อมูลมาใช้งานได้จริง และข้อมูลแต่ละหน่วยงานถูกต้องตรงกัน เพื่อให้สามารถควบคุมแรงงานต่างด้าวได้จริง

6) สนับสนุนนโยบายที่จะลดภาระของรัฐทั้งทางด้านการศึกษาและสาธารณสุข โดยจูงใจให้แรงงานต่างด้าวมีการวางแผนครอบครัว

7) เพื่อให้รู้จำนวนแรงงานต่างด้าวที่ต้องการในแต่ละจังหวัดให้ผู้ประกอบการ นายจ้างที่ต้องการจ้างแรงงานต่างด้าวควรมีการจัดจ้างงานอย่างถูกต้องตามกฎหมาย โดยขอโควตาจำนวนแรงงานที่ต้องการได้ที่สำนักงานจัดหางานจังหวัดที่มีรายชื่อแรงงานต่างด้าวที่ต้องการทำงานอยู่แล้ว หรือนายจ้างอาจรับสมัครแรงงานเอง หรือผ่านบริษัทจัดหางานได้ แต่นายจ้างจะจ้างแรงงานได้เฉพาะแรงงานที่ขึ้นทะเบียนแรงงานต่างด้าว และมีใบอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำงานในประเทศไทยเท่านั้น เมื่อนายจ้างประสงค์จะจ้างแรงงานต่างด้าวให้แจ้งต่อสำนักงานจัดหางานจังหวัด จ่ายค่าประกันสังคม และค่าประกันสุขภาพให้แก่แรงงาน นายจ้างจะต้องดูแลด้านที่พักอาศัยให้แก่แรงงาน เพื่อควบคุมที่อยู่ของแรงงานให้เป็นหลักแหล่ง ถูกสุขลักษณะ และสามารถติดตามตัวได้ และเมื่อนายจ้างมีความประสงค์จะเลิกจ้างแรงงานต่างด้าวหรือแรงงานลาออกให้นายจ้างรายงานต่อสำนักงานจัดหางานจังหวัด หลังจากนั้นนายจ้างสามารถจ้างแรงงานต่างด้าวใหม่ได้

8) แรงงานต่างด้าวทนายที่ 2 ที่มีบัตรประจำตัวประจำตัวคนต่างด้าวและใบอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำงานในประเทศไทย สามารถสมัครงานได้ที่สำนักงานจัดหางานจังหวัด นายจ้างหรือบริษัทจัดหางานแรงงานอาจได้รับคำแนะนำให้ย้ายไปทำงานในจังหวัดหรือพื้นที่อื่นๆ ที่ขาดแคลนแรงงาน

9) ในกรณีที่แรงงานต่างด้าวกระทำผิดกฎหมาย เจ้าหน้าที่ตำรวจควรรายงานต่อกรมการจัดหางาน สำนักงานจัดหางานจังหวัด และเมื่อใบอนุญาตให้อยู่อาศัยและทำงานในประเทศไทยหมดอายุ แรงงานที่เคยทำผิดกฎหมายจะไม่ได้รับการต่อใบอนุญาต

10) เพื่อลดภาระของสำนักงานจัดหางานจังหวัด ควรให้นิติบุคคลที่ประสงค์จะทำหน้าที่จัดหางานแก่นายจ้างและให้บริการแก่แรงงานต่างด้าว ขึ้นทะเบียนไว้ที่สำนักงานจัดหางานจังหวัด

11) เพื่อควบคุมการกระจายตัวของแรงงานต่างด้าว สนับสนุนให้ภาคเอกชนจัดหาที่พักอาศัยที่ถูกสุขลักษณะ และจัดให้มีรถรับส่งแรงงานไปยังสถานที่ทำงาน

12) หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรจัดทำแผนปฏิบัติงานแบบบูรณาการ สกัดกั้นแรงงานต่างด้าวลักลอบเข้ามาทำงาน ดำเนินการตามกฎหมายอย่างเคร่งครัดและจริงจังในการสกัดกั้นการเข้ามาของแรงงานต่างด้าวรายใหม่ โดยจัดตั้งจุดตรวจ จุดสกัดกั้นตามช่องทางสำคัญบริเวณชายแดน โดยเฉพาะด่านระนอง เพิ่มความถี่ และความเข้มข้นในการลาดตระเวน ตรวจค้นในพื้นที่เป้าหมาย โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินการ

13) ปรามปราม จับกุม ดำเนินคดีกับแรงงานต่างด้าวที่ลักลอบทำงาน นายจ้างหรือสถานประกอบการที่ไม่ปฏิบัติตามระเบียบ ตลอดจนผู้นำพา ผู้ให้ที่พักพิงแก่แรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองอย่างจริงจัง

14) ผลักดันและส่งกลับแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมือง ควรมีมาตรการเพื่อป้องกันไม่ให้แรงงานดังกล่าวลักลอบกลับเข้ามาอีก

15) สำนักงานพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติควรทำการศึกษาความต้องการแรงงานต่างด้าวในอนาคตเพื่อนำมาพิจารณากำหนดนโยบายจัดการกับแรงงานต่างด้าวในระยะยาว

16) ประชาสัมพันธ์ให้นายจ้าง สถานประกอบการ มีความรู้ความเข้าใจเบื้องต้นเกี่ยวกับการจัดระบบการจ้างแรงงานต่างด้าวในเรื่องนโยบาย ขั้นตอน และข้อปฏิบัติ ทั้งภาครัฐและนายจ้าง ควรมีการประชาสัมพันธ์ถึงความเคลื่อนไหวด้านข้อมูลตลอดเวลา มีการประสานงานระหว่างกระทรวงแรงงานและนายจ้างอย่างทันเหตุการณ์

17) บูรณาการหน่วยงานที่เกี่ยวข้องให้สามารถคุ้มครองแรงงานต่างด้าวเพื่อลดผลกระทบต่อภาพลักษณ์ของประเทศ นอกจากนี้ควรกำหนดทิศทางและนโยบายแรงงานให้เหมาะสมตามลักษณะทางวัฒนธรรมและชาติพันธุ์

18) ตรวจสอบ ติดตามความเคลื่อนไหวในการใช้แรงงานเด็กในสถานประกอบการ รวมไปถึงป้องกันและช่วยเหลือคุ้มครองแรงงานเด็กในรูปแบบที่เลวร้าย

19) ป้องกันและแก้ไขเพื่อไม่ให้เด็กกลายเป็นแรงงานก่อนวัยอันควร ซึ่งการศึกษาน่าจะเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยลดปัญหาได้โดยที่เด็กต่างด้าวควรได้รับการศึกษาขั้นพื้นฐาน อย่างน้อยที่สุดควรอ่านออก เขียนได้ เพราะจะทำให้มีความรู้ในเรื่องต่างๆ ที่จำเป็นต่อการดำเนินชีวิต และช่วยพัฒนาคุณภาพชีวิต ซึ่งจะส่งเสริมบทบาททางสังคมในอนาคต

20) การจัดตั้งประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน (ASEAN Economic Community) ซึ่งจะเกิดขึ้นในปี พ.ศ. 2558 จะส่งผลให้มีการไหลเวียนของผลิตภัณฑ์ บริการ เงิน และแรงงานมีทักษะอย่างเสรีมากขึ้นในภูมิภาค และจะมีแรงงานฝีมือในอาเซียนย้ายถิ่นมาทำงานในประเทศไทยมากขึ้น ค่าแรงที่ถูกกว่าในประเทศจากประเทศเหล่านี้สู่ประเทศที่เจริญกว่าและมีค่าแรงสูงกว่า ดังนั้นแรงงานพม่าก็ยิ่งจะหลั่งไหลเข้าสู่ประเทศไทยมากขึ้น ภาครัฐควรต้องพัฒนาแนวทางคุ้มครองแรงงานให้เป็นมาตรฐานสากลมากยิ่งขึ้น เพื่อรักษาภาพลักษณ์ของประเทศ ขณะเดียวกันควรจะพัฒนาระบบการผลิตที่เน้นการใช้แรงงานอย่างเข้มข้นเป็นหลักไปสู่ระบบการผลิตที่ใช้เทคโนโลยีขั้นสูงเพื่อลดภาระพึ่งพิงแรงงานไร้ฝีมือ

8.4 ประโยชน์ที่ได้รับ

1. ทราบถึงการกระจายตัวเชิงพื้นที่ของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่าในพื้นที่ 4 จังหวัด คือ จังหวัดเชียงใหม่ จังหวัดตาก จังหวัดสมุทรสาคร และจังหวัดภูเก็ต
2. ทราบถึงเส้นทางอพยพโยกย้ายของทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า
3. ทราบถึงปัจจัยต่างๆ ที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการโยกย้ายถิ่น
4. เพื่อสร้างฐานความรู้เกี่ยวกับทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า ซึ่งเป็นสิ่งที่ยังไม่มีเก็บข้อมูลมาก่อน

8.5 ปัญหาและอุปสรรคในการวิจัย

การศึกษาเรื่อง “ทายาทรุ่นที่ 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า: สถานการณ์และการอพยพโยกย้าย” มีข้อจำกัดดังนี้

1. การค้นหากลุ่มตัวอย่างทายาทรุ่นที่ 2 สำหรับการศึกษาเป็นเรื่องที่ไม่ง่ายนัก เพราะต้องอาศัยบุคคลในพื้นที่เป็นผู้ช่วยตามหา

2. ปัญหาเกี่ยวกับการสื่อสาร เพราะทายาทรุ่นที่ 2 ที่เป็นกลุ่มตัวอย่างแม้จะเข้าใจภาษาไทยแต่การตอบโต้ยังคงเป็นภาษาส่วนบุคคล (พม่า มอญ ไทใหญ่ ทวาย) ซึ่งทำให้ผู้ศึกษาต้องอาศัยล่ามที่ต้องเข้าใจทั้งภาษาพม่าและภาษาไทยหรืออังกฤษ ทำให้ต้องใช้เวลานานมากสำหรับการสัมภาษณ์กว่าจะสร้างความคุ้นเคยและความเป็นกันเองให้เกิดขึ้น

3. การค้นหาข้อมูลสถิติจำนวนแรงงานต่างด้าวในพื้นที่ศึกษาเป็นไปได้ด้วยความลำบาก เพราะใช้ระบบเก็บข้อมูลแตกต่างกัน อาทิเช่น บางจังหวัดมีตัวเลขแรงงานละเอียดถึงรายอำเภอ แต่อีกจังหวัดไม่มีทำให้ต้องสอบถามเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้องเพื่อให้ได้ตัวเลขมาประมาณการสำหรับการศึกษาในครั้งนี้

บรรณานุกรม

- กฤตยา อาชวนิจกุล และกุลภา วจนสาระ. การจ้างแรงงานข้ามชาติตามพระราชบัญญัติการทำงาน
ของคนต่างด้าว พ.ศ. 2551 กับการจัดทำบัญชีรายชื่ออาชีพสำหรับคนต่างชาติ.
นครปฐม: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2552.
- กฤตยา อาชวนิจกุล, วณิ ปิ่นประทีป และอื่นๆ. ผลกระทบจากภาวะการเกิด การเจ็บป่วย และการ
ตายของแรงงานข้ามชาติต่อนโยบายสาธารณสุข. นครปฐม : สถาบันวิจัยประชากรและ
สังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.
- กฤตยา อาชวนิจกุล และอื่นๆ. ความซับซ้อนและสับสนเรื่องคนข้ามชาติในประเทศไทย. นครปฐม :
สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.
- โกสุมภ์ สายจันทร์. พม่าในความสัมพันธ์ทางการเมืองกับต่างประเทศ. เชียงใหม่:
บริษัท โชตนาพรินท์ จำกัด, 2549.
- ขจิตชัย บุรุษพัฒน์. มอญพม่า แลลาว ชำเลียงจีน. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์แพรวพิทยา, 2539.
- คณะกรรมการการต่างประเทศ วุฒิสภา. สรุปผลการวิจัยเรื่อง ความมั่นคงและชนกลุ่มน้อยตามแนว
ชายแดนไทย – พม่า, มิถุนายน 2547.
- คณะกรรมการการแรงงาน สภาผู้แทนราษฎร รายงานสรุปข้อเสนอแนะเชิงนโยบายแรงงานต่างด้าว:
การพิสูจน์สัญชาติและการปฏิรูประบบบริหารจัดการแรงงานข้ามชาติของประเทศไทย
กรณีศึกษาจังหวัดภูเก็ต, 2553.
- คณารักษ์ เจริญศิริ. ปัญหาการละเมิดสิทธิแรงงานของแรงงานต่างด้าว: กรณีศึกษาอำเภอเมือง
เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่, 2548.
- โครงการอนุภูมิภาคลุ่มแม่น้ำโขงเพื่อต่อต้านการค้าเด็กและหญิง. งานทำทนายที่ลุ่มแม่น้ำโขง การจ้าง
แรงงานข้ามชาติในประเทศไทย: งานหนัก จ่ายน้อย และไม่ได้รับการคุ้มครอง เล่ม1.
องค์กรแรงงานระหว่างประเทศ, 2549.
- เจษฎา มีบุญลือ. แนวคิดการนำนโยบายการจัดระบบแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่า กัมพูชา และลาว
ในช่วงปี 2544 – 2551 ไปสู่การปฏิบัติที่ให้ผลเป็นรูปธรรม, 2551.

ฉัตรชัย บางชวด. **นโยบายการจัดการสถานะบุคคลในประเทศไทย ยุทธศาสตร์การจัดการปัญหา**

สถานะและสิทธิของบุคคล. การประชุมสัมมนาเชิงปฏิบัติการเพื่อเพิ่มศักยภาพในการ
ช่วยเหลือเด็กที่ประสบปัญหาเรื่องสถานะบุคคลและจดทะเบียนการเกิด จัดโดย
กรมการปกครอง, 18 – 20 พฤศจิกายน 2552.

ชาญวิทย์ เกษตรศิริ. **การสำรวจแนวพรมแดน ไทย – พม่า – ลาว – กัมพูชา.** กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

นโรดม ปาลกะวงษ์ ณ อยุธยา. **ภูมิศาสตร์ประชากร.** กรุงเทพฯ: ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ
กระทรวงศึกษาธิการ, 2543.

พรพิมล ตรีโชติ. **ชนกลุ่มน้อยกับรัฐบาลพม่า: The Burmese Government and the Ethnic
Minority Groups.** กรุงเทพฯ: มูลนิธิโครงการตำราสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์,
2542.

ปณิธิ อมาตยกุล. “การย้ายถิ่นของชาวไทยใหญ่เข้ามาในจังหวัดเชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาภูมิภาคศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่,
2547.

ภาสกร โกไศยกานนท์. “แรงงานอพยพภาคอุตสาหกรรมในบริเวณชายแดนไทย – พม่า: กรณีศึกษา
แรงงานสัญชาติพม่าในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก”. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาภูมิศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2547.

วรวิทย์ เจริญเลิศ และบัณฑิตย์ ธนชัยเศรษฐวุฒิ. **นโยบายการพัฒนาอุตสาหกรรมของรัฐกับการจ้าง
แรงงานข้ามชาติ.** กรุงเทพฯ: สถาบันวิจัยประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2540.

วันดี สันติวุฒิเมธี. “กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ของชาวไทยใหญ่ชายแดนไทย – พม่า:
กรณีศึกษาหมู่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่”.
วิทยานิพนธ์สังคมวิทยาและมานุษยวิทยา มหาบัณฑิต (มานุษยวิทยา) บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2540.

สมพงศ์ สระแก้ว. **พิสูจน์สัญชาติ นโยบายต่อรัฐกับความเป็นจริงที่แรงงานข้ามชาติต้องเผชิญ
ปัญหาหนักอก.** นิตยสารฟ้าสาคร, ธันวาคม 2552.

สมพงศ์ สระแก้ว และปฏิมา ตั้งปรัชญากุล. **นายหน้ากับกระบวนการย้ายถิ่นแรงงานข้ามชาติจาก
พม่า: กรณีศึกษาพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร.** กรุงเทพฯ: เครือข่ายส่งเสริมคุณภาพชีวิต
แรงงาน ศูนย์วิจัยการย้ายถิ่นแห่งเอเชีย สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย,
2552.

ส่วนการทะเบียนราษฎร สำนักบริหารการทะเบียน กรมการปกครอง. **คู่มือการกำหนดสถานะของ
บุคคลบนพื้นที่สูง**, 2544.

สำนักงานจัดหางานจังหวัดเชียงใหม่. สถิติการขอรับใบอนุญาตทำงานและต่ออายุใบอนุญาตทำงาน
ของแรงงานต่างด้าวหลบหนีเข้าเมืองสัญชาติพม่า ลาว และกัมพูชา ตามมติคณะรัฐมนตรี
ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2547 – 2552.

สันทัต เสริมศรี. **ประชากรศาสตร์ทางสังคม**. กรุงเทพฯ: คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์
มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539.

สมาคมสตรีคะฉิ่นแห่งประเทศไทย (KWAT). **จำใจจากบ้าน ขบวนการค้าผู้หญิงคะฉิ่นตามแนว
พรมแดนจีน – พม่า**. เชียงใหม่: สมาคมสตรีคะฉิ่นแห่งประเทศไทย, 2548.

สุภางค์ จันทวานิช. **ต่ออายุพิสูจน์สัญชาติแรงงานพม่า**. หนังสือพิมพ์มติชน ฉบับรายวัน วันศุกร์ที่
12 มีนาคม พ.ศ. 2553 หน้า 7.

สุริย์พร พันพื้ง, ทริส โคเอทท์ และอื่นๆ. **คนรับใช้ในบ้าน : แรงงานอพยพจากพม่ามาไทย :**

Migrant Domestic Workers : from Burma to Thailand. นครปฐม : สถาบันวิจัย
ประชากรและสังคม มหาวิทยาลัยมหิดล, 2548.

องค์กรแพช. รายงานการทำประชาพิจารณ์เรื่อง นโยบายการจัดระบบแรงงานข้ามชาติตามมติ
คณะรัฐมนตรี วันที่ 20 ธันวาคม 2548, 2549.

ออมสิน บุญเลิศ. “การต่อรองและปรับตัวของคนพลัดถิ่น: กรณีศึกษาชาวไทยใหญ่พลัดถิ่นในเมือง
เชียงใหม่”. วิทยานิพนธ์สาขาวิชาการพัฒนาสังคม บัณฑิตวิทยาลัย
มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, 2551.

อดิศร เกิดมงคล (บรรณาธิการ). **บันทึกแรงงานพม่า: จากแรงงานทาสสู่แรงงานเถื่อน**. กรุงเทพฯ:
คณะกรรมการรณรงค์เพื่อประชาธิปไตยในพม่า, 2546.

อาทิตย์ ธาราคำ, แปล. **แรงงานทาสในพม่า อาชญากรรมต่อมนุษยชาติ**. เชียงใหม่:
ศูนย์ข่าวสาละวิน, 2546

Brettell Caroline and Hollifield James. **Migration Theory**. New York and London: Routledge,
2000.

Burmese Women's Union. **ติดอยู่ระหว่างสองขุมรกร รายงานสถานการณ์ของแรงงานย้ายถิ่นหญิง
ในประเทศไทยและประเทศจีน**. Burmese Women's Union, 2007.

Committee for the Protection and Promotion of Child Rights (Burma). **Feeling Small in Another
Person's Country: The Situation of Burmese Migrant Children in Mae Sot
Thailand**. 2009.

Mekong Migration Network (MMN) and Asian Migrant Centre (AMC). **Migration in the Greater Mekong Subregion Annotated Bibliography (Fourth edition)**. Hong Kong: Clear-Cut Publishing & Printing Co. 2009.

United Nations Development Program. **Human Development Report**. 2009.

Yaung Chi Oo Workers Association. Yaung Chi Oo Workers Association's Record 10 Years Anniversary. Tak, 2007.

Zhang Jie. "Gender and Identity in the Bulang migration system: the movement of Bulang labor from Yunnan Province, People's Republic of China to Thailand". Graduate School Chiang Mai University, 2003.

สถิติจำนวนแรงงานต่างด้าว. ระบบค้นหาออนไลน์ <http://www.doe.go.th> (18 กุมภาพันธ์ พ.ศ. 2553)

ภาคผนวก ก

ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จังหวัดเชียงใหม่

กรณีศึกษาที่ 1

นายอิน ชายหนุ่มชาวไทใหญ่ อายุ 19 ปี ปัจจุบันทำงานเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย (รปภ.) ในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองจังหวัดเชียงใหม่

อิน เกิดที่บ้านหลักแตง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ โดยมีตาายเป็นผู้เลี้ยงดู เพราะว่าพ่อแม่หย่ากันและไม่เคยส่งเสียเลี้ยงดูเลย ทำให้อินต้องทำงานหาเลี้ยงครอบครัวในระหว่างที่เรียนหนังสือด้วย เนื่องจากความยากจน อินตัดสินใจเริ่มต้นการทำงานอย่างเต็มตัวหลังจากเรียนจบชั้นม. 3 แม้ว่าจะสามารถสอบเข้าเรียนต่อในระดับมัธยมศึกษาตอนปลายได้ พร้อมทั้งได้ทุนการศึกษาจนถึงม. 6 ก็ตาม

พออายุได้ 15 ปี อินตัดสินใจนั่งรถโดยสารประจำทางเข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่ เพราะว่าเคยมาอยู่เชียงใหม่บ้างเพื่อช่วยป่าทำงานในช่วงวันหยุดและระหว่างปิดเทอม และมีชาวบ้านในหมู่บ้านเดียวกันชักชวนมาทำงานด้วย จึงไม่จำเป็นต้องจ้างนายหน้าให้พาเข้ามาในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งการเดินทางเข้ามาในเมืองเชียงใหม่ในช่วงเวลานั้นเจ้าหน้าที่ก็ยังไม่ได้เข้มงวดมากนัก และเพราะว่าอินยังเด็ก ยังไม่สามารถทำบัตรประจำตัวประชาชนได้ เจ้าหน้าที่จึงอนุญาตให้ผ่านด่านตรวจได้

อินเริ่มชีวิตการทำงานด้วยการเป็นคนฝึกสุนัขอยู่ที่ฟาร์ม Siam Dog ใกล้ๆ กับค่ายพระรัชนี มหาวิทยาลัยแม่โจ้ เพราะภรรยาของเจ้าของฟาร์มเป็นคนบ้านหลักแตงเหมือนกัน ก็เลยรับอินเข้ามาทำงานด้วย อินทำงานตั้งแต่ 5.00 น. – 21.00 น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,200 บาท เพราะว่ายังไม่มีประสบการณ์การทำงาน ต่อมาเจ้านายก็ขึ้นเงินเดือนให้ จนกระทั่งก่อนลาออก อินได้ค่าจ้างเดือนละ 2,600 บาท อินทำงานที่ฟาร์มได้ประมาณ 4 เดือน เพราะรายได้ไม่พอใช้เนื่องจากต้องส่งเงินกลับบ้านเดือนละ 1,000 – 2,000 บาท แม้ว่าจะพักอยู่กับนายจ้างก็ตาม

หลังจากนั้น คนรู้จักที่ทำงานอยู่ที่ตลาดเมืองใหม่ได้หางานใหม่ให้กับอิน เป็นงานพนักงานขายของอยู่ที่รุ่งเรืองมินิมาร์ท ตลาดเมืองใหม่ ทำงานในแผนกถั่วกับแป้ง เวลางานตั้งแต่ 6.00 น. – 18.00 น. ช่วงแรกทำงานได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 – 5,000 บาท ไม่รวมที่พักและอาหาร ซึ่งอินต้องจัดการเอง หลังจากทำงานได้ประมาณ 3 – 4 เดือน นายจ้างเห็นว่าอินทำงานดี จึงให้ดูแลทั้งแผนกคนเดียวและเพิ่มค่าจ้างให้เป็นเดือนละ 5,300 บาท แต่เพราะว่ามีปัญหากับผู้จัดการร้านที่เห็น

ว่าอินทำงานดีเกินหน้าเกินตา ได้เลื่อนขั้นเร็วจึงอิจฉา และมาพูดกับอินว่า “มึงมาทีหลังแล้วทำไมมึงได้ดีกว่า” ทั้งๆที่เพื่อนร่วมงานคนอื่นไม่มีใครอิจฉาอินเลย อินจึงตัดสินใจลาออก เพราะไม่อยากอยู่อย่างไม่สบายใจและมั่นใจว่าหางานใหม่ได้ ทั้งๆที่ทำงานได้เพียง 7 – 8 เดือน

และเนื่องจากช่วงเดือน พ.ย. - ธ.ค. 2549 เป็นช่วงที่มีการจัดงานราชพฤกษ์ คนรู้จักที่เคยมาซื้อของที่ร้านที่ทำก่อนหน้านี้จึงชวนอินไปทำงานเป็นคนส่งผัก ส่งของใช้ในครัวจากตลาดเมืองใหม่ให้กับร้านอาหารต่างในเมืองเชียงใหม่ โดยทำงานตั้งแต่ 7.00 – 12.00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท และถ้าไม่มีเรื่องจำเป็นจริงๆ เจ้านายจะไม่ให้หยุด ถ้าหยุดก็จะหักค่าแรง แต่ต้องทำงานรีบเร่งแข่งกับเวลาตลอด ต้องขับรถมอเตอร์ไซด์พ่วงสามล้อส่งของ เส้นทางส่งของก็จะเริ่มจากตลาดเมืองใหม่ ผ่านทางย่านไนท์บาร์ชาเพื่อมาส่งแถวเชียงใหม่แลนด์สองร้าน แล้วไปส่งต่อที่เชียงใหม่แอร์พอร์ตชั้นสี่สองร้าน ร้านส้มตำยกครกกับร้านอาหารญี่ปุ่น จากนั้นก็มาส่งที่กาตสวนแก้ว แล้วไปส่งต่ออีกหลายร้านในซอยย่านนิมมานเหมินท์ ซึ่งทั้งหมดนี้ต้องเสร็จก่อนเที่ยง แล้วแต่ละร้านจะกำหนดเวลาไว้ว่าจะต้องส่งก่อนเวลานั้นเวลานี้ อาจจะมีบ้างที่ส่งของสายหน่อย เพราะบางครั้งเจ้านายซื้อของช้า จัดของผิดร้านบ้าง ทำให้ส่งของสาย ลูกค้ายก็จะบ่นแล้วมักจะบอกให้เอาไปส่งให้เร็วที่สุด ซึ่งอินก็โกรธบ้างเหมือนกันแต่เพราะมันคือหน้าที่การงาน ไม่สามารถทำอะไรได้ และหลังจากทำงานได้ประมาณ 2 เดือนกว่าๆ อินก็เริ่มคิดว่าชีวิตไม่มีความปลอดภัย เพราะทำงานเร่งแข่งกับเวลา แล้วประสบอุบัติเหตุ โดยที่เจ้านายไม่รู้ ดังนั้นอินจึงตัดสินใจลาออก

หลังจากนั้นอินจึงมาพักอยู่กับป้าประมาณอาทิตย์กว่าๆ ก็ไปทำงานที่ร้านขายของส่งที่ตลาดเมืองใหม่ซึ่งติดป้ายประกาศรับลูกจ้าง โดยทางร้านจะจัดของส่งให้ลูกค้าที่โทรมาสั่งของไว้ที่ร้านมีลูกจ้างอยู่ 3 คน รวมอินด้วย โดยทำงานตั้งแต่ 8.00 – 17.00 น. ค่าจ้างเดือนละ 4,800 บาท ซึ่งในช่วงนี้เองอินเริ่มขอหนังสือเดินทางออกนอกพื้นที่ แต่ไม่ได้ต่ออายุใบอนุญาตทำงานซึ่งหมดอายุไปตั้งแต่ออกจากฟาร์มสุนัข เพราะว่าช่วงนั้นอินได้ข่าวเกี่ยวกับว่ามีเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองมาตรวจจับแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายที่ตลาดเมืองใหม่อยู่บ่อยๆ จนกระทั่งช่วงประมาณต้นปี พ.ศ. 2550 ตำรวจกวาดจับแรงงานข้ามชาติผิดกฎหมายอย่างเข้มงวดมากขึ้น มีคนถูกจับเยอะ อินจึงตัดสินใจลาออก และกลับไปอยู่ที่บ้านที่บ้านหลักแต่ง ทั้งที่ทำงานได้เพียง 6 เดือนเท่านั้น

หลังจากกลับมาอยู่บ้านที่บ้านหลักแต่ง อินตัดสินใจสมัครต่อที่การศึกษานอกโรงเรียน (กศน.) ในระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย แล้วทำงานที่ร้านขายวัสดุก่อสร้างร้านบัวตองพานิชย์ บ้านเปียงหลวงไปด้วย โดยอินทำงานเป็นคนส่งของอยู่ประจำรถส่งของ ทำงานตั้งแต่ 7.00 – 18.00 น. ทำงานไม่มีวันหยุด วันไหนที่มีเรียนก็ลาครึ่งวันหรือหนึ่งวัน ซึ่งนายจ้างจะหักเงินเดือนตามจำนวนวันที่ลาหยุด อินได้เงินเดือนเดือนละ 4,300 บาท หลังจากทำงานได้ 2 เดือนกว่า เจ้านายก็เห็นว่าทำงานดีจึงให้มาอยู่หน้าร้าน ขายของแทนเจ้านาย เป็นผู้ช่วยเจ้านาย ทำหน้าที่ขายของ เช็คของใน

สต็อก เติรมของสำหรับเอาไปส่งให้ลูกค้า และเพิ่มเงินเดือนเป็น 4,800 บาท ทุกๆที่เจ้านายก็ใจดี แต่ลูกสาวของเจ้านายเป็นคนใจร้อนเจ้าอารมณ์ ทำให้มีปัญหาเกี่ยวกับลูกสาวของเจ้านายนิดหน่อย และมีปากเสียงกันบ้าง ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องสั่งงานคนงานแบบผิด ๆ ถูก ๆ แล้วก็บอกว่าอินไม่คู่ คนงาน ซึ่งคนงานจะมีมากที่สุดอยู่ประมาณ 25 คน อินต้องคอยเช็คว่าใครมาบ้างไม่มาบ้าง เป็นต้น ดังนั้นอินทำงานได้ประมาณ 1 ปีกว่าจึงตัดสินใจลาออก

หลังจากที่ลาออกจากงาน อินพักอยู่ที่บ้านได้ประมาณ 20 กว่าวันก็มีคนรู้จักหางานใน เชียงใหม่ให้ อินจึงกลับมาทำงานเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย (รปภ.) โดยการเข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่ของอินครั้งนี้ อินต้องทำหนังสือเดินทางออกนอกพื้นที่ เพื่อให้สามารถขอใบอนุญาตทำงานได้ โดยในช่วงแรกต้องต่อใบอนุญาตทำงานทุก 3 เดือน แต่ทุกวันนี้อินยื่นขอใบอนุญาตทำงานทุกๆ 6 เดือน สำหรับงาน รปภ.นี้ อินทำงานตั้งแต่ 6.00 – 18.00 น. ตอนกลางวัน และ 18.00 – 6.00 น. ตอนกลางคืน ไม่มีวันหยุด รายได้เดือนละ 5,000 บาท ถ้าจะหยุดจะต้องบอกล่วงหน้าอย่างน้อย 1 ชั่วโมงและจะถูกหักค่าแรงของวันนั้นๆ อินทำงานเป็น รปภ.ได้ราว 1 ปีกว่าแล้ว โดยหลังจากได้รับเงินเดือนซึ่งจะออกทุกวันที่ 5 อินจะส่งเงินกลับบ้านเดือนละ 1,500 บาท แล้วพักอยู่ที่ วัด ไกลๆ แห่งศรีภูมิ เพราะเคยมาบวชจึงรู้จักกับเจ้าอาวาสวัด และป่าของอินก็พักอยู่ใกล้ๆ วัดอีกด้วย ซึ่งถ้าอินทำงานกะกลางคืน ช่วงกลางวันอินก็จะช่วยงานที่วัด เป็นคนขับรถให้กับวัด

สำหรับงาน รปภ. นี้ เพื่อนร่วมงานของอินมีทั้งชาวไทยใหญ่และคนเมือง แต่อินก็ไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน รวมทั้งเจ้านายด้วย ทำให้อินยังไม่คิดว่าจะย้ายงาน และย้ายไปอยู่ที่อื่น ส่วนเรื่องเจ้าหน้าที่รัฐ อินก็ไม่กังวล เพราะว่ามันใจว่ามีเอกสารถูกต้อง มีเพียงเรื่องที่อินไม่มีใบขับขี่ แต่อินต้องขี่มอเตอร์ไซด์ไปทำงาน ทำให้ต้องระวังมาก คือหากมีตำรวจตั้งด่านตรวจตรงไหนก็ต้องหลีกเลี่ยงเส้นทางนั้น อินเคยโดนตำรวจเรียกตรวจและจับ 2 ครั้ง โดนตำรวจยึดรถและต้องไปเสียค่าปรับ ซึ่งถ้าอินไปเสียค่าปรับและเอารถออกมาเองจะต้องเสียเงิน 2,000 บาท อินจึงให้เจ้านายไปจัดการเรื่องให้ ครั้งแรกเสียค่าปรับไป 1,000 บาท ส่วนครั้งที่ 2 เสียไป 1,500 บาท ซึ่งความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างนายจ้างและเพื่อนร่วมงาน ทำให้อินพอใจกับชีวิตการทำงานในเมืองเชียงใหม่มาก และไม่เคยจะย้ายไปอยู่ที่อื่น อยากทำงานเก็บเงินไปเรื่อย เพราะว่ายายก็แก่แล้ว อินอยากดูแลยายให้ดี และถ้ามีโอกาสก็อยากจะเรียนหนังสือ โดยตั้งใจที่จะเรียนทางด้านกฎหมายหรือด้านรัฐศาสตร์ เพื่อที่จะสามารถกลับไปทำงานที่บ้านหลักแต่บ้านเกิดได้

กรณีศึกษาที่ 2

นางสาวอ้อม อายุ 17 ปี หญิงสาวชาวไทใหญ่ซึ่งเกิดที่เมืองล่ายคำ รัฐฉาน ประเทศพม่า ปัจจุบันทำงานเป็นแม่บ้าน

อ้อมเดินทางเข้ามายังประเทศไทยพร้อมกับแม่และพี่ชายซึ่งทำงานอยู่ที่สวนส้มในอำเภอฝางเมื่ออายุประมาณ 7 ขวบ แม่และพี่ชายของอ้อมทำงานอยู่ที่อำเภอฝางประมาณ 3 ปี ในช่วงนั้นอ้อมไม่ได้เรียนหนังสือ เพราะที่โรงเรียนอยู่ไกล อ้อมอยู่ที่บ้านก็จะช่วยดูแลเด็กๆ ลูกคนงาน ทำให้ได้ค่าจ้างบ้าง ครั้งละ 20 บาท แล้วต่อมาครอบครัวของอ้อมย้ายมาทำงานในสวนลำไยอยู่ที่อำเภอฮอด ทำให้อ้อมได้มีโอกาสเรียนหนังสือจนจบชั้นป. 6 หลังจากเรียนจบป. 6 อ้อมช่วยแม่ทำงานในสวนลำไยประมาณ 1 ปี แล้วจึงมาทำงานที่ร้านขายของชำในตลาดฮอด ทำงานทั้งขายของหน้าร้านและงานบ้าน อ้อมทำงานได้ประมาณ 2 เดือน แม่ก็เรียกกลับ อ้อมจึงได้กลับไปช่วยแม่ทำงานที่สวนอีกครั้ง อ้อมและครอบครัวอยู่ที่อำเภอฮอดได้ประมาณ 5 ปี ก็ย้ายเข้ามาทำงานอยู่ที่อำเภอหางดง

หลังจากที่อ้อมเข้ามาอยู่อำเภอหางดง ก็มาทำงานที่โรงงานคัดแยก บรรจุผลไม้สด เช่น สตรอเบอร์รี่ ซึ่งหน้าที่ทำงานอยู่ก่อนแล้วชวนมาทำ เพราะว่าอยู่ไม่ไกลจากที่พักและไม่อยากไปอยู่ที่อื่นที่ห่างจากแม่ โดยทำงานอยู่ได้ประมาณ 1 ปี สำหรับงานในโรงงานจะมีแบบเหมือนกับรายวัน ในส่วนที่อ้อมทำ จะเป็นกลุ่มรายวัน ส่วนกลุ่มเหมาจะเป็นชาวบ้านคนเมืองในท้องถิ่น เวลาทำงานคือเริ่ม 7.30 น. และทำไปจนกว่าของจะหมด ซึ่งบางวันอ้อมได้ทำงานถึงตี 2 ได้ค่าแรงวันละ 250 บาท ค่าOTชั่วโมงละ 100 บาท ตอนเย็นเจ้านายจะมีอาหารเลี้ยง รายได้ที่อ้อมได้มาก็จะให้แม่เก็บและจ่ายค่าหอและค่าใช้จ่ายส่วนตัว เพราะอ้อมไม่ได้พักอยู่กับแม่ เพราะแม่แต่งงานใหม่ จึงพักอยู่กับน้ำสาวแต่ก็เป็นหอพักเดียวกับหอพักที่แม่อยู่ ค่าเช่าห้องเดือนละ 600 บาท แม้ว่าเจ้านายในโรงงานเดียวกันจะมีทั้งคนเมืองและเจ้านายเป็นคนจีน แต่ว่าก็ไม่เคยมีปัญหาทะเลาะกันรุนแรง ทำให้คนงานแต่ละคนทำงานนาน และเพราะว่าเป็นงานรายวัน ถ้าหยุดก็จะไม่ได้ค่าแรง แต่ว่าต้องบอกเจ้านายก่อน ส่วนใหญ่อ้อมจะลาหยุดสองอาทิตย์ครั้ง แต่อ้อมไม่มีใบอนุญาตทำงาน เพราะว่าอ้อมอายุยังไม่ถึงที่เสียไม่ได้ทำ เจ้านายก็ถามอยู่ว่ามีบัตรหรือเปล่า ถ้าไม่มีจะเซ็นให้ ซึ่งค่าใช้จ่ายจะออกกันคนละครึ่ง

ช่วงระหว่างปีที่ทำงานที่โรงงาน อ้อมได้เข้ามาทำงานเป็นแม่บ้านที่บริษัทนิคมพาณิชย์จากเพื่อนที่โทรไปบอก ในช่วงที่ไม่มีผลไม่ให้อ้อมทำงานแม่บ้านอยู่ 2 เดือน ช่วงนั้นพักอยู่กับน้ำ แล้วพอผลไม่มี อ้อมก็กลับไปทำงานที่โรงงาน หลังจากทำงานได้ประมาณ 1 ปี อ้อมก็ลาออกจากการงาน เพราะน้ำที่อ้อมเคยพักอยู่ด้วยแต่งงานและน้ำลาออกจากการงานไปได้ประมาณ 3 เดือน แม้ว่าจะมีน้ำอีกคนมาทำงานที่โรงงานด้วย และมาพักกับอ้อมแทนน้ำคนแรก ทำให้อ้อมไม่ต้องจ่ายค่าห้องเยอะ แต่อ้อมก็ไม่อยากทำงานที่โรงงานอีกต่อไปแล้ว ซึ่งก่อนที่จะออกจากงาน อ้อมก็ได้งาน

ใหม่แล้ว เพราะว่าพี่สะใภ้ช่วยหาไว้ให้ เป็นร้านไมโลดิบ แต่ในช่วง 3 เดือนที่ยังไม่ลาออกจากโรงงาน ก็เพราะว่าอยากเก็บเงินก่อน เพราะรายได้ที่โรงงานค่อนข้างดี

ต่อมา อ้อมเข้ามาทำงานในเมืองที่ร้านไมโลดิบ แถวๆเวียงบัว ซึ่งเจ้าของร้านเพิ่งเปิดร้านชื่อเฟรนไชส์มา พี่เจ้าของร้านจะไว้ใจอ้อมมาก ให้อ้อมทำทุกอย่าง ทั้งเรื่องเงินและเรื่องซื้อของทำงาน 9.00 – 21.00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 170 บาท ซึ่งพี่เจ้าของร้านก็บอกว่าถ้าอยากได้เงินเป็นรายวันก็ได้หรือว่าจะเอาเป็นเดือนก็ได้ ซึ่งอ้อมจะเบิกเงินอาทิตย์ละครั้ง อ้อมเช่าห้องอยู่หอพักเดียวกับพี่ชายซึ่งอยู่ใกล้กับตลาดธานีธร จ่ายค่าห้องเดือนละ 1,200 บาท มีห้องน้ำในตัว ค่าไฟหน่วยละ 5 บาท ค่าน้ำฟรี อ้อมเดินไปทำงานได้ ช่วงที่อยู่ร้านไมโลดิบ อ้อมไม่มีใบอนุญาตทำงาน เพราะว่าตอนนั้นรัฐบาลยังไม่เปิดรับแรงงานรอบใหม่ อ้อมทำงานอยู่ที่ร้านไมโลดิบ พี่เจ้าของร้านก็จะอนุญาตให้กินของในร้านได้ อ้อมทำงานได้ถึงประมาณสิ้นปีประมาณ 3 – 4 เดือน เริ่มมีสตอร์เบอร์รี่เข้ามาที่โรงงาน อ้อมก็เลยกลับไปทำงานที่โรงงาน จนสตอร์เบอร์รี่หมดแล้วจึงลาออก

หลังจากที่ลาออกจากโรงงาน เป็นช่วงเดือนเมษายน อ้อมบอกพี่ชายว่ายังไม่อยากเริ่มทำงาน อ้อมก็เลยเที่ยวก่อน อ้อมพักอยู่ประมาณเกือบ 1 เดือน พี่ชายคนโตของอ้อมจึงพามาฝากงานไว้กับคนรู้จักซึ่งเป็นแม่บ้านในบ้านที่อ้อมทำงานอยู่ก่อนแล้ว อยู่แถวๆตลาดเมืองใหม่ สำหรับงานแม่บ้านนี้ อ้อมพักอยู่ที่บ้านกับนายจ้างเลย โดยอ้อมจะต้องดูแลและทำความสะอาดบ้านช่วยกันกับแม่บ้านที่เป็นคนไทใหญ่ด้วยกัน โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 4,500 บาท วันหยุดก็ต้องขออนุญาตก่อน ซึ่งเจ้านายก็เอ็นดูอ้อม เพราะว่ายัยเด็ก ซึ่งพอมีอะไรเจ้านายก็จะบอกจะสอน เพราะว่าตกลงกันตั้งแต่เริ่มเข้ามาทำงานแล้วว่า ต้องตั้งใจและอยากทำงานจริงๆ และเพราะว่าอ้อมพูดภาษาไทยเก่ง และอยู่กับคนแก่ได้ดี เพราะว่าเจ้าของบ้านส่วนใหญ่จะเป็นตายายมากกว่า

แต่ปัญหาที่ทำให้อ้อมโดนเจ้านายบ่นว่าอยู่บ่อยๆ คืออ้อมจะคิดโทรศัพท์ พูดโทรศัพท์เก่ง ซึ่งช่วงแรกๆอ้อมยังไม่ใช้ small talk ก็จะไม่โดนว่าและเตือนถึงผลเสียที่อาจจะเกิดขึ้น แต่ตอนหลังอ้อมก็ใช้ small talk และคุยโทรศัพท์น้อยลง ส่วนใหญ่จะใช้ฟังเพลง และเพราะว่าอ้อมคุ้นเคยกับเมืองเชียงใหม่แล้ว รวมทั้งครอบครัวพี่น้องของอ้อมก็อยู่ที่เชียงใหม่ อ้อมจึงยังไม่คิดที่จะไปอยู่ที่อื่น

กรณีศึกษาที่ 3

นายโหลย อายุ 21 ปี เกิดที่หมู่บ้านหลักแตง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันทำงานก่อสร้าง เป็นงานช่าง รับผิดชอบงานก่ออิฐบั้ง ทำสีบั้ง รายได้วันละ 250 บาท ประมาณ 5,500 บาทต่อเดือน โดยโหลยต้องจ่ายค่าเช่าหอพักเดือนละ 2,000 บาท ดังนั้นถ้าหากเดือนไหนที่มีเงินเหลือเก็บก็จะส่งกลับบ้าน ซึ่งโหลยเป็นชาวไทใหญ่คนเดียวในที่ทำงาน ส่วนที่เหลือเป็นคนเมืองทั้งหมด แต่ความสัมพันธ์กับเพื่อนร่วมงานและนายจ้างก็ไม่ปัญหา ไม่ถูกเอา

เปรียบ แต่มีบ้างที่เจ้านายหรือหัวหน้าช่างดัดเคื่อน แต่ไม่ได้ทะเลาะกันรุนแรง และเพราะว่าโหลยมีประสบการณ์ในการทำงานก่อสร้างมานาน รวมทั้งได้สัญชาติไทยมาประมาณ 3 ปีแล้ว จึงสามารถหางานได้มากขึ้น ไม่ต้องหลบๆ ซ่อน หรือต้องหนีตำรวจ และสามารถจับจี้รถมอเตอร์ไซค์ได้ ทำให้ไปไหนมาไหนได้สะดวก

เนื่องจาก ครอบครัวของโหลยมีปัญหาค่าใช้จ่ายไม่พอใช้ แม้ว่าพี่ชายจะส่งเงินกลับมาให้ ที่ครอบครัวอยู่บ้างก็ตาม ทำให้โหลยตัดสินใจออกมาทำงานหลังจากเรียนจบชั้น ป. 6 โดยโหลยได้เข้ามาทำงานก่อสร้างในเมืองเชียงใหม่ ซึ่งในช่วงนั้นการเดินทางระหว่างบ้านหลักเต่ง – เชียงใหม่ เจ้าหน้าที่ยังไม่เข้มงวด โหลยซึ่งยังเด็กก็เลยไม่ถูกควบคุมไว้แม้ว่าจะไม่มีบัตรก็ตาม โหลยทำงานได้ค่าแรงวันละ 160 บาท พักอยู่กับพี่ชาย และนายจ้างซึ่งเป็นคนไทยเซ็นรับรองเพื่อขอใบอนุญาตทำงานให้ ทำให้โหลยมีใบอนุญาตทำงาน ซึ่งหลังจากโหลยทำงานได้ประมาณ 1 ปี ก็ลาออก เพราะเป็นงานที่ทำเป็นงานกรรมกร ต้องแบกปูน ผสมปูน งานหนัก เหนื่อย และลำบาก ซึ่งตอนนั้นยังเด็กอยู่ คิดว่าไปหางานอื่นทำดีกว่า มีงานอื่นอีกตั้งเยอะแยะ นอกจากงานก่อสร้าง

ต่อมาโหลยจึงมาทำงานที่ร้านอาหารที่ดอยสะเก็ด โดยไปหางานเองตามป้ายประกาศ ได้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท อยู่กินเอง แต่แล้วยังพักอยู่กับพี่ชายในที่พักคนงานก่อสร้าง แต่ทำงานได้เดือนเดียวก็ลาออก เพราะเงินเดือนไม่พอใช้ ทำงานลำบากด้วย ต้องเสริมฟ เก็บของ เก็บจาน เก็บโต๊ะ แม้ว่าที่ทำงานจะมีลูกจ้างทั้งหมดเจ็ดคนซึ่งเป็นคนไทยสามคน ที่เหลือเป็นชาวไทยใหญ่

จากนั้นก็กลับมาทำงานก่อสร้างกับพี่ชายเหมือนเดิม ได้ค่าแรงวันละ 165 บาท หลังจากทำงานได้ราวเดือนกว่าๆ พี่ชายโหลยก็ออกมารับเหมาราย โหลยจึงตามมาทำงานกับพี่ชาย รายได้ประมาณวันละเกือบ 400 บาท เพราะว่าได้ทำงานช่าง เช่น ก่ออิฐ ฉาบ โดยจะทำตามหมู่บ้านจัดสรร คนงานมี 13 คน รวมทั้งโหลยด้วย ระหว่างที่ทำงานทุกอย่างก็ราบรื่นดี แต่ต่อมาพี่ชายโหลยก็เลิกรับเหมาก่อสร้าง

หลังจากนั้น โหลยก็ไปหางานก่อสร้างที่อื่น โดยมีคนรู้จักแนะนำ เป็นช่างทำสีและก่ออิฐ บ้าง จนถึงปัจจุบันเกือบสองปีแล้ว แรก ๆ ที่มาทำที่นี่ ได้วันละ 230 บาท ตอนนั้นก็ยังเช่าหออยู่กับพี่ชาย ค่าเช่าเดือนละ 1,500 บาท จ่ายกันคนละครึ่ง และได้ส่งเงินให้ที่บ้านบ้างเดือนละ 500 – 1000 บาท หลังจากทำงานได้สามเดือน ก็ย้ายมาทำแถวสันทรายได้สองเดือนกว่า

แม้ว่าโหลยจะมีงานทำอยู่ในเมืองเชียงใหม่ แต่ก็ยังไม่พอใจกับชีวิตที่เป็นอยู่ในตอนนี้ เพราะวุฒิการศึกษาต่ำ จึงหางานยาก โหลยอยากทำงานดี ๆ เช่น งานออฟฟิส หรืองานโรงแรมก็ได้ จะได้มีเงินเก็บให้มากกว่านี้ เพราะตอนนี้รายได้ก็แทบไม่ได้เก็บเลย เพราะต้องเลี้ยงลูกด้วย อีกอย่างภรรยาก็ยังไม่ได้ทำงาน แม้ตอนนี้ลูกอายุ 2 ขวบครึ่ง ก็อยู่ที่ห้องมีแม่คอยดูแล คิดว่าถ้าได้งานที่ไหน ก็จะฝากโรงเรียนที่ใกล้ ๆ แถวที่ทำงาน แต่ตอนนี้ยังไม่มีที่พักอาศัยที่แน่นอน ทำงานก็ก่อสร้างมันก็

ต้องย้ายไปตามงานเรื่อย ๆ แต่ถ้าลูกได้เข้าโรงเรียนจริง ๆ ก็อาจจะอยู่แบบถาวรเลยก็ได้ และโหลย
ยังอยากไปทำงานภาคใต้ อยากเปลี่ยนบรรยากาศบ้าง แต่อย่างไรก็จะอยู่ประเทศไทยไปจนตาย
เพราะเกิดที่ประเทศไทยและผูกพันกับประเทศไทย

กรณีศึกษาที่ 4

นายแสง อายุ 15 ปี ปัจจุบันทำงานทาสีโบสถ์วัดที่อยู่ไม่ไกลจากที่พักคนงานก่อสร้าง
โดยเพิ่งทำงานได้ 2 เดือน เพราะว่าแสงเพิ่งลาออกจากโรงเรียนวัดห้วยทรายทั้งที่ยังเรียนอยู่ป. 5
เพราะว่ามาเริ่มเข้าเรียนป.1 ตอนอายุ 11 ปี ต้องกลายเป็นเด็กที่โตที่สุดให้ห้อง ไปเรียนร่วมกับเด็ก
เล็กๆ แสงเลยไม่อยากเรียน

แสงเป็นชาวไทใหญ่ เกิดที่เมืองน่านจาง รัฐฉาน ประเทศพม่า โดยของแสงแม่มาทำงานที่
เชียงใหม่ก่อน และพ่อน้ำของแสงกลับเมืองน่านจาง แสงเลยติดตามน้ำเข้ามาประเทศไทยโดยไม่ได้
บอกแม่ และขณะนั้นยังเป็นเณรอยู่ ส่วนใหญ่คนที่พามาจะไม่เก็บเงิน แต่พอเมื่อมาถึงอำเภอปาย
แสงจึงสึกออกมา และพักอยู่ที่อำเภอปายได้ประมาณ 1 อาทิตย์ จึงเข้ามาที่เชียงใหม่ ตอนนั้นแสง
อายุ 11 ปี

หลังจากเรียนจนถึง ป. 5 แสงตัดสินใจลาออกมาทำงานกับพ่อ เป็นงานทาสี ทำงานตั้งแต่
8.00 น. – 17.00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 200 กว่าบาท ซึ่งแสงจะให้แม่ทั้งหมด หากแสงต้องการใช้เงิน
ก็จะขอแม่เป็นครั้งๆไป แม้ว่าแสงจะไม่มีใบอนุญาตทำงาน เพราะอายุยังไม่ถึง ทำบัตรไม่ได้ แต่แสง
ก็มีบัตร 10 ปีที่รัฐออกให้สำหรับนักเรียน และแม้ว่าแสงจะเด็กกว่าช่างและคนงานหลายๆคนที่
ทำงานด้วยกัน แต่เพราะว่าทั้งหมดเป็นชาวไทใหญ่ แสงจึงทำงานได้อย่างสบายใจ ไม่มีปัญหา และ
พ่อของแสงก็ทำงานอยู่ด้วยกัน ทำให้แสงยังไม่อยากไปทำงานที่อื่น ยังอยากรจะอยู่ที่เชียงใหม่กับพ่อ
แม่ เพราะอยู่กับพ่อแม่มีคนดูแลทำงานเสร็จกลับบ้านแม่ก็ทำอาหารให้กิน

กรณีศึกษาที่ 5

นายไท อายุ 15 ปี เกิดที่อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ แต่หลังจากนั้นพ่อแม่ได้ย้าย
กลับไปอยู่ที่เมืองน่านจาง รัฐฉาน ประเทศพม่า จนกระทั่งไทอายุประมาณ 6 ขวบ พ่อแม่ของไทเข้ามา
ทำงานที่ตัวเมืองเชียงใหม่ พ่อแม่จึงพาไทไปฝากให้ยายซึ่งอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอนดูแล ไทเรียน
หนังสือที่แม่ฮ่องสอนจนอายุ 11 ปี พ่อแม่ไปรับมาอยู่ที่เชียงใหม่

หลังจากเรียนจบชั้น ป. 6 จากโรงเรียนพระตำหนัก ไทได้ลองไปหางานที่อำเภอรอบนอก
แต่พ่อไม่ให้ไป พ่อให้มาทำงานทาสีโบสถ์วัดที่อยู่ไม่ไกลจากที่พักซึ่งพ่อทำงานเป็นช่างปูนอยู่
ไทเพิ่งทำงานได้ประมาณ 4 เดือน ได้รับค่าจ้างวันละ 115 บาท และถ้าได้ทำงานเป็นช่างก็จะได้

ค่าจ้างเพิ่มขึ้น เวลาทำงานคือ 8.00 น. – 17.00 น. แต่ไม่มีบัตรประจำตัวหรือใบอนุญาตทำงาน แต่เนื่องจากทั้งคนงานและหัวหน้าคนงานเป็นชาวไทยใหญ่ทั้งหมด ก็เลยทำให้ไทไม่มีปัญหาในที่ทำงาน และตอนนี้กำลังเก็บเงินเพื่อยื่นเรื่องขอสัญชาติไทย เพราะว่ามีใบเกิดอยู่ ทำให้ไทไม่คิดอยากจะย้ายไปอยู่ที่อื่น และพอใจกับชีวิตที่เชียงใหม่ตอนนี้ เพราะว่าได้อยู่กับพ่อแม่ แม้ว่าไทเคยไปหางานที่อื่นที่ไม่ต้องทำงานหนัก อย่างพวกงานเสิร์ฟหรืองานร้านอาหาร เช่น หลังมข. แต่พ่อแม่ไม่ให้ไป ไทก็เลยไม่ไป ทำงานกับพ่อแม่ก็ได้อยู่และแม่ช่วยเก็บเงินให้

กรณีศึกษาที่ 6

นางสาวดาว อายุ 15 ปี เกิดที่เมืองลายคำ รัฐฉาน ประเทศพม่า โดยดาวมาเชียงใหม่กับพ่อแม่ ตอนนั้นดาวอายุ 11 ปี พ่อแม่ของดาวจ้างคนนำทางจากแม่ฮ่องสอนเข้ามาเชียงใหม่ โดยจะเดินเท้าเข้ามา เส้นทางผ่านอำเภอเมือง อำเภอปาย อำเภอแม่แจ่ม และมาทำงานอยู่ที่อำเภอสะเมิง เสียเงินค่าจ้างประมาณ 7,000 บาท เพราะมีด่านตรวจหลายด่านจึงต้องจ้างคนนำทางมา แต่ก่อนหน้าที่จะมาอยู่เชียงใหม่ ดาวและครอบครัวก็ไปมาๆระหว่างเมืองลายคำกับจังหวัดแม่ฮ่องสอนอยู่ประมาณ 7 – 8 ปี เพราะเมื่อก่อนเดินทางยังไม่เข้มงวด เจ้าหน้าที่ก็จะออกบัตรเดินทางให้ ก็จะมาทำงานเมืองไทยอยู่ประมาณ 1 ปีแล้วกลับไปอยู่บ้านที่เมืองลายคำ 1 ปีแล้วก็กลับมาทำงานที่เมืองไทยอีก ซึ่งทุกครั้งที่พ่อแม่ของดาวไปๆ มาๆ เมืองไทย – เมืองลายคำ ก็จะพาดาวมาด้วยตลอด เพราะว่าดาวเป็นลูกสาวคนเดียว ตอนนั้นดาวยังเล็ก พ่อกับแม่ของดาวทำงานอยู่ที่ไร้สตรอบอรี่ อำเภอสะเมิง พ่อแม่ทำงานอยู่ประมาณ 2 ปี แล้วก็กลับไปเมืองลายคำได้ประมาณ 2 เดือน แล้วก็กลับมาทำงานที่เชียงใหม่อีก คือก่อนที่ทางรัฐบาลจะทำบัตร ครอบครัวของดาวจะไปมาๆระหว่างเมืองไทย-เมืองลายคำ แต่พอรัฐบาลไทยให้ทำบัตรตอนปี 2547 ครอบครัวของดาวก็เลยอยู่ที่เมืองไทยตลอด ไม่ได้กลับบ้านเลย ระหว่างที่อยู่ในสวน ดาวก็ช่วยพ่อแม่ทำงานบ้าง เพราะว่าเก็บสตรอบอรี่เป็นแบบเหมา ดาวก็จะไปเก็บตะกร้าเล็กๆ ตะกร้าละ 5 บาท ซึ่งช่วงที่ทำงานที่สวนสตรอบอรี่นี้มีบัตรแล้วประมาณ 2 ปี แล้วพี่สาวกับหลานอยู่ในเมืองเชียงใหม่ ก็รู้สึกจะไปมาหาสู่กันลำบาก มันไกล รถก็ไม่ค่อยมี ถ้ามีก็คนเต็มก็เลยอยากมาอยู่ในเชียงใหม่

ครอบครัวของดาวมาทำงานอยู่ในเมืองเชียงใหม่ประมาณ 4 ปีแล้ว ดาวทำงานครั้งแรกตอนอายุ 14 ปี ทำงานในร้านอาหารตามสั่งที่อำเภอสันทรายกับพี่สาว ทำงานตั้งแต่เวลา 9.30 น. – 22.00 น. และพักอยู่กับพี่สาวที่หอพัก ตอนนั้นยังไม่มีใบอนุญาตทำงานเพราะว่าอายุยังไม่ถึง และระหว่างที่ทำงานอยู่ที่นี่ พ่อกับแม่ของดาวยังทำงานอยู่บนดอยอยู่บ้านน้ำซุ้ม อำเภอหางดง เป็นหมู่บ้านชาวม้ง แต่ว่าพ่อกับแม่ก็ทำงานได้ประมาณ 5 – 6 เดือนก็ตามมาอยู่ในเมืองกับดาว เพราะว่าคิดถึงลูก พ่อกับแม่คิดว่างานที่สวนผักที่หางดงมันเป็นงานหนัก มีสารเคมีเยอะ ไม่อยากให้ดาวต้อง

ลำบากก็เลยพาความาฝากพี่สาวที่อยู่อำเภอสนทราย พี่สาวของดาวก็เลยให้ดาวทำงานที่ร้าน เพื่อจะได้ฝึกภาษาไทยไปด้วย สำหรับดาวเอง ตอนที่พอกับแม่พามาฝากให้อยู่กับพี่สาว เป็นครั้งแรกที่ต้องแยกจากพ่อแม่ ซึ่งดาวไม่อยากอยู่ที่อำเภอสนทรายเลย ในช่วงแรกที่ทำงาน ดาวจะได้เสิร์ฟข้าง ล้างจานบ้าง ประมาณ 3 – 4 เดือน ช่วงหลังๆก็ได้เข้าไปช่วยงานในครัว ซึ่งค่าแรงเองก็ขึ้นคือ แรกๆจะได้วันละ 150 บาท แล้วต่อมาเจ้านายก็ขึ้นให้เป็นวันละ 180 บาท ทำงานอยู่ที่อำเภอสนทรายได้ประมาณ 1 ปี

หลังจากนั้นพ่อแม่ของดาวก็มาทำงานที่คอกม้า แถวๆเจ็ดยอด แต่ดาวก็ยังทำงานอยู่ที่สนทราย ตอนนั้นพ่อแม่ของดาวมาอยู่กับหลาน แล้วก็ไปอยู่อำเภอแม่แตง พอพ่อแม่ไปอยู่ที่อำเภอแม่แตง ทำงานในสวนกุหลาบ ดาวก็เลยออกจากงานที่สนทราย ย้ายไปอยู่กับพ่อแม่ ก็ดกงานอยู่ประมาณเดือนหนึ่ง เจ้านายของพ่อแม่ก็เลยให้ไปทำงานกับลูกสาวของเจ้านายที่อำเภอแม่ริม ทำงานเป็นผู้ช่วยที่โรงเรียนสอนอาหารไทย ที่อำเภอแม่ริม โดยจะพักอยู่กับเจ้านายเลย และเจ้านายจะทำบัตร(ใบอนุญาตทำงาน)ให้ เพราะว่าอายุ 15 ปี ซึ่งสามารถทำบัตรได้แล้ว ส่วนพ่อแม่ทำงานอยู่อำเภอแม่แตง แต่ว่าทำงานอยู่ที่อำเภอแม่ริมได้ไม่นานก็ต้องออก เพราะว่าโรงเรียนสอนทำอาหารปิดกิจการเพราะหมดสัญญาเช่าสถานที่และปัญหาเรื่องเงิน ดาวเลยดกงานอีกครั้ง แต่ว่าแม่พาไปสมัครงานที่ไหนก็ไม่มีใครรับ เพราะเห็นว่าอายุยังน้อย แม่ดาวเคยพาดาวไปสมัครงานโรงงานในเขตอำเภอแม่แตง เช่น โรงงานข้าวโพด แต่ก็ไม่ได้ เพราะโรงงานจะรับคนงานที่อายุ 18 ปีขึ้นไป แม้ว่าดาวจะมีใบอนุญาตทำงานของกรมแรงงานแล้วก็ตาม ไม่อย่างนั้นโรงงานจะโดนปรับ โดนจับ เพราะว่าใช้แรงงานเด็ก

หลังจากทำงานที่อำเภอแม่แตงได้ประมาณปีสองปี ญาติของพ่อแม่ดาวที่มาทำงานสร้างบ้านให้บ้านนายจ้างคนปัจจุบัน ซึ่งต้องการคนดูแลบ้านที่อยู่เป็นครอบครัว เลยทำให้ดาวและครอบครัวทำงานมาจนปัจจุบัน กล่าวคือ พ่อแม่ดูแลสวนให้บ้านเช่าของพ่อนายจ้าง ส่วนดาวดูแลบ้านให้นายจ้าง และมีใบอนุญาตทำงาน ตอนแรกที่มาทำงานกับนายจ้างคนนี้นายจ้างจะให้ดาวไปทำงานที่ร้าน 7/11 แต่เพราะว่าบ้านกับที่ทำงานอยู่ไกล ปั่นจักรยานไกล ดาวเลยได้ทำงานบ้านอยู่ที่บ้านนายจ้างเท่านั้น แต่ว่าช่วงที่ทำงานที่บ้านนี้นั้น แม่ของดาวก็พยายามทำงานหาเงินอื่นๆที่มีรายได้ดีกว่า เพราะว่าช่วงแรกที่เข้ามาทำงาน ได้ค่าจ้างน้อย แล้วทุกวันนี้ข้าวของราคาแพง รายได้ที่มิจิงไม่พอ แต่พอไปหางานใหม่ ก็ต้องเป็นงานที่รับทั้ง 3 คนเข้าทำงานด้วยกัน และพอกลับมาขอลาออกจากพ่อของนายจ้างว่าจะไปทำงานที่อื่น พ่อของนายจ้างก็ไม่ให้ไป แต่ว่าก็ขึ้นค่าแรงให้ ตอนนั้นดาวได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท แล้วทุกครั้งที่แม่ออกไปหางานใหม่ ก็จะได้เพราะว่ามีประสบการณ์การทำงานดูแลสวน ดูแลสระว่ายน้ำ ส่วนใหญ่งานที่เคยไปสมัครไว้จะเป็นงานโรงแรมหรืองานรีสอร์ท เพราะว่าพ่อแม่ชอบทำงานทำสวน ดูแลสวน สำหรับใบอนุญาตทำงาน พ่อ

แม่ของดาวเป็นคนงานชิ้นกับโควต้าพ่อนายจ้าง เป็นคนสวน ส่วนดาวได้บัตรตามโควต้าของแม่นายจ้าง เป็นแม่บ้าน และตอนนี้ครอบครัวดาวสร้างบ้านพักอยู่ในบริเวณบ้านของนายจ้าง โดยดาวจะมีวันหยุดคือวันอาทิตย์ ซึ่งดาวก็มักจะไปเยี่ยมเพื่อนบ้าง แต่ส่วนใหญ่จะอยู่ที่บ้าน

เนื่องจากทุกครั้งที่หางาน ดาวและครอบครัวจะหางานที่สามารถทำงานอยู่ด้วยกันได้ทั้งครอบครัว ทำให้ตอนนี้ก็ดาวยังไม่อยากไปทำงานที่อื่นไกลๆ เพราะว่าไม่อยากไปจากพ่อแม่ แต่ถ้าจะไปทำงานที่อื่น คงเป็นงานที่มีรายได้มากกว่านี้ แต่ก็ยังเป็นงานในจังหวัดเชียงใหม่ แต่ตอนนี้ดาวก็พอใจกับงานที่ทำในปัจจุบัน เพราะว่าเจ้านายใจดี ดาวมีใบอนุญาตทำงาน แต่ว่าอยากเรียนหนังสือ เพราะว่าดาวไม่ได้เรียนหนังสือเลย คิดว่าถ้าได้เรียนหนังสืออาจจะได้งานที่ดีขึ้น มีชีวิตที่ดีขึ้น

กรณีศึกษาที่ 7

นายจอมไทย อายุ 21 ปี ชายหนุ่มชาวไทใหญ่ ปัจจุบันทำงานรับเหมาตัดหญ้า จัดสวนเป็นผู้รับเหมารายย่อย โดยจะเหมาจัดสวนบ้านเป็นหลัง ทั้งแบบรายวันและรายเดือนซึ่งเพิ่งเริ่มทำเมื่อเดือนพฤศจิกายน ปี พ.ศ. 2551

จอมไทยเกิดที่อำเภอเชียงดาว จังหวัดเชียงใหม่ แต่มาโตที่บ้านเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ จอมไทยเรียนจนชั้น ป.6 อีกหนึ่งเทอมจะจบก็ออกมาทำงานที่เมืองเชียงใหม่ เพราะว่าพ่อแม่แยกทางกัน แม่แต่งงานใหม่ย้ายไปอยู่กับสามีคนใหม่ ส่วนพ่อก็ไปทำงานที่อื่น อยู่บ้านที่เปียงหลวงคนเดียว ต้องดูแลตัวเองทุกอย่าง คิดว่าเรียนไปเรื่อยๆ มันไม่ได้อะไรจากการเรียนหนังสือ ครอบครัวก็มีปัญหา ตอนนั้นรู้สึกว่าจะไม่อยากอยู่บ้าน อยากไปทำงานมากกว่า จอมไทยก็เลยโทรมาหาอาที่ทำงานอยู่ในเมืองเชียงใหม่ถามว่ามีงานให้ทำไหม แล้วพอดิว่าเจ้านายของอาซึ่งทำโรงเพาะเห็ดนั้นมีความคิดที่น้องทำธุรกิจหลายอย่าง เจ้านายของอา ก็บอกว่า มีปืมน้ำมันของลูกชายอยู่เลยให้จอมไทยมาทำงานที่ปืมน้ำมันที่ในเมืองเชียงใหม่ โดยตอนนั้นตั้งใจมาอยู่ที่เชียงใหม่เลย จะไม่กลับไปอยู่บ้านที่เปียงหลวงอีกแล้ว ซึ่งในช่วงที่เดินทางเข้ามาอยู่ในเมืองเชียงใหม่ เจ้าหน้าที่ยังไม่เข้มงวดเรื่องการเดินทาง และถ้าเจ้าหน้าที่ถามว่ามีบัตรประชาชนหรือเปล่า จอมไทยก็บอกว่าไม่มีอายุยังไม่ถึง เพราะตอนที่มาเชียงใหม่ครั้งแรกนั้นอายุเพียง 14 ปี

จอมไทยเริ่มทำงานครั้งแรกเมื่ออายุ 14 ปี ที่ปืมน้ำมันปิโตรนาส ตอนนั้นยังเป็น Q-8 สาขาสวนดอก ได้ค่าจ้างประมาณ 140 กว่า ต่อวันและมีทิปจากลูกค้าด้วย รวมแล้วได้ประมาณวันละ 200 กว่าบาท ซึ่งคนที่ทำงานด้วยกันประมาณ 80% เป็นชาวไทใหญ่ ตอนที่ทำงานนี้จอมไทยส่งเงินให้แม่เดือนละ 4,000 บาท แต่พอตอนหลังออกมาเช่าหออยู่เอง เดือนละ 900 บาทก็ไม่ได้ส่งเงินให้แม่ เพราะว่ามีค่าใช้จ่ายเรื่องซื้อทีวี เครื่องเสียง จอมไทยทำงานอยู่ได้ประมาณ 6 เดือนก็ออก เพราะว่ามีปัญหาในที่ทำงาน คือช่วงหลังพนักงานเติมน้ำมันขาด จอมไทยเลยต้องไปช่วยตรงนั้น

แล้วเกิดมีปัญหาว่าเงินหาย มีคนขโมยเงินไป 2 ครั้ง ครั้งที่ 2 ขโมยไป 8,000 บาท แล้วทุกคนลงมติว่า จอมไทยเป็นคนขโมย จอมไทยเลยหนีออกจากการงาน เพราะว่าถ้าอยู่ต่อก็จะต้องโดนหักเงินเดือนไปเรื่อยๆจนกว่าจะครบ 8,000 บาท ซึ่งจอมไทยไม่อยากจะจ่ายเงินตรงนี้เลยหนีออกมา ซึ่งตอนที่หนีออกจากการงาน คือจอมไทยจะไม่เข้าไปทำงาน ไม่ติดต่อใคร ไม่อยู่ห้องเช่าแต่ยังไม่ย้ายออกจากห้องเช่า แต่ไปอยู่กับพ่อชั่วคราวที่เชียงดาวเพื่อให้สบายใจ แล้วก็โทรบอกแม่ว่าไม่ได้ทำงานที่ปื้มแล้ว ให้ไปขนของออกมาให้ด้วย แม่ก็ไปขนของออกมาให้ แล้วก็คืนห้องไป

ช่วงที่ทำงานที่ปื้มนั้น จอมไทยจะทำงานกะดึก ส่วนตอนกลางวันจะทำงานร้านอาหารอยู่แถวหนองฮ่อ เป็นเด็กเสิร์ฟ แต่พอดีใจของร้านเค้าแข่งร้าน จอมไทยก็เลยต้องออก แล้วหลังจากที่ออกจากปื้มนั้น จอมไทยก็เลยมาทำงานที่ร้านทำร่มที่อำเภอสันกำแพง เพราะว่าลูกพี่ลูกน้องชวนไปทำ ได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท ตอนนั้นพักอยู่กับลูกพี่ลูกน้อง ซึ่งที่พักนี้เจ้านายจัดหาให้ แล้วพอดีใจว่าที่ที่อยู่ร้านอาหารอีกร้านหนึ่งที่เคยไปอยู่ด้วยกันมาขอให้จอมไทยไปทำงานด้วย เพราะว่าเคยจ้างมาหลายคนแล้ว แต่ก็ทำงานได้ไม่ดี จอมไทยเลยต้องออกจากการงานทำร่มซึ่งทำอยู่หลายเดือนเหมือนกัน

หลังจากออกจากการงานทำร่ม จอมไทยมาอยู่ที่ร้านอาหาร ตรงหลังสวนล้านนา ร.9 โดยรับผิดชอบงานทุกอย่าง ทั้งทำอาหาร เสิร์ฟและล้างจาน คือตอนแรกที่ทำงาน ที่ร้านมีลูกจ้างเป็นผู้หญิงอยู่แล้ว 2 คน ซึ่งงานเค้าหนักอยู่แล้ว และพอจอมไทยไปทำงาน คนงานผู้หญิงทั้ง 2 คนนี้เลยขอลาก เจ้านายเลยให้ออก แล้วแรกเจ้านายก็พยายามหาคนใหม่อยู่แต่หาไม่ได้ แล้วอีกอย่างเจ้านายเห็นว่าจอมไทยทำงานได้ ก็เลยไม่จ้างคนเพิ่ม ให้จอมไทยทำงานทั้งหมดคนเดียว ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท ทิปอย่างต่ำวันละ 80 บาท กินนอนที่ร้าน แต่แล้วก็โดนจับที่ร้าน เพราะว่าตอนนั้นจอมไทยอายุ 15 ปี เลยโดนซื้อหาใช้แรงงานเด็กและก็ต่างด้าว จอมไทยเลยต้องไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชนเชียงใหม่ 3 เดือน คือมีตำรวจมาค้นที่ร้าน จอมไทยไม่ได้หนี รู้ว่าต้องโดนจับแน่ ตอนนั้นคือคิดว่าตัวเองมีความรู้ไม่พอ คิดว่าถ้าอยู่สถานพินิจฯ อย่างน้อยก็มีข้าวกินฟรี และมีเวลาที่จะได้เรียนด้วย คือคิดว่าจะได้ไม่ต้องไปทำงานแล้ว อยู่ที่สถานพินิจฯ มีข้าวกิน และน่าจะจะได้เรียนอะไรสักอย่าง คือตอนนั้นไม่รู้หรอกว่าจะได้เรียนอะไร ก็เลยให้เค้าจับไป

ชีวิตในสถานพินิจฯ กลับไม่เหมือนที่จอมไทยคิดไว้ตอนแรก จอมไทยเล่าว่า ชีวิตมันเหมือนอยู่ในนรก มีที่นอนสบาย แต่เหมือนนกที่โดนขัง คือมีระเบียบที่เราต้องทำตาม แล้วช่วงแรกก็อดอยาก เพราะเหมือนเราขังนกไว้ มีน้ำกินมีอาหารแต่ออกไปไหนไม่ได้ และช่วงที่จอมไทยอยู่ที่สถานพินิจฯ พ่อแม่ไม่รู้เรื่อง เพราะว่าไม่ได้บอก แล้วที่ตำรวจมาจับที่ร้าน เพราะว่าคนแถวนั้นโทรไปแจ้งว่าแถวหนองฮ่อต่างด้าวอยู่เยอะ ตำรวจเลยมาจับ แล้วพอตำรวจขอตัว จอมไทยบอกว่าไม่มี ก็เลยโดนจับไปอยู่ที่สถานพินิจฯ เจ้าของร้านก็โดนจับไปด้วยเหมือนกัน สำหรับชีวิตในสถาน

พินิจของจอมไทย ช่วงเดือนแรกจะอึดอัดมาก แต่ว่าเดือนที่ 2 – 3 สนุกมาก เพราะว่ามีเพื่อนเยอะ และเข้ากับผู้คุมได้ดี และได้รับสิทธิพิเศษจากผู้คุม เพราะว่าความประพฤติดี ไม่ค่อยก่อเรื่อง และในท้ายที่สุดก็ไม่ได้เรียนหนังสือ แต่ได้เรียนวิชาชีพอื่นๆ เพราะว่าที่นี่เป็นเหมือนศูนย์แรกรับ ซึ่งในช่วงก่อนออกจากสถานพินิจฯ จอมไทยกลายเป็นหัวหน้ากลุ่ม คือเด็กๆ คนเมืองก็จะเรียกว่าเป็นแก๊งไทใหญ่ เพราะว่าในสถานพินิจจะมีเด็กไทใหญ่อยู่จำนวนหนึ่ง พอเค้ารู้ว่าจอมไทยเป็นที่รักของผู้คุมก็เลยมาอยู่รวมกลุ่มด้วย เพราะว่าเด็กๆ เหล่านั้นเค้าโดนรังแกมาก่อน

หลังจากออกจากสถานพินิจฯ จอมไทยก็มาทำงานที่ร้านเดิม แต่ทำได้ไม่นานก็ออกมาทำงานที่สวนมะม่วงที่บ้านร้องอ้อ ในเขตตำบลสันผีเสื้อ ซึ่งเพื่อนแม่ของจอมไทยทำงานอยู่ และหลังจากออกมาจากสถานพินิจฯ แม่ของจอมไทยต้องการให้จอมไทยมีบัตรหรือเอกสารอะไรบ้าง แต่ว่าตอนนั้นจอมไทยยังคืออยู่ ไม่สนใจ ทำงานอย่างเดียว และระหว่างที่ทำงานที่สวนมะม่วง เป็นช่วงที่เจ้าหน้าที่ตำรวจเข้มงวดเรื่องการว่าจ้างคนต่างด้าวที่ไม่มีบัตรทำงาน เจ้าของสวนมะม่วงกลัวโดนจับ ก็เลยให้ออก

หลังจากนั้นจอมไทยจึงไปทำงานที่สวนส้ม อำเภอแม่แตง ซึ่งแม่ของจอมไทยทำงานอยู่ก่อนแล้ว ได้ค่าแรงวันละ 60 บาท เวลาทำงานคือ 8.00 น. – 17.00 น. แต่ว่านอกเวลาทำงานจอมไทยก็จะหารายได้พิเศษ เช่น เก็บของป่าขาย ปลุกผักขาย ขายถ่าน เป็นต้น ความรับผิดชอบหลักในสวนส้มคือ ดูแลต้นส้มอยู่ เพราะว่าเพิ่งปลูก พออยู่ได้ซักพักก็เริ่มเก็บส้มได้ แล้วพอรู้สึกว่างานที่ทำหนักเกินไป ได้เงินเดือนน้อย และต้องเกี่ยวข้องกับสารเคมีเยอะ จอมไทยก็เลยลาออก มาทำงานปั้มน้ำมันเชลล์ สาขาทิพนตร (ตอนนี้ไม่มีแล้ว) ซึ่งมีเพื่อนทำงานอยู่ก่อนแล้ว ค่าจ้างวันละ 150 บาท เช่าหอเดิมกับที่เคยทำงานปั้มแรก เพราะค่าเช่าถูก 900 บาทต่อเดือน

หลังจากออกจากปั้มน้ำมัน จอมไทยก็มาทำงานตัดหญ้า เพราะว่าหลังจากที่จอมไทยออกจากงานที่สวนส้ม แม่และพ่อเลี้ยงก็ออกมาเหมือนกัน มาทำงานตัดหญ้า จอมไทยพอออกมาจากงานปั้ม (จำสาเหตุที่ออกไม่ได้) ก็เลยมาทำงานกับแม่ ซึ่งบริษัทที่รับตัดหญ้านี้ชื่อ สมบูรณ์บริการ อยู่บ้านหนองไคร้ ได้ค่าแรงวันละ 120 บาท แล้วพอเป็นงานจะขึ้นเงินเดือนให้ กำหนดจ่ายเดือนเป็นเดือน แล้วเดือนแรกจอมไทยก็ได้ขึ้นเงินเรื่อยๆ เพราะว่าป็นงานเร็ว คือเจ้าของจะไม่อยู่คุม เอาคนมาลงแล้วก็ไป เพื่อนที่ทำงานด้วยกันก็ประมาณ 80% เป็นชาวไทใหญ่ ตอนนั้นจอมไทยพักอยู่กับพ่อ เพราะว่าพ่อลงมาทำงานก่อสร้างหมู่บ้านลาภู่นา เพราะว่าแค้นป้ออยู่ใกล้ๆ กัน ตอนแรกที่จอมไทยทำงานอยู่ที่พยายามหางานอื่น เจอใครก็ตาม แต่ยังหาไม่ได้ พอหาได้จริงๆ เค้าก็ยังไม่รับคนเพิ่ม ตอนนั้นงานที่ต้องการคือ งานสบาย ได้เงินเยอะ เพราะว่าจอมไทยไม่ชอบงานตัดหญ้า เพราะเป็นงานหนัก เงินออกช้า ค่าจ้างน้อย

หลังจากทำงานได้พักหนึ่ง พี่คนไทยที่ทำงานด้วยกันออกไปรับเหมาเอง แล้วตอนนั้น เหลือจอมไทยคนเดียวที่เป็นไทใหญ่ เพราะว่าได้ค่าแรงน้อยคนไทใหญ่ก็เลยทยอยๆออกไป ประมาณ 7 คน พี่คนนั้นเลยชวนจอมไทยไปทำงานด้วย ให้ค่าแรงวันละ 150 บาท จอมไทยก็เลย ตัดสินใจไป เพราะว่าพี่เค้าบอกว่าเจ้านายไม่อยากได้คนงานเป็นไทใหญ่แล้ว ซึ่งงานตัดหญ้าที่ทำกับ สมบูรณ์บริภรณ์นั้นจอมไทยทำอยู่ได้ไม่ถึงปี แต่ว่าที่ออกมาทำกับเจ้านายคนใหม่อยู่ได้ 2 ปีกว่า แล้ว ได้ใช้เครื่องตัดหญ้าด้วย เป็นเครื่อง 4 ล้อ แล้วทำงานไปซักพักก็มีโอทีบ้าง เพราะว่าตอนแรกคนงาน มีจอมไทยคนเดียว แต่ตอนที่จอมไทยออกมามีคนเงินอยู่ประมาณ 6 – 7 คน และวันอาทิตย์ซึ่งเป็น วันหยุด จอมไทยจะมาทำงานอีกทีเพื่อจะได้ฝึกใช้เครื่องตัดหญ้าให้ชำนาญ โดยเจ้านายอีกที่เป็นลุง คนไทใหญ่ที่ผันตัวเองมารับเหมาตัดหญ้ารายย่อย และก่อนออกจากงานจอมไทยได้ค่าจ้างวันละ 260 บาท ค่อนข้างๆ ขึ้นมาจากค่าจ้างคนงานเป็นค่าจ้างช่าง แล้วสาเหตุที่ออกมาทำเอง เพราะว่าครั้ง สุดท้ายที่ทำงานบังเอิญไปฟันโดนรากไม้แล้วเกิดอุบัติเหตุ ทำให้บาดเจ็บ แต่ว่าแม่จอมไทยไปคุย เพื่อให้พี่เค้าจ่ายค่ารักษาพยาบาลแล้วพี่เค้าไม่ยอมจ่าย แม่เลยให้ออกมา ทั้งที่ความสัมพันธ์ระหว่าง จอมไทยกับเจ้านายก็ดีมากอยู่ และเจ้านายทำบัตรแรงงานให้ เพราะว่าพี่เค้ารับงานทุกที่เลยต้องมี บัตร

หลังจากที่แม่ของจอมไทยให้ลาออกจากงาน แม่ของจอมไทยทำงานเป็นแม่บ้านแบบ รายวัน รับทำความสะอาดบ้านหลายๆหลัง ก็เลยประชาสัมพันธ์ไปว่าลูกชายรับเหมาตัดหญ้าเอง แล้ว ถ้าต้องการจ้างก็ติดต่อมา แต่ละบ้านก็เลยให้เครื่องมือ และบ้านเจ้านายของแม่บ้านหนึ่งทำ ใบปลิวให้ 100 แผ่น ก็เอาไปแจกตามบ้านที่เห็นว่าสนามหญ้ารก แล้วมีลูกค้าติดต่อมา ก็เลยมี กำลังใจทำงาน เลยทำงานมาจนทุกวันนี้ และตลอดเวลาที่ทำงานเป็นลูกจ้างอยู่ ก็คิดอยู่เสมอว่าทำ อย่างไรจึงจะสามารถออกมาทำเองได้ คือคิดอยู่ตลอดเวลาว่าอนาคตจะเป็นเจ้าของบริษัท ทำให้ พยายามเรียนรู้ไปเรื่อยๆ พอรู้สึกว่าคุณรู้เราพอแล้ว ความรู้ขนาดนี้คือรับงานเองได้แล้ว ก็คือมารับ งานนี้ เงินทุนเริ่มต้น 15,000 บาทได้จากคนรู้จักของจอมไทยให้ยืมมา แล้วค่อยผ่อนคืนทีหลัง ซึ่ง คนรู้จักนี้เป็นคนไทย ซึ่งปัจจุบันนี้ใช้หนี้หมดแล้ว

ในช่วงเริ่มต้นงานรับเหมานี้ จอมไทยจะเอาใบปลิวไปแจก และพอลูกค้าติดต่อมาจึงจะ ไปหาคนงานอีกที คือจะรู้ว่าคนไหนว่างงาน ก็จะเรียกมาเป็นบางครั้ง พองานเริ่มเยอะก็เริ่มจ้าง ประจำ จากคนเดียวมาเป็น 5 คน หลังจากรับงานเองได้ประมาณ 2 – 3 เดือนซึ่งตรงนี้ไม่กลัวมี ปัญหาเกี่ยวกับนายจ้างเก่าของลูกค้าน้อง เพราะจอมไทยบอกลูกค้าอย่างชัดเจนว่า ถ้าต้องการจะมาทำงาน กับจอมไทยก็ต้องเคลียร์กับเจ้านายเก่าให้เสร็จก่อน แต่จอมไทยจะไม่ไปบอกว่ามาอยู่กับผมสิ จอม ไทยจะไม่เอ่ยปากเชิญ ซึ่งสาเหตุที่ต้องจ้างลูกน้องเพราะว่าทำงานไม่ทัน จำเป็นต้องจ้างลูกน้อง เพราะว่าแม้จะรับมาบ้านหลังละ 300 บาท แต่ว่างานในบ้านหลังหนึ่งมันมีหลายอย่าง เช่น ตัดหญ้า

พรวนดิน รดน้ำ ใส่ปุ๋ย เพราะฉะนั้นถ้าทำคนเดียวคือทำทั้งวัน ลูกค้าจะไม่มีเวลามากขนาดนี้ ถ้าอาจจะใช้เวลาวันหนึ่งประมาณ 3 ชม. ก็เลยต้องจ้างคนงานไป

ส่วนหน้าที่หลักของจอมไไทยนั้น ช่วงแรกต้องอยู่ดูแลทั้งหมด ต้องตัดหญ้าเอง แต่งดอกไม้เอง ทำทุกอย่างเอง เพื่อให้คนงานดู เรียนรู้งาน พอช่วงหลังคนงานทำงานได้แล้ว จอมไไทยก็จะโทรสั่งว่าวันนี้ให้ไปหลังไหนบ้าง คือจอมไไทยจะจัดตารางคิวให้ลูกน้องว่าจะต้องไปหลังไหน แล้วพอเสร็จงานลูกค้าจ่ายเงินก็ให้ลูกน้องเก็บมาให้ ถ้ายังไม่จ่าย จอมไไทยก็จะไปเก็บเองที่หลัง เวลาการทำงานคือ 8.00 – 17.00 น. โดยจอมไไทยจะไม่มีค่าอาหารและที่พักไว้ให้ลูกน้อง ซึ่งส่วนนี้ลูกน้องจะต้องรับผิดชอบเอง

แม้ว่างานรับเหมารายย่อยนี้จอมไไทยจะมีรายได้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับว่าแต่ละเดือนรับงานมากน้อยแค่ไหน ถ้าวันไหนฝนตกก็ไม่ได้ทำงานซึ่งก็จะขาดรายได้ไป และสำหรับรายได้นั้นจะแบ่งออกเป็น รายรับ ซึ่งจะได้ประมาณเดือนละ 40,000 บาท รายจ่าย เป็นค่าจ้างลูกน้อง 5 คน วันละ 200 บาท และค่าซ่อมบำรุงอุปกรณ์ ค่าน้ำมัน ทำให้เงินเหลือเก็บแทบจะไม่มี เพราะว่ายังเป็นช่วงเริ่มต้น จึงต้องซื้ออุปกรณ์เพิ่มอยู่เรื่อยๆ โดยจอมไไทยจะจ่ายค่าจ้างให้ลูกน้องอาทิตย์ละครั้ง หรือลูกน้องสามารถเบิกค่าจ้างส่วนที่ทำงานไปแล้วก่อนได้ โดยจะนับตามวันที่ทำ จะมีตารางการทำงานของลูกน้องอยู่ ลูกน้องที่ทำงานด้วยเป็นผู้ชายทั้งหมด เป็นชาวไทใหญ่ อายุส่วนใหญ่จะเฉลี่ยประมาณ 25 ปี ซึ่งตั้งแต่รับเหมาเองมานี้ มีลูกน้องลาออกไปบ้างแล้ว ซึ่งจอมไไทยคิดว่าอาจจะเป็นเพราะงานที่ทำมันหนักเกินไป เพราะเป็นงานกลางแจ้ง บางทีฝนตก บางทีแดดร้อน งานที่รับทำจะประเมินค่าจ้างตามเวลาที่ต้องใช้ เพราะว่าบ้านแต่ละหลังใช้เวลาไม่เท่ากัน โดยทุกวันนี้เวลาที่ใช้ในการทำงานแต่ละครั้งอยู่ระหว่าง 30 นาที – 3 วัน ค่าใช้จ่ายก็จะอยู่ที่ระหว่าง 50 – 4,000 บาท และถ้ามีปัญหาเกี่ยวกับลูกค้าก็จะเป็นเรื่องของการทำงานไม่เรียบร้อย และนัดไว้แล้วไม่ได้เข้าไปทำ เพราะว่าลืมบ้าง หรือบ้านหลังหนึ่งให้ทำงานเพิ่ม ไม่ให้ออกไป ก็เลยไปทำงานอีกหลังหนึ่งไม่ทัน ส่วนใหญ่เป็นเรื่องเวลา ผิดนัดหรือทำงานไม่เรียบร้อย ซึ่งส่วนที่ทางจอมไไทยคิดจริงๆ ก็จะขอโทษ และถ้าฝนตกหนักๆ ไม่ได้เข้าไปทำงานก็จะโทรบอกล่วงหน้าแก่ลูกค้าเสมอ

ส่วนใหญ่หลักการทำงานของจอมไไทยคือ จะคิดค่ารับเหมาจากเวลาที่ต้องทำงานเป็นหลัก โดยประเมินจากการที่ประสบการณ์การทำงานที่ผ่านมาว่าทำงานแต่ละหลังจะใช้เวลาเท่าไรแล้วในช่วงแรกคนงานก็จะทำงานช่วยอื่นๆ เช่น กวาดใบไม้ เป็นต้น ส่วนตัดแต่งนั้นจอมไไทยจะทำเอง เพราะคิดว่าอย่างน้อยให้ลูกค้าเห็นว่ามาทำงานกันหลายคนดีกว่ามาคนเดียว ซึ่งภาพลักษณ์จะดีกว่า แล้วทุกวันนี้ก็จะมีงานทุกวัน ลูกค้าบางคนจะไว้ใจให้เข้าไปดูแลสวนได้เลย แม้ว่าเจ้าของบ้านจะไม่อยู่บ้านก็ตาม และจอมไไทยจะให้ความสำคัญกับลูกค้าประจำรายเดือนมากกว่า โดยจะดูแลสวนให้ลูกค้าดีมาก ๆ และถ้ามีลูกค้าโทรมาพร้อมกัน จะเลือกไปทำงานที่บ้านหลังที่เป็นลูกค้า

ประจํามากกว่า ส่วนการเลือกลูกน้อง จะอาศัยประสบการณ์จากการที่ได้เจอคนอื่นมาเยอะ แต่หลักๆคือถ้าคุยกันถูกคอ เข้าใจรับเข้าทำงาน ส่วนปัญหาก็คือ ลูกน้องทำงานไม่เรียบร้อย ทำงานช้า และหยุดไม่บอกล่วงหน้า ส่วนใหญ่ก็จะคุยกันตรงๆ

จอมไทยตั้งใจที่จะทำงานอยู่ที่เชียงใหม่ เพราะเกิดที่เชียงใหม่ โตที่เชียงใหม่ และต้องการให้สามารถทำงานครอบคลุมพื้นที่ของเชียงใหม่ก่อน รวมทั้งขยายงานอย่างอื่นเพิ่ม เช่น ตกแต่งภายใน เป็นต้น แต่ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับว่าต้องได้บัตรประชาชนไทยก่อน เพราะตอนนี้จอมไทยยังได้บัตรสีส้มอยู่ ซึ่งสิทธิในการทำงานมีน้อย ส่วนจังหวัดอื่นๆถ้าไปคือเป็นลักษณะไปเที่ยวมากกว่า และตั้งใจที่จะตั้งรกรากอยู่ในเมืองเชียงใหม่ เพราะว่ามียานและเคยชินกับสภาพแวดล้อมที่ในเมืองมากกว่า มียานมากกว่า ถ้ากลับไปอยู่บ้านเปียงหลวงก็ไม่มียานทำ งานที่มีประสบการณ์ก็หาเงินไม่ได้ที่บ้านเปียงหลวง

แต่ปัญหาใหญ่ที่จอมไทยต้องเผชิญตอนนี้คือ เรื่องการเดินทาง เพราะว่าป็นแรงงานต่างด้าวทั้งกลุ่ม ไม่สามารถเดินทางออกนอกพื้นที่ได้ ก็เลยรับงานหลักๆในเขตแม่โจ้ แต่ว่าบางครั้งก็ไปแม่ริมหรือหางดงบ้าง ถ้าลูกค้าขอมา ซึ่งถ้าไม่จำเป็นจริงๆจะไม่ไป และก็จะเดินทางด้วยรถมอเตอร์ไซค์คิดพ่วง และจอมไทยจะขอหนังสือเดินทางออกนอกพื้นที่ตลอด แม้ว่าจะได้อนุญาตเพียง 7 วันบ้าง, 3 เดือนบ้าง หรือ 6 เดือนบ้าง แต่ก็ทำให้ตลอด แล้วเวลามียานเทศกาลหรือว่าไปเที่ยวแล้วโดนเจ้าหน้าที่ตรวจ ก็จะบอกว่าไม่ได้เอาบัตรมา เพราะว่าจอมไทยพูดไทยชัด ก็เลยโดนแค่จ่ายค่าปรับที่ไม่มีใบขับขี่หรือหมวกกันน็อก และคนงานไม่มีบัตรแรงงาน โดนเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจับ คือเจ้าหน้าที่ดมเข้าตรวจค้นแคมป์ก่อสร้าง แล้วลูกน้องของจอมไทยขี่มอเตอร์ไซค์ผ่านก็เลยโดนเรียกขออนุญาต แล้วไม่มีบัตรเลยโดนจับไปด้วย ก็เลยโทรหาลูกค้าที่รู้จักกับเจ้าหน้าที่เพื่อให้ปล่อยลูกน้องให้ แล้วจอมไทยจะยอมจ่ายค่าปรับเอง สุดท้ายก็ได้จ่ายเงิน 5,000 บาท ซึ่งยังไม่ได้คุยกันว่าจะรับผิดชอบอย่างไร แต่จอมไทยคิดว่าจะจ่ายให้คนละครึ่ง คือ ลูกน้องจ่ายครึ่ง จอมไทยจ่ายครึ่ง เพราะไม่อยากให้ลูกน้องเคยตัวแล้วพอมีปัญหาอะไรก็วิ่งมาหาจอมไทย

ตอนนี้จอมไทยมองว่าชีวิตเพิ่งจะเริ่มต้น เพราะว่ายังไม่ถึงเป้าหมายที่ต้องการรอบัตรอย่างเดียว แม้ว่าบัตรสีส้มอาจจะไม่สามารถขอสัญชาติไทย แต่ก็ยังหวังว่าต่อไปทางรัฐบาลไทยอาจจะอนุญาตให้เป็นนายจ้างได้และทำใบขับขี่ได้ เพื่อที่ว่าจอมไทยจะได้ขยายธุรกิจให้มั่นคง ทั้งเรื่องรายได้, การจ้างคนงาน, การทำงานสะดวกขึ้น เช่น ซื้อรถได้

กรณีศึกษาที่ 8

นางสาวดาว อายุ 16 ปี เกิดที่บ้านเวียงเงิน รัฐฉาน ประเทศพม่า มีนายหน้าพาเดินมาจากเวียงเงินมาที่บ้านหนองอุก (บ้านอรุโณทัย) และพักอยู่ประมาณ 2 วัน จากนั้นก็นั่งรถตู้เข้ามา

เชียงใหม่ มีคนมากันเต็มรถตู้โดยสารรวมทั้งดาว เดือน (น้องสาว) แสงฟ้า (ลูกพี่ลูกน้อง) และพ่อแม่ แต่ดาวไม่รู้ว่พ่อแม่จ่ายค่านายหน้าเท่าไร เพราะว่พ่อแม่มาเชียงใหม่เพื่อมาทำงานก่อสร้าง และตอนนั้นดาวอายุเพียง 5 ขวบ

ดาวเริ่มทำงานตอนอายุ 13 ปี เพราะว่ตอนแรกพ่อแม่บอกว่าจะย้ายไปอยู่ที่อื่น เลยให้ดาวและน้องสาวลาออกจากโรงเรียน ซึ่งตอนนั้นดาวเรียนอยู่ชั้นป. 5 แต่หลังจากดาวและน้องสาวลาออกจากโรงเรียน ปรากฏว่พ่อแม่ไม่ได้งานที่อื่นแล้ว เลยไม่ต้องย้ายไปไหน แต่เพราะว่ไม่มีเงิน ดาวและเดือนน้องสาวไม่ได้กลับเข้าไปเรียนหนังสือต่อ ดาวจึงตัดสินใจทำงาน

พ่อกับแม่บอกว่าถ้าเข้าโรงเรียนต่อไม่ได้ ก็ช่วยกันทำงานหาเงินดีกว่า จะได้กลับบ้านเรา ดาวก็อยากกลับบ้าน เพราะว่มีนาที่ต้องดูแล ที่ผ่านมามีพ่อแม่ฝากคนแถวบ้านให้ดูแลนาให้ เพราะพ่อกับแม่ไม่ยอมขายนา แต่คนที่ดูแลนาเค้าโทรมาบอกว่าจะไม่ดูแลนาให้แล้ว ที่ผ่านมามีคนที่ดูแลนาเค้าจะแบ่งข้าวให้ แต่พี่ที่แล้วเค้าโทรมาบอกว่าเค้าจะไม่แบ่งข้าวให้แล้ว เค้าจะเก็บข้าวไว้เองหมดเลย พ่อแม่กลัวว่จะถูกคนที่ดูแลนาเอาไป ก็เลยจะกลับบ้าน

หลังจากที่ออกจากโรงเรียน ช่วงที่กำลังหางาน พ่อคิดว่าครูที่เป็นคนขับรถรับส่งเด็กนักเรียนไปโรงเรียนวัดป่าตันที่ดาวและน้องสาวเคยไปด้วยประจำ ก็บอกว่าต้องการคนไปช่วยดูแลเด็กอยู่พอดี เลยจะให้ดาวและน้องสาวไปช่วยดูแลเด็ก แต่เดือนไม่ยอมไป ดาวเลยไปทำงานคนเดียว เป็นงานเลี้ยงเด็กที่สถานรับเลี้ยงเด็กพรประกาศิต จนถึงปัจจุบัน

ดาวทำงานดูแลเด็ก 40 กว่าคน อายุประมาณตั้งแต่ 2 – 3 ขวบ จนถึงก่อนอนุบาล โดยดาวจะดูแลเด็กทุกอย่าง ช่วงที่เด็กนอน ดาวก็จะทำความสะอาดโรงเรียน ล้างแก้ว ซึ่งเป็นบ้านของเจ้านายเอง โดย 2 เดือนแรกได้เงินเดือน 2,500 บาท แล้วแม่ของดาวก็บอกเจ้านายว่เงินเดือนมันน้อย เจ้านายเลยขึ้นเงินเดือนให้เป็น 3,000 บาท ระหว่างที่เด็กนอน ดาวกับป้าก็จะนอนด้วย ดาวทำงาน 7.00 น. – 17.00 น. ตอนเย็นจะมีคนรู้จักไปรับที่โรงเรียน ดาวจ่ายค่าจ้างวันละ 150 บาท ส่วนตอนเช้าจะไปพร้อมรถเด็กว่ที่เจ้านายมารับเด็ก เพราะว่เจ้านายของดาวทำงานขับรถรับส่งนักเรียนด้วย ดาวทำงานทุกวันหยุดวันอาทิตย์ ตอนนี้อยู่กำลังทำใบอนุญาตทำงาน เจ้านายหน้าทำให้จ่ายคนละ 5,000 กว่าบาท ถึงอายุจะไม่ถึงแต่ว่ก็ปรับอายุขึ้นเป็น 17 ปี

สำหรับในที่ทำงานของดาวนั้น มีเพื่อนร่วมงานเป็นคนเมืองอายุประมาณ 40 ปี ซึ่งป้าเป็นคนใจดี และเจ้านายก็ใจดี ถ้ามีอะไรป้าก็จะดูแลเดือน ซึ่งส่วนใหญ่เรื่องว่ดาวจะโดนดูคือเรื่องว่ดาวมักจะเอาชุด/เสื้อผ้าเด็กให้ผัดกระเป๋ หรือว่บางครั้งรีบ ใส่เสื้อเด็กกลับด้าน เป็นต้น แต่ว่ดาวก็จะฟังและพยายามปรับปรุงตัวเอง

แม้ว่ดาวพอใจกับชีวิตในปัจจุบัน เพราะว่ได้อยู่กับครอบครัว เจ้านายก็ใจดี เพื่อนร่วมงานก็ใจดี แต่ดาวก็ตั้งใจจะกลับบ้าน เพราะว่พ่อแม่ไม่ได้ขายที่นาที่บ้าน และเพราะว่รัฐบาล

ไทยจะให้พิสูจน์สัญชาติ ซึ่งต้องเสียเงินมากประมาณ 10,000 กว่าบาทต่อคน ซึ่งครอบครัวของดาวไม่มีเงิน และเจ้าหน้าที่บอกว่าถ้าไม่พิสูจน์สัญชาติจะไถ่กลับพม่าเหมือนเดิม ดาวและครอบครัวก็เลยจะกลับบ้าน ตอนนี้เลยเก็บเงินเพื่อจะได้กลับบ้านอย่างเดียว เพราะค่าใช้จ่ายสำหรับการกลับบ้านเยอะมาก แต่ว่าใจหนึ่งก็อยากไปทำงานที่อื่น แต่แม่ไม่ให้ไปเพราะว่ายังเด็ก ซึ่งถ้าโตกว่านี้อาจจะไปทำงานที่อื่นก็ได้

กรณีศึกษาที่ 9

นางเงิน อายุ 21 ปี หญิงสาวชาวไทใหญ่ ปัจจุบันทำงานในโรงงานแห่งหนึ่งในอำเภอแม่ริม ทำหน้าที่แพ็คของ ทำงานนี้ได้ประมาณ 1 ปีแล้ว ตอนแรกโรงงานที่ตั้งอยู่ในหมู่บ้านในสวนนันทรี แต่เพราะว่าสถานที่แคบ เจ้าของโรงงานก็เลยไปเช่าสถานที่ใหม่ที่อำเภอแม่ริม

เงินเกิดที่เมืองล่ายคำ รัฐฉาน ประเทศพม่า ครอบครัวของเงินเดินทางมาจากเมืองล่ายคำเข้ามาทางจังหวัดแม่ฮ่องสอน ตอนเงินอายุ 2 ปี พ่อแม่ของเงินเข้ามาทำงานอยู่ในไร่ในสวนของชาวบ้าน อยู่ได้ประมาณ 1 ปี ก็กลับไปบ้านที่เมืองล่ายคำ จากนั้นไม่นานก็กลับมาเชียงใหม่เพราะว่าไม่มีที่ดินทำกิน โดยเข้ามาเชียงใหม่ทาง บ้านหนองอุก (บ้านอรุโณทัย) แล้วพ่อแม่ก็ไปทำงานก่อสร้างที่อำเภอแม่ว้าง จากนั้นก็เข้ามาทำงานที่อำเภอแม่ริม แล้วก็เข้ามาทำงานที่เมืองเชียงใหม่ หลังจากพ่อแม่ของเงินทำงานอยู่ในเมืองเชียงใหม่ประมาณ 6 ปี พอมีเงินเก็บก็เลยไปหาซื้อที่ดินทำกินที่หมู่บ้านไทใหญ่ (ฝั่งรัฐฉาน ประเทศพม่า) ติดกับบ้านเปียงหลวง

เงินและครอบครัวไปอยู่ที่บ้านเปียงหลวง ตอนเงินอายุประมาณ 13 ปี และได้เข้าเรียนที่โรงเรียนครูช้าง (โรงเรียนที่ตั้งอยู่ตรงชายแดนไทย – พม่า เปิดสอนระดับชั้นประถมให้เด็กไทใหญ่ทั้งที่อยู่ในฝั่งไทยและพม่า) แล้วประมาณปี พ.ศ. 2545 เกิดเหตุการณ์สู้รบระหว่างทหารไทใหญ่กับทหารพม่า ทำให้โรงเรียนครูช้าง ซึ่งอยู่ตรงชายแดนต้องปิดลง และครอบครัวของเงินต้องหนีการสู้รบเข้ามาอยู่ฝั่งไทย ที่บ้านเปียงหลวง พ่อแม่เงินไม่สามารถเข้าไปทำกินในที่ดินทางฝั่งรัฐฉานได้ แม้ว่าจะมีญาติพี่น้องอยู่ที่บ้านเปียงหลวง แต่ก็ไม่สามารถจะพึ่งพาญาติเพียงอย่างเดียว ดังนั้นเมื่อไม่มีที่ดินทำกิน จึงไม่มีเงินส่งเสียให้เงินเรียนหนังสือ ทั้งๆที่เงินก็อยากจะเรียนให้จบ แต่ก็ต้องออกจากโรงเรียนมาทำงาน ซึ่งยังเรียนอยู่ชั้นป. 5 อายุประมาณ 15 ปี

ในช่วงแรกที่มาทำงานที่เชียงใหม่ นั้น จะมาทำงานก่อสร้างกับพี่ชายและพี่สะใภ้ โดยสถานที่ทำงานก็จะเปลี่ยนไปเรื่อยๆ คือหลังจากสร้างที่หนึ่งเสร็จแล้วก็จะย้ายไปยังอีกที่หนึ่งต่อไป หลังจากออกจากงานก่อสร้างซึ่งทำอยู่ได้ประมาณ 7 เดือน ได้ค่าแรงวันละ 130 บาท ทำงานตั้งแต่ 8.00 น. – 17.00 น. เงินก็ได้มาทำงานที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง เพราะว่าแฟนของเงินเล่นดนตรีอยู่ที่ร้านนั้นก่อนแล้ว จึงชวนให้เงินมาทำงานด้วยกัน เพราะเห็นว่าเงินชอบร้องเพลงและเงินไม่

อยากทำงานก่อสร้างแล้ว เพราะว่ามันหนัก เงินจึงตัดสินใจมาทำงานที่ร้านอาหาร โดยหลักๆจะ ทำหน้าที่เสิร์ฟอาหาร และบางครั้งก็จะร้องเพลงด้วย โดยได้ค่าแรงเดือนละ 2,000 กว่าบาท (ก่อน ลาออกได้ค่าแรงเดือนละ 2,500 บาท) และพักอยู่ที่ร้านด้วย เงินต้องทำงานตั้งแต่ 12.00 – 01.00 น. ทำงานได้ประมาณ 2 ปีก็ลาออก เพราะว่าคลอคลุก และหลังจากลูกอายุได้ราว 6 เดือน เงินก็มา ทำงานเฝ้าร้านเกม ซึ่งเจ้าของร้านเป็นคนเดียวกับร้านอาหารที่เงินเคยทำงานมาก่อน ร้านเกมจะเปิด 8.00 – 22.00 น. และได้ค่าแรงเดือนละ 2,000 บาท ซึ่งเงินทำงานที่ร้านเกมได้ประมาณเกือบ 1 ปี (ตอนนั้นลูกสาวอายุราวๆปีครึ่ง) พอร้านเกมรายได้ไม่ค่อยดี พี่เจ้าของร้านจึงให้ญาติมาเฝ้าร้านแทน เป็นการลดค่าใช้จ่ายของร้าน

หลังจากนั้นเงินก็ไปทำงานที่ร้านถ่ายเอกสาร คือเดินทางไปเรื่อยๆ แล้วเห็นหน้าร้าน แล้วคิดปายว่ารับสมัครพนักงานถ่ายเอกสาร แต่ว่าพอเริ่มทำงาน เงินต้องทำงานบ้านด้วย ทำอาหาร ด้วย ทำงานตั้งแต่ 8.00 – 19.00 น. ได้เงินเดือน 3,500 บาท เงินทำงานได้ประมาณ 3 เดือนก็ลาออก เพราะว่างานหนักและเงินไม่อยากจะทำงานแม่บ้านด้วย

ต่อมาเงินได้ไปทำงานขายของที่ร้านขายเสื้อน้ำมัน, ผ้ามันที่กาดหลวง คือตั้งใจไปหา งานที่กาดหลวง เห็นป้ายรับสมัครงานก็เลยไปสมัคร ทำงานได้ประมาณ 2 เดือน เพราะว่างาน ก่อนข้างหนัก ต้องแบกเสื้อน้ำมันม้วนใหญ่ แล้วเงินเป็นผู้หญิงคนเดียวในร้าน และเงินจะต้องทำ บัญชีให้ที่ร้านด้วย ซึ่งเงินทำไม่เป็น คือร้านนี้มีลูกจ้าง 4 – 5 คน แต่ว่ามีหลายร้าน และลูกจ้างจะต้อง แบกของเอาไปส่งที่รถให้ลูกค้าด้วย และที่สำคัญคือได้เงินเดือน 3,500 บาท ซึ่งเงินคิดว่ามีลูกด้วย เงินเดือนที่ได้น้อยไป ไม่พอใช้เลยลาออกมา

หลังจากนั้นเงินมาทำงานที่สวนนนทรี เป็นแม่บ้าน คือ แฟนของเจ้านายเก่า (ที่ ร้านอาหาร+ร้านเกม) แนะนำให้มาสมัคร เงินทำงานได้ราวๆ 2 ปี ก็ลาออกมาทำงานที่โรงงาน ถึง เงินจะไม่ชอบงานแม่บ้าน แต่ว่าที่ทำงานแม่บ้านที่สวนนนทรีได้นาน เพราะเจ้านายจ้างจะให้ความ ช่วยเหลือเงินเป็นอย่างดี นายจ้างเป็นคนไทย เปิดเป็นบริษัท มีพนักงานราว 20 คน แต่มีแม่บ้านที่เป็นชาวไทใหญ่คนเดียวคือเงิน เงินได้เงินเดือนแรกๆ 3,500 บาท จากนั้นก็ขึ้นให้เรื่อยๆ จนก่อน เดือนที่ลาออกเงินได้เงินเดือน 5,200 บาท และวันที่ลาออกก็ได้เงินพิเศษอีก 500 บาท เวลาทำงาน 8.00 – 17.00 น. หยุดทุกวันอาทิตย์และวันหยุดนักขัตฤกษ์ และสาเหตุที่เงินลาออกก็เพราะว่าเบื่อ งานแม่บ้าน คือจริงๆเงินก็ไม่ได้อยากทำงานแม่บ้านอยู่ก่อนแล้วด้วย แต่ที่ทำงานที่สวนนนทรีได้นาน เพราะว่าได้ค่าจ้างดีและนายจ้างดี แต่เพราะเงินไม่ชอบทำงานแม่บ้านและงานก่อสร้าง และ ชอบทำงานที่มีเพื่อนร่วมงาน เพราะว่าเป็นคนขี้เหงา เลยทำให้เงินทำงานเดิมได้ไม่นาน และถ้าเงิน รู้สึกว่าไม่ชอบงานที่ทำอยู่ ก็จะลาออกมาหางานใหม่เลย คือยังหางานใหม่ได้เรื่อยๆ

สำหรับงานที่โรงงานนั้น เงินได้ค่าจ้างเดือน 4,000 บาท โดยเงินจะขี่มอเตอร์ไซด์ไป –

กลับ ระหว่างบ้านและที่ทำงานทุกวัน ซึ่งบ้านพักของเงินอยู่ในซอยใกล้ตลาดรวมโชค โดยทำงาน 8.00 น. – 17.00 น. หยุดวันอาทิตย์ และถ้าเข้างานสายกว่า 30 นาที ก็จะโดนหักค่าแรง ชั่วโมงละ 25 บาท เท่ากับค่า OT คือที่โรงงานถ้ามี OT ก็จะให้ชั่วโมงละ 25 บาท เงินมีใบอนุญาตทำงาน ตั้งแต่เริ่มเข้ามาทำงานที่เชียงใหม่ และเพราะว่าเงินมีบัตรบุคคลบนพื้นที่สูง การขอใบอนุญาตทำงานเลยเป็นแบบครั้งละ 3 เดือน, 6 เดือน และ 1 ปี โดยมีเพื่อนร่วมงานเป็นชาวไทใหญ่ทั้งหมด หัวหน้าเป็นคนจีน และเจ้าของโรงงานเป็นคนไทย ซึ่งช่วงแรกที่เงินเพิ่งเข้าไปทำงานซึ่งยังไม่รู้จักใคร ก็จะไม่ค่อยมีปัญหา แต่พอทำงานได้ซักพัก และพอมมีคนใหม่มา ก็มีบ้างที่คุยกันไม่เข้าใจ แต่ว่าไม่ได้รุนแรงอะไร เงินไม่เคยถูกหัวหน้าและเจ้าของโรงงานตำหนิเลย เพราะว่าหัวหน้าและเจ้านายมักจะตำหนิคนที่ทำผิดแล้วไม่รับผิดชอบ

เงินตั้งใจที่จะเชียงใหม่ไปเรื่อยๆ เพราะว่ายังตั้งตัวไม่ได้ ลูกก็ยังเล็กอยู่ แต่ถ้ามีเงินก็อยากจะไปสร้างบ้านอยู่ที่บ้านเปียงหลวง เพราะเงินคิดว่าถึงแม้ว่าจะไม่ได้เกิดที่บ้านเปียงหลวง แต่การที่เติบโตที่บ้านเปียงหลวง ทำให้เงินรู้สึกผูกพันกับบ้านเปียงหลวงเหมือนบ้านมากกว่าในเมืองเชียงใหม่ แต่ถ้าเรื่องการทำงาน งานที่เชียงใหม่ก็ได้อยู่แล้ว ถึงแม้เงินจะน้อย แต่ว่าค่าครองชีพถูกกว่าที่อื่น ส่วนไปจังหวัดอื่นก็รู้สึกไม่อยากไปเที่ยวเท่านั้น เพราะว่าหลายๆที่แม้ว่าค่าแรงจะสูง แต่ว่าค่าครองชีพก็สูงด้วยเหมือนกัน และเพราะว่าไม่ได้เป็นคนไทย ทำให้การหางานยากเหมือนกับคนไทใหญ่ที่เพิ่งอพยพมาอยู่ที่เชียงใหม่ ได้ค่าแรงเท่ากัน แต่นายจ้างก็จะถามว่ามีบัตรหรือเปล่า มีวุฒิอะไร ซึ่งถ้าไม่มีบัตรคนไทยหรือไม่มีวุฒิ ม.3 ก็มักจะได้งานที่ได้ค่าแรงน้อย

กรณีศึกษาที่ 10

นายตัน อายุ 23 ปี เกิดที่เมืองป๋น รัฐฉาน ประเทศพม่า ดันมาอยู่เมืองไทยตั้งแต่อายุประมาณ 6 – 7 ปี ดันมาเมืองไทยพร้อมกับพ่อแม่และญาติพี่น้องหลายคน นั้รจากเมืองป๋นเข้ามาทางด้านบ้านปางก่าก่อ ซึ่งอยู่ตรงข้ามกับบ้านหลักแตง ตำบลเปียงหลวง อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่

หลังจากที่ตันมาอยู่ที่บ้านหลักแตง จนเรียนถึงชั้น ป. 3 ซึ่งตอนนั้นอายุ 15 ปี ดันก็ไม่อยากเรียนหนังสือต่อ เพราะว่าที่บ้านฐานะยากจน และพี่สาวต้องทำงานหนักเพื่อหาเงินส่งเสียครอบครัว 6 คนเพียงคนเดียว ซึ่งพักหลังพี่สาวส่งเงินมาให้หน่อยลงครอบครัว เงินไม่พอใช้ ดันเลยออกจากโรงเรียนมาทำงาน ทั้งๆที่พ่อแม่ก็อยากให้เรียนหนังสือ แต่ดันก็คิดว่าตัวเองโตแล้ว ไม่ต้องให้พี่สาวต้องทำงานหาเลี้ยงอีกแล้ว

ตันเริ่มทำงานที่ก่อสร้างที่แถววัดโป่งน้อย ได้เงินค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานเป็นกรรมกรยกทั่วไป ทำงานอยู่ได้ประมาณ 2 เดือน ก็ไปทำงานที่กรุงเทพ ก็มีเพื่อนที่เคยเรียนที่

โรงเรียนหลักแต่งด้วยกันที่ออกจากโรงเรียนมาก่อน โทรมาชวนไปทำงานที่กรุงเทพ เพื่อนบอกว่ามีงานทำฝ้าเพดานที่กรุงเทพ แต่ไม่ได้บอกว่าจะได้ค่าจ้างเท่าไร

ในที่สุดฉันก็ตัดสินใจไปทำงานที่กรุงเทพ นั่งรถนครชัยแอร์ไปถึงกรุงเทพแล้วเพื่อนคนที่หางานให้มารับที่หมอชิต ระหว่างทางมีด่านตรวจที่จังหวัดนครสวรรค์ แต่ว่าฉันกลับก็เลยไม่ต้องแสดงบัตร (จริงๆก็ไม่มีบัตรอะไร) พอไปถึงที่ทำงาน นายจ้างจะดูก่อนว่ามีฝีมือแค่ไหน ช่วงแรกที่ฉันทำงานจึงได้ค่าจ้างวันละ 250 บาท แล้วพออยู่ได้ประมาณเดือนหนึ่งก็ได้ 300 บาท ฉันพักอยู่ที่แถวๆสำโรง เช่าหอพักเดือนละ 2,000 บาท ทำงาน 08.00 – 17.00 น. วันหยุดไม่มี ถ้าหยุดงานก็จะโดนหักเงิน ทำงานอยู่ได้เดือนประมาณเกือบ 1 ปีก็กลับมาอยู่ที่บ้านที่บ้านหลักแต่ง เพราะว่าคิดถึงแม่ (ตอนอายุ 17 ปี)

หลังจากกลับจากกรุงเทพ ฉันก็มาอยู่บ้านที่บ้านหลักแต่ง ทำงานรับจ้างทั่วไป ทำสวน ช่วยพ่อแม่บ้างอยู่ประมาณ 2 ปี ค่าจ้างได้วันละ 80 บาท ถึงจะได้ค่าจ้างน้อยแต่ก็ได้อยู่ใกล้พ่อแม่ แล้วพออายุ 19 ปีก็ตัดสินใจไปทำงานที่กรุงเทพอีกครั้ง งานใหม่ที่กรุงเทพ เป็นงานช่างทาสี ช่วงแรกได้ค่าจ้างวันละ 280 บาท ทำงานได้ประมาณ 2 เดือนก็ได้ขึ้นเป็นวันละ 300 บาท และขึ้นเรื่อยๆ จนเคยได้มากที่สุดวันละ 400 บาท ช่วงที่ทำงานกรุงเทพ ฉันก็พักอยู่ที่เดิม จนอายุ 22 ปีได้ข่าวว่ามีงานปอยส่างลอง ฉันจึงกลับมาเที่ยวงานปอยส่างลองที่บ้านที่เชียงใหม่ และไม่กลับไปทำงานที่กรุงเทพอีก และหลังจากนั้นก็เข้ามาทำงานที่เชียงใหม่

ฉันเข้ามาทำงานรับจ้างที่เชียงใหม่ได้ประมาณ 2 เดือน ที่บ้านก็ส่งข่าวว่าจะมีการทำบัตรฉันเลยกลับไปที่บ้านและเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 8,000 บาท สำหรับสองคนเพื่อทำบัตร แต่ครั้งแรกยังไม่ได้ เลยไม่สามารถกลับมาทำงานที่เชียงใหม่ได้ ต้องทำงานรับจ้างทั่วไปอยู่ที่บ้านหลักแต่งอยู่เกือบ 2 เดือน พอได้บัตรก็เลยทำหนังสือเดินทาง และลงมาทำงานที่เชียงใหม่ เป็นงานรับจ้างจัดสวนกับเพื่อน(จอมไทย)ที่ทำงานอยู่ก่อน แต่เพราะว่าเพิ่งเข้ามาทำก็เลยได้ค่าแรงน้อยกว่าคนอื่น ได้วันละ 190 บาท ทำงาน 08.00 น. – 17.00 น. แต่นายจ้างไม่ทำใบอนุญาตทำงานให้ แล้วพอเพื่อนออกมาทำรับจัดสวนเอง ฉันก็ตัดสินใจออกมาทำงานกับเพื่อน

ปัจจุบันฉันทำงานเป็นลูกจ้าง รับจ้างจัดสวนอยู่แถวแม่โจ้ได้ประมาณ 1 ปีกว่าแล้ว โดยได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 08.00 น. – 17.00 น. หยุดวันอาทิตย์ ฉันมีบัตรบุคคลผู้ไม่มีสถานะทางทะเบียน ซึ่งจะหมดอายุปี 2562 (บัตร 10 ปี) ซึ่งเพิ่งไปทำมาได้ไม่นาน แต่ไม่ได้ทำใบอนุญาตทำงาน แต่เพราะว่าเพื่อนร่วมงานทุกคนเป็นชาวไทยใหญ่ทั้งหมด ก็ไม่มีปัญหากันมาก และนายจ้างก็เป็นเพื่อนกันด้วย แต่ว่าจะมีปัญหาเพราะว่าไม่มีบัตร ฉันเคยโดนตำรวจจับ เพราะว่าไม่มีบัตรอนุญาตทำงาน แต่เพื่อนซึ่งเป็นหัวหน้าด้วยก็ไปช่วยประกันให้

และแม้ว่าฉันจะพอใจกับงานและชีวิตในปัจจุบัน แต่ฉันยังไม่แน่ใจว่าจะอยู่เชียงใหม่ไป

อีกนานเท่าใด เพราะว่าถ้าอยู่เชียงใหม่ไม่สนุกก็อาจจะไปทำงานที่กรุงเทพ เพราะว่ามีเพื่อนทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ จะทำงานช่างสีบ้าง ทำงานทำฝ้าเพดานบ้าง ขายของบ้าง และเพราะว่าส่วนใหญ่เวลาเดินทางแล้วไม่เคยเจอตำรวจจับด้วย

กรณีศึกษาที่ 11

นางค้า อายุ 27 ปี หญิงสาวชาวไทใหญ่ เกิดที่เมืองปิ่น รัฐฉาน ประเทศพม่า ปัจจุบันทำงานเป็นลูกจ้างในร้านก๋วยเตี๋ยวแห่งหนึ่งในตลาดชานินทร์

ค้าเข้ามาเมืองไทยตอนอายุ 7 ปี เพราะว่าพ่อแม่คิดว่าครอบครัวมีไรนา มีกิน แต่ไม่มีเงินเก็บ และยังมีปัญหาเรื่องความขัดแย้งระหว่างทหารพม่าและทหารไทใหญ่ด้วย ทำให้พ่อแม่ค้ากลัวโดยจากเมืองปิ่น พ่อแม่และค้า เดินทางมาที่อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ พักอยู่กับน้องสาวแม่ซึ่งมาทำงานที่เชียงใหม่ก่อน 2 – 3 วัน แล้วก็เดินทางไปอุทยานฯ ห้วยน้ำดัง เพราะว่ากลัวโดนจับในช่วงนั้นก็กลัวออกมาเยอะว่าคนไม่มีบัตรจะโดนจับ และพ่อแม่ทำงานอยู่ที่อุทยานฯ ห้วยน้ำดังประมาณ 2 – 3 ปี ก็มาทำงานก่อสร้างที่เชียงใหม่ โดยครอบครัวของค้ากลัวโดนตำรวจจับ จึงมักจะเลี่ยงการนั่งรถ ส่วนใหญ่จะเดินเท้าโดยใช้เส้นทางในป่า

หลังพ่อแม่ของค้าทำงานเก็บเงินได้ก้อนหนึ่ง จึงกลับไปซื้อที่ดิน เพื่อทำไร่ทำสวนอยู่ที่อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ แต่ค้าก็อยู่ที่บ้านในอำเภอเวียงแหงได้ประมาณ 1 ปีกว่า พ่ออายุประมาณ 13 ปี ค้าไม่ยอมให้แม่ทำงานเหนื่อย จึงตัดสินใจเข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่กับพ่อ และเพราะว่าตอนที่พ่อแม่ค้าทำงานอยู่ในเมืองเชียงใหม่ นั้น ทำงานก่อสร้างและต้องย้ายไปเรื่อยๆ หลังจากงานเสร็จ ค้าจึงไม่ได้เรียนหนังสือ

หลังจากที่สร้างบ้านเสร็จ เพราะว่าอยากให้แม่ได้พักบ้าง ให้แม่ได้อยู่ที่บ้าน ค้าจึงตัดสินใจออกมาทำงานกับพ่อ มาตามงานที่ญาติที่ทำงานก่อสร้างอยู่ก่อนแล้ว ทำงานเป็นกรรมกรทั่วไป ได้ค่าแรงวันละ 60 บาท ทำงานตั้งแต่ 08.00 น. – 17.00 น. หลังจากทำงานก่อสร้างได้ประมาณ 5 ปี เพื่อนได้ชวนค้าออกมาทำงานที่ร้านขายข้าวแกงที่ รร. โปลีเทคนิคลานนา ทำงานตั้งแต่ 05.00 น. – 17.00 น. ค้าเลยออกจากงานก่อสร้างมาทำงานที่ รร. โปลีเทคนิคลานนา เพราะว่างานก่อสร้างเป็นงานหนัก แต่ตอนนั้นพ่อของค้ายังทำงานก่อสร้างอยู่ ซึ่งจะย้ายงานไปเรื่อยๆ ค้าและเพื่อนก็เลยไปพักกับพี่สาวเพื่อนที่อำเภอแม่ริม

ค้าทำงานที่ร้านขายข้าวแกงที่รร. โปลีเทคนิคลานนา ได้ประมาณ 1 เดือน (4 เดือน) แล้วในช่วงปิดเทอม นายจ้างให้ไปอยู่ที่บ้าน แต่ค้าไม่ยอมไปอยู่ ไม่ยอมทำงานแม่บ้าน แล้วก็รายได้ก็ลดลงด้วย หลังจากออกจากร้านข้าวแกง ค้าและเพื่อนไปทำงานแม่บ้านที่หอพัก ทำความสะอาดบ้านเจ้านาย และดูแลคนแก่ที่จังหวัดลำพูน โดยจะพักอยู่กับนายจ้าง ค้าทำงานที่นี่ได้ไม่กี่เดือนก็

ออกมาทำงานที่ร้านขายของในตลาดใกล้กับที่ทำงานเดิม แต่ยังอยู่ที่จังหวัดลำพูน เพราะว่าได้เงินเดือนน้อย ประมาณ 2,000 กว่าบาท และพอมาทำงานที่ตลาด ต่ายก็ทำงานได้ประมาณ 2 เดือนก็ออก เพราะว่าไม่ใช่ทำงานแค่ขายของที่ร้าน แต่ต้องดูแลลูกค้าของนายจ้าง และงานอื่นๆด้วย ต่ายต้องเริ่มทำงานตั้งแต่ 6.00 น. และพักอยู่กับนายจ้าง ต่ายรู้สึกว่างานหนักไปก็เลยลาออก

หลังจากที่ออกจากงานที่ จังหวัดลำพูน พี่ชายของเพื่อนต่ายที่ทำงานที่ตลาดด้วยกัน ทำงานที่ร้านแพ็คผลไม้ ตลาดธานีตรบอกว่าที่ตลาดธานีตรต้องการคน ต่ายเลยกลับมาที่ เชียงใหม่ แต่ว่าที่ร้านแพ็คผลไม้ไม่รับเพราะว่าคนงานเต็มแล้ว แล้วเจ้าของร้านแพ็คผลไม้ก็เลยพาต่ายไปฝากงานที่ร้านขายอาหารตามสั่ง แต่ที่ร้านก็ไม่รับ แล้วจากนั้นเจ้าของร้านก็เลยพามาสมัครงานที่ร้านก๋วยเตี๋ยวที่ต่ายทำงานอยู่จนทุกวันนี้

สำหรับงานที่ร้านก๋วยเตี๋ยวนี้ ทำมาได้ประมาณ 7 ปีแล้ว ต่ายได้ค่าแรง เดือนละ 3,000 บาท ซึ่งทุกๆ ปีป้าเจ้าของร้านจะขึ้นเงินเดือนให้ แต่ก็ขึ้นครั้งละไม่มาก จนปัจจุบันต่ายได้เงินเดือน ประมาณ 6,000 กว่าบาท ต่ายต้องทำงานตั้งแต่ 7.00 น. – 20.00 น. ในช่วงปีแรกที่ต่ายมาทำงาน ต่ายยังทำก๋วยเตี๋ยวไม่เป็น ก็จะช่วยเตรียมของและเสิร์ฟเท่านั้น แต่ตอนนี้ต่ายทำเป็นแล้ว เพราะว่าป้ากับลูกก็สอนว่าจะต้องทำยังไง และต่ายก็จำเอาด้วย ต่ายต้องทำงานทุกวัน ไม่มีวันหยุด แต่ถ้าอยากหยุดก็ขอป้าหยุดได้ แต่ต้องบอกก่อนและก็จะหยุดได้ไม่กี่วันเท่านั้น รวมทั้งนานๆที่ป้าจึงจะหยุดร้าน ถ้าไม่ใช่ธุระจำเป็นจริงๆป้าจะไม่หยุดร้าน ต่ายต้องจ่ายค่าหอพักเอง ช่วงปีแรกๆ เดือนละ 700 บาท แต่ว่าหลังแต่งงานก็ย้ายมาอยู่หอใหม่ค่าเช่า 1,200 บาท แต่ว่าช่วงเวลาทำงานป้าจะจ่ายค่ากินข้าว ค่าน้ำ/ขนมให้ คืออยากกินอะไรป้าก็จะให้เงินไปซื้อ 3 มื้อ ดังนั้นค่าใช้จ่ายหลักๆของต่ายคือ ค่าห้องพักและค่าของใช้ส่วนตัว เพราะว่าค่าอาหารแทบไม่ต้องจ่ายเลย ทำให้ต่ายยังสามารถส่งเงินให้แม่ได้บ้าง แต่พ่อแม่ของต่ายก็ทำงานรับจ้างทั่วไปอยู่ที่บ้านด้วย ต่ายมีบัตรสีเขียวขอบแดง แล้วพอมาทำงานที่เชียงใหม่ จะต้องหนังสือเดินทาง เพื่อขอออกนอกพื้นที่ แล้วก็ทำใบอนุญาตทำงาน ต่ายเลือกต่อบัตรปีละครั้ง (สามารถต่อบัตรได้ทุก 3 เดือน, 6 เดือน หรือ 1 ปี)

สำหรับงานที่ร้านนี้ ลูกและป้าเจ้าของร้านเป็นคนไทย และมีต่ายเป็นลูกจ้างคนเดียว แต่ก่อนที่ต่ายจะมาทำงาน มีลูกจ้างมาทำงานกับลูกป้าเยอะ แต่ว่าส่วนใหญ่จะอยู่ได้ไม่นาน เพราะว่า ชั่วโมงการทำงานนานและไม่มีวันหยุด ซึ่งป้าเจ้าของร้านก็ใจดี พูดยกับต่ายเหมือนเป็นลูกหลาน เวลาที่ต่ายมีปัญหาที่ปรึกษากับป้าได้ ป้าก็จะมีคำแนะนำให้ ต่ายรู้สึกว่ป้าดีกับต่ายมาก ดังนั้น ถึงงานจะหนัก เงินเดือนจะน้อย แต่ต่ายก็ยังทำงานอยู่กับป้า แม้ว่าบางทีป้าอาจจะหงุดหงิดมาจากที่อื่น แล้วมาลงกับต่ายที่ร้าน และบางครั้งลูกจะชอบดว่าป้า แต่ว่าต่ายก็จะเข้าใจป้า ช่วยพูดยกับลูก ส่วนเรื่องงานจะไม่ค่อยโดนดุ แต่ก็มึบ้างบางครั้งก็ป้าก็หลงลืมไปบ้าง จริงๆต่ายทำถูกแล้ว แต่ป้าก็จะบอกว่ามันผิด ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นตอนช่วงที่ลูกค้าเยอะๆ ประมาณว่าบางครั้งป้าทำให้ลูกค้าผิดบ้าง

หรือบางทีก็ทำให้ลูกค้าที่มาทีหลังก่อน ซึ่งพอถ่ายหัก หรือบ่นป้าบ้าง ป้าก็จะมีอารมณ์บ้าง แต่ไม่ได้เป็นเรื่องใหญ่โตเพราะมันเป็นเฉพาะช่วงที่ลูกค้าเยอะๆ ในช่วงปีแรกที่เพิ่งเข้ามาทำงาน ต่ายยังไม่สนิทสนมคุ้นเคยกับป้า ก็จะเกร็งๆ เวลาทำงาน เช่น ถึงแม้ว่าไม่มีลูกค้าเข้าร้าน ก็จะต้องหาอะไรทำ ไม่กล้านั่งพักนานๆ แต่ว่าตอนนี้คุ้นกันแล้ว บางครั้งต่ายไม่สบาย แต่ว่าต้องมาทำงาน พอบอกป้าว่าไม่สบาย ป้าก็จะจัดการเรื่องยาให้ เวลาเหนื่อยก็นั่งพักได้

แม้ว่าต่ายจะพอใจกับเรื่องงานอยู่ เพราะว่าสนิทสนมคุ้นเคยกับลุงป้าดีแล้ว ส่วนเรื่องส่วนตัวก็เรื่อยๆ แฟนต่ายต้องการที่จะมีลูก แต่ว่าต่ายยังไม่พร้อม เพราะกลัวว่าจะไม่มีคนเลี้ยงลูก หรือว่าต้องส่งลูกไปให้พ่อแม่เลี้ยง เพราะว่าแฟนก็แรกๆ ก็ดูแลต่ายดี แต่ว่าตอนนี้ก็ดีขึ้น ไม่ดีบ้าง เพราะว่าแต่งงานกันมาได้เกือบ 4 ปีแล้ว และแฟนอยากกลับไปอยู่บ้านที่เมืองแสนหวิ รัฐฉาน ประเทศพม่า คิดว่าจะกลับไปเดือนเมษายน พ.ศ. 2553 แต่ยังไม่รู้ว่าจะกลับไปอยู่เลย หรือว่าจะกลับมาอยู่เชียงใหม่อีกหรือเปล่า แต่ต่ายไม่อยากกลับไปด้วย และแม่ของต่ายก็ไม่ให้ไปด้วย เพราะว่าต่ายไม่รู้จักใครที่โน่น ไม่รู้ประวัติแฟนมาก และกลัวว่าจะเป็นเหมือนพี่ชายของต่ายที่พ่อแต่งงานแล้วไปเยี่ยมบ้านภรรยาแล้วปรากฏว่าเค้ามีสามีอยู่แล้ว ก็เลยโดนสามีเก่าเค้ายิงเสียชีวิต ต่ายคิดว่า ถ้ามีลูกก็คงต้องไปคลอดที่บ้านที่เวียงแหง แล้วก็คงกลับมาทำงานอยู่ในเมืองเชียงใหม่ เพราะว่าที่เวียงแหงไม่มีงาน และคงอยู่เชียงใหม่ไปจนลูกโต แต่อีกใจก็อยากที่จะคลอดลูกที่เชียงใหม่ เพราะว่าแฟนจะได้ดูแลได้ง่าย เพราะถ้ากลับไปคลอดที่บ้าน แฟนก็ต้องลางานไปอยู่ด้วยที่เวียงแหง คงไม่ดี

กรณีศึกษาที่ 12

นางสาวฝน อายุ 18 ปี ปัจจุบันทำงานที่ร้านไมโลดิบ สาขาหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดเชียงใหม่ โดยพ่อแม่ของฝนย้ายมาอยู่ที่เชียงใหม่ตอนที่ฝนอายุได้ 7 ขวบ มาทำงานที่อำเภอสันกำแพง คือนั่งรถประจำทางมาจากจังหวัดแม่ฮ่องสอนมาทางเส้น อำเภอแม่สะเรียง อำเภอฮอด อำเภอสันป่าตอง อำเภอสันกำแพง เพราะว่าพ่อแม่มีบัตรสีเขียวขอบแดง ถึงจะขอใบอนุญาตทำงานไม่ได้ แต่ว่าเจ้าหน้าที่ไม่ค่อยเข้มงวด ก็เลยออกมาเลย แล้วฝนก็มาเรียนหนังสือที่อำเภอสารภี และสาเหตุที่ออกจากเรียนหนังสือกลางคัน เพราะว่าสงสารพ่อแม่ต้องหาเงินส่งเรียน และอยากให้น้องได้เรียนหนังสือ จนน้องได้เรียนจนจบม.3 แล้วพื่อน้องเรียนจบก็มาทำงานที่ร้านไมโลดิบเหมือนกัน แต่คนละสาขา

ฝนเริ่มทำงานเต็มเวลาตั้งแต่อายุ 15 ปี โดยทำงานเป็นแคดดี้อยู่ที่สนามกอล์ฟที่อยู่ในเขตจังหวัดลำพูน โดยช่วงแรกจะทำเป็นแคดดี้เสริมก่อน เพราะว่ายังเรียนหนังสืออยู่ โดยมีป้าที่อยู่แถวๆบ้านซึ่งมาทำงานนี้อยู่ก่อนแล้วแนะนำมา โดยฝนจะได้ค่าจ้างเป็นรอบๆ คือ รอบละ 150 บาท ซึ่งค่าแรงแต่ละวันที่จะได้ก็เลยขึ้นอยู่กับรอบที่ออกไปทำงาน ซึ่งขึ้นอยู่กับว่าแขกจะออกไปตีกอล์ฟ

ที่ชั่วโมง ฝนทำงานเป็นแคดดี้เสริมอยู่ประมาณ 2 ปี พอเรียนจบม.1 ก็ออกมาทำเต็มเวลา และเรียนกศน.แทน เพื่อจะได้มีเวลาทำงาน

หลังจากออกจากโรงเรียน ฝนมาทำงานแคดดี้เต็มตัว แต่ว่าก็ยังได้ค่าแรงเท่าเดิม แต่ว่าต้องรีบออกจากบ้านมาจอกิว เพราะว่าถ้าได้คิวเช้าก็อาจจะไม่ได้ออกไปทำงานและจะไม่ได้ค่าจ้าง ซึ่งจริงๆอาทิตย์หนึ่งก็อาจจะได้ออกประมาณ 2 – 3 วัน ฝนก็ต้องหางานอื่นเสริม เช่น รับผ้ามาปัก ชั้นละ 10 บาท บางทีไม่ได้ไปออกรอบ ก็จะถามป้าๆที่ทำงานด้วยกันมาทำ 2 – 3 ชั้นบ้าง ซึ่งแม้ฝนจะไม่ต้องเสียค่าเช่าบ้าน แต่เพราะว่าพ่อป่วยเป็นโรคปอดอักเสบ รายได้ของฝนจึงเป็นรายได้หลักของครอบครัวแทนพ่อ และพ่อเสียชีวิตเมื่อเดือนตุลาคม 2552 ที่ผ่านมา ส่วนพี่ชายก็ไปอยู่ที่กรุงเทพ

ฝนทำงานอยู่ที่สนามกอล์ฟประมาณ 2 ปี ซึ่งเพื่อนที่ทำงานด้วยกันมีทั้งชาวไทยใหญ่และคนเมือง มีทั้งเด็กที่อยู่รุ่นราวคราวเดียวกับฝนและป้าๆที่แก่กว่า บางครั้งเวลาทำงานก็จะมีป้าๆบางคนชอบกินแรงคนอื่น เช่น เวลาไปแลกเป็นชาวต่างชาติ ทั้งๆที่เป็นคิวของฝน แต่ป้าก็จะไม่ให้ออกไป เพราะว่าชาวต่างชาติจะให้ทิปเยอะ แต่ฝนก็ยอมไป เพราะว่าป้าแก่กว่า แต่ว่าถ้าหัวหน้าเห็นหัวหน้าก็จะบอกว่าคิวใครคิวมัน โดยส่วนใหญ่ค่าจ้างจะเท่ากัน แต่ว่าถ้าใครพูดภาษาอังกฤษ/ญี่ปุ่นเก่งก็จะได้เยอะกว่า

หลังจากที่ในช่วงปีหลังที่ฝนทำงาน มีเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองมาวาดจับแคดดี้ที่สนามกอล์ฟพักชั้นที่ฝนทำงานอยู่บ่อย ฝนเคยโดนจับเพราะไม่มีบัตร 2 ครั้ง ครั้งแรกเพราะว่ายังเด็กทำบัตรไม่ได้ แต่สุดท้ายนายจ้างก็มาประกันออกไป แต่ครั้งที่สองเพราะว่าโดนเจ้าหน้าที่ที่กลั่นแกล้งก็เลยโดนจับ พอโดนจับสองครั้ง ฝนก็ไม่อยากทำงานอีกแล้ว และอีกอย่างคือ เป็นช่วงที่สนามกอล์ฟรายได้ไม่ดี ทำให้จ่ายเงินลูกน้องไม่ครบ เพราะถึงจะได้คิดเงินตามรอบแต่ละวัน แต่ว่าก็จะจ่ายเงินเป็น week แต่ว่าที่สนามกอล์ฟจ่ายเงินให้ฝนไม่ครบหลายเดือน ฝนเลยตัดสินใจลาออก ทั้งๆที่ก่อนหน้านี้ก็คิดว่างานที่ทำอยู่มันหนัก อยากมาทำงานที่เชียงใหม่ แต่พ่อแม่ไม่ให้มา เพราะเป็นห่วงว่ายังเด็กอยู่

จากนั้นฝนตัดสินใจมาทำงานที่เชียงใหม่ นั่งรถประจำทางมาที่มหาวิทยาลัยเชียงใหม่เลย เพราะได้ยินมาจากคนแถวๆบ้านว่ามีงานอยู่ แล้วก็มาได้งานที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง จะให้ค่าจ้าง 171 บาท ทำงานเป็นกะคือ ตั้งแต่ 18.00 น – 1.00 น. แต่ว่าเสร็จงานจริงๆก็ราวๆ 2.00 น. และตั้งแต่ 15.00 น. – 24.00 น. แต่ว่าตอนมาสมัครบอกว่าเป็นเด็กเสิร์ฟ แต่ว่าคนเมืองที่ทำงานอยู่ก่อนเค้าไม่ให้เสิร์ฟ ใช้ฝนล้างจานอย่างเดียว โดยเฉพาะเวลานายจ้างไม่อยู่ เพราะเห็นว่าฝนมาใหม่ แล้วฝนที่อยู่ก็ไม่มีก็มีเพื่อนพักอยู่แถวๆเจ็ดยอด ก็ให้เพื่อนมารับไปนอนด้วย แล้วพอวันที่ 2 เจ้าของหอบอกว่าถ้าไม่มีรถ ก็มีห้องเช่าอยู่ใกล้ๆที่ทำงาน เดือนละ 400 บาท แต่ว่าห้องเล็กและสกปรกมาก และห้องน้ำรวม ฝนอยู่ไม่ได้ และพอกี๊เพื่อนร่วมงานไม่ได้ก็เลยออกจากงาน

ทำงานได้ประมาณ 2 วันก็ออก เพราะโดนพนักงานด้วยกันแกล้งและไม่พอใจหลายเรื่อง

พอฝนลาออกจากงานนี้ ก็เลยไปหางานขายของหน้าร้านที่กาดสวนแก้ว ตอนที่สมัคร วุฒิ การศึกษาม.3 ได้ แต่ว่าบัตรที่ฝนมีเป็นใบอนุญาตทำงาน ก็เลยไม่ได้งาน เพราะเจ้าของร้านส่วนใหญ่ บอกว่าอยากได้คนไทย คือที่บ้านฝนทำบัตรสีอื่นๆหมดแล้ว แต่ฝนไม่ได้ทำ เลยมีแค่ใบอนุญาต ทำงาน แล้วพอมหางานที่หลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ก็เลยได้งานที่ร้านไมโลดิบ ก็เลยทำงานนี้มา จนปัจจุบัน

ฝนได้ค่าจ้างแรกๆในช่วงฝึกงานวันละ 150 บาท และพอผ่านงานก็จะให้เป็นเดือน เดือน แรกฝนได้ 4,800 บาท และเดือนที่ 2 ได้ 5,000 บาท จนปัจจุบันได้ค่าแรงเป็น 5,500 บาท คือฝนเพิ่ง มาทำงานที่ร้านได้ 8 เดือน ก็ถือว่านายจ้างขึ้นเงินเดือนได้เร็ว และเช่าหอพัก ค่าหอเดือนละ 1,500 บาท แต่ช่วยกันจ่ายกับคนที่ทำงานที่ร้านด้วยกันอีกคนหนึ่ง ช่วงที่อยู่สาขาหลัง มหาวิทยาลัยเชียงใหม่ ทำงาน 14 ชั่วโมง ตั้งแต่ 12.00 น. – 02.00 น. แต่ตอนนี้ฝนย้ายมาอยู่อีกสาขา ก็ จะพักอยู่กับนายจ้างเลย ซึ่งฝนได้ยื่นข่าวนายจ้างว่าเงินเดือนจะขึ้นให้ช้าหน่อย ฝนทำงานที่สาขาใหม่ ตั้งแต่ 10.00 – 01.00 น. ทำงานประมาณ 15 ชั่วโมง นายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้ฝน โดยนายจ้าง จะออกให้ครึ่งหนึ่ง แต่ในบัตรจะเขียนว่าเป็นพนักงานทำความสะอาดไม่ใช่พนักงานหน้าร้าน และ เพื่อนที่ทำงานทั้งหมดเป็นชาวไทยใหญ่ ก็เลยไม่มีปัญหากัน ส่วนนายจ้างเป็นคนไทย แต่นายจ้างก็ใจ ดี ถ้าอยากกินอะไรนายจ้างก็ให้กินได้ พวกตามเมนูในร้าน เพราะจะต้องชิม แต่ว่าช่วงหลังๆเหมือน จะเห็นพวกตำรวจตรวจคนเข้าเมือง (ตม.) นอกเครื่องแบบมาเดินๆอยู่ที่ร้านบ้าง ก็จะระแวงบ้าง

ฝนตั้งใจจะทำงานที่เชียงใหม่ไปเรื่อยๆ เพื่อเก็บเงินก่อน เพราะว่าตอนนี้นายจ้างก็ไว้ใจ ให้ดูแลร้าน เพราะว่าทำงานนานที่สุด ก็ชอบเจ้านาย แต่ว่าก็อยากกลับไปอยู่กับแม่ที่สันกำแพงด้วย แต่ก็คิดว่าจะไม่ทำเป็นลูกจ้างตลอด คือถ้ามีเงินพอก็จะออกมาทำของตัวเอง แต่ว่าก็อยากกลับไปอยู่ กับแม่ที่สันกำแพงด้วย

กรณีศึกษาที่ 13

นายฝาง อายุ 19 ปี เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ แต่หลังจากฝางเกิดได้ไม่นาน พ่อแม่ ก็ย้ายมาอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน จนถึงอายุประมาณ 11 ปีก็ย้ายมา

ปัจจุบันฝางทำงานที่ร้าน room เป็นเด็กเสิร์ฟ และตอนกลางวันก็จะไปช่วยพ่อแม่ ซึ่งเป็น ผู้รับเหมาช่วงรายย่อย แถวๆมหาวิทยาลัยแม่โจ้ วันเสาร์ - อาทิตย์ ก็จะไปเรียนกศน.ที่โรงเรียนวัดศรี สุพรรณในระดับม.ปลาย ฝางได้เงินเดือนที่ร้าน Room เดือนละ 3,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 17.00 น. – 3.00 น. ส่วนตอนกลางวันก็จะช่วยงานพ่อ ซึ่งรับเหมารายย่อยงานก่อสร้าง จะได้ค่าแรงตามแต่ที่พ่อ จะให้ประมาณวันละ 200 บาท และฝางไม่มีใบอนุญาตทำงาน เพราะว่าไม่อยากทำด้วย แม้ว่าตอนนี้

จะมีบัตรสีส้ม (ผู้พลัดถิ่นสัญชาติพม่า)

ฝางเริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 12 ปี ตอนนั้นยังเรียนอยู่ชั้นป. 6 โรงเรียนแม่เหียะ โดยทำงานเป็นเด็กเสิร์ฟในร้านใบกล้วยใบตอง โดยทำงานตั้งแต่ 5.00 น. – 24.00 น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,000 บาท และทำงานอยู่ได้ประมาณปีกว่า หลังจากจบป. 6 เนื่องจากอายุไม่ถึง 15 ปี ไม่สามารถสมัครเรียนกศน.ได้ และพ่อมีปัญหาเรื่องงานทำให้ต้องย้ายที่อยู่ ฝางจึงตัดสินใจออกมาทำงานรอ โดยทำงานตอนกลางวันเป็นลูกจ้างร้านขายของตามตลาดนัด ได้วันละ 150 บาท ซึ่งเพื่อนบ้านซึ่งเป็นคนเมืองชวนไปทำ และจะทำงานอาทิตย์ละ 3 วัน คือ วันอังคาร วันศุกร์ และวันเสาร์ ส่วนวันอื่นๆก็จะช่วยพ่อทำงานก่อสร้าง โดยพ่อจะให้ค่าจ้างวันละ 120 บาท แล้วตอนกลางคืนก็มาทำงานที่ร้านใบกล้วยใบตอง ได้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท แต่ต้องทำงานทุกวัน ถ้าหยุดงานจะโดนหักค่าจ้าง 2 แรง

หลังจากที่กศน.เปิดรับนักศึกษาใหม่ ฝางก็เลยไปสมัครเรียนระดับม.ต้น ที่ศูนย์กศน.โรงเรียนวัดคอนปิ่น แต่พอเรียนได้ไม่ถึงปี พ่อต้องย้ายมาทำงานกับหัวหน้าคนใหม่ มาอยู่แถวตลาดสามแยกสันทราย ฝางต้องยืมรถมอเตอร์ไซด์พ่อไปเรียนทุกวันอาทิตย์ แล้วก็เลยลาออกจากงานที่ร้านใบกล้วยใบตอง เพราะว่าไกลบ้าน และฝางก็มาช่วยพ่อทำงานก่อสร้าง

ตอนที่ฝางเรียนกศน.ในชั้นม.ปลายเทอมต้นๆ ฝางเคยไปเรียนซ่อมโทรศัพท์ที่ร้าน J Shop ประมาณ 1 เดือน ค่าเรียนประมาณ 3000 บาท กินอยู่กับครู และพอเรียนจบหลักสูตร ครูเห็นว่าซ่อมโทรศัพท์ได้ ก็เลยให้ฝางทำงานอยู่ด้วย ฝางทำงานอยู่กับครูประมาณ 6 เดือน และหลังจากนั้นฝางก็ออกมาเปิดร้านซ่อมโทรศัพท์เอง ตอนนั้นอายุประมาณ 17 ปี ในร้านนั้นทั้งรับซ่อมและขายอุปกรณ์เกี่ยวกับโทรศัพท์มือถือ โดยครั้งแรกเปิดร้านแถวๆ เวียงกุมกาม ค่าเช่าเดือนละ 2,500 บาท และฝางก็พักอยู่ที่ร้านเลย และร้านเปิดได้ประมาณ 6 เดือน ก็ต้องปิดร้าน เพราะว่าโดนตำรวจกดดันเกลี้ย ประมาณว่าสร้างเรื่องให้ร้านฝางกลายเป็นรับซื้อของโจร

จากนั้นก็กลับมาอยู่กับพ่อแม่ที่อยู่แถวมหาวิทยาลัยแม่โจ้ แล้วตอนกลางคืนก็ทำงาน ส่วนกลางวันก็ช่วยงานพ่อ และวันเสาร์ - อาทิตย์ก็เรียนหนังสือ และทำงานที่ร้าน room ซึ่งเพื่อนที่ทำงานด้วยกันเป็นคนเมืองทั้งหมด มีฝางคนเดียวที่เป็นชาวไทใหญ่ แต่ฝางก็ไม่เคยมีปัญหารุนแรงกับเพื่อนร่วมงาน ซึ่งมีบ้างที่ไม่เข้าใจกัน และเพื่อนร่วมงานก็ไม่รู้ว่าฝางเป็นชาวไทใหญ่ เพราะว่าฝางก็ไม่ได้บอกว่าเป็นชาวไทใหญ่ และฝางไม่เคยโดนตำรวจจับ เวลาที่โดนถามเรื่องบัตร ก็จะไม่เอาบัตรให้ดู ยอมจ่ายเงินแทน เพราะว่าฝางคิดว่าถ้าเอาบัตรสีส้มให้ตำรวจดู ซึ่งมันไม่ใช่บัตรประชาชนไทย มันจะกลายเป็นเรื่องใหญ่

ฝางตั้งใจอยากจะอยู่ที่เชียงใหม่ และเรียนหนังสือจนจบปริญญาตรี เพื่อที่จะได้ช่วยพ่อทำงานได้มากขึ้น เพราะอยากมีบริษัทรับเหมาก่อสร้างอย่างถูกกฎหมายเป็นธุรกิจของครอบครัวตัวเอง โดยวางแผนว่าอยากเรียนจนจบปวส. ก่อน แล้วจากนั้นก็ออกมาทำงานหาประสบการณ์ แล้ว

ค่อยกลับไปเรียนต่อให้จบปริญญาตรี แม้ว่าปัจจุบันฝางจะมีบัตรสีส้มซึ่งทำให้ฝางไม่ค่อยพอใจกับสภาพชีวิตทุกวันนี้ เพราะว่าอยากเรียนหนังสือ แต่ว่าก็จะขอทุนการศึกษาไม่ได้ ทำให้ต้องทำงานหนักเพื่อเก็บเงินให้ได้เรียน และอยากเรียนสถาปัตย์/วิศวฯ เพื่อที่ว่าจะได้ออกมาช่วยพ่อทำงาน ทุกวันนี้พ่ออ่านหนังสือไม่ออก แต่อ่านแบบบ้านได้

กรณีศึกษาที่ 14

นายสมบัติ อายุ 21 ปี ปัจจุบันทำงานเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัยบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในจังหวัดเชียงใหม่ และมาประจำอยู่ตรงหอพักใกล้ๆกับสี่แยกตลาดคำเที่ยง โดยนอกจากจะเป็นรปภ. แล้ว สมบัติยังช่วยเจ้าของหอพักดูร้านขายข้าวแกงด้วย ทำให้สมบัติสามารถประหยัดค่าอาหารระหว่างที่ทำงานได้ เพราะว่าเจ้าของหอก็จะให้สมบัติกินอาหารที่ขายอยู่ที่ร้านได้เป็นการตอบแทนที่ช่วยงาน แต่ว่าสมบัติพักอยู่หอพักแถวรร. มงฟอร์ตประถม เสียค่าเช่าห้องเดือนละ 1,600 บาท พักกับภรรยา ซึ่งเป็นชาวไทยใหญ่ที่เกิดที่จังหวัดเชียงราย

สมบัติเกิดที่เมืองป่าน รัฐฉาน ประเทศพม่า แต่มาเมืองไทยตั้งแต่ตอนอายุประมาณ 7 ปี และมาโตที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ สมบัติเริ่มทำงานตั้งแต่ยังเรียนไม่จบชั้นประถมศึกษา แต่ว่าก็จะไปทำงานกับพ่อแม่ เป็นงานรับจ้างในภาคเกษตร เช่น เก็บลิ้นจี่ ตัดกิ่งลิ้นจี่ ได้ค่าแรงประมาณวันละ 50 บาท และพอเรียนจบป. 6 ได้ประมาณปีกว่าๆแล้วไม่มีงานทำที่ฝาง น้องชายของเจ้าของบ้านที่พ่อแม่สมบัติพักอยู่จึงมาชวนให้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ ด้วย สมบัติจึงตัดสินใจไปทำงานที่กรุงเทพฯ เพราะคิดว่าที่กรุงเทพฯ เป็นเมืองใหญ่จึงอยากจะไปลองดู ตอนนั้นสมบัติไม่รู้ว่าจะต้องทำงานอะไร แต่คิดว่างานอะไรก็ได้หมด และเพราะไม่อยากทำงานในไร่สวนอีกแล้ว เพราะคิดว่างานในไร่สวนเอาไว้ทำตอนแก่ก็ได้

ระหว่างทางจากฝางไปกรุงเทพฯ มีด่านตรวจอยู่ เวลาที่มีเจ้าหน้าที่ถาม สมบัติก็จะบอกว่าอายุยังไม่ถึง ยังทำบัตรไม่ได้ แม้ว่าตอนนั้นจะอายุเกินแล้วก็ตาม แต่ว่าทางเจ้าหน้าที่จะดูว่าสมบัติพูดชัดมั๊ย แล้วก็ทำที่พืชรหรือไม่ แต่ว่าสมบัติก็ไม่กล้า ถ้าเจ้าหน้าที่ถามอะไรก็ตอบไป เจ้าหน้าที่ก็เลยให้ผ่าน ตอนนั้นไปกับน้องชายของเจ้าของบ้าน ซึ่งเค้าออกค่าใช้จ่ายในการเดินทางให้หมดเลย

พอไปถึงกรุงเทพฯ สมบัติได้ทำงานเป็นช่างทำเฟอร์นิเจอร์เล็ก ทำงานอยู่ 4 ปี พักอยู่ที่โรงงานเลย ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,000 บาท ก็ค่อยๆเรียนรู้งานไปจากเริ่มที่ทาสีมาจนอ่านแบบได้แล้ว เวลาทำงานคือ 8.00 น. – 17.00 น. ในที่ทำงานมีสมบัติเป็นชาวไทยใหญ่คนเดียว อายุน้อยที่สุดด้วย แต่นายจ้างก็ชอบเอาเปรียบ ทั้งเรื่องค่าจ้าง เรื่องใบอนุญาตทำงาน แต่สมบัติคิดว่าอยากเก็บเงินก็เลยทำงานต่อไป แต่ว่าในที่สุดก็ไม่ได้เก็บเงิน เพราะว่าเที่ยวบ่อย คือช่วงแรกๆเจ้านายพาไปเที่ยว แต่ว่าตอนหลังๆก็ไปเองเลย แม้ว่าจะไม่มีบัตรแต่ก็ไม่กลัวเวลาเดินทางในกรุงเทพฯ และระหว่างที่ทำงาน

อยู่ สมบัติไม่ได้ส่งเงินกลับบ้านเลย และไม่คอยได้ติดต่อกับที่บ้าน เพราะว่าไม่มีเงินส่งให้ที่บ้าน และกลัวที่บ้านจะเรียกให้กลับไปอยู่ที่ฝาง ซึ่งสมบัติยังไม่อยากกลับ ระหว่างที่ทำงานที่กรุงเทพฯ สมบัติเคยไปต่างจังหวัดกับนายจ้าง ไปทำงานพวกส่งของ ติดตั้ง เช่น จังหวัดภูเก็ต จังหวัดนครปฐม จังหวัด สมุทรสาคร จังหวัดสมุทรสงคราม

หลังจากที่ทำงานมา 4 ปี ค่าจ้างยัง 2,000 บาทเท่าเดิม สมบัติจึงอยากเปลี่ยนงาน ดังนั้น สมบัติจึงไปหาลูกค้าที่มาซ่อมของที่ร้านประจำซึ่งชวนไปทำงานที่โรงงานน้ำ โดยบอกว่าทำงานมา ตั้งนานได้เงินเดือนเท่าเดิม สมบัติจึงได้งานในโรงงานน้ำ ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,500 บาท พักอยู่กับ นายจ้าง โดยทำหน้าที่แพ็คน้ำ แต่ด้วยเพราะนายจ้างคนใหม่กับคนเก่ารู้จักกัน และบังเอิญหลังจาก สมบัติทำงานที่โรงงานน้ำได้ประมาณ 3 เดือน ไปเจอกับเจ้านายเก่า เพราะว่าสมบัติหนีออกจากที่ ทำงานเก่าเลย เจ้านายเก่าก็มาเอาเรื่องที่เจ้านายใหม่ เจ้านายใหม่ไม่อยากมีเรื่อง ก็เลยให้สมบัติกลับบ้านมาทำเรื่องเอกสารอะไรให้เรียบร้อย เพราะว่ากลัวนายจ้างคนเก่าแกล้ง เพราะว่าขู่ว่าจะแจ้งตม. มาจับ ทำให้สมบัติต้องกลับมาอยู่ที่อำเภอฝาง ระหว่างทางที่กลับบ้าน เจอด่านตรวจ สมบัติก็จะบอก เจ้าหน้าที่ว่าลืมเอาบัตรมาด้วย เพราะว่ารีบกลับบ้านมาทำธุระด่วน เจ้าหน้าที่ก็ปล่อยให้ผ่านมา โดน ไม่ต้องจ่ายเงินให้เจ้าหน้าที่ และสมบัติก็ไม่กลัวเจ้าหน้าที่ด้วย เพราะว่ามีความรู้เรื่องสิทธิพื้นฐานอยู่ บ้าง และปัจจุบันสมบัติทำเป็นบัตรสีฟ้าได้ประมาณ 3 ปีแล้ว

พอมายู่บ้านที่อำเภอฝาง เพราะว่าสมบัติไม่ชอบทำงานในไร่ในสวน ก็เลยมาสมัครงาน ที่ร้านหมูกระทะในตัวเมืองฝาง เป็นพนักงานเสิร์ฟ ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,500 บาท ทำงานตั้งแต่เวลา 16.30 น. – 24.00 น. แต่ถ้าทำงานที่ฝิบจะเข้างานเวลา 19.00 น. – 2.00 น. คือ เจ้าของร้านหมูกระทะมี ฝิบอยู่ติดกัน ตอนแรกสมบัติทำงานที่ร้านหมูกระทะ แล้วจากนั้นเจ้านายก็ให้มาทำงานที่ฝิบ เพราะ เห็นว่ารูปร่างหน้าตาดี สมบัติต้องทำงานทุกวัน คิดเป็นรายวัน ถ้าหยุดงานก็จะหักเงิน สมบัติทำงาน ได้ประมาณ 1 ปี จากนั้นสมบัติก็เข้ามาทำงานที่เชียงใหม่ เพราะว่าเบื่องานที่ฝางแล้ว ก็เลยเข้ามาหา งานที่เชียงใหม่ เพราะว่ามีเพื่อนทำงานอยู่เชียงใหม่ ก็มาพักอยู่กับเพื่อนแถวตลาดอนุสาร แล้ว เพื่อนก็พาไปเดินหางานที่ตลาดวโรรส ก็ได้เป็นงานขายผ้าห่ม ชุดเครื่องนอน ได้เงินเดือน 3,900 บาท ต้องจ่ายค่าเช่าห้องเดือนละ 1,200 บาท โดยที่ตอนนั้นยังไม่มีบัตรอะไรเลย สมบัติทำงานขาย ผ้าห่มอยู่ได้ราวเกือบ 2 ปี ทำงานตั้งแต่ 8.00 น. – 17.00 น. ที่ทำงานอยู่ได้นาน เพราะว่าไม่ชอบ เปลี่ยนงาน

แต่หลังจากนั้นก็มิเพื่อนโทรมาบอกว่ามีงานขายของที่มินิมาร์ตที่ตลาดเมืองใหม่ ซึ่งได้ ค่าจ้างดีกว่า สมบัติก็เลยออกจากงานที่เดิม งานที่มินิมาร์ต สมบัติทำงานหน้าที่ดูแลแผนกเครื่องดื่ม เช่น กาแฟ โอวัลติน โดยทำงานอยู่ได้ประมาณ 3 ปีกว่า ทำงานตั้งแต่ 6.00 น. – 18.00 น. มีที่พักให้ ฟรี ค่าจ้างคือเข้าใหม่เดือนละ 5,500 บาท แต่นายจ้างให้ค่าจ้างสมบัติเยอะ เพราะว่าต้องอ่านใบสั่ง

ของลูกค้าบ้าง ตรวจของ เช็คของ และจนวันที่ลาออกสมบัติได้เงินเดือน 6,000 บาท

หลังจากนั้นสมบัติมาเจองานที่ได้เงินเดือนเยอะขึ้น เป็นงานที่ร้านอุ้ยมาปลาเผาที่อำเภอแมริม ซึ่งมีเพื่อนส่งข่าวให้ เพราะว่าเป็นช่วงที่สมบัติเบื่องาน อยากเปลี่ยนงาน และเพราะว่าสมบัติจะเช็คงานอยู่เรื่อยๆ ที่ร้าน สมบัติทำงานทั้งเป็นผู้ช่วยก๊อปปี้ เสิร์ฟบ้าง ค่าจ้างจะให้เป็นชั่วโมง เข้าใหม่ๆ ชั่วโมงละ 20 บาท คือให้อยู่ประมาณ 2 – 3 เดือน แล้วหลังจากนั้นก็ให้ชั่วโมงละ 25 บาท ทำงานประมาณ 11 – 12 ชั่วโมง ที่ร้านจะจ่ายเงินทุกๆ 15 วัน ไม่มีวันหยุด ถ้าหยุดก็ไม่ได้เงินทำงานตั้งแต่ 6.00 น. – 18.00 น. ทำงานเป็นกะ มีทั้งกะกลางวันและกลางคืน ส่วนใหญ่สมบัติทำงานเฉพาะกะกลางวัน ตอนนั้นพักอยู่ใกล้ๆ ที่ทำงาน ค่าเช่าประมาณเดือนละ 1,200 บาท สมบัติทำงานได้ประมาณ 1 ปีก็ต้องเปลี่ยนงาน เพราะว่าร้านใกล้เจ้ง นายจ้างเริ่มไม่จ่ายค่าจ้าง

หลังจากออกจากงานที่ร้าน สมบัติก็มาสมัครงานรปภ. ที่บริษัทหนึ่ง ประจำอยู่ที่โรงแรมแม่ปิง โดยรู้ว่าทางบริษัทรับลูกจ้างจากเพื่อนอีกที ซึ่งงานนี้เงินเดือนดีหน่อย สมบัติก็เลยเลือกทำงานที่นี่ ได้ค่าจ้างเดือนละ 7,500 บาท เป็นบริษัทที่ทำงานแบบเป็นระบบ ต้องมีชุดเครื่องแบบ มีหน้าที่แต่ละโซนชัดเจน ทำงานเป็นกะ 12 ชั่วโมง ส่วนใหญ่สมบัติจะทำงาน 7.00 น. – 19.00 น. เพื่อนร่วมงานมีทั้งไทใหญ่บ้าง คนเมืองบ้าง กลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆบ้าง ก็แบ่งงานกันไป หลังจากทำงานได้ประมาณ 7 เดือน หัวหน้าที่ดูแลรปภ.โซนเชียงใหม่ ออกมาเปิดบริษัทเอง ก็เลยชวนสมบัติออกมาทำงานด้วย เพราะเห็นว่าสมบัติทำงานดี

สมบัติตัดสินใจออกมาทำงานกับหัวหน้าคนใหม่ แม้ว่าค่าจ้างจะได้้น้อยกว่าที่เดิม แต่ว่าเพราะหัวหน้าจะรับงานที่ไม่ใหญ่มาก ทำงานสบายกว่า สมบัติก็คิดว่าเพื่อวันหน้าจะได้เป็นหัวหน้าไม่ต้องเป็นรปภ. และยังทำงานมาจนปัจจุบัน

สำหรับงานรปภ. สมบัติทำงานตั้งแต่ประมาณ 7.00 – 19.00 น. แล้วหลังจากนั้นก็ไปตรวจงานที่อื่นๆ อีกจนถึงประมาณ 21.00 น. เพราะที่สมบัติทำงานดี รู้จักกับหัวหน้ามานาน หัวหน้าเลยไว้วางใจให้เป็นผู้ช่วย ไปตรวจงานรปภ.ของบริษัทที่ประจำตามที่ต่างๆด้วย ได้ค่าจ้างประจำและเพิ่มค่าแรงในช่วงพิเศษ ทั้งหมดประมาณเดือนละ 8,000 บาท สมบัติมีบัตรสีฟ้า เวลาออกนอกพื้นที่ก็จะขอหนังสือออกนอกพื้นที่ แต่ไม่ได้ขอใบอนุญาตทำงาน เพราะคิดว่าไม่อยากจะถูกจับ เพราะที่ผ่านมากลับบ้านไปแล้ว 2 ครั้ง ตอนที่ออกมาก็ต้องทำหนังสือ คือ ขอมเสียดเงิน 25 บาทและเสียเวลาบ้าง ดึกว่าออกมาโดยไม่มีอะไร พอโดนจับแล้วมันไม่คุ้ม สำหรับเพื่อนร่วมงานมีทั้งคนเมือง, ไทใหญ่, กลุ่มชาติพันธุ์ แต่สมบัติจะไม่ได้บอกกับเพื่อนร่วมงานว่าตัวเองเป็นชาวไทใหญ่ แต่ก็มีความสัมพันธ์ที่ดีกัน คือจะวางตัวกับเพื่อนร่วมงานและนายจ้างให้ดี ไม่ใช่เป็นเพื่อนเล่นหัวกันเกินไป เพราะว่าเดี๋ยวลูกน้องจะไม่เกรงใจ และนายจ้างก็ชอบการทำงานของสมบัติจึงให้ดูแลในบางพื้นที่

สมบัติพอใจ เพราะว่าได้งานที่เงินเดือนดีอยู่ พอจะสามารถเลี้ยงดูครอบครัวได้ และมีโอกาสที่เจ้านายมอบให้ และงานก็ไม่เครียดมาก ทำได้เรื่อยๆสบายๆ และตั้งใจจะอยู่ที่เชียงใหม่ ไม่อยากไปอยู่ที่อื่น อยากทำงานเก็บเงินไปเรื่อยๆ และยังไม่อยากมีลูก และตั้งใจว่าถ้าแก่ตัวลงค่อยกลับไปอยู่บ้าน ทำไร่ทำสวน

กรณีศึกษาที่ 15

นางสาวหมวยอุ อายุ 24 ปี เกิดที่เมืองน้ำจาง รัฐฉาน ประเทศพม่า หมวยอุเข้ามาเมืองไทย ตอนอายุ 11 ปี เข้ามาเมืองไทยพร้อมกันทั้งครอบครัว 4 คน แม่เป็นคนจัดการเรื่องการเดินทางมาอยู่ที่บ้านหลักแต่โดยนั้รธมา เพราะว่ามีน้ำมาอยู่ที่บ้านหลักแต่อยู่ก่อนแล้ว

หลังจากที่หมวยอุเรียนจบป. 6 ที่โรงเรียนบ้านหลักแต่ และเรียนกศน. จนจบได้วุฒิ ม. 3 อายุประมาณ 16 ปี ก็สมัครมาเรียนภาษาอังกฤษและคอมพิวเตอร์ในเมืองเชียงใหม่ โดยมีครูที่โรงเรียนเป็นคนแนะนำ ซึ่งหลังจากเรียนจบหลักสูตร 6 เดือน ครูที่โรงเรียนบ้านหลักแต่ก็แนะนำว่าองค์กรต้องการคน หมวยอุก็เลยไปสมัครเลยได้งานที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งที่ทำงานด้านสื่อวิทยุทุกอย่าง ตั้งแต่เขียนสคริป จักรายการ ซึ่งที่แรกหมวยอุตั้งใจว่าหลังจากเรียนจบจะกลับไปอยู่บ้าน แต่พอมีงานก็เลยทำงานดีกว่า แล้วตอนนั้นพี่สาวก็ทำงานอยู่ที่ภูเก็ต หมวยอุทำงานได้ประมาณ 1 ปีกับ 11 เดือน ระหว่างที่ทำงานก็จะเช่าห้องพักอยู่ใกล้ๆที่ทำงาน เดือนละ 800 บาท แล้วได้เงินเดือนๆละ 4,500 บาท ส่วนใหญ่รับผิดชอบเก็บข้อมูลที่เวียงแหง ซึ่งระหว่างทางที่เจอด่านตรวจ เจ้าหน้าที่ก็คิดว่ายังเป็นเด็กอยู่ก็เลยไม่มีปัญหา แต่ว่ามีอยู่ 1 ครั้งที่ขอหนังสือเดินทางออกนอกพื้นที่ไม่ได้ แม่ของหมวยอุก็เลยจ้างคนพาไปทางป่า เพื่อให้ผ่านด่านไปก่อน เพราะว่าช่วงนั้นมีด่านระหว่างบ้านหลักแต่ถึงเชียงใหม่อยู่เพียงจุดเดียว ระหว่างที่ทำงานที่นี้ หมวยอุยังไม่มีใบอนุญาตทำงาน เพราะว่ารัฐยังไม่อนุญาตให้ทำงาน

ระหว่างที่ทำงานอยู่ พี่สาวของหมวยอุชวนให้ไปหาที่จังหวัดภูเก็ตในช่วงวันหยุดสงกรานต์ โดยพี่สาวบอกว่าให้ไปโดยรถทัวร์ แต่ว่าหมวยอุกลับจะไปโดยรถไฟ แล้วพอรถไฟยังไม่ออก มีตำรวจมาตรวจ หมวยอุซึ่งไม่ได้ทำหนังสือเดินทางออกนอกพื้นที่เพราะว่ามีแต่บัตรสีเขียว ขอบแดงก็เลยโดนจับ ต้องไปนอนอยู่ในคุก 2 วัน แล้วพี่สาวก็ให้ญาติของเจ้านายมาประกันตัวออกไป เสียค่าปรับ 1,000 บาท ทำให้หมวยอุต้องทิ้งตัวรถไฟไปเลย แต่ไม่ได้บอกเพื่อนร่วมงานที่ออฟฟิศเลย ซึ่งหลังจากที่โดนจับก็ไม่กล้าเดินทางไปไหนอยู่พักใหญ่ แต่ทุกวันนี้ก็ไม่กลัวแล้ว อย่างปีนี้ (พ.ศ. 2552) หมวยอุก็ไปกรุงเทพฯมาแล้ว 2 ครั้ง

หมวยอุลาออกจากงานในองค์กร ก่อนที่โครงการจะหมด เพราะว่าในช่วงนั้นไม่สบาย

บอย เป็นโรคปอดอักเสบ แม่ก็เลยเป็นห่วง ก็เลยกลับไปอยู่ที่บ้าน คือก็ไม่ได้มีปัญหากับเพื่อนร่วมงานในองค์กรเลย แต่ว่าจะคิดถึงบ้าน คิดถึงแม่มากกว่า จะโทรหาแม่ทุกวัน เงินเดือนที่ได้ก็เลยไม่พอส่งเงินกลับบ้านให้พ่อแม่ แต่ว่าแม่ก็ต้องการแค่ให้หมวยอยู่เลี้ยงตัวเองได้ก็พอ เพราะว่ามีพี่สาวของหมวยอยู่ที่ทำงานส่งเงินกลับบ้านอยู่แล้ว พอกลับบ้านก็ได้ไปเรียนต่อที่โรงเรียนที่บ้าน จนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนปลาย อยู่บ้าน 2 ปี

ระหว่างที่กลับไปอยู่บ้าน หมวยก็ไปช่วยสอนหนังสือที่โรงเรียนบ้านหลักแต่งประมาณ 2 เดือน เพราะว่าครูลาคลอด ได้เงินเดือน 2,000 บาท สอนชั้นป. 1 – ป.2 สอนวิชาภาษาอังกฤษกับภาษาไทย แต่บางครั้งถ้ามีประชุมหรือ workshop ครูก็จะให้หมวยเป็นตัวแทนโรงเรียนไป ส่วนเวลาที่เหลือก็จะช่วยแม่ทำงาน เพราะว่าแม่เย็บชุดไทใหญ่ขาย ถ้าจะใช้เงินก็ค่อยขอเงินแม่ และระหว่างที่อยู่ที่บ้านก็มาเชียงใหม่บ้าง และเคยไป workshop ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ซึ่งหมวยก็ต้องทำหนังสือเดินทางออกนอกพื้นที่ ถ้ามีหนังสือเดินทางก็รู้สึกปลอดภัยแล้ว

หลังจากที่เรียนจบม.6 หมวยก็เข้ามาเชียงใหม่ ทำงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำเรื่องสิทธิมนุษยชน ซึ่งหมวยรู้จักองค์กรนี้ในช่วงที่ไปเข้าร่วม workshop ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ทำงานได้เงินเดือน 5,000 บาท ทำงานอยู่ได้ประมาณ 1 ปีกว่า ในองค์กรก็จะมีเพื่อนร่วมงานหลากหลายชาติพันธุ์จากประเทศพม่า และคนต่างชาติ และต้องใช้ภาษาพม่าเยอะ ในช่วงแรกภาษาพม่าของหมวยยังไม่ดี ต้องค่อยๆปรับตัว ระหว่างที่ทำงานที่องค์กรนี้ หมวยก็ทำหนังสือขออนอกพื้นที่เพื่อมาทำงาน ซึ่งจะไม่เหมือนกับใบอนุญาตทำงานของแรงงานข้ามชาติ ต้องทำที่อำเภอเวียงแหง ครั้งแรกต้องไปต่ออายุทุกๆ 3 เดือน และทางองค์กรก็จัดการเรื่องหาที่พักให้ ที่ใกล้ที่ทำงาน เพราะว่าที่ทำงานอยู่อำเภอแม่ริมและไม่แพง คนไม่เยอะ ระหว่างที่ทำงานก็มาสมัครเรียนที่มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่ สาขาวิทยาศาสตร์คอมพิวเตอร์ เรียนได้ 2 เทอม โครงการที่ทำงานก็หมด หมวยก็พยายามหางานใหม่แต่ก็หาไม่ได้ ก็เลยเลิกเรียน

ระหว่างที่ไม่มีงานทำ หมวยก็มาเรียนแสดงละครกับองค์กรก็ไปอยู่ไม่นาน ก็กลับไปอยู่บ้าน ซึ่งจริงๆ ไม่ได้ตั้งใจกลับบ้าน ตอนนั้นไปทำงานที่กรุงเทพแล้ว เพราะว่ามีญาติอยู่ที่กรุงเทพ คือได้สมัครงานไว้ตั้งแต่ตอนอยู่ที่เชียงใหม่แล้ว เป็นงานเกี่ยวกับบริษัทประกัน โดยเจองานในเว็บไซต์ และงานขายหลักสูตรเรียนภาษาอังกฤษ ซึ่งงานบริษัทประกันก็รับหมวยเข้าทำงาน แล้วพอไปอยู่กรุงเทพได้ประมาณ 2 – 3 วัน คิดถึงบ้านมาก ก็เลยกลับมาอยู่ที่บ้าน แล้วบังเอิญว่าครูที่โรงเรียนวัดฟ้าเวียงอินทร์ลาออกพอดี เพื่อนที่เป็นครูอยู่วัดฟ้าเวียงอินทร์ก็เลยโทรบอก ก็เลยกลับมาทำงานที่บ้าน หมวยก็สอนหนังสือที่วัดฟ้าเวียงอินทร์ได้ประมาณ 9 เดือนกว่า ได้เงินเดือน 4,000 บาท สอนตั้งแต่ 8.30 – 10.00 น. และ 13.00 – 15.00 น. สอนวิชาภาษาอังกฤษและคณิตศาสตร์

หลังจากนั้นหมวยก็ได้ทุนเรียนหนังสือของ the Brackette Foundation ซึ่งเป็นทุนของ

ประเทศสหรัฐอเมริกา ให้สำหรับเด็กชนเผ่าที่ไม่มีสัญชาติไทยในประเทศไทย หมวยอุรุเรื่องทุนจากครูที่โรงเรียนสอนภาษาอังกฤษที่เชียงใหม่ ซึ่งทำงานอยู่ที่มูลนิธิด้วย เพราะครูเคยช่วยเรื่องค่าเล่าเรียนของหมวยอุรุเดือนละ 4,000 บาท ในช่วงที่หมวยอุเรียนสาขาวิทย์ – คอมพ์ ดังนั้นหมวยอุจึงตัดสินใจมาเรียนสาขาพัฒนาชุมชน เพิ่งมาเรียนได้ 1 เทอม และได้ทำงานที่ร้านเดียวกันกับที่เพื่อนทำงานอยู่ แต่ทำเป็นงาน part – time ซึ่งเพิ่งทำงานได้ประมาณ 4 เดือน

เนื่องจากเป็นงาน part – time ตั้งแต่ 10.00 – 15.00 น. แต่บางครั้งก็ต้องทำตอนเย็น คิดค่าแรงเป็นชั่วโมง ชั่วโมงละ 25 บาท ช่วงเดือนแรกที่เป็นช่วงฝึกงานจะได้ทำวันละ 3 ชั่วโมง ก็ได้เงินเดือนประมาณ 1,000 กว่าบาท ทุกวันนี้ก็ได้ทำงานหลายชั่วโมงมากขึ้น ตอนนี้ก็ได้ค่าจ้างประมาณเดือนละ 3,000 กว่าบาท และที่ร้านจะให้ค่าอาหารหรือกินได้ 1 มื้อที่ร้าน ถ้าสำหรับคนทำงานเต็มเวลา ก็จะมีเวลาทำงาน 2 กะ กลางวันกับกลางคืน ทำงานทุกวัน หุคได้อาทิตย์ละ 1 วัน เงินเดือน 4,400 บาท และ 4,800 บาท ซึ่งที่ทำงานหมวยอุมีเพื่อนร่วมงานทั้งชาวไทยใหญ่และคนเมือง แต่เพราะว่าหมวยอุทำงาน part – time คนที่ทำงานที่ร้านบางคนเค้าก็ชอบทิ้งงานไว้ให้ทำ ทั้งที่ถ้าหมวยอุทำงานก็จะทำให้เสร็จ แต่ว่าก็ไม่เคยทะเลาะกัน หมวยอุไม่พูดอะไร ส่วนหัวหน้าก็ใจดี ไม่เคยว่าเลย แต่เพราะว่าที่ผ่านมาหมวยอุเคยแต่ทำงานในองค์กรต่างๆ ไม่เคยทำงานในร้านอาหาร ซึ่งหมวยอุมองว่าเป็นงานหนัก เพราะว่าทำหน้าที่เป็นผู้ช่วยก๊ัก หมวยอุไม่เคยยกถาดอาหาร ไม่เคยล้างจาน แต่ว่าพอทำไปนานๆก็ปรับตัวได้ อดทนมากขึ้น แรกๆยกถาดแทบไม่ไหว ตอนนี้อยกได้ครั้งละ 2 ถาด

สำหรับทุนการศึกษาที่ได้รับ จะได้เงินเป็นก้อน ทีละเทอม แต่เทอมที่ 3 จะไม่ได้ เพราะว่าภาคพิเศษจะต้องเรียน 3 เทอม โดยได้เทอมละ 12,500 บาท ซึ่งต้องจ่ายค่าเทอมไป 7,000 บาท ส่วนที่เหลือประมาณ 5,000 กว่าบาท เป็นค่าอุปกรณ์สำหรับการเรียนต่างๆ ซึ่งทุนนี้จะต้องยื่นขอปีต่อปี ซึ่งทำให้หมวยอุตั้งใจจะอยู่ที่เชียงใหม่ไปเรื่อยๆ เพราะว่ายังเรียนไม่จบ และพ่อแม่ก็อยู่ที่เชียงใหม่ ไม่อยากไปอยู่กรุงเทพ เพราะว่าเคยไปแล้ว ไม่ชอบ แต่ถ้าเรียนจบแล้วมีงานที่อื่นที่สภาพแวดล้อมเหมือนเชียงใหม่ก็อยากจะไปทำงานอยู่เหมือนกัน หมวยอุชอบทำงานองค์กร งานแปล งานเก็บข้อมูลมากกว่างานอย่างในร้านอาหารที่ทำอยู่ทุกวันนี้

กรณีศึกษาที่ 16

นางสาวหล้า อายุ 23 ปี เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันทำงานเป็นลูกจ้างที่ร้านไมโลดิบแห่งหนึ่งในเมืองเชียงใหม่

หล้าเข้ามาทำงานที่เชียงใหม่ตั้งแต่ยังเด็ก อายุประมาณ 12 ปี หลังจากเรียนจบป. 6 หล้าอยู่เชียงใหม่มานานกว่า 10 ปีแล้ว จริงๆแล้วหล้าอยากจะเรียนหนังสือ แต่ว่าที่บ้านยากจน ตอนที่

เรียนจบใหม่ๆก็ไปทำงานขายเสื้อผ้าในตลาดเมืองฝาง ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท โดยต้องอยู่กับนายจ้าง คือต้องทำงานขายของด้วยทำงานบ้านด้วย ก็ทำงานได้ปีกว่า แต่ว่าไม่มีเงินเก็บ ก็เลยคิดว่า จะเข้ามาทำงานที่เชียงใหม่ เพื่อว่าจะได้มีเงินเก็บ

หล้าตัดสินใจเข้ามาทำงานที่เชียงใหม่พร้อมกับเพื่อนๆ เพราะว่ามียี่เพื่อนชวนมา ตอนนั้น หล้ามีบัตรสีฟ้า บัตรบุคคลบนพื้นที่สูง ซึ่งถ่ายบัตรตั้งแต่อายุ 12 ปี ตอนที่มาเชียงใหม่มาอยู่กับเพื่อนอีก 2 คน อายุยังไม่ถึง 15 ปีเลย มาครั้งแรกก็มาทำงานที่ร้านอาหารที่สวนหลวงร.9 ตอนที่หล้ามาครั้งแรกยังมีแค่ 4 ร้านอยู่เลย ได้ค่าจ้างวันละ 60 บาท และกินที่ร้าน แต่ต้องหาที่พักเอง เดินทางไปมาเอง ทำทุกวัน ไม่มีวันหยุด และบางครั้งลูกค้าก็ให้ทิป จากลูกค้าของร้านจะไปส่ง พักที่หอพักกับเพื่อน ตรงข้ามสนามกอล์ฟลานนา ค่าเช่าเดือนละ 950 บาท ทำงานได้ประมาณ 1 ปี ก็ออกมา เพราะคิดว่าทำงานมานาน แต่ยังได้เงินเดือนน้อย ก็เลยตัดสินใจออกจากงานมาเลย

พอออกจากงานมาก็เลยมาหางานที่ในตลาดเมืองใหม่ แต่งานก็หายาก เพราะว่าไม่มีบัตรไทย เพราะว่าตำรวจเข้มงวดจับคนที่ไม่มีบัตร ก็หางานอยู่ประมาณ 1 เดือนก็มีพี่คนหนึ่งเป็นคนไทย เค้ายกเอกสารก็เลยฝากงานที่ร้านขายอาหารตามสั่งให้ ก็รับรองเจ้าของร้านว่าหล้าทำงานดีจริงๆ หล้าไม่รู้จักพี่คนนี้หรอก แต่เค้าเห็นว่าหล้าเดินไปเดินมาในตลาดบ่อยๆหางานแทบทั้งวันทุกวัน หล้าทำงานที่ร้านอาหารตามสั่ง ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท กินที่ร้าน 2 มื้อ ที่เหลือก็จ่ายเอง ทำงานต้องไปเปิดร้านตั้งแต่ 5.00 น. – 18.00 น. ทำงานไม่มีวันหยุด เจ้าของร้านก็มีบั้งที่วักล่าวดักเดือน ส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องงานมากกว่า แต่ก็ เพราะว่าไม่มีบัตรไทย เจ้าของร้านก็อยากจะจ้างถูกๆ ทำงานนานก็ไม่ขึ้นเงินเดือนให้ งานก็เหนื่อย พอทำงานผิดเจ้าของร้านก็บ่นว่าตลอด ทำได้หลายปี หล้าทนไม่ไหวก็ออกมาเลย

ช่วงที่ออกมา หล้าก็กลับไปทำงานสวนส้มที่บ้าน ได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท ต้องทำงานเก็บส้ม คายหญ้า ใส่ปุ๋ยต้นส้ม ซึ่งหล้าทำงานอยู่ได้นานเหมือนกันหลายเดือน เพราะว่าป็นงานที่เคยทำมาก่อนตอนเป็นเด็กๆ คือทำมาตั้งแต่ตอนเรียนชั้นป. 5 – ป.6 แต่ว่าเพราะว่างานที่ฝางมันไม่ได้มีตลอด เฉพาะเวลาที่มีคนงานไม่พอค่อยมาจ้างแรงงานเพิ่ม ดังนั้นพอหล้าเก็บเงินได้ พอมีทุนที่จะมาเช่าหออยู่ที่เชียงใหม่ได้ ก็เข้ามาหางานที่เชียงใหม่อีกครั้ง ก็เลยมาเจอป้ายรับสมัครงาน

หลังจากนั้นหล้าก็มาทำงานแม่บ้านที่โรงแรมม่านรูด ซึ่งหล้าเห็นทางโรงแรมติดป้ายรับสมัครลูกจ้างไว้ตั้งแต่โรงแรมยังสร้างไม่เสร็จ คือเป็นโรงแรมใหม่ โดยต้องทำงาน 12 ชั่วโมง และเปลี่ยนกะทุก 1 เดือนคือ กะกลางวัน ทำงานตั้งแต่ 7.00 น. – 19.00 น. สำหรับกะกลางคืน ทำงานตั้งแต่ 19.00 น. – 7.00 น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท และมีทิปจากลูกค้าด้วยบ้าง หน้าที่หลักของหล้าคือทำความสะอาดห้อง แต่ว่าที่แคชเชียร์ของโรงแรมมักจะให้หล้ามาเก็บเงินลูกค้า ทำให้หล้าได้ทิปจากลูกค้าเป็นรายได้เสริม ตอนที่สมัครงานทางเจ้าของก็ถามเรื่องบัตร แต่เพราะว่างาน

แม่บ้านม่านรูดไม่มีคนไทยอยากทำ เพราะจะต้องอดทนกับความสกปรกมาก ช่วงที่หล้ามาทำงาน เดือนแรกกินข้าวแทบไม่ได้ เจ้านายก็เลยรับ แต่หล้าก็ต้องทน เพราะว่าแต่ละครั้งที่เปลี่ยนงานต้องใช้เวลาในการหางานนาน ซึ่งเป็นช่วงที่ลำบากมาก หล้าเคยตกงานนานมาก 3 เดือน ช่วงที่โรคไข้หวัดนกระบาดแรกๆ ที่ตลาดแม่ค้าเอาไข่ไก่มาแจก เอาไก่มาทอดแจก แต่ว่าหล้าไม่มีเงิน ก็ต้องไปเอามากิน ไม่งั้นไม่มีกิน งานที่ทำไม่มีวันหยุด แต่ว่างานจะหนักแค่ช่วงที่มีลูกค้า ถ้าช่วงที่ไม่มีลูกค้าก็จะได้พักบ้าง ระหว่างที่ทำงาน หล้าเช่าหอพักอยู่แถวๆเจ็ดยอด ค่าใช้จ่ายทั้งหมดประมาณเดือนละ 1,500 บาท ช่วงที่ทำงานใหม่ๆ หล้าจะไม่ได้ส่งเงินกลับบ้าน เพราะว่ายังไม่มีเงินเก็บ

เพราะว่าหล้าทำงานที่โรงแรมม่านรูดมานาน ประมาณ 5 ปี แต่ว่าเจ้าของไม่เพิ่มเงินเดือนให้ เพราะเห็นว่าหล้าไม่ใช่คนไทย หล้าจึงตัดสินใจลาออก และหลังจากที่ลาออกได้ไม่นานก็เห็นป้ายรับสมัครงานติดไว้ที่ร้านไมโลดิบตรงหลังมหาวิทยาลัยเชียงใหม่ และสาขาอื่นๆก็ติดป้ายไว้ หล้าจึงโทรมาถาม เจ้าของ ซึ่งเจ้าของร้านจึงให้หล้าเข้ามาสมัครที่สาขาใหญ่ และหล้าก็ได้เข้ามาทำงานที่ร้านไมโลดิบสาขาใหญ่จนทุกวันนี้

ช่วงแรกที่ทำงานที่ร้านไมโลดิบ หล้าจะต้องฝึกงานก่อน เพราะว่าที่ร้านมีสูตรเครื่องดื่มมากกว่า 100 สูตร ซึ่งพนักงานต้องจำให้ได้ ทั้งวิธีการทำและรสชาติ และมีสอบด้วย เจ้าของร้านจะให้ชิมทุกเมนู ซึ่งเจ้าของร้านก็รับเข้าทำงานแต่จะให้เงินเดือนน้อยกว่าพนักงานที่ผ่านการทดสอบแล้ว เรื่องค่าแรง ที่จริงเจ้าของร้านจะให้เป็นรายเดือน ประมาณเริ่มต้นที่เดือนละ 4,500 บาท แต่แต่ละคนจะได้ไม่เท่ากัน แต่เพราะหล้าเพิ่งทำงานได้ยังไม่ถึงเดือน เจ้าของร้านก็เลยจะให้เป็นรายวันแทน หล้าไม่มีใบอนุญาตทำงาน เพราะนายจ้างไม่อยากจะยุ่งยากเรื่องขั้นตอนต่างๆ ตอนนั้นก็พักอยู่ที่เจ็ดยอด ทำงานตั้งแต่ 11.00 น. – 1.00 น. แต่ว่าต้องมาที่ร้านก่อนและต้องเก็บร้าน และเจ้าของร้านก็อนุญาตให้กินเครื่องดื่มในร้านได้เหมือนกัน โดยเพื่อนร่วมงานทั้งหมดของหล้าเป็นชาวไทยใหญ่ มีเฉพาะเจ้าของร้านที่เป็นคนไทย หล้าจึงคุยกันกับได้ง่ายเพราะว่าเป็นชาวไทยใหญ่เหมือนกัน บางครั้งก็จะทำอาหารมากินด้วยกัน ส่วนนายจ้างก็ไม่ค่อยมายุ่งด้วย

สำหรับปัญหาเรื่องการทำงานนั้น ส่วนใหญ่หล้าถ้าเจองานแล้วสมัครไปแล้วเค้ารับเข้าทำงานก็จะทำเลย ไม่เลือกงาน เพราะรู้ว่างานหายาก โดยจะเลือกแต่เพียงพื้นที่ที่คิดว่าน่าจะมีงาน และบางครั้งเพื่อนๆหรือคนรู้จักเห็นป้ายรับสมัครงานโทรมาบอก พอหล้าไปสมัคร เค้าเห็นว่าไม่มีบัตรไทย เค้าก็ไม่อยากรับ เพราะว่าไม่อยากจะยุ่งยากกับเรื่องใบอนุญาตทำงานของหล้า ก็เลยตัดปัญหาดูด้วยการไม่รับเลย ดังนั้นถ้างานไหนรับ หล้าจะทำเลย และจะทำจนกว่าจะทนไม่ไหวค่อยลาออก ถ้ามีเวลาว่างก็จะไปหางานอื่นๆ เพื่อว่าจะมีงานที่ดีกว่า โดยจะดูที่ลักษณะงานและค่าจ้างก่อน แล้วค่อยดูว่ามีวันหยุดหรือสวัสดิการอื่นๆอะไรบ้าง

หล้าตั้งใจจะทำงานเก็บเงินอยู่ที่เชียงใหม่ไปเรื่อยๆ ถึงแม้ว่าจะโดนตำรวจจับเรื่องการขับ

ซื้อรถมอเตอร์ไซด์หลายครั้ง แต่ว่าอยู่เชียงใหม่ยังไม่เคยโดนจับในที่ทำงาน ก็ยังได้อยู่ แม้ว่าจะอยู่อย่างกลัวๆก็ตาม แต่ว่าที่อื่นเราก็ไม่รู้จักใคร อย่างกรุงเทพก็กว้างกว่าเชียงใหม่เยอะ ไม่รู้ที่รู้ทาง น่ากลัวกว่าอยู่ที่เชียงใหม่ เพราะการไม่มีบัตรประชาชนไทยนั้นจะหางานยาก และได้ค่าจ้างไม่เป็นธรรม

กรณีศึกษาที่ 17

นายหม่อง อายุ 20 ปี ชายหนุ่มชาวไทใหญ่ เกิดที่เมืองป๋น และเดินทางจากเมืองป๋นมายังบ้านเปียงหลวง ใช้เวลาเดินทาง 3 วัน ตอนนั้นหม่องอายุเพียง 3 ขวบ

หม่องเข้ามาทำงานที่เชียงใหม่ตั้งแต่อายุ 13 ปีที่เชียงใหม่ เพราะไม่อยากจะเรียนต่อ จึงเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) ทางบ้านก็ส่งเรียนไม่ได้เลยต้องมาทำงาน โดยเริ่มจากทำงานในร้านอาหารที่สวนหลวง เพื่อนเป็นคนหาให้ ได้ค่าแรงวันละ 150 บาท รวมทิปแล้วจะมีรายได้ประมาณวันละ 300 บาท ทำงานตั้งแต่ 9.00 – 22.00 น. โดยพักอยู่ที่ร้าน งานหลักๆที่ทำได้คือ รดน้ำต้นไม้ เช็ดจาน เติดผัก จัดโต๊ะ และเริ่มทำหน้าที่เสิร์ฟตั้งแต่ 13.00 น. เป็นต้นไป และราวๆ 21.00 น. ก็จะเริ่มเก็บร้าน ล้างจาน โดยหม่องทำงานอยู่ที่ร้านอาหารได้ประมาณ 7 เดือน ก็โดนตำรวจจับข้อหาแรงงานเด็ก ทำให้ถูกส่งไปอยู่สถานพินิจเด็กและเยาวชน ซึ่งต้องอยู่ในสถานพินิจประมาณ 2 เดือนครึ่ง ทางบ้านจึงได้มาประกันตัวออกไป

หลังจากออกจากสถานพินิจฯ หม่องมาทำงานก่อสร้างกับน้ำ โดยในช่วงแรกได้ค่าแรงวันละ 135 บาท เพราะว่ายังทำงานพวกงานกรรมกร แบกปูน ซึ่งหลังจากทำงานได้ประมาณ 1 ปีก็ว่าหม่องได้แต่งงานกับชาวไทใหญ่แม่ฮ่องสอน ปัจจุบันหม่องทำงานก่อสร้าง โดยทำงานกับน้ำได้ประมาณ 4 ปีแล้ว หม่องได้ค่าจ้างวันละ 290 บาท เพราะว่าเป็นทั้งช่างไม้และช่างปูน และหม่องส่งเงินกลับบ้านเดือนละ 2,000 บาท หม่องต้องต่ออายุใบอนุญาตของชนกลุ่มน้อย ซึ่งสามารถต่ออายุได้ 3 เดือน 6 เดือน หรือ 1 ปี ซึ่งค่าใช้จ่ายก็จะต่างกันไป ถ้า 3 เดือน เสียค่าต่อบัตร 350 บาท ส่วน 6 เดือนจะเสียค่าต่อบัตร 650 บาท และต้องเสียค่าทำหนังสือเดินทางออกนอกพื้นที่ ครั้งละ 80 บาท และเพื่อนร่วมงานของหม่องส่วนใหญ่เป็นชาวไทใหญ่ด้วยกัน หรือเป็นคนบ้านเดียวกัน ต่างคนก็ต่างทำงานของตนเอง ไม่มีปัญหา

ปัจจุบันหม่องได้ขอโอนสัญชาติเป็นสัญชาติได้ และได้สัญชาติไทยแล้ว รอเพียงขั้นตอนการถ่ายบัตรอย่างเดียว สำหรับชีวิตทุกวันนี้ แม้ว่าหม่องจะพอใจแล้วแต่ถ้าเป็นไปได้ก็อยากจะมียาได้มากกว่านี้ อยากมีธุรกิจเป็นของตนเอง หม่องจึงตั้งใจว่าอยากเปิดร้านอาหารตามสั่งและร้านคาราโอเกะที่เชียงใหม่และเปิดร้านสาขาที่กรุงเทพอีกด้วย

กรณีศึกษาที่ 18

นางเอ อายุ 19 ปี เกิดที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน ประเทศไทย หลังจากนั้นพ่อแม่พาเธอกลับไปอยู่ที่บ้านหาด รัฐฉาน ประเทศพม่า และทำใบเกิดหายระหว่างการเดินทาง ต่อมาพ่อจริงๆของเอ เสียชีวิต แม่จึงแต่งงานใหม่ แต่หลังจากนั้นก็หย่ากัน ซึ่งพ่อเลี้ยงก็พาน้องสองคนไปอยู่ด้วย พ่ออายุ 2 ขวบ แม่เลยพาเธอกลับมาอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน

เอเริ่มเข้ามาทำงานที่เชียงใหม่ ตั้งแต่อายุ 15 ปี หลังจากเรียนจบชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.3) เพราะไม่พอใจชีวิตที่แม่ฮ่องสอน อยากหางานที่ดีกว่านี้ทำ อยากทำการค้าขาย อยากเปิดร้านของชำเป็นของตนเอง อยากหาเงินได้เยอะ ๆ จะได้กลับไปอยู่กับแม่ที่บ้านเร็ว ๆ

เอได้เข้ามาทำงานที่ร้านซักอบรีดของน้ำที่ตัวเมืองเชียงใหม่ เพราะว่าน้ำเพิ่งคลอดลูก หลังจากให้น้ำแข็งแรงและทำงานเองได้แล้ว น้ำสาวของเอได้ฝากงานขายของฝากที่สถานีขนส่งอาเขตให้ ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท ทำงาน 6.00 น. – 15.00 น. ซึ่งช่วงที่อยู่เชียงใหม่ เอพักอยู่กับแม่ซึ่งก็ทำงานอยู่ที่สถานีขนส่งอาเขตเหมือนกัน เสียค่าเช่าห้องเดือนละ 1,500 บาท แต่หลังจากทำงานได้ประมาณ 1 ปี ก็ไปทำงานที่กรุงเทพ เพราะหานายจ้างไม่ขึ้นค่าจ้างให้

เอ ตัดสินใจไปทำงานที่กรุงเทพ ทั้งๆที่ไม่รู้ว่าจะได้ทำงานอะไร เพราะเพื่อนหางานไว้ให้ โดยเอคิดแต่เพียงว่าน่าจะได้อะไรมากกว่าที่เชียงใหม่ และเมื่อไปถึงกรุงเทพ งานที่เอทำคือ งานบ้านและดูแลคนแก่ ค่าแรงช่วงแรกเดือนละ 6,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 6.00 น. – 21.00 น. ทำงานได้ประมาณ 8 เดือนก็ลาออก เพราะหานายจ้างขึ้นบั้น และตัดสินใจกลับมาเชียงใหม่ มาทำงานแม่บ้านที่เพื่อนแนะนำให้ ซึ่งเอได้ค่าจ้างเดือนละ 5,000 บาท นายจ้างเลี้ยงอาหาร 1 มื้อ และหลังจากทำงานได้ 6 เดือน ได้ค่าจ้างเพิ่มเป็นเดือนละ 6,000 บาท แม้ว่านายจ้างของเอจะขี้เหนียว นายจ้างชอบบ่นบ้าง แต่ก็ไม่เอามาใส่ใจและเพราะว่ามีเอทำงานคนเดียวด้วย เอเลยไม่พยายามเก็บมาคิด

เอมีบัตรเขียวขอบแดง ดังนั้นจึงต้องขอใบอนุญาตทำงานและหนังสือขออนุญาตออกนอกพื้นที่ โดยเมื่อก่อนนั้นเอต้องเสียค่าใช้จ่ายเพื่อการทำหนังสือขออนุญาตออกนอกพื้นที่ครั้งละ 300 บาท แต่ต่อมามีคนร้องเรียน ทุกวันนี้จึงไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียม แต่ต้องซื้อหมึกไปให้ที่อำเภอ ส่วนใบอนุญาตทำงานนี้ เอจะไปทำที่ศาลากลางจังหวัดเชียงใหม่ทุกๆ 3 เดือน เสียค่าใช้จ่ายครั้งละ 350 บาท

ทุกวันนี้ เอพอใจกับชีวิตในเมืองเชียงใหม่ แต่ว่าอยากหางานที่ดีกว่านี้ทำ และเออยากเปิดร้านขายของชำที่เชียงใหม่ และพอแก่ตัวลงก็อยากกลับไปอยู่ที่จังหวัดแม่ฮ่องสอน เพราะจะได้อยู่ใกล้ๆกับแม่

กรณีศึกษาที่ 19

นายพงศ์ อายุ 20 ปี เกิดที่อำเภอเวียงแหง จังหวัดเชียงใหม่ ปัจจุบันพ่ทำงานส่งน้ำแข็ง ซึ่งเป็นธุรกิจครอบครัวกับพ่อแม่

หลังจากเรียนจบชั้นม. 6 จากโรงเรียนเวียงแหงวิทยาคม พงษ์ไม่อยากเรียนต่อแต่อยากหาประสบการณ์การทำงาน จึงตัดสินใจเข้ามาทำงานที่เชียงใหม่ ช่วงแรกที่พงษ์มาทำงานที่เชียงใหม่ พงษ์มาทำงานที่ร้านเฟอร์นิเจอร์กับพ่อแม่ โดยเป็นผู้ช่วยพ่อ ได้ค่าแรงวันละ 120 บาท ทำงานได้ประมาณ 3 เดือนก็ลาออก เพราะพ่านายจ้างชอบค่า แล้วหลังจากนั้นพ่อแม่และพงษ์ก็มาทำงานส่งน้ำแข็ง โดยเช่ากิจการมา เพราะว่าพ่อแม่ของพงษ์ไม่อยากจะจ้างใคร

ด้วยเพราะเป็นกิจการของครอบครัว รายได้จึงไม่แน่นอน ประมาณ 1,000 – 2,000 บาท ต่อเดือน เพราะพ่อกับแม่เป็นคนจัดการทั้งหมด พงษ์ก็แค่ช่วยไปส่งน้ำแข็งตามสถานที่ต่าง ๆ โดยทำงานส่งน้ำแข็งตั้งแต่ 03.00 น. – 14.00 น. ซึ่งปัญหาในการทำงานก็จะมีบ้าง เป็นเรื่องการถูกลูกค้าต่อว่าเรื่องการบริการ ก็จะขอโทษลูกค้า คราวหน้าจะไม่ให้เกิดเรื่องแบบนี้

ตอนนี้พงษ์เพิ่งได้สัญชาติไทย เมื่อเดือนพฤษภาคม ปี พ.ศ. 2552 หลังจากที่ยื่นขอสัญชาติไทยไป 2 ครั้ง โดยครั้งแรกมีค่าใช้จ่ายเฉพาะค่าถ่ายเอกสาร และครั้งที่สองเสียค่าใช้จ่ายประมาณ 5,000 บาท และเนื่องจากพงษ์และครอบครัวกำลังเริ่มทำธุรกิจเอง จึงยังอยากอยู่เชียงใหม่ต่อเพื่อจะได้เก็บเงิน และหากพร้อม เก็บเงินได้มากพอ พงษ์ก็อยากกลับไปอยู่ที่บ้านที่อำเภอเวียงแหง เพราะมีความสุขกว่าอยู่ในเมือง แต่ทุกวันนี้ก็พอใจกับชีวิตในเชียงใหม่ เพราะว่ามีงานธุรกิจของครอบครัวที่ต้องรับผิดชอบ

กรณีศึกษาที่ 20

นายจ้อ อายุ 25 ปี เป็นชาวลานู เกิดที่อำเภอฝาง จังหวัดเชียงใหม่ จ้ออยู่กับย่ามาตั้งแต่ยังเด็ก และต้องช่วยย่าเงินสำหรับใช้จ่ายในครอบครัว จึงทำให้จ้อไม่ได้เรียนหนังสือ เพราะครอบครัวยากจนจึงต้องเข้ามาทำงานในเมืองเชียงใหม่

งานแรกที่ทำนั้น จ้ออายุประมาณ 13 ปี ทำงานในโรงงานอบชาแห้ง ที่อำเภอฝาง ได้ค่าจ้างวันละ 75 บาท ซึ่งเป็นโรงงานที่ย่าก็ทำอยู่ ทำงานอยู่ได้ประมาณ 2 ปี เพราะคิดว่าโตแล้วก็เลยอยากจะออกจากงาน ซึ่งเงินเดือนเดือนสุดท้ายที่ทำงานคือ 1,500 บาท คือประมาณวันละ 50 บาท คือนายจ้างจะหักค่าแรงโดยไม่บอกล่วงหน้า โดยต้องทำงานตั้งแต่ 6.00 น. – 23.00 น. เจ้านายจะเลี้ยงข้าววันละ 3 มื้อ ต้องทำงานทุกวันไม่มีวันหยุด ถ้าหยุดงานจะโดนหักเงินในวันต่อไปครั้งนึง และคิดว่ารายได้ไม่พอใช้ก็เลยลาออก

หลังจากลาออก ลูกชายของป้าพาไปทำงานก่อสร้างก็เลยไปทำด้วย ได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท ทำงานเป็นกรรมกรทั่วไปทำงานอยู่ที่วัดไผ่ล้อม ทำงานเวลา 8.00 น. – 17.00 น. และพักอยู่ที่แคมป์คนงานก่อสร้าง ซึ่งช่วงนั้นจ๊าอ้อไม่มีบัตร แล้วมีตำรวจเข้ามาตรวจค้น เพราะว่ายาบ้าระบาด ซึ่งจ๊าอ้อไม่ได้เสพ แต่ว่าโดนจับด้วย ต้องเสียค่าปรับ หลังจากสร้างบ้านเสร็จประมาณ 6 เดือน งานหมด ก็เลยย้ายมาอยู่กับญาติที่อำเภอเชิงดาว

หลังจากนั้นก็ทำงานเป็นช่างสีอยู่ที่กรุงเทพฯ แถวบางกะปิ จ๊าอ้อตัดสินใจลงไปเอง เพราะว่ามีเพื่อนที่ทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ แล้วให้เบอร์โทรไว้ จ๊าอ้อก็เลยติดต่อเพื่อน และนัดให้เพื่อนไปรับที่หัวลำโพง ตอนนั้นนั่งรถไฟไป ตอนนั้นไม่รู้ว่าจะไปทำงานอะไร เพื่อนบอกแค่ว่ามีงานทำ เพราะว่ายังเด็กอยู่ อายุประมาณ 16 ปี ตำรวจก็เลยไม่ตรวจ แล้วเพื่อนก็พาไปทำงานช่างสีที่หนึ่ง ซึ่งจ๊าอ้อทำงาน 3 วันโดยที่ไม่ได้กินข้าว นอนตามป้ายรถเมล์ ทำงานได้ 7 วัน คือในช่วงแรกที่ทำงานไม่เป็น จ๊าอ้อก็โดนทำร้ายด้วย ต้องเย็บแผล 20 กว่าเข็ม เป็นญาติของนายจ้างที่เป็นคนไทย คล้ายๆ ถูกเพื่อนเอาไปขายที่นายจ้างคนนั้น ในที่สุดจ๊าอ้อก็ตัดสินใจไปสมัครงานอีกที่หนึ่ง ตรกรพ.จุฬาฯ เป็นงานช่างสี เจ้านายใหม่ให้ที่พัก อาหาร และค่าจ้างวันละ 105 บาท

หลังจากทำงานได้ประมาณ 3 เดือน ก็มีเจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองมาตรวจค้น จ๊าอ้อก็เลยโดนจับพร้อมเพื่อนที่ทำงานด้วยกันทั้งหมด 6 คน และไม่มีใครมาประกัน จ๊าอ้อก็เอาบัตรสีเขียว ขอบแดงให้ดู เจ้าหน้าที่ก็เลยถามว่า “เธอเป็นคนคอยหรือ” จ๊าอ้อจึงตอบรับ ทำให้ได้เสียค่าปรับ 200 บาท แล้วตำรวจก็ปล่อย

จากนั้นจ๊าอ้อก็มาทำงานเป็นช่างทาสีเฟอร์นิเจอร์กับนายจ้างซึ่งเป็นคนแม่สายที่รู้จักกัน โดยบังเอิญ ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ย้ายไปพักอยู่ที่บางนา นายจ้างเช่าห้องพักให้ ทำงานตั้งแต่ประมาณ 7.00 น. – 16.30 น. มีเพื่อนร่วมงานประมาณ 5 คน ทุกคนเป็นคนไทย และเข้าใจจ๊าอ้อดี ทำงานอยู่ที่ร้านได้ประมาณ 1 ปี ก่อนออกจากงานได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท แต่ตอนหลังมีปัญหา กับเพื่อนร่วมงานบ้าง เพื่อนร่วมงานชอบโยนงานมาให้จ๊าอ้อทำมากกว่า ก็เลยลาออก เพราะว่าอยู่ที่ไม่สบายใจ เลยตัดสินใจลาออก

หลังจากที่ลาออก จ๊าอ้อก็กลับมาอยู่บ้านที่อำเภอฝาง แล้วก็มาทำงานรับจ้างทั่วไปรายวัน ส่วนใหญ่จะมีคนมาจ้างไปตัดสวนลำไย ทำงานเวลา 9.00 น. – 16.00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 85 บาท ซึ่งจ๊าอ้อก็ไม่ได้รู้สึกเสียใจที่ได้ค่าจ้างน้อยลง แต่กลับรู้สึกดี เพราะว่าได้อยู่บ้าน ต่อมาเมื่อครบหนึ่งเดือน จ๊าอ้อได้ค่าจ้างประมาณ 1,500 บาท จ๊าอ้อทำงานอยู่ที่บ้านได้ประมาณ 1 ปี ก็กลับเข้าไปทำงานที่กรุงเทพฯ อีก

เนื่องจากคนรู้จักที่อำเภอฝาง เป็นเจ้าของสวนส้ม พาจ๊าอ้อไปทำงานที่กรุงเทพฯ ด้วย โดย

บอกจากอื่ว่ามีงานให้ทำ ให้จ้ออ้อมากับบรรณสั่ม ตอนนั้นจ้ออ้อมคิดว่าตัวเองโตแล้ว อายุ 18 ปีแล้ว จึงไม่กลัวว่าจะโดนหลอก ในที่สุดจึงได้ไปทำงานโรงงานแถวบางแค ซึ่งจากอ้อได้ที่พักและอาหารที่โรงงาน ทำงานตั้งแต่ 8.00 น. – 17.00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 185 บาท หยุดทุกวันอาทิตย์ แต่ไม่ได้ค่าแรง ส่วนใหญ่วันหยุดจ้ออ้อมีจะไปเที่ยวบางแสน สวนสนุก ดินแดง เป็นต้น คือไปคนเดียว เพราะจ้ออ้อมีชอบไปกับคนอื่น หลังจากทำงานได้ประมาณ 1 เดือนกว่าเจ้านายก็มาบอกให้จ้ออ้อมีและเพื่อนอีกคนลาออก โดยที่นายจ้างไม่ได้บอกเหตุผลอะไรเลย จากนั้นจ้ออ้อมีก็ไปสมัครงานที่แถวบางบัวทอง แต่ระหว่างทางก็เลยโดนตำรวจจับ ตำรวจเอาเงินที่มีติดตัวทั้งหมด 500 บาทไปเลย เหลือไว้แค่ 30 บาท แล้วในที่สุดจ้ออ้อมีก็ตัดสินใจโทรหาเพื่อนคนหนึ่งที่อยู่กรุงเทพฯ โดยบังเอิญ เพื่อนคนนี้ก็ช่วยให้เงินมา 200 บาท

จ้ออ้อมีตัดสินใจไปหาเพื่อนที่อยู่บางแสน เป็นชาวมอญ ซึ่งทำงานช่างสี จ้ออ้อมีก็ไปสมัครงานช่างสี เป็นงานทาสีที่โลตัสบางแสน ได้ค่าแรงวันละ 150 บาท ไม่มีวันหยุด ทำงาน 8.00 น. – 17.00 น. ต้องเช่าหอพักวันละ 800 บาท เพื่อนที่ทำงานด้วยกันส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานข้ามชาติทั้งชาวพม่า กัมพูชา หลังจากทำงานได้ประมาณ 3 เดือน เจ้านายก็ขึ้นเงินเดือนให้เป็นวันละ 180 บาท แล้วนายจ้างก็ย้ายจ้ออ้อมีไปทำงานทาสีที่จังหวัดนครราชสีมา เพราะว่าคนอื่นไม่ยอมไป เพราะว่าจ้ออ้อมีมีบัตรสีเขียวขอบแดง ก็เลยได้ไป ระหว่างที่ทำงานที่โคราช ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท ระหว่างที่ทำงานก่อสร้าง ก็มักจะโดนเพื่อนที่ทำงานด้วยกันขโมยเงิน เพราะว่าเพื่อนกินเหล้า แต่ว่าจ้ออ้อมีไม่กิน จ้ออ้อมีโดนขโมยเงินไป 1,500 บาท แต่ผู้คุมก็ไม่เคลียร์ให้ จ้ออ้อมีทำงานได้ประมาณ 1 เดือน เจ้านายก็ย้ายให้มาทำงานที่กรุงเทพฯ แถวบางจาก เป็นช่างสีเหมือนเดิม นายจ้างคนเดียวกัน ค่าจ้างได้ 180 บาทเท่าเดิม ทำงานได้ประมาณ 1 เดือนกับ 15 วันงานเสร็จ แล้วเจ้านายจะให้จ้ออ้อมีไปทำงานที่อื่นอีก แต่ว่าจ้ออ้อมีไม่อยากทำ ก็เลยตัดสินใจกลับบ้านที่อำเภอฝาง ระหว่างทางที่กลับก็ไม่มีปัญหา

หลังจากที่กลับบ้านไปพักที่อำเภอฝางได้ประมาณ 1 เดือน ก็มาทำงานก่อสร้างที่ในเมืองเชียงใหม่ แถวหนองหอย เป็นกรรมกรทั่วไป มาสมัครเอง โดยมาถามที่ปั๊มน้ำมัน ซึ่งคนงานที่ปั๊มบอกว่าที่ก่อสร้างรับคนงานเยอะ ปั๊มมีคนงานเต็มแล้ว ที่งานก่อสร้าง จ้ออ้อมีได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท พองานเสร็จ ก็ย้ายไปทำงานแถวเจ็ดยอด ได้ทำงานช่างบ้างได้ค่าจ้างเพิ่มเป็นวันละ 135 บาท ทำงานได้ประมาณ 6 เดือนกว่า แล้วพอเริ่มทำงานช่างเป็น ก็เลยออกมาหางานที่อื่นที่มาทำงานกับเจ้านายใหม่ แถวๆสารภี ไปสมัครงานพร้อมกับเพื่อนที่เคยทำงานที่แคมป์เดียวกัน ได้ค่าจ้างวันละ 145 บาท ได้มากกว่าที่เดิม ทำงานประมาณ 3 – 4 เดือน แล้วก็มาเจอแฟน เป็นชาวไทใหญ่ มาจากเมืองล่ายค่า ซึ่งทำงานที่เดียวกัน หลังจากแต่งงานก็ย้ายมาทำงานที่แถวเจ็ดยอด ได้ค่าจ้างวันละ 180 บาท เห็นมีงานก็เลยไปสมัคร แต่ว่าทำงานได้ประมาณ 1 เดือนกว่าก็อยู่ไม่ได้ เพราะว่าเจ้านายที่กดดันแรงงาน

ออกไป จาอ้อก็เลยหนีไปทำงานอยู่ในสวนกับญาติของภรรยา พักอยู่กับญาติของภรรยา เป็นสวน
ลั่นจีล่าย บ้านมั่งชุมเย็น ทางไปอำเภอปาย ทำงานรับจ้างได้ค่าแรงวันละ 120 บาท แต่ว่าได้งานเป็น
บางวัน ส่วนภรรยาได้ค่าแรงวันละ 100 บาท โดยทำอยู่ได้เพียงประมาณ 3 เดือน

หลังจากนั้นก็มาอยู่เชียงใหม่ มาอยู่กับน้ำของภรรยา ซึ่งทำงานก่อสร้างอยู่ในเชียงใหม่
แต่เป็นอีกนายจ้างหนึ่ง เพราะว่าเพิ่งมาใหม่ นายจ้างบอกว่าต้องทดลองงานก่อน ประมาณ 1 เดือน ก็
ได้ค่าจ้างวันละ 190 บาท แล้วพอผ่านงานก็จะได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำงานแถวเจ็ดยอด
ประมาณ 6 เดือน แล้วหลังจากนั้นก็ย้ายมาอยู่สันทราย หมู่บ้านลาทุนน่า มาจนทุกวันนี้ ทำงานที่
หมู่บ้านลาทุนน่า ตั้งแต่โครงการแรก ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท นายจ้างมีที่พักให้ ภรรยาได้วันละ
180 บาท ทำงานจนตอนนี้โครงการ 7 แล้ว ยังเป็นเจ้านายคนเดียว เพื่อนร่วมงานก็มีหลายชาติพันธุ์
ทั้งไทใหญ่และอื่น แต่เพราะไม่ยุ่งเกี่ยวกับ ก็เลยไม่มีปัญหากัน

จาอ้อมีบัตรสีเขียวขอบแดง จึงยังต้องไปต่อบัตรทุกๆ 3 เดือน และภรรยาก็ยังมีแค่
ใบอนุญาตทำงานเท่านั้น จาอ้อพอใจกับชีวิตทุกวันนี้แล้ว เพราะว่ามั่งงานทำ มีครอบครัวแล้ว ก็อยาก
ดูแลลูกและครอบครัวให้ดีๆ ให้ลูกได้เรียนหนังสือ จะได้มีงานดีๆ ไม่ต้องทำงานที่ลำบากเหมือน
พ่อแม่ และตั้งใจจะทำงานเก็บเงินอยู่ที่เชียงใหม่ ไม่อยากไปทำงานที่กรุงเทพแล้ว และถ้าอายุมาก
ขึ้น มีเงินมากขึ้น ก็อยากจะไปสร้างบ้านอยู่ที่อำเภอแม่แตง ในหมู่บ้านที่ภรรยามีญาติอยู่

ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก

กรณีศึกษาที่ 1

นางมาลา อายุ 20 ปี ปัจจุบันทำงานเป็นลูกจ้างขององค์กรพัฒนาเอกชนนานาชาติ (International NGO) ในอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก

มาลา เป็นชาวพม่า มาลาเกิดที่เมืองย่างกุ้ง และแม่ของมาลาพามาอยู่ที่แม่สวดตั้งแต่มายังเล็ก ทำให้มาลาได้เติบโตในชุมชนมุสลิม อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก มาลาไม่ได้เรียนหนังสือเพราะว่าครอบครัวยากจนต้องช่วยแม่ทำงาน แม่ทำอาชีพเก็บขยะและต้องเลี้ยงลูก 3 คนเพียงคนเดียว และปัจจุบันน้องสาวของมาลาทั้งสองคน (อายุ 13 ปี และอายุ 9 ปี) ถูกส่งกลับไปอยู่กับญาติที่เมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า เพื่อให้มีโอกาสได้เรียนหนังสือ โดยที่มาลาจะส่งเงินไปให้ญาติที่ดูแลน้องทุกคน และเมื่อน้องสาวอายุ 15 ปีแล้วค่อยเรียกกลับมาอยู่ที่แม่สวด ตอนนี้มาลามีลูก 2 คน เข้าบ้านอยู่

มาลาเริ่มทำงานตั้งแต่อายุ 9 ขวบ ด้วยการไปขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ คือแม่ของมาลาพามาไปติดต่อกับนายหน้าซึ่งเป็นผู้หญิงเพื่อจะให้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ โดยที่นายหน้าจะจ่ายค่าเดินทางไปกรุงเทพฯ ให้ แล้วจะส่งเงินมาให้แม่ของมาลาเดือนละ 2,000 บาท สำหรับการเดินทางไปกรุงเทพฯ มาลาเล่าว่า ตอนนั้นต้องเดินเท้าจากอำเภอแม่สวด ไปที่จ.กำแพงเพชร ใช้เวลา 3 – 4 วัน จากนั้นก็นั่งรถต่อเข้ากรุงเทพฯ

พอไปถึงกรุงเทพฯ นายหน้าที่พาไปก็ผันตัวเองมาเป็นนายจ้าง โดยมาลาจะพักอยู่กับนายจ้างและจะต้องไปขายดอกไม้ตามที่ต่างๆ คือมาลาและเด็กอีกคนจะต้องนั่งรถเมล์ไปตามจุดใหญ่ๆ ซึ่งส่วนใหญ่มาลาจะเริ่มดันที่อนุสาวรีย์ชัยสมรภูมิ, ประตูน้ำ และหน้าม.รามคำแหง เพราะว่ามีคนเยอะ ตั้งแต่เวลาประมาณ 7.00 น. – 23.00 น. ราคาดอกไม้ที่มาลาขายจะอยู่ที่ช่อละ 50 บาท ซึ่งมาลาเล่าว่าถ้าบางคนสงสัยก็จะให้ 100 บาทบ้าง มาลาต้องถือดอกไม้ประมาณวันละ 50 ช่อไปขายให้หมด ส่วนใหญ่มาลาจะขายดอกไม้จะขายดอกไม้ได้วันละประมาณ 1,000 กว่าบาท โดยนายจ้างจะมีคนไปคอยดูว่ามาลาและเด็กอีกคนทำงานหรือไม่ ซึ่งถ้ามาลาและเด็กๆ คนอื่นขายดอกไม้ได้น้อย ก็จะถูกนายจ้างทุบตี ทำร้ายร่างกาย ทำให้ทุกวันนี้มือของมาลายังทำงานได้ไม่เต็มที่ เพราะว่าเคยถูกตีจากนายจ้างมาก่อน และนายหน้าที่พาไปทุกวันนี้โดนจับ ข้อหาบังคับใช้แรงงานเด็ก

หลังจากทำงานมาหลายปี มาลาไม่อยากทำงานขายดอกไม้อีกต่อไป เพราะว่าถูกทำร้ายและต้องทำงานหนัก มาลาจึงตัดสินใจที่จะหนี แต่ว่าครั้งแรกเด็กอีกคนไปบอกนายจ้าง มาลาจึงถูกลงโทษด้วยการทุบตี แต่มาลา ก็พยายามอีกครั้ง โดยหนีออกมาพร้อมกับเด็กชายอีกคนที่ทำงานด้วยกัน ซึ่งทั้งสองคนมีเงินติดตัวคนละ 200 บาท พอออกมาจากที่พักได้ มาลาและเพื่อนก็มาที่สถานีขนส่งหมอชิต เพื่อรอรถกลับบ้าน แต่เพราะยังเด็กก็เลยไม่รู้ว่าจะรถคันไหนจะกลับแม่สอด จนกระทั่งเหลือรถคันสุดท้าย มาลาและเพื่อนจึงขึ้นรถคันนั้น แต่รถไม่ได้ไปที่แม่สอด ไปถึงที่ไหนก็ไม่รู้ มาลาเล่าว่ามีแต่ป่า พอคิดว่ามีทหารขึ้นมานบนรถ ทหารก็ถามว่าจะไปไหน มาลาบอกว่าจะกลับบ้านที่แม่สอด ทหารจึงให้เงิน 20 บาทไว้กินขนมแล้วก็บอกว่ารถคันนี้ไม่ได้ไปแม่สอด จากนั้นมาลาและเพื่อนก็ลงจากรถ แล้วก็มาเจอรถตำรวจ ซึ่งตำรวจก็บอกว่าจะพากลับบ้านที่แม่สอดตอนเช้า แต่ว่าคืนนั้นเพื่อนที่มาด้วยกันปีสาวะใส่รถตำรวจ ทำให้ตำรวจไม่พอใจ จึงไล่ลงจากรถ จากนั้นมาลาและเพื่อนก็เดินมาเจอร้านขายก๊วยเตี๋ยวที่เจ้าของร้านเป็นคนมุสลิม มาลาจึงบอกเจ้าของร้านว่าอยากกลับบ้านแม่สอด และเป็นคนมุสลิม เจ้าของร้านให้มาลาท่องบทสวดของมุสลิมและล้างจานกินข้าว ปฏิบัติตามวิธีของคนมุสลิม จนเจ้าของร้านแน่ใจว่ามาลาเป็นคนมุสลิม จากนั้นเจ้าของร้านขายก๊วยเตี๋ยวก็ช่วยหาเงินให้มาลาและเพื่อน ซื้อตั๋วรถกลับบ้านแม่สอด

หลังจากที่มาลากลับมาที่แม่สอด มาลากลับมาพักอยู่กับแม่ซึ่งขี้ใจไม่สามารทำงานหนักได้ มาลาต้องจ่ายค่าเช่าห้องประมาณเดือนละ 1,000 บาท (ค่าเช่าห้อง 800 บาท และค่าน้ำ ค่าไฟ คนละ 100 บาท) มาลาทำงานรับจ้างทั่วไปในเมืองแม่สอด ส่วนใหญ่จะรับจ้างขนของในตลาดรับจ้างเฝ้าของบ้าง เฝ้ารถบ้าง ไม่ว่างานอะไรมาลาทำหมด ไม่เกี่ยงงาน ได้ค่าจ้างวันละ 100 – 300 บาท แต่ถ้าไม่มีงาน มาลา ก็จะออกไปขอทาน เพื่อให้มีเงินมาใช้จ่ายในครอบครัว และเมื่อมาลาอายุได้ประมาณ 14 ปี แม่ของมาลา ก็กลับไปอยู่ที่เมืองย่างกุ้ง เพราะว่าตายเสียชีวิตแล้ว

มาลาแต่งงานตอนอายุประมาณ 16 ปี โดยที่ช่วงนั้นก็ยังทำงานรับจ้างทั่วไปอยู่ในตลาดแม่สอด จนกระทั่งมาลาคลอดลูกคนที่ 1 มาลาจึงเปลี่ยนมาทำงานเก็บขยะ เพราะว่าไม่มีใครดูแลลูกสามีและแม่ก็ไม่อยู่ช่วยดูแลลูก ถ้ามาลาไปทำงานรับจ้างก็ไม่สามารถเอาลูกไปเลี้ยงด้วยได้ แต่ว่าถ้าไปเก็บขยะ มาลา ก็สามารถพาลูกไปด้วยทุกๆที่ และเพราะใกล้ๆกับชุมชนที่มาลาอาศัยอยู่ มีร้านรับซื้อของเก่าอยู่ซึ่งมาลา รู้จักกับเจ้าของร้านเป็นอย่างดีอยู่แล้ว หลังจากมาลาทำงานเก็บขยะได้ซักระยะ ก็มีเจ้าหน้าที่องค์กรพัฒนาเอกชนนานาชาติเข้ามาพูดคุยเรื่องที่มาลาไปขายดอกไม้ที่กรุงเทพฯ (ประเด็นการค้ามนุษย์) จากนั้นเจ้าหน้าที่คนดังกล่าวจึงให้ความช่วยเหลือมาลาอยู่อย่างสม่ำเสมอ ไม่ว่าจะเป็นซื้อนมมาให้ลูกของมาลาบ้าง ซื้อขนมและอาหารมาฝากบ้าง เอาเสื้อผ้ามาให้บ้าง และซื้อรถเข็นสำหรับเก็บขยะให้ด้วย แต่ละวันมาลาจะไปถามราคาซื้อของเก่าจากร้านขายของเก่าก่อน จากนั้นจึงเดินออกไปหาของเก่าตามที่ต่างๆรอบๆเมืองแม่สอด มาลาเล่าว่าบางบ้านที่เห็นใจมาลา

ที่ต้องหอบลูกเล็กๆมาเก็บขยะและรับซื้อของเก่าด้วย ก็จะแบ่งอาหาร เสื้อผ้า ข้าวของให้มาลาด้วย ในแต่ละวันมาลาจะมีรายได้จากการเก็บขยะประมาณวันละ 60 บาทขึ้นไป โดยเริ่มออกไปทำงาน ราวๆ 7.00 น. และกลับมาเอาของไปขายราวๆ 15.30 น. ซึ่งหลายครั้งที่มาลาโดนตำรวจจับ เพราะว่า มีคนฟ้องเจ้าหน้าที่ตำรวจว่ามีคนมาขโมยของ พอตำรวจเห็นคนเก็บขยะผ่านมา ตำรวจก็จับทุกคน แล้วก็ตรวจดูที่รถเข็น ไม่ว่าจะเป็นขโมยจริงหรือไม่ ตำรวจก็จะจับไปขังไว้ 1 คืน แล้วจึงส่งกลับฝั่ง พม่าตรงด่านริมแม่น้ำเมย จากนั้นมาลาก็ข้ามแม่น้ำเมยกลับมาที่แม่สอดอีกครั้ง เสียค่าใช้จ่ายครั้งละ ประมาณ 130 บาท

ปัจจุบัน มาลาทำงานเป็นแม่บ้านให้กับองค์กรพัฒนาเอกชนนานาชาติแห่งหนึ่ง โดยเจ้าหน้าที่ขององค์กรที่เคยช่วยเหลือมาลาอยู่เป็นประจำช่วยแนะนำให้ มาลาทำงานตั้งแต่ 8.00 น. – 17.00 น. หุยวันเสาร์ – อาทิตย์ ค่าจ้างเดือนละ 3,300 บาท พร้อมอาหารกลางวัน 1 มื้อ ซึ่งหากถามว่ารายได้ที่ได้นั้นเพียงพอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัวหรือไม่ เนื่องจากมาลาต้องทำงานคนเดียว เพื่อเลี้ยงดูแม่และลูก มาลาจึงคิดว่ามันไม่พอ แต่มาลา ก็อดทน เพราะงานที่ทำก็ได้อยู่ แล้วหลังจากเลิกงานมาลา ก็ไม่ได้ทำงานเสริม เพราะอยากอยู่กับลูก เพราะช่วงเวลาทำงานก็ไม่ได้อยู่กับลูก และเพราะว่ามาลามีลูกคนที่ 2 แล้ว มาลาจึงให้แม่มาช่วยเลี้ยงลูก โดยมีนายหน้าพามาจากย่างกุ้ง เสียค่าใช้จ่าย 10,000 จ๊าด โดยผ่อนจ่ายรายเดือน และนอกจากค่าใช้จ่ายที่แม่สอดแล้ว มาลาต้องส่งเงินไปให้น้องที่เรียนหนังสืออยู่ที่ย่างกุ้ง 2 เดือนครั้ง

สำหรับเพื่อนร่วมงานของมาลา ส่วนใหญ่เป็นคนที่มาจากประเทศพม่า มีคนท้องถิ่นเพียงไม่กี่คน ทำให้ภาษาที่ใช้ในที่ทำงานส่วนใหญ่ภาษาพม่า และทำให้พูดคุยกันได้ แต่เพราะว่ามาลาเป็นมุสลิมเพียงคนเดียว ทำให้บางครั้งก็ไม่สามารถปฏิบัติตามกฎหมายได้อย่างเคร่งครัด เช่น การละหมาด แต่ว่าเรื่องอาหาร เพื่อนร่วมงานก็จะคอยบอกว่าอาหารจานไหนที่มาลากินได้/ไม่ได้บ้าง รวมทั้งทางองค์กรได้ยื่นขอใบอนุญาตทำงานให้มาลาด้วย ทำให้มาลา รู้สึกมั่นใจขึ้นเวลาเดินทางไปไหนมาไหนในแม่สอด

หลังจากที่มาลากลับมาจากกรุงเทพฯ มาลาไม่เคยคิดจะกลับไปอีก เพราะมาลา รู้สึกกลัวและรู้แล้วว่ากรุงเทพฯ เป็นอย่างไร รวมทั้งที่อื่นๆด้วยมาลา ก็ไม่อยากไป มาลาเล่าว่าถึงอยู่แม่สอดมาลา จะต้องลำบาก ทำงานได้ค่าจ้างน้อย แต่ก็รู้สึกปลอดภัยมากกว่าอยู่ที่กรุงเทพฯ ได้อยู่กับลูกกับแม่ และได้ดูแลลูกด้วย และเพราะงานที่ทำทุกวันนี้ไม่หนักมาก และมาลามีเวลาดูแลลูก ทำให้มาลา คิดว่าอยากจะทำงานที่องค์กรนี้ไปเรื่อยๆ และมาลาดังใจว่าจะอยู่ที่แม่สอดไปตลอดไม่อยากกลับไปอยู่ที่ประเทศพม่า แม้ว่าจะมีญาติพี่น้องอยู่ที่นั่นก็ตาม เพราะมาลาไม่ชอบเจ้าหน้าที่พม่า อยู่ที่แม่สอดถ้าไม่มีกินก็ขอกินได้ มีคนช่วยแต่ที่พม่าขอกินใครไม่ได้ มีแต่เจ้าหน้าที่ที่มาขอเงินและมาลาดังใจจะทำงาน ดูแลลูกให้ดี ให้ลูกได้เรียนหนังสือ และอยู่ที่แม่สอดได้โดยไม่ต้องลำบากเหมือนมาลา

กรณีศึกษาที่ 2

น.ส. Paw Kaw Ki อายุ 19 ปี เป็นชาวกะเหรี่ยง นับถือศาสนาพุทธ Paw Kaw Ki เกิดที่เมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า

Paw Kaw Ki อายุได้ประมาณ 6 เดือน พ่อแม่จึงพามาอยู่ที่อำเภอแม่สอด โดยพ่อของ Paw Kaw Ki ทำงานเป็นช่างไม้ ส่วนแม่ขายไถ่อย่าง แต่เมื่อ Paw Kaw Ki อายุได้ประมาณ 3 ขวบ พ่อก็ได้รับอุบัติเหตุเสียชีวิต แม่ของ Paw Kaw Ki จึงพากลับไปอยู่ที่เมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า จนกระทั่ง Paw Kaw Ki อายุได้ประมาณ 7 ปี แม่จึงพา Paw Kaw Ki กลับมาอยู่ที่อำเภอแม่สอด อีกครั้ง ซึ่งหลังจากที่แม่ของ Paw Kaw Ki กลับมาอยู่ที่อำเภอแม่สอด อีกครั้ง ก็ได้แต่งงานใหม่กับคนที่ท้องถิ่นมีอาชีพทำไร่ทำสวนอยู่ชานเมืองแม่สอด

Paw Kaw Ki ได้เรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้ที่อำเภอแม่สอด จนกระทั่งจบ Grade 10 ซึ่งระหว่างที่เรียนหนังสืออยู่ Paw Kaw Ki ก็ได้ทำกิจกรรมของโรงเรียน และด้วยเพราะว่ามีผลการเรียนดี ตอนที่เรียน Grade 9 ก็เลยได้พักที่หอพักของโรงเรียนฟรี หลังจากจบ Grade 10 Paw Kaw Ki ได้รับทุนให้ไปฝึกอบรมอยู่ที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งที่ทำงานด้านสิทธิมนุษยชนที่อ.แม่สาย จ.เชียงราย เป็นเวลา 1 ปี โดยหลักสูตรดังกล่าวจะพาไปศึกษาดูงานตามองค์กรต่างๆ ทำให้ Paw Kaw Ki ได้มีโอกาสเดินทางไปยังที่ต่างๆ เช่น จ.เชียงใหม่ กรุงเทพมหานคร เป็นต้น และในหลักสูตร Paw Kaw Ki ยังได้มีโอกาสไปฝึกงานอยู่ที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งในตัวเมืองเชียงรายเป็นเวลา 3 เดือน

หลังจากจบหลักสูตรดังกล่าว Paw Kaw Ki ได้กลับมาทำงานให้องค์กรพัฒนาเอกชนนานาชาติในอำเภอแม่สอด เพราะว่างค์กรดังกล่าวเป็นผู้สนับสนุนให้ Paw Kaw Ki ได้มีโอกาสไปเรียนที่อ.แม่สาย จ.เชียงราย โดย Paw Kaw Ki ทำงานเป็นผู้ช่วยหัวหน้าโครงการหนึ่งขององค์กร โดยจะทำงานตั้งแต่ 8.00 น – 17.00 น. ได้เงินเดือน 6,000 บาท ซึ่งเงินเดือนทั้งหมด Paw Kaw Ki จะให้แม่เป็นคนเก็บไว้ เพราะช่วงครึ่งปีแรกที่ทำงาน Paw Kaw Ki พักอยู่กับแม่ที่บ้าน และจะปั่นจักรยานมาทำงานทุกวัน แต่เนื่องจากที่ทำงานไกลจากบ้าน แม่ของ Paw Kaw Ki เป็นห่วงเรื่องการเดินทาง กลัวจะเกิดอุบัติเหตุเหมือนพ่อของ Paw Kaw Ki ทำให้แม่อนุญาตให้ Paw Kaw Ki ออกมาเช่าหอพักอยู่ใกล้ๆกับที่ทำงาน

Paw Kaw Ki เล่าว่าเพื่อนร่วมงานและหัวหน้าก็ดี ไม่มีปัญหาอะไร เวลาทำงานถ้า Paw Kaw Ki ทำผิดตรงไหน หัวหน้าก็จะบอกจะเตือน และไม่มีใครดูถูกว่าเป็นเด็กกะเหรี่ยง ซึ่งทำให้ Paw Kaw Ki ทำงานได้อย่างมีความสุข และไม่ยากไปอยู่ที่อื่น และองค์กรยังทำใบอนุญาตทำงานให้ด้วย ซึ่งทำให้ Paw Kaw Ki ไม่มีปัญหาเวลาเดินทางไปไหนมาไหนในอำเภอแม่สอด ยกเว้นเรื่องขับรถมอเตอร์ไซด์เท่านั้น เพราะไม่มีใบขับขี่ แต่ Paw Kaw Ki ตั้งใจว่าจะทำงานที่องค์กรไปอีก

ซัก 1 ปี ก็จะออกมาเรียนต่อ เพราะว่าอยากเรียนให้มีความรู้มากกว่านี้ เพื่อที่จะได้ทำงานให้กับองค์กรได้มากกว่าที่เป็นอยู่ และถ้าเป็นไปได้ Paw Kaw Ki อยากทำงานกับองค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านสื่อ เพราะว่าส่วนตัวสนใจเรื่องการทำสื่ออยู่

กรณีศึกษาที่ 3

นาย Maung Than Htun Aung อายุ 18 ปี เป็นชาวมอญ นับถือศาสนาพุทธ เกิดที่เมืองเมะล่ำไย/เมะละแหม่ง (Mawlamyine หรือ Moulmein) และย้ายมาอยู่ที่เมืองเมียวดี ประเทศพม่า ประมาณ 3 เดือน จากนั้นจึงเดินทางเข้ามายังอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก และปัจจุบัน Maung Than Htun Aung ยังไม่มีงานทำ

Maung Than Htun Aung เดินทางเข้ามาที่อำเภอแม่สอด ตอนอายุประมาณ 12 ปี โดยมาพร้อมกับย่า เพราะว่าพ่อแม่มารทำงานที่อำเภอแม่สอด ก่อนหน้าแล้ว โดยเสียค่าเดินทาง 2,000 จ๊าด สำหรับรถบัสเท่านั้น หลังจากมาถึงอำเภอแม่สอด เพื่อนบ้านของ Maung Than Htun Aung จึงแนะนำให้ไปเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่ง ซึ่ง Maung Than Htun Aung เรียนจนจบ Grade 3 ก็ออกมาทำงาน เพราะว่าโตแล้ว ไม่อยากไปเรียนกับเด็กๆ และต้องการดูแลพ่อแม่ด้วย

หลังจากออกจากโรงเรียน Maung Than Htun Aung ก็ทำงานรับจ้างทั่วไปบ้าง ก่อสร้างบ้าง ส่วนใหญ่จะเป็นงานตามฤดูกาล Maung Than Htun Aung ทำงานอยู่ไม่นาน เพื่อนของ Maung Than Htun Aung ก็เลยชวนไปทำงานที่จ.อยุธยา เพราะว่าเพื่อนมีลุงทำงานอยู่ก่อนแล้ว และ Maung Than Htun Aung ต้องการได้รายได้มากขึ้น เพื่อให้มีรายได้เพียงพอสำหรับครอบครัว โดยต้องเสียค่าจ้างนายหน้าซึ่งลุงของเพื่อนเป็นคนหาให้เพื่อพาไปทำงานที่จ.อยุธยา 9,000 บาท ซึ่ง Maung Than Htun Aung ต้องไปรออยู่ที่ค่ายผู้ลี้ภัยอุ้มเปี้ยม เพื่อเดินทางประมาณ 1 วันจนถึงจ.กำแพงเพชร จากนั้นก็นั่งรถต่อไปยังจ.อยุธยา ซึ่งจะต้องรอรถมารับเป็นเวลา 3 วัน ซึ่งมี 7 คนเดินทางไปพร้อมกัน ประมาณ 3 เดือน ที่จ.อยุธยา Maung Than Htun Aung ได้ค่าจ้างเดือนละ 215 บาทต่อวัน ทำงานได้ประมาณ 14 เดือน ก็มีตำรวจบุกตรวจค้นก่อสร้างที่ Maung Than Htun Aung ทำงานอยู่ Maung Than Htun Aung จึงโดนจับข้อหาไม่มีบัตรอนุญาตทำงานและเข้าเมืองผิดกฎหมาย จึงถูกจับขังอยู่ที่จ.อยุธยา 2 เดือน แล้วจากนั้นตำรวจจึงส่งกลับที่ด่านริมแม่น้ำเมย ประเทศพม่า

หลังจากถูกส่งกลับ Maung Than Htun Aung ก็กลับมาอยู่ที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แต่เนื่องจากไม่มีใบอนุญาตทำงาน รวมทั้งบัตรอื่นๆ ทำให้หางานยาก Maung Than Htun Aung จึงได้งานประเภทรับจ้างทั่วไปและก่อสร้าง ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท ซึ่งตั้งแต่กลับมาอยู่อำเภอแม่สอด Maung Than Htun Aung ได้เปลี่ยนงานมาประมาณ 4 ครั้งแล้ว เพราะว่าได้ค่าจ้างน้อย แม้ว่านายจ้างและเพื่อนร่วมงานจะดีกับ Maung Than Htun Aung ก็ตาม และปัจจุบันก็ยังไม่สามารถหางานใหม่

ได้ ทำให้ Maung Than Htun Aung รู้สึกไม่พอใจกับชีวิตในแม่สอด เพราะ Maung Than Htun Aung ต้องการงานที่ได้ค่าจ้างมากกว่านี้ ต้องการมีรายได้มากกว่านี้ ดังนั้นถ้ามีโอกาส Maung Than Htun Aung จึงอยากไปทำงานที่อื่นที่จะได้ค่าจ้างมากกว่านี้ แต่ก็กลัวจะโดนตำรวจ แต่เพราะว่าไม่มีเงินจึงต้องทำงานอยู่ที่อำเภอแม่สอด ไปก่อน

กรณีศึกษาที่ 4

นาย Saw Wine Wine อายุ 15 ปี เป็นชาวกะเหรี่ยง เกิดที่รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า นับถือศาสนาพุทธ Saw Wine Wine เข้าเรียนใน Grade 7 ประเทศพม่าได้เพียง 1 เดือน ก็ลาออก เพื่อเดินทางมายัง อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

เนื่องจากครอบครัวของ Saw Wine Wine มีหนี้สินเยอะเพราะว่าพ่อแม่ชอบเล่นล็อตเตอรี่ และพี่สาว 4 คน และพี่ชาย 1 คนของ Saw Wine Wine ก็มาทำงานที่ อำเภอแม่สอด กันหมดแล้ว ทำให้ มีโอกาสมาแม่สอดหลายครั้งจึงคุ้นเคยกับ อำเภอแม่สอด อยู่บ้าง ดังนั้น Saw Wine Wine จึงตัดสินใจออกจากโรงเรียนมาอยู่ที่ อ. แม่สอด โดยเดินทางมาพร้อมกับลุง เสียค่ารถบัส 3,500 จ๊าด และจ่ายค่าผ่านด่านตรวจของทหารพม่าอีก 1,000 จ๊าด และเมื่อมาถึงแม่สอดก็พักอยู่กับพี่สาว ซึ่งทำงานเป็นลูกจ้างในร้านขายของ และช่วยพี่สาวทำงานที่ร้านขายของอยู่สักพัก หลังจากนั้น Saw Wine Wine ก็ไปทำงานในโรงงานหน่อไม้ และทำงานอยู่ได้ไม่นานก็ลาออก

หลังจากนั้น Saw Wine Wine ก็ไปทำงานที่อุ้มอเตอรีไซต์ ซึ่งเพื่อนของพี่สาวแนะนำให้ โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 1,000 บาท พักอยู่กับนายจ้าง โดยทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00น. เพื่อนร่วมงานส่วนใหญ่ก็จะเป็นคนที่มาจากประเทศพม่า ทำให้คุยกันง่าย รวมทั้งนายจ้างก็ไม่เรื่องมาก ดูแลเอาใจใส่ลูกน้องดี และงานที่อุ้มอเตอรีไซต์ทำให้ Saw Wine Wine ได้เรียนรู้หลายอย่าง ได้ฝึกฝนตัวเองอยู่ตลอดเวลา ทำให้ Saw Wine Wine ยังไม่คิดที่จะไปทำงานที่อื่น และพอใจกับชีวิตทุกวันนี้ เพราะว่า ได้งานที่สนุก ได้อยู่ใกล้ครอบครัว แม้ว่ารายได้จะไม่มา แต่เพราะคิดว่ายังเด็ก ต้องหาประสบการณ์ไปก่อน แต่ถ้ามีโอกาส Saw Wine Wine ก็อยากที่จะเรียนต่อเพื่อที่จะได้ไม่ต้องทำงานหนัก แต่ถึงอย่างไรก็ยังคงไม่กลับไปประเทศพม่า คงจะทำงานอยู่ที่อำเภอแม่สอดไปอีกเรื่อยๆ และไม่ได้วางแผนว่าจะไปทำงานที่อื่น เพราะต้องเสียเงินเยอะและเสี่ยงอันตราย

กรณีศึกษาที่ 5

นาย Saw Super Man อายุ 18 ปี ปัจจุบันทำงานเป็นลูกจ้างบริษัทรับดูแลสวนแห่งหนึ่งใน อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

Saw Super Man เป็นชาวกะเหรี่ยง นับถือศาสนาพุทธ เกิดที่รัฐมอญ ประเทศพม่า แต่แม่

ของ Saw Super Man พามาอยู่ที่อำเภอแม่สอดตั้งแต่ยังเล็ก แต่เพราะว่า Saw Super Man มีเพียงบัตรชนกลุ่มน้อย (คนพลัดถิ่นสัญชาติพม่า) ทำให้ไม่สามารถเข้าเรียนในโรงเรียนไทยได้ Saw Super Man จึงเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด จนถึง Grade 4 จึงต้องลาออกทำงาน เพราะอยากช่วยครอบครัวหารายได้ ซึ่งตอนนั้น Saw Super Man มีอายุประมาณ 15 ปี

หลังจากที่ Saw Super Man ลาออกจากโรงเรียน Saw Super Man ก็มาทำงานเป็นลูกจ้างบริษัทรับดูแล ซึ่งเพื่อนของ Saw Super Man ได้เข้ามาว่านายจ้างต้องการคนทำงาน แต่ว่าเพื่อนของ Saw Super Man ไม่อยากทำ จึงมาบอกให้ Saw Super Man ทำแทน โดย Saw Super Man ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,900 บาท โดยทำงานตั้งแต่ 07:00 – 17:00 น. ปัจจุบัน Saw Super Man ทำงานได้ประมาณ 3 ปีแล้ว แต่ Saw Super Man ไม่อยากทำงานนี้ เพราะว่าอายุเพื่อน ที่ต้องทำงานสกปรก และนายจ้างมักจะคุ้ยค่าอยู่เสมอ แม้ว่า Saw Super Man จะไม่ได้ทำอะไรผิดก็ตาม

เพราะว่า Saw Super Man ไม่ชอบงานที่ทำอยู่ตอนนี้ แต่ก็ยังหางานอื่นทำไม่ได้ ครอบครัวก็มีค่าใช้จ่ายเยอะ Saw Super Man ไม่อยากเป็นภาระให้พี่สาว และอยากช่วยหารายได้ ทำให้ต้องทนทำงานนี้ไปก่อน ทั้งๆ ที่ทำงานก็ไม่มีความสุข แต่ว่า Saw Super Man ก็ยังตั้งใจที่จะอยู่ที่อำเภอแม่สอดไปเรื่อยๆ ไม่อยากไปอยู่ที่อื่น เพราะว่าไม่มีเงินจ้างนายหน้าสำหรับเดินทางออกนอกอำเภอแม่สอด แม้ว่าพ่อแม่ของ Saw Super Man กลับไปอยู่ที่ประเทศพม่าแล้ว แต่หวังว่าจะได้เรียนหนังสือ

กรณีศึกษาที่ 6

นาย Aung Thet Ko อายุ 18 ปี เป็นชาวพม่า เกิดที่เมืองปีเลน รัฐมอญ ประเทศพม่า โดยครอบครัวของ Aung Thet Ko เดินทางเข้ามายังอำเภอแม่สอดโดยรถโดยสาร เมื่อปี พ.ศ. 2540

Aung Thet Ko เรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด จบ Grade 2 จึงลาออกมาทำงานช่วยพ่อแม่ โดยครอบครัวของ Aung Thet Ko นั้นสร้างบ้านอยู่บนที่ดินของคนอื่น บ่อยครั้งเจ้าของที่ดินมาให้ครอบครัวของ Aung Thet Ko ย้ายออก ซึ่งช่วงที่เจ้าของที่ดินเข้ามาดูที่ดินบ่อยๆ ครอบครัวของ Aung Thet Ko ก็จะย้ายออกไปจากที่ดินนั้น แต่ถ้าเจ้าของที่ดินไม่มาดูนานๆ แล้ว ครอบครัวของ Aung Thet Ko ก็จะกลับมาสร้างบ้านอีกครั้ง

Aung Thet Ko เริ่มทำงานตั้งแต่ปี พ.ศ. 2545 โดยเริ่มต้นจากการทำงานรับจ้างปูหลังคาซึ่งเพื่อนบ้านของ Aung Thet Ko มาบอกว่านายจ้างต้องการคนงาน Aung Thet Ko เลยไปสมัครงาน โดย Aung Thet Ko ทำงานนี้ประมาณ 1 ปี ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท หลังจากนั้นก็มีเพื่อนบ้านมาบอกว่างานก่อสร้างต้องการคนงาน เป็นงานเชื่อมเหล็ก ค่าจ้างวันละ 50 บาท Aung Thet Ko จึงไปทำงาน แต่หลังจากที่ทำงานไปประมาณ 3 เดือน นายจ้างไม่จ่ายค่าจ้าง Aung Thet Ko จึงลาออก

หลังจากออกจากการก่อสร้าง Aung Thet Ko ก็ไปสมัครงานในโรงงานเย็บผ้า ซึ่งมีเพื่อน

บ้านมาแล้วให้ฟังว่า ที่โรงงานต้องการคนงาน และ Aung Thet Ko มีเพื่อนที่ทำงานอยู่ในโรงงานนั้นด้วย ทำให้ Aung Thet Ko ทำงานอยู่ที่โรงงานนั้นมาเรื่อยๆ โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 1,200 บาท และขึ้นอยู่กับจำนวนชิ้นงานที่ทำได้ด้วย Aung Thet Ko ยังพักอยู่กับพ่อแม่ เงินเดือนที่ได้รับ Aung Thet Ko จะให้แม่เป็นคนดูแล ต้องการใช้นเงินก็ค่อยขอจากแม่ เพราะว่าพ่อของ Aung Thet Ko ไม่มีงานประจำ ก็จะทำงานรับจ้างทั่วไป ในวันที่สัมภาษณ์ Aung Thet Ko เพิ่งจะลาออกจากงานที่โรงงาน เพราะว่าเพื่อนที่ทำงานด้วยกันลาออก ทำให้ Aung Thet Ko ไม่มีเพื่อน จึงรู้สึกว่าการทำงานไม่สนุกก็เลยลาออก

Aung Thet Ko ไม่มีบัตรอะไรเลย ทำให้หางานค่อนข้างยาก แต่ว่า Aung Thet Ko ก็ยังไม่มีความคิดที่จะกลับไปประเทศพม่า Aung Thet Ko มีความสุขที่อยู่ที่อำเภอแม่สอด เพราะว่าครอบครัวก็อยู่ที่นี้ แต่ถ้ามีโอกาส Aung Thet Ko ก็อาจจะไปทำงานที่อื่นที่ได้ค่าจ้างดีกว่าในอำเภอแม่สอด เพราะว่าครอบครัวยากจน และ Aung Thet Ko ต้องการหารายได้มาช่วยเหลือครอบครัว

กรณีศึกษาที่ 7

นาย Maung Nyi Nyi Mawg อายุ 13 ปี เป็นชาวพม่า เกิดที่รัฐมอญ ประเทศพม่า นับถือศาสนาพุทธ เดินทางมายังแม่สอดพร้อมกับพ่อแม่เมื่ออายุได้ประมาณ 5 ปี

Maung Nyi Nyi Mawg ได้เรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอดจนถึง Grade 3 ก็ลาออกเพราะว่าสอบไม่ผ่านต้องเรียนซ้ำชั้นบ่อย ก็เลยอายุที่ต้องเรียนกับรุ่นน้องและหลังจากลาออกจากโรงเรียน Maung Nyi Nyi Mawg ก็ไปบวชเป็นเณรอยู่ประมาณ 1 ปี ซึ่งช่วงที่บวชเรียนนั้น Maung Nyi Nyi Mawg ได้มีโอกาสไปจำพรรษาที่กรุงเทพฯ เป็นเวลาสั้นๆ ด้วย

หลังจากที่สึกออกมา Maung Nyi Nyi Mawg ก็มาทำงานที่ร้านค้าส่งปลาไหล ซึ่งนายจ้างจะเอาปลาไหลมาจากพม่า ทำหน้าที่คัดแยกปลาตามขนาด และแยกว่าปลาที่ตายและปลาที่ยังมีชีวิตอยู่ และบางครั้งก็เอาปลาไปส่งที่ตลาดด้วย ซึ่งงานที่ทำงานไม่ใช่งานประจำ ไม่ได้มีงานทุกวัน แต่เพราะว่าร้านค้าส่งปลาไหนนี้อยู่ใกล้บ้านของ Maung Nyi Nyi Mawg ซึ่ง Maung Nyi Nyi Mawg เคยช่วยแม่ทำงานในร้านดังกล่าว Maung Nyi Nyi Mawg ก็เลยรู้ว่าช่วงไหนที่ร้านจะต้องการคนบ้าง ปัจจุบัน Maung Nyi Nyi Mawg ทำงานที่ร้านได้ประมาณ 3 ปีแล้ว เพราะว่าพ่อแม่แยกทางกัน Maung Nyi Nyi Mawg ต้องการช่วยแม่หารายได้เลี้ยงครอบครัว

สำหรับงานที่ร้านนั้น Maung Nyi Nyi Mawg มีเพื่อนที่เป็นเด็กหนุ่มราวคราวเดียวกันทำงานด้วย และคนงานส่วนใหญ่เป็นคนที่มาจากประเทศพม่า ทำให้ไม่ค่อยมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน เพราะว่าคุยกันเข้าใจ ส่วนนายจ้างก็เข้าใจภาษาพม่าและใจดี

Maung Nyi Nyi Mawg รู้สึกว่าชีวิตที่อำเภอแม่สอดทุกวันนี้ก็มีความสุขดีแล้ว ได้อยู่กับแม่

และได้ทำงานที่มีเพื่อนที่รู้จักทำงานด้วยกัน Maung Nyi Nyi Mawg จึงไม่ต้องการไปทำงานที่อื่นๆ และเพราะ Maung Nyi Nyi Mawg คิดว่าตัวเองยังเด็ก และไม่มีบัตรอะไรด้วย แต่ถ้าเป็นไปได้ Maung Nyi Nyi Mawg ก็อยากได้งานที่ดีกว่านี้ แต่ถ้าไม่ได้ก็ไม่เป็นไร และยังไม่คิดว่าจะกลับไปประเทศพม่า

กรณีศึกษาที่ 8

นาย Saw Ka Htein อายุ 18 ปี ปัจจุบันทำงานเป็นลูกจ้างอยู่ในร้านล้างรถแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

Saw Ka Htein เป็นชาวกะเหรี่ยง เกิดที่เมืองล่ายบวย รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า Saw Ka Htein เดินทางมายังอำเภอแม่สอดพร้อมกับพ่อแม่ ตอนอายุประมาณ 5 ปี แต่ครอบครัวของ Saw Ka Htein ก็ยังไปๆ มาๆ รัฐกะเหรี่ยงกับอำเภอแม่สอด เพราะว่ายังมีญาติพี่น้องอยู่ที่นั่น และได้เรียนหนังสือในศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอดจนถึง Grade 5 ก็ลาออกไปทำงาน เพราะว่าเพื่อนชวนไปทำงาน ทั้งที่พ่อแม่ของ Saw Ka Htein อยากให้ Saw Ka Htein เรียนหนังสือต่อ

หลังจากที่ Saw Ka Htein ออกจากโรงเรียนก็ไปทำงานที่อู่ล้างรถ โดยทำงานตั้งแต่ 07:00-18:00น. โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท Saw Ka Htein ทำงานที่อู่ล้างรถที่อำเภอแม่สอดได้ประมาณ 2 ปีก็ย้ายไปทำงานที่อู่ซ่อมรถที่อำเภอแม่ระมาด เพราะว่าเพื่อนที่ทำงานอยู่ที่อู่โทรมาบอก และเพราะ Saw Ka Htein ต้องการเก็บเกี่ยวประสบการณ์และต้องการเพิ่มความรู้เรื่องรถมากขึ้นก็เลยตัดสินใจไป และนายจ้างก็มารับที่แม่สอดด้วย Saw Ka Htein ทำงานที่อำเภอแม่ระมาดได้ประมาณ 4 เดือน ก็กลับมาทำงานที่อำเภอแม่สอด เพราะว่า Saw Ka Htein เป็นลูกคนเล็ก ไม่เคยห่างพ่อแม่มานานๆ พอไปอยู่ที่แม่ระมาดก็เลยคิดถึงพ่อแม่ Saw Ka Htein ก็กลับมาทำงานที่อู่ล้างรถที่เคยทำ เพราะว่าเคยทำงานแล้ว และนายจ้างก็ดีไม่ค่อยดุด่า รวมทั้งคนที่ทำงานที่ร้านก็เป็นชาวกะเหรี่ยงทั้งหมด ทุกวันนี้ทำงานได้ประมาณ 1 ปีแล้ว แต่ทุกวันนี้นายจ้างให้ค่าจ้างทุก 2 วัน ประมาณ 120 บาท ซึ่งบางครั้ง Saw Ka Htein ก็กลับไปนอนที่บ้าน แต่บางครั้งก็นอนอยู่ที่ร้าน เพราะนายจ้างมีบ้านให้อยู่

Saw Ka Htein ต้องการทำงานในอู่ที่ซ่อมรถคันใหญ่ๆ และอยากไปทำงานที่อื่น แต่เพราะว่าการไปทำงานที่อื่นมันค่อนข้างยาก ทำให้ Saw Ka Htein ยังคงอยู่ที่อำเภอแม่สอด แต่ขณะเดียวกัน Saw Ka Htein ก็ไม่อยากจะกลับไปอยู่ประเทศพม่า เพราะว่าครอบครัวอยู่ที่แม่สอดทุกคนแล้ว และอยู่กับครอบครัวมีความสุขดีแล้ว และเพราะเพื่อนของ Saw Ka Htein คนหนึ่งเคยถูกนายหน้าพาไปทำงานขายบริการที่กรุงเทพฯ แต่เพื่อนของ Saw Ka Htein ยังเด็ก พอโดนลูกค้าชายที่ต้องการละเมิดทางเพศ เพื่อนของ Saw Ka Htein ตกใจ จึงทำร้ายชายคนนั้นเสียชีวิต และทุกวันนี้

เพื่อนคนนั้นของ Saw Ka Htein ก็ถูกจำคุกข้อหาฆ่าคนตาย ซึ่งเรื่องราวของเพื่อนคนนี้ทำให้ Saw Ka Htein ต้องคิดให้รอบคอบถ้าจะไปอยู่ที่อื่น เพราะว่าอาจจะถูกหลอกเหมือนที่เพื่อน โดนก็ได้

กรณีศึกษาที่ 9

ด.ญ. Thet Thet Oo อายุ 14 ปี ปัจจุบันเพิ่งกลับมาเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด

Thet Thet Oo เกิดที่จังหวัดนครสวรรค์ จากนั้นแม่ของ Thet Thet Oo ซึ่งเป็นชาวพม่าและพ่อเป็นชาวไทยใหญ่ ก็พา Thet Thet Oo มาอยู่ที่อำเภอแม่สอด ตอนอายุประมาณ 3 ปี หลังจากที่ย้ายมาอยู่ที่อำเภอแม่สอด พ่อแม่ของ Thet Thet Oo ก็แยกทางกัน แล้วแม่ของ Thet Thet Oo ก็แต่งงานใหม่ โดยแม่ของ Thet Thet Oo ทำงานเป็นลูกจ้างในสวน อยู่ที่ตำบลค้ำกิบาล ชานเมืองอำเภอแม่สอด ระหว่างที่อยู่ที่อำเภอแม่สอด แม่ของ Thet Thet Oo ก็กลับไปประเทศพม่า จน Thet Thet Oo อายุได้ 7 ปี แม่ของ Thet Thet Oo ก็พากลับมาอยู่ที่อำเภอแม่สอด

Thet Thet Oo ได้เรียนที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งจนถึง Grade 2 แม่ก็ให้ออกจากโรงเรียนเพื่อมาทำงาน ช่วงที่ Thet Thet Oo เรียนนั้น แม่ของ Thet Thet Oo ทำงานที่ร้านขายผักและโรงงาน ตอนนั้น Thet Thet Oo อายุประมาณ 12 ปี โดยงานแรกที่ Thet Thet Oo ทำคือ เป็นลูกจ้างในร้านขายเสื้อผ้าและทำงานบ้านด้วย ซึ่งแม่ของ Thet Thet Oo เป็นคนหางานให้ โดย Thet Thet Oo จะพักอยู่กับนายจ้างเลย ต้องทำงานตั้งแต่ 04:00 – 21:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,200 บาท ทำงานได้ประมาณ 5 เดือนก็ลาออก เพราะว่างานหนัก ทำไม่ไหว

หลังจากออกจากร้านขายเสื้อผ้า Thet Thet Oo ก็มาทำงานที่โรงงานเซรามิก ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 23:00น. และถ้าทำโอทีก็จะได้ค่าจ้าง 7 บาท/ชั่วโมง ได้วันละประมาณ 40 บาท Thet Thet Oo ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,200 บาท ทำงานได้ประมาณ 9 เดือนก็ลาออก ในวันที่ลาออกได้ค่าจ้างเดือนละ 2,000 บาท ซึ่งรายได้ทั้งหมดที่ Thet Thet Oo ทำงานนั้น Thet Thet Oo จะให้แม่ทั้งหมด

หลังจากออกจากโรงงานเซรามิก เพราะ Thet Thet Oo รู้สึกว่างานมันหนัก จึงลาออก และมาทำงานที่ร้านขายเสื้อผ้าแห่งหนึ่งในตลาด หลังจากทำงานที่ร้านได้ 5 วัน หลานของเจ้าแก้วมาจากเชียงใหม่ มาชวนทำงาน แต่เพราะว่าไม่มีคนที่พูดภาษาไทยได้ Thet Thet Oo กับพี่อีกคนพูดภาษาไทยได้ และจะให้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท Thet Thet Oo และนายจ้างบอกว่าจะจ่ายค่านายหน้าให้ Thet Thet Oo จึงตกลงไปอยู่ด้วย

Thet Thet Oo ต้องเดินทางป่าประมาณ 5 วันถึงจังหวัดเชียงใหม่ แล้วจากนั้นก็นั่งรถไปถึงจังหวัดเชียงใหม่ แต่พอไปถึงจังหวัดเชียงใหม่ แต่พอไปถึงจังหวัดเชียงใหม่ นายจ้างก็บอกว่าจะไม่จ่ายเงินค่าจ้างให้ เพราะว่าต้องหักค่านายหน้าพาเดินทางมาจากแม่สอด ซึ่งนายจ้างจ่ายไปตั้งหลาย

หมื่นแล้ว หลังจากมาถึงเชียงใหม่ นายจ้างก็ให้ Thet Thet Oo ไปอยู่ที่จังหวัดลำปาง โดย Thet Thet Oo ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 24:00น. นายจ้างจะให้ Thet Thet Oo ทำงานอยู่ตลอดเวลา และ Thet Thet Oo ไม่ได้ค่าจ้างเลยตลอดเวลาที่ทำงาน 5 เดือนที่จังหวัดลำปาง

ในที่สุด Thet Thet Oo ก็ตัดสินใจหนีออกมา เพราะว่าพอบอกนายจ้างว่าอยากกลับบ้านไม่
อยากทำงานที่นี่แล้ว นายจ้างก็ไม่ให้ออก Thet Thet Oo ก็ไม่ยอมทำงาน แล้วนายจ้างก็เลยนำ Thet
Thet Oo มาส่งที่ร้านเสื้อผ้าที่อำเภอแม่สอด และบอกนายจ้างเก่าของ Thet Thet Oo ว่าทำงานไม่ดี
เลย Thet Thet Oo ไม่ได้ค่าจ้าง กลับมาก็โดนแม่ว่าด้วย

หลังจากนั้น Thet Thet Oo ก็มาทำงานที่ตลาด ได้ประมาณ 3 เดือน เพราะว่า Thet Thet Oo
พูดไทยเก่ง นายจ้างก็เลยให้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท โดยอยู่กินกับนายจ้าง แต่เพราะแม่ของ
Thet Thet Oo เห็นว่าทำงานนี้ได้ค่าจ้างน้อย แม่ของ Thet Thet Oo จึงบังคับให้ไปทำงานที่กรุงเทพฯ
เป็นงานขายบริการ แต่ Thet Thet Oo ไม่อยากไป ระหว่างทางก็พยายามที่จะไม่ไป แต่ในที่สุดแม่ก็
ยังบังคับจนได้ แม้ว่าจะถูกทำร้ายก็ตาม

พอไปถึงกรุงเทพฯ แม่ของ Thet Thet Oo ได้งานเรียบร้อย แล้วก็มาบังคับให้ Thet Thet Oo
ทำงานโดยไม่ได้หางานให้ ในที่สุดแม่ก็ให้นายหน้าพาไปที่กรุงเทพฯ ให้หางานให้ นายหน้าพา
Thet Thet Oo ไปทำงานในร้านอาหารแห่งหนึ่ง Thet Thet Oo ก็ร้องไห้ และบอกว่ากลับบ้านบ้าน
นายหน้าที่พาไปก็สงสาร Thet Thet Oo เพราะว่าเคยพา Thet Thet Oo ไปที่โน่นที่นี่หลายครั้งแล้ว
สุดท้ายนายหน้าก็ให้เงิน Thet Thet Oo มา 1,000 บาท Thet Thet Oo ก็นั่งรถกลับมาที่อำเภอแม่สอด
ตอนเจอด่านทหารก็ถามว่าจะไปไหน Thet Thet Oo ก็บอกว่าจะกลับบ้านที่อำเภอแม่สอด และ ไม่มี
บัตรอะไร ทหารเห็นว่า Thet Thet Oo พูดภาษาไทยชัดและไม่กลัวใครก็เลยให้กลับมา

หลังจากที่กลับมาอยู่ที่อำเภอแม่สอด Thet Thet Oo ก็กลับมาอยู่กับพ่อเลี้ยง และทำงานที่
ร้านขายของที่อำเภอแม่สอด ได้วันละ 50 บาท นายจ้างให้ที่พักกับอาหาร เดือนหนึ่งจะได้ประมาณ
1,500 บาท แต่ว่าพ่อเลี้ยงของ Thet Thet Oo ก็จะชอบมาขอเงิน แล้วพ่อก็จะดูว่า Thet Thet Oo
แต่ Thet Thet Oo ก็จะให้เงินไปทุกครั้ง จนกระทั่งครั้งสุดท้าย Thet Thet Oo มีเงินให้แค่ 500 บาท
พ่อเลี้ยงของ Thet Thet Oo ก็เอาเงินไปแล้วก็ทิ้ง Thet Thet Oo กลับมา

หลังจากนั้นครูของ Thet Thet Oo ก็เลยมาพา Thet Thet Oo กลับไปเรียนที่โรงเรียน โดยให้
ทำหน้าที่ดูแลเด็กที่อยู่หอพัก และให้เรียนหนังสือต่อ ซึ่งจากประสบการณ์ที่ต้องเดินทางไปต่างๆ
Thet Thet Oo จึงไม่อยากไปอยู่อื่นแล้ว เพราะว่าไม่ชอบการเดินทางที่ไม่ดี และตั้งใจที่จะอยู่ที่อำเภอ
แม่สอด ตั้งต้นชีวิตที่นี่ต่อไป และตอนนี้ก็มีความสุขดี แต่ว่าไม่มีเงิน เพราะว่าเคยหาเงินเลี้ยงดูตัวเอง
มาได้ตลอด มาตอนนี้กลับมาเรียน ไม่ได้ทำงาน ก็คิดว่าไม่แน่ใจ อาจจะกลับไปทำงานอีก แต่จะ
พยายามเรียนให้จบ

กรณีศึกษาที่ 10

น.ส. ปุ๋ย อายุ 15 ปี เป็นชาวกะเหรี่ยง เกิดที่อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก ปัจจุบันทำงานรับจ้างทั่วไปอยู่ในอำเภอแม่สวด จังหวัดตาก

ปุ๋ย ได้เรียนหนังสือถึง Grade 1 แต่เริ่มเรียนหนังสือตอนอายุ 12 ปี ช่วงที่ปุ๋ยอายุ 10 ปี ก็จะอยู่กับแม่ เพราะแม่เป็นแม่บ้าน และทำงานเลี้ยงเด็ก โดยทำงานตั้งแต่ 06:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 800 บาท คือเจ้าของร้านมาหาคน ปุ๋ยก็เลยไปทำ และพอทำงานได้ประมาณ 1 เดือน ก็ลาออก เพราะว่าต้องตามแม่กลับไปสร้างบ้านที่รัฐกะเหรี่ยง ประมาณ 3 เดือน ซึ่งบ้านที่สร้างนี้แม่ตั้งใจจะสร้างให้ปุ๋ย เพราะว่าแม่อยากให้ปุ๋ยอยู่ที่พม่า แต่ว่าในที่สุดปุ๋ยก็กลับมาพร้อมกับแม่ และให้คนเฝ้าไว้ แล้วปุ๋ยก็กลับมาเลี้ยงเด็กเหมือนเดิม

เพราะว่ามีเพื่อนบ้านที่ทำงานในโรงงานอิฐส่งลูกไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สวด ทำให้แม่พาปุ๋ยไปเข้าเรียน แล้วก็เรียนได้แค่ 1 ปี ออกมาทำงานช่วยครอบครัวทำงาน ปุ๋ยเริ่มทำงานครั้งแรกตอนอายุ 13 ปี เพราะว่าอยากช่วยเหลือพ่อแม่หารายได้ และต้องเรียนกับเด็กเล็กๆ ไม่ค่อยสนุก คือพ่อแม่ทำงานอยู่ที่โรงงานอิฐและสร้างบ้านอยู่ในบริเวณของโรงงาน ครอบครัวมีรายได้ไม่มากนัก พ่อได้ค่าจ้างวันละ 160 บาท ซึ่งพี่ๆ ของปุ๋ยที่ทำงานหาเลี้ยงครอบครัวก็แยกตัวออกไปสร้างครอบครัวใหม่กันหมดแล้ว

พี่ชายของปุ๋ยทำงานอยู่ที่จังหวัดตากก็โทรมาชวนปุ๋ยให้ไปทำงานด้วยกันที่จังหวัดตาก ปุ๋ยก็อยากไปด้วย เพราะว่าเห็นเพื่อนไปกันเยอะ โดยปุ๋ยจะต้องจ่ายค่านายหน้าพาไป ซึ่งแม่เป็นคนหาให้ และต้องจ่ายเงิน 4,000 บาท ต้องเดิน 4 วัน 4 คืน ไปทำงานบ้าน เลี้ยงเด็ก และช่วยขายของในร้านด้วย ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,500 บาท โดยนายจ้างมีที่พักให้ แต่ว่าจะต้องจ่ายค่าน้ำค่าไฟเอง เพื่อนที่ทำงานด้วยกันเป็นชาวกะเหรี่ยงเกือบทั้งหมด และพี่ชายของปุ๋ยก็อยู่ด้วย นายจ้างก็ใจดี ทำให้ทำงานได้นาน ซึ่งระหว่างที่ทำงานอยู่ที่จังหวัดตาก นายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้ ปุ๋ยทำงานได้ประมาณ 1 ปีกว่า ก็กลับมาอยู่ที่บ้าน เพราะว่าคิดถึงแม่ เพราะว่าระหว่างที่ทำงานปุ๋ยไม่ได้ส่งเงินให้แม่บ่อยนัก ส่วนใหญ่จะเก็บไว้เอง และจากกลับปุ๋ยก็นั่งรถกลับมาเอง เพราะว่ามีใบอนุญาตทำงานอยู่แล้วก็เลยไม่กลัวว่าจะโดนจับ

หลังจากที่กลับมาจากทำงานที่จังหวัดตาก น้าของปุ๋ยก็บอกว่าร้านข้าวมันไก่ที่ตลาดต้องการคนทำงาน ปุ๋ยก็เลยไปสมัคร เป็นเด็กเสิร์ฟกับล้างจาน ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,200 บาท ซึ่งพอปุ๋ยทำงานได้ประมาณ 1 เดือน ก็ป่วย ไอ ทำให้เจ้าของร้านไม่ชอบ เพราะว่าลูกค้าก็ไม่ชอบ เจ้าของร้านเลยให้ไปพัก ถ้าหายก็กลับมาทำงานที่ร้านได้เหมือนเดิม ก็เพิ่งพักมาได้ 1 วัน และตอนนี้น้าก็หางานเป็นแม่บ้านให้ แต่ยังไม่ได้อะไร และปุ๋ยก็ยังไม่ได้ตัดสินใจว่าจะทำงานที่ไหนต่อ

ปุ๋ยตั้งใจว่าจะอยู่ที่แม่สวด ไม่อยากกลับไปอยู่บ้านที่รัฐกะเหรี่ยง เพราะว่าไม่มีเพื่อน แต่ว่า

ถ้าแม่กลับไปอยู่บ้าน ปุ๋ยก็จะไปด้วย ปุ๋ยอยู่ที่แม่สอมีความสุขดี เพราะว่าได้อยู่กับครอบครัว

กรณีศึกษาที่ 11

น.ส. Myeh Ah อายุ 16 ปี เกิดที่เมืองเมะตะมะ พ่อเป็นชาวกะเหรี่ยง ส่วนแม่เป็นชาวพม่า และเข้ามาอยู่แม่สอตั้งแต่อายุ 7 ปี พร้อมกับแม่ ซึ่งกลับไปรับ หลังจากแม่เข้ามาทำงานที่แม่สอก่อนหน้านี้แล้ว โดยพ่อของ Myeh Ah มาทำงานเป็นช่างทาสีที่แม่สอ 1 ปี แล้วก็กลับไปเรียกให้แม่และ Myeh Ah มาอยู่ที่แม่สอด้วยกัน

Myeh Ah เข้าเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอ เพราะว่าเพื่อนบ้าน จบ Grade 1 ก็ออกมาทำงาน เพราะคิดว่าตัวเองโตแล้ว อยากทำงานหาเงินให้พ่อแม่

Myeh Ah เริ่มต้นทำงานที่โรงงานเซรามิกในอำเภอแม่สอ ซึ่งเพื่อนของพี่สาว Myeh Ah ทำงานอยู่ก่อนแล้ว Myeh Ah ได้ค่าจ้างประมาณเดือนละ 2,200 บาท ซึ่งขึ้นอยู่กับจำนวนชิ้นที่ทำงานได้ คือวันละ 50 บาท โอที ชั่วโมงละ 7 บาท โดยทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. โดย Myeh Ah ทำงานอยู่ที่โรงงานได้เกือบ 3 ปี จนก่อนออกได้ค่าจ้างวันละ 58 บาท เพื่อนร่วมงานส่วนใหญ่เป็นคนพม่า ส่วนคนไทยเป็นผู้จัดการ มี 3 คน และนายจ้างไม่ถามว่ามีใบอนุญาตทำงานหรือบัตรอะไรหรือเปล่า สาเหตุที่ Myeh Ah ลาออกเพราะว่าเหนื่อย และที่โรงงานมีโอทีตลอด ทำให้ต้องกลับบ้านดึก ซึ่ง Myeh Ah ไม่อยากทำ

หลังจากออกจากโรงงานเซรามิก Myeh Ah ก็ออกมาทำงานที่โรงงานเย็บผ้า ซึ่งเป็นโรงงานเดียวกับพี่สาว และได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท โดยทำงานทุกวัน ทำงานได้ประมาณ 1 ปีแล้ว โดยนายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้ ทำให้ Myeh Ah คิดว่าหางานง่ายกว่า และเวลาไปไหนก็ไม่ต้องกลัวว่าจะถูกจับ ระหว่างที่ทำงาน Myeh Ah จะเตรียมอาหารไปกินที่โรงงานเอง ไม่เหมือนที่โรงงานเซรามิก ซึ่งจะกลับมากินข้าวกลางวันที่บ้าน เพราะว่าโรงงานเย็บผ้ามันอยู่ไกลบ้านมากกว่าโรงงานเซรามิก Myeh Ah ได้ทำหน้าที่ตัดผ้า ซึ่งเพื่อนร่วมงานเป็นคนที่มาจากประเทศพม่าทั้งหมด ซึ่งนายจ้างจะทำใบอนุญาตทำงานให้ทุกคน และไม่มีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน เวลาที่หัวหน้าไม่อยู่ก็แอบคุยกัน แต่ถ้าหัวหน้าอยู่ก็คุยไม่ได้ Myeh Ah ไม่เคยโดนหัวหน้าดุ รายได้ทั้งหมดที่ได้ Myeh Ah จะเอาให้แม่ ถ้าอยากได้อะไรก็จะให้แม่ซื้อให้ เวลาวันหยุดก็จะไปเที่ยวสวนสาธารณะกับเพื่อนๆ บ้าง ไปถ่ายรูปบ้าง เพราะว่ามีวันหยุดเดือนละ 1 วัน

Myeh Ah คิดว่าไม่ต้องการไปอยู่ที่อื่น เพราะว่าอยู่ที่แม่สอก็ดีอยู่แล้ว เพราะว่าตอนนี้ยังคิดว่าเด็กอยู่ แต่ถ้าแม่ให้ไปก็จะไป ทุกวันนี้มีเพื่อนที่ทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ โทรมาชวนไปทำงานบ้าง แต่แม่ของ Myeh Ah ไม่ให้ไป Myeh Ah ก็เลยไม่ไป แต่ถ้าแม่ให้ไปก็จะไป เพราะว่าอยากไปเห็นกรุงเทพฯ และก็อยากไปเยี่ยมเพื่อนที่ทำงานอยู่ที่กรุงเทพฯ และระหว่างที่อยู่แม่สอ แม่เคยพา

กลับไปเยี่ยมญาติที่เมืองเมาะตะมะ 2 ครั้ง แต่ว่าก็ไม่สนุก เพราะที่ไม่มีเพื่อน และตอนนี้ครอบครัวของ Myeh Ah ก็สร้างบ้านใหม่อยู่ที่อำเภอแม่สอดแล้ว คิดว่าคงจะอยู่ไปอีกนาน

กรณีศึกษาที่ 12

นาย Ah Ku Zin อายุ 15 ปี เป็นชาวพม่า เกิดที่เมืองพะโค ประเทศพม่า และพ่อแม่พม่า แม่สอดตั้งแต่อายุประมาณ 10 ปี ปัจจุบันเพิ่งออกจากงานมาได้ประมาณ 2 อาทิตย์

Ah Ku Zin อยู่กับพ่อแม่ที่อำเภอแม่สอด โดยพ่อทำงานที่โรงงานอิฐบล็อก และแม่ทำงานขายของที่หน้าโรงเรียนสรรพวิทยา อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก คือพ่อแม่ของ Ah Ku Zin มาทำงานก่อนแล้วจึงกลับไปรับที่ประเทศพม่า ระหว่างที่อยู่ประเทศพม่า Ah Ku Zin จึงต้องพักอยู่กับตายาย เพราะว่าบ้านของ Ah Ku Zin อยู่ในโรงงานอิฐบล็อกที่มีลูกเรียนที่ศูนย์แห่งนี้ ทำให้ Ah Ku Zin มีโอกาสได้เรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้แห่งนี้ เพราะว่าเพื่อนบ้านแนะนำให้พ่อแม่ของ Ah Ku Zin และ Ah Ku Zin เรียนจนถึง Grade 3 ก็ลาออกจากโรงเรียน เพราะว่าอยากทำงานหาเงินเอง อยากช่วยเหลือพ่อแม่ ซึ่งตอนนั้น Ah Ku Zin อายุประมาณ 14 ปี

Ah Ku Zin เริ่มงานครั้งแรกที่ร้านซ่อมรถแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด โดยเพื่อนบ้านมาบอก ว่าที่ร้านต้องการเด็กไปทำงานและพ่ Ah Ku Zin ไปสมัคร เจ้าของร้านก็ไม่ได้ถามถึงบัตรอะไร เพราะว่า Ah Ku Zin ไม่มีบัตรอะไรเลย เพราะนายจ้างไม่สนใจเรื่องบัตร Ah Ku Zin จึงได้ทำงาน โดยทำงานตั้งแต่เวลา 07:00 – 17:00น. ได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท มีวันหยุด 1 วันต่อเดือน Ah Ku Zin ทำงานที่ร้านได้ประมาณ 3 เดือนก็ลาออก

Ah Ku Zin ลาออกจากร้านแรก เพราะว่ามีเพื่อนชวนมาทำงานที่ร้านอีกร้านหนึ่งด้วยกัน Ah Ku Zin อยากทำงานกับเพื่อนจึงออกมา โดยที่ร้านใหม่ก็ทำงานเวลาเดิม ได้ค่าจ้างเท่าเดิม แต่เพื่อนร่วมงานเป็นชาวกะเหรี่ยงทั้งหมด สาเหตุที่ Ah Ku Zin ลาออกเพราะว่าไม่สามารถทนกับนายจ้างได้อีกแล้ว เพราะนายจ้างชอบดุด่า ทำให้หลายครั้ง Ah Ku Zin ไม่พอใจ แต่ก็เก็บเอาไว้

หลังจากที่ Ah Ku Zin ออกจากงานมา ก็ยังหางานใหม่ไม่ได้ เพราะว่า Ah Ku Zin ไม่อยากทำงานก่อสร้าง อยากทำงานที่ร้านซ่อมรถ จึงคิดว่าค่อยๆ ไปสมัครดู คงจะได้ซักร้าน แต่ว่า Ah Ku Zin ก็ยังไม่อยากไปอยู่ที่อื่น เพราะยังเด็ก แม่ไม่ให้ไปอยู่ไกลๆ แต่ Ah Ku Zin เองก็ไม่ได้คิดว่าจะต้องอยู่ที่แม่สอดเพียงแห่งเดียว ถ้ามีโอกาสไปอยู่ที่อื่นก็อาจจะไป แต่ต้องดูว่าตัวเองไหวหรือยัง และเพราะว่าครอบครัวของ Ah Ku Zin อยู่ที่แม่สอดหมดแล้ว Ah Ku Zin จึงไม่อยากกลับไปอยู่ที่ประเทศพม่าอีก

กรณีศึกษาที่ 13

น.ส. Phyu Phyu La อายุ 15 ปี เป็นชาวกะเหรี่ยง เกิดที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แต่พ่อแม่มาจากเมืองพะอาน รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า ปัจจุบันทำงานเป็นลูกจ้างรายขายของแห่งหนึ่งในตลาดอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

Phyu Phyu La มีพี่น้อง 2 คน มีพี่ชาย 1 คน ทำงานอยู่ที่แม่สอด Phyu Phyu La ได้เรียนหนังสือในโรงเรียนของกลุ่มมิชชันนารีแห่งหนึ่ง แม้ว่าจะนับถือศาสนาพุทธ แต่ทางโรงเรียนก็เปิดรับเด็กกะเหรี่ยง – พม่าทุกคนเข้าเรียน โดยไม่จำเป็นต้องนับถือศาสนาคริสต์ Phyu Phyu La เรียนจนถึง Grade 4 ก็ออกมา เพราะว่าช่วงที่ Phyu Phyu La เรียนนั้น พ่อทำงานขับรถให้โรงสีข้าว แล้วเกิดอุบัติเหตุซึ่งหลังจากพ่อหายดีแล้วแต่ก็ไม่สามารถทำงานขับรถได้อีก เพราะว่ามีปัญหาที่หลัง หมอบอกว่าต้องผ่าตัดกระดูกสันหลัง แม้ก็ต้องทำงานคนเดียว ต้องหาเงินทั้งเลี้ยงครอบครัวและค่ารักษาพ่อ ทำงานขายของอยู่ที่หน้าโรงงานอยู่แถวๆ บ้าน ส่วนพี่ชายก็แต่งงานมีครอบครัวไปแล้ว ก็ต้องหาเลี้ยงครอบครัวตัวเอง พี่ชายไม่ได้เรียนหนังสืออะไร ทำงานอยู่ที่อุ้มฮมตั้งแต่เด็ก

หลังจากออกจากโรงเรียน ซึ่งตอนนั้น Phyu Phyu La อายุประมาณ 13 ปี Phyu Phyu La ก็ไปหางานในตลาด ร้านแรกที่เข้าไปสมัครเป็นร้านขายเสื้อผ้า แต่เจ้าของร้านไม่รับ เพราะเห็นว่ายังเด็กไป ตัวเล็กเกินไป แม่ของ Phyu Phyu La ก็บอกว่าไม่เป็นไร ให้ไปดูอีกร้านหนึ่ง ร้านขายรองเท้าแห่งหนึ่งมีป้ายติดไว้ว่ารับสมัครลูกจ้าง Phyu Phyu La ก็เลยเข้าไปสมัคร ก็เลยได้ทำงานที่ร้านรองเท้า ซึ่งเจ้าของร้านบอกว่าถ้ามานอนที่ร้านได้ก็ดี แต่ Phyu Phyu La บอกว่าจะนอนที่บ้าน เพราะว่าถ้านอนที่ร้านแม่เป็นห่วง เพราะว่าเจ้าของร้านเช่าห้องไว้ให้นอน แต่ห้องที่เจ้าของร้านเช่าประตูไม่ค่อยดี เข้าออกได้สบาย แม้ว่าด้านหน้าจะทำประตูเหล็กไว้ แต่คนข้างนอกก็สามารถปีนเข้ามาในห้องได้สบายเลย Phyu Phyu La ก็เลยไม่อยู่ เพราะกลัวถูกทำร้าย ถูกข่มขืน เพราะว่าแถวๆ บ้านจะมีอยู่บ่อยๆ ทำให้ทุกวัน Phyu Phyu La จะรีบกลับจากที่ทำงาน ถึงบ้านประมาณ 18:30น. และถ้ามีดแล้วก็จะไม่ออกไปไหน

ที่ร้านขายรองเท้า Phyu Phyu La จะต้องไปเปิดร้านแต่เช้า 05:00น. เพราะว่าร้านเปิด 06:00 – 18:00น. แต่ทุกวันนี้ Phyu Phyu La จะออกจากบ้านประมาณ 05:30น. ซึ่งจากบ้านเดินไปที่ร้านก็จะใช้เวลาไม่เกิน 20 นาที แต่เพราะว่าบางครั้งก็จะมีคดีฆ่า หรือข่มขืนเกิดขึ้นแถวๆ บ้าน เพราะว่าบ้านของ Phyu Phyu La อยู่นอกเมือง เป็นที่โล่งๆ และมีพวกคนติดยาเยอะ ซึ่ง Phyu Phyu La ต้องออกไปทำงานแต่เช้ามีด แม่ก็จะให้พี่ชายไปส่งบ้าง เจ้าของร้านจะชอบค่าเพราะว่า Phyu Phyu La จะทำอะไรช้า ไม่ทันใจเจ้าของร้าน และบางครั้งก็ไม่ว่าต้องทำอะไรบ้าง และสำหรับในร้านจะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ หน้าร้าน ซึ่งจะขายรองเท้าราคาเดียว ส่วนในร้านจะเป็นพวกรองเท้าผ้าใบ ซึ่ง Phyu Phyu La จะดูแลในส่วนนี้ เพราะว่าทำงานมานาน อ่านหนังสือได้บ้าง แต่สำหรับคนที่เพิ่งมา

ทำงานแล้วก็อ่านหนังสือได้นิดๆ หน่อยๆ เจ้าของร้านจะให้ไปขายรองเท้าน้ำร้าน ซึ่งมีราคาเดียว

Phyu Phyu La จะกินข้าวที่บ้านตอนเช้าก่อนไปทำงาน และเตรียมอาหารกลางวันไปกินที่ร้านเอง เพราะว่าเจ้าของร้านไม่เลี้ยงอาหารกลางวัน Phyu Phyu La ทุกวันนี้ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,800 บาท แต่ช่วงที่เข้าไปแรกๆ เจ้าของร้านจะให้เงิน Phyu Phyu La เดือนละ 2,100 บาท ประมาณ 1 ปี ก็ค่อยขึ้นเป็น 2,400 บาท แล้วปีที่ 3 ก็ขึ้นมาเป็น 2,800 บาท

Phyu Phyu La ทำงานที่ร้านขายรองเท้ามาได้ประมาณ 3 ปีแล้ว แต่ทุกวันนี้ Phyu Phyu La กำลังหางานใหม่ เพราะว่าเจ้าของร้านย้ายร้านไปอยู่ที่ใหม่ ไกลจากบ้านของ Phyu Phyu La มาก และติดอยู่ชายแดนไทย – พม่าด้วย เพราะว่าร้านเดิมเจ้าของตึกจะปรับปรุงตึก ซึ่งระหว่างที่ปรับปรุงตึก ร้านเปิดขายไม่ได้ เจ้าของร้านก็เลยจะย้ายไปขายที่อื่น ซึ่งเจ้าของร้านก็ชวน Phyu Phyu La ไปทำงานด้วย แต่แม่ของ Phyu Phyu La ไม่ให้ไป เพราะว่าร้านใหม่ไกลเกินไป ต้องนอนที่ร้านด้วย

สำหรับคนที่ทำงานในร้าน ส่วนใหญ่จะอยู่ไม่ได้นาน จำนวนคนงานที่มีก็ไม่แน่นอน เพราะว่าเจ้าของร้านค่าแรง ทำอะไรผิดนิดๆ หน่อยๆ ก็ค่า บางครั้ง Phyu Phyu La กับเพื่อนไม่ได้ทำผิดก็ค่า หรือว่าหุจดหิดจากที่อื่นมาก็มาลงกับ Phyu Phyu La และเพื่อน แต่ว่า Phyu Phyu La ก็อดทนเพราะรู้ว่าเจ้าของร้านนิสัยเป็นยังไง ถึงแม้เจ้าของร้านจะชอบค่า แต่ว่าระหว่างที่ทำงาน Phyu Phyu La ก็ไม่ได้หางานอื่น เพราะว่างานที่ทำก็ไม่หนักมาก และแม่ก็บอกว่ายังตัวเล็ก ยังเด็ก อยู่ไปหางานทำที่อื่นก็คงไม่มีใครรับ แล้วก็ไม่มีบัตรอะไรด้วย ถ้าทนได้ก็ทนไปก่อน

ช่วงที่ Phyu Phyu La ไปทำงานแรกๆ ในร้านมีลูกจ้างประมาณ 14 คน ร้านใหญ่มาก แต่ก็ค่อยๆ ออกเพราะว่าทนเจ้าของร้านไม่ไหว ทุกวันนี้เหลืออยู่ 7 คน แล้วเจ้าของร้านก็เพิ่งเปลี่ยนจากจ้างเป็นรายเดือนมาเป็นจ้างแบบรายวัน จ่ายเงินรายวัน วันละ 80 บาท ส่วนเพื่อนร่วมงานส่วนใหญ่เป็นคนพม่า คนมุสลิม ส่วนคนกะเหรี่ยงก็จะมี Phyu Phyu La กับญาติอีกคนเท่านั้น ทำให้ในที่ทำงานจะใช้ภาษาพม่าเป็นส่วนใหญ่คุยกับเพื่อนร่วมงาน ทั้งที่ที่บ้านจะใช้ภาษากะเหรี่ยง แม้ว่าจะคุยภาษาเดียวกันได้แต่ Phyu Phyu La ก็มีปัญหากับเพื่อนร่วมงานบ้าง เรื่องขายของ เพราะว่าเพื่อนบางคนมักจะทำผิดบ่อยๆ ทำให้เจ้าของร้านโกรธและค่า ซึ่งทุกคนก็จะโดนค่าไปด้วย บางคนมาใหม่ ไม่ยอมทำงาน พอ Phyu Phyu La แนะนำก็ไม่ทำแล้วก็มาว่า Phyu Phyu La อีก แต่ส่วนใหญ่เรื่องที่ทะเลาะกันบ่อยคือเรื่องขโมยอาหาร เพราะว่าที่ร้านเจ้าของร้านจะให้ผลัดกันเข้าไปกินอาหารกลางวันแล้วบางคนไม่ได้เอาแกงมา ก็มาขโมยเอาแกงของ Phyu Phyu La จะมีแกงหลายตลอด พอแกงหายเยอะๆ เจ้าของร้านก็จะบ่น ก็จะมาถามกันละ แต่ก็จับไม่ค่อยได้ว่าใครขโมย

Phyu Phyu La ตั้งใจว่าจะอยู่ที่แม่สอดไปเรื่อยๆ เพราะว่าไม่มีบัตรและถ้าจะไปทำงานที่อื่นต้องจ่ายเงินเยอะ ครอบครัวยัง Phyu Phyu La ไม่มีเงิน แล้วไปทำงานที่อื่นก็เสี่ยงด้วย แต่ถ้าไปได้ก็อยากจะไป เพราะว่าอยากทำงานที่ได้เงินดีๆ งานที่อยากทำก็เป็นงานขายของหน้าร้านไม่อยากทำงาน

ก่อสร้าง ส่วนเรื่องบัตร ก็มีคนเคยมาชวนให้ทำบัตร บอกว่าจะจัดการเรื่องให้ แค่ Phyu Phyu La จ่ายเงินมาก็พอ แต่ว่า Phyu Phyu La ไม่มีเงินและกลัวโดนหลอก ก็เลยไม่ได้ทำ ทุกวันนี้อยู่แม่สอดก็มีความสุข เพราะว่าได้อยู่กับครอบครัว แต่ว่าเวลาจะไปไหนก็ต้องระวังด้วย เพราะว่ากลัวตำรวจจับ กลัวว่าถ้าถูกส่งกลับไปพม่าแล้วจะอยู่ยังไง เพราะว่าไม่มีญาติอยู่ที่พม่า Phyu Phyu La เกิดและโตที่แม่สอด ไม่เคยไปพม่า

กรณีศึกษาที่ 14

น.ส. Ah Ah อายุ 15 ปี เป็นชาวกะเหรี่ยง เกิดที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก แต่พ่อแม่มาจากรัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า ปัจจุบันทำงานเป็นลูกจ้างร้านขายของแห่งหนึ่งในตลาด

Ah Ah เป็นลูกสาวคนโต มีน้องสาวหนึ่งคน อายุ 13 ปี ซึ่งพ่อแม่ของ Ah Ah แยกทางกัน เพราะว่าพ่อติดเหล้าแล้วทำร้ายแม่ Ah Ah ก็เลยอยู่กับแม่ แล้วแม่ของ Ah Ah ก็แต่งงานใหม่ ช่วงนั้น Ah Ah เรียนหนังสือ แต่ว่าสามีใหม่ของแม่ก็ทำร้ายแม่ Ah Ah อีก มีก็เลยหย่ากันอีกครั้งประมาณ 2 ปีแล้ว ทุกวันนี้ครอบครัว Ah Ah จึงอยู่กันเพียง 3 คน คือ Ah Ah น้องสาว และแม่

Ah Ah ได้เรียนหนังสือในโรงเรียนของกลุ่มมิชชันนารีแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด แม้ว่า Ah Ah จะนับถือศาสนาพุทธ แต่เพราะโรงเรียนรับนักเรียนทุกคนที่เป็นชาวกะเหรี่ยง – พม่า Ah Ah จึงไปสมัครเรียนได้ แล้วพอเรียน Grade 4 เป็นต้นไป โรงเรียนจะสอนเป็นภาษาพม่า แต่ Ah Ah ก็เรียนหนังสือยังไม่จบ Grade 6 ก็ต้องออกมาทำงาน แต่ช่วงทำงานแรกๆ ที่ Ah Ah ทำงานก็ยังไปเรียนหนังสือเป็นหลักสูตรการเรียนภาคค่ำของทางเทศบาล แต่เพราะว่าเรียนตอนเย็น เลิกเรียนประมาณ 20:30น. และโรงเรียนอยู่ไกลบ้านเพราะอยู่แถวๆ หน้าที่ว่าการอำเภอแม่สอด ซึ่งค่อนข้างอันตรายเวลากลับบ้าน แม่จึงให้ Ah Ah เลิกเรียน

Ah Ah ไม่เรียนต่อให้จบ Grade 6 เพราะแม่บอกว่าโตแล้วอายุ 15 ปีแล้ว น่าจะออกมาทำงานได้แล้ว และ Ah Ah ก็คิดว่าตัวเองน่าจะช่วยแม่ทำงานได้แล้ว ก็เลยออกจากโรงเรียน เพราะว่าหลังจากที่แม่ของ Ah Ah หย่ากับสามีใหม่ แม่ของ Ah Ah ก็ไม่ได้ทำงานอะไร ครอบครัว Ah Ah อยู่ได้ด้วยการที่แม่ของ Ah Ah ไปเก็บผักที่สภาพดีๆ ที่เหลือทิ้งในตลาดมากินกัน ไม่มีรายได้อื่น

พอหลังจากออกจากโรงเรียน Ah Ah ก็ไปหางานทำในตลาด เป็นงานลูกจ้างในร้านขายรองเท้า ซึ่งลูกพี่ลูกน้องของ Ah Ah ทำงานอยู่ก่อนแล้ว และเห็นว่างานไม่ได้หนักมาก พอจัดร้านเสร็จแล้วก็นั่งจนกว่าจะมีลูกค้า แล้วพอเจ้าของร้านบอกลูกพี่ลูกน้องของ Ah Ah ว่าต้องการคน ลูกพี่ลูกน้องจึงบอกให้ Ah Ah ไปสมัครทำงานด้วย

Ah Ah จะต้องไปถึงร้านก่อนร้านเปิดเพราะว่าต้องไปจัดร้าน ทำความสะอาดบ้าน ซึ่งร้าน

เปิด 06:00 – 18:00น. จึงออกจากบ้านประมาณ 05:30น. แล้วเดินทางไปทำงาน และกลับถึงบ้านประมาณ 18:30น. Ah Ah ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,400 บาท เพราะว่าเพิ่งทำงานได้ไม่นาน แต่ตอนที่เข้าไปครั้งแรกเจ้าของร้านให้ค่าจ้าง 2,100 บาท แล้วหลังจากนั้นประมาณ 1 เดือน เจ้าของร้านเห็นว่าทำงานดีก็เลยขึ้นเงินเดือนให้เป็น 2,400 บาท Ah Ah รับผิดชอบขายรองเท้าส่วนหน้าร้าน เพราะว่าเพิ่งเข้ามาทำงานได้เพียง 1 ปี ยังจำราคารองเท้าไม่ได้ และไม่มีประสบการณ์ขายมากนัก เพราะหน้าร้านจะเป็นรองเท้าที่ขายราคาเดียว

เพื่อนร่วมงานของ Ah Ah นั้นส่วนใหญ่เป็นคนพม่า และมีชาวมุสลิม ส่วนกะเหรี่ยงจะมี Ah Ah กับลูกพี่ลูกน้องอีกคนเท่านั้น ส่วนใหญ่ในที่ทำงานจะพูดภาษาพม่ากัน แต่ว่าเจ้าของร้านจะไม่ชอบเวลาที่ Ah Ah กับเพื่อนคุยกันภาษาเป็นพม่า เพราะเจ้าของร้านฟังไม่รู้เรื่อง ก็จะด่าและห้ามทุกคนไม่ให้พูดภาษาพม่ากัน เพราะเจ้าของร้านกลัวว่า Ah Ah และเพื่อนจะนิทาเจ้าของร้านอยู่ แล้ว Ah Ah กับเพื่อนร่วมงานก็จะทะเลาะกันเรื่องงานบ้าง เพราะว่าบางคนก็ไม่ค่อยทำงาน ส่วน Ah Ah มักโดนเจ้าของร้านดว่าเพราะว่าเรื่องใส่กล่องรองเท้าผิด กับสลับเบอร์รองเท้า แต่ Ah Ah ก็อดทน ไม่ได้ตอบโต้อะไร Ah Ah ทำงานอยู่ที่ร้าน ก็จะเตรียมอาหารกลางวันมากินเองที่ร้าน เป็นการประหยัดค่าใช้จ่าย เพราะว่าเจ้าของร้านไม่เลี้ยงอาหารกลางวัน และเจ้าของร้านจะให้ทยอยเข้าไปกินข้าวตั้งแต่ 11:30น. แต่ปัญหาที่ Ah Ah ต้องทะเลาะกับเพื่อนร่วมงานบ่อยๆ คือ เรื่องที่มีคนไม่ได้เอาแกลงมาจากบ้าน แล้วก็มาขโมยกินของ Ah Ah ซึ่งพอเจ้าของร้านรู้ เจ้าของร้านก็จะด่า แต่ว่าก็ไม่เคยจับได้เลยว่าใครขโมย เจ้าของร้านที่ Ah Ah ทำงานอยู่จะชอบด่าลูกน้อง ทำให้มีคนทยอยออกไปเรื่อยๆ จากเดิมที่มีคนทำงานอยู่ 14 คน ก็เหลือ 7 คน ยิ่งหลังจากที่ Ah Ah ทำงานมาได้ 1 ปี เจ้าของร้านจะต้องย้ายร้าน ไปอยู่ที่ใหม่ ติดกับชายแดนไทย – พม่า และไม่ได้จ้างเป็นรายเดือน หันมาจ่ายค่าจ้างเป็นแบบรายวัน วันละ 80 บาท ยังมีคนค่อยๆ ออกไป

แม้ว่าเจ้าของร้านจะชวน Ah Ah ไปทำงานที่ร้านใหม่ด้วย แต่ แม่ของ Ah Ah ไม่ให้ไป เพราะว่าไกล และอยู่ติดพม่า แม่เป็นห่วงอันตราย ทำให้ทุกวันนี้ Ah Ah ก็พยายามหางานใหม่ แต่อยากทำงานในตลาด ไม่อยากทำงานก่อสร้าง จึงยังหางานไม่ได้ ส่วนรายได้ทั้งหมดที่ Ah Ah ได้มาจากร้าน Ah Ah จะให้แม่เก็บไว้ แล้วถ้าอยากได้อะไรก็จะให้แม่ซื้อให้ หรือขอเงินแม่เอา ซึ่งทุกวันนี้ Ah Ah ก็มีความสุขกับชีวิตที่แม่สออดเพราะว่าได้อยู่กับแม่ และไม่คิดว่าจะไปอยู่ที่อื่นหรือที่พม่า เพราะว่าไม่รู้จักใคร แต่ก็อยากได้ทำงานที่ได้ค่าจ้างดีๆ งานสม่ำเสมอแล้วถ้าจะไปทำงานที่อื่นก็ไม่ได้ เพราะว่าไม่มีบัตร และต้องจ่ายค่านายหน้าเยอะมาก Ah Ah ไม่มีเงินมากพอที่จะจ่ายได้ และไม่อยากจะให้นายหน้าหางานให้ก่อน แล้วค่อยจ่ายเงินทีหลัง เพราะกลัวว่าจะโดนหลอกให้ไปทำงานไม่ดี

กรณีศึกษาที่ 15

นาย Thet Paing Zaw อายุ 18 ปี เป็นชาวพม่า เกิดที่เมืองพะโค ประเทศพม่า เดินทางมาที่อำเภอแม่สอดพร้อมกันทั้งครอบครัว ซึ่งตอนนั้น Thet Paing Zaw อายุเพียง 10 ปี และกำลังเรียนหนังสืออยู่ Grade 5

Thet Paing Zaw และครอบครัวนั่งรถบัสมาจากบ้านที่เมืองพะโค ใช้เวลาเดินทาง 2 วันถึงเมืองเมียวดี แล้วก็นั่งเรือข้ามมายังแม่สอด โดยจ่ายค่าเรือไปประมาณ 3,000 จ๊าด พอมาถึงแม่สอด พ่อแม่ของ Thet Paing Zaw ก็ได้งานเป็นคนงานอยู่ในไร่ของคนท้องถิ่นที่บ้านค้ำกิบาล และ Thet Paing Zaw ก็เริ่มทำงานเลย ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ

Thet Paing Zaw เริ่มจากการทำงานกับพ่อแม่ เป็นงานรับจ้างทั่วไป เช่น รับจ้างเกี่ยวข้าว ปลูกหอมแดง หักข้าวโพด เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นงานตามฤดูกาล ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท Thet Paing Zaw และครอบครัวอยู่ที่บ้านค้ำกิบาลได้ประมาณ 5 ปี ก็ย้ายออกมา เพราะว่าหัวหน้าที่ให้พ่อแม่สร้างบ้านอยู่บนที่ดินนั้นเค้าไม่หางานให้ รายได้ไม่พอกิน คือ พ่อแม่ไม่ได้เป็นลูกจ้างประจำ เวลาถึงงานหัวหน้าก็ต้องไปทำงานให้หัวหน้าก่อน แต่ถ้าหัวหน้าไม่มีงานก็ต้องไปหางานทำที่อื่น ซึ่งทุกวันนี้คนท้องถิ่นที่บ้านค้ำกิบาลจะรู้จัก Thet Paing Zaw ดี เวลาต้องการแรงงานก็จะมาเรียกที่บ้าน

หลังจากนั้น Thet Paing Zaw รู้ข่าวจากเพื่อนที่เคยรับจ้างด้วยกันมาบอกว่าที่โรงงานทอผ้าต้องการคนงาน Thet Paing Zaw จึงไปทำ โดยต้องทำงานตั้งแต่ 07:30 – 17:00น. และบางวันก็มีโอทีชั่วโมงละ 7 บาท ส่วนค่าจ้างจะคิดตามจำนวนงานที่ทำได้ มุ้ง 1 หลังประมาณ 1.50 บาท ซึ่ง Thet Paing Zaw จะทำได้วันละประมาณ 15 – 16 หลัง แล้วทางโรงงานก็จะหักค่าอาหารอีกเดือนละ 300 บาท ซึ่งเพื่อนร่วมงานในโรงงานถ้าเป็นคนเย็บมุ้งทั้งหมดจะเป็นคนที่มาจากประเทศพม่า ส่วนหัวหน้าคนงานก็เป็นคนไทยที่พูดภาษาพม่าได้ด้วย Thet Paing Zaw ทำงานที่โรงงานได้ประมาณ 1 เดือน ก็ลาออก เพราะว่าทอผ้าจะคันมาก Thet Paing Zaw กลัวว่าถ้าทำไปนานๆ จะเกาและเป็นแผลก็เลยลาออกมาก

หลังจากที่ Thet Paing Zaw ลาออกจากโรงงานก็ย้ายมาจากบ้านค้ำกิบาล มาเช่าบ้านอยู่แถวๆ บ้านแม่ตาว โดยเจ้าของบ้านเช่าให้อยู่บ้านฟรี แต่ว่าต้องทำงานให้กับเจ้าของบ้านตามที่เจ้าของบ้านต้องการ เช่น ไปเกี่ยวข้าว ปลูกข้าวโพด เป็นต้น โดยแรกๆ ได้ค่าจ้างวันละ 70 บาท แต่หลังจากทำงานมาได้ประมาณ 3 ปีแล้ว ทุกวันนี้ Thet Paing Zaw ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท และช่วงที่ไม่มีงานในสวนในไร่ Thet Paing Zaw ก็จะไปทำงานก่อสร้าง เป็นกรรมกรทั่วไป จะได้ค่าแรงวันละ 80 บาท โดยที่ Thet Paing Zaw จะทำงานให้เสร็จ แล้วค่อยย้ายไปทำก่อสร้างที่อื่นๆ ไปเรื่อยๆ แต่จะทำเฉพาะงานที่อยู่ในอำเภอแม่สอด โดยส่วนใหญ่เวลาทำงานทั้งงานรับจ้างทั่วไปและ

งานก่อสร้างจะทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. แต่งานในไร่ในสวนถ้างานเสร็จเร็วก็ได้เลิกเร็ว

ทุกวันนี้พ่อแม่ของ Thet Paing Zaw ไม่ทำงานแล้วเพราะว่าอายุมากแล้ว Thet Paing Zaw และพี่ๆ จะเป็นแรงงานหลักของครอบครัว ดังนั้นทุกๆ วัน Thet Paing Zaw จะออกไปหางานทำอยู่เรื่อยๆ และเพราะว่ามาอยู่ที่แม่สอดคนงาน รู้จักคนเยอะ รวมทั้งมีญาติพี่น้องอยู่ที่แม่สอดเยอะ ก็เลยมีคนช่วยส่งข่าวเรื่องงานให้ Thet Paing Zaw อยู่เรื่อยๆ แต่ Thet Paing Zaw ชอบทำงานก่อสร้างมากกว่างานในไร่ในสวน

ตอนที่ Thet Paing Zaw ยังอยู่ที่บ้านค้ำกิบาล ใกล้ๆ บ้านเป็นค่ายมวย Thet Paing Zaw จึงไปขอเรียนมวยที่ค่ายมวย พอฝึกได้ไม่นาน ครูมวยเห็นว่าฝีมือ ก็เลยให้ชก ถ้าชนะก็จะได้เงินประมาณ 300 บาท แต่ถ้าแพ้ก็จะได้ประมาณ 150 บาท และ Thet Paing Zaw เคยชกมวยไทย – พม่า ที่ทางเทศบาลแม่สอดจัดขึ้นด้วย ตอนนั้นอายุ 16 ปี ผลปรากฏว่าชนะนักมวยไทย ทำให้สร้างความไม่พอใจกับคนไทยที่มากดูเป็นอย่างมาก ทำยที่สุดหลังจากเสร็จงาน Thet Paing Zaw กับน้องชายก็โดนกลุ่มวัยรุ่นคนไทยรุมทำร้าย แต่ Thet Paing Zaw ก็ไม่ได้ตอบโต้อะไร เพราะว่าที่แม่สอดเป็นบ้านของคนไทย Thet Paing Zaw เป็นคนพม่าจะมาสู้คนไทยไม่ได้ แต่กับเพื่อนร่วมงานที่ส่วนใหญ่เป็นชาวพม่ากับกะเหรี่ยง – พม่า Thet Paing Zaw ไม่เคยมีปัญหาคู่ทะเลาะกับเพื่อนร่วมงานเลย แต่ก็ยังมีบางตอนที่ทำงานก่อสร้างที่ถูกคนท้องถิ่นนิทว่าเป็นกะเหรี่ยง – พม่า แต่ Thet Paing Zaw ก็ไม่ได้โกรธหรือตอบโต้อะไร

Thet Paing Zaw ไม่มีบัตรอะไรเลย ทำให้ทุกวันนี้เวลาจะออกไปไหน จะต้องขออนุญาตแม่ก่อน เพราะแม่เป็นห่วงกลัวว่าจะถูกตำรวจจับ เพราะว่าตั้งแต่ Thet Paing Zaw มาอยู่ที่แม่สอด 8 ปีนั้น Thet Paing Zaw จะถูกตำรวจจับส่งกลับไปที่ด่านไม่ต่ำกว่า 20 ครั้ง อย่างเช่นปีนี้ (พ.ศ. 2552) Thet Paing Zaw โดนจับส่งกลับแล้ว 4 ครั้ง บางครั้งถ้ามีเงินเอาเงินให้ตำรวจก็จะไม่โดนจับ แต่ถ้าไม่มีเงินก็โดนส่งกลับ ครั้งล่าสุดโดนตำรวจจับตอนที่กำลังปั่นจักรยานกลับบ้าน ตำรวจยึดรถจักรยานไปเลย และ Thet Paing Zaw ถูกส่งกลับไปที่ด่านเมียวดี ทำให้ต้องเสียเงินค่าเรือข้ามฟากแล้วก็ต้องเดินกลับมาบ้านอีก ซึ่ง Thet Paing Zaw อยากทำบัตร ไม่ว่าจะเป็นใบอนุญาตทำงานหรือบัตรประชาชนพม่า แต่ว่าไม่มีเงิน เลยไม่สามารถทำบัตรอะไรได้

Thet Paing Zaw ตั้งใจจะอยู่ที่แม่สอดไปเรื่อยๆ เพราะไม่อยากอยู่ห่างจากพ่อแม่ ก็เลยไม่อยากไปทำงานที่อื่น เพราะว่าอยู่ที่แม่สอดก็มีความสุขดี ได้อยู่กับครอบครัว ถึงจะได้ค่าจ้างน้อยหน่อยแต่ก็ยังมีงานได้เรื่อยๆ จะมีไม่สบายใจก็แค่ต้องระวังตำรวจเท่านั้น เคยมีลุงโทรมาชวน Thet Paing Zaw ไปทำงานโรงงานใกล้ CP ที่กรุงเทพฯ และนายจ้างของลุงจะมารับ Thet Paing Zaw ที่แม่สอดเอง แต่ว่าแม่ไม่ให้ไป Thet Paing Zaw ก็เลยไม่ไป และบางครั้ง Thet Paing Zaw ก็รู้สึกอยากไปทำงานที่อื่น เพราะว่าอยากมีรายได้เพิ่มขึ้น แต่ถ้าต้องไปคนเดียวก็ไม่อยากไป ถ้ามีน้องชายไปด้วย

และแม่ให้ไป ก็คิดว่าไปทำงานที่อื่นนอกแม่สอดก็ได้

กรณีศึกษาที่ 16

นาย Kyaw Zin Latt อายุ 21 ปี ชาวพม่า เกิดที่เมืองใจโต รัฐมอญ ประเทศพม่า ปัจจุบันทำงานรับจ้างทั่วไปอยู่ในเมืองแม่สอด จังหวัดตาก

พ่อแม่ของ Kyaw Zin Latt มาทำงานที่แม่สอดก่อน โดยทำงานรับจ้างแล้วก็กลับไปรับ Kyaw Zin Latt และพี่น้องมาอยู่ที่แม่สอด ซึ่งตอนนั้น Kyaw Zin Latt อายุเพียง 9 ขวบ พอมาถึงแม่สอด Kyaw Zin Latt ไม่ได้เรียนหนังสือ ก็จะช่วยพ่อแม่ดูแลบ้าน เพราะว่าพ่อทำงานปั่นสามล้อ

Kyaw Zin Latt เริ่มทำงานตอนอายุประมาณ 17 ปี เพราะว่าพ่อหางานให้ เป็นงานโรงงานเย็บผ้า Kyaw Zin Latt ทำหน้าที่เย็บ ต้องดึงผ้า ทำงานอยู่ที่โรงงานได้ประมาณ 4-5 ปี โดยต้องทำงานตั้งแต่ 08:00 – 23:00น. เพราะว่าที่โรงงานมีโอทีด้วย โดยโรงงานจะจ่ายเงินค่าจ้างเป็นเดือน แต่ค่าจ้างจะขึ้นอยู่กับงานที่ทำได้ โดยจะนับเป็นโหล ได้เงินประมาณวันละ 150 – 200 บาท ที่โรงงาน Kyaw Zin Latt ทำงานทุกวัน หยุดวันอาทิตย์ (จะหยุดอาทิตย์เว้นอาทิตย์) ในโรงงานที่ Kyaw Zin Latt ทำงาน คนงานส่วนใหญ่เป็นคนที่มาจากประเทศพม่า มีคนไทยอยู่ประมาณ 10 คน ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นหัวหน้าคนงาน หรือเป็นคนที่นับจิ้งงาน ตอนทำงานโรงงาน Kyaw Zin Latt มีใบอนุญาตทำงาน เพราะว่าโรงงานทำให้ โดยโรงงานจะหักค่าทำใบอนุญาตทำงานจากค่าจ้างที่ Kyaw Zin Latt ทำงานได้ โดยจะโดนหักอยู่ประมาณ 4-5 เดือน Kyaw Zin Latt ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน แต่ที่ลาออก เพราะว่าช่วงประมาณ 4-5 เดือนก่อนลาออกนั้น โรงงานไม่จ่ายค่าจ้างให้กับ Kyaw Zin Latt ครบตามจำนวนที่ทำงานได้ พอ Kyaw Zin Latt เห็นว่าได้ค่าจ้างดี ก็เลยออกมาใบอนุญาตทำงานก็เลยใช้ไม่ได้ เพราะไม่ได้ต่ออายุบัตร

หลังจากนั้น Kyaw Zin Latt ก็ไปทำงานก่อสร้าง เพราะว่ามีคนรู้จักแนะนำให้ และ Kyaw Zin Latt ไม่อยากทำงานโรงงานอีก เพราะว่าค่าจ้างไม่สมำเสมอ งานก็ไม่ใช่เวลา บางครั้งงานก็หนัก แต่งานก่อสร้าง Kyaw Zin Latt ทำงานเป็นกรรมกรทั่วไป ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00 – 17:00น. แล้วพอ Kyaw Zin Latt ทำงานก่อสร้างได้ประมาณ 3 เดือนสุดท้ายก่อนงานจะเสร็จ หัวหน้าคนงานก็ให้เงินบ้างไม่ให้บ้าง

พอออกจากงานก่อสร้าง Kyaw Zin Latt จึงมาทำงานรับจ้างที่ตลาดแม่สอด มารับจ้างแบกของลงจากรถ ได้ค่าจ้างประมาณ 100 บาทต่อการทำงาน 1 ชั่วโมง โดยนายจ้างจะโทรไปบอกว่ารถจะมาก็โหม่ง ให้มาชนก็โหม่ง แต่ Kyaw Zin Latt ก็ทำงานได้ประมาณ 1 เดือน ก็ต้องเลิก เพราะว่าร้านที่ไปรับจ้างประจำรถที่มาส่งของมาส่งไม่ได้ ไม่มีงาน Kyaw Zin Latt เลยต้องไปหางานอื่นทำ

ทุกวันนี้ Kyaw Zin Latt ก็จะรับจ้างทั่วไป ทำงานเป็นวันๆ ไป เดินหางานในเมืองบ้าง ใน

ตลาดบ้าง ส่วนใหญ่จะเป็นงานก่อสร้าง หรือบางครั้งก็จะมีคนมาบอกงานไว้ตอนเย็น เข้าอีกวันก็ไปทำ และถ้านายจ้างไม่จ่ายเงินตรงเวลาหรือมีที่ท่าว่าจะไม่จ่ายเงิน Kyaw Zin Latt ก็จะรอ ทำงานต่อไปเรื่อยๆ จนทนไม่ไหวก็ออกมา แต่จะไม่ไปทวงถามนายจ้างเรื่องค่าจ้าง Kyaw Zin Latt ยากทำงานที่ได้เงินครบ ไม่โดนโกงหรือโดนหักเงินไปมากมาย แต่ก็ไม่อยากไปทำงานนอกอำเภอแม่สอด แต่เพราะไม่มีบัตรอะไรเลย ก็เลยได้งานที่ได้ค่าจ้างไม่มาก แต่ก็ไม่เคยโดนตำราวจับ

Kyaw Zin Latt ไม่อยากไปทำงานที่กรุงเทพฯ แม้ว่าแม่กำลังจะไปทำงานที่กรุงเทพฯ ก็ตาม แม่ของ Kyaw Zin Latt ไปทำงานกรุงเทพฯ โดยให้นายหน้าหางานให้ แต่แม่จะต้องจ่ายเงินมัดจำก่อน 500 บาท Kyaw Zin Latt คิดว่าไปอยู่กรุงเทพฯ ก็เหมือนกับอยู่แม่สอด แต่อยู่แม่สอดสบายกว่าอยู่กรุงเทพฯ ลำบากมาก และพ่อดามว่าถ้าแม่ให้ไปด้วย Kyaw Zin Latt ก็ยืนยันว่าไม่อยากไปทำงานที่อื่น อยากทำงานที่แม่สอดทำอะไรก็ได้ ไม่เกี่ยงงาน และ Kyaw Zin Latt ได้กลับไปทำบัตรประชาชนมาแล้ว เพราะวาระหว่างที่อยู่แม่สอด พ่อแม่พากลับไปเยี่ยมบ้านที่ประเทศพม่าบ่อยๆ ถ้าไม่มีบัตรประชาชนพม่าจะต้องมีค่าเดินทางสูง พ่อแม่จึงให้ทำไว้ ละ Kyaw Zin Latt ยากกลับไปอยู่บ้านที่ประเทศพม่า ถ้ามีเงินเก็บเพียงพอ แต่ถ้าไม่มีเงินก็จะทำงานที่แม่สอดไปเรื่อยๆ และถ้าพ่อแม่อยากกลับบ้าน และทุกวันนี้ค่าจ้างที่ Kyaw Zin Latt หามาได้ ก็จะให้พ่อแม่ไว้ทั้งหมด ถ้า Kyaw Zin Latt จะใช้อะไรก็ค่อยขอเงินจากพ่อแม่อีกที หรือให้พ่อแม่ซื้อให้

กรณีศึกษาที่ 17

นายเณ อายุ 18 ปี เป็นชาวมุสลิม ที่เกิดและเติบโตที่อำเภอแม่สอด จังหวัดตาก ปัจจุบันทำงานเก็บขยะและของเก่าขายในเมืองแม่สอด

เณไม่ได้เรียนหนังสือ เพราะว่าเป็นลูกชายคนโต และครอบครัวยากจน แม่ของเณเก็บขยะและของเก่าขายเป็นรายได้หลักเลี้ยงดูครอบครัว ดังนั้นเณจึงออกไปช่วยแม่ทำงานตั้งแต่อายุ 8 ปี

พอเณอายุได้ประมาณ 12 ปี เณก็ตัดสินใจไปทำงานขายโรตีสกับน้ำที่กรุงเทพฯ โดยนำโทรมาบอกแม่ของเณ แล้วน้ำบอกว่าที่กรุงเทพฯ ขายโรตีสได้เงินดีกว่า น้ำจะให้เงินแม่ด้วย อยู่ที่แม่สอดไม่มีเงิน แม่ก็เลยให้เณไป แล้วก็หานายหน้าพาไปกรุงเทพฯ โดยเสียเงินประมาณ 8,000 บาท ซึ่งน้ำเป็นคนจ่ายเงินก่อน เณต้องเดินป่าไปถึงกรุงเทพฯ เกือบ 10 วัน แต่เพราะว่าเณไม่มีบัตรอะไร ถ้านั่งรถไปกลัวว่าจะโดนจับ

พอไปถึงกรุงเทพฯ เณก็ไปทำงานกับน้ำที่แถวๆ บางกะปิ โดยต้องทำงานตั้งแต่ 08:00 – 20:00น. และพักอยู่กับน้ำเลย ได้ค่าจ้างเดือนละ 2,000 บาท เณส่งเงินกลับมาให้แม่เดือนละ 1,500 บาท เณต้องทำงานทุกวัน ช่วยกันทำโรตีสกับน้ำ เณทำงานได้ประมาณ 1 ปี ก็กลับมาอยู่ที่แม่สอด

ระหว่างที่อยู่กรุงเทพฯ เยนไม่เคยไปเที่ยวที่ไหนเลย เพราะว่าไม่มีบัตร กลัวตำรวจจับ และเญนก็ไม่อยากไปไหนด้วย และเพราะว่าน้ำของเญนเป็นคนจีโมโห ถ้าขายโรตี่ไม่ดี บางครั้งก็จะทุบตีเญน และครั้งรุนแรงที่สุดน้ำของเญนโกรธที่เญนสอนลูกจ้างในร้านทำโรตี่ แล้วลูกจ้างคนนั้นก็ออกไปเปิดร้านของตัวเอง น้ำมองว่าเหมือนไปสอนให้ลูกจ้างมาเป็นคู่แข่ง ทำให้เญนถูกทุบตีอย่างหนัก เญนกลัวมาก ไม่อยากอยู่กับน้ำที่กรุงเทพฯ อีกต่อไป และแม่ของเญนก็เป็นห่วงอยากให้เญนกลับบ้าน เญนจึงตัดสินใจกลับบ้าน

พอเญนตัดสินใจกลับบ้านก็เลยเข้าไปหาตำรวจ บอกตำรวจว่าตัวเองไม่มีบัตร และอยากกลับบ้าน ตำรวจก็เลยบอกว่าได้ จะพากลับบ้าน จากนั้นตำรวจก็พาเญนไปฝากขังอยู่ที่ตำรวจตรวจคนเข้าเมือง 2 วัน แล้วตำรวจก็พาเญนไปส่งที่ด่านริมน้ำเมย หลังจากนั้นเญนก็เดินข้ามแม่น้ำมาฝั่งแม่สอด และกลับมบ้าน เพราะว่าเญนไม่มีเงินให้ตำรวจกับค่าลงเรือ

พอกลับมาถึงที่บ้าน เญนก็กลับมาทำงานเก็บขยะและของเก่ากับแม่ และไม่อยากไปทำงานที่กรุงเทพฯ อีกต่อไป เญนบอกว่ากลัว เพราะว่าเคยมีประสบการณ์ไม่ดีจึงไม่อยากไปอยู่อีกแล้ว เญนทำงานเก็บของเก่า เริ่มออกจากบ้านตั้งแต่ 10:00น. แล้วกลับบ้านประมาณ 15:30 – 16:00น. ได้เงินประมาณวันละ 150 – 180 บาท เพราะว่าเศรษฐกิจไม่ดี แต่เมื่อก่อนตอนเศรษฐกิจยังดีอยู่จะได้เงินวันละ 250 บาท ของที่เก็บส่วนใหญ่จะเป็นกระดาษ พลาสติก เหล็ก เป็นต้น แต่ละวันก็จะไปไกลไปรอบๆ เมืองแม่สอด รายได้ที่ได้ก็จะให้แม่เก็บไว้

เญนบอกว่า ชีวิตทุกวันนี้ก็ดี ก็คงอยู่ที่แม่สอดไปได้เรื่อยๆ แต่ก็อยากทำงานอื่น งานอะไรก็ได้ที่ไม่ใช่งานเก็บของเก่าและได้ค่าจ้างดีกว่านี้ แต่ว่าก็ยังไม่ได้ไปหาจริงจัง แล้วพอลถามว่าถ้าเป็นคนอื่นที่ไม่ใช่หน้าซวนไปทำงานกรุงเทพฯ เญนบอกว่าก็อยากไปอยู่ แต่ก็ต้องดูดีๆ เพราะว่าไม่มีบัตรอะไรเลย แม้ว่าจะเกิดที่แม่สอดก็ตาม และมีคนเคยเข้ามาชวนให้ทำบัตร แต่ไม่ได้ทำ เพราะว่าต้องเสียเงินเยอะ แล้วก็ได้ยินข่าวมาว่าหลายคนโดนหลอก ก็เลยไม่ทำ

กรณีศึกษาที่ 18

น.ส. San San Win อายุ 17 ปี หญิงสาวชาวพม่า เกิดที่เมืองเมะตะมะ รัฐมอญ ประเทศพม่า ปัจจุบันทำงานที่โรงงานเย็บผ้าแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก

San San Win เดินทางมาอยู่แม่สอดตั้งแต่อายุ 10 ปี โดยพ่อแม่ซึ่งมาทำงานอยู่ที่แม่สอดก่อนกลับไปรับที่บ้าน เพราะว่า San San Win เป็นลูกสาวคนเดียว แม่ก็เลยอยากให้มาอยู่ด้วย และหลังจากที่ San San Win มาอยู่ที่แม่สอดกับแม่ พ่อก็กลับไปอยู่ที่บ้านที่ประเทศพม่า ตอนที่ San San Win อยู่ที่บ้านในประเทศพม่า San San Win เรียนจนถึง Grade 5 แต่พอมามีแม่สอด ก็ไม่ได้เรียนหนังสือ จะอยู่บ้านช่วยแม่ดูแลบ้าน

San San Win เริ่มทำงานตอนอายุ 12 ปี เพราะว่า San San Win อยากช่วยหาเงิน เพราะเห็นแม่ทำงานหนัก แต่ได้ค่าจ้างน้อย ตอนนั้นแม่ทำงานโรงงานเซรามิก ส่วนพ่อไม่ได้ทำงานอะไร อยู่ที่ประเทศพม่า จากนั้นแม่ก็ย้ายมาทำงานโรงงานเย็บผ้า แล้วก็ทุกวันนี้มาเปิดร้านขายของเล็กๆ อยู่หน้าโรงงานที่ San San Win ทำงานอยู่

หลังจากที่ San San Win บอกแม่ว่าอยากทำงาน แม่จึงให้ไปทำงานที่โรงงานเซรามิกด้วย โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 1,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00 น. บางวันที่มีโอทีได้เงินเพิ่ม 2 ชั่วโมง ได้เงิน 15 บาท San San Win ทำงานที่โรงงานเซรามิกได้ประมาณ 1 ปี ตอนนั้นไม่มีใบอนุญาตทำงาน เพราะว่าอายุไม่ถึงทำบัตรไม่ได้ แต่โรงงานจะทำใบอนุญาตทำงานให้แม่ของ San San Win แทนนั้น ซึ่งถ้าตำรวจเข้าไปตรวจโรงงาน ตำรวจจะไม่จับเด็ก จะจับเฉพาะผู้ใหญ่ที่ไม่มีบัตรเท่านั้น

หลังจากออกจากโรงงานเซรามิก เพราะว่าได้ค่าจ้างน้อย แม่ของ San San Win ย้ายมาทำงานที่โรงงานเย็บผ้า San San Win ก็ย้ายมาทำงานกับแม่ จนถึงวันที่สัมภาษณ์ San San Win ทำงานที่โรงงานนี้ได้ประมาณ 3 ปี โดยได้ค่าจ้างเดือนละ 3,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 21:00 น. ถ้ามีโอทีจะทำงานถึงประมาณ 23:00 น. ได้ค่าจ้างชั่วโมงละ 15 บาท และโรงงานทำใบอนุญาตทำงานให้กับ San San Win ทำให้ San San Win มีความมั่นใจที่จะไปไหนมาไหนในแม่สอดว่าจะไม่โดนตำรวจจับ โดยแรงงานจะถูกหักค่าใบอนุญาตทำงานจากค่าแรงเดือนละ 300 บาท ซึ่งนายจ้างทำให้ทุกคน เพราะว่าไม่อยากมีปัญหาเกี่ยวกับตำรวจ สำหรับเพื่อนร่วมงานของ San San Win ส่วนใหญ่เป็นคนที่มาจากประเทศพม่า แต่มีหัวหน้าเป็นคนไทยพูดภาษาพม่าได้ ซึ่งส่วนใหญ่ San San Win ก็ไม่ค่อยถูกหัวหน้านุเพราะเย็บผ้าผิดเท่าไร ส่วนเพื่อนที่ทำงานด้วยกันก็ไม่มีปัญหากัน

ถึงแม้ว่าแม่ของ San San Win จะได้ค่าแรงมากกว่า San San Win แต่ก็ยังไม่พอกับค่าใช้จ่ายในบ้าน ซึ่ง San San Win กับแม่เช่าบ้านอยู่ใกล้ๆ กับโรงงาน เสียค่าเช่าเดือนละ 1,000 บาท ค่าน้ำค่าไฟประมาณเดือนละ 500 บาท แม่ของ San San Win จึงลาออกจากโรงงาน และหันมาขายขนมจีนอยู่หน้าโรงงานแทน โดยเสียค่าเช่าที่ขายของเดือนละ 300 บาท แต่ San San Win ไม่ออกมาช่วยแม่ทำงานที่ร้าน เพราะว่าอยากช่วยแม่หารายได้อีกทางหนึ่ง แต่ช่วงที่ไม่ได้ทำงาน San San Win ก็จะไปช่วยแม่ที่ร้าน หรือว่าช่วงก่อนที่จะไปทำงานที่โรงงาน San San Win ก็จะช่วยแม่เตรียมของและพอเสร็จงานที่โรงงานก็จะช่วยแม่เก็บของ เพราะว่าแม่ขายของตั้งแต่ 06:00 – 20:00 น.

ตั้งแต่ San San Win มาอยู่ที่แม่สอด San San Win เคยกลับไปเที่ยวที่บ้านที่เมืองเมะตะมะ 1 ครั้ง ไปช่วงสงกรานต์ แต่ไม่ค่อยสนุก เพราะว่าไม่มีเพื่อน แต่ San San Win ไม่มีบัตรประชาชนพม่า เพราะว่าตอนนั้นอายุยังไม่ถึง 15 ปี ทำไม่ได้ และถ้าจะต้องเสียเงินประมาณ 10,000 จ๊าด ซึ่ง San San Win คิดว่าถ้ามีโอกาสทำได้ก็อยากจะทำบัตรประชาชนพม่าไว้ด้วย San San Win คิดว่าจะอยู่แม่สอดไปเรื่อยๆ แต่ถ้าแม่จะกลับไปอยู่บ้าน San San Win ก็จะกลับกับแม่ เพราะว่าแม่ยัง

โทรศัพท์ติดต่อกับญาติๆ ที่บ้านอยู่เสมอ San San Win และแม่เคยโดนตำรวจจับส่งกลับไปฝั่งพม่า 1 ครั้ง ทำให้ San San Win ไม่อยากห่างจากแม่เลย ทุกวันนี้ได้อยู่กับแม่ก็มีความสุขแล้ว เงินรายได้ที่ได้มาก็จะให้แม่ทั้งหมด ส่วนถ้าจะไปอยู่ที่อื่น ถ้าแม่ไป San San Win ก็จะไปกับแม่ทุกที่

กรณีศึกษาที่ 19

นายโบโบ อายุ 26 ปี เป็นชาวพม่า เกิดที่เมือง Toungoo ประเทศพม่า ปัจจุบันทำงานเป็นลูกจ้างบริษัทแห่งหนึ่ง โดยรับผิดชอบคอยโบกรถที่เข้าออกในโรงงาน

โบโบ เข้ามาแม่สอดพร้อมกับพ่อแม่ตั้งแต่อายุ 6 ขวบ พ่อแม่ของโบโบทำงานโรงงานหน่อไม้ เป็นลูกจ้างรายวันเฉพาะช่วงที่งานเยอะๆ เข้าห้องอยู่ด้วยกัน จ่ายค่าเช่าห้องเดือนละ 1,000 บาท และโบโบเข้าไปเรียนหนังสือที่วัดอรัญฯ ตอนอายุ 13 ปี และเรียนจนจบชั้นป.4 ก็ออกจากโรงเรียน ซึ่งพระจะเป็นครูสอนหนังสือให้ โบโบต้องจ่ายเงินค่าเรียนเดือนละ 50 บาท ซึ่งช่วงที่โบโบเรียนหนังสือ แม่ของโบโบมาทำงานเป็นแม่บ้านมาอยู่ที่บ้านนายจ้างให้เฝ้าแก่คนหนึ่ง โบโบก็เลยมาอยู่กับแม่และช่วยงานแม่ทำงานบ้าน เฝ้าแก่ก็เลยช่วยจ่ายค่าเรียนให้โบโบ ส่วนพ่อทำงานก่อสร้าง และหลังจากแม่ของโบโบทำงานแม่บ้านได้ไม่นาน พ่อของโบโบก็ไปทำงานที่จังหวัดกำแพงเพชร โบโบตัดสินใจออกจากโรงเรียนเพราะว่าต้องเรียนกับเด็กเล็กๆ และแม่ก็บอกว่าจะทำงานได้แล้ว เพราะว่าอายุ 17 ปีแล้ว โบโบจึงตัดสินใจออกมาทำงาน

โบโบเริ่มงานแรกด้วยการทำงานในโรงงานแห่งหนึ่ง เป็นโรงงานทอผ้า เพราะว่าแม่ของโบโบรู้จักคนที่นั่นแม่บ้านอยู่ที่โรงเรียน ซึ่งแม่บ้านคนนั้นบอกว่างานที่โรงงานได้รายได้ดี และก็เห็นว่าโบโบพูดภาษาไทยเก่ง โบโบก็เลยไปสมัครดู แต่เพราะว่าถ้าอายุไม่ถึง 18 ปี โรงงานไม่ค่อยอยากรับเข้าทำงาน โบโบก็จะบอกว่าอายุถึง 18 ปีแล้ว งานที่โบโบทำเป็นงานทอผ้า ซึ่งโบโบต้องไปเรียนอยู่ประมาณ 2 เดือน หลังจากนั้นก็ไปทำงานส่วนแพ็คก่อน ทำแพ็คจนโรงงานเลิกกิจการ คือทำงานตั้งแต่อายุ 17 – 24 ปี โดยได้ค่าจ้างช่วงที่ไปเรียนทอ จะได้ค่าจ้างเดือนละ 1,000 กว่าบาท เพราะว่ายังไม่เป็นงาน แต่พอไปทำงานแพ็คก็จะได้วันละ 100 บาท โอที 15 บาท/ชั่วโมง โดยจะจ่ายเป็นเดือน โบโบทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. และหยุดทุกวันอาทิตย์

ช่วงที่ทำงานที่โรงงาน โรงงานมีห้องพักให้ ไม่ต้องจ่ายเงิน กินอยู่ที่โรงงานเลย ทำให้ช่วงที่โบโบทำงานจะส่งเงินให้แม่ในช่วงที่งานเยอะๆ เพราะว่าได้ทำงานทุกวัน ถ้าเป็นช่วงที่ไม่มีงานก็จะไม่ได้ให้เงินแม่ และบางครั้งในช่วงหน้าแล้งไม่มีงานในโรงงาน โบโบก็จะออกไปทำงานรับจ้างทั่วไป เช่น เกี้ยวข้าว ตัดกระเทียม ทำงานในสวน เป็นต้น หลังจากโบโบทำงานที่โรงงานได้ประมาณ 3 ปี โบโบก็ออกมาเช่าบ้านอยู่เอง ค่าเช่าบ้านเดือนละ 1,500 บาท และพาแม่มาอยู่ด้วย และอยู่มาจนทุกวันนี้ จนเจ้าของบ้านลดค่าเช่าบ้านให้เหลือ 1,000 บาท

ในช่วงเวลาใกล้ๆ ที่โบโบจะออกจากงานที่โรงงาน โบโบไปแต่งงานพอลกลับมาก็ได้ยินข่าวว่าโรงงานไม่ค่อยมั่นคงแล้ว เพราะว่าแรงงานออกมาประท้วงเป็นจำนวนมาก โบโบบังเอิญรู้จักกับผู้รับเหมารายย่อยคนหนึ่งที่ได้รับงานขนแร่มาจากบริษัทผาแดง ทางบริษัทที่รับเหมาช่วงก็รับโบโบเข้าทำงาน โดยให้ค่าจ้างวันละ 120 บาท พร้อมอาหาร 3 มื้อ โอทีชั่วโมงละ 15 บาท โบโบทำงานกับบริษัทนี้ได้ประมาณ 4-5 เดือนก็ออกมา เพราะว่าในช่วงหน้าฝนพอดี ที่โรงงานมีงานเยอะ โบโบจึงกลับมาทำงานที่โรงงาน

โบโบแต่งงานหลังจากที่โรงงานเลิกกิจการ แล้วทางโรงงานเดิมย้ายโอนคนไปอยู่ที่โรงงานใหม่ โบโบก็ไปทำ โดยได้ค่าจ้างวันละ 70 บาท และถ้าผ่านงานก็จะได้ค่าจ้างเป็นวันละ 100 บาท โอทีชั่วโมงละ 15 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 21:00น. หลังจาก 21:00น. เป็นต้นไปถือว่าเป็นโอที โบโบทำงานอยู่โรงงานใหม่ได้แค่ 2 เดือน ก็ออกมา เพราะว่างานก็ไม่ค่อยมี ไม่ค่อยได้เงิน โบโบจึงตัดสินใจออกจากงาน

หลังจากนั้นโบโบก็ไปทำงานเป็นยามในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่ง ซึ่งเพื่อนโบโบแนะนำให้ เพราะเห็นว่าโบโบ พูด อ่าน เขียนภาษาไทยได้ โบโบทำงานได้ค่าจ้างเดือนละ 3,300 บาท ตั้งแต่เวลา 08:00 – 17:00น. เป็นกะกลางวัน ส่วนกะกลางคืนจะทำงานตั้งแต่ 18:00น. ช่วงนั้นต้องไปทำงานเป็น รปภ. ที่โรงงานเซรามิกบ้านแม่ปะ ซึ่งอยู่ไกลจากบ้านที่โบโบอยู่ โดยโบโบจะปั่นจักรยานไปกลับ ซึ่งใช้เวลาประมาณ 1 ชั่วโมง ส่วนภรรยาของโบโบจะทำงานร้านซ่อมผ้า เย็บผ้าอยู่ห้องเช่า ซึ่งลูกค้าส่วนใหญ่จะเป็นคนที่มาจากประเทศพม่า โบโบทำงานเป็น รปภ. อยู่ได้ประมาณ 1 เดือนกว่า เพราะว่าต้องไปทำงานไกล และรายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย เพราะว่าโบโบมีหนี้สินเยอะ มีลูก 2 คนด้วย ต้องใช้เงินเยอะ

หลังจากออกจากงาน รปภ. นายของโบโบซึ่งเป็นผู้รับเหมาก็มอบอกให้โบโบไปทำงานด้วยกัน โดยให้เป็นกรรมกรทั่วไป ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00 – 17:00น. โบโบทำงานก่อสร้างได้ประมาณ 1 เดือนก็ออก เพราะว่างานหนัก งานไม่มั่นคง งานไม่มีอย่างสม่ำเสมอ ซึ่งโบโบมองว่ามีงานที่มั่นคงกว่า จึงไปถามบริษัทเหมาช่วงที่เคยไปทำงานแล้วได้ค่าจ้างดีกว่า พร้อมได้อาหาร 3 มื้อด้วย

ในที่สุดโบโบก็ไปสมัครทำงานที่บริษัทเดิม จนกระทั่งทุกวันนี้ โดยที่โรงงานมีงาน 2 กะ เพราะต้องทำงาน 24 ชั่วโมง จึงไม่มีวันหยุด แต่ว่าเปลี่ยนกะกันได้ โดยกะเช้าทำงาน 08:00 – 16:00 น. กะกลางคืนทำงาน 10 – 05:00น. แต่จะได้พัก 2 ชั่วโมง งานที่โบโบต้องทำคือ คอยโบกรถที่ขนแร่เข้ามาที่ลานเท ได้ค่าจ้างวันละ 120 บาท และอาหาร 3 มื้อ และต้องตอกบัตรเข้าทำงานทุกๆ วัน เวลาทำงานโบโบก็จะขอติดรถผู้รับเหมาก่อสร้างที่อยู่ใกล้ๆ ไปด้วย และจากนั้นก็ติดรถเพื่อนที่ทำงานด้วยกันกลับมา

โบโบเคยคิดที่จะไปทำงานที่อื่นบ้าง เพราะว่าพ่อกับพี่ชายก็ไม่ได้ทำงานอยู่ที่แม่สอด แต่พอมานั่งคิดว่า รายได้กับรายจ่ายมันก็พอๆ กัน แต่ว่าอยู่ที่แม่สอดมันยังเก็บเงินได้มากกว่า ซึ่งพี่ของโบโบไม่ได้ชวนให้ไปทำงานด้วย แต่ว่าถ้าโบโบอยากไปทำงานด้วยก็ยินดี พี่ก็จะส่งเงินค่ารถมาให้

โบโบยื่นขอใบอนุญาตทำงานมาตลอดตั้งแต่อายุ 18 ที่สามารถทำได้ ในช่วงที่ทำงานที่โรงงานทอผ้า นายจ้างจะจ่ายให้ครึ่งหนึ่ง แต่หลังจากออกจากโรงงานโบโบก็จะหานายหน้ามารับต่อใบอนุญาตทำงานให้ ไม่ต้องเสียค่านายหน้าเป็นเงิน แต่เลี้ยงเหล้าเป็นน้ำใจ เพราะว่าคนรู้จักกัน และพอมายู่ที่บริษัทรับเหมาช่วง โบโบก็พยายามบอกนายจ้างให้เข้าใจและให้ความสำคัญต่อการทำใบอนุญาตทำงาน สุดท้ายหัวหน้าก็ทำให้ แต่โบโบจะจ่ายค่าทำบัตรเอง เพราะโบโบมองว่าการมีบัตรทำให้หางานได้ดีกว่า และอาจจะได้ค่าจ้างมากกว่าด้วย เพราะอย่างบริษัทที่โบโบทำงานอยู่ตอนนี้ก็จะไม่รับแรงงานที่ไม่มีบัตร

ทุกวันนี้โบโบมองว่าชีวิตก็เห็นถึงความแตกต่างระหว่างแรงงานไทยกับแรงงานพม่าอย่างชัดเจน อย่างโบโบเป็นคนโบกรถ แต่คนงานไทยเป็นคนขับรถ ซึ่งมักจะว่าให้โบโบ เช่น เวลาที่มีแดคร้อน พอโบโบเข้าร่วมเค้าก็จะว่า หรือถ้าฝนตกอยู่ในร่มเค้าก็จะบ่น แต่โบโบก็จะอดทนเอาไม่ตอบโต้ เพราะคิดว่ามาอาศัยอยู่ในบ้านของคนอื่นก็ต้องอดทน แต่ก็ไม่ได้ทะเลาะกันรุนแรง และคนขับรถก็จะมัววันหยุดเยอะ แต่ว่าโบโบก็อาศัยพักในช่วงที่รดยังไม่เข้ามาที่ลานเท แต่นายจ้างของโบโบก็ดี ไม่มีปัญหา นายจ้างจ่ายเงินตรงเวลา เดือนละ 2 ครั้ง เป็นเงินเบิกล่วงหน้า ทุกวันที่ 20 และสิ้นเดือนก็ได้เงินเดือนที่เหลือ เพื่อนร่วมงานส่วนใหญ่เป็นคนท้องถิ่น มีแรงงานข้ามชาติประมาณ 4-5 คน

โบโบตั้งใจว่าจะอยู่ที่แม่สอดต่อไปเรื่อยๆ ตั้งแต่มาอยู่ที่แม่สอด โบโบไม่เคยกลับไปที่บ้านอีกเลย เพราะว่าไม่มีญาติอยู่ที่ประเทศพม่าแล้ว โบโบมีลูกชายคนโตและลูกสาวคนเล็ก โดยฝากลูกชายคนโตไปกับน้องสาวเพื่อให้ไปเรียนหนังสือที่ประเทศพม่า โดยจะส่งให้ไปอยู่กับแม่ภรรยา เพราะว่าลูกไม่มีใบเกิด แม้ว่าจะเกิดที่ประเทศไทย เพราะว่าโบโบไม่ค่อยรู้จักใคร ซึ่งเวลากลับก็จะกลับผ่านทางด่านตรวจคนเข้าเมืองอย่างถูกกฎหมาย จ่ายเงิน 500 จ๊าด แต่ว่าถ้าจะเข้ามาไทย จะเข้ามาทางเรือ แต่ลูกสาวคนเล็กนี้โบโบมีคนรู้จักอยู่บ้าง ก็เลยคิดว่าจะติดต่อให้กำนัน ผู้ใหญ่บ้านออกใบเกิดให้ลูก และให้ลูกเรียนที่แม่สอด โบโบเลยคิดว่าจะอยู่ที่แม่สอดไปเรื่อยๆ ไม่อยากไปทำงานที่อื่น เพราะรายได้กับรายจ่ายมันไม่เท่ากัน รายจ่ายมากกว่าด้วย

กรณีศึกษาที่ 20

นายอดุลย์ มีเปรียบ อายุ 19 ปี เป็นชาวกะเหรี่ยง เกิดที่อำเภอแม่สวด จังหวัดตาก แต่พ่อแม่มาจากเมืองพะอาน รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า ปัจจุบันทำงานเป็นพนักงานรักษาความปลอดภัย (รปภ.) ในบริษัทเอกชนแห่งหนึ่งในอำเภอแม่สวด

อดุลย์มีพี่น้อง 5 คน โดยเป็นลูกคนโต แม้ว่าจะเกิดที่แม่สวด แต่ไม่มีใบเกิด จึงทำให้ไม่มีบัตรอะไรเลย แต่อดุลย์ก็มีโอกาสเรียนหนังสือจนจบชั้น ป.6 ที่โรงเรียนวัดอรุณฯ ช่วงที่เรียนหนังสือ พ่อแม่ของอดุลย์ขายผักตามโรงงานต่างๆ โดยจะเอาผักใส่รถสามล้อแล้วก็ไปตามโรงงานต่างๆ

หลังจากที่อดุลย์เรียนจบ ป.6 ก็ออกมาทำงาน แม้ว่าจะอยากเรียนต่อ แต่เพราะว่าเห็นใจที่พ่อแม่ต้องทำงานหนัก น้องๆ ก็กำลังเรียนหนังสือด้วย และน้องสาวก็ต้องไปทำงานที่กรุงเทพฯ กับป้า แล้วส่งเงินมาช่วยที่บ้านนิดๆ หน่อยๆ ตอนนั้นอายุประมาณ 15 ปี

หลังจากออกโรงเรียน อดุลย์ก็ไปสมัครงานเป็น รปภ. ในบริษัทแห่งหนึ่ง ซึ่งเพื่อนสมัยเรียนที่ออกโรงเรียนมาก่อนซึ่งทำงานนี้อยู่ก่อนแนะนำให้ คืออดุลย์บอกเพื่อนว่าไม่มีงานทำ แล้วตอนนี้ก็มีแต่แม่ทำงานคนเดียว อยากหารายได้ช่วย ก็เลยไปสมัครกับเพื่อน อดุลย์เล่าว่าไม่ได้ไปหางานอื่น เพราะว่าไม่เคยไปทำงานที่ตลาดเลยไม่รู้ว่าจะไปหาใคร ไปติดต่อที่ไหน เห็นเพื่อนทำงานก็เลยลองไปสมัครดูก็ได้

งาน รปภ. ที่อดุลย์ทำนั้นเข้างานเป็นกะ มี 2 กะ คือ กะกลางวัน ทำงานตั้งแต่ 07:00 – 19:00 น. ส่วนกะกลางคืนทำงานตั้งแต่ 19:00 – 07:00น. โดยอดุลย์จะได้เปลี่ยนกะทุกอาทิตย์ สำหรับโรงงานที่แรกที่อดุลย์ไปทำงาน เป็นโรงงานเซรามิกอยู่ที่บ้านแม่ปะ แล้วก็ย้ายไปที่อื่นเรื่อยๆ คือบางที่ที่อื่นคนขาดก็ต้องไปช่วย จนทุกวันนี้ได้มาประจำที่โรงงานเย็บผ้าแห่งหนึ่ง โดยหัวหน้าจะเป็นคนเลือก อดุลย์ไม่สามารถเลือกที่ทำงานได้ อดุลย์ได้ค่าจ้างโดยเริ่มต้นจากเงินเดือน 3,500 บาท หลังจากทำงานได้ประมาณ 4-5 เดือน ก็ได้เงินเดือนเพิ่มเป็น 3,800 บาท โดยเงินเดือนจะออกทุกวันที่ 5 และอดุลย์ยังทำงาน รปภ. จนถึงทุกวันนี้ โดยเงินเดือนที่ได้มานี้อดุลย์จะให้แม่ทั้งหมด แล้วถ้าจะใช้อะไรก็ค่อยของแม่เอา ในวันที่สัปดาห์อดุลย์ทำงานกะกลางคืน กลางวันถ้านอนไม่หลับก็จะไปช่วยแม่ขายผัก ส่วนพ่อเพราะเจออุบัติเหตุทำให้ขาหัก จึงช่วยแม่ปั่นสามล้อไปขายของไม่ได้ แม่ต้องเป็นคนปั่นไปเอง

สำหรับเพื่อนร่วมงานของอดุลย์ ส่วนใหญ่เป็นชาวกะเหรี่ยง ทั้งกะเหรี่ยงไทย – กะเหรี่ยงพม่า รู้จักกันหมดเลย ซึ่งเพื่อนที่แนะนำให้อดุลย์ทำงานนี้ที่จริงบ้านอยู่ที่อำเภอแม่ระมาด แต่มาทำงานที่อำเภอแม่สวด ที่ทำงานปัจจุบันของอดุลย์อยู่ทางไปอำเภอแม่ระมาด จะมี รปภ. 6 คน เข้ากะละ 3 คน ซึ่งที่ทำงานอยู่ไกลจากบ้านที่อดุลย์เช่าอยู่ อดุลย์จึงต้องติดรถมอเตอร์ไซด์ไปกับเพื่อน

โดยจะช่วยค่าน้ำมันรถกันคนละครึ่ง อดุลย์ต้องทำงานทุกวัน แต่ถ้าช่วงที่เข้ากะกลางคืนจะได้หยุด 1 วัน แต่ถ้าจะขอลาหยุด จะต้องบอกล่วงหน้า 3 วัน โดยไม่จำกัดวันลา และโดนหักค่าจ้างเป็นวัน วันละ 100 บาท แต่อดุลย์ยังไม่เคยโดนหักเงินเลย ไม่เคยลางานเลย สำหรับหัวหน้าของอดุลจะเป็นคนไทย ไม่ค่อยคุ เวลาที่มีอะไรหัวหน้าก็จะสอน แต่อดุลย์ก็ไม่เคยโดนคุ ไม่เคยหลับยาม ไม่มีคนที่โดนไล่ออก มีแต่ที่ตั้งใจออกหรือบางคนก็หนีออก แม้ว่าอดุลย์จะไม่มีบัตรอะไร แต่ทางบริษัทก็ไม่ได้ถามถึงเรื่องบัตร และอดุลย์ก็ไม่ได้ทำใบอนุญาตทำงานเพราะว่ากำลังดำเนินการเพื่อขอบัตรไทยอยู่ เพราะกลัวว่าถ้าขอใบอนุญาตทำงานแล้วจะไม่ได้บัตรไทย เลยยอมอยู่อย่างไม่มีบัตรดีกว่า เพื่อรอบัตรไทย

อดุลย์เคยคิดอยากไปทำงานที่กรุงเทพฯ เพราะว่ามีญาติทำงานอยู่那儿 แต่ก็ไปไม่ได้ เพราะเวลาน้องยังเล็ก และไม่มีใครช่วยดูแลแม่ เพราะกรุงเทพฯ ไกลจากแม่สอมาก ถ้าแม่เป็นอะไร ก็จะไม่มีการช่วย แต่ถ้ายังอยู่ที่แม่สอก็ยังสามารถช่วยดูแลแม่ได้ และอดุลย์ได้มีโอกาสไปเยี่ยมญาติที่เมืองพะอัน 2 ครั้ง ไปกับแม่ แต่ไม่เคยไปอำเภอหรือจังหวัดอื่นๆ ในประเทศไทยเลย แม้ว่าจะมีเพื่อนโทรมาชวนอยู่เรื่อยๆ ก็ตาม แต่อดุลย์ก็จะบอกว่าไม่เคยไป ไปไม่ได้ แล้วก็น้องยังเล็ก แต่ถ้าน้องโตแล้ว อดุลย์คิดว่าอาจจะไปทำงานที่อื่น เพราะอดุลย์คิดว่าถ้าโดนตำรวจจับ ยังไงตำรวจก็จะเอามาส่งที่แม่สออยู่ดี ยังไงก็ได้กลับบ้าน

อดุลย์ทำงาน รปภ. มาได้หลายปี เพราะแม่บอกว่างานที่ทำได้เงินเดือนดีแล้ว ไม่ให้ออก เพราะถ้าไปทำงานแถวๆ ตลาดจะได้เงินเดือนน้อย ซึ่งรายได้ของอดุลย์ก็พอที่จะช่วยเหลือครอบครัว แม้ว่าอดุลย์จะคิดว่างานที่ทำอยู่มันยุ่งยาก เพราะที่ต้องคอยสัมผัสกับคนนอกที่จะเข้ามาในพื้นที่โรงงาน และต้องดูแลความเรียบร้อยของพนักงานที่มาทำงานไม่ให้ทะเลาะกัน ดังนั้นในที่ทำงานอดุลย์จึงต้องใช้ทั้งภาษาไทยและภาษาพม่า เพราะว่ามีคนข้างนอกและหัวหน้าเป็นคนไทย ส่วนคนงานในโรงงานที่ไปดูแลส่วนใหญ่เป็นคนที่มาจากประเทศพม่า และบางทีก็ใช้ภาษากะเหรี่ยงกับเพื่อนร่วมงานที่เป็นคนกะเหรี่ยงด้วยกัน ซึ่งตั้งแต่อดุลย์ทำงานมาก็ไม่มีปัญหากับคนงานในโรงงานเลย จึงไม่รู้สึกรว่ามีปัญหากับการทำงาน พอใจกับงานที่ทำ งานก็ดี เพื่อนร่วมงานก็ดี ซึ่งอดุลย์วางแผนว่า ถ้าได้บัตรไทยแล้วจะขอแม่ย้ายไปทำงานที่กรุงเทพฯ ตอนนี้นั้นเรื่องขอบัตรไปนานแล้ว อยู่ในขั้นตอนให้ไปหาประธานชุมชน เพราะอดุลย์ไม่ได้จ่ายเงินพิเศษให้ประธานชุมชน แต่ก็รอได้ เพราะงานที่ทำก็ไม่มีปัญหา สามารถช่วยแบ่งเบาภาระให้แม่ได้ ส่วนเรื่องกลับไปเมืองพะอัน ประเทศพม่า อดุลย์บอกว่าไม่กล้ากลับ ถ้าแม่กลับอดุลย์ก็จะกลับกับแม่ เพราะว่าการกลับหาพม่า

ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จังหวัดสมุทรสาคร

กรณีศึกษาที่ 1

น.ส.แพร อายุ 16 ปี ชาวมอญ เกิดที่เมืองเจปราะระ รัฐมอญ ประเทศพม่า พ่อแม่พามาประเทศไทยตั้งแต่แพรอายุ 1 ปีกว่าๆ เพราะว่าแพรไม่สบาย พ่อแม่จึงกลับไปรับมารักษาที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยมีนายหน้าเป็นคนจัดการเรื่องการเดินทางเข้ามาประเทศไทยให้ และตั้งแต่มายู่ที่ประเทศไทย แพรมีโอกาสกลับบ้านที่รัฐมอญเพียงครั้งเดียวเพื่อเยี่ยมยาย

แพรอาศัยอยู่กับพ่อแม่ซึ่งมีอาชีพแกะกึ่งแบบรายเหมาที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร จนกระทั่งอายุประมาณ 10 ปี ก็มีคนรู้จักที่อยู่ในชุมชนเดียวกันมาชวนพ่อแม่ของแพรไปทำงานก่อสร้างที่กรุงเทพมหานคร โดยบอกว่างานรายได้ดีกว่าแกะกึ่งที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ในที่สุดครอบครัวของแพรจึงย้ายไปอยู่ที่กรุงเทพฯ โดยได้จ้างเหมากรับจ้างจากสมุทรสาครไป เพราะว่าชนข้าวของทั้งหมดไปด้วย

แพรและครอบครัวอาศัยอยู่ที่กรุงเทพฯ ได้ประมาณ 3 ปี พ่อแม่ของแพรก็ตัดสินใจย้ายกลับมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เพราะว่าโดนผู้รับเหมาก่อสร้างโกง ไม่จ่ายค่าจ้างหลังจากงานเสร็จหลายครั้ง หรือบางคนก็อ้างว่างานไม่ผ่าน ต้องรอนานก่อนจึงจะได้ค่าจ้างทั้งหมด แต่ในที่สุดก็จ่ายเงินให้เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น ซึ่งเหตุผลที่พ่อแม่ของแพรเลือกย้ายกลับมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เพราะว่าเคยทำงานอยู่หลายปีก่อนจะย้ายออก และยังมีญาติพี่น้องเพื่อนฝูงอาศัยอยู่อีกด้วย

หลังจากกลับมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร แพรและครอบครัวก็กลับมาอาศัยอยู่ในย่านเดิม พ่อแม่ของแพรก็ทำงานแกะกึ่งแบบรายเหมา ส่วนแพรก็ช่วยดูแลบ้านและบางครั้งก็ไปช่วยแม่แกะกึ่งที่ลิ่งกึ่งบ้าง พอกลับมาอยู่ได้ประมาณ 1 ปี แพรก็เข้าเรียนในหลักสูตรที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งจัดขึ้น เพราะพ่อของแพรคิดว่าตัวเองไม่ได้เรียน จึงอยากให้ลูกได้เรียนและที่ผ่านมาแพรก็ไม่เคยได้เรียนหนังสือเลย แพรไปเรียนหนังสือได้ประมาณ 8 เดือน ก็ตัดสินใจหยุดเรียนแล้วออกมาทำงาน เพราะอยากช่วยหารายได้เลี้ยงครอบครัว เพราะว่าพ่อต้องทำงานคนเดียว ส่วนแม่ก็ต้องแก้อีกล้อตลอด ทำงานหนักไม่ได้ และไม่ชอบโดนบ่นว่าเรื่องที่ ไม่ได้ช่วยเหลือครอบครัวด้วย

แพรทำงานที่โรงงานกึ่งแห่งหนึ่ง เป็นโรงงานเดียวกับพ่อ โดยเสียค่าใช้จ่าย 4,500 บาท ซึ่งทางโรงงานบอกว่าเป็นค่าใช้จ่ายในการดำเนินการขอใบอนุญาตทำงาน แต่แพรก็ยังไม่ได้รับอนุญาตทำงาน (ณ วันสัมภาษณ์) มีเพียงบัตรประกันสุขภาพและใบเสร็จรับเงินค่าธรรมเนียมการอนุญาตทำงานเท่านั้น งานที่แพรต้องทำในโรงงานคือการทำกึ่ง ไม่ว่าจะเป็นใช้มีดผ่าหลัง, ดึงหาง, แกะหัว, หักหัว เป็นต้น แพรทำงานกะดึก เวลาทำงานตั้งแต่ 20.00 – 04.30 น. และหยุดวันอาทิตย์ ได้ค่าจ้าง 203 บาท/วัน ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท ค่าจ้างจะออกทุก 2 อาทิตย์ ซึ่งรายได้ที่แพรได้ทั้งหมดจะให้แม่เป็นคนเก็บไว้ เพราะว่าต้องช่วยจ่ายค่าเช่าห้องซึ่งเมื่อรวมค่าน้ำ – ไฟ เดือนละประมาณ 2,000 กว่าบาท และเก็บเงินไว้สำหรับเป็นค่าต่ออายุใบอนุญาตทำงาน หากแพรต้องการใช้เงินก็ค่อยขอจากแม่

สำหรับในโรงงานที่แพรทำงานนั้นจะมีทั้งแผนกคนไทยและแผนกคนพม่า ซึ่งในแผนกคนพม่าก็จะมีหัวหน้าคนมอญด้วย เพราะว่ามีคนมอญที่พูดพม่าไม่ได้ (รวมทั้งแพร) อยู่ในโรงงานด้วย แม้ว่าแพรจะอายุน้อยในโรงงาน แต่ก็ไม่มีใครมาแกล้งเวลาทำงาน ส่วนใหญ่ต่างคนต่างก็ทำงานไปไม่ยุ่งเกี่ยวกับ แพรไม่เคยโดนหัวหน้าหรือเสมียนคว่ำ ไม่เคยโดนโกงเงิน หรือหักเงิน ไม่ว่าจะเป็นไปหื้อนํานานหรือทำกึ่งเสีย รวมทั้งโรงงานนี้ก็ไม่เร่งงาน คนงานไม่ต้องรีบเร่งทำงานอย่างเดียวสามารถคุยกันได้เวลาทำงาน ทำให้แพรไม่คิดจะย้ายไปทำงานที่โรงงานอื่นหรือย้ายไปอยู่ที่จังหวัดอื่น แต่แพรตั้งใจจะกลับไปอยู่ที่บ้านที่รัฐมอญถ้าหากเก็บเงินได้มากพอ ทำให้แพรคิดที่จะกลับไปทำบัตรประชาชนพม่า เพื่อจะได้ไม่มีปัญหาเวลาที่กลับไปอยู่ที่บ้านที่รัฐมอญ เพราะว่าแพรมาเติบโตที่ประเทศไทย จึงไม่มีบัตรประชาชนพม่า ซึ่งแพรก็ยังไม่ได้คิดว่าจะไปประเทศพม่าเมื่อไหร่ เพราะแพรตัดสินใจคนเดียวไม่ได้ต้องคุยกับพ่อแม่ด้วย

กรณีศึกษาที่ 2

น.ส. ดาว อายุ 15 ปี ชาวมอญ เกิดที่โรงพยาบาลกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร ขณะที่พ่อแม่ของดาวมาจากเมืองริ รัฐมอญ ประเทศพม่าซึ่งอพยพเข้ามาทำงานก่อสร้างในประเทศไทย

ดาวและครอบครัวอยู่ที่อำเภอกระทุ่มแบน จังหวัดสมุทรสาคร จนกระทั่งดาวอายุประมาณ 1 ปี จึงย้ายมาที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ประมาณ 3 ปี จากนั้นก็ย้ายไปที่จังหวัดระยอง ประมาณ 2 ปี แล้วก็ย้ายกลับมาที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร สาเหตุที่ดาวต้องย้ายที่อยู่ไปหลายที่ เพราะว่าพ่อของดาวเป็นช่างก่อสร้างทั่วไป จึงต้องย้ายไปตามที่ต่างๆที่ผู้รับเหมารับงานมานับตั้งแต่ครอบครัวของดาวย้ายกลับมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครอีกครั้ง (ตอนนั้นดาวอายุประมาณ 7 ปี) ก็ยังไม่ได้ย้ายไปอยู่ที่อื่นอีกเลย เพราะพ่อดาวมีงานก่อสร้างให้ทำอย่างต่อเนื่อง

พอดาวอายุประมาณ 8 ปี ก็ได้ไปเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรก โดยมีรด

รับส่ง ซึ่งพ่อแม่จะต้องจ่ายค่ารถอาทิตย์ละ 100 บาท แต่หลังจากดาวเรียนได้ประมาณ 2 ปี ค่าใช้จ่ายสำหรับการเรียนก็เพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นค่ารถรับส่ง, ค่าอาหาร, ค่ากิจกรรมของโรงเรียน เป็นต้น ทำให้พ่อแม่ของดาวไม่สามารถรับภาระค่าใช้จ่ายได้ จึงให้ดาวหยุดเรียนออกมาช่วยแม่ทำงานและเลี้ยงน้อง

หลังจากออกจากโรงเรียน ดาวก็มาทำงานแกะกุ้งในสิ่งกุ้งที่แม่ทำอยู่ซึ่งอยู่ใกล้บ้าน แต่ไม่ได้ทำเป็นประจำ ทำให้ดาวไม่เคยใช้เบอร์คนงานใหม่ ยังใช้เบอร์เดียวกับแม่ ดังนั้นค่าจ้างที่ได้จึงมาจากจำนวนกุ้งที่ทั้งดาวและแม่แกะได้ ซึ่งแม่จะเป็นคนเก็บเงินทั้งหมดไว้ โดยงานในสิ่งของดาวคือการทำกุ้ง ไม่ว่าจะเป็น แกะเปลือก, ไข่หาง, ผ่าหลัง, หักหัว เป็นต้น ซึ่งรายได้จากการแกะกุ้งนี้ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับปริมาณกุ้งในสิ่งที่มีมากน้อยต่างกันไป มีทั้งช่วงกุ้งเยอะ – กุ้งน้อย ความชำนาญในการแกะกุ้ง และความซื่อตรงของเสมียนและเจ้าของสิ่ง และเพราะงานแกะกุ้งเป็นงานเหมา ทำให้เวลาทำงานค่อนข้างยืดหยุ่น คือคนงานสามารถตัดสินใจเองว่าจะไปทำงานตอนไหน ซึ่งส่วนใหญ่เวลาที่ดาวไปทำงานและเลิกงานจะต่างกับแม่ประมาณ 1 – 2 ชั่วโมง เพราะจะต้องทำงานบ้านและดูแลน้อง

ดาวช่วยแม่แกะกุ้งบ้าง ดูแลบ้านบ้าง ดูแลน้องบ้าง จนดาวอายุประมาณ 14 ปี แม่ของดาวก็ได้ข่าวจากคนรู้จักกันว่าโรงงานแห่งหนึ่งแถวถนนพระราม 2 เปิดรับคนงาน แม่จึงให้ดาวไปสมัคร แม้ว่าจะต้องเสียค่าสมัคร 9,000 บาท ซึ่งนายหน้าบอกว่าเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับใบอนุญาตทำงาน, ค่าชุด และค่าสมัคร แต่พ่อแม่ของดาวก็ตัดสินใจยอมจ่ายเงินเพื่อให้ดาวได้ทำงานในโรงงาน เพราะได้ค่าแรงดีกว่างานแกะกุ้ง งานไม่หนักเหมือนแกะกุ้งในสิ่ง และเพราะดาวเคยโดนตำรวจที่มาตรวจค้นที่บ้านจับเพราะว่าไม่มีบัตร แม้จะมีทร.38/1 ที่ขึ้นทะเบียนไว้ในฐานะผู้ติดตาม ทำให้พ่อแม่ของดาวอยากให้ดาวมีใบอนุญาตทำงาน จะได้ไม่โดนตำรวจจับ แต่ค่าใช้จ่ายในการทำใบอนุญาตทำงานนั้นแพงมาก จึงต้องเลือกงานที่ได้ค่าแรงที่คุ้มค่ากับการจ่ายเงิน

โรงงานที่ดาวทำงานเป็นโรงงานกุ้งสำหรับทำซูชิ เป็นงานรายเหมาคือดาวจะต้องแกะกุ้งสุกทั้งโต๊ะซึ่งจะได้ค่าจ้าง 203 บาท/วัน และค่าล่วงเวลา 38 บาท/ชั่วโมง โดยค่าแรงจะออกทีละครึ่งเดือน ประมาณ 2,000 – 5,000 บาท เงินทั้งหมดดาวจะให้แม่เป็นคนเก็บไว้ สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในบ้านและค่ารถสำหรับดาวไปทำงาน เพราะโรงงานที่ดาวทำงานอยู่ใกล้บ้าน ดาวจึงต้องนั่งรถรับส่งซึ่งต้องจ่ายค่ารถเดือนละ 200 บาท ดาวทำงานทุกวันตั้งแต่เวลา 7.30 – 17.00 น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งส่วนใหญ่วันหยุดดาวก็จะนอนพักผ่อน ไม่ออกไปเที่ยวไหน เพราะไม่อยากเสียเงิน สำหรับในโรงงานที่ดาวทำงานอยู่นั้น มีคนงานทั้งคนมอญ คนพม่า และคนไทย แต่ดาวก็ไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน หรือโดนหัวหน้าดุว่าแรงๆ แต่มีบ้างที่โดนตำหนิเรื่องงาน แต่ไม่โดนหักเงิน จึงยังไม่คิดจะเปลี่ยนไปทำงานอื่น

ดาวไม่คิดที่จะไปทำงานที่จังหวัดอื่น เพราะดาวไม่อยากอยู่ห่างจากครอบครัว และแม่ของดาวก็ไม่อนุญาตให้ไปทำงานที่อื่นด้วย เพราะเป็นห่วงว่าถ้าดาวไปทำงานที่อื่นคนเดียวจะไม่มีคนดูแล ส่วนการกลับไปอยู่บ้านที่ประเทศพม่า นั้น เพราะตั้งแต่เกิดมาดาวยังไม่เคยไปประเทศพม่าเลย ดาวจึงไม่คิดอยากกลับไปอยู่ที่ประเทศพม่า แต่ถ้าแค่กลับไปเที่ยว ไปเยี่ยมญาติ คิดว่าจะไป แต่ก็ไม่รู้ว่าจะไปเมื่อไหร่ ต้องขึ้นอยู่กับพ่อแม่

กรณีศึกษาที่ 3

นางวัน อายุ 34 ปี ชาวมอญ เกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี แต่พ่อแม่เป็นชาวมอญที่มาจากเมืองริ รัฐมอญ ประเทศพม่า อพยพเข้ามาทำมาหากินในที่ดินที่รัฐบาลไทยจัดสรรให้อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี

พ่อแม่ของวันมีอาชีพทำไร่ทำสวน ส่วนวันก็ช่วยดูแลบ้าน ทำให้ไม่ได้ไปโรงเรียน แต่ได้เรียนหนังสือมอญจากครูที่มาสอนหนังสือที่วัดให้เด็กๆ ในช่วงปิดเทอมภาคฤดูร้อน จนกระทั่งวันอายุประมาณ 12 ปี สถานการณ์ชายแดนเริ่มตึงเครียด มีการสู้รบกันบ่อยครั้ง ผลผลิตในไร่เสียหาย พ่อแม่ของวันจึงตัดสินใจย้ายมาอยู่ที่เกาะเกร็ด จังหวัดนนทบุรี เพราะว่าพระที่วัดแห่งหนึ่งที่เกาะเกร็ดเป็นญาติกับแม่ของวัน จึงชวนมาอยู่ด้วย และช่วยเหลือหางานทำกระถางปลูกต้นไม้ และหาที่อยู่ให้

ครอบครัวของวันอยู่ที่เกาะเกร็ดได้ประมาณ 5 ปีกว่า ก็ย้ายมาอยู่ที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ เพราะว่าที่นนทบุรี ดำรงเริ่มกวัดกันตรวจจับคนที่ไม่มีบัตรประชาชน โดยเฉพาะกลุ่มคนที่มาจากประเทศพม่า ซึ่งแม้ว่าวันจะเกิดที่ชุมชนชายแดน แต่ก็ไม่มีใบเกิด เพราะว่าทำคลอดเอง ทำให้ไม่มีบัตรใดๆ พ่อแม่ของวันกลัวตำรวจจับจึงย้ายไปอยู่ที่จังหวัดประจวบฯ โดยย้ายตามพระที่มาจำวัดที่วัดที่เกาะเกร็ด เพราะว่าครอบครัวของวันเป็นศรัทธาว่าดี พระจึงเต็มใจช่วยเหลือ ครอบครัวของวันนั่งรถมาพร้อมกับพระ พอมาถึงจังหวัดประจวบฯ พระก็พาไปหาผู้ใหญ่บ้าน พาไปฝากเนื้อฝากตัว เพราะว่าเพิ่งมาอยู่ใหม่ โดยหมู่บ้านที่อาศัยอยู่นั้นก็อยู่ติดชายแดนไทย – พม่า

ที่จังหวัดประจวบฯ ครอบครัวของวันทำสวนแตง ซึ่งจะมีพ่อค้ามารับซื้อที่สวน โดยได้บุกเบิกที่ดินเอง ปีแรกที่เพิ่งมาถึงก็บุกเบิกที่ดินได้ 3 ไร่ จากนั้นก็ค่อยๆ ขยายออกไป หลังจากที่อยู่ประจวบฯ ได้ประมาณปีกว่า วันก็แต่งงานกับสามีซึ่งเป็นชาวพม่า ที่อพยพหนีสงครามและการเกณฑ์ทหารเข้ามาทางอำเภอสังขละบุรี และย้ายมาตั้งรกรากอยู่ที่จังหวัดประจวบฯ หลังจากแต่งงานได้ประมาณปีกว่า ก็มีการสู้รบบริเวณใกล้กับชุมชนที่วันและครอบครัวอาศัยอยู่ วันจึงตัดสินใจย้ายไปอยู่ที่อื่น เพราะว่าตอนนั้นลูกสาวคนโตอายุได้เพียงขวบกว่าๆ ซึ่งช่วงนั้นมีคนรู้จักคนหนึ่งชวนวันและสามีไปทำงานรับจ้างที่สวนยางพาราที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี วันจึงตัดสินใจไป และฝากลูก

สาวคนโตให้พ่อแม่ซึ่งตั้งใจว่าจะกลับไปอยู่ที่อำเภอสังขละบุรีให้ช่วยดูแล วันและสามีทำงานรับจ้างกรีดยางได้ไม่นาน พอขางหมด จึงย้ายมาทำงานกับนายจ้างอีกคนซึ่งมีธุรกิจขายหมู ล้างรถ และเพาะยางพารา โดยให้วันและสามีดูแลเพาะกล้วยพารา ได้เงินเดือนเดือนละ 6,000 บาท โดยนายจ้างดูแลรับผิดชอบเรื่องที่พักและอาหาร

หลังจากวันและสามีทำงานที่จังหวัดสุราษฎร์ฯ ประมาณ 3 ปี วันที่ต้องลูกคนที่ 2 ซึ่งวันตั้งใจว่าจะกลับไปคลอดลูกที่บ้านแม่ที่อำเภอสังขละบุรีตามธรรมเนียมของชาวมอญ แต่ช่วงเดียวกันนั้นแม่สามีของวันก็โทรมาบอกว่าให้วันและสามีติดต่อญาติพี่น้องที่ทำงานอยู่ที่อำเภอเมืองจังหวัดสมุทรสาคร ถ้าไม่เลือกงานก็ให้สมุทรสาครมีงานเยอะ ดังนั้นวันและสามีจึงตัดสินใจมาที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

พอมาถึงอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร น้องชายของสามีวันก็พาไปทำงานแกะกึ่งที่โรงงานแห่งหนึ่งด้วย โดยอาทิตย์แรกวันและสามียังคงใช้เบอร์คนงานร่วมกับน้องชาย และหลังจากที่เป็นงานน้องชายก็พาไปหาหัวหน้า ขอแยกเบอร์เป็นของตัวเอง สำหรับงานแกะกึ่งนั้น เป็นงานเหมา รายได้จะได้ตามจำนวนกึ่งที่แกะได้ต่อกิโลกรัม และช่วงเวลาที่มิกึ่งเยอะ – น้อย โดยค่าจ้างจะขึ้นอยู่กับขนาดของกึ่ง เช่น กึ่งตัวใหญ่ กก.ละ 3 บาท กึ่งตัวเล็ก กก.ละ 6 บาท ซึ่งค่าจ้างจะออก 2 อาทิตย์ต่อครั้ง รายได้จากการแกะกึ่งของวันและสามีนั้นไม่แน่นอน ถ้าเป็นช่วงกึ่งเยอะก็ประมาณครั้งละ 4,000 กว่าบาท แต่ถ้าเป็นช่วงกึ่งน้อยก็ประมาณ 2,000 กว่าบาท โดยจะเริ่มทำงานตั้งแต่ประมาณ ตี 3 เลิกงานประมาณ 4 โมง แต่ถ้าหากมีลูกเล็กก็สามารถขอหัวหน้ากลับบ้านเร็วได้แต่ต้องบอกให้หัวหน้ารู้ก่อน สำหรับในโรงงานนี้ จะมีหัวหน้าคนงานและเสมียนเป็นคนไทย ส่วนคนงานแกะกึ่งส่วนใหญ่เป็นชาวมอญ และคนพม่าก็มีบ้าง ดังนั้นนายจ้างจึงทำใบอนุญาตทำงานให้คนงาน โดยวันต้องจ่ายค่าทำบัตรเอง จำนวน 5,000 บาท และค่าต่อบัตรปีละ 4,500 บาท

เนื่องจากช่วงแรกๆที่วันมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร วันกำลังต้องลูกสาวคนที่ 2 จึงทำงานแกะกึ่งได้ไม่นาน เพราะว่าหลังคลอดลูกก็ต้องดูแลลูกจนกระทั่งลูกได้ประมาณ 2 ขวบ จึงค่อยกลับไปทำงาน ช่วงนั้นจึงมีเพียงสามีที่ทำงานคนเดียว จนกระทั่งลูกสาวคนโตอายุประมาณ 10 ปี วันที่ให้ลูกสาวไปทำงานที่โรงงานปลากระป๋องแห่งหนึ่ง เพราะว่าช่วงนั้นที่โรงงานกึ่งมีกึ่งน้อย รายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่ายในครอบครัว เพราะว่าลูกสาวคนที่ 2 ก็กำลังเรียนหนังสืออยู่ด้วย โดยบอกกับทางโรงงานว่าลูกสาวอายุ 18 ปีและมีใบอนุญาตทำงาน เพราะว่าโรงงานให้ค่าจ้างวันละ 203 บาท และค่าล่วงเวลา 38 บาท/ชั่วโมง เป็นงานกะดึก ทำงานตั้งแต่เวลา 19.30 – 04.00 น. โดยทุกวันจะมีรถรับส่ง และหลังจากที่ลูกสาวคนโตของวันย้ายไปทำงานที่โรงงานปลากระป๋องได้ประมาณ 6 เดือน สามีของวันก็ย้ายไปทำงานด้วยเพื่อหารายได้เพิ่ม โดยในช่วงหลังๆนี้ย้ายมาทำงานกะกลางวัน คือตั้งแต่เวลา 06.00 – 15.00 น. และหลังจากนั้นจะถือว่าเป็นค่าล่วงเวลา

หลังจากที่ลูกสาวคนโตทำงานได้เกือบ 2 ปี วันก็ให้ออกจากงาน เพราะว่าลูกสาวติดเพื่อน ไม่ยอมทำงาน ไม่ยอมทำโอที ซึ่งวันรู้ได้จากรายได้ที่น้อยกว่าเมื่อเทียบกับคนอื่นที่ทำงานที่เดียวกัน และสามีก็ลาออกมาพร้อมกัน แล้วก็กลับมาทำงานแคะกึ่งที่โรงงานเดิมที่วันทำอยู่ เพราะว่าเป็นคนเก่า ฐานอยู่แล้ว และวันเองก็มีเบอร์อยู่ สามีก็เลยกลับมาทำงานที่โรงงานเดิมได้ ส่วนวันก็เพิ่งกลับไปทำงานที่โรงงานแคะกึ่งได้ไม่ถึงปี เพราะว่าเพิ่งคลอดลูกสาวคนที่ 3 และตอนนี้ลูกโตได้เกือบ 2 ปีและมีลูกสาวคนโตมาช่วยดูแลน้อง วันจึงกลับไปทำงานได้

นับตั้งแต่วันย้ายมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร วันก็ไม่เคยย้ายโรงงานเลย เพราะว่าโรงงานที่วันทำอยู่นั้น นายจ้างไม่โกงเงิน มีอะไรพูดคุยกันได้ หลายครั้งวันเคยช่วยคนงานคนอื่นคุยกับหัวหน้าหรือเจ้าของโรงงาน เพราะวันพูดภาษาไทยเก่ง และทางโรงงานยังทำใบอนุญาตทำงานให้ด้วย ทำให้วันไม่ต้องกลัวว่าจะโดนตำรวจจับ ทำให้วันไม่ย้ายโรงงาน ส่วนความคิดว่าจะย้ายไปอยู่ที่อื่นหรือไม่ วันคิดว่าจะอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครไปอีกนาน เพราะว่าลูกสาวคนที่ 2 กำลังเรียนหนังสือ ส่วนลูกสาวคนเล็กปีหน้าก็จะเข้าโรงเรียนได้ จึงไม่อยากย้ายไปย้ายมา เพราะจะทำให้ลูกเรียนหนังสือไม่ต่อเนื่อง และไม่อยากให้ลูกสาวอีก 2 คน เสียโอกาสที่จะได้เรียนหนังสือเหมือนกับลูกสาวคนโตที่ไม่ได้เรียนหนังสือ แต่วันก็ยังคิดว่าถ้ามีงานที่อื่นที่ได้ค่าจ้างดีกว่าที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร และลูกๆได้เรียนหนังสือด้วย ก็อาจจะย้ายไปอยู่ ซึ่งวันไม่คิดว่าการย้ายไปอยู่ที่อื่นจะเป็นเรื่องลำบาก เพราะว่าวันและครอบครัวพูดภาษาไทยได้ดีอยู่แล้วจึงไม่กลัวเรื่องการสื่อสารหรือการหางาน จะมีบ้างก็เรื่องที่ไม่มีบัตรประชาชนไทย และบางครั้งวันก็อยากย้ายกลับไปอยู่บ้านกับพ่อแม่ที่อำเภอสังखละบุรี เพราะว่าแม่แก่แล้ว ไม่มีคนดูแล และไม่ว่าจะย้ายไปอยู่ที่ไหนก็ตาม คงไม่ใช่ช่วงเร็วว่ะนี้ เพราะว่ายังเก็บเงินได้ไม่มาก และยังมีหนี้สินอยู่ ต้องทำงานที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครเพื่อเก็บเงินไปก่อน

กรณีศึกษาที่ 4

นางแฉ อายุ 17 ปี ชายหนุ่มชาวมอญ เกิดที่เมืองริ รัฐมอญ ประเทศพม่า และย้ายมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครพร้อมกับพ่อแม่ตั้งแต่อายุประมาณ 3 ปี

พ่อแม่ของนางเข้ามาทำงานที่โรงงานทำน้ำแข็งแห่งหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร อาศัยอยู่ในชุมชนแห่งหนึ่งใกล้แม่น้ำท่าจีน จนกระทั่งนางอายุประมาณ 6 ปี พ่อแม่ของนางก็ย้ายมาทำงานแคะกึ่ง ส่วนพ่อก็ทำงานโรงงานลูกชิ้น เพราะไม่อยากให้แม่ต้องทำงานหนัก นางจึงไปช่วยแม่แคะกึ่งที่ล้าง โดยใช้เบอร์เดียวกับแม่ ซึ่งค่าจ้างแคะกึ่งที่ได้ทั้งหมดแม่ของนางจะเป็นคนเก็บไว้ ดังนั้นนางจึงไม่รู้ว่าช่วงเวลาที่ทำงานแคะกึ่งนั้นได้เงินเป็นจำนวนเท่าไร นางช่วยแม่ทำงานแคะกึ่งได้

ประมาณ 3 ปี ลี้กึ่งก็ปิดกิจการ

หลังจากลี้กึ่งก็ปิดกิจการ แงก็ไปทำงานที่โรงงานปลากะป๋องและแพ็คกิ้ง ซึ่งเป็นโรงงานเล็กๆ โดยมีคนรู้จักของแม่แนะนำให้ แม้ว่าโรงงานจะอยู่ไกลบ้าน แต่ว่าแ่งก็นั่งรถสองแถวไปทำงานเองทุกวัน ไม่กลัวโดนจับ แม้ว่าจะไม่มีบัตร เพราะว่ายังเด็กและพูดไทยเก่ง เวลาตำรวจหรือใครถามก็ตอบได้อย่างไม่มีท่าทีกลัวหรือมีพิรุณ ที่โรงงานนี้ แงได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ค่าล่วงเวลา ชั่วโมงละ 20 บาท โดยทำงานทุกวันตั้งแต่เวลา 07.00 – 17.00 น. หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งเงินค่าจ้างจะออก 2 อาทิตย์ต่อครั้ง แงจะได้ค่าจ้างประมาณ 2,000 บาทต่อครั้ง แงทำงานที่โรงงานแห่งนี้ได้ประมาณปีกว่าก็ออกมา เพราะว่าขัดแย้งเรื่องงานกับหัวหน้าคนไทย

พอออกจากโรงงานปลากะป๋อง แงก็มาทำงานที่โรงงานหอยแห่งหนึ่งที่อยู่ใกล้บ้าน ซึ่งเป็นโรงงานที่เพิ่งเปิดใหม่ จึงต้องการคนงานจำนวนมาก แงและพ่อจึงไปสมัครทำงาน โดยปีแรกที่เข้าไปทำงาน เวลาทำงานงานคือตั้งแต่ประมาณ 11.00 – 17.00 น. แต่ปัจจุบันแ่งเปลี่ยนเวลามาทำงานตั้งแต่ 17.00 – 01.00 น.มาได้ประมาณ 2 ปีแล้วโดยนายจ้างจะจ่ายเงินเป็นรายหมา งานที่ทำมีทั้งล้างหอย ต้มหอย คองหอย โดยค่าจ้างจะออก 2 อาทิตย์ครั้ง ซึ่งแ่งจะได้ค่าจ้างประมาณครั้งละ 3,000 กว่าบาท ขึ้นอยู่กับช่วงฤดูที่มีหอยเยอะ – น้อย ด้วย

ปัจจุบันแ่งทำงานที่โรงงานหอยแห่งนี้เป็นเวลาเกือบ 7 ปีแล้ว เหตุผลที่ทำงานที่โรงงานนี้ได้มานาน เพราะนายจ้างไม่เคยบ่นว่า ไม่เร่งงาน จ่ายค่าจ้างตรงเวลา มีอะไรพูดคุยกันได้ ตั้งแต่ทำงานมา แงได้ค่าจ้างประมาณ 2,500 – 10,000 บาท ส่วนคนงานที่ทำงานในโรงงานนี้มีทั้งคนมอญ คนพม่า และคนเขมร เพราะว่าเจ้าของโรงงานมีเรือที่ไปหาหอยในน่านน้ำเขมร จึงมีคนงานเขมรด้วย แม้ว่าจะมีคนงานเป็นคนมอญเยอะแต่ก็ต่างคนต่างทำงาน ไม่มีเรื่องทะเลาะกัน และเพราะแ่งเติบโตที่ประเทศไทย ภาษามอญแ่งจึงเพิ่งเริ่มมาฝึกพูดช่วงที่มาทำงานที่โรงงานหอยนี้เอง และเพราะแ่งพูดภาษาไทยคล่องนี้เอง ทำให้บางครั้งก็มีคนงานชาวมอญมาขอความช่วยเหลือให้แ่งช่วยแปลภาษาบอกนายจ้างเรื่องขอเบิกเงินล่วงหน้าบ้าง หรือช่วยอธิบายงานเวลาที่นายจ้างสั่งงานบ้าง เป็นต้น

แม้ว่าแ่งจะอยู่ประเทศไทยมาตั้งแต่เล็ก แต่แ่งก็เพิ่งทำใบอนุญาตทำงานตอนอายุ 16 ปี โดยเจ้าของโรงงานหานายหน้ามาจัดการทำให้ โดยแ่งเสียเงินค่าทำบัตรไป 5,000 บาท และเพิ่งต่อใบอนุญาตทำงานไป เสียค่าต่อบัตร 3,500 บาท แงไม่คิดจะไปทำงานที่อื่นคนเดียว แม้ว่าบางครั้งจะมีเพื่อนโทรมาชวนไปทำงานที่กรุงเทพฯ อยู่บ้างก็ตาม เพราะว่านายจ้างดี และแ่งไม่ชอบงานก่อสร้างและงานลูกเรือประมง เพราะเป็นงานหนัก ได้เงินน้อย ไม่คุ้มค่าเหนื่อย แต่ถ้าพ่อไปทำงานที่อื่นแล้วชวนแ่งไปด้วยแ่งก็จะไป เพราะไปกับพ่อไม่ได้ไปคนเดียว และแ่งตั้งใจที่จะอยู่ทำงานเก็บเงินเพื่อปีหน้าจะได้กลับไปบวชที่บ้าน ซึ่งต้องใช้เงินเยอะ ทั้งค่าใช้จ่ายสำหรับกลับบ้านประมาณ 3,500 บาท ค่าใช้จ่ายในงานบวชประมาณ 30,000 บาท และค่าเดินทางกลับมาอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

อีกประมาณ 10,000 กว่าบาท แงตั้งใจอยากกลับไปอยู่บ้านที่ประเทศพม่าแค่ 5 – 6 ปี เท่านั้น แล้วก็
จะกลับมาทำงานที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครอีกครั้ง เพราะว่าที่บ้านไม่มีงาน ไม่มีรายได้ แต่ที่
อยากกลับไป เพราะว่าแงไม่เคยไปประเทศพม่าเลย และจะกลับไปทำบัตรประชาชนพม่าด้วย เพื่อ
ว่าจะได้สะดวกในการเดินทางในอนาคต

กรณีศึกษาที่ 5

นายเตี้ย อายุ 16 ปี เกิดที่เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ ประเทศพม่า เข้ามาประเทศไทยอายุ
ประมาณ 5 ปี หลังจากเรียนจบชั้นอนุบาลที่ประเทศพม่า แม่ก็ให้ปู่ย่าส่งเตี้ยมาที่อำเภอเมือง จังหวัด
สมุทรสาคร โดยมีนายหน้าพาเข้ามาทางด่านเจดีย์สามองค์ ใช้เวลาเดินทางจากเมะละแหม่งถึงด่าน
เจดีย์สามองค์ 1 วัน จากนั้นก็นอนพักที่ด่านเจดีย์สามองค์ 2 คืน แล้วจึงนั่งรถตู้มาที่อำเภอเมือง
จังหวัดสมุทรสาคร อีก 1 วัน ซึ่งแม่จะจ่ายค่าจ้างนายหน้าหลังจากที่เตี้ยมาถึงสมุทรสาครเรียบร้อยแล้ว
แล้ว โดยเตี้ยไม่รู้ว่แม่จ่ายทีเดียวหมดหรือว่าแบ่งจ่าย

หลังจากที่มาถึงสมุทรสาคร เตี้ยก็ช่วยแม่ทำงานแกะกุ้ง จนอายุประมาณ 13 ปี โดยเตี้ยใช้
เบอร์เดียวกับแม่ จึงไม่รู้ว่แต่ละครั้งนั้นได้เงินเท่าไร สำหรับค่าจ้างก็ขึ้นอยู่กับขนาดกุ้งและ
จำนวนกุ้งที่แกะได้ ซึ่งกุ้งเล็ก – กุ้งใหญ่ ราคาก็ต่างกัน ถ้ากุ้งราคาดี ๆ ก็ประมาณ กุ้งเล็ก กก.ละ 10
บาท กุ้งใหญ่ ซึ่งต้องแกะเปลือก, ผ่าหลัง และไว้หาง กก.ละ 8 บาท ซึ่งเตี้ยจะเริ่มไปทำงานเวลา
ประมาณ 6.00 น. และทำจนกว่ากุ้งจะหมด ถ้าช่วงที่กุ้งเยอะก็อาจจะเลิกงานราว 22.00 น. แต่ถ้าเป็น
ช่วงกุ้งน้อยก็อาจจะเลิกงานประมาณ 17.00 น. เพราะว่าตอนที่เริ่มทำงานนั้นเตี้ยยังเด็ก จึงยังแกะกุ้ง
ไม่เก่ง ต้องใช้เวลาในการฝึกอยู่ประมาณเกือบปี จึงแกะกุ้งได้เร็วขึ้น งานเสียน้อยลง

เตี้ยและแม่เลิกทำงานที่ล้างกุ้ง เพราะว่าเจ้าของล้างไม่ดี โกงตาชั่ง โกงราคากุ้ง และไม่จ่ายเงิน
ตามที่ทำงานได้จริง ทำให้คนงานทยอยๆย้ายไปทำงานล้างอื่น ล้างก็เลยเจ๊ง หลังจากล้างเจ๊ง แม่ของเตี้ย
ก็ไปทำงานที่ล้างอื่น ส่วนเตี้ยก็กลับไปบวชนครที่บ้านอยู่หลายเดือน โดยตอนกลับบ้านพ่อแม่ต้อง
จ่ายค่ากลับบ้านให้นายหน้า 2,500 บาท นายหน้าพาเตี้ยไปส่งถึงบ้านที่รัฐมอญเลย และพอกลับมา
ประเทศไทย พ่อแม่ของเตี้ยจ่ายเงินค่านายหน้าประมาณ 1.2 ล้านบาท พาเตี้ยมาถึงบ้านพ่อแม่ที่
สมุทรสาคร ซึ่งครั้งนี้พ่อแม่ของเตี้ยไปยืมเงินมาเพื่อจ่ายค่านายหน้าให้เตี้ยก่อน และค่อยๆทยอยจ่าย
คืน

หลังจากกลับมาที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครอีกครั้ง เตี้ยก็ไปช่วยพ่อทำงานก่อสร้างกับ
ผู้รับเหมาช่วงขนาดเล็ก ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท เป็นกรรมกรทั่วไป ส่วนพ่อของเตี้ยเป็นช่าง โดย
ผู้รับเหมาจะเป็นคนไทย และมีคนงานเป็นคนมอญ 3 คน ซึ่งเวลาทำงานคือ 07.00 – 17.00 น.
ทำงานทุกวัน หยุดวันอาทิตย์ หรือช่วงที่ไม่มีงาน โดยงานจะเปลี่ยนทีไปเรื่อยๆ เตี้ยเคยไปทำงาน

ก่อสร้างที่กรุงเทพฯ ช่วงสั้นๆ ประมาณอาทิตย์กว่าๆ ด้วย แต่เตี้ยก็ไม่ได้อยากไปอยู่ที่อื่น เพราะคิดว่าแม่คงไม่อนุญาตให้ไป เตี้ยไม่อยากทำงานโรงงาน เพราะว่าไม่อยากกลับบ้านดึก แต่งานลูกเรือประมงเตี้ยก็มองว่าได้เงินดี เตี้ยสามารถทำได้ แต่ก็ต้องดูว่าพ่อแม่อนุญาตให้ไปทำหรือเปล่า ตอนนี้เตี้ยมีใบอนุญาตทำงานแล้ว โดยให้เจ้าของล้งกุ้งที่แม่ของเตี้ยทำงานอยู่ทำให้ โดยจ่ายค่าทำบัตรไป 5,800 บาท และเพิ่มต่อบัตรโดยเสียค่าต่อบัตรไป 4,500 บาท

แม้ว่าเตี้ยจะเคยกลับไปบ้านที่ประเทศพม่า 2 ครั้งแล้ว และเคยกลับไปบวชที่บ้านแล้วก็ตาม แต่เตี้ยก็ไม่ได้คิดอยากกลับไปอยู่บ้านที่ประเทศพม่า เพราะที่บ้านไม่มีอะไร อยู่ที่สมุทรสาคร เวลาว่างเตี้ยก็ไปเล่นสนุกเกอร์ที่อยู่ใกล้บ้านกับเพื่อนได้ หรือวันหยุดก็ไปเที่ยวที่ห้างน้ำพุ ตอนนี้เตี้ยคิดเพียงว่าตั้งใจทำงานหาเงินใช้หนี้ค่าเดินทางมาประเทศไทยของเตี้ยให้หมดก่อน แล้วค่อยหางานที่ได้ค่าจ้างสูงกว่านี้ หรืองานที่ดีกว่างานกรรมกรก่อสร้างทำ

กรณีศึกษาที่ 6

นายตัน อายุ 15 ปี ชาวมอญ เกิดที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร แต่พ่อแม่มาจากเมือง Zoppa รัฐมอญ ประเทศพม่า

ตันอยู่กับพ่อแม่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครจนกระทั่งอายุ 6 ปี แม่ก็ส่งตันกลับไปอยู่กับยาย และให้บวชเรียน จนอายุ 12 ปี แม่เก็บเงินได้จำนวนหนึ่ง จึงกลับบ้านไปซื้อไร่และฝากให้ยายดูแล ตันจึงขอตามแม่กลับมาอยู่ที่ประเทศไทยด้วย แม่จึงให้นายหน้าพาเข้ามา ซึ่งตอนนั้นพ่อซึ่งทำงานเป็นช่างก่อสร้างทั่วไป ย้ายไปทำงานที่จังหวัดนครปฐม แม่จึงให้นายหน้าพาตันไปส่งที่จังหวัดนครปฐม โดยตันเข้ามาประเทศไทยทางด่านเจดีย์สามองค์ แล้วมานอนที่ด่านเจดีย์สามองค์ประมาณ 2 – 3 วัน จากนั้นนายหน้าก็พาตันนั่งรถตู้มาส่งที่จังหวัดนครปฐม ซึ่งตันรู้ว่าแม่ต้องจ่ายเงินที่ด่านเจดีย์สามองค์ 2,500 บาท แต่ไม่รู้ว่าจากด่านเจดีย์สามองค์มาที่จังหวัดนครปฐมนั้นแม่จะต้องจ่ายเงินเท่าไร

พอมาถึงที่จังหวัดนครปฐม ตันก็ช่วยพ่อทำงานก่อสร้างบ้าง ช่วยแม่ซึ่งเป็นแม่บ้านดูแลน้องบ้าง เพราะว่าตันเป็นลูกชาวคนโต มีน้องสาวอีก 3 คน แต่น้องสาวคนที่ 2 อยู่กับยายที่ประเทศพม่า ตันและครอบครัวอยู่ที่จังหวัดนครปฐมประมาณ 1 ปี งานก่อสร้างของพ่อก็เสร็จ และผู้รับเหมาก็ย้ายกลับมารับงานที่จังหวัดสมุทรสาคร ตันและครอบครัวจึงย้ายกลับมาที่สมุทรสาครด้วย

หลังจากที่ตันและครอบครัวย้ายมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พ่อตันทำงานก่อสร้าง แม่ทำงานแกะกุ้ง และน้องยังเล็ก ตันจึงช่วยแม่ดูแลน้องอยู่ประมาณเกือบปี ก็มาทำงานแกะกุ้งที่ล้งที่อยู่ใกล้บ้าน ซึ่งมีเพื่อนบ้านไปทำกันเยอะ แม้จะคนละล้งกับแม่ ตันก็ไม่กลัว เพราะว่า

พูดภาษาไทยเก่งและก็มีคนรู้จักทำงานด้วยกันเยอะ ดันเลือกที่จะทำงานที่ลี้ลับนี้เพราะว่าอยู่ใกล้บ้าน คนงานส่วนใหญ่เป็นคนมอญ และราคากุ้งดี คือ กุ้งเล็ก กก. ละ 4 – 5 บาท กุ้งใหญ่ กก. ละ 3 บาท เจ้าของลี้จะจ่ายเงิน 7 วัน/ครั้ง ดันทำงานได้ค่าจ้างครั้งละประมาณ 600 – 1,000 บาท โดยไปทำงาน ตั้งแต่ประมาณ 06.00 น. ส่วนเวลาเลิกงานนั้นก็ขึ้นอยู่กับว่าเป็นช่วงที่มีกุ้งเยอะ/น้อย ถ้ากุ้งเยอะก็จะเลิกงานประมาณ 22.00 น. แต่ถ้าเป็นช่วงกุ้งน้อยก็จะเลิกงานประมาณ 15.00 – 16.00 น.

ดันเพิ่งมีใบอนุญาตทำงานเมื่อปีที่แล้ว ซึ่งเจ้าของลี้ทำให้ โดยดันต้องจ่ายค่าทำบัตร 5,500 บาท และเพิ่งต่ออายุบัตรไป เสียค่าต่อบัตร 4,500 บาท ก่อนที่ดันจะมีใบอนุญาตทำงานนั้น เคยมีตำรวจมาตรวจที่ลี้ที่ดันทำงาน แต่เพราะว่าดันพูดภาษาไทยเก่ง ก็เลยไม่โดนจับ และบางครั้งก็มีคนงานชาวมอญมาขอความช่วยเหลือให้ดันช่วยแปลภาษาไทย คุยกับเจ้าของลี้เรื่องจ่ายเงินบ้าง หรือจะกลับบ้านเร็วบ้าง แม้ว่าดันจะเข้าใจภาษาไทยเป็นอย่างดี แต่บางครั้งก็ดันผ่ากุ้งไม่สวย หรือทำเสีย ก็โดนเจ้านายดุว่าเหมือนกัน แต่ดันก็ไม่ได้ตอบโต้อะไร เพราะยอมรับว่าตัวเองก็ทำผิดด้วย

ดันไม่อยากทำงานโรงงานและงานแกะกุ้งแล้ว แต่ตั้งใจว่าหลังจากต่ออายุใบอนุญาตทำงานครั้งนี้แล้ว (วันที่สัมภาษณ์ยังอยู่ในช่วงเวลาที่รัฐบาลไทยเปิดให้แรงงานข้ามชาติที่มีใบอนุญาตทำงานไปต่ออายุบัตร) ดันจะไปทำงานก่อสร้างกับพ่อ ไปฝึกการเป็นช่างเหมือนพ่อ เพราะดันคิดว่าถ้ากลับไปบ้านที่ประเทศพม่าจะได้มีงานทำ เพราะว่าที่ประเทศพมามีคนที่มีความรู้เป็นช่างสร้างบ้านน้อย แต่คนที่ต้องการกลับไปสร้างบ้านมีเยอะ แต่ดันก็ยังชอบที่จะอยู่ประเทศไทย เพราะประเทศไทยมีไฟฟ้า มีเครื่องอำนวยความสะดวก มีเพื่อนเยอะ ถ้าพ่อแม่จะกลับไปอยู่บ้านดันคงกลับไปด้วย แต่ไม่คิดว่าจะอยู่ที่บ้านตลอด ถ้าโตขึ้นก็จะกลับมาอยู่ที่ประเทศไทย แต่ตอนนี้ถ้าจะย้ายไปไหน ต้องขึ้นอยู่กับว่าพ่อแม่ให้ไปหรือไม่ ถ้าแม่ให้ไป ดันไปอยู่ที่ไหนก็ได้ แต่ถ้ามีเพื่อนอยู่ด้วยก็จะดีกว่า ไม่ชอบอยู่กับคนแปลกหน้าคนเดียว

กรณีศึกษาที่ 7

น.ส. เม อายุ 15 ปี ชาวมอญ เกิดที่อำเภอแม่กลอง จังหวัดสมุทรสงคราม ซึ่งพ่อแม่ของเมมาจากเมืองเจย์ รัฐมอญ ประเทศพม่า โดยเข้ามาประเทศไทยทางด้านเจดีย์สามองค์ พ่อของเมทำอาชีพแกะกุ้งในโรงงานแห่งหนึ่ง ส่วนแม่เป็นแม่บ้าน หลังจากที่เมเกิดได้ประมาณ 3 ปี พ่อแม่ก็ย้ายไปทำงานที่จังหวัดสมุทรปราการ และส่งเมกลับไปอยู่บ้านกับย่า เพื่อที่จะได้มีโอกาสเรียนหนังสือ ซึ่งเมได้เรียนหนังสือที่ประเทศพม่าจนจบชั้น 6 แม่จึงไปรับมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครด้วยกัน ตอนนั้นเมอายุประมาณ 13 ปี

แม่ไปรับเมเข้ามาประเทศไทย โดยมีนายหน้าพาเข้ามาทางด้านเจดีย์สามองค์ โดยต้องจ่ายค่านายหน้าคือ เด็ก 4,000 บาท ผู้ใหญ่ 10,000 บาท ซึ่งแม่จ่ายเงินให้นายหน้าทั้งหมดทีเดียวหลังจาก

ที่มาถึงอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร หลังจากที่มาประเทศไทย เมื่อยังไม่ได้ทำงาน เพราะพ่อแม่เห็นว่ายังเด็ก และมีเจ้าหน้าที่ขององค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งมาชวนไปเรียนหนังสือในวันอาทิตย์ ซึ่งพ่อแม่ของเมก็เห็นดีด้วย เพราะว่าเมจะได้เรียนภาษาไทย

เมไปเรียนวันอาทิตย์ที่ศูนย์การเรียนขององค์กรพัฒนาเอกชนได้เกือบปี พ่อแม่ก็ให้ออกมาทำงาน เพราะว่าถ้าอยู่บ้านเฉยๆ แล้วไม่มีบัตร กลัวจะถูกตำรวจจับ แต่ถ้าทำงานก็จะมีใบอนุญาตทำงาน ตำรวจก็จะไม่จับ ดังนั้นน้ำของเมจึงหางานที่โรงงานทำขนมแห่งหนึ่งซึ่งอยู่ไม่ไกลบ้านให้ และเป็นโรงงานที่น้ำของเมทำงานอยู่ก่อนแล้ว เมจึงไม่ต้องเสียค่านายหน้าสำหรับสมัครงาน จะเสียก็เพียงค่าทำบัตรคือ 4,500 บาท และเมเพิ่งต่อบัตรไป เสียค่าต่อบัตร 3,600 บาท แม้ว่าเมจะยังเด็ก แต่นายจ้างก็ไม่ได้สนใจเรื่องอายุว่าเมอายุพอที่จะทำงานได้หรือยัง แต่ในใบอนุญาตทำงานก็จะระบุว่าเมอายุ 19 ปี

สำหรับโรงงานที่เมทำงานนั้น เวลาทำงานคือ 07.00 – 20.00 น. ทำงานทุกวัน หยุดวันอาทิตย์ หากจะลาหยุด จะต้องส่งใบลาล่วงหน้า 2 – 3 วัน และโรงงานจะไม่จ่ายค่าจ้างสำหรับวันที่ลาหยุด เมได้ค่าจ้างวันละ 205 บาท ค่าจ้างจะออก 2 อาทิตย์ต่อครั้ง ซึ่งค่าจ้างทั้งหมดจะให้เป็นคนเก็บ และแม่จะให้เงินเมเป็นค่าขนมครั้งละ 300 บาท (ต่อเงินที่ออกแต่ละครั้ง) เพราะว่าโรงงานอยู่ใกล้บ้าน ทุกวันเมจะปั่นจักรยานไปทำงาน และแม่จะเตรียมอาหารกลางวันให้ ค่าขนมที่ได้จึงพอสำหรับเม แม้ว่าเมจะอายุน้อยเมื่อเทียบกับคนงานคนอื่น แต่ก็ไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน หรือว่าหัวหน้า เพราะว่าโรงงานเป็นโรงงานใหญ่ หัวหน้าจะเป็นคนไทย มีคนงานเป็นคนมอญและคนพม่าเยอะ เมฟังภาษาพม่าได้บ้าง แต่พูดไม่คล่อง จึงไม่ค่อยมีเพื่อนที่เป็นคนพม่า ส่วนใหญ่จะเป็นเพื่อนคนมอญ

เมยังไม่คิดจะย้ายไปอยู่ที่อื่น เพราะคิดว่ายังเด็กอยู่ อยากอยู่กับพ่อแม่ก่อน และคิดว่าพ่อแม่คงไม่อนุญาตให้ไปอยู่ที่อื่นคนเดียวด้วย แม้ว่าจะมีเพื่อนของเมที่ทำงานอยู่ที่เกาะเสม็ดเคยโทรมาชวนไปทำงานด้วย แต่ว่าเป็นงานก่อสร้าง พ่อแม่ของเมจึงไม่อนุญาตให้ไป ส่วนเรื่องงานก็ยังไม่คิดที่จะเปลี่ยนไปทำงานที่อื่น เพราะว่าที่โรงงานมีน้ำทำงานอยู่ด้วย โรงงานก็อยู่ใกล้บ้าน ค่าแรงก็เป็นที่น่าพอใจอยู่ ดังนั้นเมคิดว่าจะทำงานที่โรงงานนี้ไปเรื่อยๆ ก่อน และเมชอบที่จะอยู่ที่ประเทศไทยมากกว่าที่บ้าน เพราะว่าที่ประเทศไทยสะดวกสบายกว่า ส่วนใหญ่วันหยุดเมก็จะนอนดูโทรทัศน์อยู่ที่บ้าน เพราะเมชอบดูโทรทัศน์มากกว่าออกไปเที่ยวข้างนอก แต่ถ้าถึงเวลาแก่แล้วก็อยากจะกลับไปอยู่ที่บ้าน

กรณีศึกษาที่ 8

น.ส. น้ำผึ้ง อายุ 15 ปี เกิดที่โรงพยาบาลป่าตอง จังหวัดภูเก็ต ประเทศไทย มีใบเกิดแต่หาย

ระหว่างเดินทางกลับบ้าน ส่วนพ่อแม่ของน้ำผึ้งมาจากเมือง Zoppa รัฐมอญ ประเทศพม่า เดินทางเข้ามาประเทศไทยทางด่านจังหวัดระนอง และเข้ามาทำงานก่อสร้างที่จังหวัดภูเก็ต โดยมีนายหน้าพามา โดยต้องจ่ายค่านายหน้าคนละ 2,000 บาท

พ่อแม่ของน้ำผึ้งทำงานที่จังหวัดภูเก็ตจนน้ำผึ้งอายุประมาณ 3 ปี ก็ตัดสินใจย้ายกลับบ้านที่เมือง Zoppa รัฐมอญ ประเทศพม่า เพราะว่ามีผู้รับเหมาจ่ายค่าจ้างไม่ครบตามที่ตกลงกันได้ โดยก็กลับบ้านทางด่านจังหวัดระนอง ครอบครัวของน้ำผึ้งอยู่ที่รัฐมอญประมาณ 4 ปี จนน้ำผึ้งเรียนจบชั้น 1 พ่อแม่ของน้ำผึ้งจึงตัดสินใจย้ายมาทำงานที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เพราะว่ามีน้องชายของแม่ น้ำผึ้งชวนมา บอกว่าที่สมุทรสาครมีงานเยอะ ซึ่งพ่อแม่ของน้ำผึ้งต้องเสียค่านายหน้า สำหรับเด็ก 2,000 บาท และผู้ใหญ่ 9,000 บาท น้ำผึ้งไม่รู้ว่าจะเข้ามาประเทศไทยทางไหน แต่จำได้ว่าต้องเดินเท้ามา 10 กว่าวัน (น่าจะเส้นทางแม่สอด-ผู้เก็บข้อมูล)

พอมาถึงที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พ่อแม่ของน้ำผึ้งก็มาทำงานและกึ่งอยู่ที่ย่านโกรกกรากใน และหลังจากที่น้ำผึ้งอยู่บ้านเฉยๆ ประมาณ 2 ปี ก็มีเพื่อนมาชวนไปเรียนหนังสือที่ศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรก แม่ก็เลยอนุญาตให้ไป ซึ่งตอนนั้นไปเรียนทุกวัน มีรถรับส่ง (จำไม่ได้ว่าต้องจ่ายค่ารถรับส่งเดือนละกี่บาท) น้ำผึ้งไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรกได้ประมาณ 2 ปี ก็หยุดเรียน เพราะว่าที่ศูนย์เรียกประชุมผู้ปกครองเด็กบ่อย มีกิจกรรมของชมรมมอญ ให้เด็กไปร่วมบ่อย ซึ่งทำให้พ่อแม่เด็กต้องหยุดงานเพื่อไปดูแลเด็ก รวมทั้งค่าใช้จ่ายเรื่องการเดินทางที่เพิ่มมากขึ้นด้วย พ่อแม่ของน้ำผึ้งจึงให้หยุดเรียน หลังจากนั้นก็มีเพื่อนมาชวนน้ำผึ้งไปเรียนวันอาทิตย์ซึ่งสอนภาษาไทย, ภาษาอังกฤษ และภาษามอญโดยองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง น้ำผึ้งไปเรียนได้ประมาณ 4 เดือน ทางองค์กรก็เปิดการเรียนการสอนทุกวัน น้ำผึ้งก็ไปเรียนด้วย และเมื่อทางองค์กรได้ประสานกับทางโรงเรียนวัดศิริมงคลให้รับเด็กต่างด้าวเข้าเรียน น้ำผึ้งก็เรียนได้ไม่นาน แม่ก็ให้ออกมาช่วยเลี้ยงน้อง เพราะว่ามีน้องยังเล็ก ซึ่งน้ำผึ้งได้เข้าเรียนไปเรียนหนังสืออยู่ประมาณ 4 ปี ช่วงที่น้ำผึ้งเรียนหนังสือนั้น พ่อแม่ได้ย้ายมาอยู่ย่านชุมชนเกาะสมุทร แม่ทำงานและกึ่งในห้างหนึ่ง ส่วนพ่อทำงานคัดปลาที่ตลาดทะเลไทย โดยที่ที่พักของครอบครัวน้ำผึ้งนั้นเป็นเจ้าของสิ่งนี้ด้วย

หลังจากอยู่ที่ย่านเกาะสมุทรได้ปีที่ 4 พ่อของน้ำผึ้งก็มีปัญหากับเจ้าของที่พัก เพราะที่ผ่านมามีพ่อแม่ที่น้ำผึ้งจะต้องจ่ายค่าเช่าห้องเดือนละ 1,200 บาท ค่าน้ำ 80 บาท/คน แต่เจ้าของที่พักจะเก็บค่าน้ำน้องชายคนเล็กของน้ำผึ้งเพิ่มอีก 40 บาท ทั้งๆที่ห้องอื่นกลับไม่เก็บ ทำให้พ่อของน้ำผึ้งโมโห หลังจากมีปากเสียงกัน ก็เลยย้ายออกมาอยู่ย่านวัดชีปะขาว เพราะว่าแถวนั้นมีหลานของแม่น้ำผึ้งทำงานอยู่ในโรงงานลูกชิ้นอยู่ ซึ่งช่วงนั้นน้ำผึ้งก็เริ่มช่วยพ่อแม่ทำงานแล้ว โดยพ่อแม่ทำงานในโรงงานลูกชิ้น น้ำผึ้งก็ทำงานหั่นหัวปลา เพราะว่ายังเป็นเด็กเล็ก ส่วนใหญ่เป็นเด็กชาวพม่า มอญ โดย

งานเป็นงานเหมา ดูตามขนาดของปลา วันละประมาณ 50 – 120 บาท โดยทำงานตั้งแต่ 04.00 – 14.00 น. ส่วนผู้ใหญ่จะเป็นงานแลปลา

ครอบครัวของน้ำผึ้งย้ายไปทำงานที่ย่านชุมชนสีประขาวได้ประมาณ 20 วัน นายจ้างของพ่อ น้ำผึ้งที่แปปลาที่ตลาดไทก็มาตามให้พ่อกลับไปทำงานเหมือนเดิม ครอบครัวของน้ำผึ้งจึงย้ายมาอยู่ที่ตลาดไท และน้ำผึ้งก็ได้มาขายของที่ร้านขายอาหารทะเล ของแห้งที่ตลาดทะเลไท เพราะเพื่อนพ่อของน้ำผึ้งเห็นว่าน้ำผึ้งยังเด็ก พูดภาษาไทยเก่ง และเจ้าของร้านกำลังต้องการคนงานด้วย ก็เลยแนะนำงานให้ โดยปีแรกน้ำผึ้งได้เงินเดือนเดือนละ 3,000 บาท และปีที่ 2 นายจ้างขึ้นเงินเดือนให้เป็น 3,500 บาท โดยทำงานตั้งแต่ 8.00 – 21.00 น. แต่ร้านเปิดเวลา 9.00 – 20.00 น. ซึ่งรายได้ทั้งหมดน้ำผึ้งให้แม่เก็บไว้ เพื่อช่วยเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว ซึ่งต้องจ่ายค่าเช่าห้องเดือนละ 500 บาท และทุกวันนี้ (ณ วันที่สัมภาษณ์) ครอบครัวของน้ำผึ้งก็ไม่ต้องจ่ายค่าที่พักเลย

หลังจากน้ำผึ้งทำงานที่ร้านขายของได้ประมาณ 2 ปี พ่อก็ให้ย้ายมาทำงานที่แปปลาด้วยกัน เพราะเป็นงานรายเหมา โดยทำงานตั้งแต่เวลา 04.00 น. ส่วนเวลาเลิกงานนั้นขึ้นอยู่กับจำนวนปลา ถ้าปลาเยอะจะเลิกงานประมาณ 09.00 น. แต่ถ้าปลาน้อยจะเลิกงานประมาณ 6.00 น. โดยน้ำผึ้งและพ่อจะช่วยกันคัดแยกปลา ตามขนาด ประเภทปลา เป็นต้น ได้ค่าจ้างประมาณ 150 – 400 บาท/วัน ขึ้นอยู่กับช่วงเวลาที่มิปลาเยอะ – น้อย ซึ่งในที่ทำงานคนงานส่วนใหญ่เป็นคนมอญและคนพม่า มีลูกจ้างประจำอยู่ประมาณ 13 คน และลูกจ้างชาวกรีกประมาณ 20 คน แต่ส่วนใหญ่จะใช้ภาษามอญในที่ทำงาน ส่วนนายจ้างและเสมียนจะเป็นคนไทย และสั่งงานเป็นภาษาไทย น้ำผึ้งมีใบอนุญาตทำงาน โดยจ้างนายหน้าทำให้ และในบัตรระบุไว้ว่าอายุ 17 ปี ทั้งที่อายุจริงตอนทำนั้นเพียง 14 ปี เท่านั้น แต่ถ้าใส่อายุตามจริงก็จะทำบัตรไม่ได้และเสี่ยงกับการถูกตำรวจจับเพราะไม่มีบัตร พ่อแม่ น้ำผึ้งจึงยอมให้นายหน้าใส่อายุเกินความจริงในใบอนุญาตทำงานของน้ำผึ้ง โดยจ่ายค่าทำบัตรไป 4,800 บาท แต่ว่าปีนี้ไม่ได้ต่ออายุบัตร เพราะคิดว่าจะกลับบ้าน เลยไม่ต่ออายุ และไม่ยอมทำพาสปอร์ตด้วย ก็เลยจะกลับบ้าน แต่ถ้ารัฐบาลไม่บังคับทำพาสปอร์ตน้ำผึ้งและครอบครัวอาจจะไม่รีบกลับบ้านก็ได้

น้ำผึ้งไม่อยากย้ายไปอยู่ที่อื่นคนเดียว ถ้าจะไปต้องไปกับพ่อแม่ เวลาว่างหรือวันหยุด ส่วนใหญ่ น้ำผึ้งจะนอนพักผ่อนอยู่ที่บ้าน หรือถ้าจะออกไปไหนก็จะไปกับแม่ แต่ไม่ค่อยไปเพราะการออกไปข้างนอกแต่ละครั้งมีแต่ทำให้เสียเงิน และพ่อแม่ตั้งใจว่าจะกลับบ้านภายในปีนี้ เพราะว่าแม่ไม่ค่อยสบาย อยากกลับไปรักษาตัวที่บ้าน และแม่อยากให้น้ำผึ้งกลับไปบวช เพื่อจะได้เรียนหนังสือ สำหรับน้ำผึ้งก็อยากกลับไปที่บ้านที่ประเทศพม่า เพราะว่าไม่ได้กลับไปนานแล้ว และคิดว่าถ้าพ่อแม่จะอยู่ที่พม่าเลย น้ำผึ้งก็จะอยู่ด้วย ไม่กลัวว่าจะไม่มีเพื่อน ไม่อยากกลับมาประเทศไทยอีกถ้าพ่อแม่ไม่กลับมาด้วย ตอนนี้ก็ทำงานเก็บเงินให้พ่อสำหรับการกลับบ้าน แต่ก็ยังไม่รู้ว่าปีนี้จะได้กลับ

หรือไม่

กรณีศึกษาที่ 9

นางसान อายุ 23 ปี เกิดที่เมือง Zoppa รัฐมอญ ประเทศพม่า สานเข้ามาประเทศไทยตอนอายุประมาณ 10 ปี ตอนนั้นเพิ่งเรียนจบชั้น 2 จากโรงเรียนในประเทศพม่า พ่อแม่ก็ไปรับมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครด้วย โดยมาทางด่านจังหวัดระนอง

พอมายังอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร สานก็ไปช่วยพ่อทำงานแกะกุ้ง ซึ่งตอนนั้นพ่อแม่ของสานทำงานอยู่โรงงานกุ้งย่านคลองจาก สานแกะกุ้งใช้เบอร์เดียวกับพ่อแม่ไม่นานก็แยกเบอร์ของตัวเอง ส่วนแม่ก็ไม่ได้ทำงาน เลี้ยงน้องอยู่บ้าน โดยทำงานตั้งแต่ 05.00 – 22.00 น. ทำงานทุกวันหยุดวันอาทิตย์ เป็นงานรายเหมา เงินออก 15 วัน/ครั้ง ซึ่งสานทำงานได้เงินประมาณครั้งละ 2,000 – 3,000 บาท แต่ต้องเสียค่าเช่าห้อง (รวมค่าน้ำ – ไฟ) แล้วประมาณ 2,000 กว่าบาท/เดือน และหลังจากที่สานมาประเทศไทยได้ประมาณ 3 ปี พ่อก็ป่วยและเสียชีวิต

แต่หลังจากที่พ่อเสียชีวิต สานและครอบครัวก็ย้ายห้องเช่ามาอยู่ไม่ไกลจากโรงงาน เดินไปทำงานได้ แต่ค่าเช่าห้อง (รวมค่าน้ำ – ไฟ) 2,400 บาท ซึ่งมี 5 คน ช่วยกันทำงานเพื่อจ่ายค่าเช่าห้อง มีเพื่อนที่ทำงานด้วยกันแนะนำว่าห้องที่นี้ใกล้ที่ทำงาน แม่ก็เลยอยากให้อ้ายมา

สานทำงานที่โรงงานกุ้งที่เดิมนี้นานกว่า 10 ปี แล้ว เพราะไม่อยากไปอยู่ที่อื่น และยังทำหน้าที่หักหัวกุ้งอยู่เหมือนเดิม โดยได้ค่าจ้างเป็นรายเหมา กุ้งตัวใหญ่ กก.ละ 1.50 บาท กุ้งตัวเล็ก กก.ละ 2 บาท โดยทุกวันเสมียนก็จะบอกว่าราคากุ้งเท่าไรบ้าง ประมาณ 2,000 – 4,000 บาท ขึ้นอยู่กับว่าเป็นช่วงที่กุ้งเยอะ – กุ้งน้อย โรงงานที่สานทำงาน เป็นโรงงานใหญ่ มีคนงานเกือบ 500 คน คนงานมีทั้งคนมอญ คนพม่า คนเขมร โดยจะทำงานแยกกันเป็นแผนกๆ แต่จะมีคนมอญเยอะ เลยทำให้ใช้ภาษามอญคุยกัน แต่ที่ทำงานก็จะมีเสมียนเป็นคนไทย ช่วงแรกๆที่เพิ่งมาประเทศไทย ยังพูดไทยไม่เก่ง ก็ต้องฝึกเอา เพราะว่าที่โรงงานไม่มีล่ามคอยแปลภาษาให้ แต่ตั้งแต่ทำงานมา สานก็ไม่เคยโดนหัวหน้า/เสมียนดุว่า เพราะว่าตั้งใจทำงาน

สานไม่คิดว่าจะไปทำงานที่อื่น เพราะว่าไม่อยากยุ่งยากเรื่องบัตร เรื่องการเปลี่ยนนายจ้าง ซึ่งสานมีใบอนุญาตทำงานตั้งแต่อายุ 18 ปี เพราะว่าเจ้าของโรงงานให้ลูกจ้างทุกคนทำ โดยมีนายหน้ามาจัดการให้ และสานต้องจ่ายค่าทำบัตรประมาณ 3,000 กว่าบาท ค่าต่อบัตรก็ประมาณ 3,000 กว่าบาท ซึ่งในช่วงปีแรกๆ สานจะให้เสมียนหักเงินค่าบัตรจากค่าแรงที่ได้ในแต่ละรอบเงินที่ออก แต่ว่าทุกวันนี้ สานจะจ่ายค่าต่ออายุบัตรทีเดียวหมดเลย สานอยากกลับไปอยู่ที่บ้าน แต่ว่าต้องมีเก็บเงินให้ได้เยอะๆก่อน เพราะว่าตอนนี้ลูกยังเล็ก เพราะว่าลูกตอนนี้ก็อยู่กับแม่สามี สานคิดถึงลูกไม่อยากให้ลูกไปอยู่ที่อื่น แต่ว่าถ้าลูกอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครด้วย จะลำบาก เพราะว่า

สานก็จะไม่ได้ทำงาน สามีต้องทำงานคนเดียว เงินก็จะไม่พอใช้ จึงต้องส่งลูกกลับไปอยู่กับแม่สามีก่อน

สานไม่เคยไปออกนอกจังหวัดสมุทรสาครเลย ถ้าเป็นวันหยุด สานก็จะนอนอยู่บ้าน ทำงานบ้าน เพราะสานเป็นคนไม่ชอบเดินทาง ไม่ชอบไปไหน ถึงมีเพื่อนมาชวนไปทำงานที่อื่นที่ได้ค่าจ้างดีกว่าที่โรงงานที่ทำอยู่ทุกวันนี้ สานก็คิดว่าจะไม่ไป

กรณีศึกษาที่ 10

นายภาค อายุ 19 ปี เกิดที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ส่วนพ่อแม่มาจากเมืองสระบุรี รัฐมอญ ประเทศพม่า

ภาคอาศัยอยู่กับพ่อแม่ในชุมชนย่านปากซอยเรือนจำ พ่อของภาคทำงานที่ลิ่งปลา และแม่ทำงานที่ลิ่งกุ้ง ภาคไม่ได้เรียนหนังสือ บางครั้งก็ไปช่วยแม่แกะกุ้งบ้าง ช่วยแม่ดูแลบ้านบ้าง จนกระทั่งภาคอายุ 12 ปี พ่อแม่อยากให้ได้เรียนหนังสือ จึงพาภาคกลับไปส่งที่บ้านที่รัฐมอญ ประเทศพม่า โดยภาคเดินทางกลับทางอำเภอสังขละบุรี เสียค่าเดินทางกลับ 3,900 บาท ภาคอยู่ที่ประเทศพม่าได้ 2 ปี ก็โทรบอกแม่ว่าอยากกลับไปอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร แม้ว่าอยู่ที่รัฐมอญภาคจะได้เรียนหนังสือ ได้ช่วยตาทำนาทำไร่ แต่ภาคก็ไม่อยากอยู่ประเทศพม่า เพราะไม่มีไฟฟ้า ชีวิตลำบาก อยู่ไม่ไหว แม่จึงให้นายหน้าซึ่งเป็นญาติพามาส่งที่ชายแดนด่านเจดีย์สามองค์ จากนั้นภาคก็นั่งรถกระบะเข้ามาหาแม่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครคนเดียว โดยแม่ต้องเสียค่านายหน้าสำหรับภาคทั้งหมด 10,000 บาท โดยแม่จ่ายเงินสดทั้งหมดให้นายหน้าก่อน แล้วภาคค่อยทยอยจ่ายคืนแม่ เดือนละ 2,000 บาท

พอมาถึงอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ภาคก็ได้งานเป็นลูกจ้างร้านขายผักในตลาดนัดใกล้กับที่พัก ที่ภาครู้จักเจ้าของร้านเพราะว่าเวลาว่างๆภาคก็จะไปช่วยเจ้าของร้าน แล้วพอได้ว่ามีลูกจ้างออก ภาคจึงได้ไปทำงานแทน โดยได้ค่าจ้างวันละ 80 บาท ทำงานตั้งแต่ 14.00 – 18.00 น. ทำงานอาทิตย์ละ 4 วัน ส่วนอีก 3 วันภาคก็จะไปช่วยพ่อทำงานที่ลิ่งปลา ภาคทำงานที่ร้านขายผักได้ประมาณ 2 เดือน ญาติก็มาชวนไปทำงานแกะกุ้ง ซึ่งเป็นคนละลิ่งกับที่แม่ของภาคทำอยู่

ภาคทำงานแกะกุ้ง ตั้งแต่เวลา 05.00 น. ส่วนเวลาเลิกงาน ก็ขึ้นอยู่กับว่ามีกุ้งเยอะ – น้อย ถ้าเป็นช่วงที่มีกุ้งเยอะ ก็จะเลิกงานประมาณ 21.00 น. แต่ถ้าเป็นช่วงกุ้งน้อยก็จะเลิกงานประมาณ 19.00 น. โดยค่าจ้างจะได้ตามจำนวนกุ้งที่แกะได้ ซึ่งขึ้นอยู่กับขนาดกุ้งที่แกะและช่วงเวลาที่มิกุ้งเยอะ/น้อย ราคากุ้งมีตั้งแต่ กก.ละ 6 – 13 บาท ซึ่งภาคทำงานได้ค่าจ้างประมาณ 900 – 1,000 บาท/ครั้งที่ค่าแรงออก โดยค่าจ้างจะออกทุกๆ 7 วัน ภาคชอบแกะกุ้งในลิ่งกุ้งซึ่งเป็นงานรายเหมา มากกว่าทำกุ้งในโรงงานที่ได้เงินรายวัน เพราะภาคมองว่าทำงานรายเหมาได้เงินมากกว่า ขึ้นอยู่กับ

ว่าเราขยันทำงานมากแค่ไหน และภาคก็ทำกั๊งไม่เก่ง คิดว่าโรงงานคงไม่รับ

หลังจากที่ภาคทำงานแกะกั๊งได้ประมาณ 4 เดือน เจ้าของล้งปลาที่พ่อของภาคทำงานอยู่ก็หันมาทำโรงงานพลาสติก ก็เลยชวนพ่อมาทำงานด้วย พ่อจึงให้แม่และภาคมาทำงานด้วย ครอบครัวของภาคจึงย้ายมาทำงานที่โรงงานพลาสติกกันทั้งครอบครัว โดยพ่อของภาคเป็นหัวหน้าคนงาน และมีคนงานทำงานอีกประมาณ 4 คนรวมทั้งภาคและแม่ด้วย ทุกๆวันภาคและคนงานอื่นๆ จะต้องทำหน้าที่รับของที่มาส่งจากที่ต่างๆ, แกะพลาสติก, คัดพลาสติก, ยกซังกิโละ เป็นต้น เวลาทำงานตั้งแต่ 08.30 – 17.30 น. ได้ค่าจ้างวันละ 230 บาท ทำงานทุกวัน หยุดวันอาทิตย์ แล้วหลังจากนั้นภาคและพ่อแม่ก็จะช่วยกันทำงานรายเหมาด้วย ได้ค่าจ้างวันละประมาณ 600 บาท ภาคทำงานที่โรงงานพลาสติกปีนี้เป็นปีที่ 5 แล้ว เพราะเจ้าของโรงงานไม่รู้จัก มีบ้านพักให้ฟรี นายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้ตั้งแต่ภาคอายุประมาณ 17 ปี เพราะว่าภาคต้องออกไปข้างนอกบ่อย ไปรับของกับนายจ้าง โดยเสียค่าทำบัตรไป 6,000 บาท เจ้าของโรงงานออกให้ก่อน แล้วนายจ้างก็จะหักเงินจากค่าแรงที่ได้จนกว่าหนี้จะหมด และค่าตอบแทนปีละ 3,500 บาท แม้ว่าภาคจะทำงานที่โรงงานนี้นาน มีประสบการณ์การทำงานเยอะ แต่ว่าบางครั้งถ้าภาคทำงานผิดพลาด ก็จะถูกนายจ้างดุว่าเหมือนกัน หรือบางครั้งที่นายจ้างใช้งานเลยเวลาทำงาน ภาคก็จะบ่นนายจ้างบ้าง แต่ก็ไม่เคยมีปากเสียงรุนแรง

เนื่องจากช่วง 3 – 4 เดือนก่อน งานที่โรงงานพลาสติกไม่ค่อยมี รายได้ที่เคยได้น้อยลง ญาติของภาคจึงมาชวนพ่อของภาคไปทำงานกรีดยางที่จังหวัดจันทบุรี พ่อแม่และน้องสาว 2 คนของภาคก็เพิ่งย้ายไปอยู่ที่จังหวัดจันทบุรีได้เพียงประมาณ 1 เดือนกว่า ที่โรงงานพลาสติกก็มีภาคอยู่คนเดียว และภาคก็กลายเป็นหัวหน้าคนงานทำงานแทนพ่อ เพราะมีประสบการณ์มากกว่าคนอื่น และอีกเหตุผลที่ภาคยังออกจากโรงงานพลาสติกไม่ได้ เพราะว่าภาคยังติดหนี้ค่าตอบแทนนายจ้างอยู่ เป็นค่าตอบแทนของพ่อ, แม่ และภาคในปีนี้ คนละ 3,500 บาท เป็นเงินทั้งหมด 10,500 บาท ซึ่งตอนนี้เหลือหนี้อยู่ประมาณ 6,500 บาท ซึ่งภาคคิดว่าคงใช้เวลาไม่นานก็น่าจะใช้หนี้หมด และหากใช้หนี้หมดภาคก็ไม่คิดจะตามพ่อแม่ไปอยู่ที่จังหวัดจันทบุรี ภาคคิดว่าจะทำงานที่โรงงานพลาสติกต่อ เพราะอยากเก็บเงินเพื่อไปบวชที่บ้านปี่หน้า เพราะว่าอายุ 20 ปีครบบวชพอดี ภาคตั้งใจว่าจะบวชประมาณ 2 เดือน ซึ่งการจัดงานบวชที่บ้านต้องใช้เงินเยอะ ประมาณ 30,000 – 40,000 บาท เพราะทั้งเป็นค่าใช้จ่ายสำหรับงานบวชและค่าเดินทางไป — กลับ จากอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครอีกด้วย ภาคจึงจำเป็นต้องขยันทำงานเก็บเงิน และอีกเหตุผลที่ไม่ตามไปอยู่กับพ่อแม่ เพราะอยากฝึกการใช้ชีวิตคนเดียว จะได้โตเป็นผู้ใหญ่ เพราะที่ผ่านมายุ่งกับพ่อแม่ มีคนดูแล แต่ตอนนี้ต้องอยู่คนเดียว ต้องดูแลตัวเอง

ภาคยังไม่คิดที่จะเปลี่ยนไปทำงานที่อื่น หรือไปทำงานโรงงาน เพราะว่าเพื่อนเล่าให้ฟังว่า

ทำงานโรงงานต้องมีค่าสมัครเข้าทำงาน ถ้าไม่จ่ายก็ไม่ได้ทำงาน และหากไปทำงานโรงงาน ก็ต้องย้ายออกจากที่พักปัจจุบัน ต้องไปหาห้องเช่า ดังนั้นต้องหาโรงงานที่มีโอทีให้ทำอยู่ตลอด เพราะว่าจะได้มีเงินเหลือเก็บเหลือใช้ เพราะมีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้นอีกเยอะ ภาคมีเพื่อนที่ทำงานอยู่โรงงานใหญ่ๆ อย่าง UNICORD ชวนไปทำงานด้วยเหมือนกัน แต่ภาคยังไม่ได้ตัดสินใจ เพราะงานที่ทำอยู่ก็ได้รายได้ดีอยู่

ภาคตั้งใจจะอยู่ที่สมุทรสาครมากกว่าที่จะกลับไปอยู่บ้านที่ประเทศพม่า เพราะมีงาน มีสิ่งอำนวยความสะดวก ชีวิตไม่ค่อยลำบาก วันหยุดภาคก็จะไปเที่ยวกับแฟนบ้าง เช่น พาแฟนไปดูหนัง ไปเดินห้าง แม้ว่าภาคจะเคยโดนตำรวจจับไปขังไว้ที่ค่ายลูกเสือ เพื่อเรียกเอาเงิน 1 ครั้ง เพราะว่าภาคไม่มีบัตร ระหว่างที่เดินกลับจากร่วมงานแต่งงานของน้ำเพื่อกลับบ้าน แต่ในท้ายที่สุดน้ำก็มาจ่ายเงินตามที่ตำรวจเรียกไป 2,000 บาทให้ ภาคจึงถูกปล่อยตัว และภาคค่อยใช้เงินคืนน้ำที่หลัง แม้ว่าระหว่างที่ถูกกักตัวไว้ ภาคจะพยายามบอกตำรวจว่าเกิดที่ประเทศไทย ทำให้พูดภาษาไทยชัด แต่ตำรวจก็ไม่เชื่อเพราะว่าไม่มีหลักฐานใบเกิด เพราะว่าก่อนหน้านี้เคยมีตำรวจมาตรวจค้นที่บ้าน ระหว่างที่พ่อหนีตำรวจ ใบเกิดของภาคก็ตกน้ำหายไป ภาคตั้งใจว่าจะทำงานเก็บเงิน ซื้อบ้าน ซื้อรถ มีเงินพร้อมก่อนจึงคิดเรื่องแต่งงาน

กรณีศึกษาที่ 11

นางวาริน อายุ 25 ปี เกิดที่เมืองเมะล่าย รัฐมอญ ประเทศพม่า วารินแต่งงานกับคนมอญด้วยกัน มีลูก 1 คน ตอนนี้ (ณ วันสัมภาษณ์) ส่งกลับให้แม่สามีดูแลที่ประเทศพม่า

พ่อของวารินมาทำงานอยู่ที่จังหวัดระนองก่อนประมาณ 2 – 3 ปี จากนั้นแม่ วาริน และน้องก็ตามมาทีหลัง ตอนนั้นวารินอายุประมาณ 7 ขวบ แล้วก็มาอยู่ที่สมุทรสาครประมาณปีกว่า พ่อก็ส่งสารลูก เพราะว่าจะได้เรียนหนังสือ ดังนั้นพ่อจึงส่งวารินกับน้องกลับไปอยู่ที่บ้าน ส่วนพ่อก็ทำงานที่โรงเหล็กที่จังหวัดระนอง ส่วนแม่ทำงานที่โรงงานปลากระป๋อง หลังจากนั้นพอวารินอายุ 10 ปี พ่อได้ข่าวว่าอยู่ที่บ้านลำบาก พ่อเลยไปรับมาอยู่ด้วยกันที่จังหวัดระนอง และวารินอยู่ที่จังหวัดระนองได้สักพัก พ่อก็ส่งกลับบ้านอีกครั้ง เพราะอยากให้ลูกได้เรียนหนังสือ แต่เพราะวารินไม่ได้เรียนอย่างต่อเนื่อง พอลกลับไปจึงเรียนไม่ทันเพื่อน ในที่สุดวารินก็สอบเทียบชั้นจนได้เรียนชั้นเดียวกับเพื่อน วารินเรียนจนจบชั้น 4 ก็หยุดเรียนและอายุ 14 ปี พ่อแม่ก็ให้วารินตามมาที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เพราะหลังจากที่ส่งวารินกับน้องกลับบ้านครั้งที่ 2 งานที่จังหวัดระนองก็ได้ค่าจ้างน้อย วันละประมาณ 70 – 80 บาทเท่านั้น พ่อแม่ของวารินก็เลยย้ายมาทำงานแคะกุ้งอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร

วาริน เดินทางมาอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครทางด่านอำเภอแม่สลด จังหวัดตาก เพราะ

จากบ้านในรัฐมอญมาเมืองเมียวดีใกล้กว่าไปทางเกาะสอง โดยพ่อแม่ให้วารินมากับนายหน้าซึ่งเป็นคนบ้านเดียวกันพามา คือนายหน้าตกลงกับพ่อแม่ของวารินว่าจะพาไปส่งถึงที่พักที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครเลย พอเข้ามาถึงอำเภอแม่สอด นายหน้าก็จะพาเดินมาจนถึงแถวจังหวัด กำแพงเพชร จากนั้นนายหน้าก็พามาพักที่หมู่บ้านแห่งหนึ่งประมาณ 2 วัน แล้วก็พาวารินรวมทั้งคนอื่นๆขึ้นรถขนกะหล่ำที่ด้านในจะทำช่องไว้ให้คนเข้าไปแอบอยู่มาจนถึงอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ซึ่งระหว่างทางมีด่านตรวจ ตำรวจเอาเหล็กแหลมแทงเข้าไปในรถ ซึ่งมีคนที่นั่งมาในรถโดนเหล็กทิ่มซึ่งวารินไม่โดน แต่คนที่พามาก็บอกวารินว่าอย่าร้อง เพราะถ้าร้องจะถูกจับกันทั้งหมด ในที่สุดนายหน้าก็พาวารินมาส่งที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยพ่อแม่ของวารินจ่ายค่านายหน้าไปทั้งหมด 13,000 บาท

หลังจากที่มาอยู่ที่สมุทรสาคร วารินมาพักอยู่กับครอบครัวย่านชุมชนคลองหลวง และเริ่มทำงานแกะกุ้งที่ล้งเดียวกับแม่และใช้เบอร์เดียวกับแม่ โดยที่พักจะอยู่ด้านบนของล้ง ดังนั้นทุกครั้งที่เงินค่าจ้างออก ซึ่งจะออกอาทิตย์ละครั้ง นายจ้างจะหักค่าที่พักไปคนละ 100 บาท (รวมค่าน้ำ – ไฟ) ส่วนวารินเสียค่าที่พัก 50 บาท เพราะว่ายังเด็ก ซึ่งค่าจ้างทั้งหมดแม่จะเป็นคนเก็บ วารินไม่รู้ว่ามีรายได้เท่าไร ส่วนใหญ่อยากได้อะไรก็จะขอเงินแม่เอา และเวลาทำงานก็ไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับว่ามีกุ้งหรือเปล่า ถ้าเป็นช่วงกุ้งน้อยก็เลิกงานเร็ว และจะหยุดวันไหนก็ได้ ส่วนใหญ่จะหยุดอาทิตย์ละวัน ปีแรกที่วารินมาอยู่สมุทรสาคร วารินยังไม่มีใบอนุญาตทำงาน แต่พอรัฐบาลเปิดให้ทำรอบใหม่ นายจ้างก็เลยทำให้วาริน โดยนายจ้างจะหักค่าทำบัตรจากค่าจ้างที่ทำงานได้ ถ้าเป็นช่วงที่กุ้งเยอะก็จะหักครั้งละ 500 บาท/รอบเงินที่ออก ถ้ากุ้งน้อยก็จะหัก 300 บาท/รอบเงินที่ออก โดยในบัตรวารินจะบอกเจ้าหน้าที่ว่าอายุ 17 ปีแล้ว เพราะว่าถ้าบอกว่าอายุไม่ถึง เจ้าหน้าที่จะไม่ทำบัตรให้ แล้วก็เพราะว่าในล้งเดียวกันมีเด็กอายุรุ่นราวคราวเดียวกับวารินเยอะ เจ้าหน้าที่ก็เลยไม่ว่าอะไร หลังจากทำบัตรแล้ว วารินก็ยังทำงานอยู่ล้งเดิมอีกประมาณเกือบ 2 ปี ก็ย้ายมาทำล้งใหม่ เพราะว่านายจ้างทำบัตรให้แต่ไม่ให้วารินถือบัตรติดตัว นอกจากนี้วารินยังไม่อยากทำงานอยู่ที่ล้งเดิมเพราะว่ากุ้งน้อย ทำงานได้เพียงวันละ 300 กว่าบาท

ดังนั้นพ่อน้ำของวารินก็ชวนมาทำงานอยู่ที่ล้งกุ้งแถววัดโคกด้วย โดยเล่าว่าได้ค่าจ้างวันละ 400 – 500 บาท และวารินก็เริ่มแกะกุ้งเก่งขึ้น คิดว่าออกมาทำงานเองได้วารินจึงย้ายมาทำงานที่นี่ โดยที่พ่อแม่ยังอยู่ที่ล้งเดิม เพราะว่านายจ้างไม่ให้ถือบัตร ตอนที่อยู่ในโรงงานถ้ามีอะไรนายจ้างจะรับผิดชอบ แต่ถ้าออกมานอกโรงงานเกิดอะไรขึ้นนายจ้างจะไม่รับผิดชอบ พ่อแม่ก็กลัวว่าจะเกิดปัญหา ซึ่งพ่อแม่ของวารินอนุญาตให้มาเพราะว่าที่ล้งนี้มีญาติพี่น้องอยู่เยอะ วารินไปสมัครเข้าทำงานเอง เลยได้เบอร์ของตัวเอง เสียค่าสมัคร 1,500 บาท วารินทำงานได้ค่าจ้างวันละประมาณ 400 บาท แต่เลิกงานดึกกว่างานที่เดิม ทำงานตั้งแต่เวลาประมาณตี 5 ถึงประมาณเที่ยงคืน บางช่วงที่

กึ่งเยอะๆก็อาจจะเลิกงานประมาณตี 2 – 3 และเงินค่าจ้างจะออกทุกๆ 2 อาทิตย์ ซึ่งวารินเคยทำงาน ได้เงินมากที่สุดประมาณ 7,200 บาท ส่วนที่ได้เงินน้อยที่สุดประมาณ 2,000 บาท ก็เพราะกึ่งน้อย บ้างและเวลาทำงานน้อยบ้าง โดยวารินต้องเสียค่าเช่าห้องเดือนละประมาณ 200 กว่าบาท เพราะว่า อยู่กันหลายคน วารินแต่งงานอายุ 16 ปี หลังจากแต่งงาน ช่วงแรกๆวารินก็ยังพักอยู่กับญาติ แต่ ต่อมาก็แยกออกมาเช่าห้องอยู่เอง โดยเสียค่าเช่าห้องเดือนละประมาณ 1,700 – 1,800 บาท หลังจาก ที่แต่งงานแล้วก็ยังทำงานที่สั่งเดิม วารินทำงานที่สั่งนี้ประมาณ 4 – 5 ปีก็ออก เพราะว่าตอนนั้น ท้องแก่ ทำงานไม่ไหว เลยลาออก แต่หลังจากออกจากสั่งกึ่ง ช่วงนั้นแม่สามีขายผักอยู่ที่ตลาด วาริน ก็ไปช่วยแม่สามีขายผักอยู่ที่ตลาดด้วย วารินคลอดลูกที่โรงพยาบาลศรีวิชัย 5 ซึ่งหลังจากที่ลูกอายุ ได้ 5 เดือน วารินก็กลับมาทำงานแกะกึ่งที่เดิม ส่วนลูกก็จ้างพี่เลี้ยงเอา เพราะว่าวารินลาคลอดที่สั่งไว้ พอกลับไปทำงานใหม่ก็เลยไม่ต้องสมัครใหม่ เบอร์ก็ยังอยู่ สามีก็ยังทำงานอยู่ แต่วารินก็ทำงานได้ แค่ประมาณ 2 เดือนก็ลาออกมา เพราะว่ากึ่งน้อย แกะกึ่งได้เงินไม่ดี แล้วต้องจ้างคนอื่นเลี้ยงลูก รายได้เริ่มไม่พอ วารินเลยตัดสินใจออกมาเลี้ยงลูกเอง

สาเหตุที่วารินทำงานที่สั่งนี้ได้ไม่นาน เพราะว่ากึ่งที่สั่งราคาก็อยู่ต่ำกว่ากับสั่งอื่น ส่วน หัวน้ำก็ดูบ้าง โดยเฉพาะถ้าขาดงานบ่อย อย่างเช่นช่วงที่วารินแพ้ท้องจะหยุดงานบ่อย โคนหักเงิน บ้าง แต่ว่านายจ้างก็ไม่ไล่ออก ซึ่งวารินเองก็ยอมรับว่าตัวเองผิดจริง หยุดงานเยอะจริงๆ ถ้าเป็น โรงงานใหญ่ถ้าหยุดเยอะๆ โคนไล่ออกอย่างเดียว ก็เลยทำงานที่สั่งนี้ได้ไม่นาน ส่วนเพื่อนร่วมงานก็ ไม่มีปัญหาอะไร เพราะว่าต่างคนต่างก็ทำงานของตัวเอง นั่งโต๊ะไหนก็ทำโต๊ะนั้น แรกๆที่วารินเข้าไปทำงานมีคนไทยทำงานอยู่ในสั่ง 2 โต๊ะ แต่หลังๆนี้ไม่มีคนไทยเลย นอกจากเสมียนและหัวน้ำที่เป็นคนไทย

ปีแรกที่วารินทำงานที่สั่งนี้ เพราะว่ามีแรงงานที่ไม่มีใบอนุญาตทำงานเยอะ เจ้าหน้าที่ตรวจ คนเข้าเมืองก็เลยมาตรวจ ทำให้มีแรงงานโดนจับเยอะ และโดนส่งกลับพม่าทางด่านอำเภอแม่สอด วารินถูกขังคุกที่กรุงเทพฯประมาณ 2 วัน ก็โดนส่งกลับพม่า และพอไปถึงเมียวดี ก็มีนายหน้าที่จะ พากลับมาที่สมุทรสาคร แต่ว่าวารินจะต้องรออยู่ที่บ้านนายหน้าที่เมียวดีประมาณ 1 อาทิตย์ก่อน คือ ก่อนที่ตม.จะพาข้ามด่านไป ตม.จะให้เลือกว่าจะไปกับใคร นายหน้าคนนั้นก็จะได้ตัวไป เพราะ ยังไงก็ต้องมีคนเดินทางกลับเข้ามาครั้งต่อครั้ง ก็ให้นายหน้าจัดการเลย ตอนนั้นวารินถูกจับไป พร้อมกับน้ำ น้ำก็จะเป็นคนเลือกนายหน้าที่จะพากลับมาที่สมุทรสาคร ซึ่งครั้งนี้วารินใช้เวลา เดินทางจากอำเภอแม่สอดมาที่สมุทรสาครประมาณ 3 วัน มีเดินบ้าง นั่งรถกระบะที่มีผ้าใบคลุมบ้าง หลังจากที่ถูกกลับมาถึงสมุทรสาคร วารินก็ยังกลัวตำรวจอยู่ เพราะว่ายังไม่มีบัตร แล้วหนึ่งเดือนต่อมา ก็มีตำรวจมาค้นที่ห้องพัก วารินก็โดนตำรวจจับอีก แต่ครั้งนี้ตำรวจเอาไปขังไว้ที่ในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ตำรวจจับได้ 5 คน และเรียกเงินคนละ 3,000 บาท แต่วารินก็ต่อรองว่าขอเป็น

คนละ 1,500 บาท โดยให้เหตุผลว่าเพิ่งโดนจับ และกลับมาถึงสมุทรสาคร ยังไม่ได้ทำงาน ยังไม่มีเงิน ตำรวจจึงยอม ซึ่งน้ำก็มาช่วยเอาเงินมาจ่ายกับตำรวจให้ แม้ว่าวารินจะโดนจับ 2 ครั้งใกล้ๆกัน ก็ไม่คิดที่จะกลับบ้าน เพราะว่ากลับบ้านก็ไม่มีอะไรทำ และยังมีหนี้อยู่ที่ประเทศไทยด้วย เพราะว่าเพิ่งโดนจับมา คำนายหน้าจากแม่สอดมาสมุทรสาคร 11,500 บาท และครั้งที่ 2 อีก 1,500 บาท ซึ่งวารินไปกู้เงินจากคนมอญที่ทำงานที่โรงงานเดียวกันมาจ่ายก่อน โดยต้องจ่ายดอกเบี้ยร้อยละ 20 และวารินไม่คิดที่จะไปทำงานที่อื่น เพราะว่าอยู่ที่นี้ก็ได้ทำงาน ถ้ามีบัตรก็จะอิสระ ไม่โดนจับ เพราะถ้าไม่โดนจับก็อยู่ได้ ทำงานได้วันละ 300 – 400 บาท แล้วที่สมุทรสาครก็มีคนมอญเยอะ ต่อมาพอรัฐบาลให้ไปทำใบอนุญาตทำงาน วารินก็เลยไปทำ วารินเสียค่าทำใบอนุญาตทำงาน (แบบที่ต้องมีพร.38/1) 5,200 บาท ซึ่งตั้งแต่วารินได้ใบอนุญาตทำงาน วารินไม่เคยโดนตำรวจจับเลย และรู้สึกมั่นใจในการใช้ชีวิตอยู่ในประเทศไทยมากขึ้น

หลังจากวารินออกมาเลี้ยงลูกได้ประมาณ 2 เดือนกว่า ก็ได้เจอกับเจ้าหน้าที่ของโครงการของ IOM คืออาสาสมัครก็จะมาลงชุมชน เก็บข้อมูลครัวเรือน คัดกรอง วารินก็เลยสนใจที่จะไปทำงานด้วย หลังจากถามรายละเอียดว่าทางโครงการต้องการคนที่มีคุณสมบัติอย่างไร และคิดว่าตัวเองสามารถทำได้ ภาษาไทยก็ใช้ได้ เลยไปสมัครงานกับโครงการ เพราะเห็นว่าเป็นงานที่ดี ได้ช่วยเหลือคนและได้หยุดงานวันเสาร์ – อาทิตย์ ในที่สุดวารินก็ได้ทำงานเป็นเจ้าหน้าที่ของโครงการของ IOM ตำแหน่ง พนักงานสาธารณสุขต่างด้าว ได้เงินเดือน 6,000 บาท ทำงานเวลา 8.30 – 16.30 น. โดยช่วงแรกจะทำงานอยู่ที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด (สสจ.) คือ ต้องเข้าไปอบรมฝึกงาน เพื่อให้มีความรู้ในการทำงาน โดยจะอบรมทีละ 3 วันติดกัน และอบรมเพิ่มเติม 2 เดือนอบรมครั้ง ซึ่งในช่วงแรกที่เข้ามาทำงาน จะมีการอบรมอยู่ประมาณ 2 – 3 ครั้ง จากนั้นก็ทำงานอย่างเดียว โดยการทำงานจะเป็นลักษณะทำงานเป็นทีม ทีมเต็มมี 14 คน โดยมีคนไทยเป็นพยาบาลเป็นหัวหน้า เป็นคนนำทีม มีห้องทำงานอยู่ในสสจ. หน้าที่หลักๆที่ต้องทำคือ การลงชุมชนแรงงาน สอนสุขศึกษา สำนวณลูกน้ำยุงลาย เป็นต้น ซึ่งเวลาลงชุมชนก็จะแบ่งเป็น 2 ทีม แต่ในความเป็นจริงไม่เคยมีคนลงชุมชนพร้อมกันครบ 14 คน เลย ตอนแรกๆอาจจะเต็ม ต่อมาก็มีคนเริ่มลาออก วารินเองก็เป็นทีมชุดที่ 2 คือโครงการเริ่มได้ประมาณ 5 เดือนกว่าแล้วค่อยไปสมัคร

เพื่อนร่วมงานของวารินมีทั้งมอญ กะเหรี่ยง ทวาย พม่า แต่ใช้ภาษาพม่าเป็นภาษากลางในการสื่อสาร ซึ่งปัญหาในการทำงานคือส่วนใหญ่จะเป็นเรื่องความคิดเห็นไม่ตรงกัน ขัดแย้งกันบ้าง ทศนคติเรื่องการทำงานไม่ตรงกันซึ่งมาจากเรื่องเพศ ประสบการณ์การทำงาน พี่หัวหน้าก็จะพยายามให้เกิดการคุยกัน พยายามให้ทุกคนได้ออกความคิดเห็น แล้วดูว่าความคิดเห็นของใครที่น่าจะทำงานได้ ส่วนการทำงานกับคนไทยไม่เคยมีปัญหากันเลย หลังจากที่ถูกกันกับพี่หัวหน้า ซึ่งดูเหมือนว่าจะคุยกันได้ แต่ในท้ายที่สุดเวลาทำงาน ก็ยังเป็นไปตามที่เค้าอยากทำ ส่วนปัญหาในการ

ทำงานกับชุมชนคือ แรงงานไม่เข้าใจการทำงานของผู้จ้างที่ บางครั้งก็ทำงานไม่ได้ตามเป้าที่ตั้งไว้ เพราะแรงงานต้องออกไปทำงาน ทางเจ้าหน้าที่ของโครงการจะจัดกิจกรรมอะไรก็ยาก แล้ว เจ้าหน้าที่วันหยุดคือเสาร์ – อาทิตย์ แต่แรงงานจะว่างเสาร์ – อาทิตย์ซึ่งเจ้าหน้าที่ไม่ทำงาน สุดท้ายก็ปรับการทำงานด้วยการลงชุมชนวันอาทิตย์บ้าง วารินทำงานกับโครงการจนกระทั่งหมดโครงการ คือประมาณ 2 ปีครึ่ง (โครงการ 3 ปี แต่วารินเข้าทำงานหลังจากโครงการเริ่มแล้ว) ระหว่างที่ทำงานให้กับโครงการ วารินก็ไปเรียนภาษาไทยที่อำเภอบางบอน เรียนกับโครงการของมูลนิธิเพื่อเยาวชนเพื่อชนบท โดยเรียนเฉพาะวันอาทิตย์ แม้ว่าปัญหาในการทำงานจะมีบ้าง พี่หัวหน้าก็พยายามพูดคุยกับวาริน เพื่อให้มีกำลังใจทำงานต่อ และทางโครงการก็ทำใบอนุญาตทำงานให้ด้วย และปีที่ 2 ก็ขึ้นเงินเดือนให้อีก 300 บาท เป็น 6,300 บาท แต่หลังจากหมดโครงการ ยังเป็นช่วงที่มีการต่ออายุบัตร ซึ่งทางหมอกก็ต้องมีล่ามช่วย สสจ.เลยจ้างวารินต่อ โดย 3 เดือนแรกให้เงินเดือน 6,000 บาท แล้วเดือนที่ 4 จ่ายให้ 5,680 บาท ซึ่งวารินก็ทำงานอีกประมาณ 2 เดือนก็ออก เพราะว่าเงินเดือนมีแต่น้อยลงๆ แต่ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวันกลับเพิ่มขึ้น วารินคิดว่ารายได้ไม่พอก็ก็นำเงินออก แม้ว่าจะได้หยุดวันเสาร์ – อาทิตย์ก็ตาม แต่ว่าค่าเดินทางไปทำงานก็เยอะ

หลังจากออกจากงานที่สสจ. วารินก็ออกมาทำงานแคะกุ้งในล้งแห่งหนึ่งที่อยู่ใกล้บ้าน มีคนแถวบ้านแนะนำ เพราะวารินคิดว่าล้งอยู่ใกล้บ้าน สามารถเดินกลับมากินข้าวที่บ้านได้ ไม่ต้องเสียค่าอะไรเลย และค่าจ้างที่ล้งออกครั้งละ 7 วัน วารินทำงานได้ค่าจ้างประมาณ 2,000 กว่าบาท ซึ่งวารินทำงานที่ล้งนี้ได้ประมาณ 3 เดือนก็หยุด เพราะว่าพอกุ้งน้อย นายจ้างก็เลยเอาปลามาลง คือวารินต้องหักปลา ซึ่งวารินไม่เคยทำ และปลาก็กลืนแรง ก็เลยหยุด แต่ถ้านายจ้างเอากุ้งมาลงก็คิดว่าจะกลับไปแคะกุ้งอีก

ช่วงระหว่างที่วารินทำงานที่ล้งกุ้ง ตอนเย็นๆวารินก็จะไปช่วยพี่พยาบาลที่เคยทำงานด้วย โดยไปเป็นล่าม ทำงานตั้งแต่ 17.00 – 20.00 น. ได้ค่าจ้างวันละประมาณ 120 บาท/วัน ซึ่งวารินมองว่าก็ดีกว่าไม่มีงาน และแม้ว่าละแวกบ้านของวารินจะมีล้งกุ้งหลายที่ แต่เพราะว่าวารินเพราะในบัตรระบุว่าทำงานที่ไหน วารินจะไปทำงานที่อื่นไม่เรื่อยๆ ไม่ได้ อาจจะมีคนแจ้งจับเราได้ ถ้าโดนจับไม่คุ้ม

วารินคิดว่าอยู่ที่ประเทศไทยไปเรื่อยๆ ไม่คิดที่จะกลับบ้าน เพราะว่าลูกก็เกิดที่ประเทศไทย ชีวิตส่วนใหญ่ของวารินก็อยู่ในประเทศไทย ส่วนการย้ายไปอยู่ที่อื่น ถ้าได้งานที่ดี มีรายได้ที่ดีที่วารินพอใจ และที่ใหม่นั้นมีงานสำหรับสามีดด้วย วารินก็อาจจะย้ายไปได้ หรืองานโรงงานวารินก็คิดที่จะไปทำ แต่ตอนนี้ (ณ วันที่สัมภาษณ์) ก็เพิ่งสมัครงานเป็นเจ้าหน้าที่ของ MHF ไว้ ก็รออยู่ว่าจะได้หรือเปล่า เพราะว่าป็นงานในลักษณะที่เคยทำมาก่อนและเป็นเรื่องที่วารินสนใจด้วย วารินคิดว่าถึงแม้วารินจะต้องทำงานลำบาก ได้สิทธิอะไรไม่เหมือนคนไทย แต่ก็อยากให้ลูกได้โอกาสที่

มากกว่า เพราะว่าลูกเกิดที่เมืองไทย และวารินก็คิดว่าจะให้ลูกเรียนที่ประเทศไทย อยู่ที่ประเทศไทย
ดังนั้นถ้าลูกได้สิทธิที่ดีกว่าโดยเฉพาะเรื่องการทำงานและการเดินทางก็จะทำให้สามารถใช้ชีวิตที่
ประเทศไทยได้อย่างไม่ลำบากเหมือนกับวาริน

กรณีศึกษาที่ 12

นายมาว อายุ 17 ปี เกิดที่เมืองเนกะเย่ รัฐมอญ ประเทศพม่า ตอนที่มาวเล็กๆ มาวเคยมาอยู่
ประเทศไทยพักหนึ่ง จากนั้นก็กลับไปอยู่บ้านที่ประเทศพม่า จนเรียนหนังสือจบชั้น 1 ก็มาที่
ประเทศไทยอีกครั้งตอนอายุประมาณ 11 ปีพร้อมกับพ่อ

พ่อแม่และพี่สาวของมาวมาทำงานที่ประเทศไทยหลายปีแล้ว มาวอยู่กับยายที่บ้าน พอมา
โตพ่อก็เลยไปรับมาอยู่ด้วย มาวและพ่อเข้ามาประเทศไทยทางด่านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก คือ
จากบ้านที่รัฐมอญมาถึงเมียวดีนั่งรถมา และพอข้ามมาฝั่งไทยมาจนถึงอำเภอเมือง จังหวัด
สมุทรสาครนั้นต้องเดินมา ใช้เวลาเดินเป็นเดือน โดยมีนายหน้าพาไป แต่มาวไม่รู้ว่ามีพ่อจ่ายค่า
นายหน้าไปเท่าไร

พอมาวมาถึงอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร มาวก็มาช่วยแม่ทำงานแกะกุ้ง โดยใช้เบอร์
เดียวกับแม่ มาวไม่รู้ว่ามีค่าแรงที่ได้แต่ละครั้งเท่าไร แต่รู้ว่ากุ้งตัวเล็กจะได้ราคาดีกว่ากุ้งตัวใหญ่ แต่
มาวก็ไม่ชอบแกะกุ้งตัวเล็ก เพราะว่าแกะยาก หลังจากที่ช่วยแม่แกะกุ้งได้ไม่กี่เดือน เพื่อนมาวก็มา
ชวนไปเรียนหนังสือที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งจัดขึ้น เรียนวันจันทร์ – ศุกร์ มาวเรียนได้เกือบ
ปี ก็เปลี่ยนมาเรียนวันอาทิตย์ เพราะว่าแม่ให้ออกมาทำงานช่วยแม่แกะกุ้งที่ล้งเดิม ใช้เบอร์เดียวกับ
แม่

ต่อมาคนรู้จักของแม่ก็มาชวนให้มาวไปทำงานโรงงานแถวๆนิคมอุตสาหกรรมสมุทรสาคร
ตอนนั้นมาวก็คิดว่าทำงานแกะกุ้งได้เงินไม่ค่อยดี แม่ของมาวก็อยากให้มาวไปทำงานที่โรงงาน เป็น
โรงงานทำมะพร้าว มาวได้ค่าจ้างแบบรายวัน วันละ 205 บาท โอทีชั่วโมงละ 42 บาท (ช่วงแรกโอที
ได้ชั่วโมงละ 38 บาท) มาวต้องเสียค่าสมัครงาน (รวมค่าใบอนุญาตทำงานด้วย) 5,000 บาท ซึ่งใน
ใบอนุญาตทำงานของมาวระบุว่ามาวอายุ 19 ปี มาวทำงานได้ประมาณ 5 เดือนแล้ว เงินค่าแรงจะ
ออกทุกๆ 15 วัน มาวก็จะให้แม่หมดเลย แล้วแม่จะให้เงินค่าขนมครั้งละ 300 บาท และในโรงงานมี
ทั้งคนงานคนมอญ คนพม่า และคนไทยซึ่งจะมีเยอะกว่าคนมอญ คนพม่า แต่มาวก็ไม่เคยมีปัญหา
กับเพื่อนร่วมงาน ไม่มีปัญหากับหัวหน้า ในที่ทำงานถ้าเป็นเพื่อนคนมอญ มาวก็ใช้ภาษามอญ ถ้า
เป็นคนไทยก็ใช้ภาษาไทย แต่จะไม่ค่อยยุ่งกับคนพม่าเพราะมาวพูดภาษาพม่าไม่ได้ แม้ว่ามาวจะอายุ
น้อยกว่าคนงานอื่นๆ แต่ก็ไม่เคยโดนแกล้ง ไม่เคยโดนหัวหน้าดุว่าแรงๆ ถ้าจะโดนก็เพราะมาว
ทำงานไม่ค่อยดี แต่ยังไม่เคยได้ใบเตือน คือถ้าได้ใบเตือนก็จะไม่ได้เบี้ยขยันเดือนละ 600 บาท

และถ้าได้ไปเดือนหลายครั้งก็จะโดนไล่ออก ทุกๆวันที่โรงงานมาจะทำหน้าที่เคาะน้ำมะพร้าวแช่แข็ง แล้วเก็บใส่กล่อง สำหรับเวลาทำงานของมาคือ เข้างาน 08.00 น. แต่รถรับส่งมี 4 รอบ ก็เลือกเอาว่าจะไปคันไหน โดยมาจ่ายค่ารถรับส่งเดือนละ 600 บาท และเวลาเลิกงานปกติคือ 16.30 น. ถ้ามีโอทีก็จะเลิกงานประมาณ 20.00 น. ทุกๆวันแม่ของมาจะเตรียมอาหารกลางวันให้มาไปกินที่โรงงาน มาทำงานทุกวัน หยุดวันอาทิตย์ ซึ่งส่วนใหญ่วันหยุดมาจะนอนอยู่ห้อง หรือไม่ก็ออกไปเที่ยวกับเพื่อนบ้าง แต่ถ้าไม่หยุดเลยงานเลยทั้งเดือนงานก็จะได้เบี่ยชยันเพิ่มอีก 600 บาท และถ้าทำงานวันหยุดก็จะได้ค่าแรงเป็น 2 แรง ซึ่งตั้งแต่มาเข้าไปทำงานมาได้เบี่ยชยันแล้ว 3 – 4 เดือน มาตั้งใจว่าจะทำงานที่โรงงานนี้ไปเรื่อย เพราะที่โรงงานนี้ก็ดี ไม่หักเงิน คุยกันได้เวลาหัวหน้าไม่อยู่ ถ้ามีโอทีที่ดีก็งานนาน แต่ช่วงนี้ (ณ วันสัมภาษณ์) ไม่ค่อยมีโอที เพราะว่าโรงงานไม่ค่อยมีของ

ตั้งแต่มาอยู่ประเทศไทย มาเคยโดนตำรวจจับแล้ว 2 ครั้ง ครั้งแรกโดนจับที่ล้ง คือคนงาน 600 กว่าคน โดนจับหมดเลย ตอนที่ตำรวจมาจับ มาหนีออกไปนอกโรงงานได้แล้ว แต่ว่ามีคนเรียกให้กลับเข้าไป มาก็เลยโดนจับไปด้วย หลังจากโดนจับ มาก็โดนส่งไปอยู่ที่สถานพินิจที่จังหวัดราชบุรี 50 วัน เพราะมาบอกตำรวจว่าอายุไม่ถึง 18 ปี มาโดนจับไปพร้อมกับเพื่อนๆที่ทำงานที่ล้งด้วยกันเกือบ 20 คน ส่วนครั้งที่ 2 ที่โดนจับคือปีใหม่ปี 2552 คือมาจะไปโลดส์ ตอนนั้นกำลังเดินอยู่แถวๆหน้าตลาดกุ่ม ก็มีตำรวจมาตรวจบัตร ตอนนั้นมายังไม่มีใบอนุญาตทำงาน มีแค่ใบทร.38/1 แต่มาก็ไม่ได้ถือติดตัวไปด้วย ก็เลยโดนจับไปขังคุกที่สถานีดำรงไว้ 7 วัน จากนั้นเจ้าหน้าที่ LPN ก็มาประกันตัวออก คือมาและแม่โดนตำรวจตรวจด้วยกัน แต่แม่มีใบอนุญาตทำงานเลยไม่โดนจับ แต่มาไม่มีบัตร เลยโดนจับ แล้วแม่ก็เลยไปแจ้งให้ทางองค์กร LPN ช่วยเหลือ แต่บังเอิญเป็นช่วงวันหยุดและที่ LPN มีกรณีเร่งด่วนที่ต้องทำก่อน มาเลยต้องอยู่ในห้องขังหลายวัน

มาคิดว่าจะอยู่ที่ประเทศไทยไปอีกเรื่อยๆ เพราะอยู่ที่สมุทรสาครก็มีความสุขได้อยู่ ได้อยู่กับครอบครัว แต่ก็อยากกลับไปบ้านเพื่อบวชก่อน แล้วค่อยกลับมาทำงานที่ประเทศไทยต่อ มาเคยไปกรุงเทพฯตอนที่ยังเรียนอยู่ คือทางองค์กรพาเด็กนักเรียนไปร่วมกิจกรรม มาก็เลยได้ไปด้วย ไปร่วมอยู่ ถึงแม้ว่ามาจะเคยไปกรุงเทพฯแล้ว แต่มาก็ไม่ได้อยากไปอยู่ที่กรุงเทพฯ และคิดว่าแม่คงไม่ให้ไปด้วย เพราะว่าไม่มีญาติ ไม่มีคนรู้จักอยู่ด้วย มาชอบอยู่ที่มหาชัยมากกว่า เพราะอยู่ใกล้แม่ได้ดูแลแม่ด้วย เพราะว่าตอนนี้พ่อก็เสียแล้ว แต่ถ้าแม่ชวนกลับบ้าน มาก็จะกลับกับแม่ แต่ว่ามาชอบอยู่ที่ประเทศไทยมากกว่า เพราะว่าสนุกกว่าที่บ้าน และมีเพื่อนเยอะกว่าด้วย เพราะว่าตอนนี้เพื่อนๆของมาก็มาทำงานที่ประเทศไทยกันหมดแล้ว

กรณีศึกษาที่ 13

นายไช อายุ 15 ปี เกิดที่เมืองอะเนียง รัฐมอญ ประเทศพม่า เดินทางมาประเทศไทยตอนอายุ 10 ปี พร้อมกับพี่ โดยที่พ่อแม่ทำงานอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เพราะว่าพ่อแม่ของไชอยากให้ลูกทุกคนมาอยู่ด้วยกันที่ประเทศไทย แม่จึงจ้างให้นายหน้าพาไชและพี่มาส่งที่สมุทรสาคร หลังจากที่ไชเรียนจบชั้น 2

ไชเดินทางเข้ามาประเทศไทยกับนายหน้าทางด้านด่านจังหวัดระนอง และนายหน้าจะพาไชมาส่งถึงที่พักที่ย่านเกาะสมุทรพ่อแม่อยู่ แล้วแม่ก็จ่ายเงินนายหน้าเป็นเงินก้อนทั้งหมด ซึ่งพ่อแม่ของไชทำงานเป็นลูกจ้างแกะกุ้งที่ล้งกุ้งแห่งหนึ่ง

พอไชมาถึงอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร แม่ก็ให้ไชช่วยเหลือเลี้ยงน้อง หลังจากเลี้ยงน้องอยู่ได้ประมาณ 1 ปี ก็มีเพื่อนมาชวนไปเรียนหนังสือ ซึ่งองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งจัดขึ้น ไชเรียนหนังสือจนอายุประมาณ 13 ปี ไชก็หยุดเรียน เพราะอยากช่วยแม่ทำงาน ไชจึงมาทำงานแกะกุ้งที่ล้งเดียวกับแม่ ใช้เบอร์เดียวกับแม่ ทำให้ค่าจ้างที่ได้จากการแกะกุ้ง ครั้งละ 2,000 – 3,000 กว่าบาทนั้นเป็นค่าแรงของการแกะกุ้งของไชและแม่ และค่าจ้างที่ได้ก็ขึ้นอยู่กับขนาดกุ้งที่แกะด้วย ทำให้รายได้ไม่แน่นอน เหตุผลที่ไชไม่แยกเบอร์กับแม่ เพราะไม่อยากให้แม่ต้องทำงานหนัก ทำเบอร์เดียวกันจะได้ช่วยแม่ยกกุ้ง ในช่วงแรกที่ไชทำงาน ไชจะไปทำงาน 08.00 น. แต่ปัจจุบันไชไปทำงานตั้งแต่ 06.00 น. แล้วก็ทำงานจนกระทั่งกุ้งหมด ซึ่งจำนวนกุ้งก็ขึ้นอยู่กับช่วงเวลา ถ้าเป็นช่วงที่กุ้งน้อย ไชจะเลิกงานประมาณ 17.00 น. ถ้าเป็นช่วงกุ้งเยอะ จะเลิกงานประมาณ 20.00 น. สำหรับไชแล้ว ไชชอบแกะกุ้งตัวใหญ่ เพราะว่าแกะง่ายกว่ากุ้งตัวเล็ก แม้ว่าราคาค่าจ้างจะถูกกว่ากุ้งตัวเล็ก แต่ไชก็มองว่าการที่กุ้งแกะง่าย ทำให้แกะได้เยอะ ก็จะได้เงินเยอะเหมือนกัน สำหรับไช แม่จะให้ค่าขนมครั้งละ 150 บาท/รอบเงินที่ออกทุกๆ 7 วัน ไชมีเพิ่มมีโบนัสตามงาน โดยทำครั้งล่าสุดที่รัฐบาลเปิดให้ทำโดยในใบอนุญาตทำงาน ไชระบุว่าอายุ 16 ปี เพราะถ้าใส่อายุเยอะกว่านี้กลัวว่าเจ้าหน้าที่จะไม่เชื่อ เพราะว่าไชยังตัวเล็กอยู่ และไชเองก็ไม่อยากใส่อายุเยอะๆ ด้วย โดยไชเสียค่าทำบัตรให้กับนายหน้าที่นายจ้างมาทำให้จัดการเรื่องบัตรไป 4,300 บาท และเพิ่งต่อบัตรไป 4,300 บาท

ไชไม่คิดที่จะเปลี่ยนไปทำงานที่โรงงาน เพราะว่าที่ล้งกุ้งที่ทำอยู่ทุกวันนี้มีเพื่อนเยอะ และแม้ว่าจะอายุน้อยกว่าคนงานคนอื่นๆ หลายคน ทำให้โดนแกล้งบ้าง แต่ไชก็รู้สึกว่าการที่ล้งแห่งนี้สนุกกว่าไปทำงานที่อื่นและได้อยู่ใกล้ๆ กับแม่ด้วย และล้งที่ไชทำงานนี้ คนงานส่วนใหญ่เป็นชาวมอญ มีเสมียนเป็นคนไทย แม้ไชจะโดนหักเงินบ้าง เพราะว่าทำกุ้งผิดหรือทำงานไม่ดี แต่ไชก็ไม่เถียงหรือไม่บ่น เพราะก็ยอมรับว่าทำงานไม่ดีจริงๆ และเพราะเวลาโดนหักเงินแม่ก็ไม่ว่า แต่ถ้ามีเพื่อนชวนไปทำงานที่อื่น จังหวัดอื่น ไชก็อยากไป แต่ต้องขึ้นอยู่กับว่าแม่อนุญาตหรือเปล่า ถ้าแม่ให้ไปก็ไป แต่ถ้าแม่ไม่ให้ไปก็ไม่ไป

ไชยอยากอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ไปเรื่อย ๆ เพราะว่าอยู่ที่สมุทรสาครสนุก มีครอบครัว มีเพื่อน มีงาน แต่ถ้าจะให้กลับไปบ้านที่รัฐมอญ ประเทศพม่า ก็คงไปเที่ยว ไปเยี่ยมญาติเท่านั้น แล้วก็กลับมาอยู่ที่ประเทศไทย ไชยฝอยอยากเป็นนักกีฬาฟุตบอล เพราะว่าชอบและเคยเล่นฟุตบอลเมื่อครั้งที่เรียนหนังสือ

กรณีศึกษาที่ 14

น.ส.ก้อย อายุ 17 ปี เกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยพ่อแม่เป็นชาวมอญมาจากรัฐมอญ ประเทศพม่า

ครอบครัวของก้อยอาศัยอยู่ที่อำเภอสังขละบุรีจนกระทั่งก้อยอายุ 3 ปี จึงย้ายมาอยู่ที่จังหวัดชลบุรี โดยระหว่างที่อยู่ที่อำเภอสังขละบุรี พ่อแม่ของก้อยทำงานรับจ้างตัดไม้ ทำหน่อไม้ แล้วพอนายหน้ามาหาคนงาน แล้วเข้ามาก็จะทำบัตรให้ด้วย พ่อแม่ของก้อยก็เลยตัดสินใจไปทำ พ่อไปที่จังหวัดชลบุรี พ่อของก้อยทำงานเป็นลูกจ้างทำท่อ ส่วนแม่ไม่ได้ทำงาน เพราะว่าเพิ่งคลอดน้อง ก้อยต้องช่วยแม่ดูแลน้องก็เลยไม่ได้เรียนหนังสือ เพราะเข้าแก้มืออยากยุ่งยากเรื่องเด็ก ก็เลยไม่ได้ออกไปเรียนหนังสือที่อื่น

ก้อยและครอบครัวอาศัยอยู่ที่จังหวัดชลบุรีได้ประมาณ 10 ปี ก็ย้ายไปอยู่ที่จังหวัดระยอง เพราะว่าพ่อแม่เบื่องานที่ทำอยู่ เข้าแก้มือไม่ได้ดูแลดี งานหนักขึ้น และนายจ้างไม่ให้ค่าจ้างเพิ่ม จากนั้นก้อยก็ตามพ่อไปอยู่ที่จังหวัดระยอง 1 ปี พ่อแม่ไปทำงานแกะกุ้ง จากนั้นพ่อแม่ก็ย้ายมาอยู่ที่จังหวัดชลบุรีได้ประมาณ 1 ปี พ่อแม่ก็ให้นายหน้าพามาทำงานที่กรุงเทพฯ ส่วนก้อยนายหน้าก็พาไปทำงานที่กรุงเทพฯ เป็นโรงงานทำกางเกงกีฬา ได้เงินเดือน 3,500 บาท โดยเสียค่านายหน้า 500 บาท โดยเจ้าของโรงงานไม่ได้บอกว่าให้ทำงานกี่ชั่วโมง คนงานคนอื่นทำงานรายวันส่วนใหญ่เป็นคนไทย แต่ก้อยไม่รู้ ก็เลยทำงาน 24 ชั่วโมง เพราะว่าพักอยู่บ้านเข้าแก้มือกินอยู่กับเข้าแก้มือทำงานได้ประมาณเดือนเดียวก็ออก ก็บอกเข้าแก้มือว่าทำงานไม่ไหว จะกลับบ้าน ก็เลยนั่งรถตู้มาหาแม่ที่จังหวัดชลบุรี แม่ก็หางานให้ ก้อยได้ทำงานที่ร้านขายอาหารตามสั่ง ได้เดือนละ 3,000 บาท นายจ้างไม่ได้บอกว่าเป็นลูกจ้าง แต่บอกว่าเป็นญาติ แต่สุดท้ายนายจ้างไม่จ่ายค่าจ้าง จากนั้นก้อยก็มาทำงานเป็นแม่บ้าน ได้ค่าจ้าง 3,500 บาท ก็ย้ายมาอยู่กับนายจ้างเดิม แต่ก็ไม่ได้จ่ายค่าจ้างอีก ทำงาน 3 เดือน จ่าย 1 เดือน แล้วก็มาทำงานที่ร้านผ้าม่าน แต่ก้อยรีดผ้าม่านไม่เป็น ก็เลยออก จากนั้นก็เลยโทรหาพี่สาวกับป้าที่อยู่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครว่ามีงานไหม ก็เลยมาทำงานที่ล้างปลาที่ป้า เพราะว่าไม่มีบัตร ทำงานที่ล้างปลาได้ประมาณ 1 ปี ทำงานตั้งแต่ประมาณ 05.00 – 17.00 น. แล้วแต่ช่วงที่มีปลามากหรือน้อย โดยช่วยป้าจ่ายค่าห้องเดือนละ 1,500 บาท ที่ล้างปลาเพราะว่ามีคนมอญทำงานเยอะ ก้อยก็เลยได้ฝึกพูดภาษามอญด้วย เพราะว่าเกิดที่ประเทศไทย พูดมอญไม่เก่ง ที่ล้างปลาเป็นงานแบบ

เหมา ถ้ามีปลาก็ทำ ถ้าไม่มีปลาก็ไม่ทำ ทำงานที่ล้างปลาได้ประมาณ 1 ปี ได้ใบอนุญาตทำงาน เสียเงินค่าทำบัตร 5,500 บาท ก็เลยย้ายงาน เพราะว่างงานที่ล้างปลามันหนัก อันตรายจากการใช้มีด เพราะก้อยเคยโดนมีดบาด เลยไม่อยากทำแล้ว และแม่ก็สมัครงานที่ล้างกุ้งให้ เสียเงินไป 2,000 บาท แต่โรงงานใหญ่แห่งหนึ่งก็ประกาศรับคนงาน ก้อยก็เลยไปสมัคร เสียค่าสมัครไป 3,500 บาท แล้วก็ได้แม่เลยต้องเสียเงินค่าสมัครงานไป 2,000 บาทฟรี

ปัจจุบันก้อยทำงานที่โรงงานกุ้งแห่งหนึ่ง โดยทำงานทุกวัน หยุดทุกวันอาทิตย์ ทำงานตั้งแต่ 07.00 – 16.00 น. ได้ค่าจ้างวันละ 208 บาท และถ้าทำโอที 18.00 – 20.00 น. ได้ชั่วโมงละ 39 บาท โดยค่าจ้างทั้งหมดก้อยจะให้แม่เป็นค่าใช้จ่าย เงินจะออกทุกๆ 15 วัน แล้วแม่จะให้เงินก้อยครั้งละ 200 บาท/รอบที่เงินออก แต่ก้อยบอกว่าถ้าเงินหมด แม่ก็จะเอาเงินให้เรื่อยๆ อยากได้อะไรก็บอกแม่ ก้อยไม่คิดจะย้ายไปอยู่ที่อื่น เพราะว่าอยู่กับพ่อแม่ดีกว่า ถึงจะไปอยู่ที่อื่นก้อยก็ไม่กลัว แต่ไม่อยากไป เพราะว่าทำงานที่โรงงานก็สนุก มีเพื่อนที่ทำงานเป็นคนมอญเยอะ ไม่เคยโดนหัวหน้ำడు ไม่เคยโดนหักเงิน ก็เลยคิดว่าเกิดที่ประเทศไทยด้วย ก็เลยไม่อยากกลับไปอยู่ที่พม่า ถ้าแม่จะกลับบ้านก็คงกลับไปด้วย แต่ก็ต้องกลับมาทำงานที่ประเทศไทย

กรณีศึกษาที่ 15

นายชัย อายุ 20 ปี ชายหนุ่มชาวทวาย เกิดที่เมืองเกาะสอง เขตตะนาวศรี ประเทศพม่า โดยเข้ามาประเทศไทยตอนอายุประมาณ 7 ปี พร้อมกับแม่โดยมีนายหน้าพามาทางด่านจังหวัดระนอง พ่อแม่ของชัยทำงานแกะกุ้งในล้งแห่งหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร และเพราะพ่อแม่มีลูกหลายคน ทำให้ชัยไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ แต่ชัยก็เรียนอ่านเขียนด้วยตัวเอง

ชัยเริ่มทำงานเมื่ออายุประมาณ 15 ปี โดยทำงานแกะกุ้งในล้งเดียวกับแม่ ใช้เบอร์เดียวกับแม่ ทำให้ชัยไม่รู้ว่าได้ค่าจ้างเท่าไร เพราะว่ารายได้ทั้งหมดชัยจะให้แม่เป็นคนเก็บไว้ สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว หลังจากทำงานแกะกุ้งได้ประมาณปีกว่า ชัยก็ย้ายไปทำงานที่โรงงานปลากระป๋องแห่งหนึ่ง เพราะไม่อยากทำงานแกะกุ้ง โดยสมัครงานผ่านนายหน้า เสียค่านายหน้า 3,000 บาท เวลาทำงานคือ 07.00 – 17.00 น. ถ้าหากมีโอที จะทำงานถึงประมาณ 22.00 น. ค่าจ้างที่ได้จะเป็นแบบเหมารายวัน ชัยทำงานได้ค่าแรงทั้งหมดเดือนละประมาณ 5,000 บาท และชัยเช่าห้องอยู่กับเพื่อน 4 คน เช่าห้องอยู่ใกล้ๆกับย่านไทยยูเนียน ค่าเช่าห้อง รวมค่าน้ำ – ไฟ แล้วประมาณเดือนละ 2,500 บาท ชัยทำงานที่โรงงานนี้ได้ประมาณ 6 เดือนก็ย้ายมาทำงานที่โรงงานปลากระป๋องอีกแห่งหนึ่ง เพราะว่าโรงงานเก่าไม่มีโอที รายได้ไม่พอกับค่าใช้จ่าย

โรงงานใหม่ที่ชัยย้ายมาทำงานนั้น ก็ยังคงเป็นโรงงานปลากระป๋อง ชัยจ่ายค่านายหน้าสมัครงานไป 1,500 บาท ซึ่งถ้าใครพูดไทยได้เก่ง ก็ไม่จำเป็นต้องสมัครงานผ่านนายหน้าก็ได้ ชัยทำ

หน้าที่เล่าปลา ทำงานตั้งแต่เวลา 08.00 – 16.00 น. แต่ถ้ามีโอทีก็จะทำงานจนถึงประมาณเที่ยงคืน โดยได้ค่าจ้างเป็นแบบเหมารายวัน วันละ 190 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท รวมๆแล้วชัยได้ค่าแรงเดือนละประมาณ 5,000 กว่าบาท ชัยทำงานได้ประมาณ 5 เดือนก็ลาออก เพราะว่าขัดแย้งกับหัวหน้าที่เป็นคนไทย หัวหน้าคนไทยไม่ชอบหน้าทำให้ชัยโดนกลั่นแกล้ง โดนหักเงิน เช่น เข้าห้องนํ้านาน ทำงานผิด เป็นต้น ซึ่งหลังจากที่ชัยลาออกจากงาน ก็กลับมาอยู่บ้านกับแม่ประมาณ 2 เดือน

ต่อมาชัยก็ย้ายไปทำงานที่โรงงานกึ่ง ซึ่งเพื่อนของชัยทำงานอยู่ก่อน แต่เพราะว่าเป็นโรงงานใหญ่ ชัยจึงยังต้องสมัครงานผ่านนายหน้า โดยจ่ายค่านายหน้าสมัครงาน 4,000 บาท สำหรับโรงงานนี้ ชัยได้ค่าจ้างวันละ 203 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท เงินค่าแรงจะออก 2 อาทิตย์ต่อครั้ง ชัยได้เงินค่าแรงประมาณเดือนละ 8,000 บาท โดยต้องทำงานตั้งแต่เวลา 8.00 – 17.00 น. แต่ถ้ามีโอที จะต้องทำงานถึงประมาณเที่ยงคืน ทำงานทุกวัน หยุดวันอาทิตย์ และวันหยุดราชการจะหยุดให้พร้อมจ่ายค่าจ้างด้วย ในโรงงานที่ชัยทำอยู่นี้มีทั้งคนงานคนไทย คนมอญ และคนทวาย แต่ส่วนใหญ่จะเป็นแรงงานชาวมอญ ส่วนคนไทยก็จะเป็นเสมียน แต่ชัยก็ไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงานหรือหัวหน้า

ชัยทำงานที่โรงงานกึ่งได้ประมาณ 2 ปี ก็ลาหยุดกลับบ้านที่ประเทศพม่า เพราะว่าไม่ได้กลับบ้านนานแล้ว ชัยเสียค่านายหน้าพากลับบ้าน 2,800 บาท ไปทางด่านจังหวัดระนอง ชัยอยู่ที่บ้านประมาณ 2 เดือนก็กลับมาอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครอีกครั้ง โดยมีนายหน้าพามาทางจังหวัดชุมพร 6,000 บาท แม้ว่าชัยจะลางานไปหลายเดือน แต่หัวหน้าก็รับชัยเข้าทำงานที่โรงงานเหมือนเคย เพราะว่าเคยทำงานมานาน ไม่มีประวัติไม่ดี

ชัยมีใบอนุญาตทำงานตั้งแต่อายุ 17 ปี เพราะถ้าไม่มีใบอนุญาตทำงานจะหางานยาก และต้องจ่ายค่านายหน้าแพง แม่ชัยจึงช่วยเรื่องค่าใช้จ่ายในการทำบัตรให้มาตลอด หลังจากทำงานที่โรงงานกึ่ง ชัยก็กลับมาอยู่กับแม่ ช่วยแม่จ่ายค่าเช่าห้อง ซึ่งถ้ารวมค่าน้ำ – ไฟ แล้วเดือนละประมาณเกือบ 2,000 บาท และเพราะโรงงานที่ชัยทำงานอยู่ไกลจากบ้าน แต่ชัยไม่อยากจะนั่งรถรับส่งไปทำงาน แม่จึงช่วยจ่ายเงินซื้อมอเตอร์ไซค์ให้ก่อน เพื่อให้ชัยได้ใช้ไปทำงาน แล้วชัยค่อยทยอยจ่ายเงินคืนแม่ แม้ว่าชัยจะทำงานโรงงานมาหลายปี แต่ว่าชัยก็อยากไปทำงานเป็นลูกเรือประมงเหมือนกัน แต่ไม่มีเพื่อนไปทำด้วยกัน หรือเพื่อนเป็นลูกเรือประมงอยู่ก่อน ทำให้ชัยตัดสินใจไม่ไปทำงานลูกเรือ เพราะงานลูกเรือถ้าไม่มีเพื่อนทำงานด้วยจะลำบาก ชีวิตที่ต้องอยู่กับคนแปลกหน้าตลอดเวลา มันไม่สนุก ถึงจะได้เงินเป็นกొนก็เถอะ คือชัยเป็นคนติดเพื่อน หลังจากออกไปอยู่กับเพื่อนแล้วไม่ไหว กลับมาอยู่กับพ่อแม่ แต่ถ้าไปทำงานที่ไหนไม่มีเพื่อนก็จะไม่ไป

ชัยยังไม่คิดว่าจะย้ายไปอยู่ที่อื่น เพราะว่าครอบครัวอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ไม่

มีคนรู้จักที่อื่น และถ้าไม่มีเพื่อนก็จะไม่ไป รวมทั้งงานที่ทำอยู่ตอนนี้ซัยก็พอใจ คิดว่าคงจะทำงานที่โรงงานนี้ไปเรื่อยๆก่อน จนกว่าจะเบื่อ หรือหางานใหม่ที่ได้รายได้มากกว่านี้ได้

กรณีศึกษาที่ 16

น.ส. น้ำ อายุ 16 ปี เกิดเมืองเมะล่าย รัฐมอญ ประเทศพม่า น้ำมีพี่น้อง 2 คน น้ำย้ายมาประเทศไทยตั้งแต่อายุ 11 ปี พร้อมกับพ่อแม่ น้ำได้เรียนหนังสือจนจบชั้น 5 และเข้ามาประเทศไทยทางด้านจังหวัดระนองผ่านนายหน้า เสียค่านายหน้า เด็ก 6,000 บาท ผู้ใหญ่ 12,000 บาท/คน แม่ของน้ำจ่ายค่านายหน้าเป็นเงินก้อนทั้งหมดทีเดียว 30,000 บาทเลย เพราะว่าพ่อแม่ของน้ำเคยมาทำงานที่ประเทศไทยหลายปี ก็เลยพอมีเงินเก็บอยู่บ้าง เลยไม่ต้องขายบ้าน กู้หนี้ยืมสิน หรือว่าทยอยจ่ายหนี้

พ่อแม่ของน้ำตัดสินใจกลับมาประเทศไทยอีกครั้ง หลังจากก่อนหน้านี้ตั้งใจจะกลับไปอยู่ที่บ้านเลย เพราะว่าเงินที่เก็บมาเริ่มไม่พอใช้ ก็เลยกลับมาทำงานที่ประเทศไทย และที่พาน้ำมาคนเดียว ไม่พาน้องมาด้วยเพราะว่าน้องยังเรียนหนังสืออยู่ พอมาถึงอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร พ่อแม่ก็พาน้ำมาอยู่ที่ชุมชนย่านเกาะสมุทร เพราะว่าเคยอยู่มาก่อน พ่อแม่ของน้ำทำงานแกะกุ้ง ส่วนน้ำไม่ได้ทำงาน อยู่บ้านเฉยๆ เพิ่งได้ทำงานปีนี้

หลังจากน้ำมาถึงที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครได้ไม่นาน ก็มีเพื่อนมาชวนไปเรียนหนังสือที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งจัดขึ้น ตอนนั้นน้ำไปเรียนทุกวันจันทร์ – ศุกร์ แต่เรียนได้ไม่นานก็หยุดเรียน เพราะว่าทางองค์กรไม่มีครูอาสาสมัครที่จะมาสอนเด็กๆ รวมทั้งเด็กที่เรียนในโรงเรียนเริ่มโตเป็นผู้ใหญ่ เนื้อหาของการเรียนควรต้องปรับเปลี่ยน แต่ทางองค์กรยังไม่ได้ดูเรื่องนี้ ก็เลยทำให้หยุดการเรียนการสอนไว้ชั่วคราว แล้วพอโรงเรียนหยุดสอน น้ำจึงออกมาทำงานเพราะอยากช่วยแม่หารายได้

หลังจากไม่ได้เรียนหนังสือ น้ำซึ่งอายุได้ 14 ปี ก็ออกมาทำงานด้วยการไปช่วยแม่แกะกุ้ง และช่วยดูแลบ้านบ้างประมาณเกือบปี ญาติที่ทำงานอยู่โรงงานกุ้งแห่งหนึ่งก็มาชวนน้ำไปทำงานด้วย โดยต้องเสียค่าสมัครเข้าโรงงาน 6,000 บาท ซึ่งรวมทั้งค่าทำใบอนุญาตทำงานด้วย แม่อนุญาตให้น้ำไปทำงานที่โรงงาน แม้ว่าต้องจ่ายค่าสมัครก็ตาม เพราะแม่ไม่ยอมให้ทำงานแกะกุ้งที่ล้ง เพราะรายได้น้อยเมื่อเทียบกับโรงงาน แม้ว่าโรงงานที่น้ำทำงานจะเป็นงานแบบรายเหมาก็ตาม โดยโรงงานจะจ่ายค่าจ้างครั้งละ 10 วัน ซึ่งที่ผ่านมาน้ำเคยได้ค่าจ้างประมาณ 2,000 – 4,500 บาท/ครั้ง ซึ่งตอนนี้ (ณ วันสัมภาษณ์) ทางโรงงานจะหักเงินน้ำครั้งละ 500 บาท สำหรับเป็นค่าทำพาสปอร์ต รายได้ทั้งหมดน้ำจะให้แม่เก็บไว้ และแม่จะให้เงินน้ำสำหรับเป็นค่าขนม 300 บาทต่อ/รอบเงินที่ออก ส่วนอาหารกลางวันแม่ก็จะเตรียมให้น้ำไปกินที่โรงงาน เพราะว่ามีค่าใช้จ่ายเยอะ ไม่ว่าจะเป็นค่าเช่าห้อง(รวมค่าน้ำ – ไฟ)เดือนละ 2,500 บาท อยู่กัน 7 คนต้องช่วยกันจ่าย ค่าอาหาร ค่าเสื้อผ้า

และต้องเก็บเงินเพื่อกลับบ้าน เป็นต้น โดยงานของน้ำคือแกะกุ้ง แต่ในแต่ละวัน/สัปดาห์จะมีคำสั่งออกมาว่าให้แกะแบบไหนบ้าง ซึ่งจะต่างกับงานที่ล้างที่แกะแบบเดียวตลอด น้ำไปทำงานโดยมีรถรับส่ง เพราะว่าโรงงานอยู่ไกลจากที่พัก โดยน้ำจ่ายค่ารถรับส่ง 150 บาท/รอบเงินที่ออก และน้ำทำงานตั้งแต่เวลา 6.00 – 17.00 น. ทำงานทุกวัน หยุดวันอาทิตย์ วันหยุดส่วนใหญ่ น้ำจะนอนอยู่บ้าน แต่ถ้าเพื่อนมาชวนไปเที่ยวข้างนอกก็ต้องขออนุญาตแม่ก่อน ในโรงงานที่น้ำทำงาน คนงานส่วนใหญ่จะเป็นคนไทยมากกว่าคนมอญ คนพม่า และมีหัวหน้าเฉพาะหัวหน้าคนไทย ไม่มีหัวหน้าคนมอญ ตั้งแต่ทำงานมา น้ำยังไม่เคยโดนหัวหน้าดูว่า/ตำหนิเลย เพราะว่าน้ำทำงานดี และน้ำเพราะมีญาติอยู่โรงงานเดียวกัน ทำให้น้ำไม่เบื่อ มีเพื่อนคุย มีเพื่อนไปทำงาน ยังสนุกกับการทำงานที่โรงงานนี้อยู่

น้ำยังไม่คิดจะย้ายไปทำงานโรงงานอื่นหรือไปอยู่ที่อื่น เพราะน้ำไม่เคยไปจังหวัดอื่นเลย ไม่มีเพื่อนที่ทำงานอยู่ที่อื่นชวนไปอยู่ด้วย และแม่ไม่ไปด้วย น้ำเลยไม่อยากย้ายไปอยู่ที่ไหนห่างจากพ่อแม่ น้ำอยากกลับไปอยู่ที่บ้านที่รัฐมอญ แต่ไม่รู้ว่าจะได้กลับบ้านเมื่อไหร่ ต้องถามแม่ คือ ถ้าแม่กลับน้ำก็จะกลับด้วยแต่น้ำก็ไม่เคยชวนแม่กลับบ้านซักที น้ำเคยโดนตำรวจจับครั้งหนึ่งระหว่างทางที่เดินไปช่วยแม่ทำงานแกะกุ้งที่ล้าง ตอนนั้นน้ำไม่มีบัตร คือ มีตำรวจผ่านมา ก็ถามว่ามีบัตรหรือเปล่า ถ้าไม่มีต้องไปโรงพัก น้ำไม่มีบัตรอะไรจึงโดนตำรวจพามาขังไว้ที่โรงพัก แต่ไม่ได้เอามาฝากขังในห้องขัง จากนั้นแม่ของน้ำที่ไม่โดนจับเพราะว่ามีบัตรก็ตามตำรวจไปที่โรงพักด้วย แล้วก็โทรหาหัวหน้าที่ล้าง หัวหน้าที่ล้างก็มาเคลียร์กับตำรวจให้ แล้วแม่ก็จ่ายเงิน 1,500 บาท ตามที่ตำรวจเรียกเพื่อให้ น้ำถูกปล่อยตัว โดยตำรวจบอกแม่ของน้ำว่า น้ำเป็นเด็กอยู่ ไม่ให้ทำงาน แต่ตอนที่ตำรวจจับน้ำเดินอยู่ระหว่างทางไปล้าง ยังไม่ได้ทำงานซึ่งเป็นความผิดซึ่งหน้าเลย ทำให้น้ำรู้สึกไม่ปลอดภัยเวลาเจอตำรวจ แต่ตอนนี้ น้ำมีใบอนุญาตทำงาน และในบัตรก็ระบุว่าน้ำอายุ 20 ปี ทำให้น้ำไม่กลัวว่าจะตำรวจเหมือนตอนที่ไม่มีบัตรอีก

กรณีศึกษาที่ 17

น.ส. ช่อ อายุ 21 ปี เกิดที่หมู่บ้านแดนพิวซาเยะ เมืองเมะล่าย รัฐมอญ ประเทศพม่า โดยตามพ่อแม่มาอยู่ประเทศไทยตอนอายุ 4 ปี

ครอบครัวของช่อย้ายมาทำงานรับจ้างตัดไม้ ทำหน่อไม้อยู่ที่อำเภอสังขละบุรีประมาณ 3 ปี จึงย้ายมาอยู่ที่จังหวัดชลบุรี ระหว่างที่อยู่ที่สังขละบุรีช่อไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือเพราะต้องช่วยแม่เลี้ยงน้อง พ่อแม่ของช่อตัดสินใจย้ายมาอยู่ที่จังหวัดชลบุรี เพราะว่ามีนายหน้าชาวมอญมาหาคนงานไปทำงาน ก็เลยตัดสินใจไป ส่วนช่อแม่ก็เลยให้กลับไปบ้านพร้อมย่า เลยได้เรียนหนังสือจนถึง Grade 1

ช่อกลับมาอยู่กับพ่อแม่ที่จังหวัดชลบุรีตอนอายุ 12 ปี หลังจากที่แม่พาน้องไปส่งให้อยู่บ้านกับย่า ช่อก็เลยกลับมาประเทศไทยพร้อมแม่ และพอมาถึงประเทศไทยก็มาช่วยพ่อแม่ทำงาน เพราะว่าพ่อทำแบบรายเหมา และพอช่ออายุ 15 ปี เฒ่าแก่ก็ทำบัตรให้

หลังจากนั้น พ่อแม่ของช่อก็ไปย้ายไปทำงานแกะกุ้งที่จังหวัดระยอง โดยจ้างรถรับจ้างขนของไป 1,500 บาท ช่ออายุประมาณ 18 ปี ก็ทำงานที่ลิ่งกุ้งกับพ่อแม่ ได้ค่าจ้างวันละ 210 บาท ทำงานตั้งแต่ 20.00 – 05.00 น. ทำงานทุกวัน ไม่มีวันหยุด ช่อทำงานได้ประมาณ 1 ปี รายได้ทั้งหมดก็จะให้แม่ เพราะว่าต้องจ่ายค่าเช่าห้อง เดือนละ 1,700 บาท (รวมค่าน้ำ – ไฟ) และสาเหตุที่ออกจากงานที่ระยอง เพราะหัวหน้าบอกว่ากุ้งน้อย ต้องหยุดงานประมาณ 2 อาทิตย์ เลยคิดว่าไม่ทำแล้ว ก็กลับมาทำงานที่เดิมที่จังหวัดชลบุรี แต่เพราะเฒ่าแก่จากที่เคยจ้างรายเหมา ก็จ้างแบบรายวัน ซึ่งจะได้เงินน้อย แม่ของช่อก็เลยลาออก และกลับไปทำงานที่ลิ่งเดิมที่จังหวัดระยอง แต่เพราะว่าที่ลิ่งไม่รับคนงานผู้ชาย ก็จะทำให้รายได้ไม่พอ ก็ไปทำงานที่โรงไม้ ทำงานตั้งแต่ 18.00 – 06.00 น. เพราะว่าไม่มีบัตร ได้ค่าจ้างวันละ 240 บาท ช่ออยู่ที่ระยองประมาณ 2 เดือน น้องชายของแม่อยู่ที่ชลบุรีชวนไปทำงานที่โรงไม้ที่จ.ชลบุรี เพราะว่ากลัวตำรวจมาจับ เพราะว่าเคยมีบัตร ช่อก็เลยไปทำงานกับแม่ที่โรงไม้ ได้ค่าจ้างวันละ 140 บาท ทำงาน 8.00 – 17.00 น. แต่เพราะไม่มีบัตรและงานหนักก็เลยพอมีกคนชวนไปทำงานที่ฟาร์มหมู ก็เลยไปทำ แต่ว่างงานหนักก็เลยออกมา ไปทำงานอยู่ไม่ถึง 5 วันก็ออก

หลังจากนั้นช่อก็มาทำงานที่กรุงเทพฯ โดยแฟนเก่าของช่อรู้จักกับนายหน้า นายหน้าเลยหางานที่โรงงานทำกางเกงกีฬา ได้เงินเดือน 3,500 บาท โดยเสียค่านายหน้าคนละ 500 บาท โดยเจ้าของโรงงานไม่ได้บอกว่าให้ทำงานกี่ชั่วโมง คนงานคนอื่นทำงานรายวันส่วนใหญ่เป็นคนไทย แต่ช่อไม่รู้ ก็เลยทำงาน 24 ชั่วโมง เพราะว่าพักอยู่บ้านเฒ่าแก่ กินอยู่กับเฒ่าแก่ ทำงานได้ประมาณเดือนเดียวก็ออก ก็บอกเฒ่าแก่ว่าทำงานไม่ไหว จะกลับบ้าน ก็เลยนั่งรถตู้มาหาแม่ที่จังหวัดชลบุรี แม่ก็หางานให้ ช่อก็เลยทำงานที่ร้านขายกล้วยเดี่ยว ได้ค่าจ้างเดือนละ 4,000 บาท อยู่กินที่บ้านเฒ่าแก่ ทำงานได้ประมาณ 1 ปี ก็เลยกลับไปอยู่บ้านที่พม่าประมาณ 2 เดือน ก็กลับมาที่สมุทรสาครเลย มาทำงานที่ลิ่งปลากับป้า เพราะว่าไม่มีบัตร ทำงานที่ลิ่งปลาได้ประมาณ 1 ปี ทำงานตั้งแต่ประมาณ 05.00 – 17.00 น. แล้วแต่ช่วงที่มีปลามากหรือน้อย ได้เงินประมาณ 4,000 บาทมากที่สุด โดยเงินออก โดยช่วยป้าจ่ายค่าห้องเดือนละ 1,500 บาท เพราะว่าไม่มีบัตร แม่เลยไม่อยากให้เดินทางบ่อยๆ เดี่ยวโดนตำรวจจับ ที่ลิ่งปลาส่วนใหญ่เป็นคนมอญ ที่ลิ่งปลาเป็นงานแบบเหมา ถ้ามีปลาก็ทำ ถ้าไม่มีปลาก็ไม่ทำ ทำงานที่ลิ่งปลาได้ประมาณ 1 ปี แล้วพอพ่อแม่กลับมาจากจังหวัดสุราษฎร์ธานี มาอยู่ที่สมุทรสาครด้วยกัน ช่อก็ย้ายมาอยู่กับแม่ โดยพ่อแม่ทำงานแกะกุ้ง ส่วนช่อทำงานที่ลิ่งปลา ปันจักรยานไปทำงานทุกวัน แม่ก็สมัครงานที่ลิ่งกุ้งให้ เสียเงินไป 2,000 บาท เพราะว่าพ่อไม่ชอบให้

ทำงานที่ล้างปลา เพราะว่าเหมีน อันตราย ได้เงินน้อย ทำงานหนัก

ดังนั้นปัจจุบันชอก็ทำงานที่ล้างกุ้ง ทำงานได้ประมาณ 1,500 – 5,000 บาท เงินออกทุก 10 วัน ทำงานตั้งแต่ 06.00 – 17.00 น. เสียค่าบัตรไป 5,500 บาท แต่ว่าช่วงนี้ (ณ วันสัมภาษณ์) เป็นช่วงที่กุ้งน้อย ก็เลยรายได้ไม่ดี รายได้ทั้งหมดชอจะให้แม่เก็บ และแม่จะให้ค่าขนมครั้งละ 200 บาท/รอบ การจ่ายเงิน ชอบอกว่างานแกะกุ้งกับล้างปลา แม้ว่าจะได้ค่าจ้างใกล้เคียงกัน แต่เพราะว่าแกะกุ้งงานสบายกว่า ไม่ต้องเสี่ยงกับสภาพแวดล้อมที่ทำงานไม่ดี อันตราย แล้วงานแกะกุ้งก็ทำง่ายกว่า และชอก็ไม่คิดว่าชอจะย้ายไปอยู่ที่จังหวัดอื่น เพราะว่าไม่อยากแยกจากแม่ แต่ถ้าแม่ย้ายไปไหนก็จะไปกับแม่ ตอนนี้อย่างไม่คิดเรื่องครอบครัว อยากทำงาน หาเงินสร้างบ้านให้แม่ก่อน

กรณีศึกษาที่ 18

นายโชน อายุ 16 ปี เกิดที่เมืองเมะลาโย รัฐมอลู ประเทศพม่า ก่อนมาประเทศไทยโชนได้เรียนหนังสือจนจบชั้น 1 จากนั้นก็บวชเป็นเณรอยู่ไม่นาน แล้วจึงย้ายเข้ามาอยู่ประเทศไทยตอนอายุ 9 ปีพร้อมกับแม่

แม่ของโชนมาทำงานที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครก่อนได้ไม่ถึงปี ยายของโชนก็เสียชีวิต แม่ของโชนจึงต้องกลับไปงานศพแม่ที่ประเทศพม่า แล้วพอแม่กลับมาสมุทรสาครอีกครั้ง โชนจึงขอตามแม่มาด้วย โดยมีนายหน้าเป็นคนพาма ครั้งแรกนายหน้าพามาทางด่านจังหวัดระนอง ระหว่างนั่งรถมาที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โชนกับพี่ที่ถูกจับที่จังหวัดประจวบคีรีขันธ์ แม่ของโชนถูกขังไว้ประมาณ 1 เดือน ส่วนโชนถูกขังไว้ประมาณ 8 วัน เจ้าหน้าที่ตรวจคนเข้าเมืองจึงส่งโชนและพี่กลับที่ด่านอำเภอแม่สอด จังหวัดตาก เพราะว่าโชนร้องไห้ ร้องโวยวายตลอด จากนั้นโชนและพี่ก็จ้างนายหน้าที่อำเภอแม่สอดให้พามาอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครอีกครั้ง โดยครั้งแรกค่านายหน้าพามาประเทศไทยของโชนและพี่ 12,000 บาท และค่านายหน้าครั้งที่สองก็ 12,000 บาท ซึ่งแม่ของโชนไม่สามารถจ่ายเป็นก้อนได้ ต้องทยอยๆจ่ายให้นายหน้าที่ละรอบของเงินค่าแรงที่ออก

พอโชนมาถึงอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครประมาณ 1 อาทิตย์ พี่เขยก็มารับไปอยู่ที่กรุงเทพฯ แถวๆสนามบินกับพี่สาว เพราะว่าตอนนั้นแม่ยังติดคดีหลบหนีเข้าเมืองอยู่ในห้องขัง ไม่มีคนดูแลโชนเลยต้องไปอยู่กับพี่ก่อน เพราะโชนเป็นลูกคนเล็กในจำนวนพี่น้อง 4 คน พี่ของโชนทำงานขายของ ขับรถขายของไปตามที่ต่างๆ โชนอยู่กรุงเทพฯได้ประมาณเดือนหนึ่งก็กลับมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร เพราะว่าแม่ออกจากคุกแล้ว

พอกลับมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โชนและครอบครัวอาศัยอยู่ในย่านชุมชนเกาะสมุทร แม่ของโชนทำงานแกะกุ้ง ส่วนโชนเพราะยังเด็กก็เลยไม่ต้องทำงาน จนกระทั่งโชนอายุ

12 ปี ก็เริ่มทำงานช่วยแม่แกะกุ้งแบบรายเหมา ใช้เบอร์เดียวกับแม่ ช่วงแรกๆที่ทำงาน โขวยังแกะกุ้งไม่ค่อยเป็น ทำงานได้ช้า จึงช่วยแม่เพิ่มรายได้ไม่มากนัก แต่ทุกวันนี้ก็แกะได้ดีขึ้น ไม่ช้าไม่เร็ว แบบธรรมดา และโขวก็ยังทำงานแกะกุ้งที่ดั้งเดิม ใช้เบอร์เดียวกับแม่อยู่ เพราะว่าสงสารแม่ที่ต้องยกกุ้งไปซัง ยกน้ำแข็ง ซึ่งงานมันหนัก โขวไม่อยากให้แม่ต้องทำงานหนักมาก ก็เลยไม่แยกเบอร์กับแม่ งานที่ล้างกุ้งที่โขวต้องทำคือ ผ่าหลัง, หักหัว, iveau เป็นต้น จะเลือกทำอย่างใดอย่างหนึ่ง แล้วให้แม่ทำที่เหลือไม่ได้ โขวและแม่ทำงานด้วยกันได้ค่าแกะกุ้งวันละประมาณ 300 – 400 บาทขึ้นอยู่กับจำนวนกุ้ง เงินค่าจ้างจะออกทุก 7 วัน ซึ่งถ้าเป็นช่วงกุ้งเยอะ โขวและแม่ก็จะได้ค่าจ้างครั้งละประมาณ 3,000 บาท แต่ถ้าเป็นช่วงกุ้งน้อยก็จะประมาณ 2,000 บาท โดยโขวไปทำงานสายกว่าแม่ ตอนยังเด็กโขวจะไปทำงานตอน 08.00 น. แต่ตอนนี้ไปทำงาน 06.00 น. และทำจนกุ้งหมด ซึ่งถ้าเป็นช่วงกุ้งน้อยก็เลิกงานประมาณ 17.00 น. แต่ถ้าเป็นช่วงกุ้งเยอะอาจจะทำงานถึงประมาณ 21.00 น. โขวทำงานทุกวัน หยุดวันอาทิตย์ หรือว่าถ้าอยากหยุดงานเองก็ได้ โดยไม่ต้องบอกนายจ้างล่วงหน้า แต่ว่าก็จะไม่ได้ค่าแรงในวันนั้นไป ซึ่งค่าแรงที่ได้แม่จะเป็นคนเก็บไว้ทั้งหมด สำหรับเป็นค่าใช้จ่ายในครอบครัว แล้วแม่จะให้โขวไว้เป็นค่าขนมครั้งประมาณ 100 – 200 บาท (ต่อรอบเงินที่ออก) ค่าเช่าห้องรวมค่าน้ำ – ไฟแล้วเดือนละประมาณ 2,400 บาท อยู่กัน 4 คน ซึ่งทุกคนจะช่วยกันทำงานและจ่ายค่าห้อง ในสิ่งที่โขวทำงานอยู่ มีทั้งคนมอญและคนพม่าทำงานอยู่ แต่คนมอญจะมีเยอะกว่า ส่วนคนไทยก็จะเป็นเสมียน แม้ว่าโขวจะยังเด็ก แต่ก็ไม่ได้โดนผู้ใหญ่แกล้ง ไม่เคยทะเลาะกับเสมียนรุนแรง บางครั้งถ้าโดนตำหนิในสิ่งที่โขวไม่ได้ทำผิด โขวก็จะเถียง แต่ถ้าโขวผิดจริง หรือว่าชนมากๆและโดนดุ โขวก็จะไม่ตอบโต้ และเพราะว่าโขวพูดภาษาไทยเก่ง ได้เรียนหนังสือ บางครั้งก็มีผู้ใหญ่ขอให้โขวช่วยพูดแปลภาษาไทยให้ แม้ว่าที่ล้งจะมีล่ามอยู่แล้วก็ตาม ซึ่งทำให้โขวรู้สึกภูมิใจในตัวเองมากที่ได้ใช้สิ่งที่เรียนมาให้เป็นประโยชน์

โขวเคยไปเรียนหนังสือที่องค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งจัดขึ้น เพราะมีเพื่อนที่อยู่ละแวกที่พักมาชวน ตอนนั้นน่าจะอายุประมาณ 10 ปี เพราะเพิ่งมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาครได้ไม่นาน โดยช่วงแรกจะเป็นการเรียนเฉพาะวันเสาร์ จากนั้นทางองค์กรก็ปรับให้มีการเรียนการสอนทุกวันจันทร์ – ศุกร์ โขวเรียนอยู่ประมาณ 7 เดือน จากนั้นก็เรียนเฉพาะวันอาทิตย์ วันจันทร์ – เสาร์ก็ช่วยแม่ทำงาน

โขวมีใบอนุญาตทำงาน (ทำรอบล่าสุดที่รัฐบาลไทยเปิดให้ทำ) เสียค่าทำบัตรไป 5,000 บาท และเพิ่งต่ออายุบัตรไป เสียค่าต่ออายุ 4,300 บาท แม้ว่าโขวจะเพิ่งมีใบอนุญาตทำงาน ทั้งๆที่ทำงานมาหลายปีแล้ว แต่โขวก็ไม่เคยโดนตำรวจจับ เพราะว่าเจ้าของล้งกุ้งสามารถตกลงกับตำรวจได้ เช่น เจ้าของล้งก็จะบอกว่าโขวยังเด็ก และก็เพิ่งมาช่วยแม่ทำงานหลังเลิกเรียน ตำรวจก็เลยไม่จับ และบางครั้งถ้าจะมีตำรวจมาตรวจล้ง โขวก็จะวิ่งไปหลบก่อน เพราะถ้าโดนตำรวจจับก็ต้องเสีย

เงิน โขวอยากจะเปลี่ยนไปทำงานที่ล้งอื่นหรืองานอย่างอื่นเหมือนกัน แต่แม่ไม่อนุญาต จึงต้องช่วยแม่ทำงานแกะกึ่งที่ล้งเดิมนี้ไปก่อน และถ้าเลือกได้ โขวก็ไม่อยากทำงานแกะกึ่ง งานโรงงาน หรืองานก่อสร้าง แต่โขวอยากทำงานกับองค์กรที่โขวเคยไปเรียนหนังสือด้วย เพราะว่าทำให้โขวมีความรู้ โขวอยากมีความรู้มากๆ จะได้ทำงานที่เป็นประโยชน์กับคนอื่นด้วย และโขวยังฝันว่าอยากเป็นช่างซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ เพราะว่าป็นอาชีพที่เป็นประโยชน์ในอนาคต

โขวคิดว่าจะอยู่ที่ประเทศไทยอีกนาน เพราะว่าอยู่ที่ประเทศไทยสะดวกสบายมากกว่า ที่บ้านที่พ่ายังเป็นบ้านนอกอยู่ ส่วนที่บ้านที่ประเทศพม่า นั้น ถ้ามีเงินพอก็ค่อยกลับไปเที่ยว เพราะตั้งแต่มาอยู่ที่ประเทศไทยโขวยังไม่ได้กลับบ้านเลย ถึงแม้ว่าแม่จะชวนกลับไปอยู่บ้าน โขวก็คิดว่าคงจะกลับไปแค่ไม่นาน แล้วก็กลับมาที่ประเทศไทยอีก โขวอยากไปอยู่ที่จังหวัดอื่นบ้าง ถ้าแม่อนุญาตให้ไป เพราะถ้าไปไหนไกลๆต้องขออนุญาตแม่ก่อน แต่ถ้าไปใกล้ละแวกบ้านก็ไม่ต้องขอก็ได้ เพราะว่าโขวโตแล้ว ดูแลตัวเองได้

กรณีศึกษาที่ 19

นางแหวน อายุ 15 ปี เกิดที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ขณะที่พ่อแม่มาจากเมืองเมะลาลัย รัฐมอญ ประเทศพม่า เพราะว่าที่บ้านในรัฐมอญไม่มีงาน ไม่มีที่ดินทำกิน ทำให้พ่อแม่ของแหวนตัดสินใจเข้ามาทำงานที่ประเทศไทย และแหวนเคยไปเที่ยวบ้านที่ประเทศพม่าตอนอายุประมาณ 3 ขวบ โดยครั้งนั้นจะอยู่บ้านประมาณ 5 – 6 เดือน ก็กลับมาอยู่บ้านที่ประเทศพม่า

แหวนเป็นลูกสาวคนเดียว พ่อแม่ทำงานแกะกึ่งที่ล้งแห่งหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร จนกระทั่งแหวนอายุประมาณ 7 ปี ก็มีเพื่อนมาชวนไปเรียนที่ศูนย์การเรียนรู้วัดบางหญ้าแพรก แหวนเรียนอยู่ที่ศูนย์วัดบางหญ้าแพรกอยู่ประมาณ 2 ปี ซึ่งพ่อแม่ต้องจ่ายค่ารถรับส่งเดือนละ 300 บาท หลังจากนั้นแหวนก็ย้ายตามเพื่อนมาเรียนที่โรงเรียนซึ่งจัดขึ้นโดยองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง โดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายใดๆ เรียนทุกวันจันทร์ – ศุกร์ แหวนเรียนอยู่ประมาณ 3 ปี ทางองค์กรก็ผลักดันให้เด็กต่างด้าวได้เรียนในโรงเรียนไทย แหวนจึงได้เข้าไปเรียนที่โรงเรียนวัดศิริมงคล แม้ว่าตอนที่เข้าไปเรียนแหวนจะอายุ 12 ปีแล้ว แต่แหวนก็สามารถสอบผ่านจนไปเรียนในชั้นป. 3 ได้

แหวนเข้าเรียนในโรงเรียนวัดศิริมงคลได้ไม่ถึงปี ก็ต้องลาออกมาทำงาน เพื่อช่วยพ่อแม่ใช้หนี้ เพราะว่าพ่อของแหวนไปยืมเงินมาให้เพื่อน 50,000 บาท แต่เพื่อนก็หนีหนี้ พ่อของแหวนก็เลยต้องใช้หนี้แทน แหวนได้มาทำงานเป็นครูพี่เลี้ยงเด็กและล่ามให้กับองค์กรพัฒนาเอกชนที่แหวนเคยเรียนหนังสือ เพราะว่าทางองค์กรได้พัฒนาโครงการเรียนร่วมของเด็กต่างด้าวในโรงเรียนไทย แหวนจึงได้มาเป็นครูพี่เลี้ยงให้เด็กๆที่โรงเรียนวัดกำแพง โดยทำงานตั้งแต่เวลา 07.00 – 15.00 น.

ได้เงินเดือนละ 4,000 บาท แหวนทำงานที่เป็นครูที่เลี้ยงได้ไม่ถึงปี ก็ลาออกมาแต่งงานกับแฟนหนุ่มชาวมอญที่คบกันมาประมาณ 1 ปี

แหวนเพิ่งแต่งงานได้ประมาณ 4 เดือน แล้วก็มาทำงานที่โรงงานตุ๊กตาที่น้ำท่าอยู่ จึงไม่ต้องเสียค่าสมัครเข้าทำงาน และสามีของแหวนก็ลาออกจากงานแกะกึ่งมาทำงานที่โรงงานเดียวกัน แต่คนละแผนก โดยแหวนได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ค่าล่วงเวลาชั่วโมงละ 38 บาท ทำงานทุกวัน หยุดวันอาทิตย์ โดยค่าจ้างจะออกทุก 15 วัน ทำงานตั้งแต่เวลา 08.00 – 17.00 น. ถ้ามีโอที ก็จะทำงานถึง 20.00 น. แหวนจะได้ค่าจ้าง (รวมค่าโอทีแล้ว) ประมาณครั้งละ 4,000 บาท ซึ่งรายได้เดือนหนึ่งของแหวนและสามีประมาณ 10,000 บาท แต่แหวนและสามีต้องช่วยแม่จ่ายค่าเช่าห้อง (รวมค่าน้ำ – ไฟ) 1,200 บาท แหวนและสามีจ่าย 600 บาท และเงินที่แหวนและสามีทำงานได้ จะให้แม่เก็บไว้ และแม่จะให้ค่าขนมครั้งละ 500 บาท (ตามรอบเงินที่ออก)

แหวนมีใบอนุญาตทำงาน เพราะเจ้าของโรงงานจัดหานายหน้ามาให้ โดยแหวนจะต้องจ่ายค่าทำบัตร 4,500 บาท ซึ่งนายจ้างจะค่อยๆ หักเงินจากเงินค่าจ้างที่แหวนได้รับ สำหรับเพื่อนร่วมงานของแหวนนั้น ส่วนใหญ่เป็นคนไทย คนมอญมีเพียงไม่กี่คน แต่แหวนก็ไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน แม้ว่าจะอายุน้อยกว่า และแหวนก็ไม่เคยโดนหัวหน้าตำหนิเลย เพราะว่าตั้งใจทำงาน แต่ต่างคนก็ต่างทำงาน มีคุยกันบ้าง หยอกล้อกันบ้าง หัวหน้าและเจ้านายก็ใจดี ไม่เคยโกงเงินลูกน้อง ส่วนแฟนของแหวนทำงานแผนกยกของ แต่ก็ไม่มีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงานคนอื่นๆ เหมือนกัน ทำให้แหวนและสามียังไม่คิดที่จะย้ายไปทำงานที่อื่นด้วย

แหวนไม่คิดที่จะกลับไปอยู่ประเทศพม่า เพราะว่าเกิดที่ประเทศไทย ถึงไม่มีบัตรประชาชน แต่ก็มีใบเกิด และแม่พ่อของแหวนจะเป็นชาวพม่า แม่เป็นชาวมอญ แต่ส่วนใหญ่แหวนใช้ภาษาไทยได้ดีมากกว่าภาษามอญและภาษาพม่า แหวนคิดว่าอยู่ที่ประเทศไทยไม่ลำบากเหมือนอยู่ที่ประเทศพม่า มีงานให้ทำ และแหวนเคยทำงานเป็นล่ามให้องค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานด้านสิทธิ ความรู้ เรื่องสิทธิที่มีทำให้แหวนไม่กลัวตำรวจ และมั่นใจที่จะอยู่ในประเทศไทย นอกจากนี้แหวนก็ไม่คิดที่จะย้ายไปอยู่ที่อื่น เพราะว่าไม่อยากอยู่ห่างจากครอบครัว ไม่อยากอยู่ห่างจากพ่อแม่ สามีของแหวนก็คิดเหมือนกัน เพราะว่าพ่อแม่เสียชีวิตแล้วทั้งคู่ พ่อแม่ของแหวนจึงเป็นเหมือนญาติผู้ใหญ่ แต่ถ้าพ่อแม่ของแหวนย้ายไปอยู่ที่อื่น แหวนและสามีก็จะย้ายไปด้วย ตอนนี้แหวนและสามีก็กำลังทำงานเก็บเงินเพื่อทำพาสปอร์ต คนละ 5,200 บาท เพราะอยากทำงานและเดินทางไปเที่ยวที่ต่างๆ ได้สะดวกมากขึ้น และยังไม่มีความคิดที่จะมีลูก เพราะว่าเพิ่งแต่งงาน อยากทำงานเก็บเงินให้พร้อมมากกว่านี้ก่อน

กรณีศึกษาที่ 20

น.ส. ดาว อายุ 17 ปี ชาวมอญ เกิดที่เมืองเมะล่าย รัฐมอญ ประเทศพม่า และเดินทางเข้ามาประเทศไทยตอนอายุประมาณ 11 ปี พร้อมกับแม่ โดยมีนายหน้าพามาทางด่านเจดีย์สามองค์ แม่ต้องเสียค่านายหน้า 17,000 บาท คือ เด็ก 5,000 บาท ผู้ใหญ่ 12,000 บาท ส่วนพ่อทำงานอยู่ที่จังหวัดระนอง น้ำของดาวทำงานอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสุทรสาครก่อน น้ำจึงชวนแม่ของดาวมาอยู่ด้วย และจ่ายเงินค่านายหน้าในการเดินทางให้ก่อน แล้วแม่ของดาวจึงค่อยๆทยอยจ่ายคืนน้ำ

ดาว ได้เรียนหนังสือจนชั้น 4 จากโรงเรียนในประเทศพม่า และที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ดาวได้เรียนวันอาทิตย์ ซึ่งจัดโดยองค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่ง ตอนอายุประมาณ 13 ปี โดยมีเพื่อนๆที่อยู่ในละแวกที่พักมาชวนไปเรียน ส่วนวันจันทร์ – เสาร์ ก็ทำงานแกะกึ่ง

ดาวช่วยแม่ทำงานแกะกึ่งที่ล้งแห่งหนึ่งในอำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร โดยใช้เบอร์เดียวกับแม่อยู่ประมาณ 2 – 3 วันก็แยกเบอร์ ล้งกึ่งจ่ายเงินค่าแกะกึ่งให้ดาวทุก 7 วัน ซึ่งดาวทำงานได้เงินประมาณ 1,000 – 2,000 บาทต่อครั้ง (กึ่งเยอะได้วันละประมาณ 300 – 350 บาท) งานแกะกึ่งที่ดาวทำคือ ตัดหัว, แกะเปลือก, ผ่าหลัง, ไขหาง เป็นต้น ดาวต้องทำทั้งหมด จะเลือกทำเฉพาะอย่างๆไม่ได้ ดาวทำงานตั้งแต่ประมาณ 06.00 น. ไปจนกว่ากึ่งจะหมดประมาณเกือบ 19.00 น. ดาวชอบแกะกึ่งตัวใหญ่ เพราะว่าแกะง่ายกว่า แม้ว่าราคาค่าจ้างจะถูกกว่ากึ่งตัวเล็กก็ตาม แล้วกึ่งตัวเล็กดาวรู้สึกทำงานหนักกว่า เพราะว่าแกะได้เต็ม 5 กก. ใช้เวลา ใช้แรงเยอะกว่ากึ่งตัวใหญ่ ดาวและคนงานไม่สามารถเลือกได้ว่าจะทำเฉพาะกึ่งเล็กหรือกึ่งใหญ่ คือมีกึ่งขนาดไหนมาก็ต้องทำ แต่ถ้าเป็นกึ่งเล็ก บางครั้งดาวก็จะออกไปพักบ่อยๆ ไปกินข้าว เพราะไม่อยากทำ และถ้าจะหยุดงานก็ไม่ต้องแจ้งล่วงหน้าก็ได้ เพราะว่าคนงานมีเบอร์ใครเบอร์มันอยู่แล้ว ดาวต้องช่วยแม่จ่ายเงินค่าห้อง (รวมค่าน้ำ – ไฟ) 2,000 บาท ซึ่งช่วงปีแรกที่ดาวและแม่มาอยู่สมุทรสาคร ห้องเช่านั้นอยู่ด้วยกันทั้งหมด 10 คน แต่ปัจจุบัน (ณ วันสัมภาษณ์) ในห้องเช่าอยู่กัน 3 คนเท่านั้น เพราะว่าคนอื่นๆกลับบ้านกันหมดแล้ว ล้งที่ดาวทำงานมีคนงานประมาณ 100 กว่าคน มีทั้งคนมอญและคนพม่า แต่ว่าคนมอญมีมากกว่า ดาวไม่เคยโดนนายจ้างหรือหัวหน้าคว่ำหรือตำหนิเลย และจะไม่หักเงิน ถึงแม้ว่าจะทำกึ่งเสียก็ตาม ดาวไม่เคยมีปัญหาเกี่ยวกับเพื่อนร่วมงาน เพราะต่างคนต่างทำงาน แต่มีบางครั้งคนงานชาวมอญมาขอให้ดาวเป็นล่ามแปลภาษาไทยให้ เพราะดาวอยู่ประเทศไทยมานานกว่า ได้เรียนหนังสือ และพูดไทยได้ เช่น จะขอลาก่อน เป็นต้น ดาวเพิ่งทำใบอนุญาตทำงาน (รอบล่าสุดที่รัฐบาลเปิดให้ทำ) ซึ่งที่ผ่านมาดาวไม่มีบัตรอะไรเลย โดยนายจ้างให้นายหน้ามาจัดการเรื่องขอใบอนุญาตทำงานให้ โดยดาวเสียเงินค่าทำบัตร 4,500 บาท และเพิ่งต่ออายุบัตรสำหรับปีนี้ไป จ่ายค่าต่อบัตร 4,500 บาท สำหรับค่าบัตรนั้นนายจ้างจะทยอยหักจากค่าแรงของดาว ครั้งละประมาณ 300 – 350 บาทต่อรอบเงินที่ออก

งานแกะกึ่งของดาวจะหยุดทุกวันอาทิตย์ และวันหยุดสำคัญๆ เช่น วันตรุษจีน วันสงกรานต์ เป็นต้น ซึ่งถ้าไม่ทำงาน ดาวก็จะพักผ่อนอยู่ที่บ้าน หรือบางครั้งถ้ามีเพื่อนมาชวนออกไปเที่ยวข้างนอก ดาวก็ต้องขออนุญาตแม่หรือน้ำก่อน ถ้าแม่หรือน้ำอนุญาตให้ไปจึงค่อยไป

ถึงแม้ว่าตอนนี้ดาวจะมีใบอนุญาตทำงานแล้ว แต่ดาวก็ยังกลัวตำรวจ กลัวว่าจะถูกจับ เพราะถ้าถูกตำรวจจับจะต้องเสียเงิน อย่างต่ำก็ 500 บาท ดาวเคยถูกตำรวจจับ 2 ครั้ง ครั้งที่หนึ่งโดนจับที่โรงงาน (จำอายุไม่ได้ แต่จำได้ว่าตอนนั้นยังเด็กอยู่) คือ ตอนนั้นตำรวจมาตรวจที่ล้งกึ่ง ทุกคนที่ล้งกึ่งถูกจับ ดาวถูกจับและถูกในเรือนจำจังหวัดสมุทรสาคร 23 วัน เพราะว่าบอกตำรวจว่าอายุ 18 ปี จึงถูกส่งไปเรือนจำ ซึ่งตอนนั้นเพื่อนบางคนบอกว่าอายุยังไม่ถึง 18 ปี แล้วตำรวจพูดว่าเด็กจะได้กลับพม่าก่อน ดาวกลัวว่าจะถูกส่งกลับพม่า ต้องแยกจากแม่ ก็เลยบอกตำรวจว่าอายุ 18 ปี หลังจากอยู่ในเรือนจำ 23 วัน หัวหน้าคนงานที่ล้งก็ไปจ่ายเงินให้ตำรวจ ดาวและคนงานคนอื่นๆ จึงถูกปล่อยตัว ส่วนครั้งที่สองนั้น ดาวกำลังเดินไปตลาดมหาชัยกับพี่ ก็โดนตำรวจสายตรวจจับ เพราะว่าไม่มีบัตร แล้วตำรวจก็พาไปอยู่ที่แห่งหนึ่งรอ ดาวเลยโทรให้น้ำช่วย น้ำมาจ่ายเงิน 2,000 บาทให้กับตำรวจ ดาวจึงถูกปล่อยตัว แล้วดาวจึงค่อยทำงานใช้หนี้

ตั้งแต่ดาวมาอยู่ที่อำเภอเมือง จังหวัดสมุทรสาคร ดาวไม่เคยย้ายไปทำงานที่ล้งกึ่งอื่น หรือทำงานอย่างอื่นเลย แม้ว่าแม่จะอนุญาตให้ไปทำงานโรงงานหรือทำงานอื่นก็ได้ แต่ดาวไม่ยอมไป ไม่อยากทำงานอื่น ดาวคิดว่างานแกะกึ่งก็ได้อยู่แล้ว เจ้าของล้งก็ใจดี ทำแกะกึ่งได้เก็บเงินเต็มที่ แต่ถ้าแม่และน้ำย้ายไปทำงานที่อื่น ดาวก็จะไปด้วย และดาวก็ไม่คิดที่จะย้ายไปอยู่ที่จังหวัดอื่น เพราะไม่อยากไปอยู่ที่ที่ไม่มีคนรู้จัก คิดอยากกลับไปอยู่ที่บ้านที่ประเทศพม่า เพราะตั้งแต่มาอยู่ที่ประเทศไทย ยังไม่เคยได้กลับไปเยี่ยมบ้านเลย

ข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง จังหวัดภูเก็ต

กรณีศึกษาที่ 1

นาย Aung อายุ 32 ปี เป็นชาวพม่า นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันทำงานก่อสร้าง ในอำเภอเกาะภูเก็ต จังหวัดภูเก็ต

Aung เกิดที่เมือง Maueik เขตตะนาวศรี เรียนหนังสืออยู่ที่พม่าจนจบเกรด 2 ตอนอายุ 9 ขวบ บิดามารดาจึงให้ญาติพามาที่ภูเก็ต โดยเข้ามาทางด่านระนอง และโดยสารรถทัวร์จากระนองมายังภูเก็ต บังเอิญโดนตำรวจตรวจค้นรถทัวร์และโดนจับ และญาติต้องจ่ายให้เจ้าหน้าที่ 3,000 บาท จึงได้ปล่อยตัวมาอยู่กับบิดามารดาที่จังหวัดภูเก็ต ระหว่างนั้นได้ช่วยงานบิดามารดาที่แพปลาบ้าง จนอายุ 13 ปี Aung จึงได้เริ่มทำงานโดยญาติช่วยหาให้ เป็นงานส่งน้ำแข็งที่แพปลาแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 2,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00 – 17:00น. Aung ทำงานส่งน้ำแข็งได้ 3 ปีจึงลาออก ซึ่ง Aung บอกว่า เวลาทำงานมากกว่าปกติ พักไม่ตรงเวลา เนื่องจากตนเองเป็นเด็กจึงถูกนายจ้างดูค่าเป็นประจำ

เพื่อนได้ช่วย Aung หางานใหม่ได้ ขณะนั้น Aung อายุได้ 16 ปี เป็นงานในโรงงานทำน้ำส้ม (แบบดื่ม) ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือนเพิ่มเป็นเดือนละ 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00-16:00น. แม้จะเป็นงานที่มีเวลาพักตรงเวลาแต่เนื่องจาก Aung เป็นพม่าคนเดียวที่ทำงานในโรงงานนี้ เพื่อนร่วมงานเป็นคนไทยหมด Aung จึงถูกกลั่นแกล้งให้ทำงานหนักกว่า โดนรังแก และเอาเปรียบตลอดเวลา เงินเดือนก็ไม่ขึ้น แต่ Aung ก็ทำงานนี้อยู่ถึง 4 ปี

Aung เปลี่ยนงานใหม่ตอนอายุ 20 ปี โดยไปเห็นประกาศรับสมัครคนงานก่อสร้างเป็นช่างไฟฟ้า ในพื้นที่ก่อสร้างแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต Aung เลยไปสมัครงานได้ค่าจ้างวันละ 190 บาท โดยทำงานตั้งแต่ 08:00-18:00น. แม้จะได้ค่าจ้างดี แต่ขึ้นอยู่กับงานว่ามีหรือไม่มี บางครั้งวันที่ทำงานมีน้อย ไม่ต่อเนื่อง จึงทำให้รายได้ไม่สม่ำเสมอ Aung แต่งงานตอนอายุ 22 ปี ทำให้ต้องหางานที่มีรายได้ที่ดีกว่าเดิม อย่างไรก็ตาม Aung ทำงานนี้อยู่ถึง 5 ปี จนอายุ 25 ปี จึงลาออก มาทำงานส่งของในโครงการก่อสร้างที่เพื่อนช่วยหาให้ ในหมู่บ้านเคหะในอำเภอเมืองภูเก็ต โดยได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. โดยทำงานนี้อยู่ได้เพียง 1 ปี จึงลาออกมาทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างบริเวณอ่าวกมลา ในอำเภอเกาะภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 250 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบัน โดยทำมาแล้ว 6 ปี โดยหัวหน้างานช่วยทำใบอนุญาตทำงานให้

เสียค่าใช้จ่าย 6,000 บาท แล้วหักเงินเดือนละ 500 บาท

Aung พอใจชีวิตที่ภูเก็ต อยากอยู่ที่นี่และทำงานก่อสร้างไปเรื่อยๆ เพราะได้อยู่กับบิดามารดา ถ้ามีลูกก็จะให้อยู่เมืองไทยไม่ส่งไปอยู่ที่พม่า Aung ตั้งใจทำงานเก็บเงิน อยู่ที่นี่รู้จักคนมาก มีปัญหาที่มีคนช่วย แต่อาจจะกลับไปเยี่ยมญาติที่พม่าบ้าง

กรณีศึกษาที่ 2

นางสาว Me Thet อายุ 17 ปี เป็นชาวทวาย นับถือศาสนาพุทธ เกิดที่เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี

Me Thet เรียนหนังสือที่พม่าจนจบเกรด 3 ตอนอายุ 10 ปี บิดาให้นายหน้าพามาที่ภูเก็ตโดยเข้ามาทางด่านระนอง โดยเสียค่านายหน้าไป 5,500 บาท ซึ่งบิดาบอกว่าคุ้มเพราะมีลูกสาวเพียงคนเดียว แต่กว่าที่ Me Thet จะเดินทางมายังภูเก็ตได้ต้องรออยู่ที่ระนองถึง 3 วัน Me Thet มาอยู่กับบิดามารดาที่ช่วยทำงานบ้าน จนอายุ 15 ปี บิดามารดาบอกว่าโตแล้ว เพื่อนจึงช่วยหางานให้ เป็นงานเสริฟล้างจาน ในร้านขายข้าวมันไก่ในตลาดแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างเดือนละ 5,000 บาท โดยทำงานตั้งแต่ 06:00-17:00น. แต่ Me Thet ก็สบายใจเพราะไม่ต้องทำงานกลางคืน จะได้อยู่กับบิดามารดา Me Thet ทำงานนี้ได้เพียง 1 ปี จึงลาออก เพราะโดนเพื่อนร่วมงาน (ที่เป็นคนไทย) รังแก ใช้ทำงานแทน Me Thet จึงขอให้พี่ชายช่วยหางานให้ ได้งานเสริฟล้างจานในร้านก๋วยเตี๋ยวบนเขารัง ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือนเพิ่มเป็น 7,000 บาท แต่ต้องทำงานตั้งแต่ 16:00-07:00น. การทำงานกลางคืนทำให้ Me Thet ไม่ค่อยชอบงานนี้เพราะพักผ่อนไม่เพียงพอ นอกจากนี้เวลาเสริฟอาหารผิดโต๊ะโดนนายจ้างดุคำ แต่ Me Thet ก็ทนทำงานนี้อยู่ได้เกือบปี จึงขอให้พี่ชายหางานให้ใหม่ Me Thet เริ่มงานใหม่ตอนอายุ 17 ปี ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ปัจจุบันนี้ เป็นงานขายโรตีสายไหม ในร้านในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 6,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 04:00-12:00น. ซึ่ง Me Thet ก็พอใจในงานปัจจุบัน เพราะไม่ต้องทำตอนกลางคืน Me Thet มาอยู่เมืองไทยนานแล้ว แต่ Me Thet พูดภาษาไทยไม่ได้ แต่ฟังรู้เรื่อง ตอนอายุ 17 ปี บิดาให้นายหน้าช่วยทำใบอนุญาตทำงานให้ โดยเสียค่าใช้จ่าย 5,000 บาท Me Thet ตั้งใจอยู่ที่ภูเก็ตต่อไปเพราะครอบครัวอยู่ที่นี่ และไม่อยากจะย้ายไปทำงานที่อื่น เพราะตัวเองพูดภาษาไทยไม่ได้ แต่ก็ไม่อยากกลับไปอยู่ที่พม่า เพราะอยู่ที่เมืองไทยสะดวกสบายกว่า

กรณีศึกษาที่ 3

นาง Nong ชาวมอญ อายุ 20 ปี นับถือศาสนาพุทธ เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ บิดามารดาอพยพมาอยู่เมืองไทยก่อนให้ Nong อยู่กับตายายที่พม่า เรียนหนังสือจนจบเกรด 2 ตอนอายุ

9 ปี บิดาจึงให้นายหน้าพามาที่ภูเก็ตรับมาทางด่านระนอง เสียค่านายหน้า 13,000 บาท Nong มาอยู่กับบิดามารดาที่ภูเก็ตร ช่วยทำงานบ้านบ้าง จนอายุได้ 13 ปี บิดามารดาช่วยหางานทำความสะอาดคนเรือที่แพแห่งหนึ่งที่เกาะสีเฮอร์ ตำบลรัชฎา อำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าแรงวันละ 140 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. Nong ทำงานที่นี้จนได้ค่าแรงเพิ่มเป็นวันละ 180 บาท ตอนอายุ 17 และเจ้าของแพขอใบอนุญาตทำงานให้ (5,000 บาท) โดยหักจากค่าแรงไปเรื่อยๆ Nong แต่งงานกับสามีที่เป็นชาวประมงตอนอายุ 18 และมีลูกสาว 1 คน แต่ตอนท้องโดนลดค่าแรงเหลือเพียง 140 บาท ปัจจุบัน Nong หยุดทำงานชั่วคราวเนื่องจากคลอดลูก แต่เลี้ยงลูกเพียง 3 เดือน แล้วจะกลับไปทำงานเหมือนเดิม ส่วนลูกจะให้มารดาช่วยเลี้ยงเพราะปัจจุบันก็อาศัยอยู่บ้านเดียวกับบิดามารดาเป็นครอบครัวใหญ่ Nong พอใจชีวิตที่ภูเก็ตร อยากอยู่ไปเรื่อยๆ หากลูกโตจะส่งไปเรียนหนังสือที่พม่าแล้วไปรับกลับมาอยู่ที่นี้ด้วยกัน อยู่ภูเก็ตรสบาย ตอนคลอดก็ไปโรงพยาบาล ดึกว่าที่พม่ามาก เพื่อนก็มาก อยู่มาก็ไม่มีปัญหาอะไร Nong พูดภาษาไทยได้ อยากอยู่ที่นี้มากกว่าไปอยู่ที่พม่า เพราะสะดวกสบายกว่า

กรณีศึกษาที่ 4

นาย Oo ชาวพม่า อายุ 23 ปี เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ ปัจจุบันโสด นับถือศาสนาพุทธ Oo อายุได้ 2 ปี บิดามารดาจึงพาอพยพโยกย้ายมาอยู่ที่ภูเก็ตร โดยให้นายหน้าพามา เสียค่าใช้จ่ายคนละ 3,500 บาท เข้ามาทางด่านระนอง โดยบิดาเป็นชาวประมง มารดาเป็นแม่บ้าน พอ Oo อายุได้ 7 ปี บิดามารดาส่งกลับไปเรียนหนังสือที่พม่าจนจบเกรด 5 แล้ว Oo ไม่อยากเรียน เพราะคิดถึงบิดามารดา จึงให้นายหน้าพากลับมาอีกครั้งตอนอายุ 13 ปี เสียค่านายหน้าเท่าเดิม 3,500 บาท

Oo เริ่มทำงานตอนอายุ 16 ปี โดยญาติช่วยหาให้เป็นกรรมกรก่อสร้างที่ตำบลราไวย์ อำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าแรงวันละ 160 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30-17:30น. Oo ทำงานนี้มาเกือบปี แต่นายจ้างจ่ายค่าแรงให้ไม่ครบ ญาติจึงหางานใหม่ให้ทำ ได้งานก่อสร้างที่ตำบลป่าตอง อำเภอกะทู้ ได้ค่าแรงวันละ 170 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30-17:30น. แต่ Oo ก็โดนนายจ้างโกงค่าแรง ญาติคนเดิมก็หางานก่อสร้างให้ใหม่ อยู่ที่ตำบลวิชิต อำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าแรงวันละ 185 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30-17:30น. ทำได้เกือบปี Oo ก็ลาออกเพราะโดนกล่าวหาว่าเป็นขโมย ซึ่ง Oo ไม่รู้เรื่องเลยลาออกคิดว่าญาติคนเดิมจึงหางานก่อสร้างให้ใหม่ อยู่ที่ตำบลรัชฎา อำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าแรงวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. Oo ทำงานที่นี้โดยไม่มีปัญหาอะไร และได้ให้นายหน้าขอใบอนุญาตทำงานให้ เสียค่าใช้จ่าย 5,000 บาท โดยผ่อนจ่ายให้นายจ้างเป็นงวดๆ ไป Oo ทำงานที่นี้ได้ 3 ปี แต่ก็เปลี่ยนงานใหม่ เพราะค่าครองชีพสูง ทำให้ค่าใช้จ่ายไม่เพียงพอ และ Oo คิดว่า ที่ภูเก็ตรงานมีมาก ให้เลือกได้ ญาติจึงแนะนำให้ไปเป็นคนงานขนของอยู่ที่แพปลาแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน

5,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00-15:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบัน Oo พูดภาษาไทยได้และพอใจกับชีวิตความเป็นอยู่ที่นี่ เพื่อนก็มีมาก ไม่รู้สึกเหงา และอยากอยู่ที่นี่ต่อไปเรื่อยๆ ปัจจุบันก็มีความสุขดี อยู่กับบิดามารดา ช่วยจ่ายค่าน้ำค่าไฟเดือนละ 150 บาท ถ้าจะแต่งงานก็จะยังอยู่ที่ภูเก็ตต่อไป เพราะงานมีให้เลือกมากมาย ไม่อยากอพยพไปอยู่ที่อื่น

กรณีศึกษาที่ 5

Ko ชายพม่า อายุ 25 ปี โสค นับถือศาสนาพุทธ เกิดที่เมืองเมะละเหม่ง รัฐมอญ ปัจจุบันทำงานก่อสร้างที่อำเภอเมืองภูเก็ต

Ko อายุได้ 6 ปี บิดามารดาจึงพาอพยพโยกย้ายมายังภูเก็ต โดยเข้ามาทางด่านแม่สอด และให้นายหน้าพามาเสียค่าใช้จ่าย 7,400 บาท โดยบิดามารดาทำงานก่อสร้างทั้งคู่ ตอน Ko อายุได้ 7 ปี บิดาส่งกลับไปเรียนหนังสือที่พม่าจนจบเกรด 5 ตอนอายุ 13 ปี แล้วบิดาไปพากลับมาที่ภูเก็ตเอง Ko เริ่มทำงานตอนอายุ 15 ปี เป็นกรรมกรก่อสร้าง (ช่างกระเบื้อง) ที่ตำบลราไวย์ อำเภอเมืองภูเก็ต โดยญาติช่วยหาให้ โดยได้ค่าแรงวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30-17:30น. แม้จะเป็นเด็กแต่ Ko ปลูกกระเบื้องได้ดีจึงได้ค่าแรงถึง 150 บาท Ko ทำงานนี้อยู่ถึง 6 ปี ค่าแรงก็ไม่ขึ้นได้เท่าเดิม ญาติจึงหางานก่อสร้างที่แห่งใหม่ให้อยู่ที่อำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างเป็นวันละ 165 บาท ทำตั้งแต่ 07:30-17:30 น. และให้นายหน้าทำใบอนุญาตทำงานให้ เสียค่าใช้จ่าย 4,500 บาท Ko ทำงานนี้ได้อีก 3 ปี จนอายุได้ 25 จึงย้ายงานใหม่เนื่องจากงานก่อสร้างที่เดิมงานน้อยลง มีบ้างหยุดบ้าง จนย้ายได้งานแคมป์ก่อสร้างที่ตำบลรัษฎา อำเภอเมืองภูเก็ต โดยเป็นช่างกระเบื้องเหมือนเดิม ได้ค่าแรงวันละ 245 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30-17:30น. ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ปัจจุบัน Ko พอใจกับงานที่ภูเก็ตในปัจจุบัน เพราะอาศัยอยู่ในแคมป์คนงานก่อสร้าง จ่ายค่าน้ำค่าไฟเพียงเดือนละ 300 บาท และได้ค่าแรงที่ดี อยู่ได้ Ko อยากทำงานก่อสร้างไปเรื่อยๆ และคิดว่าภูเก็ตยังมีงานก่อสร้างให้ทำอยู่เรื่อยๆ Ko จึงไม่อยากอพยพไปทำงานที่อื่น เพราะชินกับชีวิตความเป็นอยู่ที่นี่ และไม่อยากกลับไปอยู่ที่พม่า เพียงแค่อยากไปเที่ยวบ้าง

กรณีศึกษาที่ 6

นางสาว Ma Nge อายุ 18 ปี ชาวทวาย โสค นับถือศาสนาพุทธ เกิดที่เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี

บิดามารดา Ma Nge อพยพมาทำงานอยู่ที่ภูเก็ตก่อน โดยบิดาทำงานก่อสร้าง มารดาทำงานแพปลา ให้ Ma Nge เรียนหนังสืออยู่ที่พม่าจนจบเกรด 4 อายุ 10 ปี จึงให้นายหน้าพา Ma Nge มาภูเก็ต โดยมาทางด่านระนอง เสียค่าใช้จ่าย 5,500 บาท Ma Nge มาอยู่กับบิดามารดาที่ภูเก็ต จนอายุ

15 ปี จึงให้เพื่อนช่วยหางานให้ เพราะคิดว่าตนเองโตแล้ว อยากช่วยบิดามารดาแบ่งเบาภาระ ค่าใช้จ่ายในบ้าน เพื่อนหางานให้ Ma Nge เป็นงานเสริฟล้างจาน ทำความสะอาด ร้านอาหารแห่งหนึ่ง ที่เขารัง ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 6,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 16:30-07:00น. โดย Ma Nge ทำงานได้เกือบปีจึงลาออกเพราะตอนนั้น Ma Nge พุดไทยได้เล็กน้อย ฟังไม่ค่อยเข้าใจ พอเสริฟอาหารผิดโต๊ะจึงโดนนายจ้างต่อว่า นอกจากนี้นงานก็หนัก เหนื่อย นอนไม่เพียงพอ มีเวลาพักผ่อนน้อย จากนั้น Ma Nge จึงหางานใหม่เอง ได้งานเป็นลูกจ้างร้านขายเสื้อผ้า ตามตลาดนัด ที่สะพานหิน ตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมืองภูเก็ต โดยได้เงินเดือน 5,500 บาท Ma Nge ช่วยนายจ้างวางของ และเก็บของ งานขายของนี้เวลาทำงานจะไม่แน่นอน แล้วแต่นายจ้างจะกำหนด และ Ma Nge ก็อาศัยอยู่กับนายจ้างโดยเดือนหนึ่งให้หยุดได้ 1 วัน Ma Nge ทำงานที่นี่ได้ 7 เดือน เพราะวันที่ได้หยุดนายจ้างไม่พาไปส่งบ้าน ต้องเดินทางเอง มีค่าใช้จ่ายในการเดินทางสูง Ma Nge จึงลาออกให้เพื่อนช่วยหางานให้ เป็นงานแม่บ้าน อยู่ที่สามกอง ตำบลรัษฎา อำเภอเมืองภูเก็ต โดยงานที่ทำเป็นงานทำความสะอาด และเลี้ยงเด็กด้วย ได้เงินเดือน 5,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00-20:00น. พักอยู่กับนายจ้าง แต่ Ma Nge ทำงานนี้ได้เพียง 3 เดือนก็ตัดสินใจลาออก เพราะตนเองพุดไทยได้ไม่ดี จึงพุดกับนายจ้างไม่รู้เรื่อง ทำให้รู้สึกเครียด เวลาเลี้ยงเด็ก เด็กชอบร้องไห้ เสียงดัง นายจ้างไม่พอใจ

Ma Nge เปลี่ยนงานใหม่อีกครั้งตอนอายุ 18 ปี โดยได้งานเสริฟในร้านอาหารที่สะพานหิน อำเภอเมืองภูเก็ต โดยคนรู้จักช่วยหางานให้ ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 16:30-07:00น. ทำงานเสริฟอาหารและล้างจาน โดย Ma Nge เช่าบ้านอยู่ใกล้ที่ทำงาน จ่ายค่าเช่าบ้านเดือนละ 1,600 บาท โดยบิดามารดาจ่ายให้และยังทำใบอนุญาตทำงาน (โดยผ่านนายหน้า) ให้ Ma Nge อีกด้วยและเสียค่าน้ำค่าไฟเดือนละ 200 บาท ซึ่งเป็นงานที่ Ma Nge ทำจนปัจจุบันนี้ Ma Nge ชอบอยู่ที่ภูเก็ต เพราะมีเพื่อนมาก งานก็มีให้เลือกทำได้ บิดามารดาก็อยู่ที่นี้ Ma Nge ไม่คิดจะอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่นเลย เพราะอยู่ที่ภูเก็ตสบาย ตอนนี้ Ma Nge พุดไทยได้ดีขึ้นแล้ว จึงไม่เครียดเหมือนก่อนแล้ว

กรณีศึกษาที่ 7

นางสาว Cho Thet หญิงทวาย อายุ 19 ปี เกิดที่เมือง Thayetchaung เขตตะนาวศรี โสค และนับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันทำงานร้านอาหาร อยู่ที่เพปลาแห่งหนึ่ง ในตำบลรัษฎา อำเภอเมืองภูเก็ต

Cho Thet อพยพโยกย้ายมาอยู่ภูเก็ตพร้อมกับบิดามารดาตอนอายุ 10 ปี หลังเรียนจบเกรด 5 โดยมีนายหน้าพาเข้ามาทางด่านระนองเสียค่าใช้จ่าย 3,500 บาท โดการเดินทางในครั้งนั้น Cho Thet เล่าว่าลำบากมาก เพราะต้องหลบอยู่ในป่าที่ระนองถึง 2 วันเต็มๆ

Cho Thet เริ่มทำงานตอนอายุเพียง 13 ปี โดยพี่สาวช่วยหาให้ เป็นลูกจ้างร้านก๋วยเตี๋ยวที่แพ

องค์การ ตำบลรัชฎา อำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 3,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00-17:00น. Cho Thet ทำงานที่นี่ได้ 2 ปี ก็ลาออกเพราะนายจ้างดู และได้ทำใบอนุญาตทำงานให้ แต่ไม่ให้ Cho Thet ตอนอายุ 15 ปี Cho Thet จึงหางานใหม่เอง ได้งานที่ร้านคาราโอเกะ ตำบลรัชฎา ในอำเภอเมืองภูเก็ต โดยขายเหล้า เบียร์ ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:30-21:00น. ทำงานที่นี่ได้ 2 ปี (อายุ 17 ปี) และนายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้แต่ Cho Thet ก็ลาออกเนื่องจากมีแฟน กำลังจะแต่งงาน จึงอยากย้ายงานไปทำงานใกล้ๆ แฟน พี่สาวจึงหางานใหม่ให้เป็นงานในร้านอาหาร ที่ตำบลตลาดเหนือ อำเภอเมืองภูเก็ต โดย Cho Thet ทำหน้าที่เสิร์ฟและล้างจาน ได้ค่าจ้างวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00-16:00น. ทำงานที่นี่ได้เกือบปี Cho Thet ลาออกเพราะงานหนักเกินไป พี่สาวจึงหางานใหม่ให้ทำเป็นงานขายกึ่งที่ตลาดในอำเภอเมืองภูเก็ต ตอนนั้น Cho Thet อายุได้ 18 ปีแล้ว งานนี้มีรายได้วันละ 160 บาท แต่ต้องทำงานตั้งแต่ 04:30-09:00น. Cho Thet ทำงานได้เพียง 2 เดือน จึงลาออกเพราะต้องตื่นแต่เช้า เหนื่อย Cho Thet จึงกลับไปทำงานขายอาหารในร้านคาราโอเกะ ที่แพปลาในตำบลรัชฎา อำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 4,000 บาท ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบัน Cho Thet ไม่อยากอยู่เมืองไทย อยากทำงานเก็บเงินแล้วกลับไปอยู่ที่พม่าเพราะยังมีญาติอยู่ที่นั่น แม้จะพอใจที่อยู่ภูเก็ต แต่ Cho Thet คิดว่าไม่สนุกเท่ากับอยู่พม่า

กรณีศึกษาที่ 8

นาง Aye หญิงมอญ อายุ 24 ปี แต่งงานแล้ว นับถือศาสนาพุทธ เกิดที่เมือง Ye รัฐมอญ ปัจจุบันทำงานในโรงงาน (ห้องเย็น) ในอำเภอเมืองภูเก็ต

บิดามารดา Aye อพยพโยกย้ายมาอยู่ที่ภูเก็ตก่อน ให้ Aye อยู่กับญาติที่พม่า ซึ่งครอบครัวยากจน Aye ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ พอ Aye อายุได้ 10 ปี บิดาจึงให้นายหน้าพามายังภูเก็ต โดยเข้ามาทางด่านระนอง เสียค่านายหน้า 6,000 บาท ซึ่ง Aye กล่าวว่าการเดินทางลำบากมากเพราะต้องหลบซ่อนตัวอยู่ในป่าหลายวัน ต้องอดข้าว ในที่สุดก็มาถึงภูเก็ต บิดามารดา Aye ทำงานอยู่ที่แพปลาแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต

Aye เริ่มทำงานตอนอายุ 14 ปี โดยสมัครงานเองเพราะมีการรับสมัครงานในที่พัก โดยไปทำงานลอกหนังปลาหมึก ที่แพแห่งหนึ่งในตำบลรัชฎา อำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างประมาณวันละ 60 บาท (ขึ้นอยู่กับจำนวนปลาหมึกที่ลอกหนัง โดยได้กิโลกรัมละ 2 บาท) ทำงานตั้งแต่ 07:00-18:00น. Aye ทำงานที่นี่ได้เพียง 6 เดือน กลับไปพม่าแล้วกลับมาอีกทีตอนอายุ 15 ปี โดยได้ติดต่อนายหน้าหางานให้ที่จังหวัดสมุทรสาคร โดยเสียค่านายหน้าไป 600 บาท โดยได้งานแกะกุ้ง ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 03:00-19:00น. ต้องเสียค่าเช่าบ้านเดือนละ 1,500 บาท โดยนายหน้าให้อาหาร Aye ทำงานที่นี่ได้ 2 ปีเต็ม โดยไม่ได้เงินเดือนเลย Aye เลยติดต่อบิดามารดาให้

หางานที่ภูเก็ตให้ เป็นงานตากปลาหวานในแพแห่งหนึ่งที่ตำบลรัชฎา อำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 5,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00-17:00น. Aye อาศัยกับบิดามารดาจึงไม่มีค่าใช้จ่าย Aye ทำงานที่นี่ และได้ใบอนุญาตโดยเจ้าของโรงงานออกเงินให้ก่อนแล้วหักจากเงินเดือนครั้งละ 500 บาท Aye ทำงานที่นี่ได้เพียง 4 ปีต้องออก เพราะเจ้าของโรงงานเสียชีวิต โรงงานจึงปิด ตอนนี้อยู่ Aye อายุได้ 22 ปีแล้ว หัวหน้างานเก่าได้พาไปทำงานในโรงงาน (ห้องเย็น) ในอำเภอเมืองภูเก็ต โดยมีหน้าที่เอาปลาเข้าห้องเย็น ได้เงินเดือน 5,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00-17:00น. Aye แต่งงานตอนอายุ 23 ปีสามีทำงานที่เดียวกัน และมีลูกชาย 1 คน ขณะนี้ไม่ได้ทำงานเพราะต้องเลี้ยงลูก แต่พอลูกโตจะกลับไปทำงานที่ห้องเย็นเหมือนเดิม Aye พอใจกับชีวิตที่ภูเก็ต เพราะสะดวกสบายกว่าที่พม่าและครอบครัวก็อยู่ที่นี้ งานก็มีให้ทำ ไม่อยากอพยพโยกย้ายไปอยู่ที่อื่น Aye อยากให้ลูกเรียนหนังสือที่นี่ เพราะเธอไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ

กรณีศึกษาที่ 9

นาง Nge Nge หญิงมอญ อายุ 27 ปี แต่งงานแล้ว มีบุตร 2 คน นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันเป็นกรรมกรก่อสร้างอยู่ที่อำเภอถลาง

Nge Nge เกิดที่เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ ได้เรียนหนังสือที่พม่าจนจบเกรด 2 ตอนอายุ 8 ปี มารดาให้ญาติพามาอยู่ด้วยที่ภูเก็ตโดยมาทางด่านระนอง โคนตำรวจจับเข้าห้องขัง 1 คืน มารดาให้นายหน้ามาพาออกจากคุก (เนื่องจากยังเด็กจึงจำไม่ได้ว่าเสียค่าใช้จ่ายให้นายหน้าไปเท่าไร) Nge Nge มาอยู่กับมารดาที่ภูเก็ตโดยมารดาเป็นกรรมกรก่อสร้าง จน Nge Nge อายุได้ 14 ปี เพื่อนหางานให้เป็นงานขายเสื้อผ้าที่หาดป่าตอง อำเภอกะทู้ ได้เงินเดือน 1,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. Nge Nge ทำงานที่นี่ได้เพียง 2 เดือน ต้องย้ายงานตามมารดาจากอำเภอกะทู้ มาอยู่ที่อำเภอเมืองภูเก็ต โดย Nge Nge ก็มาทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้างเหมือนกับมารดา ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30-17:30น. ทำงานได้ 1 ปี ต้องออกเพราะต้องคอยหลบตำรวจที่มาตรวจจับตามแคมป์คนงานก่อสร้าง และ Nge Nge อายุไม่ถึงจึงไม่มีใบอนุญาตทำงาน

ตอน Nge Nge อายุได้ 15 ปี เพื่อนชวนไปทำงานเป็นพนักงานทำความสะอาดในโรงแรมแห่งหนึ่ง ในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 1,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 09:00-15:00น. Nge Nge ทำงานที่นี่ได้ 4 ปี จึงลาออกตอนอายุ 19 ปี เนื่องจากมารดากลับไปอยู่ที่พม่า แต่ Nge Nge มีแฟนแล้วจึงไม่อยากจะกลับไป ญาติจึงหางานเป็นแม่บ้านดูแลบ้านในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00-16:00น. Nge Nge ทำงานนี้ได้ 1 ปีจึงลาออกเพราะแต่งงานแล้วมีลูก สามี Nge Nge ทำงานก่อสร้าง Nge Nge จึงอยู่ในแคมป์ก่อสร้างที่อำเภอถลาง กับสามี ดูแลลูก โดยมีลูกชาย 1 คน ลูกสาว 1 คน พอลูกโตแล้ว Nge Nge ฝากลูกให้คนที่รับเลี้ยงซึ่งอยู่ในแคมป์คนงานก่อสร้าง

เลี้ยงแล้ว Nge Nge มาทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้าง ได้ค่าจ้างวันละ 160 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. Nge Nge พอใจและอยากอยู่ที่ภูเก็ต่อไป แต่อยากกลับไปเยี่ยมมารดาที่พม่าบ้าง

กรณีศึกษาที่ 10

ออง เลน ชายกะเหรี่ยง อายุ 22 ปี นับถือศาสนาพุทธ แต่งงานแล้ว ไม่มีบุตร ปัจจุบันทำงานก่อสร้าง ที่อำเภอถลาง

ออง เลนเกิดที่เมือง Kyainseikkyi ในรัฐกะเหรี่ยง ตอนอายุได้ 3 ปี บิดามารดามารดาอยู่ที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยมาทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยบิดามารดา รับจ้างทำนา ออง เลนไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ เนื่องจากครอบครัวยากจน ตอนเด็กๆ ออง เลน ได้ช่วยบิดามารดาทำนา โดยไม่ได้ค่าจ้าง

ออง เลน เริ่มทำงานตอนอายุ 16 ปี เป็นลูกจ้างทำนาเกี่ยวข้าว ได้ค่าจ้างวันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00-17:00น. ทำงานนี้ 4 ปี ตอนอายุได้ 20 ปี เพื่อนที่อยู่ภูเก็ชวนมาทำงานเป็นกรรมกรก่อสร้าง ออง เลน จึงมา ได้งานก่อสร้างที่อำเภอถลาง เป็นงานช่างไม้ ช่างปูน ได้รายได้วันละ 230 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. ซึ่งทำมาได้ 2 ปี แล้ว โดยให้นายหน้าทำใบอนุญาตทำงาน ให้เสียค่าใช้จ่าย 5,000 บาท ออง เลน แต่งงานแล้ว ภรรยาทำงานก่อสร้างที่เดียวกัน และยังมีบุตร ออง เลน พอใจในงานที่ทำอยู่ และอยากอยู่ที่ภูเก็ มากกว่าที่สังขละบุรี เพราะอยู่ที่นี่มีเพื่อนที่มาจากบ้านเดียวกันที่พม่า จึงไม่คิดจะอพยพโยกย้ายไปไหนอีก อยากทำงานเก็บเงิน และไปเยี่ยมบิดามารดาที่สังขละบุรี แต่ไม่คิดจะกลับไปอยู่พม่า เพราะอยู่ที่ภูเก็สะดวกสบายไม่ต้องจ่ายค่าที่พัก เพราะอาศัยอยู่ในแคมป์ก่อสร้าง เสียแต่ค่าน้ำ ค่าไฟ เพียงเดือนละ 200 บาท

กรณีศึกษาที่ 11

นาย แวน อายุ 27 เป็นชาวทวาย โสค นับถือศาสนาพุทธ เกิดที่จังหวัดระนอง ตอนอายุ 7 ปี บิดามารดาส่งกลับไปเรียนหนังสือที่เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี จนจบเกรด 5 แล้วกลับมาเมืองไทย โดยเริ่มทำงานตอนอายุ 16 ปี ที่จังหวัดกระบี่ เพราะบิดามารดาย้ายจากระนองไปที่กระบี่ โดยรับจ้างตัดไม้ ก่อสร้างถนน ได้รายได้วันละ 150 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00-16:00น. ทำงานได้ 2 ปี ทั้งครอบครัวเปลี่ยนไปรับจ้างเลี้ยงกุ้งในฟาร์มกุ้งแห่งหนึ่งในจังหวัดกระบี่โดยพักกับนายจ้าง แวนได้ค่าจ้างเดือนละ 1,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00-14:00น. และ 19:00-02:00น. ทั้งครอบครัวทำงานที่นั่นนาน 5 เดือน มารดาพาแวนกลับไปเยี่ยมญาติที่พม่าด้วยกัน แล้วกลับมาทางด่านระนอง โดยบิดาช่วยหางานให้แวนทำที่ระนอง เป็นงานซ่อมรถมอเตอร์ไซด์ ที่จังหวัดระนองได้เงินเดือน 1,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-18:00น. แวนทำงานนี้ได้ประมาณ 6 เดือน จึงย้ายไปช่วยบิดามารดา

ทำสวนยางที่จังหวัดระนอง โดยได้เงินเดือน 1,200 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00-17:00น. แวนทำงานที่นี้ถึง 7 ปี จนอายุ 25 ปี เพื่อนที่ภูเก็ตรชวนไปทำงานก่อสร้างที่ภูเก็ต แวนเห็นว่างานที่ระนองได้รายได้น้อยจึงไปทำงานก่อสร้างกับเพื่อนที่อำเภอถลาง ได้รายได้วันละ 220 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. ที่พักในแคมป์ก่อสร้าง เสียค่าน้ำค่าไฟเดือนละ 200 บาท โดยแวนได้ให้นายหน้าทำใบอนุญาตทำงานให้เสียค่าใช้จ่าย 5,000 บาท และเป็นงานที่ทำอยู่ปัจจุบันโดยทำมาแล้ว 3 ปี แวนพอใจที่ทำงานอยู่ที่ภูเก็ต แม้จะอยู่ไกลจากบิดามารดา แต่งานที่ภูเก็ตรนี้ทำให้มีรายได้สูงกว่าที่ระนองมาก และแวนไม่คิดจะอพยพโยกย้ายไปทำงานที่อื่นเพราะภูเก็ตรมีงานมาก เพื่อนก็มีมาก อยู่ที่ภูเก็ตรสนุก ไม่เหงา และรายได้ดี

กรณีศึกษาที่ 12

นางสาว Phyu หญิงพม่า อายุ 16 ปี นัปลัทธิศาสนาพุทธ โสด ปัจจุบันทำงานตัดยางในสวนยางที่อำเภอถลาง

Phyu เกิดที่โรงพยาบาลในอำเภอเมืองภูเก็ต โดยบิดามารดาทำงานรับจ้างตัดยาง แต่เนื่องจากครอบครัวยากจนจึงไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ และเริ่มทำงานหาเงินมาแบ่งเบาภาระครอบครัวตั้งแต่อายุเพียง 13 ปี โดยบิดามารดาช่วยหางานให้เป็นงานเลี้ยงเด็กในสถานธนาบาลตั้งอยู่ที่ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-18:00น. Phyu ไม่ชอบงานนี้เพราะเด็กที่เลี้ยงคือและชนมากทำให้เหนื่อยแต่ก็อดทนทำงานนี้มาได้ 1 ปี เพราะเงินเดือนดี จากนั้นบิดามารดาจึงช่วยหางานใหม่ให้เป็นแม่บ้านทำความสะอาด ซักผ้า รีดผ้า ในโรงแรมแห่งหนึ่งที่ตำบลกะรน อำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 12:00-01:00 น. Phyu ทำงานนี้โดยไม่วันหยุดเลย ซึ่งเวลาที่บิดามารดาไม่สบายเจ็บป่วยก็ไม่สามารถลงงานไปดูแลเลย หลังจากทำงานนี้ได้เกือบปี ตอน Phyu อายุได้ 15 ปี บิดามารดาก็หางานใหม่ให้ โดยให้มารับจ้างตัดยางกับบิดามารดา ในสวนยางที่ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง โดย Phyu มีหน้าที่กรีดยางตอนกลางคืน รุ่งเช้าก็ไปเก็บน้ำยาง ได้ค่าแรงวันละ 200 บาท ทำงานตั้งแต่ 16:00-11:00น. งานนี้เป็นงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน และทำมาได้ 1 ปีแล้ว โดยบิดามารดาได้ให้นายหน้าทำใบอนุญาตทำงานให้ Phyu เสียค่าใช้จ่าย 4,500 บาท Phyu พุดไทยได้ และพอใจในงานที่ทำอยู่ในปัจจุบัน เพราะรายได้ดีกว่างานเดิมที่เคยทำมา และได้ทำงานกับบิดามารดาด้วย Phyu เกิดที่ภูเก็ตรเลยอยากอยู่ที่ภูเก็ตร ต่อไปไม่ยากอพยพโยกย้ายไปไหน เพราะบิดามารดามีลูกเพียงคนเดียว และ Phyu ก็อยากดูแลพ่อแม่ด้วย

กรณีศึกษาที่ 13

นาย Thet Phyto ชาวพม่า อายุ 17 ปี โสด และนับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันทำงานกรีดยาในสวนยางที่อำเภอถลาง

Thet Phyto เกิดที่จังหวัดระนอง ซึ่งบิดามารดาทำงานอยู่ที่นี้ บิดาเป็นลูกเรือประมง และมารดาทำงานที่แฟปลา Thet Phyto ได้มีโอกาสเรียนหนังสือจากศูนย์การศึกษาขององค์กรพัฒนาเอกชนแห่งหนึ่งของจังหวัดระนองจนจบเกรด 3 ตอนอายุ 10 ปี จากนั้นทั้งครอบครัวอพยพโยกย้ายไปอยู่ที่ชุมพร โดยบิดาได้งานเป็นลูกเรือประมง และให้ Thet Phyto ไปทำงานเป็นลูกเรือประมง (เรือวนดำ) ด้วยกัน Thet Phyto ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำงานตั้งแต่ 17:00-08:00น. Thet Phyto ทำงานเป็นลูกเรือนี้ได้ 3 ปี ก็เปลี่ยนงานเพราะนายจ้างให้ค่าจ้างไม่ครบ ตอน Thet Phyto อายุ 13 ปี จึงเปลี่ยนมารับจ้างกรีดยาง ที่สวนยางที่ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง ได้ค่าจ้างวันละ 100 บาท ทำงานตั้งแต่ 20:00 – 11:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบันนี้ ตอน Thet Phyto อายุได้ 14 ปี สุขภาพไม่ดี ไม่สบาย มารดาจึงพากลับไปรักษาที่พม่า แล้วกลับมาทำงานกรีดยางต่อ Thet Phyto ไม่มีใบอนุญาตทำงาน และพูดภาษาไทยไม่ได้ แต่ก็อยากทำงานอยู่ที่ภูเก็ต เพราะมีงานให้ทำ และได้อยู่กับบิดามารดา

กรณีศึกษาที่ 14

นางสาวซาล่า หลิงทวาย อายุ 26 ปี โสดและนับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันเป็นลูกจ้างร้านขายของที่อำเภอเมืองภูเก็ต

ซาล่าเกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี โดยบิดามารดาอพยพมาจากเมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี มาทำไร่อยู่ที่สังขละบุรี ซาล่ามีโอกาสเรียนหนังสือที่โรงเรียนในอำเภอสังขละบุรี จนจบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 3 ตอนอายุ 15 ปี ซาล่าไม่ชอบเรียนต่อ อยากทำงานเพื่อหารายได้ และคิดว่าตัวเองโตแล้วจึงไม่ชอบเรียนหนังสือแล้ว พอดีกับมีคนรู้จักชวนไปทำงานที่กรุงเทพฯ ซาล่าอยากไปอยู่กรุงเทพฯ จึงไปทำงานเป็นแม่บ้าน ได้เงินเดือนละ 4,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00-20:00น. โดยอาศัยพักอยู่กับนายจ้าง อยู่ที่กรุงเทพฯ นายจ้างใช้งานซาล่าจนแทบไม่ได้พักผ่อนวันหยุดก็ไม่มี หลังจากทำงานนี้อยู่ได้ 1 ปี คนรู้จักจึงชวนซาล่าไปทำงานเป็นแม่บ้าน ในบ้านอีกหลังที่รามอินทรา ในกรุงเทพฯ ที่นี้ซาล่าได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00-20:00น. แต่บางครั้งนายจ้างจ่ายเงินไม่ตรงเวลา แต่นายจ้างช่วยทำใบอนุญาตให้กับซาล่า เสียค่าใช้จ่าย 4,000 บาท โดยหักจากเงินเดือนๆ ละ 500 บาท ซาล่าทำงานนี้นานถึง 10 ปี จึงลาออกไปหางานใหม่ โดยเพื่อนช่วยหางานใหม่ให้เป็นงานขายของในร้านที่อำเภอเมืองภูเก็ต โดยซาล่าขายของหน้าร้านและล้างจานด้วย ได้เงินเดือน 8,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00-20:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำจนปัจจุบันนี้ ซาล่า

ล่าเกิดที่เมืองไทยจึงอยากอยู่เมืองไทย ต่อไปแต่อยากหางานใหม่ที่ได้รายได้มากกว่าในปัจจุบัน แต่
ยังอยากอยู่ที่ภูเก็ตเพราะหางานได้ง่าย และล่าพูดภาษาไทยได้ดีเพราะได้เรียนในระบบการศึกษา
ของไทย ล่าไม่อยากจะกลับไปอยู่กาญจนบุรี อยากอยู่ที่ภูเก็ต

กรณีศึกษาที่ 15

นาย Ni Aung ชายมอญ อายุ 29 ปี นับถือศาสนาพุทธ แต่งงานแล้วมีบุตร 1 คน

Ni Aung เกิดที่เมะละแหม่ง รัฐมอญ ตอนอายุ 7 ปี บิดามารดามายอยู่ที่ชลบุรี โดยให้นายหน้าพาเข้าทางด่านเจดีย์สามองค์ อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ซึ่ง Ni Aung ไม่รู้ว่าเสียค่าใช้จ่ายไปเท่าใด Ni Aung ไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือแต่ช่วยบิดามารดาทำงานก่อสร้างที่ชลบุรี โดยไม่ได้รับค่าจ้าง แต่ Ni Aung ยังโชคดีที่มีคนรู้จักช่วยสอนภาษาไทยให้จึงทำให้ Ni Aung พูดอ่าน เขียน ภาษาไทยได้ดี ช่วงนี้ Ni Aung รับจ้างทั่วไป แต่ได้รายได้บ้างไม่ได้บ้าง (ตัวอย่างรายนี้จากรายละเอียดช่วงนี้ไม่ได้) งานแรกที่ Ni Aung เริ่มทำตอนอายุได้ 17 ปี คือ งานล้างรถที่กรุงเทพฯ ที่พี่ชายช่วยหาให้ โดยได้ค่าจ้าง 180 บาทต่อวัน ทำงานตั้งแต่ 08:00-17:00น. นายจ้างทำใบอนุญาตทำงานให้ Ni Aung โดย Ni Aung ให้หักจากเงินเดือนละ 500 บาท (เสียค่าใช้จ่าย 5,000 บาท) Ni Aung ทำงานที่นี่ 6 ปี จนอายุได้ 23 ปี Ni Aung อยากได้งานที่ได้เงินมากกว่านี้ จึงหางานใหม่เองได้งานเป็นพนักงานขายสินค้าในร้านซูเปอร์สโตร์แห่งหนึ่งในกรุงเทพฯ ได้เงินเดือน 4,500 บาททำงานตั้งแต่ 10:00-22:00น. โดย Ni Aung ทำงานได้ 2 ปีจึงลาออก เพราะมีเพื่อนชวนไปเที่ยวที่ภูเก็ต แล้วเลยชวน Ni Aung ให้ทำงานที่ภูเก็ตเลย Ni Aung ได้งานเป็นช่างปูนในแคมป์ก่อสร้างที่ตำบลรัชฎา อำเภอเมืองภูเก็ต ได้รายได้วันละ 280 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30-17:30น. ทำงานได้ 1 ปีจนอายุ 26 ปี จึงย้ายไปอยู่แคมป์ก่อสร้างอีกแห่งที่ตำบลเชิงทะเล อำเภอถลาง โดยได้ค่าจ้างวันละ 280 บาทเท่าเดิม แต่ Ni Aung แต่งงานและอยากทำงานที่เดียวกับภรรยา จึงย้ายมาทำงานที่เดียวกันซึ่งเป็นงานที่ทำจนถึงปัจจุบัน และทำมาแล้วเกือบ 3 ปี ปัจจุบัน Ni Aung มีบุตรชาย 1 คน และให้ภรรยาเลี้ยง Ni Aung พอใจชีวิตที่ภูเก็ต เพราะอยากอยู่เมืองใหญ่ สะดวกสบายและอยากอยู่ต่อไปอยากให้บุตรชายได้เรียนหนังสือที่ภูเก็ต

กรณีศึกษาที่ 16

นางสาวฟ้าใส หญิงมอญ อายุ 35 ปี โสด และเป็นคริสต์ ปัจจุบันทำงานก่อสร้างที่อำเภอกะทู้

ฟ้าใสเกิดที่อำเภอทองผาภูมิ จังหวัดกาญจนบุรี โดยบิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมืองThayetchaung ในเขตตะนาวศรี มาทำไร่อยู่ที่อำเภอทองผาภูมิ ฟ้าใสไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ

เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจน และต้องเริ่มทำงานตั้งแต่ยังเป็นเด็ก โดยตั้งแต่อายุ 7 ขวบ ฟาไซ ได้ช่วยบิดามารดาทำไร่ทำนา ได้ค่าจ้างวันละ 35 บาท ทำตั้งแต่ 06:00-18:00น. ฟาไซกล่าวว่า ช่วงเวลานี้ครอบครัวลำบากมาก ต้องอดมื้อกินมื้อ พออายุได้ 11 ปี ฟาไซจึงอยากช่วยครอบครัวหารายได้มากขึ้นจึงหางานเอง ในอำเภอทองผาภูมิ ได้งานล้างจานที่ร้านอาหารแห่งหนึ่ง โดยได้ค่าแรงวันละ 100 บาท แต่ต้องทำงานตั้งแต่ 05:00-23:00น. ซึ่งเป็นงานที่หนักมาแต่ฟาไซทำได้อยู่ 4 ปี จนอายุได้ 15 ปี ฟาไซจึงตัดสินใจหางานใหม่ เนื่องจากงานเก่าแม้จะได้รายได้เพิ่มขึ้น แต่นายจ้างจ่ายเงินไม่ตรงเวลา และฟาไซต้องทำงานตั้งแต่เช้าจนดึกทุกวัน โดยไม่มีวันหยุด ดังนั้นฟาไซจึงให้คนรู้จักช่วยหางานให้ได้งานก่อสร้างในอำเภอกะทู้ จังหวัดภูเก็ต โดยได้ค่าแรงวันละ 120 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:30-17:30น. และเป็นงานที่ฟาไซทำจนปัจจุบันนี้ แม้จะได้ค่าแรงน้อยแต่มีที่อยู่ไว้ในแคมป์คนงานก่อสร้างซึ่งฟาไซอยู่ได้โดยไม่ต้องเสียค่าเช่า เพียงแค่เสียค่าน้ำค่าไฟเดือนละ 200 บาท ฟาไซพอใจในชีวิตปัจจุบันเพราะฟาไซไม่ได้เรียนหนังสือ แต่ฟาไซพูดภาษาไทยได้ และฟาไซไม่มีใบอนุญาตทำงาน ฟาไซอยากอยู่ที่ภูเก็ตต่อไป เพราะหางานได้ง่ายกว่าที่อำเภอสังขละบุรี โดยฟาไซมีโอกาสไปเยี่ยมบิดามารดาที่กาญจนบุรีบ้าง แม้งานที่ภูเก็ตเป็นงานที่หนัก (กรรมกรก่อสร้าง) แต่ก็ทำให้ฟาไซมีรายได้และที่ภูเก็ตก็มีงานให้ทำอีกมาก ฟาไซจึงอยากอยู่ที่ภูเก็ตต่อไป ไม่อยากอพยพโยกย้ายไปที่อื่น

กรณีศึกษาที่ 17

นางพะตะพะ หญิงทวาย อายุ 23 ปี แต่งงานแล้ว นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันทำงานเป็นผู้ช่วยพยาบาล ในโรงพยาบาลแห่งหนึ่งในอำเภอกะทู้

พะตะพะเกิดที่อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี ที่ซึ่งบิดามารดาอพยพโยกย้ายมาจากเมือง Thayachaung เขตตะนาวศรีมาทำไร่ทำนา พะตะพะได้เข้าเรียนในโรงเรียนไทยในจังหวัดกาญจนบุรี จบชั้นมัธยมศึกษาชั้นปีที่ 6 ตอนอายุ 18 ปี หลังจากนั้นคนรู้จักชวนไปทำงานเป็นคนงานในโรงงานทำเครื่องประดับเทียมที่อำเภอพระประแดง จังหวัดสมุทรปราการ ได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-23:00น. พะตะพะทำงานที่โรงงานนี้ได้ 4 ปี ก็ลาออก เพราะนายจ้างจ่ายเงินเดือนไม่ครบ และต้องคอยหลบๆ ซ่อนๆ เพราะไม่มีใบอนุญาตทำงาน พอมีคนรู้จักช่วยหางานให้ เป็นงานผู้ช่วยพยาบาลในโรงพยาบาลแห่งหนึ่งที่ตำบลป่าตอง อำเภอกะทู้ รวมทั้งเป็นล่ามให้แรงงานพม่าที่มารักษาที่โรงพยาบาลแห่งนี้ ได้เงินเดือน 11,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-18:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ปัจจุบัน และทำมาได้ 4 เดือนแล้ว โดยพะตะพะมีใบอนุญาตทำงานแล้วโดยทางโรงพยาบาลจัดการให้ พะตะพะแต่งงานแล้วแต่ยังไม่มีบุตร และมีความสุขที่ทำงานที่ภูเก็ต เพราะงานดี รายได้ก็ดี จึงไม่คิดจะโยกย้ายไปทำงานที่อื่น หากมีบุตร พะตะพะจะให้เรียนหนังสือที่ภูเก็ต

ไม่ส่งไปเรียนที่พม่าและอยากให้ลูกอยู่เมืองไทยด้วยกัน ไม่อยากอพยพกลับไปอยู่พม่า

กรณีศึกษาที่ 18

นาย Htwe ชาวทวาย อายุ 17 ปี นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันทำงานเป็นลูกเรือประมงอยู่ที่แพ
องค์การในอำเภอเมืองภูเก็ต

Htwe เกิดที่จังหวัดระนอง ตอนอายุ 5 ปี บิดาส่งกลับไปเรียนหนังสือที่เมือง Laung Lon
เขตตะนาวศรี จนจบเกรด 5 ตอนอายุ 13 ปี จึงกลับมาที่ระนองอีกครั้ง โดยญาติพามาส่ง Htwe เริ่ม
งานตอนอายุ 14 ปี โดยพี่ชายช่วยหางานให้เป็นลูกเรือประมง ที่จังหวัดระนอง ได้เงินเดือน 3,500
บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-12:00น. Htwe ทำงานนี้อยู่เกือบปี รู้สึกเหงา ทำงานคนเดียวไม่มีญาติอยู่
เลย จึงขอให้พี่ชายหางานให้เป็นลูกเรือประมงที่แพองค์การ ในอำเภอเมืองภูเก็ต ซึ่งพี่ชายของ Htwe
ทำงานที่นี้ด้วย Htwe ได้เงินเดือน 4,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 08:00-12:00น. พักอยู่กับพี่ชาย Htwe พูด
ภาษาไทยไม่ได้และไม่มีใบอนุญาตทำงาน แต่ Htwe อยากอยู่ที่ภูเก็ต เพราะชอบงานลูกเรือประมงที่
ทำอยู่ เพราะรายได้ดี และไม่เหงา เพราะทำงานอยู่กับพี่ชาย

กรณีศึกษาที่ 19

นางสาว Mar Win หญิงมอญ อายุ 17 ปี โศดและนับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันทำงาน
ร้านอาหารในอำเภอเมืองภูเก็ต

Mar Win เกิดที่จังหวัดระนอง พออายุได้ 5 ปี มารดาส่งกลับไปเรียนหนังสือที่พม่าจนจบ
เกรด 3 ตอนอายุได้ 10 ปี Mar Win คิดถึงมารดา มารดาจึงไปรับเข้ามาทางด่านระนอง มาอยู่ด้วยกัน
ที่จังหวัดภูเก็ต โดยตอนอายุได้ 12 ปี บิดามารดาช่วยหางานให้ Mar Win เป็นงานขายผัก เนื้อ ปลา
ร้านแห่งหนึ่งในตำบลรัชฎา อำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 3,000 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00-20:00น.
Mar Win ทำงานนี้ได้ 2 ปี เพราะเป็นงานที่หนักมากสำหรับ Mar Win เพราะเด็กอยู่ เวลาพักผ่อนก็
ไม่เพียงพอ น้ำใจชวน Mar Win ไปขายข้าวแกง ล้างจาน และทำความสะอาด ร้านอาหารที่ตนเอง
ทำงานด้วย ในตำบลตลาดใหญ่ อำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 3,500 บาท ทำงานตั้งแต่ 12:00-20:00
น. Mar Win ทำงานนี้ไม่สนุก เนื่องจากโดนน้ำที่ทำงานด้วยกันใช้งานมากกว่านายจ้าง จึงทำงานที่นี้
ได้เพียง 1 ปี

Mar Win ย้ายงานอีกครั้งตอนอายุ 15 ปี โดยมีญาติอีกคนช่วยหาให้ เป็นงานขายเครื่องดื่ม
แอลกอฮอล์ ในร้านคาราโอเกะ ในตำบลรัชฎา อำเภอเมืองภูเก็ต ได้เงินเดือน 4,000 บาท ทำงาน
ตั้งแต่ 17:00-23:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำงานปัจจุบันนี้และทำมาได้ 3 ปีแล้ว Mar Win ไม่ชอบงานนี้
มากนักเพราะเวลาพักผ่อนไม่เพียงพอ จึงอยากย้ายงานอีกแต่นายจ้างไม่ให้บอก และ Mar Win ไม่มี

ใบอนุญาตทำงานด้วย เลยทนทำงานไปก่อน แต่จะพยายามหางานใหม่ทำ อย่างไรก็ตาม Mar Win ก็อยากอยู่ที่ภูเก็ตต่อไปเพราะครอบครัว บิดา มารดา อยู่ที่นี่ อยากทำงานเก็บเงินไปเรื่อยๆ เพราะถ้ากลับไปพม่าก็ไม่มีงานทำ

กรณีศึกษาที่ 20

นางสาว มี มี หญิงกะเหรี่ยง อายุ 30 ปี โสค นับถือศาสนาพุทธ ปัจจุบันเป็นลูกจ้างล้างจานร้านอาหารในอำเภอเมืองภูเก็ต

มี มี เกิดที่จังหวัดเชียงราย โดยที่บิดามารดาอพยพมาจากเมือง Mayeik เขตตะนาวศรี มาอยู่เชียงรายทำไร่นา เนื่องจากครอบครัวมีฐานะยากจน มี มี เลยไม่มีโอกาสได้เรียนหนังสือ และต้องเริ่มช่วยครอบครัวทำงานหาเงินตั้งแต่อายุ 7 ปี โดยบิดามารดาช่วยให้ เป็นงานล้างจานในร้านอาหารแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองเชียงราย ได้ค่าจ้างวันละ 50 บาท ทำงานตั้งแต่ 05:00-17:00น ซึ่งนายจ้างจ่ายเงินช้า และจ่ายเงินไม่ครบ ทำให้มี มี ทำงานนี้อยู่เกือบปี ตอนอายุ 8 ปี คนรู้จักช่วยหางานให้และพาไปทำงานโรงงานเย็บเสื้อผ้าในจังหวัดสมุทรปราการ ได้รายได้วันละ 80 บาท ทำงานตั้งแต่ 06:00-18:00น. ซึ่งมี มี ทำได้อีกปีเดียวก็ลาออกเพราะนายจ้างจ่ายเงินช้า คนรู้จักเลยหางานใหม่ให้ ตอนอายุ 9 ปี เป็นงานคัดแยกปลา แพลตาแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้รายได้วันละ 110 บาท ทำงานตั้งแต่ 04:00-17:00น. ซึ่งทำอยู่จนอายุ 25 ปี งานคัดแยกปลาเป็นงานที่หนักมากสำหรับมี มี แต่มี มี ไม่มีทางเลือกเพราะไม่มีใบอนุญาตทำงาน จึงต้องทนทำงานนี้อยู่ 16 ปี ตอนมี มี อายุได้ 25 ปี จึงย้ายงานไปเป็นลูกจ้างล้างจาน ในร้านอาหารในตลาดสดแห่งหนึ่งในอำเภอเมืองภูเก็ต ได้ค่าจ้างวันละ 60 บาท ทำงานตั้งแต่ 07:00-17:00น. ซึ่งเป็นงานที่ทำอยู่ปัจจุบันและทำมาได้ 5 ปีแล้ว มี มี อยากอยู่และทำงานที่ภูเก็ต เพราะสะดวกสบาย แต่มี มีอยากหางานอื่นที่มีรายได้ดีกว่าที่ได้รับในปัจจุบัน และอยากมีใบอนุญาตทำงาน

ภาคผนวก ข

ตารางสรุปข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจังหวัดเชียงใหม่

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พุดไทย	อนาคต
1	นาย อิน	ชาย	19	ไทใหญ่	ต.เปียงหลวง อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่	โสด	ม.ปลาย (กศน.)	รปภ. อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 5,000 บาท	พุทธ	อยู่ระหว่างการยื่น ขอสัญชาติไทย	ได้	ไม่ย้าย
2	น.ส. อ้อม	หญิง	17	ไทใหญ่	เมืองลายคำ รัฐฉาน	โสด	ป. 6	แม่บ้าน อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 4,500 บาท	พุทธ	ไม่มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
3	นาย โหลย	ชาย	21	ไทใหญ่	ต.เปียงหลวง อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่	แต่งงาน ลูก 1 คน	ป.6	ก่อสร้าง อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 5,500 บาท	พุทธ	ได้สัญชาติไทย (3 ปี) โดยการขอสัญชาติ	ได้	ย้าย
4	นาย แสง	ชาย	15	ไทใหญ่	เมืองน้ำจาง รัฐฉาน	โสด	ป.5	ทาสี อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้วันละ 115 บาท	พุทธ	ไม่มี work permit มีบัตร 10 ปี ออก ให้ร.	ได้	ไม่ย้าย
5	นาย ไท	ชาย	15	ไทใหญ่	อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่	โสด	ป.6	ทาสี อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้วันละ 115 บาท	พุทธ	ไม่มี work permit มีใบเกิดและกำลังยื่น ขอสัญชาติไทย	ได้	ไม่ย้าย
6	น.ส. คาว	หญิง	15	ไทใหญ่	เมืองลายคำ รัฐฉาน มาไทย 11 ขวบ, อ.ปาย	โสด	ไม่ได้เรียน	แม่บ้าน อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้วันละ 150 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
7	นาย จอมไทย	ชาย	21	ไทใหญ่	อ.เชียงดาว จ.เชียงใหม่ เติบโตที่ ต.เปียงหลวง อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่	โสด	ป.6	รับเหมาตัดหญ้าและจัดสวน อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 40,000 บาท	พุทธ	มีบัตรผู้หลบหนีเข้า เมืองจากพม่า (บัตรสีส้ม)	ได้	ไม่ย้าย
8	น.ส. คาว	หญิง	16	ไทใหญ่	เมืองเวียงเงิน รัฐฉาน	โสด	ป.5	ดูแลเด็ก อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 3,000 บาท	พุทธ	ไม่มี work permit	ได้	ย้าย

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พุดไทย	อนาคต
9	นาง เงิน	หญิง	21	ไทใหญ่	เมืองลายคำ รัฐฉาน	แต่งงาน ลูก 1 คน	ป.5	โรงงาน pack ของ อ.แม่ริม รายได้เดือนละ 4,000 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
10	นาย คั่น	ชาย	23	ไทใหญ่	เมืองป่าน รัฐฉาน	แต่งงาน	ป.3	รับจ้างจัดสวน ต.แม่ใจ อ.สันทราย (กับจอมไทย) รายได้วันละ 200 บาท	พุทธ	มีบัตรบุคคล ไม่มี สถานะทางทะเบียน	ได้	ย้าย
11	นาง ค่าย	หญิง	27	ไทใหญ่	เมืองป่าน รัฐฉาน	แต่งงาน	ไม่ได้เรียน	ลูกจ้างร้านก๋วยเตี๋ยว อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 3,000 บาท	พุทธ	มีบัตรชุมชนบน พื้นที่สูง (บัตรสีเขียว ขอบแดง)	ได้	ไม่ย้าย
12	น.ส. ฝน	หญิง	18	ไทใหญ่	จ.แม่ฮ่องสอน มาที่ อ.สันกำแพง ตอน 7 ขวบ	โสด	ม.3 (กศน.)	ลูกจ้างร้านไม้อัด อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 5,500 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
13	นาย ฝาง	ชาย	19	ไทใหญ่	เกิดที่อ.ฝาง จ.เชียงใหม่ เติบโตที่จ.แม่ฮ่องสอน	โสด	ม.ปลาย(กศน.)	กลางวัน ทำงานก่อสร้าง ต.แม่ใจ อ.สันทราย รายได้วันละ 200 บาท กลางคืน เด็กเสิร์ฟในผับ ต.แม่ใจ อ.สันทราย รายได้เดือนละ 3,000 บาท	พุทธ	ไม่มี work permit มีบัตรผู้หลบหนีเข้า เมืองจากพม่า (บัตรสีส้ม)	ได้	ไม่ย้าย
14	นาย สมบัติ	ชาย	21	ไทใหญ่	เมืองป่าน รัฐฉาน	แต่งงาน	ป.6	รปภ. อ.เมืองเชียงใหม่	พุทธ	มีบัตรบุคคลบน	ได้	ไม่ย้าย

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พุดไทย	อนาคต
						ไม่มีลูก		รายได้เดือนละ 8,000 บาท		พื้นที่สูง (บัตรสีฟ้า)		
15	น.ส. หมวยอุ	หญิง	24	ไทใหญ่	เมืองน้ำจาง รัฐฉาน	โสด	กำลังเรียน ปริญญาตรี ม.ราชภัฏชม.	ลูกจ้างร้านก๋วยเตี๋ยว อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 3,000 บาท	พุทธ	มีบัตรผู้หลบหนีเข้า เมืองจากพม่า (บัตรสีส้ม)	ได้	ไม่ย้าย
16	น.ส. หล้า	หญิง	23	ไทใหญ่	อ.ฝาง จ.เชียงใหม่	โสด	ป.6	ลูกจ้างร้านไม้อัด อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 4,500 บาท	พุทธ	มีบัตรบุคคลบน พื้นที่สูง (บัตรสีฟ้า)	ได้	ไม่ย้าย
17	นาย หม่อง	ชาย	20	ไทใหญ่	เมืองป๋าน รัฐฉาน	แต่งงาน ไม่มีลูก	ม.3	ก่อสร้าง อ.สันทราย รายได้วันละ 290 บาท	พุทธ	ได้สัญชาติไทย จากการขอสัญชาติ	ได้	ไม่ย้าย
18	นาง เอ	หญิง	19	ไทใหญ่	เกิด จ.แม่ฮ่องสอน แล้วกลับ ไปอยู่บ.หาด รัฐฉาน ทำใบเกิดหาย	แต่งงาน	ม.3	แม่บ้าน อ.เมืองเชียงใหม่ รายได้เดือนละ 6,000 บาท	พุทธ	มีบัตรชุมชนบน พื้นที่สูง (บัตรสีเขียว ขอบแดง)	ได้	ไม่ย้าย
19	นาย พงศ์	ชาย	20	ไทใหญ่	อ.เวียงแหง จ.เชียงใหม่	โสด	ม.6	โรงงานแห่งของพ่อแม่ รายได้เดือนละ 2,000 บาท	พุทธ	ได้สัญชาติไทย จากการขอสัญชาติ	ได้	ไม่ย้าย
20	นาย จาอื้อ	ชาย	25	ลาหู่	อ.ฝาง จ.เชียงใหม่	แต่งงาน มีลูก 2 คน	ไม่ได้เรียน	ก่อสร้าง อ.สันทราย รายได้วันละ 200 บาท	คริสต์	มีบัตรชุมชนบน พื้นที่สูง (บัตรสีเขียว ขอบแดง)	ได้	ย้าย

ตารางสรุปข้อมูลกลุ่มตัวอย่าง อ.แม่สวด จ.ตาก

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พูดไทย	อนาคต
1	นาง มาลา	หญิง	20	พม่า	เมืองย่างกุ้ง ประเทศพม่า	หย่า ลูก 2 คน	ไม่ได้เรียน	ลูกจ้าง NGO อ.แม่สอด รายได้เดือนละ 3,300 บาท	อิสลาม	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
2	น.ส. Paw Kaw Ki	หญิง	19	กะเหรี่ยง	เมืองย่างกุ้ง	โสด	Grade 10	เจ้าหน้าที่องค์กร NGO รายได้เดือนละ 6,000 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
3	นาย Maung Than Htun Aung	ชาย	18	มอญ	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ	โสด	Grade 3	ตกงาน (ประมาณ 15 วัน) เคยทำงานก่อสร้าง รายได้วันละ 100 บาท	พุทธ	ไม่มีบัตร	ได้	ย้าย
4	นาย Saw Wine Wine	ชาย	15	กะเหรี่ยง	รัฐกะเหรี่ยง ประเทศพม่า	โสด	Grade 6	ลูกจ้างอู่มอเตอร์ไซค์ อ.แม่สอด รายได้เดือนละ 1,000 บาท	พุทธ	ไม่มี work permit	ไม่ได้	ไม่ย้าย
5	นาย Saw Super Man	ชาย	18	กะเหรี่ยง	รัฐมอญ ประเทศพม่า	โสด	Grade 4	ลูกจ้างบริษัทดูดส้วม อ.แม่สอด รายได้เดือนละ 1,900 บาท	พุทธ	มีบัตรผู้พลัดถิ่น สัญชาติพม่า (บัตรสีชมพู)	ได้	ไม่ย้าย
6	นาย Aung Thet Ko	ชาย	18	พม่า	เมืองปีเลิน รัฐมอญ	โสด	Grade 2	ตกงาน (ประมาณ 15 วัน) เคยทำงานโรงงาน รายได้เดือนละ 1,200 บาท	พุทธ	ไม่มีบัตร	ไม่ได้	ย้าย
7	นาย Maung Nyi Nyi Mawg	ชาย	13	พม่า	รัฐมอญ ประเทศพม่า	โสด	Grade 3	ลูกจ้างร้านค้าส่งปลาไหล รายได้เดือนละ 2,000 บาท	พุทธ	ไม่มีบัตร	ไม่ได้	ไม่ย้าย
8	นาย Saw Ka Htein	ชาย	18	กะเหรี่ยง	เมืองลยบวย รัฐกะเหรี่ยง	โสด	Grade 5	ลูกจ้างร้านล้างรถ	คริสต์	ไม่มีบัตร	ได้	ไม่ย้าย

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พูดไทย	อนาคต
								อ.แม่สอด รายได้เดือนละ 3,000 บาท				
9	ด.ญ. Thet Thet Oo	หญิง	14	พม่า - ไทใหญ่	เกิดที่จ.นครสวรรค์	โสด	Grade 2	ลูกจ้างร้านขายของ อ.แม่สอด รายได้เดือนละ 1,500 บาท	พุทธ	ไม่มีบัตร	ได้	ไม่ย้าย
10	น.ส. ปู่ย	หญิง	15	กะเหรี่ยง	อ.แม่สอด จ.ตาก	โสด	Grade 1	ดกงาน (ประมาณ 1 เดือน) เคยทำงานเด็กเสริฟ รายได้เดือนละ 1,200 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
11	น.ส. Myeh Ah	หญิง	16	กะเหรี่ยง -พม่า	เมืองมะละแหม่ง รัฐมอญ	โสด	Grade 1	ลูกจ้างโรงงานเย็บผ้า อ.แม่สอด รายได้วันละ 80 บาท	พุทธ	มี work permit	ไม่ได้	ไม่ย้าย
12	นาย Ah Ku Zin	ชาย	15	พม่า	เมืองพะโค เขตพะโค	โสด	Grade 3	ดกงาน (ประมาณ 15 วัน) เคยทำงานร้านซ่อมรถ รายได้เดือนละ 1,500 บาท	พุทธ	ไม่มีบัตร	ได้	ไม่ย้าย
13	น.ส. Phyu Phyu La	หญิง	15	กะเหรี่ยง	อ.แม่สอด จ.ตาก	โสด	Grade 4	ลูกจ้างร้านขายรองเท้า รายได้เดือนละ 2,800 บาท รายวัน วันละ 80 บาท กำลังหางานใหม่	พุทธ	ไม่มีบัตร	ได้	ไม่ย้าย
14	น.ส. Ah Ah	หญิง	15	กะเหรี่ยง	อ.แม่สอด จ.ตาก	โสด	Grade 5	ลูกจ้างร้านขายรองเท้า	พุทธ	ไม่มีบัตร	ได้	ไม่ย้าย

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พูดไทย	อนาคต
								รายได้เดือนละ 2,400 บาท รายวัน วันละ 80 บาท กำลังหางานใหม่				
15	นาย Thet Paing Zaw	ชาย	18	พม่า	เมืองพะโค เขตพะโค	โสด	Grade 5	รับจ้างทั่วไป อ.แม่สอด งานในไร่ วันละ 100 บาท กรรมกร วันละ 80 บาท	พุทธ	ไม่มีบัตร	ไม่ได้	ไม่ย้าย
16	นาย Kyaw Zin Latt	ชาย	21	พม่า	รัฐมอญ ประเทศพม่า	โสด	ไม่ได้เรียน	รับจ้างทั่วไป อ.แม่สอด รายได้วันละ 100 บาท	พุทธ	ไม่มีบัตร	ไม่ได้	ไม่ย้าย
17	นาย เยนุ	ชาย	18	พม่า	อ.แม่สอด จ.ตาก	โสด	ไม่ได้เรียน	เก็บขยะและของเก่าขาย รายได้วันละ 150-180 บาท	อิสลาม	ไม่มีบัตร	ไม่ได้	ไม่ย้าย
18	น.ส. San San Win	หญิง	17	พม่า	เมืองเมะตะมะ รัฐมอญ	โสด	Grade 5	ลูกจ้างโรงงานเย็บผ้า รายได้เดือนละ 3,000 บาท	พุทธ	มี work permit	ไม่ได้	ไม่ย้าย
19	นาย โบ โบ	ชาย	26	พม่า	เมืองโคกู เขตพะโค	แต่งงาน ลูก 2 คน	ป.4	ลูกจ้างบริษัท รายได้วันละ 180 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
20	นายอดุลย์ มีเปียบ	ชาย	19	กะเหรี่ยง	อ.แม่สอด จ.ตาก	โสด	ป.6	รปภ. อ.แม่สอด รายได้เดือนละ 3,800 บาท	พุทธ	ไม่มีบัตร	ได้	ย้าย

ตารางสรุปข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจังหวัดสมุทรสาคร

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พูดไทย	อนาคต
1	น.ส. แพร	หญิง	16	มอญ	เมืองเจแประ รัฐมอญ	โสด	- ศูนย์การเรียนรู้ LPN	ลูกจ้างโรงงานกึ่ง รายได้วันละ 203 บาท, OT 38 บาท/ชม.	พุทธ	มี work permit	ได้	ย้าย
2	น.ส. คาว	หญิง	15	มอญ	อ.กระทู้แบน จ.สมุทรสาคร	โสด	- ศูนย์การเรียนรู้ วัดบางหญ้า แพรก	ลูกจ้างโรงงานกึ่ง รายได้วันละ 203 บาท, OT 38 บาท/ชม.	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
3	นาง วัน	หญิง	34	มอญ	อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี	แต่งงาน ลูก 3 คน	ไม่ได้เรียน	รับจ้างแกะกึ่ง, รายเหมา รายได้ประมาณ 2,000 – 4,000 บาท/week (1 week = 2 อาทิตย์)	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
4	นาย แง	ชาย	17	มอญ	เมืองรี รัฐมอญ ประเทศ พม่า	โสด	ไม่ได้เรียน	ลูกจ้างโรงงานหอย, ราย เหมา รายได้ประมาณ 2,500 – 10,000 บาท/ week (1 week = 2 อาทิตย์)	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
5	นาย เตี้ย	ชาย	16	มอญ	เมืองเมาะละแหม่ง	โสด	อนุบาล	กรรมกรก่อสร้าง รายได้วันละ 150 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
6	นาย คั่น	ชาย	15	มอญ	อ.เมือง จ.สมุทรสาคร,	โสด	บวชเรียน	รับจ้างแกะกึ่ง, รายเหมา รายได้ประมาณ 600 – 1,000 บาท/week (1 week = 7 วัน)	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
7	น.ส. เม	หญิง	15	มอญ	อ . แม่ ก ล อ ง จ . สมุทรสงคราม	โสด	- Grade 6 - ศูนย์การเรียนรู้	ลูกจ้างโรงงานขนม รายได้วันละ 205 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พูดไทย	อนาคต
							LPN					
8	น.ส. น้ำผึ้ง	หญิง	15	มอญ	อ.กะทู้ จ.ภูเก็ต	โสด	- Grade 1 - ศูนย์การเรียนรู้ วัดบางหญ้า แพรก - ศูนย์การเรียนรู้ LPN	รับจ้างแปปลา, รายเหมา รายได้ประมาณ 150 – 400 บาท/วัน	พุทธ	มี work permit	ได้	ย้าย
9	นาง สาน	หญิง	23	มอญ	เมือง Zoppa รัฐมอญ ประเทศพม่า	แต่งงาน ลูก 2 คน	Grade 2	ลูกจ้างโรงงานกึ่ง, รายเหมา รายได้ประมาณ 2,000 – 4,000 บาท/week (1 week = 15 วัน)	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
10	นาย ภาค	ชาย	19	มอญ	อ.เมือง จ.สมุทรสาคร	โสด	ไม่ได้เรียน	ลูกจ้างโรงงานพลาสติก รายได้วันละ 230 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
11	นาง วาริน	หญิง	25	มอญ	เมืองเมะลำไฮ รัฐมอญ ประเทศพม่า	แต่งงาน ลูก 1 คน	- Grade 4 - เรียน ภาษาไทยวัน อาทิตย์, โครงการเพื่อ เยาวชนเพื่อ ชนบท	รับจ้างเป็นล่ามและผู้ช่วย ให้เจ้าหน้าที่สาธารณสุข รายได้วันละ 120 บาท, กำลังผลการสมัครงานกับ องค์กร MSF	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
12	นาย มาว	ชาย	17	มอญ	เมืองเนกะเย่ รัฐมอญ ประเทศพม่า	โสด	- Grade 1 - ศูนย์การเรียนรู้	ลูกจ้างโรงงาน รายได้วันละ 205 บาท, OT	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พูดไทย	อนาคต
							LPN	42 บาท/ชม.				
13	นาย ไช	ชาย	15	มอญ	เมืองอะเนียง รัฐมอญ ประเทศพม่า	โสด	- Grade 2 - ศูนย์การเรียนรู้ LPN	รับจ้างแกะกึ่ง, รายเหมา (เบอร์เดียวกับแม่) รายได้ ประมาณ 2,000 – 3,000 บาท/week (1 week = 7 วัน)	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
14	น.ส. ก้อย	หญิง	17	มอญ	อ.สังขละบุรี จ.กาญจนบุรี	โสด	ไม่ได้เรียน	ลูกจ้างโรงงาน Thai Union รายได้วันละ 208 บาท, OT 39 บาท/ชม.	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
15	นาย ชัย	ชาย	20	ทวาย	เมืองเกาะสอง เขต ตะนาวศรี ประเทศพม่า	โสด	ไม่ได้เรียน	ลูกจ้างโรงงานกึ่ง รายได้วันละ 203 บาท, OT 38 บาท/ชม.	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
16	น.ส. น้ำ	หญิง	16	มอญ	เมืองมะละลำย รัฐมอญ ประเทศพม่า	โสด	- Grade 5 - ศูนย์การเรียนรู้ LPN	ลูกจ้างโรงงานกึ่ง, รายเหมา รายได้ประมาณ 2,000 – 4,500 บาท/week (1 week = 10 วัน)	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
17	น.ส. ช่อ	หญิง	21	มอญ	เมืองมะละลำย รัฐมอญ ประเทศพม่า	โสด	- Grade 1	รับจ้างแกะกึ่ง, รายเหมา รายได้ประมาณ 1,500 – 5,000 บาท/week (1 week = 10 วัน)	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
18	นาย ไชว	ชาย	16	มอญ	เมืองมะละลำย รัฐมอญ ประเทศพม่า	โสด	- Grade 1 - ศูนย์การเรียนรู้	รับจ้างแกะกึ่ง, รายเหมา (เบอร์เดียวกับแม่) รายได้	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พูดไทย	อนาคต
							LPN	ประมาณ 2,000 – 3,000 บาท/week (1 week = 7วัน)				
19	นาง แหวน	หญิง	15	มอญ	อ.เมือง จ.สมุทรสาคร	แต่งงาน	- ศูนย์วัดบาง หญ้าแพรก - ศูนย์ฯ LPN - วัดศิริมงคล ป.3	ลูกจ้างโรงงานเย็บตุ๊กตา รายได้วันละ 200 บาท, OT 38 บาท/ชม.	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
20	น.ส. ดาว	หญิง	17	มอญ	เมืองมะละไย รัฐมอญ ประเทศพม่า	โสด	- Grade 4 - ศูนย์การเรียน LPN	รับจ้างแกะกุ่ม, รายเหมา รายได้ประมาณ 1,000 – 2,000 บาท/week (1 week = 7 วัน)	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย

ตารางสรุปข้อมูลกลุ่มตัวอย่างจังหวัดภูเก็ต

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พูดไทย	อนาคต
1	Aung	ชาย	32	พม่า	เมือง Mayeik เขตตะนาวศรี	แต่งงาน	Grade 2	ก่อสร้าง อำเภอกะทู้ รายได้วันละ 250 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
2	Me Thet	หญิง	17	ทวาย	เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี	โสด	Grade 3	ร้านอาหารเมืองภูเก็ต รายได้เดือนละ 6,000 บาท	พุทธ	มี work permit	ไม่ได้	ไม่ย้าย
3	Nong	หญิง	20	มอญ	เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ	แต่งงาน มีบุตร 1 คน	Grade 5	ทำความสะอาดคานเรือ อำเภอมะริด รายได้วันละ 140 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
4	Do	ชาย	23	พม่า	เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ	โสด	Grade 5	แพปลา อำเภอมะริด รายได้เดือนละ 5,500 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
5	Ko	ชาย	25	พม่า	เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ	โสด	Grade 5	ก่อสร้าง อำเภอมะริด รายได้วันละ 245 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
6	Ma Nge	หญิง	18	ทวาย	เมือง Laung Lon เขตตะนาวศรี	โสด	Grade 4	ร้านอาหารเมืองภูเก็ต รายได้เดือนละ 6,000 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้น้อย	ไม่ย้าย
7	Cho Thet	หญิง	19	ทวาย	เมือง Thayetchaung เขตตะนาวศรี	โสด	Grade 5	ร้านอาหารเมืองภูเก็ต รายได้เดือนละ 4,000 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้น้อย	ย้าย
8	Aye	หญิง	24	มอญ	เมือง Ye รัฐมอญ	แต่งงาน มีบุตร 1 คน	ไม่ได้เรียน	โรงงานปลาแช่แข็ง อำเภอมะริด รายได้เดือน 4,000 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้น้อย	ไม่ย้าย
9	Nge Nge	หญิง	27	มอญ	เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ	แต่งงาน	Grade 2	ก่อสร้าง อำเภอมะริด	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พูดไทย	อนาคต
						มีบุตร 2 คน		รายได้วันละ 160 บาท				
10	ออง เลน	ชาย	22	กะเหรี่ยง	เมือง Kyainseikkyi รัฐกะเหรี่ยง	แต่งงาน	ไม่ได้เรียน	ก่อสร้าง อำเภอดกลาง รายได้วันละ 220 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
11	แวน	ชาย	27	ทวาย	จังหวัดระนอง	โสด	Grade 5	ก่อสร้าง อำเภอดกลาง รายได้วันละ 220 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
12	Phyu	หญิง	16	พม่า	จังหวัดภูเก็ต	โสด	ไม่ได้เรียน	ตัดยาง อำเภอดกลาง รายได้วันละ 200 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้น้อย	ไม่ย้าย
13	Thet Phyo	ชาย	17	พม่า	จังหวัดระนอง	โสด	Grade 3	ตัดยาง อำเภอดกลาง รายได้วันละ 200 บาท	พุทธ	ไม่มี work permit	ไม่ได้	ไม่ย้าย
14	ซาล่า	หญิง	26	ทวาย	จังหวัดกาญจนบุรี	โสด	มัธยมศึกษาปีที่ 3	ลูกจ้างร้านขายของ อำเภอมืองภูเก็ต รายได้เดือนละ 8,000 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
15	Ni Aung	ชาย	29	มอญ	เมืองเมะละแหม่ง รัฐมอญ	แต่งงาน มีบุตร 1 คน	ไม่ได้เรียน	ก่อสร้าง อำเภอดกลาง รายได้วันละ 280 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
16	ฟ้าใส	หญิง	35	มอญ	จังหวัดกาญจนบุรี	โสด	ประถมศึกษาปีที่ 3	ก่อสร้าง อำเภอกะทู้ รายได้วันละ 120 บาท	คริสต์	ไม่มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
17	พะตะยะ	หญิง	23	ทวาย	จังหวัดกาญจนบุรี	แต่งงาน	มัธยมศึกษาปีที่ 6	ผู้ช่วยพยาบาล โรงพยาบาล ในอำเภอกะทู้ รายได้เดือนละ 11,000 บาท	พุทธ	มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
18	Htwe	ชาย	17	ทวาย	จังหวัดระนอง	โสด	Grade 5	ลูกเรือประมง	พุทธ	ไม่มี work permit	ไม่ได้	ไม่ย้าย

ลำดับ	ชื่อ	เพศ	อายุ	ชาติพันธุ์	ภูมิลำเนา	สถานภาพ	การศึกษา	อาชีพ/รายได้	ศาสนา	สถานะบุคคล	พูดไทย	อนาคต
								รายได้เดือนละ 4,500 บาท				
19	Mar Win	หญิง	17	มอญ	จังหวัดระนอง	โสด	Grade 3	ร้านอาหาร อำเภอเมือง ภูเก็ต รายได้เดือนละ 4,000 บาท	พุทธ	ไม่มี work permit	ได้	ไม่ย้าย
20	มีมี	หญิง	30	กะเหรี่ยง	จังหวัดเชียงราย	โสด	ไม่ได้เรียน	ลูกจ้างล้างจาน ร้านอาหาร อำเภอเมืองภูเก็ต รายได้วันละ 60 บาท	พุทธ	ไม่มี work permit	ได้น้อย	ไม่ย้าย

ภาคผนวก ค

แบบสัมภาษณ์

โครงการ “ทนายทรรุณี 2 ของผู้ย้ายถิ่นจากประเทศพม่า: สถานการณ์และการอพยพโยกย้าย”

สัมภาษณ์วันที่ _____

สถานที่ให้สัมภาษณ์ _____

ชื่อผู้สัมภาษณ์ _____

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้สัมภาษณ์

- ชื่อ – นามสกุล (ไม่ระบุก็ได้)
- เพศ/อายุ/ชาติพันธุ์
- ภูมิลำเนา (สถานที่เกิด: ประเทศไทย/ประเทศพม่า)/สถานภาพการสมรส
- ศาสนา/การศึกษา
- อื่นๆ เช่น จำนวนสมาชิกในครอบครัว, รายได้(เฉลี่ย), งานอดิเรก/เวลาว่าง, การส่งเงินกลับบ้าน เป็นต้น

ตอนที่ 2 ประสบการณ์การเดินทางเคลื่อนย้ายเข้ามายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต)

1. ท่านเดินทางเข้ามายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) ด้วยวิธีการอย่างไร
2. ท่านเดินทางเข้ามายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) กับใคร มีคนพามาหรือไม่ เสียค่าใช้จ่ายหรือไม่ อย่างไร
3. ท่านพบกับใคร และเสียค่าที่พักเท่าไรในจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต)
4. ปัญหาและอุปสรรคในการเดินทางมายังจังหวัด(เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) เป็นอย่างไร และแก้ปัญหาที่เกิดขึ้นอย่างไร

ตอนที่ 3 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการอพยพโยกย้ายออกจากถิ่นที่อยู่เดิม

5. ท่านเคยเดินทางออกนอกภูมิลำเนาหรือไม่ อย่างไร และด้วยสาเหตุใด
6. ท่านเดินทางมาจากพื้นที่ใดก่อนที่จะเดินทางมายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) และพักอาศัยอยู่ในพื้นที่นั้นเป็นระยะเวลานานเท่าใด

7. ก่อนเดินทางมายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) ท่านพักอาศัยอยู่กับใคร
อย่างไร และท่านต้องรับผิดชอบดูแลครอบครัวของท่านหรือไม่ อย่างไร
8. ก่อนเดินทางมายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) ท่านประกอบอาชีพอะไร
ลักษณะ/สภาพการทำงานและรายได้เป็นอย่างไร ท่านเคยเปลี่ยนงานหรือไม่ จำนวนครั้งที่
เปลี่ยนงาน เหตุผลในการเปลี่ยนงานเป็นอย่างไร
9. ท่านพึงพอใจต่อสภาพชีวิต/การทำงานก่อนเดินทางมายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร
และภูเก็ต) หรือไม่ อย่างไร

**ตอนที่ 4 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการตัดสินใจในการอพยพโยกย้ายเข้ามายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก
สมุทรสาคร และภูเก็ต)**

10. ท่านมีวัตถุประสงค์อย่างไรในการเดินทางมายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต)
11. ท่านมีญาติพี่น้อง/เพื่อนฝูง/คนรู้จักที่อยู่ในจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต)
หรือไม่ อย่างไร
12. ท่านเคยเดินทางมายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) หรือไม่ อย่างไร และก่อน
เดินทางมายังจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับ
จังหวัดเหล่านี้หรือไม่ อย่างไร
13. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสาร โดยเฉพาะเรื่องการจ้างงานในจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร
และภูเก็ต) จากแหล่งข้อมูลใด อย่างไร

**ตอนที่ 5 ประสบการณ์การทำงานในจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) และแนวโน้มการ
อพยพเคลื่อนย้าย**

14. ปัจจุบันท่านทำงานอะไรในจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) และก่อนหน้านี้เคย
ทำงานอะไรบ้าง เปลี่ยนงานมาแล้วกี่ครั้ง
15. ใครเป็นผู้พาไปหางานในจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) เสียค่าใช้จ่ายหรือไม่
อย่างไร
16. รายได้และสภาพการทำงานในจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) เป็นอย่างไร
ท่านมีใบอนุญาตทำงานหรือไม่ อย่างไร
17. ในสถานที่ทำงานของท่าน มีเพื่อนร่วมงานที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์อื่นหรือไม่ อย่างไร

18. ความสัมพันธ์ระหว่างท่านกับเพื่อนร่วมงานและนายจ้างเป็นอย่างไร
19. ปัญหาและอุปสรรคในการทำงานเป็นอย่างไร และท่านแก้ปัญหาอย่างไร
20. ท่านมีความตั้งใจที่จะอยู่อาศัยในจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) เป็นเวลานานเท่าใด เพราะเหตุใด
21. ท่านพึงพอใจต่อสภาพชีวิต/การทำงานในจังหวัด (เชียงใหม่ ดาก สมุทรสาคร และภูเก็ต) หรือไม่ อย่างไร

INTERVIEW FORM

Second Generation of Cross-border Migrants from Myanmar:

Situations and Intermigration

Date:

Place:

Interviewer:

Part 1 Information of informer

- Name-Last name (not necessary to answer)
- Gender/Age/Ethnic group
- Hometown (place of birth in Thailand/Myanmar)
- Religion
- Education

Part 2 Experience of migration to (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)

- 1) How did you enter (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)?
- 2) Whom did you enter (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket) with?
Was there anyone escort you?
Did you have to pay for any expense and how much?
- 3) Presently, whom do you live with? And How much do you pay for accommodation in (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)?
- 4) Do you have any problems and obstacles to enter (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)?
And How do you solve those problems?

Part 3 Factors affecting migration

- 5) Have you ever travel outside your hometown? And Why do you want to migrate?
- 6) Which city/area did you stay in Thailand before migrating to (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)? How long did you stay in that/those area/areas?
- 7) Before migrating to (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket) whom do you stay with? Do you have to take care of your family ?
- 8) Before migrating to (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket) what was your occupation? Can you describe about job and income? Have you ever changed your working place, if so, how many times and why?
- 9) Are you satisfy with your life/ your job before migrating to (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)

Part 4 Factors affecting decision making to migrate to (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)

- 10) What was your purpose to migrate to (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)?
- 11) Do you have relative/ friend living in (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)?
- 12) Have you ever been to (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)? Before you came here have you ever get any kinds of information about this place?
- 13) Have you ever get any information concerning employment in (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket) and from which sources? How?

Part 5 Working experiences in (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)

and migration trend

- 14) Presently, what kind of job that you do in (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket) ? And have you ever worked at other places before? How many times that you change your job?
- 15) Who help you find job in (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)? Do you have to pay?
- 16) What is your income and working condition in (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)? Do you have work permit document?

- 17) Do you have any friends with same ethnic group in your working place?
- 18) How is your relationship with coworkers and employer?
- 19) Do you have any problems/ obstructions in working? How do you solve that problem?
- 20) Do you intend to stay in (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket) and for how long ? and why?
- 21) Are you satisfy with your life/ working condition in (Chiang Mai, Tak, Samut Sakorn, Phuket)?

အင်တာဗျူးဖောင်ပုံစံ

ဒုတိယမျိုးဆက် နိုင်ငံနယ်နိမိတ်ဖြတ် ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်သူများ - အခြေအနေများနှင့်
ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှု စပ်ကြား အဖြစ်အပျက်များ

နေ့စွဲ။ ။

နေရာ။ ။

အင်တာဗျူးသူ။ ။

အပိုင်း (၁) ပြန်လည် ပြောပြသူ၏ အချက်အလက်များ

- အမည် -နောက်ဆုံးအမည် (ဖြေကြားရန် မလိုအပ်ပါ။)
- လိင်/အသက်/တိုင်းရင်းသားလူမျိုးအမည်
- မူလနေထိုင်ရာ မြို့အမည် (ထိုင်းနိုင်ငံ/မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း မွေးဖွားရာ မြို့အမည်)
- ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ
- ပညာအရည်အချင်း

အပိုင်း (၂) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊ ဖူးခက်မြို့များသို့) ရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်ရာတွင်
ကြုံတွေ့ခဲ့ရသည့် အတွေ့အကြုံများ

- (1)ထိုင်းနိုင်ငံအတွင်းသို့ မည်ကဲ့သို့ ဝင်ရောက်လာခဲ့ပါသလဲ။ (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊
ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊ ဖူးခက်မြို့များ)
- (2)မည်သူများနှင့် အတူဝင်ရောက်လာခဲ့ပါသလဲ။ (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊
ဖူးခက်မြို့များ)။
မည်သူများက ကူညီ၊ ဦးဆောင်၊ လမ်းပြ၊ အတူတကွ လိုက်ပါခဲ့ပါသလဲ။
လမ်းခရီးအတွက် ငွေများ ပေးဆောင်ခဲ့ရပါသလား။ ဘယ်လောက်ပေးခဲ့ရပါသလဲ။
- (3)လက်ရှိအချိန်တွင် သင် မည်သူနှင့် အတူနေထိုင်နေပါသလဲ။ နေထိုင်သည့် နေရာ
ငှားရမ်းခ အဖြစ် ဘယ်လောက်ပေးရပါသလဲ။ (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊
ဖူးခက်မြို့များ)။
- (4)(ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊ ဖူးခက်မြို့များသို့) အခြေချနေထိုင်ရန်အတွက် လာ
ရောက်ရာ လမ်းခရီးတွင် အခက်အခဲများနှင့် အဟန့်အတားများ ကြုံတွေ့ခဲ့ရပါသလား။
ထိုအခက်အခဲများ အဟန့်အတားများကို မည်ကဲ့သို့ ဖြေရှင်းခဲ့ပါသလဲ။

အပိုင်း (၃) ရွှေ့ပြောင်း အခြေချနေထိုင်ရန်အတွက် လှုံ့ဆော်သည့် အကြောင်းရပ်များ

- (၁) သင်၏ မူလနေထိုင်ရာ မြို့အပြင်သို့ ခရီးသွားလာဖူးပါသလား။ ဘာကြောင့် ရွှေ့ပြောင်း နေထိုင် လိုခဲ့ပါသလဲ။
- (၂) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊ ဖူးခက်မြို့များသို့) အခြေချနေထိုင်ခြင်း မပြုမီ ထိုင်းနိုင်ငံ အတွင်းရှိ မည်သည့် မြို့၊ ဧရိယာများတွင် နေထိုင်ခဲ့ပါသလဲ။ ထိုဧရိယာ၊ ဒေသများတွင် အချိန်ကာလ မည်မျှကြာ အောင် နေထိုင်ခဲ့ရပါသလဲ။
- (၃) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊ ဖူးခက်မြို့များသို့) အခြေချနေထိုင်ခြင်း မပြုမီ သင် မည်သူနှင့် နေထိုင်ခဲ့ပါသလဲ။ သင့် မိသားစုအား ပြုစု စောင့်ရှောက်နေရပါသလား။
- (၄) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊ ဖူးခက်မြို့များသို့) အခြေချနေထိုင်ခြင်း မပြုမီ သင်၏ အသက်မွေးဝမ်းကြောင်းအတွက် အလုပ်အကိုင်က ဘာလဲ။ ထိုအလုပ်အကိုင် အကြောင်းနှင့် ဝင်ငွေကို ပြောပြနိုင်မလား။ သင်၏ အလုပ်အကိုင်ပြောင်းလဲမှုများ ရှိခဲ့ပါသလား။ ဘယ်နှစ်ကြိမ်လောက် ပြောင်းလဲ လုပ်ကိုင်ခဲ့ပါသလဲ။
- (၅) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊ ဖူးခက်မြို့များသို့) မပြောင်းရွှေ့မှီ နဂိုရှိသည့် သင့် ဘဝနှင့် သင့်အလုပ်အကိုင်ကို ကျေနပ်နှစ်သက် ပျော်ရွှင်ပါသလား။

အပိုင်း (၄) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊ ဖူးခက်မြို့များသို့) ရွှေ့ပြောင်း အခြေချ နေထိုင်ရေး အတွက် ဆုံးဖြတ်ချက်ချရန် လှုံ့ဆော်ခဲ့သည့် အကြောင်းရပ်များ

- (၁) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊ ဖူးခက်မြို့များသို့) ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ရခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်က ဘာလဲ။
- (၂) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊ ဖူးခက်မြို့များတွင်) သွေးသားနီးစပ်သူ၊ ဆွေမျိုးသားချင်း၊ အသိမိတ်ဆွေ သူငယ်ချင်းများ ရှိပါသလား။
- (၃) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊ ဖူးခက်မြို့များသို့) ယခင်က သင်ရောက်ဖူးပါသလား။ သင် ယခုနေရာသို့ မလာရောက်မှီ သင်သွားရောက်မည့် နေရာ (ယခု သင်ရောက်ရှိနေ သည့် နေရာ) နှင့် ပတ်သက်၍ သတင်းအချက်များ ရရှိ ကြားသိခဲ့ပါသလား။
- (၄) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊ ဖူးခက်မြို့များရှိ) အလုပ်အကိုင်များနှင့် ပတ်သက်သည့် သတင်းအချက်အလက်များ သင်ရရှိ ကြားသိခဲ့ပါသလား။ ဘယ်ကနေ သတင်းအချက် အလက်တွေ ရရှိခဲ့ပါသလဲ။ ဘယ်လိုရရှိခဲ့ပါသလဲ။

အပိုင်း (၅) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊ ဖူးခက်မြို့များအတွင်း) အလုပ်လုပ်ကိုင်မှုနှင့် ပတ်သက်သည့် အတွေ့အကြုံများနှင့် ရွှေ့ပြောင်း အခြေချ နေထိုင်မှု၏ ဦးတည်ရာများ

- (၁) လက်ရှိအချိန်တွင် (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊ ဖူးခက်မြို့များအတွင်း) သင် ဘာအလုပ် အကိုင် ကို လုပ်ကိုင်နေပါသလဲ။ ယခင်က အခြားနေရာများတွင်ရော အလုပ်လုပ်ကိုင် ခဲ့ပါသ လား။ အလုပ်အကိုင်များကို အကြိမ်မည်မျှ ပြောင်းလဲ လုပ်ကိုင်ခဲ့ပါသလဲ။
- (၂) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒန်၊ ဖူးခက်မြို့များအတွင်း) အလုပ်အကိုင်များ ရှာဖွေရန် မည်သူက ကူညီခဲ့ပါသလဲ။ အလုပ်အကိုင်ရှာဖွေရန်အတွက် ပိုက်ဆံပေးခဲ့ရပါသလား။

- (၃) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒ၊ ဖူးခက်မြို့များအတွင်း) သင်၏ ဝင်ငွေက ဘယ်လောက်ရှိပါသလဲ။ အလုပ်လုပ်ကိုင်ရခြင်း အခြေအနေက ဘယ်လိုလဲ။ သင့်ဆီမှာ အလုပ်လုပ်ကိုင်ခွင့် အထောက်အထားရှိပါသလား။
- (၄) သင်လုပ်ကိုင်နေသည့် နေရာတွင် သင်နှင့် (တိုင်းရင်းသား) လူမျိုးတူညီသည့် သူငယ်ချင်း များရှိပါသလား။
- (၅) အလုပ်ရှင်၊ လုပ်ဖော်ကိုင်ဖက်များနှင့် ဆက်ဆံရေးက ဘယ်လိုရှိပါသလဲ။
- (၆) လုပ်ငန်းအတွင်း အခက်အခဲများနှင့် အတားအဆီးများရှိပါသလား။ ပြဿနာများကို သင်ဘယ်လို ဖြေရှင်းပါသလဲ။
- (၇) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒ၊ ဖူးခက်မြို့များအတွင်း) အချိန်ကြာနေထိုင်ရန် သင့်တွင် အစီအစဉ်ရှိပါသလား။ ဘာကြောင့်လဲ။
- (၈) (ချင်းမိုင်၊ တပ်ခံ၊ ဆမ္မတ်ဆန္ဒ၊ ဖူးခက်မြို့များအတွင်း) သင်၏ ဘဝနှင့် အလုပ်အကိုင် အခြေအနေအတွက် သင်ကျေနပ် နှစ်သက်ပျော်ရွှင်ပါသလား။